ב"ה

ספר

מים חיים

על מסכת נדה דע"ד

מקושי הבנה ברוב מסומות ורבותינו גדולי אחרונים מקום הניחו במסכת זו, ובני עליי׳ מועטים אשר האירו עינינו בזו המסכת. ואחרי יגיעה רבה אשר יגעתי בה מצאתי בעזרת החונן לאדם דעת ית"ש חידושים ופירושים וביאורים בגמרא רש"י ותוספת במהומות הקשות מאד על לומדיהן. ובמקום שאין ידי מגעת הבאתי פירושים ובאורים מספרי רבותינו העניים במקום זה ועשירים במקום אחר בגנזי מסתרידהם מהם בחידושידהם מהם בתשובותידהם שבאו בדבריהם דרך אגב מספרים דשכיחי ולא שכיחי הצגרתים ככתבם וכלשון קדשם למען תנוח דעת הלומד בעיון הישר ויפק רצונו בהבינו דברים קשים על אופנם. וגם ביאור הרבה שיטות חמורות הנוגעים להלכה זו ושאר הלכות קבועות:

וגם הגאון המפורסם מו"ה **ישעי׳ זילבערשטיין** אבדקה"י **וואיטצען** שליט"א בעהמ"ס מעשי למלך. אחרי שמו עיונו עליו עשה סביבו הערות וחידושים מתוקים ועמוקים זר זהב סביב. אקוה למקימי מעפר דל ומאשפות ירים אביון ית"ש. שיתענגו בו אוהבי ד׳ ותורתו הלומדים תורה לשמה.

[עיי׳ מש"כ בהקדמה]

חיים יודא סג"ל דייטש

מו"צ בקהי׳ מאקאווע יצ"ו

בדפוס המשובח והמפואר של

וויינשטיין & פריעדמאנן קלויזענבורג

תרע"ג לפ"ק

KOLOZSVÁR,
DRUCK von WEINSTEIN & FRIEDMANN.

הסכמות

מקור מים חיים הם לעושיהן עושי דברו. ה"ה מע"כ ידידי הרב המאור הגדול החריף ובקי כמ"ת כש"ת מו"ה **חיים יודא** נ"י דייטש דיין דקהי"ו מאקאווע. אשר שלח לידי קונטרס גדול על מס' **נדה דת על דת** הולך ומבאר כל דבר הקשה בפירש"י ותוספ' בדרך פשוט וישר בונה וסותר בהשכל ודעת ולן בעומקה של הלכה שקיל וטרי בראשונים וגדולי אחרונים אשר מימיהן אנו שותים עד שנמצאים הדברים מלובנים כשמלה מבוררים וישרים למוציא דעת. ויהא ספרו לתכלית ללומדי התורה אשר **על פי פירושו ירוץ הקורא ולומד מסכת זו** לכן חושו נא והביאו ברכה אל תוך בתיכם ולהחזיק **טובה להרב** הג' **המחבר** שטרח ועמלו הרבה בההלכות הקשות על לומדיהן וכדי להראות ששמתי עיני בו הערותי על דבריו הנחמדים באיזה מקומן. וככר יצא **מוניטין** של **הרב** הג' **המחבר בחידושיו היקרים על ספר חמודי דניאל** כאשר פלפלתי והתעלסתי עמו בהערות שלי על ספר הנ"ל. ובוודאי גם עתה ימלאו דבריו חן ויעלו דבריו על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן. כה דברי המדבר לכבוד **ת"ח מובהק** ונעלה מאד. פה וואיצען תרע"ג לפ"ק פ' תרומה:

ישעי' הכ' זילבערשטיין
אבד"ק וואיצען
בעה"מ ספר מעשי למלך
על הרמב"ם:

וזאת ליהודה הן כבוד ידידי הרב המאה"ג החריף ובקי ידיו רב לו וכו' מו"ה **חיים יודא סג"ל** נ"י דומ"ץ בק"ק מאקאווע יצ"ו. שלח אלי איזה קונטרסים מספרו **מים חיים** אשר הוא מדפיס ועולה והצלתי בהם כמבין החרכים **והנה ביודעי ומכירי האמינא** כי זה רבות פעמים שהי' לו פתחון פה לפני **בהלכה למעשה** וראיתי כי שכלו זך וישר לפלפל בדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים. ונוסף גם הוא הביא לנו מטעמים על מס' **נדה** בפלפול וסברא ולקח טוב. ומצאתי בהם את שאהבה נפשי **מברר ומלבן דברי חכז"ל** חידודו קודם לליבונו בלבון הלכה. וחיים הם למוצאיהם ולמען תת לו אות אהבה כי עיינתי בהם קצת לפי משת הפנאי אציג איזה הערות:

א) **באות י"ב** הביא דברי מרדכי התמוהים שהוכיח בחזקה שאינה מבוררת לא"ה חזקה מהא דילפינן רוב ממכה או"א וכו' דהרי שם לא מוכח מידי? הראני אחד הרב מו"ה יוסף הכהן נ"י שכבר עמד בזה בספר בית אפרים על יו"ד בקונטרס הראיות סי' ל"ט אות כ"ו (בד"ה ודרך) ובשו"ת יודא יעלה למורי הגה"ק מהר"י אסאד ז"ל חיו"ד סי' פ'. ובשו"ת אבני צדק להגה"ק מסיגעט זצ"ל חיו"ד סי' קכ"ו [ועיי' שו"ת בן יהודא סי' י"א ובהסכמת הג' מרן יוסף שאול זצ"ל שם. גם בספר וילקט יוסף מערכת אב סי' ד' ה' ו', יש בענין זה פלפול ארוך מאד] ואכמ"ל

ב] בדפי הספר דף יו"ד ע"ב הביא להקשות בשם ידידנ"פ הגאון המפורסם אבדק"ק וואיצען נ"י להפוסקים דפתיחת פי המקור היינו הרגשת דמים א"כ מה לי נפתח המקור ע"י לידה או ע"י דמים עכ"פ אינה עוד בתולה עיי"ש. *]

ואנכי גברא חזינא תיובתא לא קא חזינא דמה נפקא לן בפתיחת פי המקור ללידה דפשיטא דלענין טומאת מעל"ע לא שייך לידה כלל וא"כ הוא לענין טומאת מעל"ע כאלו נפתח מקורה למראה טהורה דאינה טמאה כמבואר ביו"ד רסי' ק"ץ ובפתחי תשובה שם ס"ק ז'. וא"כ הלידה אינה ענין כלל שלא תהא נקראת בתולה לענין דם נדה וממילא אינה טמאה מעל"ע למפרע. ועיי' נוב"י מהד"ת חיו"ד סי' קי"ח דאפי' להפוסקים דהרגשת פי המקור טמאה הוא רק ספק טומאה ממילא לא קשה דמחמת ספק טומאה ל"ג חכז"ל טומאת מעל"ע ודו"ק:

ג] **באות מ"ב** הביא להקשות בשם הגאון מגירבא זצ"ל לתוספ' דמניקה שתוכל להתעבר הוי רק מיעוט א"כ אמאי גזרו חז"ל במניקת חבירו עיי"ש לפענ"ד נ"כ לק"מ חדא דאין כוונת התוספ' דהוי רק מיעוט שמנוקת תתעבר. רק דהוי מיעוט שתתעבר אפי' בלא ראי' דמים מקודם. וא"כ לענין מניקת חבירו היש חשש שמא תראה דם ותתעבר זה לא הוי מיעוט. ואפי' אי נימא דזהו הוי נ"כ מיעוט מ"מ הוי מיעוט דשכיח:

ועוד לפימש"כ החת"ס באהע"ז ח"א סי' ל"ד וז"ל והענין הוא כך כי האמת נכון הדבר כי גם חז"ל ידעו כי רובא דרובא די להם בשהות מכ"ד חודש וכו' אך איכא מיעוטא בעולם שצריכים כ"ד חודש וחששו בפק"נ למיעוטא וגזרו על כל הנשים שלא תנשא עד כ"ד חודש משום מיעוטא דפקו"נ עכ"ל ועיי' בספרי שו"ת פרי השדה ח"א סי' ק"ה הסברתי דבריו הקדושים [בד"ה אמנם אה"ע] וא"כ ממילא לק"מ ודו"ק:

והנה ראיתי כמה דברים **יקרים ונכונים מהרב המחבר** נ"י והחלק יעיד על כולו. ואקווה כי יראו ישרים ויתענגו מאמרותיו הטהורים. ושמחתי כי גם בדור הזה אשר בעוה"ר התורה הולכת ומתמעטת לא אלמן ישראל כ"ה. ויהוד"ה עוד עם קדושים נאמן מייגע עצמו על דברי חכמז"ל. ובנפש חפיצה אני מסכים עם **הרב המחבר** להוציא דבריו על פני תבל ויתענגו בו ישרי לב **במקור מים חיים:**

ב"ד הבא על החתום לכ' התורה ולומדי' ק"ק בוניהאד ה' לסדר והנה פרח מטה לבית לוי כ"א ימים לחודש סיון ירח שבו ניתנה התורה תרע"ג לפ"ק:

אלעזר דייטש אבדק"ק הנ"ל והגלילות.

*] **והגאון מוואיצען שליט"א** ביאר כוונת קושייתי. **וז"ל** עיקר קושייתי על לשון המשנה דאמאי תהא נקראת בתולת דמים אם השינוי הגוף שמתהוה ע"י ראיות הדמים דהיינו פתיחת פי המקור כבר נעשה ע"י הלידה אף דלדינא עדיין הוא בתולת דמים אבל ל"ש למקרי בתולת דמים עכ"ד:

כבוד הרב הגדול בתורה ויראה' קדושה מו"ה **חיים יהודא סג"ל** המכונה דייטש מו"ץ דק"ק מאקאווע במדינת הגר:
שלח לי עלים לתרופה מספרו **מים חיים** על מס' נדה והחלק יעיד על הכלל כי ספרו המחובר על מס' **נדה דף על דף** יפה' תועלת גדול ללומדים מס' נדה **כקטן כגדול** יען לא לבו הלך לבנות מגדלים פורחים באוויר כי אל הפלפול הישר להבין דברי חכמים וחידותם שם פניו ועיניו שפיר חזי דברי גדולי אחרונים גם אותם המדברים מענינים אחרים ובין שורותם יאהירו בהנוגע לגפ"ת מס' **נדה** ואת כל אלה לקח מלא חפניו ונתן מים חיים אל כליו ושת עליהם נוספות ושקיל וטרי בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל לאסוקי פירוש השמועה אליבא דעיון האמיתי המורשה לנו מקדמונינו ז"ל:
הנה כי כן משכו וקחו לכם **ספרו היקר** כי מוצאו מצא חיים ושמו נאה לו **מים חיים** ללבן שיטת החמורות **שבמס' נדה** כמש"כ קדמונינו ז"ל שמס' זו הוא אחת מג' מסכתות החמורות שבכל הש"ס שסימנם **ע'נ'י'** עירובין נדה יבמות וטוב עשה בעמיו לייגע לברר מס' זו אשר לא רבים יתנו לב ללמדה ולחבר עלי' חיבור וכבר כי בס' חסידים שמס' שאין רגילים ללמדה מצוה ללמדה כמ"ש שאל"ק. כי ע"כ נוצר תאנה יאכל פרי' לקחת מאתו ספרו הנחמד בכסף מלא להגדיל התורה ולהאדירה. ובגלל זה יאורו עיניכם במצות ד' ברה. ובכל משלח ידכם תהי' ברכת ד' שורה. כנפש המדבר לכבוד התורה ולומדי' בשקידה ויראת ד' טהורה כו"ח היום יום א' לס' למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי שנת תרע"ג לפ"ק:

ס"ק **חיים יצחק ירוחם**
אב"ד סאמבאר ישן והגליל (גאליציען)

הן בא לפני כבוד ידידי הרב המאוה"ג לממשלת התורה חו"ב נפלא החסיד המפואר כקש"ה מו"ה **חיים יהודא סג"ל** דייטש מו"ץ דפה נ"י ושיחר פני לבא בהסכמה על ספרו אשר מוציא לאור כעת על מס' נדה הכי קרא שמו **מים חיים** כשמו כן הוא מים חיים ממקור נאמן. אם כי כבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעי בספר חמו"ד אשר הוציא לאור זה איזה שנים ועשה לו **זר זהב סביב** ומה גם כעת כבר נתנו עליו עדיהן גאוני וגדולי הדור שליט"א ואי"ל לדידי ולא לדכוותי אולם יען שהרב המחבר נ"י יושב בשבת תחכמוני בקהל עדת יל"ו נעניתי לו ראשי לעורר רוח נדיבה של אחב"י להחזיק במעוזו של הרב הנ"ל להביא ברכה לתוך בתיהם לקנות את הספר הזה בכסף מלא ויקיימו בזה מצות החזקת ת"ח שיוכל לישב על התורה בהרחבת הדעת ובזכות המצוה נזכה בקרב להרמת קרן התורה והיראה ולראות בנין ירושלים על תלה ולשאיבת מים חיים מירושלים לשבר צמאו במימי החכמה והדעת ולקיבוץ עמו ישראל בבי"א פה בעה"ח קה"י מאקאווע יע"א לסדר ויכתוב משה את מוצאיהם תרע"ג לפ"ק:

ס"ק **משה פאראהאנד**
אב"ד דפה הנ"ל

דבר על המעיין

אם המצא תמצא באיזהו מקומן. לפי דעתו הלשון מוטעה ימחול לעיין בהמפתח' כי שם תקנתי הטעויות שנפלו בהדפוס או בהעתקה ותנוח דעתו:

מודעה רבה

כל מקום שנזכר שם עכו"ם או גוי או אוה"ע בספר זה הכוונה על אומות העולם הקודמים שלא היה בהם שום דעה והשכל לא כן האומות אשר בצילם אנו חוסים מחוייבים אנחנו להתפלל בשלום המלך שריו ועבדיו ובשלום העיר והמדינה כי הם עושים טובות עמנו:

אדם אוסר את שלו

הקדמת המחבר.

אשר תהלת ד' פיו ידבר. וכורע במודיב. להגומל חסדים טובים.

יתברך הבורא ויתפלא המאציל וממציא כל הנמצאים אין סוף ב"ה וב"ש. וברא אדם ישר על הארץ וכל שתה תחת רגליו ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו ממקור החיים חיי עולם נלחיים אשר באורו יראה אור התורה הקדושה ופירושה ויצין ציץ לפשות ציצים ופרחים לתוה"ק ולפלות בסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. ויצר ד"א את האדם שתי יצירות יצירה לעוה"ז ולעוה"ב ויהי האדם לנפש חי' קרי בי' זאת החיים חיי עד וחיי עולמים וחיים ארוכים ליום שכולו ארוך אורך ימים בימינה להגות בתורה בתמימה ובמצות ד' ברה בלי נטות אל גלי העולם הנדמים כמו נד ורוח סערה ואף לא יחוש למלעיגים אשר להוני תורה ואוהבי שמו יחרקו שינים כי מטה אלקים בידו הוא ימין עוז תורתינו הקדושה אשר רק אך דברי' חיים וקיימים נאמנים ונחמדים לעד ולעו"ע והמותר הכל הבל בלי מקום וכבגד יבלו כלבוש תחליפם ויחלופו בבוקר יצין וחלף לערב ימולל ויבש ואחור וקדם צרתני זכה אדם אומרים לו אתה קדמת למעשה בראשית לא זכה אומרים לו יתוש קדמך עי' מד"ר ריש פ' תזריע. ובתהלכך תנחה אותך כמש"כ בחיי אדם כלל א' סי' א' שהכוונה שיהי' האדם כמו סומא שא"א לו להלוך כ"א ע"י המושך אותו ובאם שילך יחידי יפול ויסתכן כן האדם יהי' בכל מעשיו שא"א לו לעשות איזה דבר כ"א עפ"י התורה וז"ש בהתהלכך תנחה אותך ר"ל תתנהג אותך ואפי' בשעה שא"א לך לעסוק בתורה כגון בעת השינה תדע שהיא תמתין עליך מלשון ואביו שמר ואז תיכף בהקיצך היא תשיחך תיכף תשיח ותדבר עמך עיי"ש ועניינו שהתורה בעצמה מדריך את האדם השם דרכיו וכל מעייניו בה. לזכות לכתרה של תורה וכירא"ת ד' ובמצותיו חפץ מאד ואורי' יהבת עיטא לבר נש והוא הדרך הסגולה לאיש הישראלי לדבק מחשבתו לעסק התוה"ק כי הוא חייך ואורך ימיך.

והנה כמש"כ המד"ר לא זכה אומרים לו יתוש קדמך י"ל דמה בזיון יש בזה להאדם שיתוש קדמו. ומה חשיבות יש ליתוש במה שקדמה לאדם וכי יש בה איזה דעת וכח הדיבור כמו לאדם דאף אם נאמר שהאדם הזה שלא זכה במעשים טובים אינו עדיף מן היתוש כיון שלא פעל בכלים שלו כדבעי למיעבד עכ"פ גם היתוש אינו כלום ואין בה שום תועלת ומה מעלתה במה שקדמה לאדם. וגם מה שייך לומר אתה קדמת למעשה בראשית הא בֶאמת לא קדם למעשה בראשית שהם קדמו. והנל"ל אתה חשוב יותר משאר מעשה בראשית:

ונ"ל בסיד לבאר עניינו דהנה התוספו"ע פ"ז דברכות מ"ג כ' הא דבברכות הזימון תקנו אלוקינו ובברכת התורה יו"ד ק"א ז"ל זה מבואר כי המזון הדין נותן לכלול את בריאיו: לפיכך תקנו זה השם שהוא מדת הדין והוראתו אלקות ואדנות אבל התורה לא נתנה אלא בחסדו כדכתיב למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר כי איזה שורת הדין הנותנת להודיע דרכיו ומשפטיו לבריאים והרי לא עשה כן לכל פו"ג שהם גם כן בריאיו ולפיכך תקנו בברכת תורה שם זה שהוא מדת הרחמים עכ"ל.

והנה כתיב אם בחוקותי תלכו וכו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ פרי' וכו' וביאר הרמב"ם שאין זה בתורת שכר כי שכ"מ בה"ע ליכא רק כמו שנוהגין בפועל שחוץ מן התשלומין נותנין לו מזונות ואינו ממנין השכירות רק משום שיהי' בכחו לעבוד עבודת בעה"ב כן הוא כל צרכי העוה"ז מגיעין לשומרי התורה ולומדי' לא מצד השכר רק משום דבלא"ה א"א לקיים התורה בלי מנוחה מדאגת צרכי הפרנסה וטרדת הבלי הזמן ומחוי"ב הדבר ממילא שאם בחוקותי תלכו שעמלים בתורה יסובב עי"ז ונתתי גשמיכם בעתם וכל הטובות האמורות בפרשה:

ולפי"ז יש חילוק גדול בענין זה שאם המזונות הם מצד הדין כמש"כ התוי"ט הנ"ל אין חילוק בין אדם לשאר בהמות וחיות ושאר הבריאים דמאן דיהיב חיי מחויב ליתן גם מזונו דא"א לזה בלא זה. אבל אנחנו עם קדוש לד' אלקינו נוכל להמשיך צרכי מזונותינו ופרנסתינו מצד התורה וכרמב"ם הנ"ל ואז גם מזונותינו נשפעים מהשם של רחמים וחסד כמו התורה עצמה מצד אם בחוקותי תלכו ונתתי גשמיכם וכו' בבחינת כי טל אורות טליך מי שיש בו טל תורה. טל תורה מחייהו וכנ"ל:

ובזה נבין היטב בס"ד (בפ' תולדת) בברכת יצחק אבינו ליעקב אבינו ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ וכו' ולעשו אמר הנה משמני הארץ יהי' מושבך ומטל השמים מעל. וי"ל למה לא הקדים ג"כ בעשו מטל השמים ומשמני הארץ כיון דסוף כל סוף אמרם ועיי' או"ח שם דהנה ברכת יעקב הי' על תנאי והי' כאשר תריד ופרקת עולו מעל צווארך. והנו שאמר ליעקב ויתן לך האלקים דהיינו המזונות שהם אצל כל הבריאים מצד אלקים מצד הדין אבל אצלך לא יהי' כן רק מטל השמים דהיינו מצד התורה מצד החסד שם הרחמים ולעשו אמר שכיון שאין אתה מקבל עליך עול תורה א"כ א"א להיות מזונותיך מטל השמים רק משמני הארץ לבד יהי' מושבך כשאר כל הבריאים כולם מצד הדין רק בזאת תוכל לקבל מטל השמים דהיינו "מעל" כשאתה תהי' חיו "מעל" ע"ד כשזה קם וכו' אז יבא השפע על ידך ליעקב וממילא יהי' גם לך מטל השמים אבל כשיעקב עושה רצה"מ אז השפע נשפע ליעקב מטל השמים ולעשו רק משמני הארץ:

ואי"ם

הקדמה

ואיש בפ' ברכה וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל. ופירש"י עין יעקב מעין ברכתו של יעקב. דידוע דמעסק התורה והידושים נבראו שמים חדשים וזהו הכוונה וישכון ישראל וכו' עין יעקב מעין ברכתו של יעקב דהיינו מה שקיבל הברכה מיצחק אבינו שיתן לו מה שהוא מצד אלקים ג"כ מטל השמים מטל התורה דהיינו דאף ארץ דגן ותירוש דהיינו המזונות לא יהי' מצד הדין רק מצד הרחמים והחסדים אף שמיו שלו דהיינו לפי תורת כל אחד ואחד יערפו לו טל תורתו מזונותו ופרנסתו. וא"ש בס"ד:

ומובן עפי"ז המשנה ג' שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו ד"ת כאלו אכלו משולחנו ש"מ שנאמר וידבר אלי זה השלחן כו' דהיינו שמזונות כאלו אינם באים מצד שם אלקים רק מצד שם הרחמים זה השלחן אשר לפני ידו"ד וכנ"ל:

ועפי"ז י"ל (בפ' יתרו) ויקח יתרו עולה וזבחים לאלקים וכו' לאכל לחם לפני אלקים. ואיכא בכוונות שהשם אלקים אחר המיתוק מתחלפים האותיות לאותיות הקודמים רק אות אל"ף א"א שיתחלף לאות הקודם כי אין מי שיקדים אליו ונשאר במקומו. וגם אות מ"ם סתומה ה"ה מתחלפת במ' פתוחה הקודמת אלי' אך כאשר שתבא בסוף התיבה תתהפך שוב לסתומה הרי נשארת ג"כ במקומה. והמתחלפים הם רק ג' אותיות אמצעית שהם ל' ה' י' ומתחלפין לאותיות הקודמים ונעשה מן שם אלקים א'כ'ד'ט'ם' שמורה על מיתוק דין וכו' [ועיי' בהקדמת ספה"ק באר מים חיים] והנה יתרו לא הבין את כל זה שהמזונות יתכנו להיות מצד הרחמים והחסד מכח של התורה ולא ידע שום עבודה וקדושה בהמאכל לזה ויקח יתרו עולה וזבחים להמתיק בזה שם אלקים כי עולה הוא דורן. אבל ויבא אהרן וכו' לאכל לחם לפני אלקים דהיינו עם האותיות שלפני אלקים שבאכילתן בלבד נמתק שם אלקים לאותיות הקודמים ובזה למדו לחותן משה שגם עניני הגופני הכל מתלבש בקדושת התורה מכח אם בחוקותי תלכו ממילא ונתתי גשמיכם והכל בא מצד התורה וכנ"ל:

ועיין פסחים ס"ח ע"ב ר' יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. והכוונה לפי הנ"ל דרצה להראות שמזונותינו אינם כמזונות ההמון עם מצד הדין כשאר בהמות וחיות רק מצד החסד מטל התורה לכן עביד עגלא תלתא דאי לאו האי יומא דקא גרים דייקא שיום נתינות התורה גורם המזונות כמה יוסף איכא בשוקא ומתפרנסים ג"כ אבל רק כשאר בעלי חיים אבל לומדי תורה מתפרנסים מצד החסד ורחמים:

וזהו לענ"ד ענין המדרש הנ"ל אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת למע"ב שכל מעשה בראשית הם משם אלקים וכמו שפירש"י בתחילה עלה במחשבה לבראו במדה"ד ואח"כ צירף גם מדת הרחמים והיינו דכתיב ביום עשות ד"א ארץ ושמים משא"כ אם זכה האדם בכח התורה מתנהג עמו הקב"ה רק בחסד ורחמים גמורים ושאר בע"ח ניזונים מצד הדין. משא"כ אם ח"ו לא זכה א"כ אינו מתפרנס רק כמו היתוש ושאר בעלי חיים וכבר אמרו בסוף קידושין מימי לא ראיתי חי' ועוף מתפרנסין בצער וכו' אלא שהרעותי את מעשי וכו' עיי"ש א"כ שאר בעלי חיים קודמים לפרנסתם שהם מתפרנסין שלא בצער. ואתה בצער. משא"כ כשזוכה אדם א"כ הכל רצין אליו שיתפלו על ידו הדומם והצומח והחי וכמש"כ במקנה שם א"כ אתה קדמת לכל מעשה בראשית וא"ש בס"ד:

אח"ז מצאתי בלשון המד"ר פרשת מטות וז"ל הלכה. ג' מתנות נבראו בעולם זכה באחת נטל כל חמדת העולם זכה בחכמה זכה בכל. זכה בגבורה זכה בכל זכה בעושר זכה בכל. אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה וכו' ומתנות אלו בזמן שאינן מן הקב"ה סופן להפסיק ממנו וכו' עיי"ש וזה מתאים למש"כ והכוונה במש"כ שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה היינו כמש"כ הרמב"ם הנ"ל דהיא מידי דממילא כדמיון הפועל וכל הצטרכות עוה"ז אינו מצד השכר רק להרחיב דעתו לתורה ולעבודת השי"ת בלי מניעה וטרדה כי אין אומן בלא כליו כי לא מעבר לים הוא לא תמצא התורה בעוברי ימים. וז"ל המד"ר פ' נצבים אמר ר' חנינא היא וכל כלי אומנותה ניתנה ענוותנותה צדקה וישרותה ומתן שכרה עכ"ל והכוונה שכלי אומנותה הוא הרחבת הדעת המצטרך לעסק התורה. כי תורתו של דואג הי' רק מהשפה ולחוץ. ובכל זה סיים "ומתן שכרה" דהיינו שכלי אומנותה הנ"ל אינה מענין שכרה רק כנ"ל.

והנה מש"כ המד"ר זכה בחכמה וכו' אימתי כשבאה בכח התורה מובן מאליו כי עדות ד' נאמנה מחכימת פתי. נאמנה היא ללומדי':

אמנם מהו הכוונה שהגבורה בא בכח התורה. וכן כמה דאיתא במשנה ונהנין ממנו עצה ותושי' בינה וגבורה וכו' איך שייך לומר ליהנות מגבורתו של העוסק בתורה לשמה? עצה ותושי' ובינה א"ש. אבל הגבורה מהו?

ונ"ל הכוונה בס"ד עפי"ד הבני יששכר (מאמרי חודש סיון מ' ה' אות י"ד) כמה דאיתא בגמ' ר' זירא כד הוי חלש מגירסא הוי יתיב אפיתחא וכו' אמר כד נפקא רבנן איקום מקמייהו ואקבל אגרא עכלה"ג ותמוה מה שסיים ואקבל אגרא הרי הוא ע"מ לקבל פרס ותוכ"ד הוא מהמבואר בזוהר וחרידים וחיד"א דשכר מצות קימה והדר פני זקן שקנה חכמה הוא יראת שמים ובפסוק ויטב אלקים למילדות אמרו במדרש בזה הלשון מה שכר היראה התורה וכו' ותרא אותו כי טוב היא עיי"ש. והנה שכר כזה דהיינו יראת שמים ותורה מחוייב ומוטל עלינו להשתדל להשיגו. ע"כ ר"ז כד הו חלש מגירסא ולא הי' יכול ללמוד תורה אזי פשפש במעשיו אפשר הוא מחמת שאין יראתו שלימה כ"כ ע"כ אין התורה מחזרת אחריו. ע"כ אמר איקום מקמי רבנן ואקבל אגרא אשר שכרה של זאת המצוה היא ויראת מאלקיך וכיון שאהי' שלם ביראה הנה שוב שכר היראה הוא התורה ויהי' לו כח ואומץ ללמוד תורה ולא ייעף ולא ייגע עכדה"ק וזהו ונהנין ממנו עצה בינה וגבורה שע"י שמקיימין בו מצות קימה והידור ונוהגין בו כבוד ומתאבקין בעפרות זהב לו ושותין בצמא את דבריו ממילא מגיע להם שכר יראת שמים ותורה וכח וגבורה בלי הפסק לעמוד

הקדמה

לעמוד על המשמרת הקודש כרי' זירא הנ"ל וזהו ענין המד"ר שהחכמה והגבורה בא מכח התורה דהיינו ממאוס הנ"ל אשר סגולתה ביותר לתורה ויראה ואז אין לה הפסק משא"כ חכמת וגבורת הטבע יש לה הפסק וכנ"ל:

ומעתה ככל החזיון הנ"ל ימלא פי תהילת ד' וכמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי. וקורא אני עלי הפסוק אלקים לימדתני מנעורי ועד הנה אגיד נפלאותיך. אשר שם חלקי מחובשי ביהמ"ד וחלקי ד' אמרה נפשי. וההשגחה נפלאה עלי ועל בני ביתי הש"י ואם כי גלי הדחק מאודתם פרושה ביותר ללומדי תורה בכ"ז התורה שלמדתי באף עמדה לי בעזרתו יתברך שמו לסדר ולבאר מסכת נדה מקושי הבנה וכמה הלכתא גבורתא בירורתים וביארתים ישמע חכם ויוסף לקח טוב באפוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וכמה וכמה דיבורי תוספ' ורש"י מקושי הבנה מאד ובמקום שלא מצאתי משלי האיר ד' עיני בספרי גדולי אחרונים במקומות מפוזרים אשר ענ"ש במקום זה ועשירים במקום אחר סידרתים לפני הקורא ולומד במס' זו שיהי' מוכן לפניו ויתענג על רוב שלו' בטעמי המטעמים אשר ערכתי לו עד שיאירו עיניו עיני שכלו וזכות הרבים יעמוד לי שיקרא עלי גם שיבה דקרא וגם עד זקנה ושיבה אלקים אל תעזביני עד אגיד זרועך לדור לכל יבא גבורתיך שאזכה ליראת שמים ותורה ועבודה בשכר שעשיתי נייח נפשא לרבותינו הקדושים זי"ע נוחי נפש שיהי' מדבריהם מסודרין על זו המסכתא ושמעתייהו בפום רבנן תלמידהון וכמה יגעתי עד שמצאתי שאהבה נפשי לסדרם במשנה סדורה וערוכה על נכון ויפרשו כנפיהם ויסוככו כאברתם גם על דברי שיתקבלו בחן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם:

והנה לסתור ולסתום פי המקטריגים המדברים סרה ותועה על המוציא לאור ספר חדש איכא דאמרי שכוונתו לקנות לו שם בעולם והנה היטב אשר דיבר בזה בהקדמת שו"ת פני מבין לאו"ח שכתב שבעה"ר כבוד התוה"ק מושפל מאד עד שפל התחתית לא יאונה מחשבת פיגול כבוד כי כמה נחשב הוא כבוד התוה"ק עיי"ב. וראיתי בס' מחנה דן פ' נח לפרש עת לעשות לד' דהיינו בלתי לד' ושתמה לשמה קאי כשהספרו תורתיך כשהעולם משפילים כבוד התוה"ק ואז אין חשש מפניות ומחשבות זרות כי לא יועילו לו בלא"ה שם ימלא מקום נד' לעשות כוונים למלאכת שמים והיינו דאמר קרא כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה דייקא שמפני שהדור אין נושאין לך פנים ואין אתה נחשב בצדקותיך בעיניהם רק לפני דייקא. **ואיכא** דאמרי שדי לנו בספרים הראשונים ולמה אתה בא להוסיף?:

הנה על מסכ' זו לא ימלא מקום לשאלה זאת כי באמת רבותינו כאן מקום הניחו לחדש ולבאר וכל המוסיף ישובח כי זעירין אינון שחיברו בזאת המסכת רק על מס' אשר הניפו גדולי אחרונים את ידם החזקה שם ימלא מקום לשאלתם אבל גם בזה כבר כ' הגאון מהרש"ק בספרו טו"ט ודעת וסוף תוכן דבריו כי משרע"ה קיבל כל התורה מסיני אפי' מה שתלמיד וותיק עתיד לחדש וידוע הוא מאמר חז"ל כי בימי אבלו של משה נשתכחו ג' מאות הלכות ואח"כ בימי חורבן בית ראשון נשתכח כמעט כל התורה כידוע וכאמור "אמרו בגוים אין תורה" וכמאחז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף כך אין בן דוד יכול לבא עד שיזכרו כל תורת משה ע"ה מה שקיבל בסיני כל מה שנשתכח עד אות אחת וכ"ז שנחסר מזה אין ב"ד יכול לבא וכו' דז"כ הכתוב במלאכי זכרו תורת משה עבדי אשר ציויתי אותו בחורב על כל ישראל ונאמר אחריו הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא והיינו שאם תזכרו תורת משה בשלימות אז אנכי שולח לכם את אלי' הנביא עכתודה"ק וכבר הכה על קדקדם ג"כ רבינו בעל הפרמ"ג לספרו הנחמד שושנת העמקים שהשיב למלעיג אחד שביזה לעני אחד נושא ספר ואמר אני מקשה עליך כעין קושי' הירושלמי פ"ז דתרומות האוכל תרומה מזיד משלם קרן שוגג חומש פריך לר"ל דחייבי מלקות שוגגין פטור מתשלומין קשי' ומשני ר"ל נוקי להך מתני' כר' מאיר דלוקה ומשלם ופריך אם יסבור ר"ל כל מתניתין ר' מאיר קרא מי כימא דר' מאיר כתיב ואיש כי יאכל וכו' ה"נ תורה לאו של א' הוא ומקום הפקר ניתנה לכל וכתיב אני אשכון את דכא וכו' וע"ד קורדום לחתוך ראה כמה איסורין ולאווין ר"ל לפעמים עובר האדם בשביל פרנסה ועני זה מקבל בתורת צדקה אין לך לבזותו עיי"ש עוד בזה:

וישנו חז"ל בלשון המשנה איזה חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי ופירוש האלשיך פי' אמור ז"ל והענין כי אין אדם שם לבו ונפשו להשיג חכמת התורה עד הכירו אין ערכה כי רב ועצום הוא כי אז ימית עצמו עלי' והוא גם היא תמציא עצמה להחכימו כי כח ואל לה כי לא כחכמות הנכריות הטבעיות כי חיות לרוחניות הנה וכמה יודע איפה כי מכיר הוא אין ערכה הלא הוא אם ילמוד מכל אדם או לו. והוא אם יאמרו לאיש התחפוץ לשמוע חידוש אחד בתורה אשר לא ידעתו אך הוא מנער קטן שקיבל מרבו אם ישיב הלא גדול אנכי ורב בשנים ואין כבודי לשמוע מנער קטן הנה איש הזה לא יחכם כי מפני כבודו משליך מרגליות אחרי גיוו ויאבד הונה של תורה וכמקרה ר' אלעזר בן ערך שמפני הכבוד שרצה שיבאו חביריו אליו ולא הוא שילך אליהם הגיעו עד שקרא החרש הי' לבם במקום החודש הזה לכם אך אם יאמר נקרא לנער ונשמע תורה מפיו כי לא הנער הוא המדבר כי אם התורה עצמה אעלה אל לבי כי הוא המדבר אתי כי רוחניות הוא כנודע לאשר לו חלק בה הנה איש הזה יהי' לבו בטוח כי השיג ישיג חכמת התורה ולא ישקוט עד שיהי' חכם בלי ספק וכאמרם ז"ל למה נמשלה תורה למים מה מים אין הגדול מתבייש מלומר לקטן השקינו מים כך התורה אין הגדול מתבייש מלומר לקטן למדינו פרק או הלכה וזהו הכוונה מכל מלמדי שלא נעלתי בשום מלמד אם קטן אם גדול יהי' נעשיתי משכיל והטעם כי לא חשבתי בלבי שהמלמד הוא הי' הדובר כי ולא הי' כבודי כי מלך וגדול הסנהדרין אני רק העולה על רוחי היה כי עידותיך עצמן שיחה לי הם היוצאין מפי המלמד הן עצמן משיחין עמי וא"כ מה לי יבאו מפי קטן או גדול עכ"ל:

ועי' עוד במד"ר (שיר השירים) הרבה פנינים על שנמשלה התורה למים **ועל** יסוד זה יקרא ספרי בשם **מים חיים** כי אם שידעתי ערכי הפחות כי קטן ודל אני אבל בבחינת מים גם הגדול מתבייש לומר לקטן השקיני מים ומי אחיך עמך:

ואם

ואם כי אינני בטוח משגיאות כאשר הוא מלודה פרושה על כל החיים כאשר כמה גדולים וגאונים אשר ליפור׳ קטנים עכה ממתנינו עכ״ז לא נמלטו מזה כי שגיאות מי יבין וחשבו הדברים הנכונים לגוף הספר ויתר הדברים לתיק ומגילין תיק הספר עם הספר:

ואעתיק לפנינו דברי קדשו של הקדמת רבינו החוו״ד זלה״ק אף כי ידעתי מיעוט ערכי ודל שכלי וכו׳ רק חיברתי זה כי רוצה אני להתלמד לפני חכמים כתלמיד הדן לפני הרב בקרקע ואולי כשישימו חכמים עיניהם לעיין בו יקבלו ממני כדרך שאחז״ל ומתלמידי יותר מכולם וידמה להם כמעיין בדברי תלמידו ויותר מועילים דברי התלמידים מדברי רבותיהם כמאמרם ז״ל ועוד אמרתי אף אם אולי לא אהי׳ בחיבור זה רק כדולה השפה מ״מ אולי ישכה מאן דמשכה מרגנותא תותי׳ וכוודאי גם ע״ז יש שכר מהשי״ת כאשר יגלה מרגליות בתרה מחמת החספא דדלינא עכד״ק:

עוד כתב בהקדמתו לס׳ נתיבות המשפט וז״ל ידוע כי אין ליחס האמת הגמור רק להשי״ת שחותמו אמת ומי מבלעדו יזכה לבל יפול בפח הטעות ומזה נסתבב רעה גדולה שהלומד לקנתר ר״ל ורואה בחיבור דבר שאינו נראה לפ״ד מיד הוא תולה בטעות המחבר ומשמח בכלשון חבירו אף שימצא הרבה דברים טובים ונחמדים הרבה וכו׳ עיי״ש לשונו הזהב וכדברים האלה אומר גם אנכי לפני המעיינים כי אם באגוזים נפלה שלהבת הטעות מה יעשה אזוב כמוני לכן אינני אומר זכיתי לבי ומחברתי טהורה לגמרי אך לא מחמת זה ידחו חיבורי מכל וכל וכדברי בעל חוו״ד הנ״ל ועיי״ש עוד שהאריך בדברים נחמדים לברר כי הטעות יש בו תועלת לחכמים כי דליית הדברים המוטעים הוא לעזר ולהועיל לבל יטעוהו עוד עיי״ש:

אמנם יתר על כן יש בו בחיבורי אחרי שכל מגמתי למען האיר עיני העוסק בזו המסכת לבא אל תוכן העיון בעומקה של הלכה לזה הבאתי פירושים טובים ועניינים נאים ממטמוני גנזי רבותינו האחרונים המסותרים קבוע שאינו ניכר ומתוכן אמלטית התשובה מספרי שו״ת הרבה וגם לא הלכתי בגדולות ובפלפולים רחוקים רק להעמיק במקור הסוגי׳ ונפ״ת ופירש״י כיד ד׳ הטובה עלי והספר ערוך לנר וחי׳ חת״ס על מס׳ זו הי׳ לי לשני מאורות גדולים ובאורם אורו עיני והניחו לי ג״כ מקום להתגדר כמאסף אחר המחנות ועי״ז יהי׳ בטוח המעיין כי בוודאי הרבה טוב ימצא וכנ״ל בשם החוו״ד ודי בזה להשם דרך מגמתו לנגד האמת והישר:

ומה מאד הזהיר בשערי תשובה לר״י שער ג׳ אות ק״ם זלה״ק וענין שונאי השם נמצא לפעמים גם באנשים שהם עושים המצות ונזהרים מכל עבירה במעשה ובלשון אם נפשם ובקרב לבם יקשה להם כאשר חביריהם עוסקים בתורה וירע בעיניהם בהיות בני אדם עובדים את ד׳ ויראים מלפניו כאשר תאמר אל האיש אשר לא יחפוץ שיכבדו בני אדם את המלך ושיעבדוהו כי הוא שונא את המלך כש״כ אם הוציאו מחשבתם אל הפועל שהם מניאים את לב בנ״א מעסק התורה ומן המצות כי הם שונאי ד׳ וכן האנשים אשר עיניהם צרה בכבוד תלמידי חכמים הישרים והצדיקים ושונאים עטרת תפארתם או ירע לבבם אם עדיהם יאתה ובאהם ממשלת הדור וכן כתיב כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך עליהם שמואל ה׳ וכש״כ אם יבקשו כבודם לכלימה או ישפילו אלה באמת שונאי השם ואין רצונם בקיום עבודתו ולא חפצו בהדרת קודש יראתו ואשר ירבון מאד עבדיו ויראיו עכלה״ק והאריך עוד שם בכבוד ת״ח באות קמ״ז וקמ״ח במאמרות טהורות מלהיבים כגחלי׳ אש על כן המתלונן ח״ו על חיבור שיש בו עכ״פ קצת תועלת והוא מבקר מומין ודופי כאופן שכ׳ הגאון בעל חוו״ד הנ״ל מראה בעצמו שהוא ח״ו מאותן אנשים הנ״ל שכ׳ הרבינו יונה:

ובאמת דברי רבינו בעל חוו״ד הנ״ל מתאימות למש״כ רבינו הגה״ל משיניעווע זצוק״ל זי״ע ועכ״י בס׳ דברי יחזקאל בפרקי אבות פ׳ ד׳ אל תהי בז לכל אדם די״ל דתיבת לכל הוא מיותר וכו׳ וז״ל פי׳ אם תראה חסרון ומדה גרועה באדם אל יהי׳ לנקלה ולבוז בעניך האדם כלו לגמרי כאלו לא נחשב כלל לאדם כי יש בו שאר מדות טובות ויהי׳ נחשב בעיניך בעבור המדות טובות שלו עכ״ל ופירשתי עפי״ז בס״ד לנכון בפ׳ וישב ואמרו לו אחיו המלך תמלוך וכו׳ ויוסיפו עוד שנא אותו על חלומותיו ועל דבריו די״ל דהאי על חלומותיו ועל דבריו נראה כמיותר דהרי מפורש כתיב שנאתם הי׳ על החלום שאמרו לו המלך תמלוך עלינו וכו׳ ולהנ״ל נכון מאד דהרי השבטי ד׳ הי׳ שלימים במדות שמנו חכמים בפרקי דאבות וכמו שפירש״י על ולא יכלו דברו לשלו׳ שמתוך גנותם למדנו שבחם שלא דברו א׳ בפה וא׳ בלב והנה בוודאי ידעו שביוסף הצדיק ימצא הרבה מדות טובות וגדולתו בתורה שהי׳ בר חכים לי׳ רק שתפסו בו מדה אחת מגונה שמדבר לשון הרע עליהם כדכתיב ויבוא יוסף את דבתם וכו׳ והעידה התורה על שבחם שלא תאמר שבנאו את יוסף הצדיק כולו לגמרי שיהי׳ נחשב בעיניהם לכלום ח״ו רק על חלומותיו ועל דבריו אלה שנאתם לבד ולא על כל מהותו של יוסף כי שאר מדות טובות שבו אהבו מאד ולא הטילו מום בקדשים ח״ו רק מה שהי׳ לפי דעתם מדה גרועה על זה הי׳ שנאתם כנ״ל נכון בס״ד והן הן דברי החוו״ד שאפי׳ אם המצא תמצא איזה טעות או דבר קלוש וחלוש לעיני הקורא לא יטיל מום ח״ו בכל הספר והטוב יקבל והשאר יהי׳ בתיק הספר וכמש״כ לעיל:

ובשבט מוסר פ׳ ל״ה בסוף הפרק כ׳ וזלה״ק ונראה שבשם שע״י המצות והימים שאין אדם חוטא בהם נארג מלבוש כך מכל חידושי תורה שאדם כותב נבנים למעלה היכלות וחופות נפלאים שתתעדן בהם הנשמה דלכן נרמז שהאותיות נבנים בניינים נקראים אבנים כדאיתא בס׳ יצירה ב׳ אבנים בונות כו׳ הרי קורא לאותיות אבנים לרמוז על האמור ובהיות כן ראוי לאדם שכל חידוש שמחדש יעלהו על הספר כדי שיפעל למעלה הבנין ואפי׳ חידוש קטן אל יהי׳ קל בעיניו לפי שאפי׳ בבנין אבנים גדולות ויקרות אין מתקיים כ״א ע״י אבנים קטנים הנתנים בין אבן לאבן כן למעלה בבנין שנעשה מהאותיות שנתהוו מהכתובה ואל תקשה לומר איך יתכן שבעבור שאני כותב כאן יתהוה בנין למעלה קו״ה הוא מהדיבור שאין בו ממש ועכ״ז גורם באדם לפעול דבר כנראה בפ׳ בהעלותך

הקדמה

בהפלותך בענין מרים שלקתה בצרעת בעבור הדיבור ומה דיבור שאין בו תפיסה שהוא הבל פיו של אדם עושה רושם בגופו כתיבה שהוא מעשה נראה בעין לא כש"כ שיפעול לבנות בניינים בנפש ומה גם שמדה טובה מרובה וכו' עכ"ל הקדוש:

ועפי"ז פי' בספה"ק ישמח משה פ' כי תשא בפסוק כתב לך את הדברים האלה כי על עפ"י הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל ובגיטין דף ס' ע"ב דרשו דלא כרת הקב"ה ברית וכו' אלא על תורה שבע"פ שנאמר כי עפ"י הדברים האלה ולכאורה סותר לרישא דקרא כתב לך אך א"ש דקאי על הכתיבה בחי' תורה דנקרא תורה שבע"פ הנמסר למשה בע"פ מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש והיינו האלה עכ"ל הי"ט.

ופה אמצא מקום לתפילה קצרה וארוכה להעתיר בעדי ובעד ב"ב זוגתי החסידה מרת בתי' תחי' אשר טורחת ועומלת בכל גופה ומאודה בעבורי שלא אתבטל ח"ו מעסק התוה"ק בכל עוז ותעצומה מאהבת ד' ותורתו הקדושה וגם בשביל בנינו יחי' בני הבכור הב' המופ' יחזקאל שרגא נ"י ופנחס נפתלי, ישעי', משה. יוסיפ, מנחם זאב, נ"י שלא יבטלו מתורה ויר"ש הש"ת יחזיק כחה בבריאות השלימות לאוי"ט ויקוים בה מאמר הכתוב קמו בני' ויאשרוה בעלה ויהללה וגם בעד בנותי הילדה רבקה והילדה רחל והילדה זיסיל הש"ו שנזכה לגדלם לתורה ולחופה ולמעש"ט מתוך הרחבה ופרנסה טובה שאין בה ביטול תורה ועבודת השם:

ואחרון חביב הוא ניהו כ' מר חמי הרב החסיד החו"ש ונאמן לד' אשר טרח בהגה"ה וסידור הספר וגם לרבות שהזיל כסף יותר ויותר מכפי יכלתו הרבה להדפסת זה הספר וגם מעוד באתי לביתו הנאמן בית שמגדלין בו תורה החזיק אותי במעונו למען הקום עולה של תורה כקש"ת מו"ה אברהם יקותיאל ירושלמי שת"ס בק"ק חוסט יצ"ו הש"ת יאריך ימיו ושנותיו בנעימים עם נו"ב חמותי הצדיקת מ' פעסיל תחי' לאוי"ט:

וגם גיסי הרב המופלג החריף ובקי וכו' המוסמך להוראה כקש"ת מו"ה פרץ טובי' (כעת מג"מ בק"ק קלויזענבורג) נ"י יברך ד' את ביתו הקטנים עם הגדולים ד' עליהם יחי' לאוי"ט בפרנסה טובה ולגיסי הרבני המופלג בתורה נ"א ירא ד' מרבים מו"ה שמואל מרדכי נ"י שו"ס בק"ק האלמין יצ"ו עם כל ב"ב יחי' ולגיסי הב' החשוב ומופלג בתורה ויר"ש כקש"ת פנחס נפתלי נ"י וגיסי הב' החשוב יהושע נ"י וגיסי הב' המופלג וכו' יוסף נ"י בני מר חמי נ"י הש"ו אשר טרחו ג"כ בעדי בהרבה עתים לטובה וגם בהדפסת הספר ולטוב יזכר גם כ' אחי היקר המופלג בתורה ויר"ש כמו"ה שמעון סג"ל דייטש נ"י מישוב קאשא פאטאק [הסמוך לבוטשום] יצ"ו עם כל ב"ב יחי':

ואחרון אחרון קהל הקודש עדת ד' יראים ותושבי שמו הוא אכסני' שלי ק"ק מאקאווע יצ"ו אשר זה אחד עשר שנים אני יושב בתוכם באוהל תורה והוראה לעם ד' ומחזיקים אותי ואת בני ביתי יחי' בכבוד אנא ד' מלא משאלותם לטובה בברכה מרובה בשפע פרנסה טובה בתשועה גלויית ממעייני הישועה בתוך כללות ישראל ובמהרה בימינו בקרוב נזכה לארמון על תילו ולירושלים הבנוי' כעיר שחוברה לה יחדיו בשדות למחם וביד רמה לעיני כל העמים ויתגדל ויתקדש שמי' רבא בב"א יערב נא שיחי אליך כי נפשי **תער"ג** אליך לפ"ק עפ"ק מספי פק"ק מאקאווע בב"א יילו"א:

הצעיר **חיים יהודא סג"ל דייטש** דומו"ן פה ק"ק הנ"ל:

כבר רמז לנו הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ט לתשו' הרשב"א סי' תקפ"א דמצינו דהתורה פרסמה עושי המצוה עיי"ש להזכירם בזכרון טוב ה"ה כבוד ידידיי ה"ה **הרבני התורני** הוותיק ועושה חסד ופועל צדק היהים כקש"ת מו"ה **יהושע בלויא** נ"י **והרבני התורני** המופלג בתורה חו"ש מאוד נעלה כמו"ה **ישראל פאללאק** נ"י **מפ"ק יצ"ו והאברך הנגיד המפואר** המופלג בתורה ומתנהג בחסידות ביתו בית וועד לחכמים ופתוח לעניים כקש"ת מו"ה יו"ט **ליפמאן פישער** נ"י מסטראווסעלא אשר החזיקו בידי בנתינה חשובה והגונה להדפסת ספרי יתברכו ממעון הברכה וישועה ויזכו להגדיל התורה ולהאדירה עדי עד אכי"ר:

מים חיים

יתברך החונן ומלמד האדם בינה. ודעת ומזימה. יאיר עיני במס' נדה.

[א] דף ב' ע"א במשנה שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן פירש"י אם ראתה וכו' אי הוי בדקה וכו' הקשה המהר"ש למה כי פי' בדיקה ולא ע"י ראיי' וכי דקשי' לי' ליפלא דדיין שעתן דהלא משעת ראיי' אינה הומרא לכן פירש"י על הבדיקה עיי"ש ולעכ"ד ל"ע דגבי ר"א דדי' נשים דדיין שעתן לא שייך לומר דדיי' שנחמיר מתחילת הבדיקה דלמה נחמיר ז"ל בתר טעמא כיון שמסולקת בדמים וביותר למש"כ בחי' חת"ס לקמן דף ז' ע"ב ד"ה משום דר"א שמותי דדי' נשים דר"א איירי דווקא בשוטה ומשמשות במוך דמודה בהו שמאי עיי"ש לשיטת הירושלמי. ועיי' בסד"ט מש"כ בכוונת רש"י ובערוך לנר כי דדייק רש"י בדברי הלל שכי' מפקידה לפקידה הרי דהלל איירי שמלאה ע"י בדיקה דע"י ראיי' לא שייך לומר מפל"פ אלא הול"ל מפקידה ואילך א"כ דמיירי ע"י בדיקה וא"כ ע"כ גם שמאי איירי בהכי.

והנלע"ד בס"ד לבאר דעת רש"י בזה דהנה בסד"ט סי' קפ"ו כי בשם הרמב"ם דה"ט דיש לה וסת א"צ בדיקה ואין לה וסת צריכה בדיקה משום דיש לה וסת היא מרגשת ע"י פיהוק וכדומה אבל אין לה וסת אינה מרגשת דראייתה הוא רק במקרה ולכך ל"ב דלא סמכינן ע"ז דלא ארגשה עיי"ש ובס' בית אל ה"ב על יו"ד ה' נדה סי' קפ"ד אות ג' הקשה ע"ז דא"כ אמאי לשמאי די' שעתה ואמרינן בש"ס הטעם דאשה מרגשת בעצמה הא פה מיירי באשה שאין לה וסת דביש לה וסת כו"ע מודו דדי' שעתה כמבואר במשנה ובאין לה וסת אינה מרגשת לפי"ד הרמב"ם עיי"ש.

ונ"ל בס"ד דדברי הרמב"ם פשוטים דהתוספות לקמן דף ג' ע"א ד"ה מרגשת בעצמה הקשו על רש"י שפי' דהרגישה עתה בבדיקת העד דמאתמול נמי נימא הכי ותירץ בערוך לנר דדעת רש"י כיון דרוב פעמים מרגשת ועתה מלאה דם וגם הי' לה הרגשה ודאי בבדיקה למה נימא דמאתמול הרגישה כמו רגליים ועד עתה כותלי ביה"ר העמידוהו כיון דיותר שכיח שמרגשת ובשעה שמרגשת רואה ולכן כיון דעתה בדקה ובזה וודאי היתה מרגשת רק שאפשר שהרגשת עד הי' מ"מ כיון שעתה ג"כ מלאה דם תולין במה ששכיח יותר עכ"ל א"כ א"ש דהרמב"ם כי סברא זו באשה שאין לה וסת ויש חשש שמא בפעם אחר או קודם תמיש כבר ראתה ולא הרגישה כלל כיון שהוא במקרה ושם שפיר שייך סברא זו משא"כ כאן דאין החשש להלל שמא כבר ראתה ולא הרגישה רק שכבר הרגישה וכותלי ביה"ר העמידוהו [עיי' שו"ת ברית אברהם סי'] א"כ כיון שעתה ע"י בדיקה הרגישה ומלאה דם ג"כ אין סברא לחוש שמא כבר הרגישה וכותלי ביה"ר העמידוהו כמש"כ הערוך לנר הנ"ל דתולין במה דשכיח יותר דכיון שעתה מלאה דם תולין שההרגשה ג"כ עתה הי' ולא מקודם א"כ א"ש דהרמב"ם יפרש ג"כ כפירש"י דמיירי ע"י בדיקה א"כ דהראיי'

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מו"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

דף ב' ע"א מ"ט דשמאי קסבר העמד אשה על חזקתה והלל כי אמרי' העמד על חזקתה היכא דליכא רעותא מגופה וכו' ויש להבין מ"ט דשמאי הא מסתבר כב"ה דמועדת ועלולה לכך ואין לה חזקה עוד יש להקשות דקאמר התם היכא נימר חסר ואתאי וכו' ודמי דלמא הגס הגס הזיתי' ופירש"י שע"י שהדם רבה במקור יוצא ממנה כחרדל שאין המקור יכול להחזיקה ויוצא מעט לבית החיצון ויש להבין א"כ דקארי לה מאי קארי לה בודאי כן דרך הטבע דהגס הגס הזיתי' ונראה לפרש ע"כ דהנה הא דאמרו דמקור מלוי בה דמים מבואר דאין הדם נתהווה במקור אלא דלשם שופכין העורקין את הדם שבא להם מהגוף וכ"כ בחת"ס בכמה תשובות. לפי"ז יש לדון בזה שני סברות די"ל דהעורקים שופכים הדם אל המקור לאט לאט עד שבא הווסת ויוצא הדם מהמקור אל בית החיצון אבל י"ל בענין אחר דכל זמן שאין ראיית הדם אין העורקים שופכין כלל הדם אל המקור רק בשעת ווסת שופכים העורקים הדם אל המקור ומיד נפתח המקור ויוצא לחוץ לפי"ז י"ל כסברת הלל דסובר דליכא חזקה דאשה יען דמגופה קאתי' והיינו דס"ל דהעורקים שופכים הדם לאט לאט אל המקור ע"כ הדמים מצויים בהמקור תמיד רק כ"ז שיכולה המקור להחזיק הדם א"י לחוץ ולכן כשהגיע ווסתה רואית יען שאז מתמלא המקור דם עד שאין יכול להחזיק ויוצא לאט לאט א"כ אף קודם שרואות הדם ידענו בבירור שעכ"פ הדם מלוי במקור אבל ב"ש ס"ל דכל זמן שלא ראתה אין הדם מלוי כלל במקור

דהראיי' הוא ע"י בדיקה ממילא לא במקרה הוא דאדעתא דהכי בדקה עצמה שחשש דעתה ע"ז אם תרגיש ותראה אם לא א"כ כיון שעתה בדקה עצמה וג"כ ראתה תולין יותר שהרגשה היא עתה ולא קודם כנ"ל:

אלא דאף אם נפרש כתוספ' דמיירי ע"י ראיי' א"ש דעכ"פ עתה הרגישה וראתה ולא מקודם וכותלי ביה"ר העמידוהו כעל"כ הנ"ל:

מעתה כיון דרש"י ס"ל ג"כ כדעת הרמב"ם דאשה שאין לה ווסת צריכה בדיקה כמו שהוכיח בשירי טהרה להג"מ מהרש"ק בשו"ת לש"ם סי' ע"ז עיי"ש א"כ כיון דליכא הרגשה באשה שאין לה ווסת שהם ע"י ראיי' כיון שהראיי' הוא במקרה לזה פירש"י דמיירי ע"י בדיקה דראיי' זו אינה במקרה והוי שפיר הרגשה משא"כ ע"י ראיי' לא שכיח דהוי הרגשה כיון שהוא במקרה אבל אם באמת הרגישה וראתה בלא בדיקה רק במקרה בוודאי ג"כ הדין כן אבל רש"י נקט הברור יותר דע"י בדיקה דלא הוי במקרה הוי הרגשה וע"י ראיי' לא שכיח הרגשה כיון דהוי במקרה וא"ש מאד בס"ד:

ובספר ב"א הנ"ל הוא שמותיב קושי' הנ"ל על הרמב"ם והוא מפרק עפ"י סברת האחרונים שכתבו לחלק דהא דאין לה ווסת צריכה בדיקה היינו ברואה בזמנים שאינם שווים דאז חיישינן כיון שהיא עלולה למקריים שמא תראה מאימוד תשמיש כמש"כ הר"ן אבל באשה שרואה בתחילת ראייתה בזמנים שווים לא מקרי אשה שאין לה ווסת שתצטרך בדיקה דהא אינה משנית דרכי הווסת שלה והיא באמת צריכה לחוש לעונה בינונית דעדיין לית לה ווסת א"כ במשנה מיירי במעורבבת ראיותיה גם שמאי יודה דמטמאה למפרע ותקשי קו' התוס' בדף ג' בד"ה מ"ט דשמאי נימא כמו שלא הרגישה עכשיו כך נימא נעקר מקודם ולא הרגישה ותירצו דל"פ רבנן הואיל ורוב פעמים מרגשת עיי"ש אבל לסברא זו לא שייך כלל תירוצם דרוב פעמים מרגשת דהא בראיית מעורבבות באמת אינה מרגשת והואיל כיון דרוב נשים יש להם ווסת שפיר שייך לא שלוג בנשים שאין להם ווסת אף דנשים שיש להם ווסת די' שעתן היינו בשעת ווסת אבל שלא בשעת ווסת לא כנ"ל אבל הנכון לענ"ד כמש"כ בס"ד:

[ב] **רש"י ד"ה** ואפי' לימים הרבה וכו' אבל הכא דמקמי בדיקה קמייתא טהורות וכו' וצ"ב מאי קמ"ל בזה פשיטא דאל"כ אין לדבר סוף ואפשר לפרש דרש"י אתא בזה לאפוקי מדעת הראב"ד ושייטתו [והבאתים בביאור לקמן ר"פ כל היד] דלטהרות בעינן עד מקום שהשמש דש דיש לחוש עדיין להעמדת הדם עי' לקמן משו"ה כי דאף שעשתה רק סתם בדיקה בחורין וסדקין אפי' לא הגיע למקום שהשמש דש רק כבדיקה לבעלה משו"ה דייק רש"י וכתב שהרי בדקה ומצאה טהורה מצד עצמה לבעלה ודי בזה גם לטהרות אף שיש סברא לומר כדעת הראב"ד דלטהרות ניחוש יותר להעמדת הדם ותצטרך לבדוק עד מקום שה"ד רק די' בדיקה לבעלה גם לטהרות כנ"ל.

[ג] **ד"ה** ומפקידה לפקידה וכו' דאמרינן לקמן במתניתן פעמים צריכה להיות בודקת וכו' וכ' המהר"ם דצריך להתיישב מה צריך רש"י להביא מתניתן דלקמן עיי"ש וכ' ע"ז בס' נתיבות עולם על הסמ"ק ל"ת קי"א וז"ל ול"נ דהקשה לרש"י נפיש יתיר בדברי הלל דאמר אפי' לימים הרבה אם נאמר דפקידה היינו בדיקה הלכך פירש"י דפקידה היינו אותן בדיקות שהם מתקנת חכמים דאמרינן לקמן במתניתן וכו' לז"א אפי' לימים הרבה דל"ת דלא מטמאינן למפרע יותר מפקידה לפקידה שהוא מתקנת חכמים עכ"ל.

[ד] **ד"ה** הרי זו כו' הערוך לנר הא דלא נקט רש"י עד בבדיקה שאח"ת דודאי ממעט ע"י מפל"פ י"ל דמתשמיש ואילך אפי' בלא ראתה מטמאה טהרות שנגעה בהן כדכתיב ואיש אשר ישכב וכו' שכ"ז רק שלא מטמאה אלא עד הערב כשטבלה וכראתה טמאה ז' ימים אבל לענין קודם תשמיש ולא"ת ליכא נפקותא לענין נגיעת טהרות ואף דיש נפק"מ לענין משכב ומושב דטמאה במעל"ע וכטומאת ערב אינה מטמאה מ"מ כיון דרש"י נקט

הערות והידושים מהגאון המפורסם מ"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בה"ק וואיטצען יצ"ו

שעדיין לא שפכו העורקים הדם לתוך המקור א"כ שפיר שייך חזקה דאנו אומרים שעד עתה לא הי' כלל דם מלוי בגופה כי מובלע בגוף שפיר שייך אוקמא אחזקה שאתמול לא ראתה עדיין שלא הי' אתמול הדם מלוי במקור ולכן שפיר קאמר שמאי דהכא ל"ש לומר חזאי ואתאי כיון שאין הדם מלוי במקור קודם שעת ראייתה אבל הגמ' פריך עלה דלמה הנה הגם חזיתי' היינו משום דמשנתינו איירי בתרי גווני או באשה שלא קבוע לה ווסת עדיין א"כ שלא בשעת הראיי' אין אנו מחזיקים אותה כלל בדמים ואיירי ג"כ באשה שאין לה ווסת דהיינו שרגילה לראות בזמנים שונים אפ"ה ס"ל לשמאי דדיי' שעתה והא באשה שאין לה ווסת קבוע דראייתה משתנית תמיד א"כ חזינן דדמים מלויין בה ע"כ ויש לחוש שפיר שהדם הי' מלוי בה כבר ולא טיפת כחרדל ועתה יצא הרבה א"כ נימא ג"כ חזאי ולכן צריך לתרץ הכא חדא לריעותא והתם במקוה תרתי לריעותא.

ובהכי נראה לי ליישב קו' התוספ' לפירש"י שכ' לפרש הא דפריך בשמעתין במקוה הוי טומאה וודאית וכו' דס"ל דאין מעל"ע מטמא ברה"ר כמש"כ מהרש"א ויוקשה עליו קו' התוספ' הא בירושלמי איתא להדי' דמעל"ע מטמא למפרע גם ברה"ר ולהנ"ל י"ל דב"ה דסברי דליכא חזקה דגופה והיינו דס"ל דהדמים מלויים במקור קודם זמן ראייתה ע"כ מטמא מפל"פ מספק שמא עם סילוק ידי' ראתה טיפת דם כחרדל אבל לא חיישינן שכל ראייתה נפל עם סילוק ידי' דהא ביה"ר לא מוקמא דם כל שיעור ראייתה כאשר אמר וכיון דאין החשש אלא שמא נפל טיפת דם כחרדל סובר דאין מטמא ברה"ר דהוא חשש רחוק אבל כ"ז בראתה בלא בדיקה אבל אם ראתה ע"י בדיקה הרי ע"כ ביה"ר עכבוהו עד שבדקה שפיר חיישינן שכבר ראתה מאתמול כל שיעור ראייתה ע"כ מטמא גם ברה"ר: ולפי"ז יש ליישב קושי' הנ"ל בתרי גוונא חדא י"ל דהירושלמי איירי במלאה הדם ע"י בדיקה כדפירש"י במשנה וכמש"כ

נקט לעיל טומאת נוגעת והא ליכא נפקותא לכן נקט עד תשמיש עיי"ש ולענ"ד אינו מספיק למאי דאמרינן לקמן דף ט"ו ע"א ותיפוק לי' דהוי נוגע במעל"ע וכו' בשלא גמר ביאתו עיין רש"י שם אם כן יש נפקותא גדולה לענין מגע עצמו דהיינו לענין בעלה בלא גמר ביאתו דאין כאן טומאת קרי ומ"מ הוא טמא מצד נוגע במעל"ע טומאת ערב לבית הלל וגם היא לא היתה טמאה טומאת ערב בשלא גמר ביאתו ומצד ראיי' דלמפרע אפי' בלא גמר ביאתו היא והוא טמאים הוא טמא טומאת מגע מעל"ע עד ערב והיא עד ז' ימים ואכתי הו"ל למינקט עת שא"ת דממעט וממילא בלא גמר ביאתו הוא טהור לגמרי כדלקמן ועיי' מהרש"א שם בתוספות ד"ה אמר רב ודו"ק.

[ה] ד"ה אעפ"י שאמרו וכו' אשה שאין לה וסת קאי וצ"ב מאי בעי בזה פשיטא דביש לה וסת די' שעתה ומצאתי בחי' סד"ט לקמן דף ד' ע"ב שכ' לפרש כוונת רש"י וז"ל דלכאורה הי' אפשר לומר דקאי נמי איש לה וסת ובשלא שעת וסתה אך ז"א דא"א לומר כן דא"כ כבר אשמעינן מסיפא דהיינו ממשנה ב' דאשה שיש לה וסת של"ב וסתה מטמאה מעל"ע ולמה הפסיק ותני המשמשת בעדים ואי לאשמעינן דל"ב א"כ מתניתן דלקמן ל"ל לכך פירש"י דמסיפא לא מוכח מידי דבוודאי קאי ארישא דמתניתן באשה שאין לה וסת דכן דרך המשנה לפרש חילוקי דינים איזה מטמאה מעל"ע ואיזה די' שעתה ואח"כ לפרש דין המעל"ע וא"כ אין שום הוכחה מסיפא משו"ה הוצרך להפסיק בהא דהמשמשת עכ"ד:

ולהכי אמרה נפשי לפרש כוונת רש"י בזה עד"ז דהרי בעיקר דין המשנה אעפ"י וכו' אינה מונה אלא משעה שראתה הוא מיותר דפשיטא דאינה מונה אלא משעה שראתה. וכי בחי' חת"ס דקמש"ל אפי' למ"ד טבילה בזמנה מצוה מ"מ לא תמנה למפרע לחוש לזמן כל אותן טבילות עיי"ש א"כ לדעת הרמב"ם בפירוש המשנה שכ' דלמ"ד נמי די' שעתה מ"מ מטה מטמאה מעל"ע דבטומאה חמורה כמשכב ומושב מודה דמחמרינן [עי' מה שכתבתי לקמן דף ה' ע"ב בתוספ' ד"ה מסייע] א"כ לפי הרמב"ם י"ל שפיר דקאי גם איש לה וסת אף דדי' שעתה מ"מ כיון דלענין משכב ומושב מטמאה מעל"ע הו"א לחוש נ"כ שטבילה בזמנה מצוה קמש"ל מתניתן דלטבילה אינה מונה אלא משעה שראתה וכדי לשלול שיטה זו כ' רש"י דקאי רק אאין לה וסת כאשר באמת עמדו האחרונים שדעת הרמב"ם הוא נגד סוגי' דלקמן דף ה' עי' מש"כ שם וא"ש כוונת רש"י בזה כס"ד.

[ו] והנה החת"ס ציין לעיין בתוספות דלקמן דף ו' ד"ה ואינה מונה וכוונתו נראה שלא תירצו התוספ' כתירוצו דאשמעינן דלא חיישינן לטב"מ ועי' בצל"ח שם שביאר הטעם שלא הקשו תוס' רק מכתם ולא מראיי' מעל"ע וז"ל דהו"א שכשראתה ביום השביעי שתהי' שומרת יום כנ"י אתמול דאף דלהקל וודאי אינה מונה כ"א מהיום שלא תטבול עד כלות ז' ימים מהיום מ"מ להחמיר הוו"א שמחמרינן כאלו ראתה מאתמול מעל"ע וכבר כלו ה"ז ימים של נדה לערב של יום השלישי מספירת היום ולכן כשתראה ביום הז' לא תטבול אלא תהי' כשומרת יום כנ"י להחמיר קמש"ל דאינה מונה אלא משעה שראתה אפי' להקל ותטבול לערב יום ה"ז כיון דעפ"י עיקר הדין אמרינן השתא הוא דחזאי דטומאת מעל"ע הוא רק מטעם קנס אבל לענין רואה כתם נ"ל הכי דכיון דמספקינן שמא משעת כיבוס ראתה מצריכין להחמיר נ"כ אם משעת כיבוס לאחר ז' ראתה שמא כבר התחילו ימי הזיבה ותהי' שומרת יום כנ"י ושפיר הקשו פשיטא דזה וודאי דלהחמיר באמת מונה משעת כיבוס ולהקל אינה מונה אלא משעה שראתה עיי"ש ולפ"ד החת"ס י"ל דמה"ט לא הקשו התוס' מראיי' די"ל כתי' החת"ס דהוו"א דניחוש לטבילה בזמנה מצוה משא"כ בכתם פשיטא כיון דטומאת כתם הוא מדרבנן לא מצריכין לחוש לטבילה בזמנה ולהחמיר

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מו"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

וכמש"כ המהר"ם דלרבותא נקט דאפ"ה דיין שעתן דע"כ ביה"ר מוקמא דם ושפיר חיישינן שמאתמול ראתה ומטמא אף ברה"ר כיון דמגופה קאחזי' ושכיחי- דמים ולפירש"י בגמ' אליבא דב"ה דסברי אפי' בלא בדיקה ל"א דיין שעתן א"כ רק חיישינן לטיפת דם כחרדל דלראיי' גמורה לא חיישינן דהא ביה"ר לא מוקמא דם ע"כ ס"ל דברה"ר טהור מספק וכמש"כ.

אך י"ל עד"ז דהירושלמי איירי באשה שאין לה וסת כלל דמשנית בכל עת ע"כ חיישינן שמאתמול ראתה וא"ל דביה"ר לא מוקמא דמא דע"כ מוקמא דמא כיון שנמצא עי' בדיקה וא"כ ניחא נ"כ דרש"י קאי אנשים שלא קבעו וסתן עדיין כמש"כ לעיל ע"כ ל"ח כלל שראתה אתמול כל ראייתה דאין דמים מצויים במקור רק דאכתי יש לחוש לטיפת דם כחרדל וחששה זו רחוקה ע"כ אין מטמא ברה"ר אבל הירושלמי מפרש המשנה בנשים שאין להם וסת כלל דמשתנית בכל עת שפיר חיישינן שראתה אתמול ואי דביה"ר לא מוקמא דמא ע"ז אמרינן כיון דנמצא עי' בדיקה ע"כ ביה"ר איקמא להאי דמא לכך שפיר חיישינן שכל ראייתה מאתמול ולכן שפיר טמא ברה"ר וא"ש.

ולולא פירש"י הי' אפשר לומר דהקושי' באמת רק להלל דס"ל דחיישינן ביותר ממעל"ע לכן ס"ל שפיר בשמעתין דלב"ה תולין מדלא מטמא ברה"ר אבל לרבנן דמטמאינן במעל"ע ול"ח לפקידה שפיר י"ל דהא דמטמאין במעל"ע הוי אפי' ברה"ר והא קאי בירושלמי דמטמא ברה"ר למפרע [וכהא"ג כתב בפמ"א ח"ב סי' ק"ע גבי כתם]

והנה ראיתי למע"כ ידידי הרב המאה"ג החו"ב מו"ה חיים יודא דייטש דומו"ץ בק"ק מאקאווע בחיבורו על מס' נדה שכתב ליישב פירש"י דהירושלמי לשיטתו דס"ל ר"א שמותי הוא וקשי' קושי' החת"ס הא לב"ש כל נשים דיין שעתן ותי' החת"ס דנפק"מ בשוטה ומשמשת במוך דלב"ש ל"א דיין שעתן אבל בהני ד' נשים דיין שעתן וטעמי' דב"ש ע"כ משום דמרגשת וליכא חזקה א"כ ממילא גם ברה"ר טמא ולדעתי קושי' החת"ס בפשיטות לק"מ די"ל לפימש"כ מהר"ם דע"י בדיקה הוי חידוש יותר דנאמר דיין שעתן וא"כ י"ל דירושלמי ס"ל באמת דב"ש דס"ל דיין שעתן לא איירי ע"י בדיקה דע"י בדיקה ל"ה דיין שעתן וכד' נשים ס"ל כר"א אפי' ע"י בדיקה דיין שעתן.

ולהתיר ופשיטא דגם לענין טבילה אינה מוכח אלא מספת מליאת הכתם ומשו״ה הקשו רק מכתם כנ״ל

[ז] **בתוספות ד״ה** מפלים הקשו דאמאי לא הוי טומאה וודאית וכו׳ ותירצו דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע עיי׳ בר״ש פ״ה דטהרות משנה ז׳ ובפ׳ ד׳ דטהרות משנה ו׳ ועיי׳ מהרש״א ומהר״ם ומל״מ פי׳ מה׳ מקוואות ובשב שמעתא ש״א פרק יו״ד י״א י״ב י״ג ט״ו וכו׳ דמה שחזרו והקשו התוספ׳ דאמאי מחמירין בקדשים ותרומה אפי׳ בר״ה כיון דבר״ה ספיקו טהור אפי׳ ליכא חזקה הא ככר כתבו דלא ילפינן למפרע מסוטה וכי היכא דלא ילפינן ברה״י ה״נ לא ילפינן ברה״ר כיון דאינו דומה לסוטה והרמב״ן כתב באמת תי׳ זה בין ארה״י ובין ארה״ר ותירץ דכין לשיטת מהרש״א וכין לשיטת מהר״ם א״ש דלמהר״ם י״ל משום דהא דכתבו בתחילה דלא ילפינן מסוטה טומאה דלמפרע לאו מלד גזירה הוא דנימא דדוקא בלהבא הוא דטימא הכתוב ולא למפרע דמ״ש אלא מסברא הוא דאמרוהו דיש פנים לחלק ולומר דלמפרע קולא מטומאה דלהבא ולשיטת מהרש״א דהיכא דליכא חזקה שפיר ילפינן מסוטה אפי׳ טומאה דלמפרע שפיר קושי׳ להו דנהי דלא סמכינן בקדשים ותרומה על חזקת טהרה כיון דטהור ברה״ר אפי׳ ליכא חזקה ואי משום דלמפרע לא ילפינן מסוטה דהא היכא דליכא חזקה ילפינן מסוטה וכיון דליכא חזקת טומאה ולא חזקת טהרה שפיר ילפינן מסוטה גם טומאה דלמפרע דהא ברה״י כהא״ג היכא דליכא חזקה נמי יליף מסוטה להיות טומאה וודאית וא״כ הספק ברה״ר נילף לטהרה וודאית גם בטומאה דלמפרע ומשו״ה תירצו דכיון שעכשיו וודאי טמאה וודאית לא יליף מסוטה עיי״ש.

ובספר עדות ביוסף להגי׳ מהרי״ש ז״ל כתב דסברת התוספ׳ הוא דבטומאה קיימ״ל דבדבר שאין בו דעת לשאול אף ברה״י ספיקו טהור וזה לא גמרינן מסוטה רק מדרב גידל כמש״כ התוספ׳ לקמן ולפי״ז לענין דבר שיש בו דעת לשאול הוא דמסוטה גמרינן דיש בה דעת לשאול אם נטמאה או לא וכן בנדה יש בה דעת לשאול אם ראתה או לא אבל לענין דניחוש שמא ראתה למפרע זה אין בה דעת לשאול מאחר שלא הרגישה למפרע רק עכשיו רק דאנן חוששין שמא כותלי ביה״ר העמידוהו א״כ כיון דלהולין מוקמינן לה אהזקת טהרה ואמרינן בעכשיו ראתה וא״כ אין בה דעת לשאול כלל על למפרע ושפיר טהורה ולכך לא ילפינן מסוטה לטמא למפרע דלענין זה הוי אין בה דעת לשאול וכו׳ ומיושב עפי״ז קושי׳ הש״ס הנ״ל דלנגה חזרו והקשו ולפי״ז א״ש דכל הטעם הוא דהוי דבר שאין בה דעת לשאול וא״כ הקשו דכש״כ ברה״ר דמהראוי שיהי׳ טהור עכ״ד בקיצור.

בא״ד דלא ילפינן מסוטה אלא טומאת מגע וכו׳ ובספר פד״ב הנ״ל הביא בשם אביו הגאון ז״ל סברא מתוקה בדברי התוס׳ דהטעם דספק טומאה ברה״ר טהור אמרו בתוספתא דנשאלין ליחיד ואין נשאלין לרבים והיינו דרבים א״א לשאול עליהם שרבים הם והא תינח בטומאת מגע שייך רבים דרבים הם השואלים אבל ברה״י דאין נפק״מ אם זה נגע או זה והעיקר השאלה הוא אם אותה האשה ראתה ממילא כל מי שנגע בה טמא א״כ אין נפק״מ בין יחיד לרבים ודפח״ח:

והוא ז״ל כ׳ משום דכל הטעם דספ״ט ברה״ר טהור הוא משום שמצינו ליבור שעושין בטומאה וודאית בפסח ולכך מכש״כ בספ״ט ברה״ר דטהור כמש״כ הרמב״ם פט״ז מה׳ אה״ט ועי׳ רא״ש חולין דף ט׳. וזהו דווקא לענין טומאת מגע דמשכחת לה בציבור שיעשו בטומאה כגון נגע בטומאת מת אבל טומאת רא״י דלא משכחת רק בזב וזבה ונדה דזה אינה דוחה פסח א״כ שוב גם ברה״ר מטמא וכ״ז ברה״ר אבל ברה״י אין הכי נמי דטמא בספק רא״י וכש״כ בספק מגע ומיושב בזה מה שמקשין המהר״ם וסד״ט לקמן דף כ״א ע״א בתוספ׳ ד״ה ורבנן שהקשו ונימא דהוי פלגא וכו׳ וסותרין לכאן דהא ספק רא״י לא ילפינן מסוטה עיי״ש ולהנ״ל א״ש דברה״י באמת טמא אף בספק רא״י.

ובשו״ת נטע שורק חיו״ד סי׳ ק״ב וק״ג כתב דסברת התוס׳ היא דגם בספק סוטה הטומאה לפנינו רק ספק מגע איכא משא״כ כאן ברא״י הוי ספק אם הי׳ כאן טומאה כלל עיי״ש ולפי״ז נ״כ א״ש סתירת התוספ׳ דגם דמי בהמת לסוטה כיון דוודאי כא חתיכה זו מנופה רק שאנו מסופקין אם הוא מארבעה מיני דמים שפיר הייני צריכין לחוש אולי הוא של ארבע מיני דמים כמו שחוששין בסוטה ע״י הסתירה אף שאפשר שלא נגע בה בכ״ז חיישינן כיון דאיתרע ע״י הסתירה וה״נ איתרע ע״י שיצא חתיכה מנופה וצריכין לחוש אולי הוא דבר טמא משא״כ בטומאת מעל״ע שאין לנו שום ידיעה שיצא כלל מנופה מה״ת ניחוש לטומאה כיון שלא ראינו שום יציאה מנופה זה חשיב ספק רא״י ולא דמי כלל לסוטה וא״ש לענ״ד:

ובשו״ת מראה יחזקאל סי׳ כ״ב כי נ״כ לפרש דבריהם שלא יסתרו למש״כ לקמן דף כ״א דעל מה שהקשו אמאי ברה״ר תולין כתבו שני סברות דאיכא רעותא מנופה ועוד דהשתא וודאי טמאה היא והיינו דסברא דרעותא מנופה לחוד לא מהני רק לדחות החזקת טהרה של אשה וע״ז קשי׳ להו דמ״מ נילף מס״ט ברה״ר דטהור אפי׳ בלא חזקת טהרה וע״כ כתבו סברא שניי׳ כיון דהשתא וודאי טמאה היא ובסברא זו לחוד לא סגי כיון דמ״מ יש לה חזקת טהרה והול״ל השתא אתרעי לכך הוצרכו סברא א׳ ומה שלא תירצו בפשיטות דלא ילפינן מסוטה טומאה דלמפרע [כקושי׳ הש״ס הנ״ל] ע״כ נ״ל דסברא זו לא מהני רק דלא נילף לחומרא לטמא וודאי ברה״ר כמו סוטה ע״ז תירצו שפיר לעיל כיון דבסוטה גזיה״כ הוא לעשותה כוודאי לא נוכל ללמוד רק כדומה לו ממש משא״כ לטהר ברה״ר שפיר נוכל ללמוד מכח כש״כ כיון דבסוטה אפי׳ מכאן ולהבא מטהרין כוודאי כש״כ במל״ע דנטהר כוודאי למפרע ומשו״ה הוצרכו לתרץ בסברות הנ״ל והנה כמו כן נאמר בהיפך דסברות הללו לא שייכים רק לענין דלא נילף לקולא לטהר ברה״ר משא״כ לענין לטמא ברה״י שפיר נוכל ללמוד מכח כש״כ לענין טומאה דלהבא ולפי״ז התוספ׳ דר״פ המפלת מקשין שפיר בין ברה״י בין ברה״ר דהתם הוי טומאה דלהבא ממילא דנוכל ללמוד לטמא וודאי ברה״י מכח כש״כ וכ״כ לענין לטהר ברה״ר כיון דלא שייכא הסברא דהשתא וודאי טמאה דהא ע״ז אנו דנין אם הם מ״ד מיני דמים ולא נשאר רק סברא דהוי רעותא מנופה וסברא זו לחוד לא מהני רק לדחות החזקת טהרה וא״כ הוי פלגא ופלגא והול״ל למילף מסוטה עכתו״ד ועיי׳ עוד מש״כ לקמן דף י״ז ד״ה ואין שורפין.

באי"ד ול"ת מ"ש דכנגע בא' בלילה וכו' עיי' בהי' סד"ט בביאור דבריהם טוב מאוד.

ומה שכתבו דאי לאו הכי תקשי להזקי' וכו' והקשה מהרש"א הא לר"י נמי הוי תלי לאוכיהי וכו' ותמה עליו בסד"ט דמאי קשי' לי' האמר לקמן דהלל טעה וסבר דטעמא דשמאי לאו משום חזקה אלא משום דמעיקרא הוי אתי' והמעיל שמואל כי דדברי מהרש"א מזוקקין דודאי אפי' אם נאמר דאין הטעם משום חזקה א"ל דלא ס"ל לשמאי והלל סברא דחזקה דהא חזקה דאורייתא אלא דס"ל דהשה א"כ הוא וכיון דאפי' באינה בדיקה ס"ל לחזקי' דלא מחזקינן טומאה ממל"מ ממילא מקשה מהרש"א שפיר אלא דר"י ס"ל דתולין וזהו תירץ המהרש"א עכ"ד.

ובמה שהקשו התוספי' דמאי פריך מהלל ת"ל משום פו"ר כבר עמדו כל גדולי אחרונים בתמוה דהא לא שייך זה אלא בתר דידעינן לחלק בין מקוה לנדה משום תרל"ר אבל בסק"ד דמקוה דומה לנדה א"כ דאורייתא הוא הך טומאה והא לא שייך לומר משום ביטול פו"ר הקילו דמדאורייתא אין לחלק עיי"ש בדבריהם בסד"ט וחי' חת"ס ועל"כ ומע"ש ולקמן אות ט"ו אכתוב מה שהאיר ד' עיני לייסב דברי התוס' לנכון כס"ד

[ח] בגמרא מאי טעמא דשמאי קסבר וכו' והלל כי אמר וכו' הקשה מהר"ס נימא העמיד טהרות על חזקתן ותירץ דבטהרות ליכא שעה מבוררת כ"כ בטהרתן אבל גבי אשה וכו' עיי"ש. ובסד"ט כי שדבריו אינם מבוררין. ומצאתי בשב במעתתא להגאון בעל שמן רוקח בשאר שנים עשר אות כ"ג שהאיר נ"כ ע"ד מהר"ס וכי דהא עכ"פ בשהי' מחוברין לא קיבלו טומאה וגם קודם שהוכשרו לא קבלו שום טומאה ולא הי' בהם שום ספק וכתב דמכאן יהי' סייעתא לדעת הריטב"א ורשב"א בחולין דף פ"ו סוכא במל"מ פכ"ה מהי' ע"מ דהיכא דוודאי נעשה מעשה הראוי להסתפק לא אמרינן הוקמא אחזקה. ולפי"ז א"ש דאי לאו דהאשה בחזקת טהרה אלא דהוא בספק ממילא הוי איתרע גם החזקת טהרה של טהרות כיון דוודאי נגעה בהן האשה אשר הוא בספק אבל כיון דהאשה בחזקת טהרה ממילא גם הטהרות בחזקת טהורים ואח"כ כתב לייסב קו' מהר"ס גם לשיטת רש"י חולין פ"ו החולק על סברת הריטב"א דהראשונים הקשו דמאי מקשה מ"ט דשמאי וכי לא ידע טעמא דחזקה עי' רשב"א. ולשיטת רש"י א"ש דייל דהלל סובר דחזקת טהרה דאשה לא מהני כלל לא לחולין ולא לקדשים אלא דבחולין סומך עצמו על חזקת טהרה דטהרות שנגעה בהם אף דנעשה מעשה הראוי להסתפק ובקדשים עביד מעלה ואינו סומך על חזקה זאת כיון דוודאי נגעה בהן האשה ונעשה מעשה הראוי להסתפק וגם המקשן נחית לחזקת טהרה דטהרות ואפ"ה פריך מ"ט דשמאי דהול"ל למיעבד מעלה בקדשים כיון דנעשה בו מעשה הראוי להסתפק והידוע לן המתרץ דשמאי סובר דהאשה בחזקת טהרה עומדת דלזה לא נחית המקשן.

ועפי"ז ביאר במש"כ התוספ' דף ג' ע"א ד"ה וא"כ"א עיי"ש דלפי"ז נ"ל דגם לפני אב"א נצטרך לקיים תירץ הראשון אך נתלקו עם המתרץ הראשון בסברא אי סמכינן על הך חזקה לשמאי לענין קדשים וזה נראה כדוחק אבל לפי דרך הנ"ל א"ש בפשיטות דלהכי ניחא י"ל דגם שמאי מודה דל"א העמיד אשה על חזקתה כיון דמנוסה קאחזי' ואפ"ה בשוטה ובמשמשת במוך אינה מטמאה למפרע לחולין משום חזקת טהרה דטהרות וכמו לסברת המקשן וא"ש לדעת רש"י ומדנדחקו התוספי' ולא פירשו כן מוכח דס"ל כדעת הריטב"א ע"כ תו"ד העתקתי דבריו אלו המתוקים יען כי יפיקו נוגה על להבא כאשר יבואר באות יו"ד בס"ד:

[ט] בגמרא להלל קשי' וודאי דאלו מעל"ע וכו' ופירש"י מעל"ע לרבנן והה"ד מפל"פ דהלל והנה רש"י פי' כן דבאמת קאי הקושי' גם על הלל. אבל בגמרא גופא למה נקט מעל"ע ולא מפל"פ דהלל הנשנה קודם במשנה וממילא נימא דהה"ד מעל"ע לרבנן:

ונ"ל עפי"מ דמקשה הש"ס לקמן דף ל"ו ע"א תטמא מעל"ע ומשני כיון דמעל"ע ליכא וכו' והקשה העל"כ שם כיון דשוין קאי על ב"ש וב"ה ותרווייהו לית להו מעל"ע א"כ מאי פריך ממעל"ע ומאי משני ותירץ דחכמים לא פליגי על הלל אלא ס"ל דכן אמר הלל לכן פריך על חכמים אליבא דבית הלל עיי"ש לפי"ז א"ש כיון דחכמים גם כן רק אליבא דהלל אמרו שיעורא דמעל"ע א"כ גם ממעל"ע קשי' להלל בתרתי למה רק במעל"ע ובמקוה מטמאין לגמרי למפרע. וגם למה רק ספק ובמקוה וודאי וי"ל דלזה כיון רש"י ז"ל כד"ה ומ"ש ממקוה וכתב דלתרווייהו פריך היינו דלא תימא דיש כאן ג' תנאים דהיינו שמאי והלל וחכמים לזה כי רש"י דרק לתרווייהו פריך דהיינו דקושי' הגמ' אף דנקט מעל"ע שהוא לדברי חכמים מ"מ ההכמים עצמם אליבא דהלל אמרו כן ורק שני תנאים ישנם שמאי והלל ולתרווייהו אזיל קושי' הגמ' גם ממע"ל וכנ"ל.

וראיתי בסד"ט בתוספי' ד"ה מעל"ע שפי' מש"כ רש"י במשנה וחכמים אומרים לא כדברי זה שהחמיר יותר מדאי דוודאי כולי האי לא מוקמי' וכו' דס"ל דאותה עונה מדינא יש להחמיר דמטמאה למפרע משו"ה שפיר קנסו עונה יתירה וזה שכי רש"י דכולי האי לא מוקמי ביה"ר לדם כלומר טפי מעונה אלא דקנסו עונה יתירה עיי"ש. והקשה הבית מאיר דא"כ מה משני הגמ' הנ"ל כיון דמעל"ע ליכא מפל"פ נמי ליכא אם מפקידה דינא הוא יותר ממעל"ע מה ענין זה לזה ופי' הוא ז"ל דחכמים הבוו גזירתם במעל"ע ודי לה במה שמפסידה עונה ואף דאין חוק מוגבל לומר דיותר ממעל"ע וודאי לא מוקמי ואפשר נמי יותר אבל מפני שהוכרחו לנאת מגדר הלל במפקידה לפקידה מפני שאז יש במציאות לקנוס מה שאינו כלל בגדר הספק דהיינו אם הוא בימים רבים לפיכך השוו מדותם בקנס עונה יתירה ובגדר קבוע דמעל"ע ולעולם אין הבדל בין עונה יתירה לגוף העונה וא"ש מה שתירץ הגמ' הנ"ל עיי"ש שהאריך בזה הרבה:

ועיי' בחי' חת"ס לקמן דף ל"ו שכי ג"כ להעיר בקושי' הב"מ וכי דמה"ע כי רש"י ושוין ברואה אחר וכו' שמאי והלל ולא פי' רבנן ושמאי משום דלאו לרבנן קיימינן אלא להלל וס"ל דנהי דהפריז על לאסור לימים הרבה מ"מ עיקר החששא אינו אלא מעל"ע שמעכב בבית החילון ומשרה מסיק היכא דמעל"ע ליכא מפל"פ נמי ליכא משום דהו"ל

דהו"ל ס"ס דלמא השתא הוא דילא ולא נתעכב בבית החילון כלל ואת"ל נתעכב שמא כבר ילא אתמול ועדיין הוי דם · טוהר וזהו דווקא להלל משא"כ לרבנן משמע דלא מתעכב יותר מעונה א' ואין כאן ס"ס עיי"ש :

ועפ"יז מה נעים לפרש קושי' הגמ' דהכא דכיון דגם להלל עיקר החששא אינו אלא למעל"ע א"כ ה"א לספקות דליהוי וודאי ולא ספק כמו במקוה רק על מעל"ע דכמעל"ע אליס ההשש כמו במקוה ובפיר מקשה דליהוי נ"כ כוודאי לשרוף אבל מפקידה לפקידה לימים הרבה דזה רק חשש בעלמא די לנו לתלות ולא לשרוף משו"ה מקשה בדיוק גם להלל דייקא ממעל"ע לחוד דליהוי כמו מקוה אבל ליותר ממעל"ע לא פריך כלל דדי לנו לומר דהוי ספק. לולא דרש"י לא פי' כן דפי' דהה"ד מפל"פ דהלל ועיי' :

[י] **ברש"י ד"ה** טומאה וכו' מדקתני ברה"ר המהרש"א הכריע מזה דס"ל לרש"י דמעל"ע שבנדה טהור ברה"ר אף להלל עיי"ש וכן דעת הר"ן ושאר מקלת מראשונים ובעל"כ ותשו' מראה יחזקאל סי' הכ"ל הקשו דמה יענו לראיות התוספי ד"ה מעל"ע. בשלמא הרא"' מסוגי' דהכא לא קשה די"ל כגירסת רש"י דלא גרים ספק נגע ספק לא נגע. וגם מהא דחברותי' נוספת במטה הרי כי התוס' בעצמם לדחית דהכילה מפסקת אבל מהירושלמי קשה על רש"י ור"ן וסייעתו.

והנלע"ד בס"ד לייסב פ"כ עפימש"כ בחי' חת"ס לקמן דף ז' ע"ב ד"ה משום דר"א שמותי ופי' בירושלמי שהי' מתלמידי ב"ש ור"א לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם וכל דבריו דברי ב"ש וקשה א"כ איך אמר ר"א ד' נשים דיין שעתן הא לשמאי כל הנשים דיין שעתן ול"ל דהירושלמי ס"ל כי הנך ליסני דלעיל דמודה שמאי בעוטה ומשמשת במוך וא"כ נפקינו בהנך ד' נשים בעוטה ומשמשת במוך עיי"ש וכבר הבאתי לעיל אות ה' בשם הגאון בעל שמן רוקח דלשיטת רש"י ע"כ הני ליסני לא ס"ל דאיכא חזקה וגם שמאי דליכא חזקה דמגופה קאחזי' ואפ"ה בעוטה ומשמשת במוך אינה מטמאה בחולין למפרע משום חזקת טהרות וא"כ לשיטת התוספי בסוטה דף כ"ח דהא דברה"ר ספיקו טהור היינו משום חזקה דהלכתא לא מהני רק לגלות דברה"ר אזלינן בתר חזקה ולא ילפינן מסוטה כמו ספק טומאה ברש"י עיי"ש א"כ להירושלמי דס"ל כהני ליסני דמודה שמאי בעוטה ומוך וטעמא דשמאי משום דמרגשת וליכא חזקה א"כ ממילא גם ברה"ר נימא כיון דליכא חזקה משא"כ לגמי' דילן דלכולהו ליסני ס"ל טעמא דחזקה שפיר הדרינן לטהר ברה"ר משום דמוקמינן אחזקה וא"ש שיטת רש"י ור"ן לש"ס דילן.

אמנם אפי' לדעת הריטב"א הנ"ל יש הוכחה ברורה דלהני ליסני דמשמשות במוך ועוטה לא אזלינן בתר חזקה אפי' לשמאי. דהנה בשירי טהרה על ש"ס סי' כ"א אות ד' להגי' מהרש"ק כי' דדברי התוספי ד"ה למרמי הכיות ומקוה שכתבו דטעמא דמרגשת מהני אף בעוטה שלא לטמאותה בוודאי. סותרין למש"כ בד"ה ואב"ע דלמה לא כתבו דהדר מסברא קמייתא דהוי ס"ל דחזקה לבד מהני לטהר וכאן ס"ל דחזקה לבד לא מהני לטהר אף בחולין דלא אלים כיון דעלולה לראות וכן אשה מרגשת בעלמה לא מהני לטהרה רק בלירוף תרווייהו יחד. ובעוטה דאיכא נמי קלת הרגשה אז בלירוף חזקה מהני לטהרה בחולין ובקדשים לא מהניי כיון דליכא הרגשה גמורה ובשאר נשים דאיכא הרגשה גמורה מהני אף לקדשים ומדלא כתבו כן בע"כ דמשמע להו עתה דבעוטה ליכא הרגשה כלל וא"כ אי נימא דחזקה לבד לא מהני להולין למה מטהר בעוטה ובפכ"ת דחזקה לבד מהני גם ללשון זה א"כ נמה לי לטעם מרגשת בע"כ כדי שלא לעשות סייג משא"כ לתוס' ד"ה למרמי הכיות דס"ל דאשה מרגשת מהני שלא לטמאה וודאי בקדשים מהני ג"כ לטהר וודאי בחולין [ודלא כמהרש"א ועיין ישרש יעקב ליבמות דף פ"ב פ"ב בתוס' ד"ה נתן שאה ונטל שאה כי נ"כ דלא כהמהרש"א] הרי מבואר דלהתוספי ד"ה למרמי אין הטעם כלל משום חזקה דלא ס"ל נסמוך על חזקה זו דעלולה לראות דם רק מטעם מרגשת א"כ כיון דהירושלמי ס"ל כליסני דמרגשת לא ס"ל כלל דאיכא חזקה והר"ן ורש"י ס"ל כתירולא דהזקה א"כ ברה"ר טהורה משום הזקה. וכנ"ל

[יא] **בתוספי** ד"ה והלל וכו' התם לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה וכו' עיי' בספר עדות ביוסף וכ"כ בשואל ומשיב מהדורא רביעאה ח"ב סי' ק"ז שכי' דכאן שייך ההג"ה שבתוספי ע"ב ד"ה דאיכא רעותא מגופה דע"ז הקשו מחולין שם דפריך הש"ס ולא שאני בין איסורא לסכנתא והא ספק טומאה ברה"ר טהור וספק סכנתא לחומרא ומשני התם מסוטה גמרי לה מה סוטה ברה"י אף ס"ט ברה"י וא"כ מבואר דברה"ר גמר לה מסוטה וע"ז תרלו דזה לפי סברת המקשה אבל לפי המתרץ לא יליף ברה"ר מסוטה וכ"ה בתוספי חולין שם ד"ה התם וז"פ והוא ז"ל העיר מחולין מ"ג דפריך ולטעמך נדמיי' לס"ט ברה"ר אלא התם הלכתא גמירי לה מסוטה ומשמע דשניהם יליף מסוטה עיי"ש ועי' בדברי מהר"ם הולין דף ט' ע"ב. ומעיל שמואל כתב דלפי"מ דמבואר מדברי התוספי דהיכא דאיכא חזקה א"ל למילף מסוטה רק היכא דליכא חזקה א"כ פי' הגמ' כך הוא כי אמר העמיד דבר על חזקתו היכא דליכא למליף מסוטה דווקא היכא דל"ל וכו' אבל איתתא וכו' דאיתרע הזקתה וגם אינו יכול למילף מסוטה לכן אינה טהורה וודאי למפרע אלא תולין בקדשים וממילא מתורץ קו' מהר"ם בהא דפריך לקמן דף ג' אימא וכו' מה סוטה ברה"ר טהור וכו' נימא דשאני מקום דהשתא וודאי חסר ולא יתורץ בתירולו דהתם כמי ליכא חזקה אלא דאכתי אמאי מסמאין רבנן לגמרי הול"ל תולין לקדשים כמו גבי אשה דהכא ואין סברא דמשנה דמקוה לא אתי' כהלל עכ"ד

בא"ד וא"ת א"כ היכי ילפינן דברה"י ספיקו טמא וכו' ואילטרך קרא לאשמעינן דהוי טמא וודאי אע"ג שאינו אלא ספק וכו' עי' בספר ברכת משה על מס' חולין דף ט' סי' א' שכי' דהיינו משום דהתוספי ס"ל ספד"א מה"ת להחמיר משו"ה כי דאילטרך הנ"מ לטהר ברה"ר היכא דליכא חזקה אבל להרמב"ם דספד"א מה"ת לקולא לא סבר הכי רק דאילטרך קרא ברה"ר דלא תימא כשם שברה"י טמא אפי' איכא חזקה הה"ד ברה"ר דמהני תיתי לחלק ביניהם ע"ז אתי' הלכתא דלא כן הוא רק די"ש חילוק ואין לך בו אלא חידושו אבל רה"ר אוקמא אדינא. וכ"כ התוספי בפי' בשם בסוטה דף כ"ח ע"ב ד"ה מכאן ועפי"ז הניח בל"ע מש"כ התוספי בדיבור

סקדוס

הקדוש ד"ה מעל"ע דמרב גידל נפקא לן כשוטה דדריש מדכתיב וכו' ובטומאת בשר קודש שייך למפרע כמו לשבא. וקשה איך אפשר לומר דמיירי דהבשר עכשיו ודאי טמא ומסופק אי הי' טמא למפרע וקרא מאי קמש"ל ומאי נפק"מ מה דהוי הוי. ובשלמא אי ספד"א לקולא יש לומר דמיירי במקום דיש חיוב באכילתו כגון פסח אמרינן דיצא ידי אכילתו במה שאכל למפרע. אבל הרי התוספ' כאן ס"ל כהדי' דספד"א לחומרא ל"ע עיי"ש בסי' א' והאריך שם הרבה בכל פרטי הלכות אלו עיי"ב ויאירו עיניך.

[יב] תוספת ד"ה דאיכא רעותא מגופא וכו' דאי לאו ה"ט וכו' כמו בנגע באחד וכו' ועי' בס' דעת תורה בפתיחה לה' טריפות אות ל"ג כי וז"ל והוא תמוה דהכא הא לפעמים אינה בודקת אלא לזמן מרובה ולא דמי לראוהו אי מבערב ובפ"ב דמכאן ראי' לנובי"י מה"ק אהע"ז סי' ל"א דראוהו אי מבערב לאו דווקא אלא העיקר שידע במי נוגע ובוודאי ראהו פעם אחת ומבערב לאו דווקא עיי"ש דלא כהמ"ל והדברים ארוכים שם מאד.

באו"ד דקאמר אתיי' ממכה אביו ואמו וכו' ובגליון כתב שהוא טעות וצריך להיות עדים זוממין במקום מכה ארא. אמנם במרדכי בחולין סי' תרל"ה כתב ג"כ כלשון התוספ'. והוסיף עוד וז"ל ואמאי דלמא משום דמוקמינן אחזקתה שאינה טריפה דפרה בת שתי שנים וגם האב יש לו יותר על שנה כיון שיש לו בן וכן העדים וא"כ הוי להו בוודאי שעת כשרות. אלא ש"מ דלא מקרי חזקה כיון שלא נתבררה שעת כשרותן עכ"ל ובדבריו א"א להבין כיון שכי' בפירוש שהאב יש לו יותר משנה כיון שיש לו בן א"כ תמוה גדולה הלא הא דילפינן ממכה או"א דאזלינן בתר רוב לא הוי מחמת חשש דדלמא טריפה הוא אלא משום דדלמא לאו אביו הוא. ואח"כ מצאתי בשו"ת בית היוצר אהע"ז סי' ד' שעמד בזה ומיישב דברי התוספת בכמה אנפין בלי הג"ה וגם דברי המרדכי ע"ד פלפול טוב עיי"ש

[יג] תוספת ד"ה השתא וכו' משום דרגילות לבא מלפרא. בעל"כ הניח בתימא דהא סימני בגרות אינם בשערות אלא בדדים כדלקמן דף מ"ז. ובחי' חת"ס כי וז"ל ר"ל סימן בגרות דלקמן מ"ז ע"א אמנם בס' אור חדש לקידושין ע"ט כי בזה דבר נאה עכלה"ק.

[יד] בתוספת ד"ה התם וכו' כאן הרעישו העולם בכוונתם וזה איזה שנים אשר יצא לאור ספר אגרת דשמעתתא על הרבה ענייני חזקה והביא דיעות שונות בכוונתם ואחרי כי הענין עמוק מאוד ויראתי לפתוח פי בענין זה אשר שלטי הגיבורים תלוי זיינם אי לזאת אהי' רק כמראה מקומות אי' מקום כבודם של רבותינו גדולי האחרונים הלא בספרתם של צדיקים עי' מהר"ם ומקור חיים סי' תס"ז. וראש יוסף לחולין כאן ובשושנת העמקים כלל י"ב ועי' ברוך טעם בהגהות לרבינו הגה"ק מסאנז זי"ע ובשו"ת רשד"ם סי' ר"א ובשו"ת הכ"ל סי' ג' ובשו"ת פמ"א סי' ע"ו ובתבו"ש סי' ב' ס"ק ל"ב. ובפר"ת סי' א' ובתשו' הב"ח סי' א'. ובתשו' לחם רב סי' קמ"ו. ובתשו' מהרי"ט סי' מ"א. ובישועת יעקב לאהע"ז סי' י"ז. ובתשו' מים עמוקים סי' כ"א ובסדרי טהרה בדיני ס"ס סוס"י קל"ט באריכות וכראש אפרים חלק שלישי באריכות. נורא בביאור הרבה פרטים בעומקה של הלכה זו ובשב שמעתתא להגאון בעל שמן רוקח שער שנים עשר אות כ"ג באורך טוב מהו אומר מכל ספרי קודש הנ"ל ישמע חכם ויוסיף לקח למלא את ידיו מלא חפניים לתשו'. בס"ד.

[טו] בתוספת ד"ה הי' בודק כתבו אפי' לרבנן וכו' וכן איתא בתוספתא מובא בר"ש פ"ג מתרומות. וביבמות כתבו התוספי' כרש"י כאן דבריית' רבי הוא. ובעל"כ הקשה כיון דלכו"ע עכ"פ רישא דהתורם חביות. וכן מתניתין דתרומות אתיי' כרבי דיין וחומץ ב' מינים א"כ למה אמרינן שם במתניתן תרומה ויחזור ויתרום וכו' ומדמעת כקטנה שבשתיהן עיי"ש והרי בשתי תרומות הללו אחת יין ואחת חומץ דהנמלאת חומץ הוא תרומה של חומץ ומה שיחזור ויתרום על היין הוא יין. ולפי"ז איך אמרינן מדמעת כקטנה שבשתיהן ממנ"פ אם לחומץ נפלה הרי חומץ אינו מינו. ואם ליין נפלה שתיהן אז החומץ הוא אינו מינו ובטל בס' דרק במינו מדמעת התרומה וצריך מאה לבטל מאת מקדשו ממנו ואיך שייך שמדמעת והניח בצ"ע.

ונלע"ד בס"ד למש"כ הגאון מהר"א מווילנא בס' שנות אלי' תרומות פ"ג מ"א דבירושלמי איתא דרבי לא קאמר אלא מדרבנן. א"כ י"ל כיון דמדאורייתא הוי מינו שפיר מדמעה ורק לחומרא עשאוהו רבנן כשני מינים ולא לקולא שלא יעשה דימוע וא"ש.

אמנם כי שם דבבבלי לא משמע כן מדמקשה ריש נדה מחביות אמקוה ולהירושלמי יש לחלק דחביות דרבנן ומקוה דאורייתא עיי"ש א"כ לפי הבבלי עדיין תקשי קו' הבעל"כ הנ"ל. אמנם הלחם ושמלה לה' מקוואות ס"ק מ"א כי ליישב דאין הוכחה דבבלי חולק על ירושלמי דשפיר מקשה דרש"י כתב בד"ה שנעשה על גבו טהרות שנשתמשו בכלים שטבלו בו. ולא פירש שנעשה ע"י אדם שטבל בו היינו משום דלאדם בעינן מ' סאה מדאורייתא וא"כ לא הוי רמי חביות אמקוה. אבל לכלים מדאורייתא סגי ברביעית רק מדרבנן בעי מ"ס ושפיר קארמי חביות אמקוה דמשמע לי' דמתניתן דמקוה בכל ענין מיירי אף לטהרות שנשתמש וע"י כלים שטבלו עיי"ש וא"ש.

אך לדעת הרמב"ם דס"ל דמים שאין בהם מ"ס מתטמאין לרצון וכתב ביריעות שלמה ריש ה' שחיטה אות ה' דע"כ היינו מדרבנן ומשו"ה הוי שפיר תרתי לרעותא דמדאו' א"א לצרף חזקת טהרה של המקוה [אביאנו באורך באות שאחר זה] א"כ א"א לפרש דמיירי מתניתן לכלים ג"כ דלכלים כיון דמ"ס הוא רק מדרבנן א"כ הטהרות שנעשו ע"י הכלים הוי רק מדרבנן שוב שפיר יש לצרף חזקת טהרה של המקוה לענין שלא לטמאות מדרבנן וע"כ דהרמב"ם ס"ל דמתניתין מיירי לאדם דצריך מ"ס מדאו' ולכלים באמת ליכא תרל"ר דלא כתירץ של הלחם ושמלה הנ"ל ממילא מוכח דלרמב"ם הירושלמי והבבלי חולקין בזה כדעת הגרא"ו. ושוב הדר קו' הבעל"כ לדוכתא וביריעות שלמה הנ"ל מיישב בזה דבטומאה מד"ס לא חשיב תרל"ר קו' התוספו"ט פ"ב דמקוואות מ"ב מהא דתנינן בפ"ד דטהרות אב הטומאה מד"ס ג"כ ספיקו טמא והוא קושיית הראב"ד על הרמב"ם בפי'

בסי׳ מה׳ מקוואות ה׳ ו׳ דמקוה שאני דהוא מלד תרל״ר ובדרבנן ליכא תרל״ר עיי״ש דבריו כי נעמו.

ועפי״ד הלחם ושמלה הנ״ל בכוונת רש״י יש ליישב מה שתמהו האחרונים [הבאתים לעיל אות ד׳] על התוספ׳ שהקשו למה לא משני הגמ׳ לחלק מטעם לבו נוקפו והקשו דזה הטעם לא מהני רק לאחר דמסקינן דטומאת מעל״ע דרבנן עיי״ש אות הנ״ל ולהנ״ל י״ל דבאמת גם בסק״ד הוי ידעינן דטומאת מעל״ע רק דרבנן והקושי׳ של הגמ׳ הוא כך דהא הך משנה דמקוה מיירי אפי׳ בטומאת דהוי רק דרבנן ובכ״ז מטמאינן למפרע. ועי״ז שפיר הקשו התוספ׳ דיש לחלק משום ביטול פ״ו וא״ש. ועיי׳ בס׳ ישרש יעקב ליבמות דף ע״ו ע״א ד״ה נעשים עי״נ מש״כ ע״ד רש״י.

[ט״ז] **אגב** אעתיק מחידושי לה׳ מקוואות השייך לשמעתין דהכא.

בסה״כ דברי חיים על הל׳ מקוואות פ״א מ״ה הביא דעת הרמב״ם בפי׳ המשנה דמי גשמים נ״כ מקבלין טומאה לרצון ותמה עליו שהוא נגד התוספתא אמר ר׳ נחמי׳ מפני מה אמרו אם לא הדיח טהור מפני שאין המים שבגבא עלולין לקבל טומאה עד שיתלשו ואם הדיח טמא הוכשרו המים שבידו ונשמאו וטמא הככר עיי״ש ולאשר כי ממדבר מתנה כתיב ובדהז״ל.

נלע״ד ליישב ע״כ בס״ד דהנה בירועות שלמה ליו״ד סי׳ א׳ אות ה׳ הביא נ״כ דברי הרמב״ם הנ״ל ותמה עליו ממקוה שנמדד ונמלא חסר דכל טהרות שנעשו ע״ג למפרע טמאות מטעם דגברא בחזקת טומאה והוי תרל״ר. וקשה כיון דלהרמב״ם מקוה שאין בו מ״ס נטמא עכ״פ ברצון וכאן שירד הטמא לטבול בוודאי מקרי ברצון דהא ירד לטבול אמאי מקרי תרל״ר הא איכא הזקה המתנגדת דאוקמינן המקוה בחזקת טהרה שהי׳ מקודם גם עתה אינה טמאה וטהורה הוא ולא שייך הרי חסר לפניך דאדרבא נוקי שעדיין הוא טהורה כיון שהי׳ באותו פעם מ״ס כשטבל הטמא א״כ ממילא עדיין אף אם הוא חסרה טהורה ומזה הוכיח דע״כ כוונת הרמב״ם דרק מדרבנן נטמאים המי גבא. וטעמא רבה לסברא זו דהא מדאו׳ מקוה שאין בה מ״ס מותר לטבול מהטין וליגורות וכאן דחזי לטבילה ממילא קרינן אך מעיין ובור מקוה מים יהי׳ טהור רק דרבנן בטלוהו רביעית דמקוה לטבול בו מחטין וליגורות א״כ שוב לא קרינן מקוה מים יהי׳ טהור משו״ה שפיר פסק הראב״ד שם דדוקא ברביעית אינן מתטמאין כלל אבל פחות מרביעית דאף מדאורייתא לא חשיבי להטביל מחטין וליגורות מודה הראב״ד דמתטמאין לרצון וכתב שזה נ״כ גמ׳ ארוכה בפסחים דף י״ז ע״ב א״ר״פ הא דאמרת בקרקע וכו׳ פירש״י כיון דמדאורייתא חזי להטביל מחטין וליגורות מקרי מקוה מים יהי׳ טהור רק מדרבנן מתטמאין אבל במסקה בי מטבחי׳ מודה ר״ש דאוקמא אדאורייתא עיי״ש א״כ דמדאו׳ הינו מקבל טומאה מקוה שאין בה מ״ס א״כ מדאורייתא ליכא לצרף חזקת טהרה של מקוה ושפיר כל הטהרות טמאות משום תרל״ר עיי״ש נפלאות מתורתו הקדושה ז״ל.

לפי״ז שפיר י״ל דמשנה ותוספתא זו קאי קודם שבטלוה לרביעית דמקוה משו״ה שפיר אין המים מתטמאין אפי׳ להרמב״ם משא״כ הרמב״ם מיירי אחר שבטלוה שפיר מתטמא מדרבנן.

ומ״ה מאד א״ש עפי״ז מה שתמה הלחם ושמלה ריש ה׳ מקוואות על התוספ׳ נזיר ל״ח שאמרו להביא ראיי׳ דכ״ש דמעיין לא בטלו ואמאי לא הביאו ממשנה דפ״א דמקוואות למעלה מהן ממקוה שיש בהם מ״ס שבו טובלין וכו׳ ולמעיין לטהר בכ״ש וכתב דנ״ל דהוי מלי למדחי דמתניתן מיירי קודם שבטלוהו והא דקתני במשנה שלפני׳ דמקוה שיש בה מ״ס טובלין ומטבילין דמשמע דווקא במ״ס מטבילין כלים ולא בפחות והיינו בע״כ לאחר שבטלוהו אכתי י״ל דלעולם קודם שבטלוה והא דקתני מטבילין היינו את הידיים אבל התנא בע״כ מיירי אחר שבטלוה כמו שהוכיחו התוספ׳ שם עיי״ש. ובס״ק מ״א מש״כ בזה בד״ה ואולי זהו דעת רש״י.

ולהנ״ל יש הכרח דמתניתן דפ״א מיירי קודם שבטלוה דהא לפי פי׳ התוספתא במשנה א׳ ע״כ מיירי קודם שבטלוה א״כ הה״ד במשנה זו דהוא מן המעלות קאי קודם שבטלוה והתוספ׳ ס״ל נ״כ כהרמב״ם משו״ה לא הביאו ראי׳ מזה דע״כ מיירי קודם שבטלוה כנ״ל.

ועפי״ז יאיר לנו ליישב מה שהקשה בישרש יעקב ליבמות דף פ״ב ע״ב ד״ה בגמרא להפוסקים דלא מהני ס״ס בחזקת איסור מאי פריך הגמ׳ מאי לאו דנשתייר רובו הא במקוה איכא חזקת טומאה של הטובל משו״ה בעינן דווקא דנשתייר רובו אף בדיעבד עיי״ש באורך. ולהנ״ל א״ש דהא מבואר ברמב״ן וריטב״א ונמ״י וכ״ה דעת הראב״ד פי׳ שו״ת הת״ס מיו״ד סי׳ רי״ד שהאריך בזה דנתן סאה ונטל סאה אף במי פירות כשר מ״הת אפי׳ כל היום כולו כשאין שם שינוי מראה רק מדרבנן עיי״ש א״כ ליכא חזקת טומאה של הטובל דנגד זה איכא חזקת המקוה שהוא טהורה ושפיר מהני כאן ס״ס וכבר כתב הישרש יעקב עצמו דלא שייך כאן לומר אין עושין ס״ס בידיים דמשמע לי׳ למקשה הא דאר״י עד רובו היינו אף בדיעבד ומשני דבדיעבד לא נשקול רובו אבל לכתחילה באמת אף לפי התרצן צריך לשייר רובו עיי״ב א״כ לפי״ז בדיעבד בלא״ה א״ש ככ״ל דאיכא הזקת טהרה דמקוה אליבא דרמב״ם הנ״ל וזכינו עפי״ז דהפוסקים הנ״ל ע״כ ס״ל כרמב״ם כנ״ל [ועי׳ לחם ושמלה ס״ק י״ב שהעיר ע״ד הראב״ד דאין מי גבא מקבלין טומאה עד שיתלשו היינו דווקא ברביעית כדי להטביל בהן מהטין וליגורות א״כ מאי משני בנזיר דבטלוה רבנן הא אכתי איכא רביעית דמקוה לענין זה דפחות מרביעית אינו מקבל טומאה וליהשבה עיי״ש]:

[י״ז] **דף ג׳ ע״א דה״י** השתא וכו׳ בספר מעי״ל שמואל כ׳ וז״ל הענין מוקשה מאד דמתחילה אמר הכי השתא משמע דאין סברא למילף מסוטה דטהור ברה״ר והדר אמר וכ״ת והזר מסברתו ותירץ בענין אחר וכ״ל לפי שיטת הרמב״ם פט״ז מה׳ אה״ט הובא בר״ש פ״ד דטהרות וכ״ה שיטת התוספ׳ ע״ז דף ל״ז ע״ב ד״ה הא דלא ילפינן ספק רה״ר מסוטה לפי״ז א״ש דאי הוי אמרינן דגמרינן מסוטה דרה״ר טהור לא הוי מועיל תרל״ר כיון דגמרינן הלכתא. לכן אמר

אמר הכי השתא דוודאי לא גמרינן ספק רה"ר משוטה וכ"ת דעכ"פ ספק רה"ר טהור ע"ז משני כיון דאיכא תרל"ר וכו' ובזה מתורץ קו' התוספ' ד"ה מעל"ע בדף ב' וברה"ר לא ילפינן משוטה אלא דהכא טמא ודאי משום תרל"ר ולר"ש איפכא דרה"ר ילפינן משוטה ורה"י לא ילפינן בכ"מ משוטה עכ"ד: ועי' בספר עדות ביוסף להג' מהרי"ש ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא רביעאה ח"ב סי' ק"ח וקי"ט וקי"ז ותמצא אור בסוגי' זו בביאור בארוך טוב עיי"ש.

[יח] **תוספת ד"ה ושרצים** הקשו מ"ט כתם מטמא למפרע וכו' כ' בהי' הת"ס וז"ל ולזה נתכוונו התוספ' לעיל לחלק בין נגע למקוה דמקוה עכ"פ כבר יצא מחזקתו דאין דרכו להתחסר בפ"א משא"כ נגע וטעמא עמש"כ הר"ן בחולין דף ט"ו ע"ב דכיון דע"כ שעה אחת היינו טועים בחזקה זו שלפני שעה היינו מחזיקים מחשבתינו שטהורה והרי עתה לפנינו כתם יבש שכבר הי' בה לפני שעה א"כ ממילא בטלה לה חזקתה לגמרי וכן בטריפה שעי' סירכא עיי"ש [וקי' מ"ג ימים חומן דשמעתין. וקי"ל ול"ע] עכ"ל.

והבכור שור לחולין דף י"א ע"ב ד"ה פר"ח כ' וז"ל ולענ"ד יש ליתן טעם להפוסקים המקילין בסירכא קודם ג' ימים ולא ילפינן מכתמים דמוציאים מחזקה למפרע דכתמים שאני כמש"כ בתוספ' נדה דף כ"ז ע"ב ד"ה הרואה דעפי איכא למיתלי בזמן מרובה דהרגישה ושכחה מלמתלי בזמן קצר כיון דעל הרוב הוא מרגשת בעלמה והוי"ל לידע. ואין להקשות מתוספ' שם דף ג' ע"א ד"ה ושרצים דהוי לשו לתירוצי דשאני כתם דמסתמא מזמן רב נעשה מדלא יודעת אם הרגישה די"ל דהא דלא משני התוספ' הכי משום דהשתא בההוא סוגי' אכתי לא קמה לן האי סברא דאשה מרגשת בעלמה דאלת"ה לא הו"ל למרמי חביות ומקוה כלל כמש"כ שם בגמ' אחר זה להדיי' ולהכי תירצו התוס' דל"ש רבנן בכתמים כיון דיבש עכ"פ מטמא למפרע ומ"מ אין בדבריהם שם הכרע לומר דס"ל כר"ו דכיון דיבש מטמא למפרע אתרע חזקתו עד שעת כיבוס די"ל כוונתם כיון דעכ"פ איתרע עד זמן שיוכל להתיבש לא חלקו רבנן בכתמים. תדע דאפי' כתם לח טמאו למפרע מה"ט והיכא דאשכחן דגזרו אבל למילף מהא במקום אחר לא. עיי"ש מש"כ עוד לחלק הרי דלא ס"ל כהחת"ס בכוונת דבריהם דסברת התוספ' לאו כשיטת הר"ן ור"י אזלה ורק בכתמים דייקא חילקו כן מטעם הבכ"ש הנ"ל ודברים הללו יהי' לנו נפקותא במה שיבואר בע"ה לקמן דף ו' ע"א בתוספ' ד"ה מאי לאו עיי"ש היטיב בדברינו בס"ד וכן מה שהעיר בחת"ס מהא ד"ג ימים חומן מבואר בבכ"ש שם בד"ה עוד כי הפר"ח עיי"ש:

[יט] **בתוספת** ד"ה אשה מרגשת וכו' עי' לעיל אות א הבאתי בשם הטל"כ לתרץ דעת רש"י. ואחר העיון הרואה יראה דרש"י לשיטתו אזיל דס"ל דטעמא דהרגשה לשמואל משום דאי לא ארגשה אמרינן מעלמא אתי אבל אם יודעים דמגופה אתי אפי' בלא

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

דף ג' בתוספת ד"ה ואיבעית אימא הקשו כיון דלכאורה לא ס"ל עתה הטעם דהעמד אשה על חזקתה א"כ כיון דשמאי מודה בשוטה דטמאה למפרע וכי יטמאנה מספק אף לחולין והא לחולין אף לב"ה דיין שעתן והכריחו מזה דלהאי לישנא נמי צריך האי טעמא דהעמד אשה על חזקתה. וי"ל ליישב קושי' התוספ' דהנה הא דמפרש דטעמא דב"ש דאשה מרגשת בעלמה י"ל דהיינו טעמא דעתה דס"ל גם לב"ש לא אמרינן העמד אשה על חזקתה דחזי' מגופה דלפי מה שביארנו היינו משום דאף קודם ראייתה מצויים דמים במקור רק שבעת שנתמלא המקור נפתח ויוצא הדם א"כ זהו גופא גורם הרגשה ולכן ס"ל דאין לחוש למפרע שאתמול ראתה שעתה הרגישה ול"ש לתלות ולומר שכבר אתמול הרגישה דע"ז לא שייך לומר דאזלינן בתר השתא כיון דלא הרגישה יותר יש לתלות בהרגשה שהרגישה עתה אף דחזקה דדם המקור בא בהרגשה כמש"כ רבינו היינו אי היכא ראיי' וודאית אבל-כיון דע"ז אנו דנין שאתמול לא נתמלא עוד המקור ולא התעורר לצאת לא הי' באמת הרגשה כלל ומיושב קו' התוספ' כאשר יבואר. אבל למאי דסק"ד דשמאי דל"ל טעמא דחזי' מגופה יען דאין הדם מתקבץ במקור אלא בשעת ראיי' א"כ קודם שראתה אין המקור מוחזק בדמים בפרט בתוך זמן ווסתה א"כ כל ראייתה היינו משום דבשעה שהעורקים מריקים הדם אל המקור אין המקור מתרוקן ויוצא מיד א"כ לא ס"ל כלל לומר הטעם דמרגשת דהא אי אמת דיש לחוש שראתה הכי נמי יש לחוש שהרגישה אתמול כיון דחזקת דם המקור בא בהרגשה דכמו שעתה הוריקו העורקים אל המקור כך יש לומר שגם אתמול הוריקו דם אל המקור ויצא מיד א"כ מוכח דשמאי קאי עתה לפי מה דהדר דלית להאי חזקה דגם ב"ש ס"ל דמגופה קא חזי, ממילא איכא טעמא דאשה מרגשת ועתה הרגישה משא"כ אתמול לא הרגישה שבאמת לא נתמלא המקור עד שיצא ויגרום פתיחת פי המקור.

והנה לכאורה קשה לי הא יש לחוש דהגם הגם חזיתי' כדאמר לעיל והא טיפת דם כחרדל בא בלא הרגשה ולקדשים הא טמא אפי' בלא הרגשה. אבל לפימש"כ ניחא דעיקר טעמא דב"ה היינו משום דדם לפניך ואית לן למימר דמאתמול ראתה כל שיעור ראייתה דהא איירי באשה שאין לה ווסת והא אי אפשר דא"כ הוי מרגשת א"כ בחולין דל"א בתר השתא ול"א כלל הרי דם לפניך ולומר דאתמול כבר ראתה כל ראייתה א"כ א"ל לטעם דאשה מרגשת ולכן אפי' בשוטה טהורה לחולין דא"ל א"כ ניחוש שראתה טיפת דם כחרדל ז"א דלכפלה כל שבא בלא הרגשה מה"ת וטיפת דם כחרדל היא בא שלא בהרגשה. ובהכי ניחא קו' התוספת שהקשו נימא דאתמול ראתה דהא גם עתה לא הרגישה. ונראה ליישב דכל הטעם דהלל חייש למפרע היינו משום דדם לפניך אמרינן מאתמול הי' שם ועי"ז אמרו ב"ש דלא שייך לומר הרי דם לפניך כיון דאין הדם המטמא אותה אלא בהרגשה

בלא הרגשה טמאה עי' סד"ט סי' ק"ן ס"ק ע"ד ובס"ק ל"ג [ועי' לקמן דף ו' מש"כ בתוספ' ד"ה ואינה מוכה] ובס' בית אל להי' נדה בסי' קל"ו אות ו' כי בזה נפקותא גדולה לענין ע"ד כחרדל דלדעת רש"י מה"ט אפי' בכ"ש טמאה מה"ת כיון דידעינן שבא מגופה א"כ אף בכ"ש כחרדל דאינה מרגשת מ"מ טמאה מה"ת אבל להרמב"ם דהרגשה גזיה"כ הוא א"כ בע"ד כחרדל דאינה מרגשת אינו טמא מה"ת עיי"ש א"כ לק"מ קו' התוספ' לרש"י דעתה שבא ע"י בדיקה בוודאי מגופה הוא וטמאה מה"ת ממילא יותר מסתבר לתלות שעתה הרגישה רק התוספ' אזלי בשיטת הרמב"ם דהרגשה גזיה"כ הוא משו"ה הקשו כן. ועפי"ז א"ש ג"כ מש"כ התוספ' לקמן דף ו' ע"א ד"ה ואינה מוכה וכו' דאימור לאו מגופה אתי וכו' וכו' הע"כ וז"ל ולא ידעתי למה לא כתב כיון דלא ארגשה דמטעם זה אמרינן לקמן ר"פ האשה דכתמים דרבנן עיי"ש ולשיטת רש"י הכל חד דמשום דטעמא דהרגשה הוא רק דנודע דלא מעלמא אתי וא"כ כיון דלא ארגשה יש להסתפק דלאו מגופה אתי אלא מעלמא רק התוספ' לשיטתם שהקשו כאן על רש"י מוכח דס"ל כדעת הרמב"ם דהרגשה גזיה"כ הוא א"כ תקשו להו דהי' להם לומר כיון דלא ארגשה וכ"ז פשוט לענ"ד בס"ד

והנה כראתה בוודאי בלא הרגשה ומצאה דם ע"י בדיקת העד נסתפקו הגאונים בשב יעקב אם כמו דאמרינן בפ' הרואה בארגשה תלינן דהרגשת עד הי' ה"נ בהיפך בלא ארגשה י"ל דלעולם ארגשה רק שטעתה ע"י הרגשת העד או לא עיי' סד"ט רס"י קפ"ג מש"כ בזה ובתפארת ישראל להג' בעל הפליתי תפס עליו דאשתמיטתי' דברי הרמב"ם רפ"ט מא"ב דאמרינן חזקה שהרגישה עיי"ש.

וראיתי בשו"ת פרשת מרדכי חיו"ד סי' י"א שכ' שאין ראיי' כלל מהרמב"ם דשם איירי במוצאת דם בפרוזדור וא"י אימת בא לה הדם הזה לפרוזדור וי"ל דהוא מזמן רב אז אמרינן דחזקה שהרגישה באמת ולאו אדעתא אבל בבדקה את עצמה ומצאה טהורה ושוב זמן מיעוט אח"כ בדקה ומצאה טמאה בזמן מיעוט ל"ל ארגשה ולאו אדעתא כמש"כ התוספ' ר"פ הרואה כתם ואין לנו ראי' שנאמר בבירור כה"ג בלא ארגשה שטעתה מחמת הרגשת העד מיהו לפימש"כ רש"י ריש נדה כפי"מ שכ' התוספ' בשמו דף ג' ע"א ד"ה מרגשת דלכ"ע דלא ס"ל ארגש' ולאו אדעתא אפי' לחוש לענין טהרות ומ"מ ס"ל לשמאי בבדקה בעד י"ל שטעתה וסברה הרגשת עד הוא לדבריו שפיר מוכח כהגי' תפארת ישראל דכיון דמוכח מהך דפרוזדור שטורפין עליו תרומה שחזקת ראי' מהרגשה כנראה מלשון הרמב"ם אף שנימא דשם י"ל שהי' זמן רב וארגשה ולאו אדעתא ממילא נשמע מינה מכש"כ בבדיקת העד די"ל דהרגשת העד הטעתה דזה סברא יותר לשמאי והלל לא פליג עלי' בסברות הסוכות.

אך להתוספ' שסתרו דברי רש"י לא מוכח מידי די"ל שפיר דדווקא מזמן רב אמרינן שהרגישה ולא בראי' מקרוב ע"י העד.

עוד

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

בהרגשה וא"כ נהי דעתה טמא אף שלא הרגישה דעכ"פ הרי מצאה דם אבל י"ל לומר דדם זה דניזול בתר השתא דמעיקרא הי' שם כיון דבעי הרגשה ונצטרך לומר דכמו שיש דם לפניך וע"כ הרגישה ה"נ אתמול הי' דם והרגישה דס"ל דבהרגשה י"ל לומר דניזול בתר השתא. וכן ניחא מה שהקשו לפירש"י דתלינן בהרגשת עד נימא דאתמול ראתה וסברה הרגשת שמש. ולהנ"ל ניחא דבוודאי עתה שמצא הדם אמרינן חזקה שבא בהרגשה רק שטעתה בהרגשת עד אבל לא שייך לומר דניזול בתר השתא שגם אתמול ראתה ובא בהרגשה רק שסוברת שהוא הרגשת שמש דעל הרגשה ל"ש חזקה דהשתא ולמש"כ לעיל:

והנ"ה ראיתי **להרב המחבר** נ"י שכתב לתרץ שיטת רש"י לשיטתו דהא דנשמואל בעינן הרגשה משום דלמא לאו מגופה אבל הכא דע"י בדיקה ראתה וודאי מגופה וטמא מה"ת לכן תלינן שעתה הרגישה. ולדעתי יש להשיב. דהנה טעמא דרש"י דסובר אי וודאי מגופה טמאה אף שלא הרגישה אף דאי מגופה הוי לה להרגיש היינו משום דחיישינן שמא לכן לא הרגישה מחמת שראתה טיפת כחרדל דהגם הגם חזיתי' ובא בלא הרגשה א"כ ה"נ ניחוש שמאתמול ראתה אף שבאמת לא הרגישה היינו משום שראתה טיפת דם כחרדל דבא בלא הרגשה א"כ אכתי תקשי מ"ט דשמאי דמטהר למפרע דאף דתלינן שעתה הרגישה אבל גם אתמול כבר ראתה טיפת דם כחרדל דהגם הגם חזיתי':

שם בגמרא איבעית אימא טעמא אי איתא דהוי דם מאתמול הוי אתי. והלל כותלי ביה"ר העמידהו ושמאי כותלי ביה"ר לא מוקמי דם. ולכאורה במאי פליגי. ונראה דלהאי לישנא בהא פליגי אי חיישינן דהגם הגם חזיתי' דהלל ס"ל דהגם הגם חזיתי' וטיפת דם כחרדל שפיר מיקמו דם וב"ש ס"ל דל"ח דהגם הגם חזיתי' ולחוש שכל שיעור ראייתה הי' מאתמול זה לא מוקמי ביה"ר:

והנה בחוו"ד סי' ק"ן הוקשה בהא דמטמאין מעל"ע מטעם דביה"ר מוקמי דם וקשה לכאורה ממנפ"ש אי הרגישה שנפתח מקורה עכשיו ל"ש לומר שדם זה יצא מאתמול הא עכשיו שנפתח מקורה. ואי בלא הרגישה טהורה לגמרי ותירץ דבאמת מכאן מוכח דהרגשה היינו זיבת דבר לח משום דאמרינן דמאתמול זב ובאמת הרגישה זיבת דבר לח רק שסבורה מי רגלים הוא. ולדעתי לק"מ דבוודאי א"רי שהרגישה שנפתח מקורה ואפ"ה חיישינן שמאתמול אתי דחיישינן דהגם הגם חזיתי דבא בלא הרגשה [ואף דדעת הרמב"ם דבלא הרגשה מגזה"כ דטהורה היינו בראי' גמורה דדרכו לבא בהרגשה א"כ אם בא בלא הרגשה טהורה אבל טיפת דם כחרדל דדרכו לבא בלא הרגשה טמאה בלא הרגשה]

אמנם

עוד כי שם במש"כ התוס' ריש ע"ב ד"ה היכא ביניהו נתי' אי סייעתא דהלל דמטהרין לחולין משום דלא מרגשה ולא משום חזקה וקשה דקושייתם דכאן ד"ה מרגשת במקומה עומדת ברגלה עכשיו בלי הרגשה מא"ל דאז הו"ל לטמא למפרע בחולין ונ"ל כתירוץ הנ"ל לשמאי משום ל"פ דשם לשמאי קיימינן אסיי"ג דהו"ל רק השמא דרבנן ע"ז שפיר כתבו דל"פ להקל אבל כאן דלדין תורה לחולין קאי השתא דלא סמכינן אחזקה דאיתרע כדי דלא תקשה ממקוה ומטהרים רק מה"ט דהרגשה הדק"ל בלא הרגשה מא"ל ועל דין תורה להחמיר ל"ל לא פלוג להקל וכן קשה אגליון התוספ' שכ' דהשתא סדר בי' מה"ט דחזקה ורק ה"ט דהרגשה. וכי ליישב על נכון מאד דכאן לדין תורה שפיר י"ל דרק בהרגשה די"ש ספק דאורייתא הוא שצריכין להלל וה"ט דהו"ל להרגיש אתמול כדי לטהר חולין אבל בלא הרגשה עכשיו כשנסתפק דגם אתמול ראתה בלי הרגשה הו"ל רק ספק דרבנן בלא"ה מטהרין לחולין בלאו ה"ט דהשה מרגשת אבל כד"ה מרגשת דקו' התוספ' לשמאי דמיירי מסיי"ג לקדשים ולחולין בלא"ה מטהרים משום חזקה ע"ז שפיר הושוו התוספ' הראי' בלא הרגשה אע"ג דהוי מדרבנן נהראי' בהרגשה היכא די"ל חזקה והו"ל לשמאי לעשות סייג. ולפי"ז יהי' מוכח דס"ל לתוספ' דלא כרמב"ם. הנ"ל. ועל הרמב"ם לא קשה דס"ל כתי' ה"ב של התוספ' הנ"ל ד"ה א"ב. ובלא"ה יש להרמב"ם שיטה אחרת בזה דלא תקשה ממקוה כמש"כ המל"מ סוף ה' מקוואות עכתו"ד הקדושים עיי"ש באריכות נפלא תורת אמת זי"ע:

[כ] בגמרא והאיכא כתמים וכו' עי' סד"ט סי' קצ"ז ס"ק ל"ג. והנה רש"י פי' דהקושי' מלמפרע והתוספ' כתבו דהקושי' מלהבא עי' מהרש"א ומהר"ם והי' חת"ס:

ולי נראה כס"ד דהקושי' קאי על מעל"ע דהו"ל לשמאי להחמיר במעל"ע משום כתמים דהרי לקמן דף ו' מבואר, בברייתא דכתמים תולין בראייתה ובמקום שדי' שעתה לענין ראייה די' שעתה לענין כתמים ועי' חת"ס מש"כ שם בתוספ' ד"ה לאומרת מוקמינן דמשום אומרת דמעל"ע שבנדה ניחא לי' טפי לאוקמא מתניתן ככו"ע אפי' לקולא דמעל"ע גופא אומרת בעלמא הוא אבל השתא דשמעינן בברייתא דטומאת כתמים בהא תלינן לכן אזלינן לאומרת טפי מבמעל"ע עיי"ש א"כ לשמאי כיון דתנן כתמים דמטמאין למפרע מה"ט נחמיר במעל"ע ג"כ דהא בכתם לא מהמרינן טפי מבראיי' וא"י נימא דבאמת לשמאי לא מהמרינן בכתמים טפי מראי' א"כ תנן כתמים דלא כשמאי דהא תנן דכתמים מטמאין למפרע והא בהא תלי' דמדכתמים למפרע ראיי' נמי ע"כ למפרע ודו"ק:

[כא] ע"ב מאי איכא בין האי לישנא להאיך לישנא לאביי איכא מוך דחוק וכו' ראיתי להגאון מהר"ס א"ש בספרו הטהור אמרי בינה לגיטין דף כ"ד שכתב דאם ע"א נאמן נגד חזקה תלי' בהני ב' לישני דלהך לישנא דמפרש טעמא דב"ש משום חזקת טהרה או משום אשה מרגשת משמע דס"ל דכותלי ביה"ר מוקמא דם והוצרך להני טעמי אבל לאידך לישנא טעמא דב"ש דאם איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי ואף להלל לא נחלקו אלא לטהרות א"כ כותלי ביה"ר לא מוקמי דם דלהאי לישנא דאמרינן כותלי ביה"ר מוקמי דם א"כ אשה שהגיע עת וסתה ויודע בעלה שהגיע עת וסתה בימי הספירה ואמרה שבדקה ומצאה טהורה ואח"כ ראה אותה לאחר ימי הספירה שבדקה וראה בעלה שמצאה טמאה או שבא עליה ובדק ומצא כעד שלו אם נאמר דדם זה עתה יצא ממנה הרי אתה סותר חזקת הגוף דאפי' חזקת טהרה דמעיקרא אין לה והרי בכל ענין האמינה הכתוב א"כ מוכרח דעד אחד נאמן אפי' לסתור חזקת הגוף ואינה צריכה לקיום חדשים רק אם הוא שומרת יום כנ"י טובלת ביום שלאחריו ומותרת לבעלה. אבל ללישנא דכותלי ביה"ר לא מוקמי דם א"א ללמוד מכאן דע"א נאמן נגד חזקה דאין בנדה חזקה עיי"ש היטיב נופס דבה"ק זי"ע ולתלמוד קטן כמוני לא אבין לפי"ז למה לא אמרו כאן בגמ' נפק"מ זו דהוא חידוש גדול במה דאיבעי' לן בש"ס יבמות דף פ"ח והנפק"מ דהכא הוא דבר פשוט עי'

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

אמנם נראה דזה ג"כ רק לקדשים דאזלינן בתר השתא והרי דם לפניך לכן חיישינן דמאתמול אתי הגם הגם וביה"ר אוקמוהו. אבל בחולין דלא אזלינן בלל בתר חזקה דהשתא ל"ש כלל לומר דביה"ר אוקמוהו דא"כ מהיכי תיתי נאמר דגם הגם חזיתי' טיפת דם כחרדל:

והנה בנוב"י סי' מ"ו הביא ראי' דלחולין ל"א ביה"ר אוקמוהו דאל"כ אשה שספרה ז"נ וטבלה ולמחרת ראתה נימא דמאתמול אתי וסתר ז"נ שלה וודאי לחולין ל"א דמוקמי דם. ולדעתי מהא אין ראי' דהא בימי זיבה הוא בכלל מסולקת בדמים ע"כ ל"א בתר חזקה דהשתא דנאמר נמאתמול אתי אבל בנדה אכתי י"ל דגם לחולין אמרינן כותלי ביה"ר אוקמוהו אלא דלפימש"כ בלא"ה מוכח דבחולין ל"א כותלי ביה"ר העמידוהו כיון דלחולין ל"א כלל בתר השתא:

וראיתי להרב המחבר נ"י באות **כא** שכתב והביא ראי' לדברי הנוב"י מהא דאיתא בשמעתין ומאי איכא בין האי לישנא להאיך לישני לאביי איכא מוך דחוק ואמאי לא אמר נפק"מ אחרת דלהני לישני דחזקה ומרגשת אמרינן לכו"ע ביה"ר מוקמי דם אף לחולין עכ"פ היכא דליכא חזקת טהרה כגוונא דמסכתת מעל"ע למפרע גם לחולין דסתרה. למניקה ולישנא דל"א ביה"ר מוקמי דם לא סתרה למניקה ולפימש"כ אין ראי' די"ל דבזה לכו"ע ל"א דמאתמול אתי וביה"ר מוקמי דם כיון דמסולקת דמים ל"א בתר חזקה דהשתא לכן אף ללישנא דחזקה ומרגשת ל"ש לומר הנפק"מ זו דבנדה שפיר י"ל דביה"ר מוקמי דם אף לחולין אלא דבזבה ל"ש לחוש לכך משום דל"א בתר חזקה דהשתא וא"כ אף דהדין אמת כמש"כ הנוב"י אבל לא מטעמי' דידי' אלא דל"א בזבה בתר חזקה דהשתא.

עוד

סי' ערוך לנר ול"פ לפנ"ד ועי' היטב בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' קס"ט:

ובזה הי' נלפנ"ד ראיי' לנוב"י קמא סי' מ"ו שהוכיח דלחולין לכו"ע כותלי בית הרחם לא מוקמי דם אפי' היכא דליכא חזקת טהרה דאל"כ משכחת מעל"ע למפרע בחולין ביולדת שטבלה אחר שבוע או שבועיים או זבה שספרה ז"נ וטבלה ולמחרת ראתה ניחוש שילא מאתמול ושהרה ז"נ א"ו כותלי ביה"ר לא מוקמי דם לחולין עיי"ש [עי' חו"ד סי' קנ"ו שהשיג עליו וכלחם ושמלה ס"ק י"א שם מש"כ בזה וכראש אפרים בחלק שו"ת בדיני חזקה אות ט"ו החזיק דבריו עיי"ש] א"כ נסתר הוכחת האמרי בינה הנ"ל לכולהו לישנא. ומכאן יש ראיי' לדבריו דלמה לא אמרו נסק"מ דלהני לישני דחזקה ומרגשת אמרינן כותלי ביה"ר מוקמי דם אף לחולין עכ"פ היכא דליכא חזקת טהרה ונסק"מ להני גווני דמשכחת מעל"ע למפרע גם לחולין כנ"ל וללישנא דמעיקרא הוי אתי ל"א כנ"ל. ועי' לקמן דף ט' בתוספי' ד"ה הא ליכא חרדה מש"כ שם:

אח"ז ראיתי ביריעות שלמה ליו"ד סי' א' שהקשה למאי דמבואר ברש"י ותוספי' קידושין דף ע"ט בקידשה אביה בדרך ביומא דמישלם שית דבאותו יום רגיל להשתנות וליכא חזקה קמייתא א"כ אמאי אמרינן כראתה אחר ווסתה ולא בדקה בשעת ווסתה דחוששין לראייתה דהוי ספק ומקולקלת למניינה נימא דהוי וודאי ולא ספק דניזול בתר השתא והרי טמאה לפנינו מסתמא ראתה בשעת ווסתה כמו בקדושין דאין חוששין לקדושי אביה כיון דליכא חזקה דהוא יום ווסתה נימא דראתה בשעת ווסתה מכח חזקה דהשתא. וכתב דמזה ראי' לקלה"ח סי' ל"ד וש"ש ש"נ ס"ג דבשלמא בסימני בגרות אזלינן בתר השתא דהני סימני בגרות כבר אתי מלפרא אבל הכא כיון שהרגישה עתה שנפתח המקור ליכא למימר שראיי' זו הוא מקדם משעת ווסתה. מה תאמר כמו שראתה השתא ראתה עוד פעם ומלפרא וביום ווסתה לזה לא מהני חזקה דהשתא כמו כחשוד ועד זומם וכו' דלפי"ז אם בדקה ומלאה טמאה בלי הרגשה רק ע"י בדיקת והרגשת עד דאיכא למימר דמה שראתה השתא כבר הי' בבית החילון בשעת ווסתה כוודאי למ"ד ווסתות דאורייתא הוי וודאי ולא ספק כלל. ואף למ"ד ווסתות דרבנן הוי עכ"פ ספק דאורייתא מכח חזקה דהשתא כמו בסימני בגרות עיי"ש דבריו כי נעמו:

לפי"ז נסתרין ממילא דברי האמ"ב הנ"ל דממנפ"ש אם לא הרגישה אינה טמאה כלל מה"ת ועי"כ דהרגישה וכיון דהרגישה א"א כלל לומר דראיי' זו הי' מקדם דהא הרגישה שעתה נפתח המקור א"כ ליכא שום הוכחה מנדה דע"א נאמן נגד חזקה:

ובחוות דעת רסי' ק"ן הביא ראיי' מטומאת מעל"ע דהרגשת זיבת דבר לא מקרי הרגשה דחשש טומאת מעל"ע הוא אימר כותלי ביה"ר העמידו הדם וקשה ממנפ"ש אי מרגשת שנפתח מקורה עכשיו לא שייך לומר שדם זה יצא מאתמול הא עכשיו הוא שנפתח מקורה ואי בלא הרגשה טהורה לגמרי א"ו דהרגשת זיבת דבר לא מקרי הרגשה ויש לחוש ולומר שמרגשת עכשיו שדבר לח זב ממנה א"ש דטמאה מעל"ע דאפשר שאתמול הי' נ"כ זב רק שהי' סבורה הרגשת מי רגליים אבל כאם לא הרגישה זיבת הדבר לח רק למטה כפרוזדור ויודעת בבירור דלא הרגישה בשעת ווסתה זיבתו מן המקור נראה דטהורה עיי"ש היטיב:

לפי"ז לענין הרגשת זיבת דבר לח לא שייכים דברי היריעות שלמה כלל דבדבר לח שפיר יש לתפוס חזקה דהשתא כמו בסימני בגרות ובזה שפיר אפשר לקיים דברי האמ"ב הנ"ל דמשכחת נאמנות שלה בהרגשת זיבת דבר לח ודברי היריע"ש כנים בהרגשת פתיחת מקור, ובהרגשת זיבת דבר לח י"ל לפי"ז דכאמת מטמא בתורת וודאי משעת ווסתה כמו בלי הרגשה מטעם חזקה דהשתא, ודו"ק היטיב בכל זה:

כ"ב

הערות והידושים מהגאון המפורסם מה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

עוד הקשה הרב הנ"ל אמאי לא אמר הגמ' נפק"מ אחריתי למאי דאיכפי לן ביבמות ס"ח אי ע"א נאמן כנגד חזקה. לפימש"כ האמרי בינה דלמ"ד דאזלינן בתר חזקה ע"כ דס"ל דביה"ר מוקמי דם א"כ באשה שהגיע ווסתה בימי ספירתה ואמרה שבדקה וטהורה ולאחר ימי ספירה בדקה ומלאה טמאה א"כ אי נאמנת ואמרינן השתא אתי סתרינן חזקת הגוף דאי לא היתה נאמנת הוי תלינן בווסתה אפ"כ דע"א נאמן נגד חזקת הגוף. אבל למ"ד דביה"ר לא מוקמי דם א"א ללמוד מכאן דנאמן ע"א נגד חזקה משום דלא"ה שראתה בווסתה שבימי ספירה דהא אי אתא דראתה מעיקרא הי' בא וא"כ שפיר נפק"מ רבתא:

ולי נראה ליישב דכאן לא מצי למימר נפק"מ זו משום די"ל אף למ"ד לא מוקמי דם דכיארנו דהיינו מטעם דלא"ה שראתה כגם הגם. הנה זה שלא בשעת ווסתה אבל בשעת ווסתה שפיר י"ל גם להאי מ"ד חיישינן כשראתה שגם הגם וטיפת דם כחרדל שפיר מוקמי דם. והא דהעלה האמרי בינה דתלי' זה בזה היינו דעכ"פ הוכחה ליכא דאפשר לומר דלא מוקמי דם דלא"ה שראתה הגם הגם א"כ לא מוקמי דם לא חיישינן שראתה בימי ווסתה אבל להיפך להקשות דאמאי לא אמרו בגמ' אותה נפ"מ י"ל דלמא פשיטא לגמ' כן דאפשר כהא"ג בימי ווסתה לכו"ע חיישינן שראתה הגם הגם והי' שפיר מוקמי דם ואפ"ה נאמנת שנמצאת טהורה ומוכח דנאמנת נגד חזקת הגוף:

ובזה מיושב מה שהקשה ביריעות שלמה סי' א' אמאי לא ניזול בתר חזקה דהשתא ונימא שבוודאי ראתה בשעת ווסתה הרגילה להשתנות וא"כ אמאי אמרינן כראתה אחר ווסתה דהוי ספק ומקולקלת למניינה ולפימש"כ נימא דעכ"פ אין זה חזקה דאולי אין דרכה לראות הגם הגם וא"כ ביה"ר לא מוקמי דם וא"כ מעיקרא הוי אתי לכן הוי מקולקלת:

דף

(כב) דף ד' ע"א תוספות ד"ה שכל הטומאות כו' אלא משום דמוקמינן הטהרות אחזקתייהו וכו' ז"ל הסד"ט בחי' ועכ"ל דמיירי ברה"י ואפ"ה מוקמינן אחזקה משום דבטומאה למפרע לא גמרינן מסוטה אלא מוקמינן אחזקה וכמש"כ מהרש"א ריש מכילתין, וא"ל אדרבא נוקי המחט על חזקתה והשתא דנשברה ז"א דבשלמא אי ידעינן וודאי מתי נפלה על הבשר אלא דלא ידעינן מתי נשברה שפיר א"ל נוקי המחט על חזקתה דשלימה היתה בשעה שנפלה על הבשר והשתא דנשברה אבל השתא דלא ידעינן מתי נפלה על הבשר אמרינן דנפלה אחר שנשברה עכ"ל, והנה התבואות שור סי' כ"ט כ' וז"ל ונ"ל דבנשבר עצם מארכובה ולמעלה וכדומה דלא ידע אי מחיים נעשה או לאחר שחיטה בכה"ג מודו התוספי' דלא מוקמינן אחזקה וכו' דאין לומר העמדנה על חזקתה ועתה נשברה דהא בהמה בחי' בחזקת שאינה זבוחה עומדת ובחזקת שאין רגלי' שבורים והשתא הוא שחוטה ושבורה ומאי חזית דאמרת עתה נשברה אחר שחיטה אימא איפכא עתה נשחטה אחר שבירה עכ"ל' וכתב עי"ז בשב שמעתתא שמ' ה' פ"ו וז"ל ולפענ"ד נראה דהיכא דנודע זמן השחיטה באיזה רגע מן השעה ואין הספק אלא על זמן השבירה משום שלא ראו זמן השבירה ודאי אמרינן אוקי אחזקה שאינה שבורה והשתא הוא דנשברה אחר השחיטה ואיך לך לומר עתה נשחטה אחר השבירה מכיון דידוע לנו זמן השחיטה, אלא אפי' אם לא נודע לו זמן השחיטה ולא זמן השבירה דבכה"ג אפשר לומר מאי חזית לאחר השבירה, אדרבא תאמר לאחר שחיטה כיון דבחי' בחזקת שאינה זבוחה וכמש"כ התבו"ש מ"מ נראה לפי"מ דאמרינן במקוה שנמדד ונמצא חסר דכל הטהרות וכו' דהו"ל תרל"ה העמיד טמא על חזקתו אבל חזקת הרי חסר לפניך א"כ ה"נ לדעת התוספ' דאין מחזיקין מאיסור לאיסור מוקי לה בחזקת היתר ועתה הוא דנשברה ואע"ג דאיכא כנגדה חזקת שאינה זבוחה ולומר השתא הוא דנשחטה אחר השבורה. כיון דחזקת היתר אינו חסר לפניך וחזקת שאינו זביחה הרי חסר לפניך שהרי שחוטה לפניך הו"ל כודאי עיי"ש וא"כ לפי"ד הש"ש לא צריכין לדברי הסד"ט הנ"ל דגם כאן חזקת טהרות אינו חסר לפניך וחזקת המחט הרי שבורה לפניך ושפיר מטהרינן הטהרות אפי' בלא נודע לא זמן הנפילה ולא זמן השבירה. ונראה מזה דהסד"ט ס"ל לחלק באמת כמו שרצה הש"ש לחלק בתחילה בין נודע זמן השחיטה ובין לא נודע זמן השחיטה: וכדעת התבו"ש דע"כ מיירי לפי"ז התבו"ש בלא נודע זמן השחיטה משו"ה ספק דלא מוקמינן אחזקתה: משו"ה הוצרך הסד"ט לומר כנ"ל: ועיי' מש"כ עוד הש"ש שם לדעת הרמב"ם עיי"ש כי הדברים עתיקים.

אגב אציין לעורר במש"כ הלבו"ש ה' טריפות עצמות סי' נ' סעיף ע' יש להסתפק היכא דאיכא למיתלי שנעשה מחיים וגם שנעשה אח"ש עיי"ש מדברי התבו"ש הנ"ל דנקט בלשונו שם בנשבר העצם בידי השוחט מארכובה ומעלה דגם כן איכא למיתלי בידי השוחט מחיים ולאח"ש והוא ממש דין זה של הלבו"ש דמה ידי השוחט או דרסה בכותל ולמש"כ הלבושי שרד עצמו בסי' ל"ו ס"ק קי"ד לחלק

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ה וואיטצען יצ"ו.

דף ד' אמר רבה מ"ט דרבנן אשה מרגשת בעצמה א"ל אביי א"כ תסגי די' שעתה וקשה לי לפימש"כ תוספי' לעיל דף ג' דגם לטעמא דאשה מרגשת ס"ל לשמאי טעמא דחזקת טהרה דאשה א"כ י"ל דרבנן ל"ל טעמא דחזקת טהרה א"כ ליכא רק טעמא דאשה מרגשת בעצמה וא"כ איכא סברא לומר דאימא מעיקרא ג"כ חזי' ולא הרגישה כקושי' התוס' לעיל דף ג' לכן חיישינן למעל"ע שכבר חזי' מאתמול ול"א די' שעתה אבל מפקידה לפקידה לא חיישינן דבזה שפיר איכא חזקת טהרה דלא חיישינן דעם סילוק ידי' תראה לכן ל"א מפקידה לפקידה כשהוא יותר מעל"ע אך א"ש דהנה אביי ס"ל לעיל דמודה שמאי במשמשת במוך א"כ ס"ל לטעם דביה"ר מוקמי דם ולית לי' הטעם דמרגשת ע"כ משום דס"ל דל"ש כלל טעמא דשמאי הטעם דמרגשת דהא קשי' קושי' התוספי' נימא מאתמול חזאי רק דלא ארגשה א"כ מ"ט פליג אהלל א"כ מוכח דס"ל דאביי ס"ל דאי אמרינן דאפי' מפקידה לפקידה ניחוש דראתה בסילוק ידי' רק לא ארגשה א"כ שפיר הקשה לרבה אי איתא דאמרינן דמרגשת ולא הסברא דניחוש דראתה ולא ארגשה ע"כ נאמר דדי' שעתה ג"כ, ובהכי ניחא לי הא דאיתא בגמ' ורבה נמי לאידודי דאביי קאמר ומאי אידודי, ולהנ"ל ניחא דהוי מצי לדחות כקושייתנו דסברה דמרגשת רק אהכי דלא ניחוש לפקידה. אבל אכתי ניחוש למעל"ע ול"א דדי' שעתה רק לאביי לשיטתו דסובר הטעם דשמאי משום דביה"ר לא מוקמי דם דל"א כלל סברא דמרגשת דאדרבא נאמר שראתה רק לא הרגישה ואי אמרינן טעמא במרגשת סברא הוי אז אפי' די' שעתה ג"כ ושפיר הוי אידודי דאביי:

שם מאן תנא להא דתניא אשה שיש לה ווסת כתמה טמא למפרע שאם תראה שלא בשעת ווסת מטמאה מעל"ע ולקמן איתא דר"מ מחמיר אפי' בנשים שדיין שעתן מטמא בכתם למפרע, ויש לתמוה מ"ט דרבנן ממנ"פ אי ס"ל דיש להחמיר בכתם יותר מבראי' א"כ אף בנשים שדיין שעתן יטמאו למפרע ואי ס"ל דאין להחמיר בכתם יותר מבראיי' א"כ מאי סברא איכא יען שאם תראה שלא בשעת ווסתה מטמאה מעל"ע א"כ איך אפשר להחמיר בכתם עד שעת כיבוס כיון דבראיי' אין מטמא אלא מעל"ע ונראה דהנה דעת רבינו בפ"ע מא"כ דראתה כתם ג"כ אין מטמא אלא מעל"ע והא דתנן דטמא עד שעת הכיבוס או שעת הבדיקה היינו אם הלבישה הי' בתוך מעל"ע כמש"כ המת"ם בחי' לנדה, וא"כ שפיר הוי כתמה כראייתה אבל ר"מ דמחמיר בכתם נראה דהיי"ט כמש"כ תוספי' לעיל דף ג' ד"ה ושרצים וז"ל הוא"ל ואם הכתם יבש ע"כ הוא טמאה למפרע לא פליג רבנן בכתמים וכוונתם כש"כ הכ"מ בשם הרי"ק וז"ל אמנם כתם שאינה יודעת מתי יצאה דם זה מגופה יש להחמיר ולומר דסמוך לפקידה יצאה ולדעתו זהו דעת ר"מ דמחמיר בכתם משום דס"ל לי' דכתם מטמא עד שעת כיבוס או בדיקה ולא חשי' במעל"ע כלל ע"כ דכתם חמיר מראייתה הס"ד לענין זה דדיין שעתן חמיר כתם מראייתן והיינו דקאמר בגמ' ר"מ דמחמיר בכתמים ופירש"י

לחלק בדין זה בין חרותה לדרסה בכותל דדרסה מצוי שנשבר ותולין במצוי ונשבר מחיים משא"כ בנרתעת שאינה מצוי שתלטמק הריאה שפיר הוי ספק השקול עיי"ש ולפי"ז י"ל חילוק זה גם לענין ידי השומע דאינו מצוי לשבור והוי ספק השקול והוי כמו בנרתעת אבל בגוף הדין של הלבו"ש השיג עליו בטוב טעם ודעת מהדו"ק סי' ק"ס לגמרי עיי"ש.

[כ"ג] בתוספות ד"ה בכבר ע"ג הדף וי"ל דפריך אי בשום מקום וכו' כי החת"ם וז"ל פי' לפירושם כיון דככר שע"ג דף מצוי ליפול ואם נאמר דאזלינן בתר מקום מציאתו של עתה להקל משום שאין בו דעת לשאול ע"כ צ"ל דמקום מציאתו הוא סברא מצלי' כמו מצוי ליפול דככר דאז הו"ל ספק השקול ומפני שאין בו דעת לשאול אזלינן להקל כך צ"ל וא"כ בקופה דאין סברא מתנגדת הו"ל למיזל בתרה לגמרי כיון דמוכח דסברא מעלייתא הוא עכדה"ק:

[כד] ע"ב ואבע"א הכא בטומאה דרבנן וכו' ובחי' חת"ם הקשה אמאי לא מוקי בתרומה דהרי כתב הרמב"ם פ"א מה' תרומות דמימות עזרא ואילך כל התרומות דרבנן וא"כ דין הוא להקל ומאי דוחקי לאוקמא בטומאה קלה. ואף די"ל דידע הדיוקא נמי מדקתני מדף ש"מ בטומאה דרבנן איירי מ"מ הוא גופא קשי' אמתניתין מ"ט נקט מדף הלא בלא"ה נמי תרומה בזה"ז דרבנן עיי"ש ובפ"ו דמקוואות מ"ז וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ כל שיעמוד כשפופרת הנאד ממעטו כתב הרא"ב וז"ל ספק יש כהן כשיעור ספק אין כהן ספיקו טמא ודוקא ברה"י אבל ברה"ר ספיקו טהור ואע"ג דאפי' בדרבנן ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא מ"מ הכא אלו הוי שיעורי דרבנן היינו מטהרין אותו עכ"ל והוא תמוה מסוגי' דהכא דקאמר ואבע"א בטומאה דרבנן עי' שירי טהרה בשו"ת ח"ב לש"ס סי' כ"ג שהאריך בקו' זו ולענ"ד בס"ד הדא קו' מתורצת בהברתה דבאמת מתניתן מיירי בתרומה בזה"ז דרבנן אמנם כיון דאף בדרבנן ס"ט ברה"י כמש"כ הרע"ב הנ"ל משו"ה הוצרך לצרף נ"כ הא דמדף דרבנן דהוי תרי דרבנן הטומאה וגם התרומה בזה אינו טמא ברה"י מספק ומודה הרע"ב בזה דהוא לא כתב כן רק בטומאה דרבנן והמקבל טומאה הוא קודש דאורייתא דהוי רק חד דרבנן ומיושבין השני קושיות ע"כ בס"ד. ועי' עוד בדין עליונו של זב לקמן דף ל"ב בחי' חת"ם שם:

[כה] בתוספות ד"ה כל אשה וכו' ודלקמן היינו בדי נשים עי' מהרש"א ומהר"ם ובסד"ט הקשה הא לפירש"י דלקמן מיירי בים לה ווסת קשה קו' התוספ' דלמה לי מתניתן דלקמן ת"ל ממתניתן דהכא:

ונ"ל בס"ד דלרש"י לשיטתו א"ש שפי' דמתניתן והמשמשת בעדים ה"ז כפקידה דקאי נמי אעד שלפני תשמיש והוא לכאורה נגד הגמ' דאמרינן מתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר. ומיושב בחי' חת"ם דכ"ז רק לסק"ד דלא ידע הש"ס הך צריכותא דיש להקל משום הפסד טהרות

הערות והידושים מהגאון המפורסם מה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו.

טפי מראייתן והקשו התוספ' דא"כ מה לו להאריך ולומר דמחמיר בכתמים לפימש"כ ניחא דהכי קאמר דמחמיר בכל כתמים לטמא עד שעת כיבוס ולא סגי במעל"ע הה"ד דמחמיר בנשים דדיין שעתן וא"ש:

עוד נראה לפרש דהנה בפמ"א סי' ק"ע ח"ב העלה דכתם דמטמא עד שעת כיבוס היינו לקדשים אבל לתרומה אינו מטמא אלא במעל"ע, לפי"ז ניחא דבאמת לא מחמיר בכתמים יותר מברא"י דאין מטמא אלא במעל"ע לענין תרומה [אף דלגבי קדשים אכתי כתם חמור בזה שפיר י"ל דרק לחומרא דקדשים החמירו כמש"כ תוספ' לעיל דף ג' בכ"ל] אבל ר"מ מחמיר בכתמים הכוונה דמחמיר בכל כתמים דסובר אף לתרומה טמא עד שעת כיבוס לכן מחמיר גם דדיין שעתן יותר מברא"י:

ובהא ניחא הא דאיתא לקמן דף ו' הרואה כתם מטמא למפרע ופירש"י עד שעת כיבוס הרואה דם מטמאה מעל"ע ובספר סד"ט תמה מכאן על דברי פמ"א דנשמע בפירוש דכתם מטמא למפרע מדלא קתני גם בהא מעל"ע כדקתני ברואה דם, וכן תמה מכאן אדברי ה"ב דסובר דכתם אין מטמא רק מעל"ע לפימש"כ ניחא דהך ברייתא ע"כ ר"מ הוא מדקתני מטמאה את בועלה למפרע ולקמן דף ט"ז איתא דרק לר"מ מטמא את בועלה למפרע ומש"כ התוס' כאן ד"ה ר"מ הוא דמחמיר בכתמים, א"ש דסגמ' דקאמר דר"מ מחמיר בכתמים א"כ היינו דהוא מחמיר בכל ענין כתמים דמטמא אף לתרומה וכן מטמא למפרע עד שעת כיבוס. אבל רק ר"מ דעליו אמרו דמחמיר בכתמים אבל חכמים דפליגי עלי' דר"מ דסברי דכתם ג"כ אין מטמא רק מעל"ע כשיטת רמב"ם וכן י"ל דאין מטמא לתרומה אלא במעל"ע ורק לקדשים מטמא עד שעת כיבוס ודו"ק:

והנה ראיתי **להרב המחבר** הנ"ל דהביא בקיאות דברי הר"ש בריש פ"ב דערלה דמייתי ירושלמי מאן תנא תרומת מעשר של דמאי ר"מ דר"מ מחמיר בדבריהם כדברי תורה דתנינן תמן הרואה כתם הר"ז מקולקלת וחוששין משום זוב דברי ר"מ בפרק בא סימן דף כ"ב והיינו נמי דאמרינן בפ"ק דנדה ר"מ מחמיר בכתמים עכ"ל ואמנם צריך ביאור הא מעל"ע שבנדה ג"כ דרבנן ונראה דכוונתם דמעל"ע שבנדה שאני כדאמרינן בנדה דף ו' דליכא כלל דררא דטומאה וכמ"ש תוספ' לפרש דבאשה שפסקה בטהרה אין לה לחוש כלל שמא ראתה לכן גם ר"מ לקולא אבל בשאר דבריהם מחמיר ר"מ לכן מחמיר נמי בכתמים נשמע מזה דלרבנן דלא מחמירי בכתמים יותר מברא"י יען שאין מחמירין בשאר איסור דרבנן א"כ ממילא יש לנו לומר כמו שביארנו דלדידן אין להחמיר בכתם יותר ממעל"ע כשיטת רבינו:

אמנם מה שהבין הרב המחבר נ"י מדברי הר"ש פי' מחודש בשמעתין. אנכי לא כן עמדי. דכוונת הר"ש במש"כ והיינו

טהרות לכן דחק בפי' המשנה. אבל למסקנא י"ל דעד שאח"ת דשייך בי' שמא תחפנה שכ"ז אינה ממעט אלא עונה שנכנסה וחשו להפסד טהרות וסמכו לסמוך אבדיקה שלאח"ת ועד שלפני תשמיש אינה ממעט אותה עונה יתירה אבל ממעט הוא עונה דשחרית עד עתה נמצא בין שניהן ממעטין מעל"ע והא בלא הא לא סגי ולק"מ קו' הגמ' לשמואל עיי"ש :

לפי"ז א"ש דתרווייהו צריכי דמכאן לא מוכח דיש חיוב לבדוק רק דאשמעינן דאף באשה שיש לה ווסת לא מהני חד בדיקה רק בצירוף תרווייהו הויין כחדא פקידה דהיינו שאם משמשת בב' עדים אז הוי כפקידה חדא: אף שהוא אשה שיש לה ווסת ויותר מסתבר לומר שלא ראתה מלומר שחיפה השכ"ז מ"מ לא אמרינן הכי וצריך דווקא ב' בדיקות דווקא כנ"ל לשיטת רש"י :

והתוספות לא נחתו לזה שכתבו בלשונם דבדיקה זו הסיבה למעט מעל"ע מוכח דקאי רק על בדיקה דלאח"ת לחודה :

ובעל"נ מיישב דברי רש"י דממתניתן דהכא לא ידעינן רק דצריכה בדיקה לטהרות אבל שצריכה בדיקה לבעלה ג"כ אכתי לא שמענו לכן קתני מתניתן דלקמן דגם לבעלה צריכה בדיקה דשם איירי לבעלה מדקתני יושבת על ד"ע וזה לא שייך בטהרות דהוי ערוך ומטמאה בנגיעה. וכתב דמה שלא תירצו התוספ' כן דהתם לבעלה והכא לטהרות משום דאמרינן בגמ' דדווקא בעסיקה בטהרות בעי בדיקה דמיגו דבעי בדיקה לטהרות בעי נמי בדיקה גם לבעלה מש"ה שפיר הקשו דל"ל למיתני הך מתניתן הא ממתניתן דהתם דבעי בדיקה לבעלה ממילא ידעינן דבעי בדיקה לטהרות עיי"ש ולפימש"כ א"ש מאד דאכתי לא ידעינן דדווקא ב' בדיקות דהיינו שלפני תשמיש ולאח"ת דווקא הויין כחדא פקידה ודו"ק :

אמנם גוף הקושי' שהקשו התוספ' לכאורה י"ל בפשוט לפימש"כ בגליון התוספ' לקמן דף י"ב ע"א ד"ה שמואל כמאי מוקי לה דממתניתן הו"מ לדחוק לאוקמא באין לה ווסת ודי' שעתה לא קאי אלא אצריכה להיות בודקת ותו לא עיי"ש לפי"ז לא קשה קו' התוספ' דהם הו"מ למימר דקאי על אין לה ווסת דווקא וא"ש גם לרש"י:

אך על הגליון הנ"ל גופא לע"ג בעיני כיון דעכ"פ שמעינן ממתניתן דר"ש פירקין דיש לה ווסת צריכה ג"כ לשמש בעדים א"כ מה הועיל בתירוצו דעדיין בלא שמואל תקשי מתניתן קמא אברייתא דחמרין ופועלין דסוף סוף מבואר במתניתן דיש לה ווסת צריכה לשמש בעדים וצ"ע :

וגם על תירוץ התוספ' שכתבו דלקמן איירי בדי' נשים ולא ביש לה ווסת ובגמ' לקמן דף י"א ע"ב פשיטא לי' דמתניתן ביש לה ווסת עיי"ש ובחי' חת"ס שם :

וגם מש"כ הצל"ח הנ"ל דהך דלקמן לבעלה איירי ולא לטהרות וכו' תמוה בעיני דבאמת הכל כתוב שם באותה משנה עי' פי' המשניות מוכח ג"כ כביאור בסד"ט שם דף י"א ע"ב ברש"י ד"ה כאן שלא שמשה וכו' שפי' דמתניתן ה"ק אעפ"י שאמרו די' שעתה צריכה להיות בודקת דהיינו שלא בשעת תשמיש וכו' והדר אמרה מתניתן דכל הנשים צריכין לשמש בעדים והיינו עדים דאחר תשמיש אחד לו ואחד לה. ורישא דמתניתן איירי הכל לבעלה. ותו מפרש מתניתן לטהרות ואמר לפעמים צריכה להיות בודקת שחרית וערבית ובשעה שעוברת לשמש את ביתה והיינו לטהרות דאלו לבעלה א"צ בדיקה לפני תשמיש וכדאמר שמואל אהאי פסקא דבשעה שעוברת וכו' ל"ש אלא לטהרות אבל לבעלה לא בעי בדיקה עיי"ש. א"כ מה הועיל בזה שהכריח דרישא איירי לבעלה אבל סיפא מבואר דאיירי לטהרות וכדאמר שמואל בגמ'. ונעלם ממני כוונתו בזה .

וגם

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בה"ק וואיטצען יצ"ו

והיינו נמי דאמרינן ר"מ מחמיר בכתמים אין כוונתו דהיינו משום דר"מ מחמיר בדבריהם. אלא כוונתו לומר דההא דמייתא בירושלמי דר"מ ס"ל בכתמים משום זוב דע"ז אמרו בשמעתין ר"מ מחמיר בכתמים היינו דמלינו כן דמחמיר לענין שמעתין בזוב :

ותדע דהנה לכאורה קשה לי טובא על דברי ר"ש דהא גמרא מפורשת בב"מ דף כ"ו מאן תנא תרומת מעשר ר"מ דס"ל דעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה דס"ל בגיטין כל שתקנו חכמים בגיטין הוולד ממזר. א"כ הרי גמרא דידן לית לי' הטעם דר"מ דמחמיר בכתמים היא משום דעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה מדלא מייתא נמי מהך דכתם דדמי יותר להך דתרומות מעשר. א"כ איך יפרש הר"ש דברי הגמ' דידן עפי' הירושלמי דהא דר"מ מחמיר בכתמים הוא משום דמחמיר כשל דבריהם והוא פלא. אמנם לפימש"כ דברי הר"ש ניחא דאתי רק לומר דההא דר"מ מחמיר בזוב אמרו בנדה דר"מ מחמיר בכתמים כמ"ש התוספת .

אבל באמת אף בלא דברי הר"ש קשי' טובא בזה. דבשלמא הירושלמי לא מייתא הך דהוולד ממזר להוכיח דר"מ מחמיר בשל דבריהם כבדאורייתא משום דהך דמחמיר בכתם דמטמא בזוב משמע לי' יותר הוכחה דעשו חכמים חיזוק כשל תורה. אבל על הגמ' דידן באמת קשי' למה לא הוכיחו מהך דר"מ מחמיר בכתמים בין לענין הא דמטמא בזוב ע"ז אמרו דר"מ מחמיר בכתמים למפרע בנשים דדיין שעתן ומוכח דס"ל דעשו חכמים חיזוק בדבריהם יותר מבשל תורה. אמנם לפימש"כ לפרש הך דר"מ מחמיר בכתמים הכוונה דמחמיר בכל ענין כתמים שמטמא עד שעת כיבוס כסברת התוספ' דף ג' יען דעי"כ מטמאין למפרע דלא ידעינן מתי ראתה ולכן נמי מטמא בנשים דדיין שעתן ניחא דלא מוכח מכאן דר"מ מחמיר בשל דבריהם כמו בדאורייתא וא"כ מזה ראי' לדברי רמב"ם דכיון דזה טעמא דר"מ וע"ז אמרו ר"מ מחמיר בכתמים מכלל דלרבנן דפליגי אדר"מ לית להו דמחמרינן בכתמים דגם בכתמים אין מטמא אלא מעת לעת ודו"ק :

וגם כמה שהוכיח דהתם ע״כ לבעלה איירי מדקתני חוץ מיושבת ע״ד טהור דל״ש בטהרות. לא ידעתי כוונתו בזה. דהא מבואר ברמב״ם ה׳ מו״מ פ״ד שכתב חוץ מן הנדה ויושבת עד״ט שאין הבדיקה מועלת להן כלום עכ״ל והיינו דמה״ט א״ל בדיקה דבלא״ה טמאה היא כמו הנדה. ואדרבה הצל״ג עצמו תמה שם ע״ד רש״י שפי׳ דלכך א״ל בדיקה דאפי׳ תראה דם טהורה היא דאיפכא הו״ל דאפי׳ לא תראה דם טמאה לעסוק בטהרות ולמה לה בדיקה עיי״ש א״כ מהו הוכחתו דמיירי לבעלה אדרבה לטהרות מיירי והפי׳ הוא באמת כפי׳ הרמב״ם הנ״ל ול״ע בזה. ואדרבה גם רש״י יפרש שם כפי׳ הרמב״ם בזה דרישא איירי לבעלה ושפיר פי׳ שם דאפי׳ תראה דם טהורה היא דמפעמיים צריכה להיות בודקת ואילך מיירי לטהרות ולא ברישא וא״ש לשון הקודש של רש״י ע״כ דבריו נע״ג לענ״ד.

[כו] דף ה׳ ע״א ר׳ מאיר היא דמחמיר בכתמים עי׳ תוספיו״ט ור״ש רפ״ב דערלה שהביאו לשון ירושלמי וז״ל מאן תנא תרומת מעשר של דמאי ר״מ דר״מ מחמיר בשל דבריהם כד״ת דתנינן תמן הרואה כתם הר״ז מקולקלת למנינה וחוששין משום זוב דברי ר״מ בפ׳ בא סימן דף נ״ב והיינו נמי דאמרינן בפ״ק דנדה ר״מ דמחמיר בכתמים עכ״ל וזהו פי׳ חדש דלא כרש״י ותוספ׳ ומצאתי אח״כ בהגהות רעק״א שציין ע״ד ר״ש אלו. ועי׳ בספר בית אל ח״ב חדר ה׳ אות ט״ו שהבי פל קו׳ התוספ׳ על רש״י וז״ל ולענ״ד י״ל דהכא על הא דגזרו חז״ל על כתם יש ב׳ טעמים דלמא מגופה חזאי וכפירש״י דף נ״ז דלמא ארגשה ולאו אדעתה. ולפ״ז שפיר יש להחמיר בכתם ולטמא מעל״ע אף בדי נשים ואף דבראי׳ מיקלינן וטהורה למפרע מ״מ כאן לא ידעינן אימתי חזאית וכן בדף נ״ב גבי זוב חיישינן דלמא בג׳ ימים חזותי׳ אבל בראיי׳ לא שייך זה. ואמנם זה לר״מ דמטמא בכתם משום זוב. אבל רבנן דאמרו אין בכתם משום זוב ס״ל הטעם גזירה אטו ראיי׳ גמורה וא״כ אין להחמיר בה יותר מבראיי׳ גמורה דאפי׳ תראה ראיי׳ מרובה כ״ג גריסין ועוד ביום א׳ לא תהי׳ זבה. וכן כאן אפי׳ בראיי׳ גמורה ב״ד נשים לא יטמאו מעל״ע לרבנן וא״כ א״ש ר״מ הוא דמחמיר בכתמים לענין זוב והס״ד לענין מעל״ע דחד טעמא הוא משא״כ לרבנן וז״ב עכ״ל. ועד״ז פירשתי לעיל את קושי׳ הגמ׳ והאיכא כתמים. ועי׳ סד״ט רסי׳ קי״ז ובס״ק ל״ג שם ודו״ק

[כז] ע״ב בתוספת ד״ה מסייע וכו׳ לטמא אדם לטמא בגדים. פי׳ רשב״א דהקושי׳ מכ״ל תרווייהו דלמא רק אדם או בגדים עי״ש ועי״ז מתרץ בעל״כ כיון דמוכח ממתניתין דמטה מטמא משכב ומושב מדנקט מטה ולא נקט כלי כמש״כ הרשב״א א״כ שפיר קאמר לטמא אדם לטמא בגדים דכיון שעשו סייג ע״כ נתנו לה כל דיני טומאה דאורייתא עיי״ש אמנם לא ביאר רק חד׳ דבר ולא גמרו. דהרי שמהר״ם ביאר כוונת קו׳ התוספ׳ גם באופן אחר דהקושי׳ קאי דמכ״ל דמטמא כלל משכב ומושב דלמא רק לענין מפל״ע וקמשמ״ל דהוי כיש בו דעת לשאול כזעירי או כר״ו עי״ש ועי״ז לא מהני תי׳ זה וגם על הרשב״א תמוה שלא ביאר הקושי׳ באופן זה. והאיר ד׳ עיני כי הדבר נכון מאד. דבאמת קו׳ מהר״ס לק״מ רק קו׳ הרשב״א דהרמב״ם בפיה״מ כתב דלמ״ד נמי די׳ שעתה מית מטה מטמאה מעל״ע דבטומאה חמורה כמו״מ מודה דמחמרינן והוא נגד הסוגי׳ דהכא. ומתרץ בהי׳ חת״ס דס״ל לרמב״ם דלמסקנא ע״כ א״א לומר דמתניתין אתי לדיוקא הא מעל״ע מטה נמי מטמאה דהא לא בא לסתום אלא לפרש. וא״כ הרי אכתי לא ידעינן אי מטה נטמאה משום מו״מ וקמש״ל הא דזעירי. או דלמא במגע לבד מטמאה וקמש״ל אעפ״י שאין בו דעת לשאול וכר״ו אלא ע״כ למסקנא לא אתי מתניתין אלא לדייק הן טהרות הא מטה מטמאה אפי׳ אם די׳ שעתה עיי״ש. א״כ עיקר דיוקא דגמ׳ לסייע לזעירי הוא רק לסק״ד ממילא לא שייך להקשות קו׳ מהר״ס דהא לסק״ד עדיין לא ידע מהא דאין בו דעת לשאול וא״ש דדעת הרשב״א כרמב״ם ומה״ט י״ל באמת דלא רצו התוספ׳ לתרץ כתי׳ הצל״כ משום דלא ס״ל כרמב״ם. וקושייתם הוא קו׳ מהר״ס ולא שייך תי׳ הצל״כ. וא״ש הכל בס״ד.

[כח] בגמרא וישנה לה שניי׳ ושלישית ולא בדקה וכו׳ בצל״כ הקשה מכאן ע״ד מהר״ס שכמשנה שהוכיח דדווקא בדיקת שחרית וערבית שהיא תקנת חכמים מועלת מעל״ע אבל לא בדיקה שבאמצע היום עיי״ש ומדנקטה הברייתא וישנה לה שניי׳ ושלישית ולא בדקה דמשמע הא בדקה לא היתה טמאה עד זמן בדיקת שחרית אלא עד שעה שניי׳ ושלישת בלבד פיי״ש ובשו״ת חת״ס היו״ד סי׳ קפ״ו ג״כ דחה דבריו דמה״ת לומר כן שלא דקדקה יפה. ומצאתי בשו״ת בית היוצר חיו״ד סי׳ כ״ה ביאר יפה דברי מהר״מ ותוכ״ד בקיצור דהכא בדף ה׳ בתוספ׳ ד״ה השתא פי׳ השתא מעל״ע דפשטה ולא בדקה שחרית כי בדקה ערבית ומצאה טמאה בדיקת להרייס ממעטת דלא מטמא מפל״ע כש״כ כשבדקה שחרית ולא פשטה כלום דממעטת דלא נטמאה משחרית עכ״ל התוספ׳. וי״ל דגם כוונת מהר״ס היא עד״ז דדווקא היכא דפשטה ולא בדקה שחרית ובדקה לסריים ומצאה טהורה בזה לא סמכינן אבדיקתה למעט מפקידה דהיינו מבדיקה דערבית שלפניה שבדקה עצמה ומצאה עצמה כתיקון הז״ל אמרינן דגם עכשיו בלסריים לא היתה מדקדקת יפה ולזה אינה ממעטת פ״י מעל״ע ולא קשה קו׳ המת״ס הנ״ל וגם נדחה ראיי׳ הסד״ט נגד עבודת הגרשוני דשם לא פשטה מקודם מודה מהר״ס עכת״ד:

לפי״ז מה מאד א״ש לשון הברייתא דכאן כיון שבדקה עצמה שחרית כתיקון הכז״ל שפיר מהני הבדיקה דשעה שניי׳ ושלישית:

ודעת לנכון נקל דא״ש בזה מה שהקשה בסד״ט על רש״י שכ׳ ולכשתמצא ערבית טמאה הי׳ טהרות של לילה טמאים מספק מדינא וא״כ האיך קאמר הש״ס דמטעם קנסא טמאים הטהרות של לילה הא גם קודם התקנה הי׳ טמאים עיי״ש ולהנ״ל א״ש דזהו כוונת רש״י גם כאן שאם תבדוק שחרית וא״כ תבדוק ערבית ותמצא טמאה יצאו אלו של לילה מספק. אבל אם לא תבדוק שחרית אף שתבדוק בזמן אחר מקודם או לאחריו לא יצאו עדיין מספק כנ״ל.

ועיין בחי׳ החת״ס ד״ה אינו ממעט כפקידה שכ׳ דלכאורה תיבת כפקידה שפת יתר הוא וכתב דכפקידה

שהיא

שהיא ממעטת מעל"ע הוא דלא ממעט. וטעמא משום דפשעה ולא בדקה בזמנה בדיקה הראוי' בחורין וסדקים א"כ אינו בדין דבדיקה כי האי שאינה בחורין וסדקים תועיל לה לפטרה מקנס עד שתחזור ותבדוק בחורין וסדקים כהוגה בדיקה שעברה על שעתה לכן אינה ממעט כפקידה דווקא אבל מפל"פ ממעטת. ובזה מדוקדק לשון רש"י במתניתין עכלה"ק. א"כ אתי שפיר לשון הברייתא דאף דלמהר"מ הבדיקה שאינה מתיקון חכז"ל אינה ממעטת היינו משום שאינה מדקדקת לבדוק בחורין וסדקים אבל עכ"פ לא גרע מבדיקה דלפני תשמיש דממעט עכ"פ מפל"פ א"כ א"ש דכיון דבדקה שחרית בשעה ראשונה כתקנת חכמים ואח"כ בדקה שניי' ושלישית שפיר מהני עכ"פ למעט מפל"פ. וא"ש לפי"ז אפי' לפי"מ שהבינו האחרונים הנ"ל דברי מהר"ס:

ואף שרבינו החת"ס כתב זה בלשון לולא דמסתפינא. ומוכח שלא הי' פשוט בעיניו כל כך היינו לענין עד שלפני תשמיש דמפורש בגמ' דאינו ממעט. אבל לענין סברת מהר"ס שפיר יש לחלק כסברת רבינו החת"ס לחלק בין מפל"פ שהוא זמן מועט שפיר ממעט גם בדיקה כזו וא"ש מאד בס"ד:

ובש"כ לפי פירושו השני [המובא אצלינו לעיל דף ד' ע"ב בתוספ' ד"ה כל אשה] ד"ב הבדיקות בצירוף הם כחדא פקידה הכי הוא באמת דגם הבדיקה שלפני תשמיש ממעט חד עונה ודו"ק. ועיי' עוד בחי' חת"ס לקמן דף ו' ע"ב ד"ה וא"ל מש"כ לפי' מהר"ס עיי"ש:

ועפי"ז יתיישב היטיב עוד ענין אחד מש"כ בחי' החת"ס דמה שמדקדק הש"ס בקושי' לומר "פשיטא" כיון שבדקה עצמה בשעה ראשונה יש ראי' למהר"ס הנ"ל דהיינו כיון דמיירי דבדקה בשעה ראשונה דייקא שהוא מתקנת חכמים פשיטא שממעטת עיי"ש. ובאמת כל מעיין יראה דעדיין לא נתיישב תיבת "ראשונה" דהא גם בשניי' מוכח מדיוקא דברייתא דלא מטמא כעל"כ הנ"ל אבל לפימש"כ לעיל ביאור תוכן כוונת המהר"מ א"ש דאף דגם בשניי' ושלישית הוי כן דלא מטמאה אבל זה בא רק מכח הראשונה שבדקה עצמה כתקנת חכמים שפיר מקשה פשיטא ומיושב בזה היטב קו' העל"ב דמה מקשה פשיטא נימא דאשמעינן הך דיוקא דגם בשניי' ושלישית אינה טמאה רק עד שעת בדיקה אחרונה. ולהנ"ל א"ש כיון דגם זה נמשך רק מכח הראשונה פשיטא וא"ש בס"ד ועיי' היטיב בלחם ושמלה סי' קצ"ו ס"ק ט"ז מש"כ עפי"ד מהר"ס ליישב דעת הטו"ר שם עיי"ש:

[כט] דף ו' ע"א בתוספת ד"ה ואינה מונה וכו' תימא פשיטא וכו' עי' סד"ט סי' ק"ן ס"ק ע"ד וכס"ק נ"ג שהביא כמה הוכחות שהתוספ' סברי כרש"י דגם בכתמים אם וודאי שילא מגופה טמא מדאורייתא בלי הרגשה. והרגשה אינה רק לענין הוכחה שהיא מגופה עיי"ש. ול"ע לקמן דף יו"ד ע"ב בתוספ' ד"ה וכי מה בין וכו' כתבו אבל התם שירפה של טהרה מלוי לכך טהורה דאיכא למימר האי כתם מעלמא בא ואפי' אי אתי מגופה א"ל דם בתולים הוא ולא חיתה עדיין המכה עכ"ל והא תינח אם מצריכין הרגשה אפי' לוודאי בא מגופה משא"כ אי אמרינן דבוודאי אתי מגופה א"ל הרגשה א"כ מה זה שכתבו דאפי' וודאי אתי מגופה א"ל דם בתולים הוא הא הוי ספיקא דאורייתא בפרט דהוי כמו ראיי' גמורה והאיך מטהרין אפי' נשתנה הדם כמש"כ התוספ' דמדלא מפליג משמע אפי' הדם משונה טהור. ואמאי כיון דהוי וודאי מגופה א"כ הוי כנשתנו מראה דמי' למחרת מראיית שעת תשמיש דטמאה.

וגם הכא כתבו שאין שירפה של טהרה מלוי דאם הכתם בא מגופה טמאה וודאי משמע משום שאין במה לתלות. הא אפי' אם הי' במה לתלות אין תולין דהוי ספיקא דאורייתא כיון דבא מגופה וודאי. ועי' עוד שם בא"ד המתחיל:

"**ידע**" ומה שכתבתי לעיל אות **יט** מזה ועכ"פ ל"ע על הסד"ט הנ"ל:

[ל) בתוספת ד"ה מאי לאו הקשו למה לא מייתי סייעתא מברייתא דלקמן. והקשה מהר"ס ז"ל תמוהא לי מה הקשו התוספ' מהתם דהא התם אכתם קאי דמטמאה

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ"ה ישעי' ד"ש שליט"א אב"ד ור"מ בה"ק וואיטצען יצ"ו

דף ו' אמר ר"ה מעל"ע שבנדה לקודש אבל לא לתרומה אי הכי ליתני גבי מעלות כי קתני היכא דאית לה דררא דטומאה אבל היכא וכו' וקשה לי אמאי ליכא דררא דטומאה דהא אם בדקה ביום שאחר חפתה ומצאה טמאה יש לנו לומר דאזלינן בתר השתא ואתמול ביום ושמא כבר ראתה וא"כ זה הוי דררא דטומאה ולכאורה י"ל דס"ל כיון דדם אין טמא אלא בבא בהרגשה בפתיחת המקור ופ"ז לא שייך דניזול בתר השתא כמו שהעלה בקצה"ח סי' ל"ד לכן ליכא דררא דטומאה אמנם לפי"ז מוכח דהרגשה היינו פתיחת המקור דאי אמרת דהיינו זיבת דבר לח כמו שהוכיח המוו"ד סי' ק"ן מדמספקינן למפרע במעל"ע דכותלי ביה"ר העמידו הדם א"כ שפיר שייך לומר דבשעת ווסתה באמת הרגישה זיבת דבר לח רק שסברה הרגשת מי רגליים א"כ הדרה קו' לדוכתא דשפיר הוי דררא דטומאה אע"ג דהרגשה היינו פתיחת המקור ובזה לא שייך דאזלינן בתר השתא ולכן שפיר קאמר דליכא דררא דטומאה. ואדרבא בזה נתיישבה קו' המוו"ד איך מטמאינן מעל"ע דאימור ביה"ר אוקמי דם הא שעכשיו הוא שנפתח מקורה ואי בלא הרגשה טהורה לגמרי להנ"ל ניחא דבאמת מה"ט לא הוי בזה דררא דטומאה דרחוק לחוש שגם אתמול נפתח מקורה ולא הרגישה אבל אי הרגישה היינו זיבת דבר לח דאפשר דגם אתמול ראתה והרגישה זיבת דבר לח רק שסבורה שהוא הרגשת מי רגליים הוי עכ"פ דררא דטומאה א"כ אדרבא מכאן ראיי' דהרגשה היינו פתיחת המקור דלא כמוו"ד:

ומכאן יש להביא ראיי' לנובי' סי' מ"ו שהוכיח דלחולין לכו"ע ביה"ר לא מוקמי דם אפי' היכא דליכא חזקת טהרה דאל"כ משכחת מעל"ע למפרע בחולין בזבה שספרה ז"נ וטבלה ולמחרת ראתה ניחוש שילא מאתמול וסתרה

דמטמאה למפרע עד שעת כיבוס ולכך אינו מטמאה עד שעת כיבוס אלא לקדשים. והנה בשמעתין קאי ארא״י דמטמאה מעל״ע אימא לך דמטמא אפי׳ בתרומה עכ״ל והבין הטל״כ כוונת קושייתו הוא דלמא רואה כתם קיל מטומאת מעל״ע עיי״ש מש״כ עוד בזה. ולענ״ד אם זהו הקושי׳ לא ירדתי לסוף דעתו מהו. הרי התוספי׳ עצמם כתבו לקמן דף ז׳ ע״א ד״ה הנח מעל״ע דרבנן דטומאת מעל״ע קיל עפי משאר איסורי דרבנן וכתי׳ סד״ס הכיא רא״י לזה מהא דמייתי הש״ס הכא מאי דהוינן בי׳ שאין לורך לקושי׳ זו. אלא דהוו״א דהוראת רבי הי׳ לענין שלש נשים שנמלא כתם תחת אחת מהם והורה כר״א דאותה שעברו עלי׳ שלש עונות תולה באחרת וכמבואר לקמן דף ס׳ לענין מעוברת וזקינה. הה״ד לר״א לענין עברו עלי׳ ג׳ עונות אלא דאי הוי איסור דרבנן ממש לא הי׳ לו להקל בשעת הדחק כיחיד נגד רבים אלא בטומאת מעל״ע הקילו עיש״ב שכ׳ דהרשב״א ורמב״ם לא ס״ל הכי. א״כ שפיר הקשו התוספי׳ דלמה לא מייתי רא״י מכתם דחמור למעל״ע דקיל דהרי כתם חמור ומ״מ אינו אסור אלא לקדשים כ״ש מעל״ע דקיל וודאי לא מחמרינן אלא לקדשים:

והמעיין בלשון מהר״ס יראה דקושייתו אינו כלל מטעם קולא וחומרא. דהטעם בכתם שמטמא עד שעת כיבוס כי הכ״מ פ״ד ממשכב ומושב בשם הר״י קורקוס דה״א בענין אחר דכיון שא״י מתי ילא דם זה מגופה יש להחמיר ולומר דסמוך לפקידה ילא. משא״כ ברואי׳ עתה אין טעם להחמיר יותר למפרע ממעל״ע עי״ש א״כ אינו מלד קולא וחומרא כלל רק משום דא״א בענין אחר:

ונלע״ד קושיית המהר״ס דדלמא מה דמטמאינן למפרע עד שעת כיבוס זהו רק לקדשים אבל טומאת מעל״ע נוהג אף בתרומה ואינו הומרא כ״כ כמו עד שעת כיבוס וכ״כ באמת בשו״ת פנים מאירות ח״ב סי׳ ק״ע דהא דכתם מטמא עד שעת כיבוס דהוי חומרא גדולה זהו רק לקדשים אבל מעל״ע י״ל דכוודאי מטמא בכתם אף לתרומה דהאי לקדשים דהתם הוא רק לענין קדשים לענין עד שעת כיבוס אבל מעל״ע י״ל דמטמא בכתם וכן ברא״י אפי׳ לתרומה דאינו חמור כ״כ א״כ י״ל נ״כ דמעל״ע דהכא נוהג לתרומה. ונראה בהדי׳ מזה דהמהר״ס ס״ל ג״כ כפמ״א הנ״ל דעד שעת כיבוס הוא רק לטהרות ולא לבעלה. וא״כ בע״כ דלא ס״ל סברת מהרי״ק הנ״ל דא״כ אין לחלק בין לטהרות לבעלה ולתרומה. א״כ כיון דכ״ז שהקשה מהר״ס הוא רק משום דלא ס״ל סברת מהרי״ק ממילא א״ש קו׳ התוספי׳ דס״ל כסברת מהרי״ק הנ״ל דיש סברא גדולה הנ״ל להחמיר בכתם אפי׳ לתרומה ובכ״ז אינה מטמא רק לקדשים כש״כ ברואה דאין סברא כלל לטמאה יותר ממעל״ע כיון דעכשיו ראתה וודאי כש״כ דאינו מטמאה לתרומה:

וראיתי בסד״ט סי׳ ק״ן ס״קע״ד האריך לדחות לגמרי תשו׳ פמ״א הנ״ל וז״ל בקילור. לא ידעתי איך שכח הא דתנן במשנה דף נ״ב הרואה כתם מקולקלת למנינה ולעיל דף ו׳ ברייתא הרואה כתם וכו׳ ומקולקלת למנינה וכו׳ והקלקול למנינה הוא לבעלה. ועוד דמכאן מוכח בהדיי דאפי׳ האשה טמאה למפרע ברואה כתם אפי׳ יותר מעל״ע דהא ברואה דם שנינו הרואה דם מטמא מעל״ע ומהו מטמאה וכו׳ ואח״כ תני בברייתא הרואה כתם מטמאה למפרע ומהו מטמאה וכו׳ וכיון דברישא גבי הרואה דם תני מעל״ע ואלו גבי כתם תני סתם מטמא למפרע מוכח דאפי׳ ביותר מעל״ע וכן פירש״י שם בכתם מטמא למפרע עד שעת כיבוס. א״כ מה שפסק הרמב״ם פ״ט מא״ב דכתם אינו מטמא למפרע רק מעל״ע הוא נגד ברייתא הנ״ל. וגם סותר עצמו דבפ״ג מה׳ מו״מ כ׳ דרואה כתם דטמא עד שעת כיבוס עיי״ש באורך.

והנה

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מה׳ ישעי׳ ז״ש שליט״א אב״ד ור״מ בק״ק וואיצען יצ״ו.

וסתרה ז״כ דהא ליכא חזקת טהרה אלא וודאי דלחולין לא מוקמי דם ולהנ״ל יש הוכחה גמורה דאי איתא דבהא״ג בליכא חזקת טהרה גם לחולין אמרינן דביה״ר מוקמי דם א״כ האיכא שפיר דררא דטומאה:

אמנם לי נראה אף דהדין אמת כמש״כ כבר למעלה אבל לא מטי׳ דנו״כ דהא לא שייך כלל לומר דאתמול ראתה בימי ספירה כיון דאם למחרת בבוקר אי תחוש שראתה בלילה הוי כנגדה חזקת טהרה א״כ איך שייך לומר שראתה אתמול ביום:

ובזה מיושב קו׳ הידיעות שלמה סי׳ א׳ שהקשה אמאי אמרינן בראתה אחר ווסתה ולא בדקה בשעת ווסתה דחוששת לראייתה ומקולקלת למנינה נימא דהוי וודאי דאזלינן בתר חזקה דהשתא כמו ביומא דמישלם שות הכא נמי נאמר דראתה אתמול ביום ווסתה. ולהנ״ל ניחא דהא אם ראתה ששה שעות אחר ווסתה אם תאמר דראתה כבר לפני שלשה שעות לא הוי מטמאינן וודאי דהרי לפני ג׳ שעות כבר עבר זמן ווסתה ל״ה רגילה להשתנות ואיך נאמר דלמא משום שכבר ראתה לפני שלשה דאז הי׳ שעת ווסתה ודו״ק.

שם תוספות ד״ה מאי לאו הקשו אמאי לא מייתי רא״י מברייתא דלקמן והקשה מהר״ס דלמא למעל״ע חיישינן גם בתרומה ויפה כיון **הרב המחבר נ״י** שכוונת מהר״מ להקשות דלמא לטומאת מעל״ע דאינו חומרא כ״כ נוהג אף בתרומה גם בכתם ומאי הקשו התוספי׳ כסברת הסמ״א ולית לי׳ סברת מהרי״ק דגזרו בכתם משום דע״כ צריכין לטמא דא״א בענין אחר וכתב פ״ז הרב המחבר דממילא ל״ק קושיות מהר״ס דתוספי׳ י״ל דסברי כסברת מהרי״ק: הנה כבר כתבתי לעיל דבאמת מוכח דסבירא להו כסברת מהרי״ק כדאיתא לעיל דף ג׳ ד״ה שרלים:

אמנם קו׳ מהר״ס בלא״ה ל״ק דכבר כתבו התוספי׳ בשמעתין דבמעל״ע דליכא דררא דטומאה דבשעה שעסוקה בטהרות אין שום ספק טומאה א״כ אף כשמלאה אח״כ דם הוי זה נגד מה שהחזקנו אותה בטהרה א״כ די לנו שנחמיר אבל לא לתרומה כמו שמלינו בכתם דטמא לקדשים ולא לתרומה:

דף

והנה מה שהקשה על הרמב"ם פירוש הדברים כתובים כאשר היטיב בדברי רבינו החת"ם לעיל דף ג' פ"א ד"ה והאיכא כתמים והעתיק לשונו הזהב דלכאורה קשה למה לא מטמאין נמי למפרע דפקידה קודם כיבוס להלל וניחא מיד אחר כיבוס נפל הדם על החלוק וככר מקודם לזה אוקמי כותלי ביה"ר. אבל א"ש דקודם כיבוס הו"ל ס"ס שמא השתא מכיבוס ואת"ל משעת כיבוס שמא לא אוקמיי ביה"ר ולא הוי שם אונס חד דאי מתיר יותר מחבירו דאי הי' דם על החלוק א"כ הנושא חלוק נושא מעיינותיה של נדה ומטמאה אדם משא"כ אי החלוק אינו טמא אלא משום שהי' דם בבית הרחם הו"ל בגדי נדה ולא מטמא אדם והנה לפי דברינו אלו אי מעל"ע הוא קודם שעת כיבוס כגון שלבשה היום החלוק א"כ באמת טמאה מעל"ע גם בכתם ובזה י"ל לשון הרמב"ם פ"ט מא"ב הנ' שכ' גבי כתם ג"כ טמאה למפרע עד כ"ד שעות עיי"ש ולפי הנ"ל אלי מיירי בלבשתה החלוק בתוך כ"ד שעות ועיי' פ"ג ממשכב ומושב עכלה"ק. הרי לך שדברי הרמב"ם בזה הם לאחדים:

ומיושב עפי"ז קושי' גדולה שהקשה הסד"ט שם על מה שהקיל הרמב"ם לטהר בכתם. כמו בראי' ממש שאינה טמאה אלא מפל"פ דבשלמא גבי רואה א"ש דכיון שבדקה עצמה תו ליכא למיחש לשמא הי' בביה"ר שהרי בדקה ולא מצאה כלום אבל גבי כתם מה שבדקה עצמה ומצאה טהורה דלמא מקודם לכן ראתה עיי"ש:

ולפי"ד החת"ם דברי הרמב"ם מזוקקין. דכיון שלבשה החלוק הי' בביה"ר מקודם א"כ אם בדקה עצמה קודם כיבוס אין מטמא מעל"ע רק עד הפקידה דקודם כיבוס אם הפקידה הוא ג"כ תוך מעל"ע:

ולזה כיוון הרמב"ם בלשונו הזהב. הרואה כתם מטמאה למפרע עד עת הפקידה והיינו כשהפקידה דקודם הכיבוס היא תוך מעל"ע וראתה הכתם משו"ה נקט ברישא "הרואה כתם" ולא נקט "נמצא הכתם" כמו בסיפא משום שיודעת שעתה ראתה הכתם דהיינו שעתה הי' הכיבוס תוך מעל"ע ואח"כ כתב וכן הבגד שנמצא עליו הכתם טמא למפרע. ועד כמה עד שתאמר בדקתי את החלוק הזה ולא הי' עליו כתם וכו' עכ"ל זה מיירי בנמצא מזמן רב שהכיבוס הי' רחוק דהיינו קודם מעל"ע וא"ש מאד בס"ד.

יוצא לנו מבואר דגם שיטת הרמב"ם הוא כן דבכתם בין לקודש בין לבעלה מטמאה עד שעת כיבוס כשהכיבוס הי' קודם מעת לעת וכשהמעל"ע קודם הכיבוס מטמא מעל"ע כנ"ל. ומבואר דאין לחלק בסברא בין מעל"ע לשעת כיבוס דכיון דבכתם א"א באופן אחר לצאת מחשש. מוכרחין אנו לטמאות עד שעת כיבוס. משא"כ ברואה דשפיר יצאנו מחשש אף במעל"ע כסברת מהרי"ק הנ"ל. א"כ שפיר הוקשו התוספ' ד"ה ראי' גמורה מ"ט גופא דאם כתם לא מחמרינן משעת כיבוס אלא לקדשים ולא לתרומה כש"כ במפל"פ כנ"ל. וע"ז תירצו התוספ' דבכתם שאני כסברת מהרי"ק הנ"ל ואין לחלק בזה בין תרומה לקדשים ונקט קדשים משום רבותא משא"כ במעל"ע שבאמת עתה ראתה וודאי נוכל לחלק בין תרומה לקדשים ולק"מ בס"ד קו' מהרש"א ודרי"ק:

[לא] **גמרא** מעל"ע שבנדה לקודש אבל לא לתרומה דקדק בעל"ב למה לא אמר מעל"ע ומפל"פ לקודש ולא לתרומה:

ול"נ בס"ד בפשיטות עפ"מ דאמרינן לקמן דף ל"ו כיון דמעל"ע ליכא מפל"פ נמי ליכא עיי"ש בעל"ב הבאתי דבריו לעיל אות ט א"כ לא הוצרך לפרש מפל"פ דהא בהא תלי' וכן פסק הרמב"ם דגם מפל"פ ליכא ועי' לעיל דף ה' ע"ב אבל מפל"פ לא פי' בעל"ב דהו"א כיון דזמן קצר הוא לא עסקה בטהרות הרבה ולא הוי הפסדת דטהרות כ"כ עיי"ש והכל מטעם הנ"ל:

[לב] ע"ב **בתוספת** ד"ה בשעת הדחק פירש"י וכו' דהא לקמן אפי' רבנן מודו ותירצו דלא מיירי בהנך גווני דלקמן וכו' ודבריהם צריכין ביאור דמ"מ קשה למקשן דפריך אילימא וכו' מנ"ל להקשות דלמא רבי מיירי בהנך גווני דלקמן שני בצורת או אפים טהרות. ועי' בשו"ת מראה יחזקאל סי' כ"ג דעיקר הקושי' הוא מדקאמר כדאי ר"א לסמוך וכו' ואי סק"ד דמיירי בהנך גווני הא אפי' רבנן מודו. ומיישב פירש"י ג"כ עד"ז די"ל דגם מה שהתירו חכמים כשתלו לקמן דף ט' היינו מה"ט דסמכי אדר"א ואע"ג שהי' בדור שלפניו שהרי ר"א מביא ראי' מהם מ"מ גם ר"א לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו כדאיתא בס"ב דסוכה. וממילא דגם בדורות שלפניו נחלקו רבותיו בדין זה. וכשבא מעשה לפני חכמים שהי' שעה"ד סמכו להתיר ארבותיו דר"א ומשו"ה ניחא לי לרש"י לפרש דכל שעה"ד דהש"ס מיירי בחד גוונא. והאריך עוד בביאור הסוגי' והב' פירושים דלקמן אשעה"ד אי שני בצורת אי אפים טהרות עיי"ש בנועמי נועמיו כי דבריו מתוקים מנופת צופים:

[ל"ג] **גמרא מאי** תרומה לחמי תודה וכו' שיטת רש"י בפסחים דף ל"ז דאפיית מנחות ולחמי תודה הי' בתנור של מקדש עיי"ש בד"ה אם אמרו בתנור הם והרמב"ם בה' מעה"ק פ"ט ה' כ"ד דמעשה הלחם של שניהם של איל נזיר ולחמי תודה הי' חוץ לעזרה והכס"מ בדף ע"ס הביא ראי' לרמב"ם מסוגי' דהכא דשפחה של ר"ג הי' אופה ומוקי בלחמי תודה והרי אשה בעזרה מניין וע"כ דמעשי' בחוץ עיי"ש ובשו"ת יוסף דעת להג' מהרי"ש כ"ז סי' י"ב הקשה ע"ז דהא מוקי לה דאפרשינהו בלישייהו והרי בתוך ד' של לחמי תודה הי' אחת של מצה וא"כ שם בוודאי קשה הא עכ"פ בעי כהנים זריזין שלא תחמיץ ואיך אפי' לה שפחה של ר"ג עיי' מנחות נ"ה. וכ' הוא ז"ל דרש"י ורמב"ם לאחדים המה דאפייתן באמת הי' בעזרה כמו כל המנחות והרמב"ם לא אמר רק דמעשה שניהם היינו לישתן ועריכתן הי' בחוץ כמו לחם הפנים ושתי לחם ובאמת שפחתו של ר"ג הוא לא עשתה בעצמה רק הלישה והעריכה וכל ההכנות לאפיי' ורש"י מיירי באפיי' ורמב"ם קאי לענין עריכה ולישה:

וכתב עוד לחלק דבחלת תודה ורקיקי נזיר דעשאן למכור בשוק וא"כ עוד ספק אם אולי לא מזדבן והוא א"ל לצאת בו א"כ הוי חולין בעזרה דלא יקרי' נקרב לשם קרבנן ולכך הוי כל מעשי' בחוץ ולפי"ז בעשאן לעצמו הי' יכול להיות בעזרה ומיושב קו' הכס"מ דהשפחה מיירי שעשאן למכור לאחרים עיי"ש את"ד. ונ"ל לפי"ז הא דאפרשינהו

דאפרשינהו בלישייהו אם עשאן למכור היינו משום דהוי ספק שמא לא ימכרנו ממילא מפרישין חלה כמו בעשאן לעצמו ועיי' ירושלמי פ"ב דחלה דבעשאן למכור הוי ספק שמא ישאר לעצמו ואזלינן בתר צד שלא ימכרנו דנשאר בחזקתן וברשותן וממילא מחוייבין בחלה ופשוט.

ועפ"ז יבא על נכון מה שתמה הקרבן נתנאל בפסחים דף ל"ה אות ח' ד"ה וותיקא על המהרש"א מדברי הרמב"ם הנ"ל עיי"ש היטיב והרי דברי מהרש"א אתיין כפשטן לשיטת רש"י דחולק על הרמב"ם כפי המובן בפשיטות ואי דקושייתו דהכ"מ לא הועיל בתירוצו לדעת הרמב"ם וישאר הקושי' ז"א דמהרש"א תי' שני תירוצים א"כ תירץ א' עולה רק לדעת רש"י ותירץ הב' כו"ע ואף די"ל דהקרבן נתנאל ס"ל בפשיטות סברת הגאון מהרי"ש ז"ל דרש"י ורמב"ם לא פליגי דבאפיי' כו"ע מודים שהי' בפנים ומשו"ה הקשה קושייתו אבל באמת אין מזה תמיה על המהרש"א שהוא סובר דפליגי וכמו שסבר הגאון בה"ז הנ"ל בכוונתם ודו"ק.

[לד] דף ז' תוספות ד"ה ומקפת וי"ל וכו' וכי יפריש ממנה חלה ויקיף לה אין בכך כלום ר"ל דכי מפריש ממנה חלה ותהי' אותה חלה מופרש מן העיסה הטהורה אף כי הדר מקיף לחלה זו אצל העיסה הטהורה כדי שיהי' אף קריאת השם במוקף אין בכך כלום שמא תקבל החלה טומאה הרי אינה נוגעת אלא בעיסה טהורה ומוקף מ"מ הוי אף העיסה טמאה שמפריש אף עלי' להחלה ע"י נגיעה דהדדי העיסה טמאה בהבילה והבילה בעיסה טהורה והעיסה טהורה בהחלה ודו"ק כי ז"ב ודלא כמהר"ש. שפירושו אין לו מובן עכ"ל הבית מאיר.

ועיין מהרש"א שכ' דלפמש"כ דבחלת חו"ל ל"ב הקפה א"כ הי' יכולין לתרץ תחילת דברי ר"פ דהם מיירי בחלת חו"ל ובס' שירי טהרה להג' מהרש"ק ח"ב על ב"ש הביא שני תמיהות ע"ז הא' מש"ס בכורות פרק ע"כ שמבואר שם דחלת חו"ל אינה אסורה רק למי שטומאה יוצאה מגופו ואף זה רק באכילה ולא בנגיעה ועוד מפרק כשם דקאמר שם אבע"א דפליגי במותר לגרום טומאה לחולין שבא"י ומוכח דבא"י מיירי ותירץ כיון דבחלה בתר שעת גלגול אזלינן דהא הי' לו עיסה עד שלא נתגייר ונתגייר פטור וא"כ הה"ד הכניס חלת חו"ל לארץ ג"כ אוכל והולך ואח"כ מפריש ולא בעינן מוקף כדין חלת חו"ל כיון דבשעת גלגול הי' בחו"ל ומ"מ כיון דעכשיו הוא בא"י ונוטל עיסה מחולין של א"י ליתן באמצע לכך פליגי אם מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י או לא.

ובזה מיושב גם קו' הראשונה די"ל כיון דלענין טומאה חלת א"י הוא מה"ת לכן גם חלת חו"ל שהכניסה לא"י בתר השתא אזלינן ואסור לאכלה בטומאה או לגרום לה טומאה גזירה משום חלת א"י ומשום מראית עין אבל לענין הקפה כיון דגם בחלת א"י אינה רק מדרבנן א"כ בחלת חו"ל הוי גזירה לגזירה לכך אף אם הכניסה לא"י מותר ליטול שלא מן המוקף וא"ש כוונת מהרש"א דהו"מ לתרץ דמיירי בחלת חו"ל שהכניסה לא"י עכ"ד והנה מש"כ דבחלת חו"ל שנתגלגל בחו"ל והובא לא"י דפטור עי' במשנה רפ"ב דחלה פירות חו"ל שנכנסו לארץ חייבין בחלה וכתב הגאון מווילנא בפי' הקצר שלו וז"ל שנגלגלו בחו"ל חייב בחלה שבשעת גלגול הי' מא"י עכ"ל הרי בהדיי' שאם נתגלגל בחו"ל הי' פטור ועי' בר"ש בשם ירושלמי ובהגהות מלא הרועים:

[לה] ע"ב במשנה ר"י אומר מעוברת וזקינה שעברו עלי' ג' עונות די"ש והקשה בתוספו"ט הא מעוברת לת"ק נמי בעי לסוף ג' חדשים ותירץ דכשאתה מונה חדשים א"א מונה ל' יום דלפעמים יש בנ"א א' חסר וכו' עיי"ש והנה לש"ך סי' קפ"ט ס"ק ל' לא שייך תירץ זה דס"ל דעונה בינונית היינו חודש יהי' מלא או חסר עיי"ש וצ"ל כתי' הב' של התוספו"ט עיי' עלי"כ ובאמת למש"כ המהרש"א לקמן דף י' ע"ב ד"ה דם נדה לחוד דלא משערין בעונות דעלמא רק בעונות דידה יהי' גדולות או קטנות עיי"ש ובחי' חת"ס שם שמתרץ דבריו מקו' הפלתי. א"כ א"ש דג' חדשים היינו רק ג' חדשים ולכל היותר הם רק פ"ט יום משא"כ אי חשבינן ג' עונות א"כ משערינן בעונות דידה אפי' הם עונות גדולות וא"ש אך דגם תי' זה לא שייך למש"כ הש"ך שם דבעונות דעלמא משערינן דלא כמהרש"א עיי' חת"ס לקמן דף ח' ע"ב ד"ה היכי דמי סמוך לזקנתה עיי"ש ועכ"פ מדלא תי' התוספו"ט קושייתו כנ"ל מוכח דג"כ לס"ל כמהרש"א:

[ל"ו] דף ח' ע"ב אינו והתנן ג' בתולות הן בתולת אדם וכו' עיי' טד"ע סי' ק"ן ס"ק ע"ה הביא כמה הוכחות דסתם בתולה היינו אפי' הגיע זמנה לראות וראתה ואפ"ה קרו לה בתולה ותמוה בעיני שלא הביא ראי' ברורה מסוגי' זו דאי נימא דסתם בתולה היינו שלא ראתה כלום מימיה שום דם וכדעת הרשב"א שהביא

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ה וואיצען יצ"ו

דף ח' ע"ב נשאת וראתה דם מחמת נישואין ילדה וראתה דם מחמת לידה אני קורא לה בתולה. וקשה לי לפמש"כ כמה פוסקים דהרגשת דמים היינו פתיחת המקור א"כ מה לי אם נפתח המקור ע"י דמים או לידה עכ"פ אינה עוד בתולה. בשלמא אי תלי' בהרגשה זיבת דבר לח ניחא כמו שאמרו לקמן דף י"ד דם לידה לחוד ודם נדה לחוד עכ"פ לא זב ממנה דם נדה אבל אי תלוי בהרגשת פי המקור א"כ כיון שכבר נפתח פי המקור ע"י לידה לא שייך לקראותה בתולה:

דף ט' ע"א א"ל מידי הוא טעמא משום דראשה כבד עלי' בעידנא דחזאי אין ראשה כבד עלי' ואין איברי' כבדים עלי' והקשה בהגהות רעק"א קושי' עצומה אף בחזאי אחר שהוכר עוברה אמאי לא מטמא מעל"ע דהא שייך לומר דדמי' מסולקין הא אנן חיישינן שהדם בא מעל"ע מקודם ובההוא שעתה לא היתה בחזקת מסולקת. אדרבה כיון דעתה הוא בחזקת מסולקת רגליים לדבר יותר דהדם בא אתמול כשלא היתה מסולקת ונראה

שהבית שם א"כ מאי פריך כיון דהא דקתני בתולת אדם היינו שלא ראתה כלום א"כ הרי חשב כאן תרווייהו בחדא ולשון בתולה לא שייך אלא כשלא ראתה עדיין כלום. א"ו דסתם בתולה היינו רק בתולת בתולים אף שכבר ראתה דם נדה מש"ה פריך שפיר דליחשב ג"כ בתולת דם נדה שלא ראתה כנ"ל:

ובהא דילדה וראתה דם מחמת לידה וכו' עי' לקמן דף י"ד פ"ב דם נדה לחוד מש"כ שם:

[ל"ז] דף ט' ע"א תוספת ד"ה הא ליכא חרדה וכו' עיי' מהרש"א שהקשה על תירוצם דהא ברישא נמי א"ל וכו' והרשב"א בחי' דף ט"ז הקשה נמי איפכא דא"כ למה דחקו ב' הסוגיות מדיוקא דחרדא מסיפא ולא מהמבואר ברישא עיי"ש וראיתי בס' בית מאיר פי' נכון מאד וז"ל ולענ"ד לק"מ דוודאי מרישא לחוד לא מצי דייק כמידי בקושי' מהרש"א ומה דתנן במתניתן ר"מ אומר וכו' היינו דפליג בדין סילוק דמים בחרדה מה שת"ק לא ס"ל כוותי' ולעולם תרוויהו ס"ל ווסתות דרבנן משא"כ אתה תופס הסיפא וסומך ארישא ור"ל שהי' מוכרח מכח קו' דמדסיפא ר"מ רישא לאו ר"מ ותי' כולה ר"מ הוא וכו' שר"מ אומר וכו' וא"כ וודאי מוכח דווסתות דאורייתא ס"ל ואז שפיר שאומר התנא דמתניתן לראיי אליבא דר"מ דמטמא שר' מאיר אומר וכו' וטעמא דאיכא חרדה וכו' משא"כ הרבנן פליגי וס"ל בלא חרדה נמי אינה טמאה בהאלע אלא תבדק.

משא"כ אלו נאמר הסי' ברישא ע"ד המהרש"א הא זה כו"ע ס"ל דאטו יש תנא המקיל יותר ולא ס"ל אף ווסתות דרבנן ודטמאה עד שתבדוק- ומה ענין לאתויי ראי' שר"מ אומר אטו רבנן לא אמרו כוותי' בזה ואף אי נימא שאיהו לבדו אמר.דין סילוק דמים בחרדה ורבנן פליגי עלי' בזה אין זה ענין להרישא לראי' ממה שר"מ אומר בדין חרדה וכזה עולה כל דברי תוספות כהוגן ולק"מ— **ובעיקר** קושייתם מצאתי תירץ נכון בס' אמרי בינה לבני מהר"ם א"ש בחי' לגיטין דף כ"ד ותוכדה"ק הוא זה דאף למ"ד ווסתות דרבנן מ"מ בשעת ווסתה אין לה חזקת הגוף שתהא מסולקת דמים בשעת ווסת ודייק לומר דאין כאן חזקה אבל מה"ת לומר שהוא בחזקת מסולקת דמים א"כ מעתה אם עבר עלי' הווסת ולא בדקה ולאח"ז מצאה טמאה אם נאמר כי עתה ראתה אנחנו סותרין חזקות הגוף ויותר י"ל דראתה בשעת ווסתה ואפ"ה בחרדה טהורה מוכח ממילא דאפי' למ"ד דאורייתא היכא דמסולקת בדמים אין חוששין עכתו"ד בקיצור:

ועיין בחוו"ד סי' קפ"ד ס"ק י"ד דאם עברה הווסת ג"פ ולא בדקה לא נעקר הווסת בכך עיי"ש בטעמו ולפי סברת הגאון הנ"ל הדבר פשוט כביעה בכותחא דכיון דעכ"פ אפי' מדאורייתא אינה בחזקת מסולקת בדמים ביום הווסת א"כ מה דלא בדקה עכ"פ עדיין לא נתברר ג"פ שנוכל לומר שהוא בחזקת מסולקת ופשוט. ועי' ערוך לנר לקמן דף ט"ז בתוספ' ד"ה אלמא שכתב דקושייתם דהכא

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ה וואיצען יצ"ו

ונראה לתרץ דלפי דבריו לכאורה קשה לעיל דף ו' דאמרינן דבמעל"ע ליכא דררא דטומאה הא שפיר איכא דררא דטומאה כהא"ג דרגלים לדבר יותר דהדם בא אתמול אע"כ כמש"כ לעיל דע"כ אין זה סברא דהא אם ראתה שהה שעות אחר שהוכר עוברה את"ל דראתה מקודם ג' שעות אחר שהוכר עוברה א"א למיתלי שכבר ראתה דהא גם אז כבר הוכר עוברה ואיך ניקום אנן ונתלי שראתה עוד כבר מקודם דהיינו לפני שהה שעות שאז לא הי' הוכר עוברה ודו"ק:

תוספת ד"ה הי' הקשו דלמא ווסתות דרבנן רק שבדקה ומצאה טמאה דאי איכא חרדא לא מטמאינן למפרע מעל"ע. ונראה ליישב דהנה בהא דאי ווסתות דאורייתא או דרבנן נראה לי מילתא חדתא דתלי' בסברא שכתבנו לעיל ריש פירקין אי הדמים מצויים באשה בכל עת רק כשהגיע ווסתה נתמלא המקור שאין יכול להחזיק הדם ויוצא לחוץ או שעד הווסת לא פלטו העורקים דם כלל אלא בשעת ווסת פולטים העורקים הדם אל המקור והדם דוחה ונפתח פה המקור ויוצא. דהנה אי אמרינן דהדמים מצויין מסתברא דאורח בזמנו בא דהיינו כיון שהדמים הם מצויים בכל עת כשהגיע הזמן שאין המקור יוכל להתחזק עוד יוצא הדם ולכן ווסתות דאורייתא אבל אי אמרינן דאין כאן דמים עד הווסת לכן ווסתות לאו דאורייתא דאולי לא פלטו העורקים עדיין הדם אל המקור ואין הדמים מצויין כלל עדיין א"כ מיושב קו' התוספ' דאי אמרת ווסתות לאו דאורייתא דהדמים אין מצויין בה עד שעת הווסת שהעורקים מריקים הדם אבל אין זה סברא ברורה וחזקה גמורה שיהא אורח בא בזמנו שהעורקים יריקו הדם בזמנו. א"כ הא דאי מצאה אח"כ דם דטמאה משעת ווסתה היינו משום דאמרינן דהרי דם לפניך ואזלינן בתר חזקה דהשתא דרגליים לדבר דמעיקרא אתי [אף שאין וודאי דהרי מקולקלת למניינה כמש"כ לעיל אבל רגליים לדבר איכא] ואפ"ה אי איכא חרדה טהורה משום דמסולקת דמים משום דבשעת דאיכא חרדא אין העורקים מריקים הדם כלל ומסולקת בדמים אף בשעת ווסתה ולכן לא אזלינן בתר חזקה דהשתא ממילא נפשט האיבעי' ג"כ במעוברת אף אי ווסתות דאורייתא דהא למ"ד ווסתות דאורייתא והדמים מצויים במקור אבל במעוברת הא אין העורקים מריקים כלל הדם אל המקור ואין הדמים מצויים כלל ל"א בתר השתא דמסולקת דמים למ"ד ווסתות לאו דאורייתא ל"א בתר השתא לומר דרגליים לדבר שמעיקרא אתי ודו"ק:

ובהכי ניחא לי מה שהקשה בשו"ת שערי צדק שהבית הרב המחבר ז"ל על תי' הב"י הא ר"מ חייש למיעוט בדאורייתא ולפמש"כ ניחא דאדרבא מזה נפשוט דינו של הטור"ד דהא לר"מ דחייש למיעוט א"כ בוודאי בסיתה במחבא עכ"פ צריכה בדיקה לכתחילה ובמעוברת הא גם לר"מ א"ל בדיקה והא דבדיעבד גם לר"מ לא חייש למיעוט ובלא בדקה טהורה היינו משום דעכ"פ נסתרה החזקה דאורח בזמנו בא דזה וודאי שוה בכל הנשים דמסולקת מן הדמים דהיינו דאין העורקים מריקים הדם אל המקור ולא מתמלא המקור עד שאין יכול להחזיק הדם ממילא ליכא

דהכא הוא רק לשיטתם שם דכראתה גם למ״ד ווסתות דרבנן טמאה משעת ווסתה אבל לרש״י דלא טמא רק משעה שראתה ל״ק קושייתם דהכא:

[לח] שם היתה במחבא וכו׳ הב״י סי׳ קפ״ד כ׳ לתרץ דברי הטו״ר שפסק דבהיתה במחבא רק בדיעבד טהורה ובמעוברת פסק דאפי׳ לכתחלה אינה צריכה בדיקה דמעוברת כולם מסולקת בדמים והיתה במחבא יש כמה נשים שלא שינוי את תפקידם עיי״ש ובשו״ת שערי צדק חיו״ד סי׳ קל״ד הביא קושי׳ הא מרא דהאי דינא הוא ר״מ ור״מ חייש למיעוט וגם ס״ל ווסתות דאורייתא וע״כ דליכא שום מיעוטא במחבא דאל״כ הי׳ ר״מ חושש עיי״ש שהניח בצ״ע:

ולע״ד האיר ד׳ עיני בזה עפ״מ שראיתי הטעם דהיתה במחבא טהור בסי׳ ערך ש״י ליו״ד סי׳ ל״ו סעיף י״ד משום דאף דהזקה דאורח בזמנו בא ומה״ט צריכה בדיקה בשעת ווסתה מ״מ הא חזינן כמה פעמים אינו בא בזמנו רק דברו על הרוב וכיון דיש נמי מיעוטא דע״י פחד נומת תיכף מוקמינן לה בחזקת טהרה דתרי מיעוטי עכ״פ הוי כפלגא כמש״כ הר״ן פ׳ א״ט עיי״ש: והנה בספ׳ גינת וורדים כלל ל״ז כ׳ וז״ל מ״מ אני מסופק היכא דאיכא תרי חזקות נגד הרוב מי אמרינן לרבנן דאפ״ה רובא עדיף מינייהו או לא ולר״מ לא מבעי׳ לי כיון דאמר סמוך מיעוטא והוי לי׳ פלגא ופלגא מה״ת א״כ כי איכא עוד חזקה אזלינן בתרה עיי״ש א״כ לפי״ז א״ש מאד בס״ד דכיון דבהי׳ במחבא פי׳ הב׳ מיעוטים הוי כפלגא ופלגא שוב מוקמינן לה אחזקת טהרה לר״מ נ״כ ומה״ט פסק הטו״ר בהיתה במחבא דצריכה בדיקה לכתחילה דבחזקה כו״ע מודים דכל היכא דאיכא לברורי מבררינן. משא״כ במעוברת דמלד עצמה בבירור הוא מסולקת בדמים משו״ה א״צ בדיקה אפי׳ לכתחילה וכוון מאד בס״ד:

[ל״ט] ע״ב ברש״י ד״ה וכשהגיע זמנה לראות פעם ראשונה וכו׳ דהיינו בתולה דמתניתן וכו׳ ויש לדקדק למה הוצרך להביא בתולה דמתניתן דמפורש כאן בברייתא:

ונ״ל בס״ד עפימ״ש רש״י לעיל להקשות ד״ה ה״ה ככל הנשים וכ״ת תגלי מילתא למפרע וכו׳ לא אחמור רבנן כ״ה במעל״ע עיי״ש והרמב״ן ביאר יותר כיון דבשפת הראוי׳ היתה בחזקת מסולקת דמים משו״ה לא מטמאינן למפרע עיי״ש היטב בפנים: ולכאורה תמוה למה לא הקשו רש״י ורמב״ן על מתניתן דקתני במה אמרו בראיי׳ ראשונה אבל בראייה שניי׳ מטמאה למפרע דהא מפורש בתוספ׳ ד״ה זקינה שעברו עלי׳ שאין שום חילוק בין מתניתין לברייתא רק דמתניתן מיירי בעונות קטנות של ל׳ יום וברייתא איירי בעונות של שלש עונות עיי״ש א״כ כמו שאפשר להקשות על הברייתא בג׳ עונות גדולות כן אפשר להקשות על מתניתן בעונות קטנות בשניים. דבין במתניתין ובין בברייתא לא נריכה שתתחזק כמש״כ רש״י ד״ה ה״ג תנו רבנן תינוקת שלא הגיע זמנה וכו׳ משו״ה פירש״י במתניתין ובברייתא רק בלשון, שדמים מצויין בה״ דבכבר איתחזקה לראות רק גילוי מלתא בעלמא די. ומצאתי בס׳ משחת אהרן שהרגיש בזה ותירן דבמתניתן נוכל לומר דהפי׳ באמת כן הוא דהא דקתני בראיי׳ ראשונה ד״ש דווקא כשלא הוסיפה לראות עוד אבל כשתראה עוד הפעם אחר עונה אז מטמאה למפרע אף בראיי׳ ראשונה וכוונת המשנה אבל בראיי׳ שניי׳ מטמאה מעל״ע למפרע אף אראיי׳ ראשונה משא״כ בברייתא א״א לומר כן דא״כ מאי קאמר פיחתה והותירה הא כשפיחתה והותירה בראיי׳ ב׳ אין סברא כלל שתטמא מעל״ע כיון שהראיי׳ רחוקה הוא מראיי׳ ראשונה ויותר מסתבר כשכוונה לטמא מפל״ע עיי״ש:

לפי״ז

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מה׳ ישעי׳ ז״ש שליט״א אב״ד ור״מ בק״ה וואיצען יצ״ו

ליכא חזקה דאורח בזמנו בא אף שאיכא מיעוטא דלא משנים תפקידם הוא משום מקרה הגוף אשר אין המקור יכול להחזיק אף הדם המיעוט שכבר יש במקור דזה לא נסתלק אף בחרדה:

והנה ראיתי **להרב המחבר נ״י** שהביא לתרץ קו׳ התוספ׳ בשם אמרי בינה דאף למ״ד ווסתות לאו״ד עכ״פ הדמים מצויים בתוכה וזה סברא דאורייתא אפ״ה בהיתה במחבא טהורה הרי דמהני אפי׳ נגד חזה״ג ממילא כפשוט אף למ״ד ווסתות דאורייתא:

אולם לענ״ד אינו כן דלמ״ד ווסתות לאו דאורייתא ס״ל דמדאורייתא אין מחזיקין כלל שיש דם במקור דאולי הפורקים לא הוריקו עדיין הדם ולכן אין חזקה שיבא האורח בזמנו:

ע״ב ועוד עברו עלי׳ ג׳ עונות ה״ה ככל הנשים ופירש״י וכי תימא תגלי מלתא למפרע שאף בראשונה מתוך וכו׳ **וראיתי להרב המחבר נ״י** דשקל וטרי טובא בהשכל ודעת. והביא מספר משחת אהרן שהקשה למה לא הקשה רש״י כך אמשנה דנאמר תגלי למפרע ותירץ דבמשנה נוכל לומר באמת דהפירוש כן וכו׳ ונראה נייחב פירש״י דרק אשמעתין קשי׳ לי׳ משום דקשי לי טובא דגמ׳ פריך אברייתא אדרבה כי כיונה קבעה לה ווסת וה״ש. וקשה דלמא הכי קאמר לא מבעי׳ בכיונה דלא מתטמא למפרע בראיי׳ ראשונה אלא אפי׳ פיחתה והותירה דמצויי׳ בה דמים א״כ הוי מסתברא לומר דגם ראשונה מתטמא למפרע אפ״ה קמש״ל דרק שלישית מטמא מעל״ע אבל ראשונה לא יטמא למפרע כפירש״י דלא אחמור רבנן במעל״ע וצריך לומר דפשיטא לי׳ כ״כ דאין שום סברה לומר כן דיטמא בראיי׳ ראשונה למפרע דהא ממשנה מוכח כן דתנן בשניי׳ מטמאה מעל״ע [ולא כמי נ״ס כשמש״כ תוספ׳ יען דאיירי בראתה בשניי׳ בסוף שלשים] עכ״פ מוכח דלא מטמאינן למפרע בראיי׳ ראשונה ה״נ בברייתא בנ״פ פשיטא לי׳ ג״כ דלא מטמא ראיי׳ ראשונה למפרע במעל״ע ושפיר פריך איפכא מסתברא וזה דהוי קשי׳ לי׳ נמי לפירש״י שכ׳ וכ״ת דהיינו דלכאורה הוי סברא לומר כן א״כ קשי׳ לי׳ כפירש״י קושייתינו

לפי"ד ממילא כן הדין גם במעוברת ובתולה דמתניתין דהאי כמה אמרו אכולם קאי כפירש"י במתניתין דאינה מטמאה למפרע בראייה ראשונה כיון דבהדא מחתא הם במתניתין א"כ א"ש כוונת רש"י דלא נימא דהברייתא מחלקת בין זקינה לבתולה כי רש"י דגם כאן הפי' כן כמו במתניתין דרק מכאן ולהבא מטמאה מעל"ע ולא למפרע בראייה ראשונה דאף דבברייתא ליכא הוכחה זו דבברייתא קתני רק דין דבתולה לחוד. וי"ל דבאמת מטמאה למפרע גם בראייה ראשונה אבל כיון דבמתניתין מבואר כנ"ל בהגיע זמנה לראות בוודאי הפי' כן גם בברייתא אף דהי' סברא לחלק בין זקינה לבתולה שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה לראות וכמו שחילקו התוספ' באמת לקמן דף י"ד ד"ה קאחזי' בין לא הגיע וזקינה להגיע עיי"ש ועי' בתוספ' שם ע"ב ד"ה דיין שלא הגיע זמנה הוא יותר מסולקת מכולן וגם דבזקינה ובלא הגיע זמנה לראות שפיר י"ל כסברת הרמב"ן הנ"ל כיון דהם מסולקת לגמרי משא"כ בהגיע זמנה לראות דאינה מסולקת דמים דאדרבא כבר הגיע זמנה לראות רק שלא נתחזקה ברואה וכיון שנתחזקה שפיר י"ל דמטמאה למפרע גם בראיי' ראשונה וכמש"כ הרמב"ן במעוברת דהוי בטעות עיי"ש. וכדאיתא לקמן דף יו"ד דהוי בחזקת טמאה דעכ"פ יש בה דם ולזה הוצרך ללמוד כוונת הברייתא ממתניתין דממתניתין ע"כ מוכח דדין הגיע זמנה לראות וזקינה שוין ממילא גם בברייתא הכוונה כן דלמה נימא דפליגי בזה.

ועד"ז כוונת רש"י ג"כ בד"ה תנו רבנן תינוקת וכו' שכ' ובהאי ראייה דאיתחזק בה ל"ג רבנן וכו' כי היכי דבבתולה דמתניתין וכו' ונכון מאד כוונת רש"י בס"ד:

ועפי"ז נ"ל ליישב מה שהקשה בערוך לנר בתוספ' הנ"ל ד"ה קחזי' שכתבו ול"ש בהגיע זמנה לראות וז"ל לא הבנתי למה לא פשטו ממה דנקט בהגיע זמנה לראות דעברו עלי' ג' עונות וראתה ד"ש דמאי קמ"ל בזה כיון דמשמיעינו כבר ממה דקתני שלא הגיע זמנה לראות כן דכר"א ס"ל ובוודאי לא גרע הגיע זמנה לראות מכל הנשים אע"כ דנקט כן להשמיעינו דדווקא בהפסקה ראשונה ד"ש ולא בשניי' ע"כ עיי"ש. ולהנ"ל י"ל דמשו"ה נקטה הברייתא כן לאשמעינן דד"ש לגמרי דאפי' בראיי' שניי' לא תטמא מעל"ע של ראיי' ראשונה דזה א"א לידע ולא הגיע זמנה דהוי דומי' דזקינה כמש"כ תוספ' הנ"ל דהוי בשעת ראיי' מסולקת לגמרי וכסברת רמב"ן. משא"כ בהגיע זמנה לראות לא הוי מסולקת אדרבה בראיי' שניי' הו"א דמטמא למפרע בראיי' ראשונה כמו בהפילה רוח שכ' רמב"ן הנ"ל וא"ש בס"ד:

וראיתי בחי' חת"ם שעמד ע"ד רש"י ד"ה ועוד עברו עלי' ג"ע פירש"י לא שכיוונה וכו' מנ"ל הא דלמא אפי' כיוונה וכרבנן דר' דוסא ולענ"ד דנקט כן משום דס"ל דהלכה כר' דוסא וכן פסק הרמב"ם בה' א"ב פ"ט ה' ד' אף דר' דוסא יחיד הוא מ"מ כיון דסתם תנא כוותי' למסקנת הגמ' דלעיל דף ד' ע"ב עי' בעל"כ שם שכתב כן. משו"ה מפרש הברייתא כר' דוסא וכמתניתין וא"ש בפשוט:

והוא ז"ל תירץ דע"כ לא פליגי רבנן אר"ד אלא באשה המוחזקת רואה ועלולה לראות כל שעה לא אמרינן חזקה אורח כ"כ ומפקיע חזקה קמייתא לומר שלא נעקר מאתמול לכן נ. טמא מעל"ע משא"כ בבתולה שלא הגיע זמנה לראות אדרבה אנו מוחזקים בה שלא תראה רק ע"י שהוחזקה ג"פ לראות א"כ כיון שהי' ג"פ אלו ביום ידוע אמרינן ההוא יומא הוא דקבעה ווסת ושאר יומי נשארה בחזקה קמייתא שלא תראה בהם עיי"ש. ובדף יו"ד ד"ה הדר חזי' בעונות מאי הביא דברי הרשב"א בתהה"א דלכן לא קבע אבעייתו בזקינה הדר חזי' בעונות מאי משום דזקינה דהוי לה ווסת מקודם פסיקא לי' דכי חזי' פ"א בעונה שלה הדרה לקדמותה. וכתב דהס"ד בהגיע זמנה לראות וכבר ראתה ופסקה דכי הדרה חזי' מעונות שלה דחזרה לקדמותה ומה"ט לא תני דין זה בהגיע זמנה לראות לדיוקא דווקא עברו עלי' ג"ע אבל הדר חזי' בעונות ד"ש עיי"ש שמיישב בזה קו' התוספ':

והנה הרמב"ם פסק בה' א"ב פ"ט דבלא הגיע זמנה לראות דאפי' ג' ראיית ביום אחד נחשבות כשתיים וכדאמרינן במתניתין כמה אמרו ד"ש בראיי' ראשונה אבל בראיי' שניי' מטמא מעל"ע כן ביאר דבריו בעל"כ עי' סד"ע

הערות וחידושים מהגאון המפורסים מוה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיצען יצ"ו

קושייתינו דמאי פריך איפכא מסתברא לכן כתב רש"י דלא אחמורו רבנן כולי האי דנשמע כן כבר ממשנה א"כ לא צריך הברייתא להשמיעינו זאת ע"כ לא מסתבר לפרש דלכן נקט אפי' פיחתה והותירה ודו"ק כי נכון:

והנה בהא דפריך אדרבא כי כיוונה קבעה לה ווסת לר"ד הקשה בעל"כ לפי"ד הרמב"ם דלא גרים רק ב"פ ג' עונות וכמש"כ הכ"מ א"כ מאי פריך קבעה לה ווסת הא לא ראתה רק ב"פ ומאי קבעה לה ווסת:

ונ"ל ליישב דהנה פלוגתת רבנן ור"ד לכאורה צריך תלמוד מ"ט דר"ד דס"ל דאורח בזמנו בא להקל. ונראה לפי סברא שכתבנו לעיל דר"ד ס"ל דראיית הווסת היינו שאז העורקים מריקים הדם למקור ויוצא לחוץ אבל קודם הראיי' אין הדמים מצויים כלל במקור א"כ ניחא דדוקא שלא בשעת ווסת גזרו מעל"ע דכיון דחזינן דראתה שלא בשעת ווסתה ע"כ משום דדמים מצויים בה והעורקים מריקים תמיד דם אל המקור א"כ חיישינן דהגם הגם חזיתא וכבר אתמול אתי דם כחרדל וביה"ר שפיר אוקמא טיפת דם כחרדל משא"כ בשעת ווסתה אין הוכחה דנשתנה טבעה מכל נשים ואמרינן שאין הדם מצוי באשה כלל קודם ראייתה ול"ש לומר הגם הגם חזיתא ורבנן ס"ל דדם מצוי באשה דעורקים מריקים דם רק קודם הווסת המקור מחזיק הדם וכשיגיע הווסת אין יכול לזכך הדם ויוצא לחוץ א"כ שפיר חיישינן למעל"ע דאולי הגם הגם חזיתא מאתמול וביה"ר אוקמא דמא מעתה לפי"ז לר"ד אפי' בראתה רק ב"פ בווסת שוות עכ"פ הא לא ראינו בה שינוי מבשאר נשים א"כ בוודאי טבעה ג"כ שאין דמים מצויין בה עד עת שרואית א"כ דלא חיישינן

סד"ט סי' ק"ג ס"ק ט'. וזה סייעתא לסברת חת"ס הנ"ל דדווקא לימי ווסת קבעה ותו לא:

ולפי"ד י"ל דגם בזקינה דהוי כהגיע זמנה לראות לפי סברת הרשב"א וחת"ס הנ"ל שפיר נתחזקה בשני ראיות אפי' ביום אחד ואדרבא כש"כ הוא ולפימש"כ התוספי' דזקינה שוה ללא הגיע זמנה ונסתפקו בהגיע זמנה אי הוי כזקינה מוכח דס"ל דהגיע זמנה יותר מוחזקת בדם וברואה מזקינה א"כ י"ל דרק בהגיע זמנה מוחזקת בב' ראיות אבל בזקינה לא. ולהרמב"ם פ"ד מה' משכב ומושב שהביא דין דזקינה ולא הזכיר רק ב' פעמים ג"ע וכ' הכ"מ דהרמב"ם גרס כן בברייתא ומיושב קו' התוספי' ד"ה זקינה שעברו עלי' ממתניתן דלהרמב"ם לאחדים הם [ולפי"ז נ"ל דלרבותא נקט הברייתא כן דאפי' בעונות רחוקות מטמאה בשניי' מעל"ע] ובתינוקת שלא הגיע זמנה לראות פסק דאם פסקה נ"ע וראתה ד"ס. פסקה שוב נ"ע וראתה מטמאה מעל"ע וכ' הכ"מ דיש הסרון בדבריו נ"ל ג"פ פסקה נ"ע ותמה בעל"כ דלמה בזקינה כ' דנראה לו דהרמב"ם לא גרס בברייתא רק ב"פ עברו עלי' נ"ע ולענין תינוקת כתב שיש ט"ס וחסרון בדבריו:

אמנם לפימש"כ בשם רשב"א וחת"ס דזקינה והגיע זמנה שווין א"כ א"ש מאד דמוכח לומר כן דבזקינה הוי בב' ראיות כראיי' שניי' מטמאה מעל"ע כמו בהגיע זמנה משא"כ בלא הגיע דצריכה דווקא קביעות ווסת וכמו דס"ל לחלק לרמב"ם בזה בין הגיע ללא הגיע א"כ א"א לגרוס בזקינה כמו בלא הגיע זמנה דבזקינה דומה להגיע זמנה ובזקינה נקט בברייתא רק לרבותא ב"פ ג"ע דאפי' ביום אחד נתהזקה ברואה בב' ראיות וכמש"כ הרמב"ם מהגיע זמנה משא"כ בלא הגיע זמנה דאינה מחזקת ברואה בווסתות וצריך דווקא ג"פ א"כ לאו בהדא מחתא מחתינהו וא"ש דברי הכ"מ לענ"ד בס"ד:

ומה שהקשה עוד הבעל"כ על הכ"מ דא"כ מאי קאמר אדרבה כי כיוונה קבעה לה ווסת והרי לא ראתה רק ב"פ וכמאי קבעה ווסת עיי"ש

לע"ד בס"ד הדבר פשוט וברור דבשלמא בפתחה והותירה או בנתחזקה ב"ב ראיות בזה אח"ז כמש"כ לעיל א"ש דמטמאה מעל"ע למפרע משא"כ בכיוונה כשתראה עוד ראיי' אחת לזמן זה איגלאי דיומא דווסת הוא דקא גריס ולא מטמאה למפרע וכמש"כ הש"ך סי' קפ"ז ס"ק ט"ז דמשכחת שמשה סמוך לווסתה בהיתר בקטנה שלא הגיע זמנה לראות וראתה ב"פ מחמת תשמיש ובפעם השלישי בבאותו זמן ראתה בלא תשמיש איגלאי למפרע שמשה סמוך לווסתה ואין ראייתה מח"ת שבאותו הפעם מצטרף לג"פ להשבה רואה רדמ"ת אלא תולה ראייתה משום ווסתה עיי"ש א"כ הה"ד בזה אם תראה עוד פעם אחרת באותו זמן איגלאי מלתא למפרע שמחמת הווסת ראתה ואינה מטמאה למפרע א"כ איך קאמר הברייתא דבכיוונה פשיטא דמטמאה לנפרע אדרבא בכיוונה י"ל כיון שכיוונה ב"פ תכוין גם בפעם הג' ולא תטמא למפרע גם בפעם הב' משא"כ בפיחתה והותירה כנ"ל ועכ"פ פשיטא דיותר מסתבר לטמא בפיחתה והותירה מבכיוונה וא"ש.

אח"ז מצאתי בפליתי סי' קפ"ט ס"ק ט"ו שיש לפרש קו' הגמ' כיוונה הא קבעה לה ווסת כמו שפירש שם כדעת הטו"ר ושו"ע דקושי' הגמ' מכח הסירוג הוא ובאמת שני בכ"פ ג"ע וקבעה ווסת הסירוג בג' ראיות דלדעת הטושו"ע גם ראיי' ראשונה מצטרפת ומיושב נ"ב עפי"ז קו' הבעל"כ על הכ"מ:

ועיין בחי' חת"ס שהעיר דאם ר' אליעזר ס"ל כרבי למה הוצרך ג' עונות. ותירץ דהכא לאו מטעם עקירה אתינן עלה אלא שיעור חכמים כך הוא ולא משום עקירה דנימא ב' למר וג' למר עיי"ש ולפי"ז שפיר פריך הגמ' כיוונה קבעה לה ווסת דבאמת הברייתא אתיי' כרבי דגם הוא מודה דדווקא בעברו עליה ג' עונות ד"ש דשיעור חכמים כך הוא. משא"כ לענין קביעת ווסת שני בב"פ ג' עונות וא"ש הנ"ל נכון בס"ד.

[מ] דף י' ע"א בגמרא ווסתות סבר לה

כרבי וכו' כבר הבאתי באות הקודם קו' החת"ס וכן הקשה בעל"כ כיון דמבואר ביבמות דלרבי קבעה ווסת בב"פ א"כ כמו כן נעקר בב"פ א"כ איך אפשר דר"א ס"ל כרבי א"כ למה אמר דאשה שעברו עלי' ג' עונות ד"ש למה לא די בעברו עלי' ב' עונות דאף דמחזקת היתה לראות מ"מ בב' עונות עקרה החזקה דאל"כ למה בעברו נ"ע ד"ש אע"כ מפני שנעשית מוחזקת שלא לראות והרי לרבי כבר מוחזקת בב' עונות וצ"ע עכ"ל ולענ"ד בס"ד ליישב היטב דהנה דעת רש"י ורשב"א דרואה דם מ"ת בכלל ווסתות הוא וכיון דבווסתות קיימ"ל כרשב"ג הה"ד ברואה דם מח"ת ותוספי' ס"ל דגם רבי מודה ברדמ"ת דלא הוי חזקה בב' זימני דכיון דרוב נשים אין דרכן לראות מח"ת גם זו שראתה לא הוי חזקה בב"פ עיי"ש לפי"ז כש"כ לענין מעל"ע לטמא למפרע בוודאי מודה רבי ג"כ דצריך ג"פ שתהי' מוחזקת ברואה גמורה עד כדי להשוב לטמא למפרע מעל"ע דהא טומאת מעל"ע הוא יותר השש רחוק מרואה דמח"ת י"ל דמודה שצריכה להחזיק ברואה ג"פ ואז חוששין למעל"ע אבל בב"פ אף דהוי חזקה לענין גוף הדין אבל לענין חומרא דמעל"ע חוששין רק במוחזקת לרואה גמורה בג"פ כמו ברדמ"ת א"כ ממילא לענין שתעקר צריך ג"כ ג"פ לרבי ולר"א וזה כוונת התוספי' לענ"ד בד"ה ברוב ספרים בתירוצם וז"ל אבל הכא חכמים תיקנו מעל"ע אם תראה אחר שהוחזקה לראות עיי"ש וכוונתם כהנ"ל דלענין מעל"ע צריך חזקה גמורה להחזיקה ברואה משא"כ התם לענין עבירה שפיר נתחזק בב"פ ככל החזקות דהוי בב"פ א"כ כיון דלענין מעל"ע צריכה ג' ראיות אפי' לרבי ממילא לענין עקירה צריך ג"כ ג"פ כמו שנתחזק כנ"ל ועי' ברמב"ן ור"ן מש"כ בזה:

[מא] ע"ב ואיבעית אימא בלידה יבשתא

אב"א דם נדה לחוד ודם לידה לחוד אב"א תני חדא והקשה העל"כ דבשלמא מה דלא ניחא לי' בתי' א' דזה לא שייך רק למ"ד אפשר לפה"ק בלא דם אבל מה דלא ניחא לי' בתי' הב' דדם לידה לחוד קשה דהא ע"כ מוכח כן בברייתא לעיל דמייתי דף ח' ילדה וראתה דם מחמת לידה עדיין אני קורא לה בתולה עיי"ש הרי דראיית לידה לא נחשב ראיי' עיי"ש שהניח בצ"ע לענ"ד בס"ד דלק"מ עפימש"כ בחי' חת"ס לדייק מתירוץ זה דדם לידה לחוד וז"ל מדלא קאמר אונס שאני דאין לך אונס גדול מלידה ש"מ דאפי' ראיית אונס מפסקת בג' עונות עכלה"ק א"כ אין ראיי' מברייתא הנ"ל דהרי שם מיירי

מיירי איזה מקרי בתולה שלא ראתה ע״ז קאמרה הברייתא דילדה וראתה דם עדיין אני קורא לה בתולה וי״ל דהכוונה דבתולה שראתה היינו דווקא אם לא ראתה מחמת אונס רק כדרך סדר נשי עולם אבל מחמת לידה דהוי ראיי׳ ע״י אונס לא מקרי בתולה שראתה עדיין כיון שהראיי׳ הי׳ ע״י אונס משא״כ כאן דמשני דבר חדש דדם לידה לחוד אין ראיי׳ מברייתא זו דשאני התם דע״י לידה לחוד לא מקריי׳ בתולה שראתה כיון שהראיי׳ הי׳ מחמת אונס לידה דאין לך אונס גדול מזה ודו״ק:

ובהא דפריך מתקיף לה ר״א וכו׳ פיי׳ סד״ט סי׳ ק״ן ס״ק ע״ה:

[כב] **בתוספת** ד״ה דהויי׳ וא״ת והיכי איעברה וז״ל הבית מאיר דבריהם תמוהים דהא מבואר במתניתן מעוברת משיודע עוברה ומפורש דף ח׳ ע״ב דהיינו ג׳ חדשים וא״כ ר׳ יוסי במצריך נמי בעברו עלי׳ ג״ע היינו משיודע עוברה דהיינו אחר ג״ח וכן מצאתי מבואר בתס״ב דף קע״ב כתב ואע״ג שר׳ יוסי פליג ולא חש״ב לה מסולקת דמים אא״כ פסקה מדם ועברו עלי׳ שלש עונות משעה שהוכר העובר עכ״ל וא״כ פשיטא דאיכא לאשכוחי דחזי׳ בשעה שהיתה מניקה ונתעברה ובעבור ג׳ חדשי עובר פסקה מלראות חודש ומאלה ומשהוכר העובר נמי חדלה לראות והוי בצירוף ימי הנקה ועיבור כי טרם הוכר העיבור מניקה ולא מעוברת נקראת וע״כ דהתוספ׳ אינם מפרשים דלר׳ יוסי הכי אלא דאב פליג על ת״ק דלדידי׳ מיד אחר ג׳ חדשי עיבור דיין שעתן ואפי׳ חזי׳ דמים תוך הג׳ חדשים ולרי׳ דווקא בשאותן ג׳ חדשים הי׳ בסילוק דמים וקורא אותה מעוברת משעה

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ״ה ישעי׳ ז״ש שליט״א אב״ד ור״מ בק״ה וואיצען יצ״ו

חייבינן דסנס הנס חזיתא ע״כ לא גזרו בה מעל״ע רק בשלא בשעת ווסת הכוונה שראינו שינוי [דהיינו אחר שכבר קבעה ווסת אפ״ה חזי׳ נמי שלא בשעת ווסתה ע״כ דנשתנה טבעה ודמים מצויים בה א״כ יש לחוש שמאתמול אתי או באשה שאין לה כלל ווסת קבוע רק משתנית בכל עת ע״כ משום דדמים מצויין בה וכמו שמבואר ברמב״ם בפי׳ המשנה אז מטמאין מעל״ע] א״כ שפיר פריך אי כוונה ראייתה אפי׳ רק ב״פ עכ״פ אם לא חזינן בה שינוי משאר נשים א״כ הרי טבע כל הנשים דאין הדמים מצויים בה. לפי שיטת ר״ד אלא בשעה שרואות הדם בא הדם אל המקור דרך העורקים א״כ די׳ שעתה דאין לגזור טומאה במעל״ע דהא אין הדמים מצויים בה כלל וא״ש ע״כ קו׳ הצל״ח ודו״ק:

דף יו״ד ע״א כתב בין שניי׳ ושלישית חזקי׳ אמר טמאה ופירש״י דהא בתרי זימני איתחזקה לה בדמים והוי חזקה דאלו הדרה חזי׳ מטמא למפרע אלמא בחזקת דמים הוחזקה. וקשה לי טובא לפמש״כ תוספ׳ לעיל דף ג׳ ד״ה ופרלים דכתם אמאי טמא למפרע ותירצו וז״ל דהואיל ואם הכתם יבש ע״כ טמא למפרע לא פליג בכתמים והיינו כסברת הכ״מ בשם מהר״יק דע״כ לטמא למפרע א״כ קשה מאי סברא איכא לטמא כתם בין שניי׳ לשלישית משום דאם הראה תהא מוחזקת בדמים דבזה לא שייך לומר דא״א בלא״ה. דהא אפשר שיגזרו לטמא אחר שתראה כבר שלישית ונראה מכאן ראי׳ למש״כ לעיל דדעת רבינו בפ״ט מא״ב דכתם ג״כ רק מטמא מעל״ע לכן שפיר גזרו אכתם זה דהיינו דנמצא כתם זה אפי׳ בראיי׳ בשלישית שמטמא למפרע מעל״ע.

ע״ב תוספת ד״ה דהוו״א כ׳ דזימנין דמתרמי ואיעברה **והרב המחבר נ״י** הביא דברי הפר״ת אוהל אברהם שהקשה מכאן לשיטת התוספ׳ יבמות וכו׳ והניח בצ״ע ולי נראה ליישב דיש כאן תרי מיעוטי דמיעוטי איכא דרואות בימי מניקתה א״כ ה״נ אפשר דמתעברה שהיתה כבר סמוך לראייתה והי׳ כדמים מצויין בה ורק שע״י שנתעברה לא פלטה הדם ראייתה ומיעוט דמתעברה בלא שום ראיי׳ דהיינו שמסולקת מדם אפ״ה מתעברה. ולתרי מיעוטי חיישינן:

ועוד נ״ל דדווקא לסכנה דידה שהוא משועבדת לו וניחא לה בכך לא חיישינן למיעוט אבל לסכנה דאחרינא דוולד פן תתעבר ויסתכן הוולד לזה בוודאי חיישינן גם למיעוט:

שם איבעית אימא דם נדה לחוד ודם לידה לחוד ואיב״ע תני הדא והקשה בפלנ״ר אמאי לא ניחא לי׳ דדם לידה לחוד דהא איתא כן לעיל דמקרי בתולה ונ״ל ליישב על נכון דכבר כתבתי לעיל דמזה מוכח דהרגשה היינו זיבת דבר לח ולכן מקרי בתולה דע״י לידה לא הוי הרגשה זיבת דבר לח ולכך ס״ל דאמרינן דם לידה לחוד דלא מקרי הרגשה אבל אידך ס״ל כיון דעכ״פ איתא זיבת דבר לח הוי הפסק לראיית ג׳ עונות דפשיטא אף אם ראתה תוך ג׳ עונות אף אי הוי לה ידיעה ברורה דלא הרגישה מקרי הפסק:

אמנם יותר נ״ל דלכאורה קשה טובא איך אמרינן דם לידה לחוד הא דמים מצויים באשה במקור א״כ בוודאי עם דם הלידה יצא גם טיפת דם נדה שהי׳ במקור ואיך שייך לומר דם לידה לחוד. ונראה דא״ש לפמש״כ לעיל דבשלא בשעת ראייתה אין דם במקור לכן שפיר ס״ל דדם לידה לחוד אבל אידך מ״ד סובר דתני חדא דהוא ס״ל דדמים מצויים במקור א״כ גם דם הלידה יצא עם דם שנתאסף במקור ע״כ הוי הפסק ורק לעיל בבתולה דלא ראתה דם שאין דמים מצויים במקור שפיר חשוב בתולה אף שהי׳ דם לידה דדם לידה לחוד ודם נדה לחוד:

וראיתי להרב המחבר נ״י שתרץ לנכון ג״כ עפ״י דברי הת״ס דראיית עונות מפסקת. אבל לדעתי לא דמי לראיית אונס דעכ״פ ראתה דם שנאסף במקור שהוא דם נדה והי׳ יכול להוציא הדם ע״י שפופרת אבל דם הלידה אין כלל דם נדה:

מטעם א׳ וא״כ שפיר מקשו אבל צ״ע מאי דוחקייהו לפרשו בהכי והפשוט הוא כמבואר בתה״ד הנ״ל עכ״ל:

ובמה שתירצו דבימי מניקה לא נתעברה רק מיעוט ראיתי בשו״ת אוהל אברהם סי׳ צ״ז הקשה דלשיטת התוספ׳ ורש״י ביבמות דף י״ב דחכמים סברי שומר פתאים ד׳ ומשמשת כדרכה והטעם דלא חששו למיעוט א״כ למה אסרו חכמים לישא מניקת חבירו משום דלמא מעברה וקטלה לבנה ברעב והא לא הוי אלא מיעוט א״כ כמו שלא חששו לסכנת קטנה משום מיעוט למה חששו כאן וצ״ע:

דף יא בגמרא לימים פשיטא וכו׳ עיי׳ מה שכתבתי בזה לקמן דף ט״ו ריש ע״ב ד״ה בגמרא לבאר בס״ד

[מג] במשנה אע״פ שאמרו די׳ שעתה וכו׳ עי׳ בתוספת חדשים שכ׳ וז״ל וא״ל הא כבר תנא לי׳ ברי״פ דמשמשת בעדים דאתא לאשמעינן חוץ מיושבת עד״ט וכ״כ בש״ל ועי׳ בתוספ׳ דף ד׳ ע״ב ד״ה כל אשה ומהרש״א שם דמיושב נמי קושי׳ זו עכ״ל. וצ״ע מה הועיל דאכתי כיון דתנא ברישא חוץ מנדה ויושבת עד״ט והיינו מטעם דאין תועלת לה בבדיקתה [כמו שהבאתי לעיל מרמב״ם ורש״י] ואף דהי׳ הו״א שתהא צ״ב משום דלמא קבעה לה וסת כמבואר בגמרא. א״כ למה הוצרך לשנות תו דלפנין

תשמיש נמי א״צ בדיקה יושבת עד״ט פשיטא מהיכי תיתי. וע״כ צ״ל דאגב רישא תני נמי בסיפא והא תינח אם התנא מוכרח להשמיעני האי דינא דמשמשת בעדים משום אשה שיש לה וסת שפיר תני אגבה הוך מיושבת עד״ט. אבל אי נימא דהאי ומשמשת באמת מיותר דכבר תני לי׳ ברי״פ ורק לאשמעינן דהוך מיושבת עד״ט צ״ל פשיטא דיושבת עד״ט א״צ לשמש בעדים מטעם דרישא דבלא״ה היא טהורה:

וראיתי בספר נחם ושמלה סי׳ קפ״ז ס״ק כ״ה שכ, ראי׳ להש״ך דבימי טוהר לא הוי רדמ״ת. מהא דמקשה הגמ׳ הכא ברישא הי יושבת עד״ט מאי למימרא ואמאי לא מקשה נמי אהא דקתני ומשמשת בעדים הוך מיושבת עד״ט מאי למימרא דהתם צ״ל מבקשת לישב דאין משמשת והיא טמאה. ולדעת הש״ך א״ש דהוי סקד״א שתשמש בעדים שמא תראה ג״פ מ״ת וקמש״ל דלא צריכה עדים משום דאף אם תראה מ״ת אינה נאסרת וכדעת הש״ך עיי״ש א״כ שפיר י״ל כתוס״א הנ״ל דנקט ומשמשת בעדים משום יושבת עד״ט דהוי חידוש כנ״ל:

אך ראיית הלחו״ם עדיין צריך תבלין דהא הבדיקה היא דווקא לטהרות ומינו דבעי בדיקה לטהרות בעי נמי לבעלה אבל משום טהרה לבעלה לבד לא תקנו בדיקה א״כ מה״ת לומר שצריכה בדיקה דלמא תראה מח״ת וכן

הערות והידושים מהגאון המפורסם מ״ה ישעי׳ ז״ש שליט״א אב״ד ור״מ בק״ה וואיטצען יצ״ו

דף י״א אעפ״י שאמרו די׳ שעתה צריכה לבדוק ופירש״י באשה שיש לה וסת ותמוה למה לא פירש על כל הנשים שדיין שעתן, עוד הקשה בתוספ׳ רעק״א דהא קתני בסיפא חוץ מיושבת ע״ד טוהר ובתולה שדמי׳ טהורים ויקשה כיון דרש״י ס״ל דד׳ נשים שדיין שעתן לא צריך בדיקה א״כ למה קתני חוץ מבתולה שדמי׳ טהורים דהיינו בד׳ לילות כפירש״י הא אחת מד׳ נשים הוא בתולה שלא ראתה, וא״ל דבאמת בראתה איירי זה אינו דא״כ אין נותנין לה ד׳ לילות:

ונ״ל על נכון דהנה לעיל דף י׳ בתוספ׳ ד״ה הרי הן הקשה אמאי לא קתני חוץ מתינוקת שלא הגיע זמני׳ לראות ותירצו כיון דדמי׳ מסולקין לא קחשוב א״כ לפי״ז ניחא אי איתא דהך די׳ שעתה, דקתנו קאי על כל ד׳ נשים הא הן מסולקת בדמים א״כ אז תיהדר הקושי׳ לדוכתא אמאי לא קחשיב קטנה שלא הגיע זמנה לראות דכיון דרישא איירי ג״כ בד׳ נשים שדמי׳ מסולקין שייך שפיר למיתני חוץ מקטנה דא״ל לבדוק משום דדמי׳ מסולקין לגמרי מכאן הוכיח רש״י דע״כ הך די׳ שעתה רק קאי אים לה וסת דרק היא צריכה בדיקה אבל הך ד׳ נשים באמת א״ל בדיקה ומינה לא איירי המשנה [והטעם לחלק הוא דהא איתא לעיל דף ו׳ דפליגו חכמים אר״ד דאשה שיש לה וסת בשעת וסתה די׳ שעתה אבל שלא בשעת טמא למפרע וביארנו הטעם משום דעכ״פ מצוין בה דמים דהעורקים מריקים דמים רק שהמקור מחזיק הדם כ״ז שלא נתמלא א״כ כשהאשה הזקן דדמים מרובים מצויים בה היישינן שהגם הגם חזיתי׳ ולר״ד אין העורקים מריקים כל זמן שאין מגיע הזמן לראות לכן אף דראתה אמרינן די׳ שעתה דאין דמים מצויים בה רק מקרה הוא שעתה ראתה וא״כ י״ל דתנא דמתניתין סובר כחכמים דפליגי אר״ד דדמים מצויים בה אף קודם שהגיע זמנה לראות ע״כ נמי צריכה בדיקה, ועתוספ׳ לקמן דף ל״ט הוקשו באמת אמאי צריכה להיות בודקת מ״ש מ״א יום שבין נדה לנדה, אבל לפי״מש ניחא דהיינו בשעת וסתה דבאמת מטמא למפרע, ואף בתוספ׳ כתבו דאיירי בשעת וסתה צ״ל דבאמת הוא מטעם אחר כיון דבשעת וסתה הוא צריך בדיקה דאורח בזמנו בא כמש״כ בסד״ט לקמן בביאור דבריהם, ועי״ז קתני משמשת בעדים חוץ מבתולה שדמי׳ טהורים דנותנין לה ד׳ לילות וא״כ אף אי הוי אמרינן דבבתולה לא אמרינן דדי׳ שעתה אפ״ה א״ל בדיקה משום דדמי׳ טהורים א״כ מה שייך להקשות הא בתולה בלא״ה א״ל בדיקה דדמי׳ מסולקים דהא משום דדמי׳ מסולקים לא שייך למיתני חוץ כמש״כ התוספ׳ ארישא דצריכה להיות בודקת ע״כ נקט הטעם חוץ מבתולה שדמי׳ טהורים הכוונה אף אי הוי אמרינן דבבתולה דאין דמי׳ מסולקים והוי צריכה בדיקה אשמעינן התנא דא״ל בדיקה משום דדמי׳ טהורים:

והנה ראיתי **להרב המחבר נ״י** שכ׳ לתרץ קו׳ הירפק״א דרש״י סובר כרמב״ם דאין לה וסת צריכה בדיקה והכי כיון דע״י התשמיש עלולה לראות א״כ ממילא הוי בתוך הד׳ לילות כאשה שאין לה וסת לכן צריכה בדיקה. וקשה לי על דבריו הדא דאשה שאין לה וסת היינו דווקא בראייתה מעורבבת וזה ל״ש הכא בבתולה אף לפיתש״כ בסד״ט דהטעם משום דהוא כמקרה אין מרגשת הא הכא בשלשה לילות כבר הוחזקה שאין רואית מח״ת א״כ למה צריכה בדיקה בליל ד׳ הא אפי׳ באין לה וסת אחר ג״פ שלא ראתה א״ל בדיקה:

וכן הקשה באמת בערוך לנר בהא דפריך תבדוק דלמא קבעה לה ווסת ודלמא אכתי לא פסק מעיין טמא דמאי פירך הא לבעלה לא בעי בדיקה ותי' הערל"נ דכ"ז בסתם אשה שלא בשעת ווסתה שאינה עלולה לראות שהטא צריכה בדיקה לבעלה. אבל בנדה ויולדת שעלולה לראות וכבר התחילו לראות פשיטא להגמ' שצריכה בדיקה גם משום בעלה עיי"ש. א"כ מבואר מדברי הערל"נ דהמקשן הי' סבר דנדה ויולדת עלולה לראות דם א"כ ממילא לענין רדמ"ת אינה צריכה בדיקה דלא הוי רדמ"ת דימי טוהר הו"ל מעיין פתוח עיי"ש ממילא א"ש קושיות המקשן דרך מתנפ"ש הם אתם אומר דמשמשת בימי טוהר א"ל בדיקה מטעם כדי שלא תהי' רדמ"ת משום דעלולה לראות א"כ נימא דמה"ט תבדוק נ"כ לבעלה לענין קביעות ווסת ומעיין פתוח אך לפימש"כ דאשמעינן דא"ל בדיקה משום בעלה שלא יטמא טהרות ממילא נדחה ראיית הלהו"ש מכל וכל דמה"ט לא מקשה כנ"ל :

[מד] **אעפ"י** שאמרו ד"ש. פירש"י באשה שיש לה ווסת. וכתב הסד"ט לעיל דף ד' דהלשון דחקו מדקתני ד"ש ולא קתני דיין שעתן א"ו דלא קאי רק אים לה ווסת עיי"ש. ולענ"ד דבריו לע"ג הא התוספ' הקשו לעיל דף יו"ד ע"ב ד"ה פתחת בתרי וסיימת בחדא וא"ת והא במתניתן קתני גבי ד' נשים במה אמרו די' שעתה וי"ל דהתם ליכא למעטי אבל הכא איכא למעטי ולומר מעוברת והיא מניקה עכ"ל מבואר דבליכא למעטי נקט התנא שפיר לשון יחיד אף דקאי על ד' נשים א"כ כאן במתניתן דג"כ ליכא למעטי שפיר י"ל דקאי אד' נשים ולע"ג :

וכוונת רש"י לענ"ד פשוטה דקשי' לי' קו' התוספ' דף יו"ד ד"ה דיין או קושיות הרא"ש דהא מעוברת אין צריך בדיקה על כן פירש"י דרק אים לה ווסת קאי :

והא דמחלק רש"י בין אשה שיש לה ווסת לשאר נשים ביאר כוונתו בספר בית אל ח"ב חדר ד' בהשמטה על הרא"ש. דהא היא באמת מוחזקת בדמים אלא דיש לה ווסת ואמרינן הזקה אורח בזמנו בא ואמנם כיון דווסתות דרבנן והך חזקה לאו חזקה אלימתא היא אף לחומרא דהא אם עברה ולא בדקה טהורה מכש"כ דלקולא לא מהני ולכך לכתחילה צ"ב עיי"ש ולפי"ז מוכרח דמתנקתין ס"ל ווסתות דרבנן. ול"ע לפי"ז במש"כ במהרש"א על דברי רש"י שכ' ולא איירי בתחילת נדה דכוונתו ביום א' לווסתה. והקשה הסד"ט ממנפ"ש אי כבר ראתה באותו יום א"כ בשאר ימי הווסת נמי א"ל בדיקה דהא כבר ראתה. ואי בשלא ראתה א"כ גם ביומא קמא לווסתה צריכה בדיקה לכתחילה. ותירץ וז"ל מיהו אפשר לפרש כוונתו דר"ל דמתניתן ס"ל ווסתות דאורייתא ואין נפק"מ בבדיקה אפי' נמלא טהורה טמאה וכליסנא בתרא דלקמן דף ט"ו עכ"ל ולפימש"כ א"א לומר כן דאי מתניתן ס"ל ווסתות דאורייתא א"כ אשה שיש לה ווסת א"ל כלל בדיקה להנ"ל ולמה הוצרך רש"י לומר דהא סתמא קתני חוץ מן הנדה ת"ל כנ"ל ול"ע בזה :

ובתוספות רעק"א הקשה לרש"י דד' נשים לא בעי בדיקה שחרית וערבית ובכלל ד' נשים היא בתולה שלא ראתה והוא בלא"ה א"ל בדיקה ולמה כתב רש"י בד"ה ובתולה שדמי' טהורין ד' לילות למה נקט דווקא ד' לילות ואי איירי בהגיע זמנה לראות וראתה וא"כ אין לה ד' לילות עיי"ש ועי' סד"ט בתוספ' ד"ה ומשמשת ובערל"נ מיישב קו' זו וז"ל וכ"ל דרש"י ס"ל דאף דבתולה של ד' נשים א"ל בדיקה דליא עלולה לראות דם ושלא ראתה עוד מ"מ בשמשה כיון דלפעמים התשמיש גורם הראיי' וכמו שכ' רש"י לקמן ע"ב ד"ה מנו שמא ראתה אחר תשמיש מפני תשמיש עכ"ל והרי מטעם זה רואה מח"ת תלא מבעלה גם זו ילאה עי"ז מחזקת בתולה באותן ימים שמשמשת ורואה דם בתולים להצריך בדיקה שחו"ע שמא נשתנו עכ"ד. ולענ"ד להוסיף נופך על דבריו בזה עפימש"כ בחי' הר"ן לקמן דף כ' ע"ב האי דם חימוד הוא והא דאמרינן תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים היינו משום דחיישינן שמא מחמת התעוררות החימוד נתעורר נמי טפה של דם נדה עיי"ש וכ' החת"ס בחי' שם וז"ל ונ"ל דבחימוד כל דהו דנשואה לא חיישינן לתערובות דם נדה עיי"ש מבואר דבבתולה החימוד יותר מנשואה עד שיש לחוש להתעוררות דם נדה משו"ה כשהוא עדיין בתולה ולא הי' עדיין בעולה גמורה שפיר יש לחוש יותר שיתעורר עי"ז גם דם נדה. ועי' בסד"ט דף ט"ז ע"ב שכ' דה"ט דאיסור עונה הסמיכה לווסת דדלמא מחמת חימוד תשמיש תראה אע"ג דלבעלה לא השוו לזה מ"מ בשעת ווסתה השוו לזה דאיכא תרתי זמן הווסת וחשש חימוד עיי"ש והה"ד בבתולה תוך ד' לילות דאיכא תשמיש יש לחוש יותר וא"ש :

ועפי"ז יתיישב מה שהקשה הסד"ט לקמן ברש"י ד"ה כאן שלא שמשה שהקשה דתבדוק לפני תשמיש אולי נשתנה וכי' הסד"ט דלא קשה דרישא דמתניתן לא מיירי אלא לבעלה כמש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש וכל לבעלה לא בעי בדיקה לפני תשמיש. והא דקאמר ומשמשת בעדים היינו אחר תשמיש אחד לו ואחד לה. עיי"ש ולהנ"ל שפיר קשי' לי' לרש"י דתבדוק לפני תשמיש כיון דבתולה עלולה לראות מחשש חימוד התשמיש א"כ בבתולה יש חשש חימוד אפי' קודם התשמיש כמו שתבעוה להנשא ותבדוק גם לבעלה לפני תשמיש דבבתולה יש גם לבעלה חשש חימוד. ועי"ז תירץ דכיון דלאח"ת לא מהני בדיקה דשמש עכרן גם לפני תשמיש לא הצריכה בדיקה וא"ש :

ולפימש"כ לעיל בשם השירי טהרה דדעת רש"י כרמב"ם א"ש יותר דלק"מ דהא כאן דעי' התשמיש הוא עלולה לראות כנ"ל מהני טעמים דלעיל א"כ ממילא הוי האי בתולה בתוך הד' לילות דינה כאשה שאין לה ווסת דהא עדיין לא קבעה ווסת. דלא ראתה עדיין ובאשה שאין לה ווסת באמת צ"ב גם קודם וא"ש. דברי רש"י כנ"ל. ועיי' מש"כ לעיל דף ד' ע"ב בתוספ' ד"ה כל אשה דרש"י ס"ל שפיר כרמב"ם בפיהמ"ש עיי"ש היטיב :

והפוסקים החולקים על הרמב"ם וס"ל דאשה שיש לה ווסת א"ל בדיקה כלל ס"ל דמתניתן לטהרות ומשמשת בעדים היינו אח"ת אחד לו ואחד לה ופעמים צריכה להיות בודקת שחרית וביהש"מ הוי פירושא דצריכה להיות בודקת דברישא ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה היינו בדיקה דלפני תשמיש והכל לטהרות דווקא ולבעלה

ולבעלה כלל לא. עי' תוספיו"ט כאן וברים פ"ב שכתב כן עיי"ש ואף שהשוה שם דעת רש"י עם הרע"ב מ"מ י"ל מכח הוכחות הנ"ל דרש"י ס"ל כרמב"ם דגם לבעלה צריך בדיקה. ומה שכתב רש"י כאן במתניתין צריכה להיות בודקת והיינו לטהרות. אבל ומשמשת בעדים מיירי לבעלה בין לטהרות ולבעלה לענין חיוב חטאת. וכן הביאו באמת הראשונים בשם רש"י [ואין זה ברש"י שלפנינו] דבדיקה זו דלפני תשמיש א"ל לראותה עד למחר כשרוצה לעסוק בטהרות דרק משום חומר טהרות הצריכו בדיקה והקשו על שיטה זו דא"כ איך שייך מיגו דבעי בדיקה לטהרות בעי נמי לבעלה כיון דלא לבעלה היא בודקת אלא לטהרות. וביאר כוונתו בעל"כ עפימש"כ הרמב"ן ור"ן דרואה למחר לטהרות ולחייב בעלה חטאת. והרי אם חייב בעלה חטאת נ"כ טמא משום בועל נדה וכיון דמשום חומר טהרות הצריכו בדיקה. גם בדיקה זו דלבעלה יש בה משום חומר טהרות שלא יטמא הבעל טהרות עיי"ש וביאר נ"כ הבעש"י בגמ' עד"ז אם דווקא משום טהרות תבדוק לבעלה או גם היכא דליכא טהרות תבדוק אח"ת משום לחייב בעלה חטאת או אשם תלוי דלא הוי ידע דאה"ת שייך נ"כ לבו נוקפו ופשט. לו דאשם תלוי שייך נ"כ לבו נוקפו. אם תבדוק כדי לחייבו א"ת או חטאת והיינו כדעת רש"י הנ"ל דבדיקה לבעלה אינה לשמש עם בעלה אלא משום טהרות וחטאת ולכן לא צריך בדיקה עד למחר עיי"ש וא"כ א"ש מאד מה דנקט רש"י ביושבת עד"ט שאפי' אם תראה דם טהורה הוא שדקדק הבעל"כ דהא מתניתין מיירי לטהרות ולענין טהרות יושבת עד"ט מטמאה בנגיעה לקודש ולתרומה. ואיפכא הו"ל למימר דאפי' לא תראה דם טמאה היא לעסוק בטהרות ולמה לה בדיקה עיי"ש דכיון דבדיקה לבעלה הוא רק משום טהרות שלא יטמא הבעל טהרות והיינו כשהוא משמש עם נדה. אבל אם משמש עם יושבת עד"ט שהוא טהורה רק לטהרות היא טבילת יום ארוך. אבל בעלה נשאר טהור אפי' לטהרות וזהו כוונת רש"י ז"ל שאפי' תראה דם טהור היא לבעלה א"כ אין נפקותא אפי' לגבי בעלה שהוא נשאר טהור אפי' תראה והיא טמאה לטהרות אפי' לא תראה וא"ש כוונת רש"י אף דמיירי לענין טהרות נקט שפיר טהורה היא דהיינו לטהרות לגבי בעלה ולגבי דידה ממילא אין נפקותא. ולדעת התוספיו"ט ס"ל לרש"י כשאר הפוסקים. ודברי רש"י מזוקקין מכל קוי הנ"ל בס"ד:

אה"ן מצאתי בחי' התו"ס לדף י"ב ע"א ד"ה אלא אמר רבא כו' וז"ל אמנם משיטת הרמב"ם נראה דהאי שנויי דרבא אמסנתינו קאי ולפרש דברי ר' ינאי דאמר על מה דתנן ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה והיא משנה יתירה דכבר תנן ברישא בשני עדים א' לפני תשמיש וא' לאח"ת [והוא דלא כהבנת הסד"ט ברמב"ם דשני עדים א' לו וא' לה ולבעלה] ומ"ט הדר ותני ובשעה שהוא עוברת לשמש מש"ה פירש ר' ינאי דהא דתנן בשעה שהיא עוברת לשמש הוא עדן של צנועות ולומר בכל שעה שעוברת לשמש צנועות עד אחר ולא בודקת בעד שכבר קנחה בו, אמנם לניעות דרפ"ב מלתא אחריתי היא שם מיירי באשה שיש לה וסת ולבעלה, ואפ"ה דרך בנות ישראל לשמש בב' עדים לאח"ת הצניעות מוסיפין גם לבדוק קודם תשמיש וסיים בלשונו הקודש

זהומה שנלענ"ד לפי דרכו של הרמב"ם ז"ל והמעיין יבחר עכדבה"ק. וכוונתו בזה לענ"ד בבחירה זו לעומת ביאור הסד"ט ותוספיו"ט לדברי הרמב"ם כנ"ל:

עוד כתב בחי' חת"ס לפרש מש"כ רש"י דמתניתין קאי אים לה וסת דהיינו שלא בשעת וסתה דבשעת וסתה פשיטא עיי"ש אף שהתוספ' לקמן דף ל"ט פירשו האי בודקת אשעת וסת עיי"ש כבר ביאר בסד"ט שם כוונתם דכיון דשלא בשעת וסת מטמא למפרע א"כ שלא בשעת ווסת צריכה בדיקה ובשעת וסתה נמי צריכה בדיקה כיון דאורח בזמנו בא עיי"ש. ועיי' בא̇ות שאח"ז:

[מה] ברש"י ד"ה ובתולה אבל שחרית וערבית היכא דלא שמשה אחר בעילה ראשונה וכו' ועיי' הגהות הב"ח ומהר"ס דזהו לנשון ב' שהביא לקמן ודחה שם ספ' זה, ובחי' חת"ס כ' ליישב דמה שהקשה רש"י דא"כ ספקה לילה אחד היינו בגמ' בדרב גידל דקאי בלא הגיע זמנה לראות כמו שפירש"י ד"ה לא שנו אב"ה קאי, דנותנין לה עד שתחי' המכה אבל מתניתין מיירי בהגיע זמנה לראות ונותנין לה רק ד' לילות והא לא אמר ר' גידל למלתי' עיי"ש וכן הביא בסד"ט בשם המרדכי דדווקא עד שתחי' המכה היא דמקילינן כולי האי משו"ה אם פסקה וראתה שלא מחמת תשמיש טמאה משא"כ כד' לילות עיי"ש והנה בעל"כ כ' ליישב אותה שיטה שדחה רש"י דכיון דהא דקתני עבר עלי' לילה אחת הוא דווקא שעברה אחת ליל תשמיש יום ולילה כנראה מתוספ' שכתבו אבל אם ראתה יום שני לשימושה דמשמע דווקא ביום שני וא"כ י"ל נפקותא דנשתנו טמאה בלא שמשה אח"ת ראשון כשראתה ביום ולילה שאחר תשמיש הראשון דדוקא אם נשתנו טמא אבל לא נשתנו טהורה ולאחר שעבר עלי' לילה אחת אפי' לא נשתנו עיי"ש ולענ"ד בס"ד דתלי' בשיטת רש"י ושאר קדמונים אי בשאר ד' נשים צריכין בדיקה או רק בים לה ווסת כדעת רש"י. דהא כבר הבאתי לעיל מש"כ הבעל"כ ליישב דעת רש"י שכ' דמתניתין מיירי בהגיע זמנה לראות. והא הוי מד' נשים שדיין שעתן וא"צ בדיקה וכן למה לה בדיקה דשחרית וערבית שכ' רש"י ותירץ דנהי דהוי מד' נשים דא"צ בדיקה דאינה עלולה לראות. מ"מ בשמשה כיון דלפעמים התשמיש גורם הראי' עי"ז יצאתה מחזקת בתולה באותן ימים שמשמשת ורואה דם בתולה להצריך בדיקה שחרית וערבית שמא נשתנו עי"ש א"כ מוכרח לומר כנ"ל כמו שחילקו המרדכי והחת"ס דבדי לילות הינה טמאה בעברה עלי' יום ולילה בלא נשתנו דכיון דאינה עלולה לראות וגם לא שמשה מה"ת לטמאותה הא מד' נשים היא שא"צ בדיקה דדווקא אחר תשמיש צ"ב שחרית וערבית שמא נשתנו מחמת גורם התשמיש כנ"ל והא תינח בנשתנו באמת דאז נתברר הדבר שהתשמיש גורם תשו"ה צ"ב שמא נשתנו דאפשר שנתעורר הדם לבא בשינוי הדם נדה מחמת התשמיש אבל לטמאותה אפי' בלא שינוי מחמת שעברה עלי' לילה אחת מהיכי תיתי הא מד' נשים היא שאינה עלולה לראות א"כ לא שייך כלל נפקותא הנ"ל לדעת רש"י לשיטתו אבל השיטה שדחה רש"י ס"ל כשאר קדמונים דמתניתין על כל ד' נשים ושפיר ס"ל כתירוץ הבעל"כ הנ"ל. ומה"ט ס"ל לרש"י כאמת כמש"כ המרדכי

המרדכי וחת"ס הנ"ל דבדי לילות לא טמאה בעברה עלי' לילה אחת דמהיכי תיתי דכיון דלא שימשה א"כ אין כאן גורם לדם כדי לטמאותה בלא נשתנו ולכך א"ל בדיקה רק לענין נשתנו כנ"ל כס"ד לבאר הדברים על אופנם ודו"ק היטב:

[מו] ע"ב בגמרא אמאי תשמש בעדים דדלמא נשתנו וכו' עיי' מהרש"א שכ' אבל הא דפסקה מחמת תשמיש וכו' כי הבית אסיר וז"ל ודבריו תמוהים דא"כ במסקנא יקשה מה בכך שמתרץ כאן בשמשה ופירש"י ול"ת ה"ט דלא בעי' בדיקה דכיון דלאח"ת לא בעי ל"ת נמי אצרכוה וכו' וקשה ת"ל דלאח"ת בעי לראיי' דלמא פסקה וממילא גם לאח"ת תיבעי א"ו לזה אין צורך בדיקה דכל שהוא רואה אח"כ ואינה יודעת וודאי שלא פסקה מ"מ הית טמאה ואין עלינו החיוב לגזור עלי' לשמש בעדים אם תפלה ליכנס בספק זה שאם תראה ביום שתהא טמאה. משא"כ הבדיקה לטהרות הוא דקשי' לי שזה חיוב עלי' לעסוק בטהרות וק"ל:

ודע דמה דמדייק מרי"ש חוץ מן הנדה וכו' אבל בתולה שדמי' טהורים בעי בדיקה א"ל דלמא מה"ט לא תנא נמי ובתולה כיון דלא מילתא פסוקה דאם עבר עלי' לילה בלא תשמיש וראתה טמאה ובעי בדיקה דזו אינה בגדר בתולה שדמי' טהורים וק"ל עכ"ל. והרוצה לעמוד על תוכן סוגי' זו יעיין בשו"ת פרשת מרדכי חיו"ד סי' י"ד באמצע התשובה ובסי' ט"ו באר הדק היטב:

אבל בשו"ת מהרי"א הלוי ח"א סי' ס"ה כי ע"ד מהרש"א שכוונתו דתבדוק שמא לא תמצא דם ואזי תהי' א"כ טמאה אם תראה מח"ת וס"ל שאם לא בדקה עכשיו ומצאה א"כ בשעת תשמיש טהורה דאל"כ לק"מ קושייתו דלמה לה בדיקה כיון דבין אם תבדוק ובין אם לא תבדוק עכשיו תהי' טמאה א"כ אם תמצא בשע"ת וע"כ דס"ל למהרש"א שאם לא בדקה עכשיו ומצאה דם א"כ בשע"ת טהורה ולכן שפיר הקשה דתבדוק שמא תפסוק עכשיו מח"ת ואז אם תראה בשע"ת תהא טמאה, ואין לחלק. ולומר דבביאה ראשונה מודה מהרש"א דטמאה בלא בדיקה. רק על שאר ביאות הקשה שתבדוק קודם שהיתה המכה. דאדרבה אם פסקה בשאר ביאות ולא ראתה ואח"כ ראתה מח"ת טמאה בלי חולק. ובפ"א שבעל ולא מצא דם פליגי ר"א ור"א משום דס"ל לר"א שבפ"א יותר מהראוי לומר שבוודאי לא כלו בתולים והא שלא מצא דם דאימר הטה ובעל. משא"כ אם בפ"א מצא דם ובשאר ביאות פסקה אז אם חזרה וראתה טמאה לד"ה משום דבפ"א כשראתה אז כלו בתולי'. ע"כ נ"ל דס"ל למהרש"א דבין בפ"א ובין בשאר ביאות אם לא בדקה וראתה א"כ בשע"ת מותרת לבעלה וא"ל ז' נקיים עיי"ש:

ומה שהקשה הבי"מ דעדיין תקשה במסקנה קו' מהרש"א גם בשו"ת פרשת מרדכי עמד בזה וכ' דנ"ל מפני שהבדיקה דאח"ת היא שתדע שפסקה ויש לחוש שמא תראה. והבדיקה שלפ"ת תהי' מחשש שראתה ובאין הבדיקות שוין ל"א מינו דבפי וכו' עיי"ש. ועיי' בחוו"ד סוסי' קפ"ז שדעתו נגד דעת המהרש"א הנ"ל עיי"ש בעיקר הדין הנ"ל ואכמ"ל יותר:

ומ"ש רש"י אהא דר' גידל לא שנו אב"ה קאי עיי' פירושו בחי' סד"ט לקמן דף ס"ד ע"ב ד"ה ואזר ובעל עיי"ש:

[מז] תוספות ד"ה תני' נמי הכי בחי' חת"ס כי ליישב דא"כ לאשמעינן א"ל ווסת דאע"ג דלא אתחזקה טמאה בעי בדיקה הניחא בחזקת טמאה לא קשה. וא"ל אדרבא הא עדיף שהניחה בחזקת טמאה. ואפשר שכבר טבלה מאותה טומאה מכש"כ אין לה ווסת שאפשר שראתה אתמול ולא הי' לה זמן לטבול עדיין מכש"כ שאינה בחזקת טהרה. זה אינו דבאשה שאינה עסוקה בטהרות קיימינן ולא אמרינן שמא טבלה. משא"כ גבי חמרין ופועלין דבטהרות עסקינן ודרכה לטבול מיד שאפשר לה בכדי שתוכל לעסוק בטהרות מיד שאפשר א"ל דמיירי ביש לה ווסת דווקא עיי"ש ולפע"ד השפלה י"ל דאין זה דהיי' דהומ"ל דהברייתא ס"ל כמ"ד טבילה בזמנה מצוה א"כ ג"כ דרכה לטבול מיד מצד המצוה. וא"כ י"ל כסברת עצמו דאדרבה הא עדיף שהניחה בחזקת טמאה ואפשר שכבר טבלה ושפיר הקשו התוספי כנ"ל לכאורה:

וגם במש"כ ליישב קו' התוספ' דלקמן דף י"ב ע"א ד"ה שמואל דמוכח דמיירי בעסוקה בטהרות דאי לבעלה מ"ט לא נקט שתה הבאין מן הדרך כמו המשנה דלקמן פ"ב אע"ג דברייתא מיירי בעסוקה בטהרות שדרכה לטבול מיד ואיכא למטעי דהטעם משום ס"ס ס' שמא לא ראתה ואת"ל ראתה שמא טבלה קמ"ל דחמרין ופועלין עונה שלהם פ"א בשבוע וא"א שתראה ותטבול בזמן כזה ואפ"ה נשיהם בחזקת טהרה עיי"ש ולהנ"ל אכתי אין מזה ראי' די"ל דברייתא דחמרין ס"ל טבילה בז"מ א"כ גם כן דרכה לטבול מיד כמו לטהרות ועדיין לא מוכח דמיירי בעסוקה בטהרות כנ"ל:

ובעל"ן לקמן דף י"ב ע"ב ד"ה לא מתני הא כי דפי' אי שברש"י שם לא קאי רק לפי התוספ' דכאן דרב אבא אתמר מהא דר"י א"ש דלפי' רשב"ם דריא"ש נשנה מהא דר"א איך שייך דריא"ש לא שנה הך דרב אבא הרי מימרא שלו דלעיל ל"ש אלא בעסוקה בטהרות שנו מהך דר"א וכיון ששנה אותה מימרא אכתי יקשה הך דהכא ל"ל. ולפי' רשב"ם ע"כ ל"ל גם הכא כפי' שני של רש"י עכ"ל. והתוספ' כתבו כן אליבא דרש"י דמגופא דמתניתין דייק כן שמואל א"כ מוכרח לדבריהם דריא"ש קאי גם על אשה שא"ל ווסת וא"ש. ועיי' סד"ט סי' קפ"ד סעיף י"א מש"ק על השו"ע ובקונטרס אחרון לסי' מי נדה מהדו"ק לסי' קנ"ז מיישב ע"כ עיי"ש:

[מח] בתוספות ד"ה חדא מכלל חברתא הקשה בחי' חת"ס וז"ל לפי' התוספ' קשה לי מנ"ל לר"א להוכיח מלתא מדריא"ש דלמא אין לה ווסת ל"ב לעולם וכר"א כן אנטיגנוס ודריא"ש ביש לה ווסת ואי מתניתין דכל הנשים הוו"ת ה"מ לבעלה בישנה דלטהרות אפי' ישנה בעי בדיקה קמ"ל ריא"ש לא בעי בדיקה לטהרות ומתניתין בערה וקמ"ל דלבעלה אפי' ערה לא בעי בדיקה ולעולם ביש לה ווסת אבל באין לה ווסת בעינן בדיקה בכל גווני לבעלה וישנה אפ"ה נראה כפי' רשב"ם וכו' עכ"ל ולמש"כ בסד"ט לבאר דברי התוספ' בדף י"ב ע"א ד"ה מאי

מאי למיעבד לק"מ דע"כ אין לפרש כקו' החת"ס כדברי שמואל דהא שמואל קאי אמתניתין דידן דמיירי בין באין לה ווסת בין יש לה ווסת ועלה קאמר דווקא לטהרות ולא לבעלה:

ועיי' בתוספי' שם ע"ב ד"ה דמתני' שכתבו בתירוצם ויש לומר דמתניתין משמע שפיר וכו' וכפי ביאור המהר"ם דשמואל ס"ל דממתניתין גופא משמע כן דמיירי גם באין לה ווסת עיי"ש א"כ דמוכרח ממתניתין א"א לומר כקושיית החת"ס ודוק היטיב:

[מט] דף יב ע"ב גמרא ת"ר אשה שאין לה ווסת וכו' ויוליא ולא יחזיר וכו' **עיין** בחי' חת"ס שרוצה להוכיח דהא דאמר שמאי כל הנשים דיין שעתן היינו ביש לה ווסת דאלו באין לה ווסת ל"ש ביטול פ"ו דיוליא ולא יחזיר וסיים ואולי ליסנא דכל הנשים לא משמע לאוקמא בהכי עיי"ש ולא זכיתי להבין דלעיל דף י"א ע"ב דפריך מאי קמ"ל תנינא כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ומשני אי מהתם הוו"א אשה שיש לה ווסת אבל אין לה ווסת לא ובתוספי' שם ד"ה תני' נמי כתבו בסוף דבריהם ח"ל וכן שאר כל הנשים פי' שאין להם ווסת דאין סברא לפרש מעוברת וזקינה וכו' רק משום דאין סברא לפרש הרי מבואר דמליסנא דכל שפיר עדיין אפשר למעט אין לה ווסת ועיי' כ"מ ס"ג מה' משכב ומושב ה' ג' ובשו"ת חת"ס חיו"ד סי' קנ"א ובספר עדות ביוסף להג' מהרי"ש כ"ז ז"ל על מס' זו לעיל דף ז' מש"כ בזה והדברים ארוכים ודו"ק:

פרק ב' כל היד

דף יג ע"א במשנה כל היד המרבה לבדוק וכו' וי"ל למה תני האי "כל" ולא נקט בהם יד המרבה לבדוק ומאי אתי לאתויי כדפריך בכמה מקומות כל לאתויי מאי: **ונ"ל** בס"ד כוונה נכונה עפימש"כ בשו"ת אמרי א"ש חיו"ד סי' ס"ח להביא ראי' דהראב"ד סובר דג' נשים משמשות בשעת תשמיש. דהב"י בסי' קנ"ז כי בשמו דג' בדיקות חלוקות זה מזה הראשונה בדיקת קינוח וכו' והשניי' בדיקת בית החילון והיא עד מקום ששמש דש והוא בדיקה לנדה וזבה. והג' בדיקת חו"ס לטהרות. והרי כל אשה שעסוקה בטהרות לריכה בדיקה אחר תשמיש לכו"ע א"כ איך יתקנו חז"ל שכל הנשים העסוקות בטהרות ישחיתו זרען כיון שהבדיקה הוא עד מקום ששמש דש. וע"כ נאמר דרוב נשים המתעברות קולטות לשעתן בעת יריית החץ וכיון שכן לר"מ דחיש לשמא יועיל לה שתשמש במוך לאחר תשמיש אחר שרובו נקלט מיד. ויהי' מזה הוכחה דהמוך בשעת תשמיש. אבל לר"ת שכ' דמוך רק לאחר

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מו"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

דף י"ב ע"ב איבא דאמרי לרחב"א קאמר לי' דאוי לבעלה דמקלקלת לי' ויש להבין מ"ט דרחב"א דלר"י דמקלקלת לי' דלעיל דף ו' דטומאה מעל"ע לית לי' דררא דטומאה וכתבו תוספי' הפירוש ימן בשעה שעוסקין בטהרות אין שם ס"ע ואין לה להניח ולפרוש מלעסוק בטהרה שאינה יודעת מתי תראה. ואמנם כ"ל לפרש טעם אחר דהא נהי דהיא אשה שאין לה ווסת הרי רוב נשים יש להם ווסת קבוע מסתמא גם היא תקבע ווסת וא"כ אם לאחר אותה ראיי' תכוונה ראייתה יהי' די' שעתה ולמפרע יהי' הוכחה דגם ראיי' ראשונה מהשלשה ראיות שקבעה בהם ווסת שוין כבר הי' לה הווסת קבוע ואורח בזמנו בא ולא מקודם לכך לא שייך כלל דררא דטומאה דהא אכתי אפשר שתקבע לה ווסת ויהי' מוכח למפרע דאורח שלה הוא קבוע ובזמנו בא. לפי"ז בהא פליגו דר"מ וכן ר"ח חיישי שמא מקלקלא לי' משום דנהי דלא חשיב דררא דטומאה היינו לענין טהרות אבל לענין רואה מחמת תשמיש איכא דררא דטומאה פן ע"י תשמיש תקדם ראייתה. אמנם רחב"א י"ל דס"ל כטעמא דידי וא"כ גם לענין לשמש ליכא דררא דטומאה דהא אכתי אפשר שגם היא תקבע ווסת ליום ראייתה האחרון וישוב להיות ווסת קבוע ויהא אגלאי מלתא דראיי' האחרונה כבר התחילה הווסת הקבוע ונתמעטו הדמים ואורח בזמנו לבא ממילא נמי לא יקדים לבא ע"י תשמיש לכך בכל פעם רשאי לשמש דליכא שתקלקלה דאמרינן אדרבה סופה שתקבע ווסת מיום ראייתה האחרון א"כ ראייתה האחרונה כבר נסתלקו רוב דמים מגופה שלא הי' עומד להקדים ראייתה לכן ל"ח לקלקלה דתלינן בכל פעם שמעתה הוא מרוב נשים שיתמעטו הדמים ותקבע ווסת ולא יקדים האורח לבא:

דף י"ג כל היד המרבה לבדוק וכו' יש לדקדק האי כל מה אתי לריבויי והנה רש"י פירש דבעלה לא אתי לידי איסורא, וקשה הא היא נמי עבדה איסורא וכ"ל, דעו"ק דלעיל דף י"א מסיק בגמ' דאסור לה לבדוק דלבו נקפו ופורש וכאן תני כל היד המרבה לבדוק משובח, וכ"ל דהנה לכאורה קשה הא דקאמר דלבו נוקפו ופורש וכתבו התוספי' משום דמימר אמר אי לא ארגשה לא היתה בודקת ע"כ חיים שמא ארגישה פתיחת המקור דאז טמאה אפי' אי לא מלאה דם כמש"כ בספר מי נדה סי' קפ"ו. וקשה הא בסי' קפ"ה מבואר דאם עשתה מעשה שהלבישה בגדי נדתה אינה נאמנת באמתלא שטהורה היא א"כ לכאורה מלד הדין אסורה כיון שמעשה בדיקה זו שעושית מראה לנו שהרגישה ואי הרגישה טמאה אפי' לא מלאה דם ולמה בדקה עלמה. וחייבת א"ת אף דאמרה אח"כ טהורה אני שלא מלאה דם וגם לא הרגישה כלל אינה נאמנת [וכפרט לפימש"כ החו"ד הטעם דתורה האמינה] לכן נראה פירש חדש דבאמת הכי קאמר לבו נוקפו וממעשה זו מראה לנו שהרגישה א"כ שויי' נפשה חד"א ואינה נאמנת באמתלא דהיינו לבו נוקפו ושלא נאמין לה באמתלא שלא הרגישה ואפ"ה בדקה עלמה אך זה שייך אי בדקה עלמה בחו"ס וזה א"ל רק אם הרגישה פתיחת המקור דלבעלה סתמא א"ל בדיקה אפי' לכתחילה

רק

לאחר תשמיש יהי' מוכרח דבדיקה לטהרות ג"כ א"צ לבדוק עד מקום שהשמש דש ולזה י"ל דאין בדיקה של האשה לאח"ת משחתת זרע כלל כי הא' ממנה והלאה עכ"ד לפ"ז י"ל דמשנתינו אשמעינן רבותא גדולה דלא נימא דאח"ת באמת אסורה לבדוק בדיקת חו"ס משום השחתת זרע לזה מדייק התנא "כל" היד המרבה לבדוק דהיינו בכל ענין ובכל זמן שמרבה לבדוק דהיינו בדיקה גדולה עד מקום שהשמש דש לא תימא שיש בזה משום השחתת זרע ולא תרבה בבדיקה כולי האי אלא אדרבא משובחת דליכא בזה משום השחתת זרע כדברי הא"ת הנ"ל

ועיין בפליתי לסי' קצ"ו סעיף י"ג שכ' דהא דלא אסרו משום השח"ז משום דאף דנ"י לקליטה מ"מ רוב הזרע הראוי להריון נקלט תיכף ומיעוטא הוא דנקלט אחר ב' או ג"י ובמה דאיקלט לא יועיל רחיצה דעל מיעוט שלא נקלט רק עד ב' וג"י לא חששו עיי"ש וכתב המתליתן השקל שם הטעם למה באמת לא חששו לאסור משום המיעוט הנקלט אח"כ. היינו הואיל ואיכא מצות פ"ו במה שא"צ להמתין כ"כ עיי"ש היטב. ודבריו מתנגדים וסותרין לדברי הא"ת הנ"ל. כי להא"ת לא שייך כלל איסור השח"ז במה שלא נקלט תיכף. ולהמחהש"ק גם במה שלא נקלט שייך השח"ז כמו שמיישב שם דברי המג"א עיי"ש. ואולי מה"ט הניח הפליתי דברי המג"א בצ"ע ולא רצה לתרץ כתירוץ המחהש"ק. עיי' היטב במחהש"ק שם ותבין ודו"ק:

[ב] **ברש"י** ד"ה כל היד ובעלה לא אתי לידי איסורא. ותמה בעל"כ למה לא כתב שהוא לא תבא לידי איסור שהרי גם היא עבדה איסורא אם תשמש בנידותה. ורוצה להגיה "ולבעלה" "תחת" "ובעלה". אמנם במהרש"ל כ' להדי' הגירסא הוא כמו לפנינו. ולענ"ד בס"ד עפימש"כ בסד"ט סי' ק"ן ס"ו [ומובא ג"כ בתשו' חת"ס חיו"ד סי' קס"ג] להקשות איך יתחייב בעלה חטאת שלא בשעת ווסת אונס הוא ושעת ווסתה יפרוש ויפרוש. ותי' עפימש"כ הכ"מ דלרמב"ם שהצנועות בודקת לפני תשמיש והכי מי שאינו עושה כצנועות לא ימלא עוון מ"מ אם מצאה דם אח"כ אות יום לא הוי אונס אלא שוגג א"כ מינה לדידן נמי הסק"ד דיהי' מצוה עלי' לבדוק אח"ת מחשש שמא תמצא דם ה"נ איהו הית לי' למיחוש בכל תשמיש ולפרוש באבר מת והכי שאינו חיוב מ"מ מצוה איכא. ואם לא עשה כן ומצאה דם חייב חטאת כשוגג ולא כאונס. ואמנם למסקנא שהיא לא תבדוק דלבו נקפו הס"ד דאין מצוה עליו לפרוש באבר מת וא"ש דקדוק לשון הגמ' דקאמר לחייב בעלה חטאת ולא קאמר לחייב שניהם חטאת. אך כיון שהחטאת היא על הפרישה ולא על הכניסה ממילא שאין חיוב חטאת אלא על הבעל כמש"כ המרדכי מובא ברמ"א סי' קפ"ה עיי"ש ובתשו' חת"ס הנ"ל האריך בטעם המרדכי משום דהיא קרקע עולם ולא עבדה מעשה עיי"ש היטב והנה הפוסקים הקשו דלעיל פ"א פסקו ר"י שאסור לבדוק וכאן איתא כל היד שמרבה לבדוק משובחת. ובקו"א למי נדה מהדו"ק סי' קפ"ו כתב לתרץ דאף לתה"ד דהרגשה בלא דאורייתא היינו דווקא בשעת ווסתה או אשה שאין לה ווסת אז הרגשה דאורייתא. אבל אשה שיש לה ווסת והרגישה בתוך ווסתה כיון שרוב נשים אינם רואות שלא בשעת ווסתן ונמצא הרוב סותר לחזקה שהרגישה ורובא וחזקה רו"ע ואם מצאה טהורה טהור ותלינן ההרגשה במידי אחריני א"כ ר"י איירי באין לה ווסת ואם הי' ידוע שהרגישה הי' טמאה אף שמצאה טהורה ולכך שייך לבו נקפו שפיר כהנ"ל אבל מתניתין בכל היד איירי

שיש

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

רק בבית החיצון כמש"כ בב"י סי' קצ"ו בשם הראב"ד ועד"ז כ' גם בנובי"ק סי' מו' ובדיקת חו"ס א"צ אלא לטהרות או בגוונא שהרגישה פתיחת המקור אבל אי בדקה באמת רק בחיצון א"כ אין הוכחה כלל שהרגישה פתיחת המקור א"כ ניחא דלעיל דבפי' או תבדוק לבעלה דהיינו כדין בדיקה לטהרות ע"ז קאמר דא"כ לבו נוקפו ופורש אבל הכא דקתני כל היד המרבה לבדוק אפי' שלא בשעת תשמיש דאיירי בבדיקת בית החיצון משובחת והכי קאמר אף דאם בדקה עצמה רק לפני תשמיש כבדיקה שעושות הנשים בעסוקה בטהרות שאז גם לבעלה צריכה בדיקה אם אין עסוקה אסור לעשות משום שלבו נוקפו כנ"ל. אבל אם מרבה בבדיקת שלא לפני תשמיש דהיינו רק בבדיקה בית החיצון משובחת דבזה לא שייך לבו נוקפו דבבדיקה זו אין לחשוב כלל שבודקת כך יען שהרגישה דאם הוי בודקת בחו"ס פן העמידוהו בותלי בית הרחם ע"כ היא משובחת ופירש"י שפיר להצילה לבעלה מאיסור. והכוונה דבזה לא שייך לבו נוקפו יען שחושב אם לא הרגישה היתה בודקת בבדיקה כזו רק כדי להציל בעלה מאיסור בודקת בבית החיצון והבעל יודע שכך עושות רק כדי להצילו מאיסור ואין עולה כלל על דעתו שעושות כן יען שהרגישה א"כ אין במעשה בדיקה זו כלל מעשה שתעשה נפשה חד"א בזה ע"כ משובחת ולכן נקט לבעלה דבי' אנו קיימין שמשובחת יען שיודע שעושית כן להצילו מאיסור:

ע"ב במשנה החרשת והשוטה וכו' הנה **הרב המחבר נ"י** הקשה מכאן לשיטת הרמב"ן דהא דאשה נדה נאמנת היינו יען דנאמנת על עצמה נאמנת לגבי בעלה הא כאן איירי באשה אחרת לא שייך האי סברא:

ונ"ל ליישב דהנה לכאורה קשה לאידך גיסא הא אין אשה טמאה נדה אלא בהרגשה וחרשת ושוטה לאו בני הרגשה נינהו וכבר הקשה כן בסד"ט ונ"ל דאין באמת רק טומאה דרבנן א"כ שפיר חברותי' נאמנות אף שאין נוגע לעצמן. ובזה יש ליישב דרש"י פי' בחולין דהיינו לתרומה דלתרומה טמאה מה"ת אף בלא הרגשה ושפיר חברותי' נאמנות דהם עושים איסור שנותנים לה תרומה בידים וניחא נמי מה דרש"י פי' כאן בשעת ווסתן דמדרבנן הא גם לבעלה נאמנות כנ"ל לבעלה. הא א"צ בדיקה רק בשעת ווסתן והמשנה איירי בין לבעלה בין לתרומה:

אמנם פשוט י"ל דהא קתני חברותי' דהיינו שני נשים שהם שפיר נאמנות אף שאין האיסור נוגע להם:

שיש לה וסת ואף אם הרגישה טהורה ולא שייך לבו נקפו ומותרת לבדוק עיי״ש:

א״כ לפי״ז דמתניתין איירי שיש לה וסת ושלא בשעת ווסתה א״כ האשה לא תבא לידי איסורא אף אם לא תבדוק עצמה דגם הבעל לא חייב רק על הפרישה ואלא ליכא איסור זה כמש״כ הסד״ט הנ״ל ואם תבדוק פעמים יוכל להיות שתציל את בעלה שלא יבא לידי איסור והוא עפימש״כ בנובי׳ קמא סי׳ מ״ו הטעם דהחמירו חכמים לטהרות יותר מלבעלה לענין הבדיקה דעיקר טעם חומר הבדיקה בחו״ם הוא מטעם אימר כותלי ביה״ר העמידו דם וכמש״כ הרשב״א שהדעת נותנת שיהי׳ חו״ם צריכין בדיקה יותר מפני שהם המעמידין והא דאשה מטמא למפרע ג״כ הטעם דאימר כותלי ביה״ר העמידו הדם והנה קיימ״ל דלטהרות הוא דמטמא למפרע אבל לבעלה ולחולין אינה מטמא למפרע וא״כ דווקא לטהרות חיישינן להעמדת הדם דכותלי ביה״ר משו״ה צ״ב חו״ם ולבעלה די לה בדיקה קלה עיי״ש א״כ אם האשה אינה בודקת ואולי הדם בביה״ר ובשיהי׳ השמש דש יצא הדם בשעת תשמיש ויכול לבא לידי חיוב חטאת אם יפרוש באבר חי משא״כ אם היא בודקת בחו״ם עד מקום שהשמש דש כלשון ״המרבה לבדוק״ יתברר אם יש דם בכותלי ביה״ר ותציל את בעלה מאיסור אבל היא באמת לא תבא לידי איסור כי אדרבה ליכא איסור מצד הפרישה. וא״ש מש״כ רש״י בדיוק דבעלה לא אתי לידי איסור ולא היא ונכון הוא בס״ד:

[ג] **בתוספת ד״ה** נשים לאו בנות הרגשה הקשו מריב״ב. וקושייתם תמוה דדלמא לריב״ב באמת האשה מצווה על הפח״ז. גם מה שהקשו הא האשה השווה לכל וכו׳ צ״ע כיון דלר״ת העונש היא מכה עשה דפ״ו וכיון דליכא עשה עונש מניין וכן הקשה ג״כ בעל״כ. ובחי׳ חת״ם כתב דקושייתם קאי להאמוראים דפליגי התם ופסקו הלכתא כריב״ב מה יענו ממשנתינו דנשים לאו בנות איסור הרגשה נינהו וכתב אח״ז בזה״ל אבל לא הבנתי קו׳ זו וכי לא מודה ר״ת דלאו בנות הרגשה ממש נינהו אלא דלמאי דלא קיימ״ל כריב״ב סגי בהא דלאו בנות איסר הרגשה נינהו וי״ל עכ״ל ועיי׳ תל״מ פ״ט מה׳ מלכים שהאריך בענין הפח״ז דאשה באריכות נפלא. ובמנחת חינוך מצוה א׳ כתב וז״ל ולכאורה נראה אם נאמר שנשים מצוות על שבת אף שאינם מוזהרים על פ״ו מצווים ג״כ על הפח״ז רק אם נאמר דנשים אינם מצווים כלל אפשר דאינם מוזהרין ומוכח דדעת ר״ת דנשים אינם מצווים על שבת וצ״ע ועי׳ בית מאיר אע״ז סי׳ כ״ו עכ״ל ועיי׳ טו״ז סי׳ א׳ באע״ז דמצד שבת בכן או בבת סגי כמבואר ביבמות ס״ב עיי״ש:

[ד] **בגמרא מוטב** שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת וכו עי׳ בספר דרך פיקודך בהקדמה כתב וז״ל ואעפ״כ הנני מסופק בזה דאפשר באמרם ״שעה אחת״ הכוונה דאינו מקרי רשע רק באותה שעה אבל אח״כ כיון שלא אירע לא דבר רע באוחזו לא יכונה לרשע וצ״ע עכ״ל הי״ק

[ה] **ע״ב ולימא** אסור דקמגרי יצה״ר אנפשי׳ והנה התי׳ אינו מובן ובחי׳ חת״ם כ׳ וז״ל י״ל כך דהנה כל המזלזל באיסורי דרבנן נמי מנדין אותו ואי הוי אמר אסור לקשות עצמו לדעת נמי הוה כבר נידוי אי עבר. אלא אז לא הי׳ החיוב מוטל על כל המוצאו לנדותו אבל השתא דקאמר יהא בנידוי משמע מצוה דרבנן רמי׳ לנדותו ומי שאינו מנדהו עבר על רבנן והוא צריך נידוי ומ״ט החמירו כ״כ לצוות לכל מוצאו לנדותו ומשני משום דגם איהו מגרי יצה״ר אנפשי׳ גם אנחנו נפקיר אותו לכל מוצאו עכ״ל:

ועל מה שאמר ר׳ אמי נקרא עבריין כ׳ וז״ל וצ״ע מה רבותי׳ דמקשה עצמו לדעת ומה צורך לטעמא היום אומר לו עשה כך וכו׳ הא בכל איסורי דרבנן נקרא עבריין כמבואר בשבת דף **מ ע״א**. ואולי צ״ל נקרא מומר וע״ז שייך שפיר היום אומר לו עשה כך עד שיאמר לו וכו׳ והמדפיסים שינו התיבה וכתבו עבריין במקום מומר עכ״ל וכ״ז לפי דרכו בפי׳ ״ולימא אסור״ דזה פשיטא דבכל א״ד הוי בנידוי וגם קישוי לדעת הוא כאחד מהם משו״ה הוצרך להגיה גם בהא דנקרא עבריין מה״ט גופא אבל בעל״כ פי׳ וז״ל עי׳ וכי לא די אם יאמר דאסור ולמה החמיר כ״כ שהי׳ בנדוי׳מה שלא נאמר שאר איסורין ומשני דזה חמיר דבשאר עבירות יצה״ר בא מאליו ומתעו אבל בעבירה זו הוא מגרי אנפשי׳ עכ״ל הרי שתופס בפשיטות דלא חשיב בזה כמזלזל בא״ד שיתחייב בנידוי עי״ז. ואני מוסף נופך למש״כ בסה״ק דרך פיקודיך הנ״ל בהקדמה אות יו״ד וז״ל דברים שאמרו חז״ל משום מוסר ודרך ארץ אינם בכלל לא תסור ואין עליהם מכת מרדות ולא מופסל לעדות כ״ז העליתי מספיני אמרותיו של הסמ״ג עכ״ל א״כ באזהרה של קשוי לדעת בוודאי דהוא רק מדרך המוסר והוו״א דאינו בנדוי כבשאר א״ד משו״ה הוצרך לומר בהדיי דהוי בנדוי משום דמגרי יצה״ר בנפשי׳ ופ״ז שפיר הוצרך ג״כ ר׳ אמי לבקש טעם למה נקרא עבריין משום היום אומר לו עשה כך וכו׳ ובאמת כ׳ שם במסגר בס׳ דר״פ הנ״ל וז״ל וכ״ל מה שנזכר בדבריהם לשון אסור מקרי באפשר עבריין ופסול מדבריהם כ״ל עכ״ל הרי דלאו מלתא דפשיטא היא אפי׳ במקום שאמרו אסור שיהי׳ נקרא עבריין ושפיר הוצרך לבקש ר׳ אמי טעם לזה משום היום אומר לו עשה כך ודו״ק:

[ו] **במשנה** החרשת והשוטה וכו׳ הנה מרש״י חולין דף ל״א נראה שמפרש משנה זו רק לתרומה שלא הזכיר כלל מלבעלה עיי׳ על״כ. והרמב״ם פ׳ ח׳ מא״ב הביא דין זה לבעלה. ובפ״ד ממו״מ לענין תרומה ובאמת גם להלכה פסקינן בשו״ע סי׳ קנ״ו כן גם לבעלה. וצריך להבין כוונת רש״י בזה שמפרש דווקא לענין תרומה:

ונ״ל בס״ד לבאר כוונת רש״י עפימש״כ רמב״ן ריש גיטין והג״א בחולין סי׳ י״ד ובאו״ז סי׳ שפ״ז דס״ל דנדה הייט דנאמנת מתוך שנאמנת לגבי עצמה נאמנת לגבי בעלה. וכן לענין איסור אם הוא בעצמו אוכל האיסור נאמן להעיד עיי״ש לפי״ז הא תינח כשבודקת עצמה לבעלה שפיר נאמנת אבל כשנשים אחרות בודקות אותה כדמיירי הכא בזה א״ש לומר כן. משא״כ לענין תרומה א״ש מאד דנאמנות לבודקן דהא הכא ע״כ איירי. מתניתין למיספי להם תרומה בידיים דאי באוכלת תרומה מעצמן א״ל למחות דחרש שו״ק פטורים ממצות ואין ב״ד מצוון להפרישם וצ״ל בדיקה כלל. וע״כ מיירי הכא לספות

להם

לגם בידיים תרומה וכ״כ בעל״ע עיי״ש א״כ לענין תרומה שפיר שייך סברת רמב״ן מתוך שנאמנת לגבי עצמה שלא תעשה איסור דשפי לי׳ בידיים אסור. נאמנות עלי׳ גם לבעלה לענין הבדיקה משא״כ לבעלה לחוד דל״ש מתוך שנאמנות לגבי עצמה באמת אינה נאמנת כך הי׳ דעת רש״י לענ״ד נכון מאד בס״ד:

ועפי״ז יש ליישב מה שהקשה בעל״ע על רש״י שפי׳ שבודקת אותן בשעת ווסתן הא בכל עת שאשה אוכלת בתרומה צריכה בדיקה ובדיקה דהכא לענין תרומה הוא כדקתני והן אוכלת בתרומה ותי׳ בדוחק. ולהנ״ל א״ש דדוקא בשעת ווסתה דמוחזקת לראות סמכינן על בדיקתה משא״כ לענין בדיקת ערבית ושחרית שהוא רק מעלה בתרומה לא שייך מתוך שנאמנת לגבי עצמה דאינו אוסר כלל רק מעלה. דבעיקר סברת הרמב״ן תמה בשו״ת חת״ם יו״ד סי׳ קמ״ז דהא בכל מקום נהפך הי׳ דנוגע בעדות מגרע גרע עיי״ש ובשו״ת שערי צדק חיו״ד סי׳ כ״ה הסביר דברי רמב״ן שפימש״כ הפנ״י קידושין ס״ו דבאיסורא לא חיישינן משקר רק שאומר בדדמי ולכך נאמן להתיר דודאי מידק דייק שלא יתיר איסור אבל לאסור לא איכפת לי׳ כ״כ עיי״ש א״כ לענין נוגע יש לחוש באמת למשקר אבל להתיר איסור דל״ח למשקר רק לבדדמי וכשהוא בעצמו עושה איסור אמרינן דוודאי יחוש לנפשו ביותר ולא יקל לעצמו עיי״ש וזה דווקא באיסור גמור משא״כ במעלה דתרומה. ולדעת הרשב״א לא שייך כלל איסור שפי לי׳ בידיים באיסור דרבנן באמת אינה נאמנת דחיישינן לבדדמי ולא בדקה שפיר משו״ה פירש״י דייקא בשעת ווסתה דמוחזקת ברואה דהבדיקה היא מדינא ושייך כל הנ״ל וא״ש:

אח״ז ראיתי שכיוונתי ב״ה בהערה זו על הרמב״ן בסוגי׳ זו להגאון ז״ל בשו״ת מהרש״ם ח״ב סי׳ קפ״ב במפתחות שם וכתב וז״ל ואולי ס״ל דהתם רק לגבי תרומה נאמנת עיי״ש מה שציין הרבה מראה מקומות לזה. אבל הנלפע״ד בס״ד כתבתי מילתא בטעמא ודו״ק:

ועיין בלחם ושמלה סי׳ קצ״ו ס״ק י״ג שהקשה להסוברים דבעינן שתחשוב ימים לנקיים ותחזק עצמה לסופרת ז״ב בפשטא דקרא וספרה לה עיי׳ סד״ט שם א״כ המרגשת והשוטה שאין להם דעת האיך יעלו להן הז״נ ובמשנה וגמ׳ י״ל דבאמת אין מתקנות רק מנדות ולא מזיבות אבל לשון הפוסקים לכאורה קשה עיי״ש. ובשו״ת אבני צדק חיו״ד סי׳ פ״ו מיישב זה עיי״ש היטב:

[ז] **דף י״ד ע״א במשנה** ואח״כ מטמאה מעל״ע וכו׳ בחי׳ חת״ם כ׳ וז״ל ויש להקשות לשיטת רש״י דכל הנשים בודקת לפני תשמיש א״כ איך משכחת מעל״ע ולא הו״ל אלא מפל״פ. וא״ל דעד שלפני תשמיש אינו ממעט כדלעיל ה׳ ע״א. א״כ הו״ל לאתויי סייעתא מהך משנה לשמואל אלא משמע מכאן כרמב״ם דמשנתינו לבעלה מיירי ולא בעי בדיקה לפני תשמיש רק המנועות עכדה״ק ולענ״ד ל״ע דבאמת גם להרמב״ם תקשי קו׳ זאת לפימש״כ הכ״מ בפי״ד מהל׳ שגגות ובכ״י סי׳ קפ״ה וז״ל ומיהו אפשר דהא דחשיב לי׳ אונס היינו בשבדקה לפני תשמיש אבל אם לא בדקה לפני תשמיש לא חשיב אונס דכיון דהרמב״ם סובר דאם אין לה ווסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואפי׳ יש לה ווסת דרך המנועות לבדוק כל שלא בדקה לאו אונס הוא עכ״ל וכ״כ הבעס״מ בשבועות כהכ״מ וביאר דבריו בסד״ט סי׳ קצ״ו ס״ק ס״ז דמיירי בגווני שנמצא לאח״ת וידוע שהדם ראתה מקודם תשמיש כגון שנמצא על העד שבדקה בו לפני תשמיש או בחלוק שלבשה מקודם וכהא״ג דא״ל דלמא בשעת תשמיש ראתה ומה הי׳ הועיל אם הי׳ בדקה קודם תשמיש כיון שאז לא ראתה א״ו מיירי כנ״ל וסיים בזה״ל היוצא לנו מדברי הכ״מ דאפי׳ באשה שיש לה ווסת דקיימ״ל דא״ל לבדוק לפני תשמיש מ״מ כיון דקיימ״ל דהמנועות בודקת עצמן אעפ״י שאינן מחוייבות מ״מ לא מקרי אונס דהוי לי׳ לאסוקי אדעתא שמא ראתה ולצוות לה לבדוק. ואין להקשות ממה דמוקי מתניתין בסמוך לווסתה ובשלא בשעת ווסתה אינו חייב קרבן ולפי״ד הכ״מ דלמא מתניתין מיירי באינו סמוך לווסתה ובלא בדקה קודם

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ״ה ישעי׳ ז״ש שליט״א אב״ד ור״מ בק״ה וואיטצען יצ״ו.

דף י״ד במשנה ואח״כ מטמאה מעל״ע הקשה בהחת״ס הא כיון שבודקת לפני תשמיש לא שייך למיתני מעל״ע רק מפקידה לפקידה. **והרב המחבר נ״י** הקשה גם לרמב״ם דבדיקה רק למנועות. הא ע״כ המשנה איירי בבדקה א״כ לא שייך מעל״ע.

ולי נראה ליישב דהנה לקמן במשנה איתא דלב״ש בעינן עד לכל תשמיש ותשמיש ולב״ה א״ל רק לפני תשמיש ראשון ולאח״ת אחרון א״כ שפיר משכחת בבדקה בתחילת לילה לפני תשמיש ראשון והמעל״ע אנו מחשבין משעה שראתה עד זמן תשמיש האחרון נטמא בועלה מעל״ע שהוא אחר זמן פקידה שהי׳ בתחילת הלילה:

שם ודלמא דם מאכולת הוא והקשו תוספ׳ א״כ גם בבדיקה נימא דהוי דם מאכולת. ונראה ליישב דבאמת היא תמוה דפריך נימא דם מאכולת כיון דאיירי סיפא בבדקה לפני תשמיש כדמוכח משבועות דף י״ח דמוקי בסמוך לווסתה דאל״ה סמוך לווסתה פטורין יען דהוי אונס דמאי הוי לי׳ למיעבד הא בדקה עצמה דסיפא ארישא קאי דקתני דלנועות בודקת לפני תשמיש וכמש״כ בסד״ט סי׳ ק״ל וא״כ כיון דבדקה ולא מצאה לכן גם אחר תשמיש נימא דדם מאכולת הוי דם מגופה גם ע״י הבדיקה היתה מוצאה טיפת דם משא״כ בבדיקה גופה לא שייך למתלי׳ במאכולת ושוב ראיתי שכ״כ הרשב״א:

והנה תוספ׳ תי׳ מדלא נמצא בשלה **והרב המחבר נ״י** הקשה בשוכבת אפרקיד בשעת תשמיש וכו׳ והניח בצ״ע. אמנם עדיפא הוי לי׳ להקשות מגמ׳ ערוכה לקמן דף י״ז דאי אגנדרה תלינן בשל עלי׳, א״כ תקשי קו׳ תוספ׳ דלקמן דניחוש לדם עלי׳ ולהנ״ל יקשה יותר כיון דבשעת תשמיש שוכבת אפרקיד יש לחוש וודאי לדם עלי׳:

קודם תשמיש דו"א דאיך אפשר לחייב קרבן דלמא בשעת תשמיש ראתה ומה הי' מועיל בדיקתה שקודם תשמישו דמתניתין קאי על משנה שלפני' דרך בנות ישראל משמשות ב"ב עדים והצנועות וכו' ועלה קאמר מתניתין נמצא על שלה וא"כ מוכח דאפי' הצנועות שבדקו עצמם קודם תשמיש אפ"ה חייבין קרבן בנמצא אח"ת. משו"ה הוצרך לאוקמא בסמוך לווסתה עכ"ל וכ"כ בנעה"מ בשבועות א"כ תקשי גם להרמב"ם קו' זו דהא גם להרמב"ם איירי בבדקה קודם תשמיש כנ"ל א"כ איך שייך שתמנה מעל"ע וע"כ נ"ל דמתניתין בכל גווני איירי הן אם בדקה והן אם לא בדקה. והא דמטמאה מעל"ע היינו בלא בדקה עצמה דמתניתין דינא קאמר דבלא בדקה עצמה קודם תשמיש טמאה מעל"ע. והצנועות עד הפקידה. ותמוה בעיני על רבינו ההת"ם שלא העיר בזה:

ובמה שכתבתי יובן מש"כ הרשב"א על קו' הגמ' ודלמא דם מאכולת וז"ל וא"י קשי' א"כ אין לך אשה שמטמאה בנדה בבדיקה י"ל דבעלמא וודאי חיישינן אבל הכא מתוך דבדקה קודם ביאה ומצאה טהור ומיד לאחר ביאה בדקה ומצאה טמא רגליים לדבר דדם מאכולת היא עכ"ל ולכאורה תקשי נ"כ כנ"ל מנ"ל למקשן דמתניתין בבדקה קודם תשמיש איירי דלמא בלא בדקה קודם תשמיש איירי מתניתין אמנם להנ"ל מוכרח דמתניתין גם בבדקה איירי דקאי על בדיקת צנועות עכ"פ כנ"ל:

[ח] **בגמרא ודלמא** דם מאכולת הוא וכתבו הראשונים בזה שני פירושים י"מ דקאי אנמצא על שלו וי"מ דקאי גם אנמצא על שלה עי' תוספ' רשב"א וריטב"א. ולענ"ד בס"ד דתליא בפלוגתת רש"י ותוספ' לקמן דף ט"ו דרש"י ד"ה דאורייתא ס"ל דאף למ"ד ווסתות דאורייתא לא דאמרינן דוודאי ראתה אלא דמוחזקת לספק ראתה. ותוספ' ס"ל דהוי בחזקת וודאי ראתה עיי"ש ובפל"כ שם. א"כ לפי"ז מאי פריך אנמצא על שלה דהא בשבועות מוקמינן למתניתין בסמוך לווסתה א"כ לדעת התוספ' הוי בחזקת וודאי ראתה ואיך נתלה במאכולת ודלמא מתניתין ס"ל ווסתות דאורייתא. וצ"ל לשיטה זו דהקושי' קאי אנמצא על שלו דבדידי' שפיר נוכל לתלות במאכולות כיון שהיא לא ראתה. משא"כ לדעת רש"י דהוי' רק בחזקת ספק ראתה שפיר פריך דנתלי במאכולת ומנ"ל לחייב קרבן כיון דאינו וודאי ראתה ונוכל לתלות במאכולת אפי' אי אתיי' כמ"ד ווסתות כנ"ל

והנה הרמב"ן ור"ן כתבו בשם רש"י דאנמצא על שלו פריך והרשב"א כ' להיפך דרש"י כ' דאנמצא על שלה פריך וכתב הפל"כ דאין סתירה בין הראשונים דממה שכ' רש"י וכשבעל נדבק בו עכ"ל משמע דהקושי' הוא אנמצא על שלו. וממש"כ רש"י ד"ה רצופה שהרי העד הי' בדוק נראה דפריך אנמצא על שלו ועל נמצא על שלה עיי"ש ולפימש"כ רש"י לשיטתו אזיל דס"ל ווסתות דאורייתא הוא מטעם ספק ושפיר קאי הקושי' בין אנמצא על שלו ובין אנמצא על שלה כנ"ל בס"ד. עיי' מש"כ לקמן דף י"ח בתוספת ד"ה כאן ודו"ק:

[ט] **ברש"י ד"ה** מאכולת ואמאי טמאין וודאי וכו' להביא א"ת וכו' כתב הפל"כ וז"ל לא ידעתי למה כי רש"י כן אחרי שהגמ' לקמן מוקי מתניתין כמ"ד בעינן חתיכה משתי חתיכות ושעל ספק לא מביא א"ת עכ"ל ולענ"ד לפימש"כ התוספ' בכריתות דנראה מסוגי' דשם דהגמ' ס"ל דהברייתא מפרש למתניתין מדקתני ותני עלה. ולא כמש"כ התוספ' כאן דהברייתא חולק על מתניתין וכתב שם הפל"כ דשניהם אמת דמעיקרא הוי סק"ד דהברייתא מפרש למתניתין ולכן פריך שם לר' חייא ב"ר אבל אחר דמשני הא מני ר"א הוא א"כ ע"כ הברייתא חולק על מתניתין וקאי סוגי' דהכא למסקנא דהתם עיי"ש א"כ לפימש"כ התוסיו"ט בריש פרקין דזה סדר ודרכו של רש"י בהרבה מקומות שפי' במתניתין כסק"ד דמקשו א"כ גם זה לא קשה דרש"י פי' במתניתין דקאי לענין א"ת כסק"ד דכריתות דס"ל כן והגמ' דכאן רק לפי המסקנא דכריתות. כנ"ל בכוונת רש"י בס"ד:

[י] **בגמרא ודלמא** דם מאכולת וכו' א"ד דחוק הוא וכו' וכתבו הרשב"א וריטב"א דכיון דלא איפסקא הלכתא כחד מהני לישני נקטינן לחומרא ואפי' נמצאת מאכולת רצופה טמאה נדה וכ"כ הה"מ פ"ד מא"ב ה' י"א וז"ל וקיימ"ל לחומרא דאפי' נמצא על הכתם מאכולת מעוכה טמאה ואין אומרים דם מאכולת מעוכה היא ועד זה מיעכו ולזה סתם רבינו עכ"ל והיינו דהרמב"ם השמיט הך דאיסתכת מאכולת רצופה משום דספק לחומרא כמ"ד בדוק אבל מאכולת לחומרא ולכן סתם בזה ובפל"כ תמה הא מ"ד בדוק אינו מחמיר רק מקיל שמותר לשרוף התרומה ולהביא קרבן ואינו ספק חולין בעזרה כמש"כ שרש"י ותוספ' ולמ"ד דחוק הוא חומרא שאסור לשרוף התרומה ולהביא קרבן מספק שמא הוא חולין בעזרה א"כ הי' להם לפסוק לחומרא כמ"ד דחוק עיי"ש שהניח בצ"ע:

ולעד"נ בס"ד עפימש"כ רש"י ד"ה רצופה ומעוכה על העד רחוק מהדם קצת עכ"ל וכ' עליו הסד"ט וז"ל משמע דאלו הוי על הדם ממש אפי' ללישנא דבדוק לא הי' מטמא. מיהו כי הכי הי' ק"ן דאפשר לומר דרש"י לא כי כן אלא דלא מחייב בקרבן אבל מ"מ חוששת וטמאה מספק עכ"ל א"כ יוצא לנו לפי"ז חומרא גדולה לדינא ללישנא דבדוק אפי' אי הוי המאכולת על הדם ממש עכ"פ חוששת ומטמא מספק וללישנא דדחוק בכה"ג אינה טמאה כלל רק דהגמ' אי אפשר לומר נפק"מ זו משום דקאי לענין קרבן ובזה אין נפק"מ כהא"ג משא"כ לענין איסור שפיר יש נפק"מ זו וללישנא דבדוק הוא לחומרא ושפיר כתבו הראשונים הנ"ל דפסקינן לדינא לחומרא כמ"ד בדוק הוא ואפי' בכה"ג טמאה. וזה מדייק הה"מ בלשונו הזהב וקיימ"ל לחומרא דאפי' נמצא על הכתם מאכולת וכו' דהיינו על הכתם ממש ג"כ טמאה כדעת הב"י בכוונת רש"י ומה"ט סתם הרמב"ם ולא הביאו בהדי' כיון דדין זה אינו מפורש בגמ' רק מסברא כפי' הב"י אליבא דרש"י רק סתם ולא חילק משום דס"ל כמ"ד בדוק ולדידי' אפי' בכה"ג עכ"פ טמא מספק ואף דיוצא לנו קולא מצד אחר לענין קרבן כקושי' הפל"כ מ"מ שפיר יש לומר דעדיף יותר לילך לחומרא לענין איסור כרת לבעלה מלהכניס חולין שנשחטו דלדעת הרמב"ם לאו דאורייתא א"כ לא שייך לומר דמצד אחר יוצא לנו קולא כיון דלענין דאוריי' הוי חומרא. ועיי' גינת וורדים כלל י"ג שנסתפק לענין לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן היכא דאם נאמר להתירא

להתירא נפקא לן חומרא כדבר אחר ואם נאמר לאיסורא נפקא לן קולא בעלמא אי שייך אף בכה"ג לקולא ולחומרא לחו"מ עיי"ש ועיי' ריטב"א לחולין דף ק"א דלענין קרבן לא שייך לחומרא מקשינן דמביא חולין לעזרה ובאוהל דוד שם כ' בתוספ' ע"ב ד"ה ת"ל דלחומרא גמרינן שהביא מבאר יעקב דדברי התוספ' סותרין לריטב"א. וכ' שם דהיכא דדומין יותר ילפינן מה דדומה עיי"ש וא"ש:

[יא] בתוספת ד"ה וליחוש וכן פר"ח דפריך וכו'

דאיכא הוכחה דלא אתי מנופה והיינו מדלא נמצא על שלה וראיתי בשו"ת תשורת ש"י ח"א סי' ק"ס הביא משו"ת שואל ומשיב ח"ג סי' קל"ו דבנמצא דם על עד שלו אח"ת נ"פ ובכל פעם הוציא האבר מת י"ל לפימש"כ התוספ' בשבועות דף הי' ד"ה המשמש דכשי' מת אין זה שיעור ווסת עיי"ש י"ל גם בנמצא על שלו כיון דהשהה את עצמו בהכר מת במה אחר תשמיש ראתה והוא ז"ל כ' ע"ז וה"ל ולענ"ד ז"א לפימש"כ תוספת בפ"ק דנדה דף ג' בד"ה מרגשת דשוכבת אפרקיד לא אמרינן אם איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתא דכותלי ביה"ר מעמידין אותו פיי"ש וא"כ בשעת תשמיש דשוכבת אפרקיד אף דנעקר הדם ממקורה לשאר בפרוזדור בכותלי ביה"ר ואין האבר מגיע שם רק בשעת דישה כמבואר ברע"ב ותוסיו"ט רפ"ה דנדה ואם איתא דלא ראתה עד אחר שמת האבר מאין ימצא דם על שלו דאז אינו דש ואינו בעומק כלל עכ"ל א"כ משכחת נמצא על שלו ואפשר שהי' גם בכותלי ביה"ר ואין הוכחה בזה שלא נמצא על שלה דהא שוכבת אפרקיד ונתעכב בפרוזדור והיינו שנתעכב אח"ת עד שימות האבר והוא ראתה ג"כ אח"ז מימ שפיר חייבין בקרבן דיש הוכחה שהי' בשעת תשמיש ואין הוכחה להיפך מדלא נמצא על שלה כי מה שראתה אח"ז הי' באמת בפרוזדור בשעת תשמיש ולע"נ.

[יב] בתוספ' ד"ה בעד שאינו בדוק לה עיי' בחי' הלכות

בסד"ט שהניח בל"ע על הטו"ר שפסק כרשב"א דכל שהי' בדוק פ"א ואח"כ הי' בחזקה שלא העביר בשוק של טבחים מקרי בדוק. ושאינו בדוק היינו שנטלתו ממקום שדרכה להניח עדים לבדיקה אבל לא בדקה אותו מפולם והביא ראי' מג' נשים שלבשו חלוק אחד. ולפימש"כ הטו"ר כר"ת אינו ראי' משם עיי"ש:

ולע"ד דעת הטור נכון מאד בס"ד בלי שום ראי' רק מצד הסברא הנכונה לפימש"כ בשו"ת חת"ס סי' קמ"ה וז"ל נראה מצד הסברא לומר דעד שאינו בדוק אינו דומה לנופה לרבי' ואיכא תרתי לריעותא דבשלמא התם הספק היא באותו מקום בעצמו וכיון שיש תרתי לריעותא יכול לבא מן המקור כמו המכה שבמקום מי רגלים א"כ נימא חזקת דמים מן המקור טפי מבאלחולת וכוליות משא"כ עד שאינו בדוק שספיקו מדמים וליכלוכים הרבה שבשוק מלא מהם והאשה בחזקת טהרה עומדת לא תטמאנה מספק ע"ש והא תינח בעד שאין בדוק דהרשב"א שייך לומר דעד שא"ב ספיקו מדמים וליכלוכים הרבה שבשוק מלא מהם משא"כ בעד שאינו בדוק שכ' התוספ' דהיינו שהי' בדוק פ"א ואח"כ הי' בחזקת שלא העביר בשוק של טבחים מהיכי תיתי נתלי יותר בדמים וליכלוכים שהשוק מלא מהם הא אדרבה העד הי' בחזקה שלא העביר בשוק של טבחים וכבר הי' בדוק פ"א ושוב דומה שפיר לתרתי לריעותא דיותר יש לתלות שהיא מגופה מבעד. וכיון דהטו"ר פסק כר"ת ור"י מודה לר"ת בתרתי לריעותא א"כ ממילא דבעד שהיא בדוק פ"א כנ"ל דומה ג"כ לתרתי לריעותא ועוד יותר. ושפיר פסק הטו"ר מכח סברא הנ"ל. משא"כ הרשב"א דס"ל דר"י מטהר אפילו בתרתי לריעותא א"כ היה לנו לטהר בעד שא"ב הנ"ל משו"ה הוצרך להביא ראי' דעד שא"ב הנ"ל לא מקרי עד שא"ב כנ"ל בס"ד נכון כדעת הרשב"א והטו"ר ודו"ק.

[יג] דף ט"ו ע"א רש"י ד"ה בתוך ימי עונתה

לי יום שלראיי' וכו' והרא"ה בבד"ה מפרש בתוך זמן ווסתה וכתב במלוא הרועים חלק א' אות ו' דלדדהו ס"ל לר"ל ווסתות דאורייתא דאי דרבנן אף אחרי שהגיע זמן ווסתה מותר כדס"ל לרבב"ח. אף לדעת התוס' והרא"ש והרשב"א ורמב"ן דס"ל דאף דווסתות דרבנן לא שרינן כ"א כששהה שיעור בכדי שתספור ותטבול י"ל דר"ל ס"ל ווסתות דרבנן והא דנקט תוך ימי עונתה לאפוקי לאחר עונתה בלא שהה אבל א"ה כששהה בכדי שתספור ותטבול שרי דווסתות דרבנן והרמב"ם פ"ד מה' א"ב מפרש בתוך ימי עונתה היינו ווסתה לאפוקי אם מלאה ביום ווסתה אסורה שמא תראה בשעת תשמיש אבל אחר יום ווסתה מותרים אף לר"ל ולדידי' ס"ל לר"ל ווסתות דרבנן עכתו"ד:

[יד] ע"ב בגמרא לא שנו אלא שאין לה ווסת לימים אלא

יש לה ווסת לימים ולקפילות וכו' והנה לעיל דף י"א ע"א הביא הרשב"א דעת רש"י והר"ן הלוי ז"ל דלקפילות לחודא ג"כ קבעה ווסת וגורס כאן במימרא זו לא שנו אלא שאין לה ווסת לימים ויש לה ווסת לקפילות דכיון דבמעשה תלי' וכו' ומזה הביא ראי' דיש ווסת לקפילתו בלא ימים ובמעשה בלבד תלי' מלתא. והרשב"א חולק דאין ראי' ממימרא זו דכאן ביש לה ווסת לימים ולקפילות איירי והיינו דהוא גורס כמו בגמ' שלנו ועל מה שהקשו התוספ' שם לפירש"י דמה מקשה לימים לחודיי פשיטא והו"ל לשינוי' דקמש"ל הברייתא דאף לקפילות לחודיי לא קבעה ווסת כיון דלרש"י לקפילות לחודיי לא הוי פשיטא עיי' מהר"ם שם. והרשב"א כתב דהא דפריך לימים לחודא לישנא יתירה קא דייק דלמה לי' למתרץ לומר לימים לחודא דהא בזה ליכא ספק ולכו"ע לא קבעה ולא הו"ל למתרץ למימר אלא לא קבעה ווסת לקפילות לחודא דהיא עיקר לריכותא דברייתא עיי"ש:

ועפ"י המבואר יתבאר מה שהקשה הצל"ח כאן וז"ל לעיל דף י"א פריך לימים פשיטא וחש ר' אשי לקושי' ומשני כגון וכו' והכא ר' אשי גופא אמר כן דהיכא דיש לה ווסת לימים ולקפילות אינה חוששת לימים לחודה והרי תקשה אליבא דכפשי' פשיטא מאי קמש"ל עכ"ד והניח בל"ע ואחרי מכת"ה לק"מ דהכא עיקר כונת ר"ה לאשמעינן לענין אמרינן קפילות דלא אמרינן לחוש שמא קפלה ביום ווסתה אלא אין חוששין וזה פשיטא וכמו לגירסת הרז"ה הנ"ל דקאי רק על קפילות כן הוא לדידן בווסת המורכב מימים וקפילות דהוצרך לאשמיענו דאין חוששין שמא קפלה כיון דבמעשה תלי' מלתא. ורק שם בסוגי' דלעיל דקאמר

דקאמר כהדיי דאינה קובעת ווסת לימים לחודיי שפיר גרס פשיטא אבל כאן לא אמר הכי רק דקמ"ל דאף שיש לה ווסת מורכב מימים וקפיצות אין חוששין שמא קפצה ביום המיוחד לווסתה וז"ש וברור כס"ד:

[טו] **שם מעשה** בשפחתו של מלוק פירש"י נכרא אלמא וישראל הוי. וקשה דלמאי נפק"מ סיפר אם הי' מלוק. ומצאתי בערך ש"י ליוד"ה סי' ק"י כתב דבר נכון מאד דר"י ס"ל קנסו שוגג אטו מזיד דלמא אתי לערומי כדאיתא בגיטין דף י"ד משום דאין מבטלין אנ"כ קנסוהו אפי' בדיעבד וה"ל כין יהא ספק וספק כדמסיק הש"ס או לסק"ד דספק הרגיל מוציא מיד וודאי מ"מ האי כהן הכניס לספק בידיים וכש"כ לפי סברתו דימצא הנפל ויבחין אם זכר אם נקיבה וא"כ איך טהרוהו חכמים אפי' עשה בשוגג לכן פירש ר"י דשפחתו של מלוק היתה והוכרח הכהן מיראתו של מלוק ואנוס הי' ומודה ר"י דלא קנסו. ומזה ראיי' דמש"כ מהרי"ט דכמו דאין מבטלין איסור לכתחילה כן אין לעשות ס"ס בידיים והוכיח עוד מסוגיי' זו דבמצות עשה נמי מהני ס"ס דהוי כוודאי כיון דא"ל לברר. וראי' מדמייתי הש"ס ההוא דתבר וההוא דכהן· דספק מוציא מידי וודאי אהא דבא מן הדרך מחשב ימי ווסתה ובא עלי' וא"ל נשאלה ואם וודאי ראתה צריך לשאלה וכיון דשאלה אינה טירחא נימא דמשה"ה אין ספק מוציא מידי וודאי. וע"כ צ"ל משום דאת"ל דצריך לברר תו לא חשיב וודאי ולא מהני בעשה דצריך דווקא וודאי וכן לענין טהרת כהן לאכול בקדשים עיי"ש ועיי' מחצית השקל לה' נדה רש"י קס"ה:

[ט"ז] **דף ט"ז ע"א בגמרא** דכו"ע ווסתות דרבנן והכא במקמ"ט קמיפלגי רשב"ג ס"ל וכו' וא"ל רבי אי חששת לווסתה אשה נמי טמאה וקשה דרבי להקל בא ולשונו אם י"ל ווסת חוששת לווסתה משמע דלהחמיר בא. ועיי' רש"י וראיתי בשו"ת פרשת מרדכי סי' י"א דבר מתוק מאד לפימש"כ הנוב"י לתרץ קו' הש"ך בסי' קפ"ז ס"ק כ"ב במש"כ ותו ק"ל דמאי ס"ס וכו' הא א"ל וכו' ופי' דבריו דר"ל דהו"ל שם אחד ולא הוי ס"ס כבסי' ק"י ס"ק י"א ותירץ דאין הספיקות שווים דאם בא מן הצדדים הדם עצמו טהור ובא מהמכה עכ"פ הדם עצמו טמא דמקור מקומו טמא עי"ש ולפ"ז י"ל דרבי בא להחמיר דשמע לי' לרשב"ג דקאמר הרואה דם מחמת מכה טהורה משמע שא"י שמכתה מוציאה דם כמש"כ הרשב"א ולפי

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

דף ט"ז בעו מיניי ווסתות דאורייתא או דרבנן ופירש"י הא דקיימ"ל דבעי בדיקה בשעת ווסתה דאלו לא בדקה טמאה ואפי' בדקה אח"כ ומצאה טהורה דאורח כזמנו בא ודם חזאי ונפל לקרקע אי דרבנן הוא דאיצריכו בדיקה ואם לא בדקה טהורה ובערוך לנר תמה א"כ מאי מועיל בדיקה דלמא לפני הבדיקה או לאחר הבדיקה ראתה ונפל לקרקע. והנה תוספ' הקשו מנ"ל להוכיח דווסתות דאורייתא מדקתני מצאה דם דחוששת לווסתה דווסתות דאורייתא דאף אי לאו דאורייתא טמאה מזמן הווסת כיון שראתה עתה:

ונ"ל ליישב דכבר עמד בחוו"ד סי' קפ"ז לחקור איך משכחת בדיקה בשיעור ווסת. מי יוכל לכוון השיעור ווסת ונראה דהנה חזקת דם בא בהרגשה עכ"פ בהרגשת זיבת דבר לח א"כ ווסתה נמי מסתמא בהרגשה וא"כ איירי שעתה הרגישה ג"כ זיבת דבר לח וזהו זמן הווסת אך לא בדקה אז רק אח"כ בדקה ומצאה טהורה אמרינן ווסתות דאורייתא ומסתמא נפל הדם א"כ ממילא לא קשה דלמא קודם או אח"כ ראתה ומה מהני בדיקה דבדיקה רק בעי כשהרגישה רק בדקה אח"כ ומצאה טהורה דתלינן בהרגשת מי רגליים:

ואמנם יש לפרש גם אי הרגישה היינו פתיחת פי המקור וכיון דחזקת דם בא בהרגשה א"כ ווסתה ג"כ הוא שהרגיש פתיחת המקור והגיע שעת ווסתה והרגישה פתיחת פי המקור ולא בדקה וזהו שעת ווסתה דהוי צריכה בדיקה והוא מהני הבדיקה כיון דלא הרגישה בשעה אחרת אף אח"כ בדקה ומצאה טהורה אפ"ה טמאה דמסתמא נפל הדם כשיטת התה"ד שבסי' ק"ן דלא שייך לומר דביה"ר מוקמי דם דהא למ"ד ווסתות דאורייתא כוודאי די' שעתה ולא חיישינן שראתה כבר ורק ביה"ר מוקמא דמא. אבל עכ"פ לא שייך לחוש גם אם בדקה שמא ראתה קודם הבדיקה או לאחר הבדיקה ונפל לארץ כיון דלא הרגישה בזמן אחר אבל למ"ד ווסתות דרבנן ומצאה טהורה אף שלא בדקה בשעה שהרגישה לא תלינן שנפל לארץ דלמ"ד ווסתות דרבנן סמכינן דדרך ביה"ר למוקמא דמא ולא שיפול לארץ וא"כ היתה מצאה כשבדקה אחר כך לכך אם הרגישה שנפתח מקורה טהורה וא"ש ג"כ קו' הפ"י דלא הרגישה כלל בשעת הווסת לכן למ"ד ווסתות דרבנן לא חיישינן:

עוד יש ליישב קו' התוספ' דזה תימה אי אמרינן למ"ד ווסתות ל"ד עכ"פ מוחזקת בדם א"כ הוי' לן לומר שטמאה מספק. אבל כבר ביארתי לעיל בפ"א שיש להוכיח דבשעת ווסתה ג"כ אין כאן דמים מצויים כלל למ"ד ווסתות ל"ד דהווסת להאי מ"ד הוא כשהגיע זמנה לראות מריקים העורקים הדם ורואה מיד א"כ אי לא ראתה כוודאי לא הי' בה דמים שלא הוריקו העורקים הדם נדתה עדיין ולכן ס"ל ווסתות ל"ד א"כ לא הוחזקה כלל בדמים לכן אינה מטמאה למפרע עד שעת הווסת ודו"ק:

עוד נראה להוכיח מהא דאיתא לקמן לימא הני תנאי נמי בהא פליגי הרואה דם מחמת מכה אפי' בימי נדתה טהורה דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה ווסת חוששת לווסתה. ואי אמרת דע"כ דמים מצויים בה בשעת הווסת א"כ מ"ט דרשב"ג ליחוש שדם נדה מעורבת בו אע"כ דמסולקת בדמים לגמרי עד שעת ראי' וכאן דאיכא מכה תלינן במכה ואמרינן דלא ראתה כלל ולא נפל בה כלל הדם נדה שבאו מהעורקים ולמ"ד ווסתות דאורייתא סובר דדמים מצויים בה קודם שעת הווסת כש"כ כשהגיע שעת הווסת לכן גם כיש מכה טמאה דדם נדות מעורבת בהן:

ולפי הכרעת רמ"א כוותי' היינו דווקא שלא בשעת וסתה או היכא די"ל ס"ס ספק מהצדדין ספק מהמכה והיינו לרשב"ג דמקי"מ טמא אבל לרבי דס"ל מקי"מ טהור א"כ גם אם הדם מהמכה הדם טהור והו"ל רק חד ספק וממילא קולא דאתי לידי חומרא הוא דעיי"ן לא מטהרים מחמת מכה רק ביודעה שמכתה מוציאה דם בוודאי ולא בספק דלא הוי ס"ס דהו"ל שם אחד וא"כ א"ש דאפ"ג דרכי להקל בא מ"מ לגבי שעת וסתה הו"ל חומרא ודו"ק:

[כא] ברש"י ד"ה ווסתות דאורייתא ובצל"ח כתב וז"ל ל"ע אי חיישינן להכי מה הועיל בדיקה בשעת וסתה דלמא לפני הבדיקה או לאחר הבדיקה ראתה ונפל לקרקע וא"ל שהי' מוך דחוק אלא בא"מ כל זמן וסתה א"כ למה טמאה בשבדקה ומצאה טהורה משום אורח בזמנו בא הרי לא אפשר שבא דא"כ הי' נמצא על המוך וביותר קשה דלקמן אמרינן שבדקה עצמה כשיעור וסת של וסתה דהאיך תוכל לצמצם רגע של וסת שתבדוק בשיעור אחר אותו יום אחריו שהרי אם שהה יותר לא מקרי שיעור וסת ול"ע עכ"ד והנה בגוף הדין לק"מ קושייתו דהאמת היא שצריכה בדיקה במוך דחוק כל שעת וסת כמש"כ החוו"ד סי' קפ"ד ס"ק ט' מחמת ראי' זו דהאיך משכחת שיעור וסת עיי"ש ומובא שם בפתחי תשובה ס"ק יז ג"כ א"כ אדרבא מזה ג"כ ראי' לחוו"ד דאל"כ מה מועיל בדיקה כקו' הצל"ח ומוכרח שיטת החוו"ד:

וראיתי בס' פרך ש"י שם שהביא לשון התוספתא פ"ט דנדה בזה הלשון ואין מחייבין אותה שתהא ידה בין עיני' כל היום אלא בודקין פעמים אווסתה עכ"ל התוספתא וכ' הוא ז"ל דמזה דלא כחוו"ד דאפי' נימא דהתוספתא איירי בי"ש לה שעה קבועה אם צריכה מוך דחוק כל שעת וסתה למה אמר בודקין פעמיים עכ"ד אמנם עכ"פ למ"ד ווסתות דאורייתא דינו של החוו"ד קיים לאמת והתוספתא שמקיל היינו למ"ד ווסתות דרבנן כמוכרח מהנ"ל:

אח"ז בא לידי התוספתא עם הגהות הגר"א והגיה במקום "בודקין פעמיים אווסתה" דל"ל "בודקין סמוך לווסתה" א"כ אין מזה שום הוכחה נגד החוו"ד די"ל דמיירי התוספתא בי"ש לה שעה קבועה כמש"כ הערך ש"י בעצמו דמודה החוו"ד וא"ש:

אך מה שהקשה הצל"ח דא"כ אמאי בבדקה ומצאה טהורה טמאה. לא הבנתי שלא זה איירי בלא בדקה עצמה בשעת וסתה רק אחר ווסתה מש"ה טמאה למ"ד ווסתות דאורייתא וכמו שביאר היטב בחוו"ד שם ס"ק י"ד הטעם דלמ"ד דרבנן טהורה ולמ"ד דאורייתא טמאה עיי"ש תלתא בטעמא:

ועפי"ז י"ל דמה שהביא החו"ד ראי' מהא דאשה שיש לה וסת די' שעה שאינה צריכה בדיקה לכל היום אינה ראי' רק למ"ד ווסתות דרבנן די"ל דמתניתין קאי אי ווסתות דרבנן אבל למ"ד ווסתות דאורייתא באמת הדין כן דהא דעת רש"י דלמ"ד ווסתות דרבנן אפי' ראתה אחר הווסת אינה טמאה משעת ווסתה רק משעת ראיי' אפי' טומאת מעל"ע למפרע אינה מטמאה כמו שהוכיח בצל"ח דאל"כ תקשי עלי' קושי' בתוספ' ד"ה חוששת דמנ"ל דווסתות דאורייתא ותירוצם לא שייך רק לשיטתם דחוששת היינו לענין מניינם וכש"כ ביום הווסת גופא דלא אזלינן רק בתר ראיי' למ"ד ווסתות דרבנן ולמ"ד ווסתות דאורייתא י"ל דכל יום הווסת אסור ומטמא באמת למפרע כל אותה עונה ומתניתין קאי למ"ד ווסתות דרבנן משו"ה די שעתה לגמרי ודו"ק

[כב] תוספת ד"ה חוששין פירש"י וכו' וביריעות שלמה ליו"ד הי' א' כ' על דבריהם וז"ל ול"ע דהא דמבואר ברפ"ק דאם ראתה שלא בשעת ווסתה מטמאה למפרע אבל הכא אדרבה תלינן דמה שראתה השתא הי' כבר בביה"ר בשעת ווסת ודם זה בא בשעת ווסתה ולמה מטמאה מעל"ע למפרע נימא אורח בזמנו בא. ותירץ דמיירי בהרגישה שנפתח מקור השתא וא"כ ע"כ בא השתא שלא בשעת ווסתה ושפיר מטמאה למפרע ז"א דאמרינן נס גם חזיתי' כמבואר בר"פ ראשון עכתו"ד:

אמנם למש"כ החוו"ד בסי' ק"ן [הבאתיו לעיל דף נ' באורך עיי"ש] דטומאה דלמפרע הוא דווקא בהרגשת זיבת דבר לח עיי"ש לא שייך לכאורה תירץ הירושלמי דממנפ"ש אם הרגישה פתיחת מקור באמת אינה טמאה למפרע מעל"ע ובזיבת דבר לח שוב שפיר איכא חזקה דהשתא. ולמה מטמאה מעל"ע ול"ע ודו"ק:

[כג] דף י"ז ע"ב בגמרא דם הנמצא בפרוזדור ספק וכו' התוספ' ב"ק דף י"א כתבו על הא דאמר בש"ס שם דמפר"ה קאמר ר"א חוששת מראשון משום דאין שלי' בלא וולד והקשו שם דממנ"פ אי ברה"י אפי' בס"ס טמא ואי ברה"ר אפי' בספק אחד טהור ותירצו דבשמעתין איירי לאוסרה לבעלה ובשב שמעתתא ש' פי"ב כ' לייסב קו' מהר"ם ש"ף שם שהקשה דהרי ס"ט מסוטה גמרינן שהוא לענין לאוסרה על בעלה ותי' דסוטה לבעלה איסורה משום טומאה כדכתיב ונטמאה ונטמאה א' לבעל וא' לבועל וכיון דאיסור שבה משום טומאה הו"ל ס"ט ברה"י וטמא וודאי אבל נדה לבעלה אינו כלל משום איסור טומאה אלא כמו שאר איסורי עריות עכ"ד הש"ש. והביא שם דעת כמה אחרונים שדנין אותה בתורת טומאה גם לבעלה עיי"ש. והנה בגוף הענין נלענ"ד ג"כ בס"ד להוכיח עוד ממקום א' בנדה לבעלה היא בתורת איסור ולא בתורת טומאה ממש"כ הראשונים בר"פ גיטין דהא דע"א נאמן באיסורין ילפינן מוספרה לה. ואי נדה לבעלה טומאה הוא. וכבר הביא השב שמעתתא א' פרק א' דברי הפר"ח שכתב דהא דלא ילפינן שאר איסורין מסוטה לחלק בין רה"י לרה"ר היינו משום דאיסור מטומאה לא ילפינן עיי"ש א"כ מה"ט גופא איך ילפינן ע"א נאמן באיסורין מנדה הא איסור מטומאה לא ילפינן וע"כ דנדה גופא ג"כ רק בתורת איסור הוא ולא בתורת טומאה. ועי' פוסנת הסמקים כלל מש"כ דספקים ילפינן גם איסור מטומאה עיי"ש אבל כאן לא שייך לומר כן דממנפ"ש כמו דלא ילפינן שאר איסורין מסוטה מה"ט דהוי טומאה כן לא נילף רק מנדה לענין נאמנות ע"א. וע"כ מוכח כנ"ל דהוי רק בתורת איסור כנ"ל:

אך מסוגי' זו תמוה לי לפי שיטתם שחילקו בין קדשים לאיסור נדה לבעלה דלענין בעלה דנינן לה בתורת איסור ולענין קדשים בתורת טומאה לטמא ברה"י ולטהר ברה"ר

כרה"ר דמה פריך מברייתא דר' חייא הא אביי איירי באיסור נדה לבעלה דהוא רק איסור אבל לענין ביאת מקדש וקדשיו דהוא בתורת טומאה א"כ הוי כמו סוטה דספק הוא כוודאי מש"ה חייב מיתה ושורפין את התרומה:

ונ"ל בס"ד לבאר דבריהם דהנה כבר העיר בש"ס שם דאביי ס"ל סקד"א מה"ת לקולא ורבא ס"ל סקד"א לחומרא עיי"ש ונ"ל סברא אחת דדין זה שכתבו התוספ' הנ"ל דלענין קדשים הוי ספק כוודאי משום טומאה תלי' ג"כ בזה. דאי ספד"א להומרא אז שפיר יש לקיים סברתם כיון דאף בספק עכ"פ יש כאן איסור נדה רק דאינו כוודאי אז שפיר שייך לומר דלענין קדשים עשאוהו כוודאי כיון דילפינן לה מסוטה אבל אי אמרינן ספד"א לקולא א"כ בנדה לבעלה התירה התורה ספק זה לגמרי עיי' חו"ד סוס"י ק"י א"כ אין כאן שום רמז איסור אז באמת לא שייך לומר דיש עדיין איסור טומאה דהא הוי תרתי דסתרי דכיון דלבעלה איסור נדה פקע א"כ לא שייך לומר דלענין טומאה תטמא דזה דווקא אם יש כאן איסור אז לענין טומאה מיחשב כוודאי אבל אם לענין איסור הותר לגמרי לא שייך לומר דלענין טומאה יחשב כוודאי:

ולפי"ז א"ש דלאביי לשיטתו שפיר מקשה דהוא ס"ל ספד"א לקולא א"כ אין לחלק כנ"ל. ואמאי אמר ר' חייא דשורפין את התרומה:

אח"ז מצאתי בס' צרור החיים בחידושיו למס' גיטין שכתב שם [בסוגי' דלשמה] מעין סברא זו בדברי התוספ' הנ"ל בנדון אחר לענין ע"א באיסורין שכיון שהיא נאמנת לגבי בעלה דלדידי' היא בתורת איסור ולא בתורת טומאה א"כ הה"ד דנאמנת לענין קדשים ג"כ אף שהיא בתורת טומאה ויש סברא לומר שלא תהי' נאמנת דהא אפי' כמה ספיקות שאתה יכול להרבות ברה"י טמא א"כ הה"ד ע"א לא יהי' נאמן מ"מ היא נאמנת דהוי תרתי דסתרי אהדדי כיון דלגבי בעלה נאמנת הה"ד לענין קדשים שהיא בתורת טומאה כמי נאמנת וכו' וסייע לזה ממה שפלפלו הפוסקים בשי' לענין פי' הלי נלע עיי"ש ועיי' שב שמעתא ד' פ"ה עיי"ש וברוך שמו יתברך שכוונתי בסברא זו לדעת קדוש ישראל מהר"ש ז"ע בנידון דידן לענין ספיקא דאורייתא לקולא כיון דלבעלה הוי לקולא ממילא לענין קדשים הוי ג"כ הכי ועיי' נוב"י קמא בה' נדה סי' כ"ד עיי"ש היטב:

ובשנת תרכ"ה כתבתי דברים אלו לידידי ודיד כל ישראל הרב המפורסם בחריפות ובקיאות בנפלאות הקדושה ופרישה כקש"ת מו"ה אברהם יקיר ז"ל התנא דבי נשיאה של הגה"ל מהרי"ס ז"ע מסאפינקע יצ"ו וכי' וז"ל מה שהעיר בסברה דשיטת התוספ' לא שייך רק אי אמרינן ספד"א להומרא דגם לענין איסור אמרינן עכ"פ מה"ת להחמיר י"ל דלענין טומאה הוי וודאי אבל אי ספד"א מה"ת להקל א"כ שוב א"ל גם לענין טומאה דהוי וודאי טמא דהוי תרתי דסתרי. סברתו ניתנה להאמר לפענ"ד והתוספ' לשיטתם דכבר פלפלו האחרונים אם שיטת התוספ' הוא דספד"א מה"ת להחמיר. ואני בעניי מצאתי ראי' דשיטת התוספ' היא דסד"א לקולא מה"ת מתוספ' חולין דף ק"ד ע"א ד"ה הא עוף אסור מה"ת דא"ל דדייק דעוף אסור מה"ת מדקתני כל הבשר דמשמע כולן שוה דהא הנודר מן הבשר אין כל הבשר שוה דאפי' ר"ע מודה דלא מתסר בבשר עוף מה"ת כדאמר בפי' הנודר מן הירק דמודה ר"ע דלא לקי ולכאורה צ"ע איך ראי' משם דלא מתסר מה"ת דלמא הא דלא לקי משום דהוי ספק איסור וכן פי' באמת הר"ן שם בנדרים ובע"כ דשיטת התוספ' דספד"א לחומרא הוא רק דרבנן וא"כ כיון דלא לקי משום דהוי ספק ממילא מוכח דלא הוי אסור מדאורייתא דספד"א לחומרא הוא רק מדרבנן וכיון אין זה סתירה אם התוספ' בב"ק סוברין ספד"א מה"ת לחומרא כמש"כהמרש"א פ"ב דפסחים דכמה גאונים חיברו ולא אחד.

ומה שהקשה מש"ס נדה דף י"ז פ"ב נראה דלא קשה דהרי כבר הקשו התוספ' שם אהא דרב קטינא דקאמר דאין שורפין עליו את התרומה תימה כיון דהוי ס"ס וכו' ותי' דמסוטה לא ילפינן טומאה דאתיי' ע"י ראיית נופא וכו' וא"כ בע"כ טעמו של ר' חייא דס"ל דשורפין עליו התרומה. הוא רק משום דהוי וודאי וא"כ הוי דאביי דלא כר' חייא. ובזה מיושב גם מה שהקשיתי בהא דנדה דף כ"ט ע"ב בהא דהאשה שהי' עושה צרכי' וראתה דם דפליגי ר"מ ורי"י שם ואמאי לא נימא ס"ט ברה"ר ספיקו טהור ולפי הנ"ל א"ש:

אך מה שקשה לי כעת בש"ס כריתות דף י"ג ע"א בהא דהתירו למגע טמא מת להניק את בנה ובנו טהור וקאמר רבא משום דהוי ס"ס ספק ינק כשיעור וסי' אם הי' בכא"ס ואמאי איצטרך בזה ס"ס ניגנא ממנפ"ש אם ברה"ר ס"ט אם ברה"י ס"ט וצ"ע לפמ"ד לזה דומה לספק נגע עכ"ד העתקתי דבריו לגודל חביבותא דהוי נכן בחיים חיותו לבחל"ח. ואם כי האריך הרבה וגם בכמה מכתבים שהרין אלי מהמת ידידות עוז שהי' בינינו. אבל מחמת הוצאות הדפוס מוכרח אני לעבור על דעתי בזה ואיסתגר בזה:

והנה לעיל דף כ' אות ז' הבאתי דברי שו"ת מראה יחזקאל וסיים שם וז"ל המנס דברי התוספ' דף י"ז ד"ה ואין שורפין קשים להולמם דמה תירצו בזה דלא ילפינן מסוטה טומאה שבא ע"י ראיית גופה וכו' דהא סברא זו לא מהני רק לדחות חזקת טהרה ככ"ל ומ"מ הו"ל למילף לטהר ברה"ר אפי' בלא סלגא ופלגא וכ"כ ברה"י הו"ל לטמא בוודאי מכח כש"כ ככ"ל גם מה שדחו מהך דדם תבוסה אינו מובן לענ"ד דוודאי לענין נדה דאנו דנין על האשה ובענין לאוקמא אחזקתה בזה שפיר שייכא סברא זו דכיון דאיכא רעותא מגופה לא אוקמינן לה אחזקתה משא"כ בדם תבוסה דאין דנין על המת שיצא ממנו הדם רק על האוכל והכלים שנגעו בהדם. והוי כמו שאר ספק נגע האיך שייך כאן הסברא דרעותא מגופא ובהכי ניחא לי ליישב מה שהקשה הנוב"י סי' כ"ה אמאי נקט ר' חייא לענין תרומה וקדשים ולא לענין לחייב את בעלה בכרת עיי"ש ולפימש"כ א"ש דלרבותא נקט ר' חייא הכי דוודאי לענין האשה עצמה דהוי רעותא מגופה פשיטא דטמאה אבל לענין תרומה וקדשים סק"ד דהוי רק כמו ספק נגע לכך קמ"ל דאפ"ה ליכא חזקת טהרה כיון דעכ"פ צריכין לדון על האשה לאוקמא אחזקה קמייתא. וכ"ז לענין נדה משא"כ גבי דם תבוסה דאין דנין כלל על המת שיצא ממנו הדם צ"ע איך שייך כאן הסברא דרעותא מגופא הנ"ל עכ"ל הק':

[כד] דף י"ח ע"א תוספת ד"ה כאן שנמצא בקרקס.

וכו'

וכו׳ וקשה דנמלא על שלה או על שלו וכו׳ ותמה פליסס בסד״ט הא כתבו התוספ׳ לעיל ד״ה ודם העליי׳ וכו׳ דבעלי׳ לא נמלא אלא מין אחד מי״ד דמים הטמאים וא״כ דלמא מתניתן דלעיל מיירי דחזינן שנמלא על העד משאר מראות דמים שלא נמלא בעליי׳ וי״ל דמשמע להו דמתניתן סתמא קתני. וכהא״ג ל״ל הא דמקשה הש״ס לעיל וליחוש דלמא דם מאכולת הוא ומאי קושיי׳ הא איכא לשינויי׳ דמיירי שהוא יותר מכגרים ועוד אע״כ דמתניתן סתמא קתני ומיירי בכל ענין עיי״ש והנה לפי תירולו דמתניתין סתמא קתני ומיירי גם בדם הנמלא בעליי׳ מבואר דאותו דם הנמלא בעליי׳ הוא דומה ממש להיולא מן המקור דהיינו עכ״ס לאחד מי״ד מיני דמים היולאים מן המקור ואין להבחין ביניהם. דאם אפשר להבחין אכתי תקשה דמה מקשה התוספ׳ מנמלא על שלו הא אפשר להבחין ומיירי כגון דחזינן שאינו דם עליי׳ רק דם מקור. ע״כ מוכח מזה דהתוס׳ ס״ל דאין להבחין בין דם עליי׳ לדם המקור ושפיר הקשו מנמלא על שלו:

והנה לקמן דף כ׳ ע״ב איתא בין טומאה לטהרה ודאי חזינן פירש״י ז״ל כשספרו ימי טוהר של יולדת וכאו ימי נדה שלה דהשתא שעתה לא הוי זיהמא. וכתב הריטב״א וז״ל פי׳ לפירושו ואע״ג דלרב מעיין אחד הוא וכימים תלי׳ מלתא שמא דם זה אינו מן המעיין ההוא אלא מן העליי׳ ולריך לראות. וכן ללוי דס״ל שני מעיינות הן ובפסיקות דם תלי׳ מלתא מ״מ אינה האשה ידי׳ בין פיני׳ כשעוברין ימי טוהר וגם פעמים שפוסק מעיין כנהר ואח״כ יבא דם אחר שאין ידוע מן המקור או מן העלי׳ זה ברור. והולרכתי לכתוב מפני שראיתי מהנדזין על רש״י ז״ל על פי׳ זה עכדה״ק הרי מפורש יולא דבין דם עליי׳ לדם המקור אפשר להבחין מי שבקי בראיית דם א״כ מה הקשו התוספ׳ כאן אם לא שגם התוספ׳ ס״ל כאותן החולקין שהביא הריטב״א. מה״ט דאין להבחין בין דם עליי׳ לדם מקור ול״ע:

אח״ז מלאתי בחי׳ חת״ס לדף כ׳ ע״ב הנ״ל בד״ה ההוא בתרא דם כנים הוי וז״ל מכ״ז משמע דהלכה כמ״ד לעיל דף י״ט כדם מאכולת של ראש וא״כ קשה לעיל י״ד ע״א דפריך וניחוש דלמא דם מאכולת היא מה ענין מאכולת של ראש לאותו מקום וי״ל דכיון דנדחק מהשמש בשפת תשמיש ניחוש דאישתני. ואפי׳ דם מאכולת של גוף משתנה למראה דם של ראש ע״י זיהום התשמיש ולעיל כדפריך מתולה במאכולת מאי לאו דכולא גופא הומ״ל איה״נ ובדאיזדהום דאישתני מחמת הזיהומא אלא דמהי״ת להקל כולי האי דלא ידע אלא שהרגה מאכולת מהי״ת לה לומר דאיזדהום. ועוד אפשר דווקא מחמת זיהום התשמיש משתנה ולא מחמת דבר אחר. אלא דלפי״ז קשה מאי משני לעיל דף י״ד ע״א אי בדיק הוא או דחוק הוא מ״מ איך מייתי קרבן נחוש שמא מראה דם טהור הוי ואישתני ע״י הזיהום. וי״ל כיון דליכא למתלי במאכולת ופ״כ נפיק מגופא לא נימא דמראה טהורה הוי דרוב דמים היולאים מגופא מראה טמאה להם ודווקא במאכולת הוי תלינן כמש״כ התוספ׳ שם כיון שנמלא רק על אחד מהם של שלו או על שלה אבל בדם כיון דע״כ מגופה אתיא בדוק הוא אבל מאכולת א״כ תו לא תלינן במראה כשירה נגד הרוב. ומזה מוכח שאין לחשוב ספק כלל שמא מראה כשירה הוא וכ״כ בלעה״כ ורז״ה עכ״ל החת״ס א״כ לפי״ז א״ש דהם בנמלא על שלו מודה הריטב״א שא״א להבחין כיון שהיא מחמת התשמיש ונשתנה מחמת הזיהום א״א להבחין אם היא מן העליי׳ או מן המקור ושפיר הקשו התוס׳ דדלמא מן העליי׳ היא ואין להבחין אם מן העליי׳ אם מן המקור כנ״ל בס״ד. ועיין היטב בלחם ושמלה סי׳ קפ״ח ס״ק א׳:

[כה] תוספת ד״ה שלי כבית עיי׳ מש״כ בדבריהם לקמן דף כ״ה ע״ב בתוספת ד״ה המפלת עיי״ש:

[כו] בתוספת ותו ליכא וא״ת וליחשב נמי הא דתנן בהרואה, וכו׳ וי״ל דשורפין וכו׳ בתשו׳ שמן רוקח חלק ג. חיו״ד סי׳ י״ב כ׳ על דבריהם וז״ל לכאורה אינו מוכרח די״ל דבאמת אין שורפין והא דלא קאמר למעוטי הא היינו משום דא״א לומר דכוונתו למעוטי כיון דבאמת לא ממעט דהא אפשר לומר דשורפין והוא בסוג מקור וכתי׳ התוס׳ וא״כ א״א לומר למעוטי הא עיי״ש:

[כז] ע״ב תוספת ד״ה רוב אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא. הקשה בעל״כ לפימש״כ תוספ׳ יבמות ס״נ ולקמן דף ל״א דר״י חייש למיעוט א״כ מ״ט מטמא ביכול לפשוט ידו וליגע כחכמים נימא סמוך מיעוטא לחזקה כר״מ והניח בל״ע ובאמת במחכ״ה נעלם ממנו מש״כ הרשב״א בחידושיו שם שהקשה מכתובות דף י״א דאמר ר״י אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה ותירץ דשם הוי כדיעבד ומודה ר״י עיי״ש הרי דבדיעבד מודה ר״י דאזלינן בתר רובא רק לכתחילה חייש למיעוט כר״מ א״כ לדידי׳ באמת מיעוטא כמאן דליתי׳ דמי׳ רק דלכתחילה חייש למיעוט ושפיר ס״ל דל״א סמוך מל״ח כמו דל״א לרבנן סמל״ח מה״ט דמעוטא כמאן דליתי׳ דמי׳ ולא חזי לאיצטרופי בהדי רובא. ועיי׳ בס׳ בית אל לה׳ נדה סי׳ ק״ן ס״ק כ״ו. וזה פשוט וברור:

[כח] דף י״ט ע״א בגמרא אמר קרא כי יפלא ממך וכו׳ עיי׳ סד״ט ועל״כ כאן ובחידושיו לסנהדרין דף פ״ז מה שהקשו בזה. והתירץ הכללי על כל הקושיות כיולא באלו הוא מה שתירץ החת״ס דעיקר סמיכת הש״ס הוא אהא דאמרינן לקמן דמי׳ דמי׳ וכו׳ ע״כ ש״מ דאיכא דם טהור כאשה אלא דאי לאו בין דם לדם לא הוי סמכינן אדמי׳ דמי׳ והוי דחקינן ומוקמינן קרא למלתא אחריתי אבל השתא דכתיב בין דם לדם אי סק״ד דבמראות דם נדה ליכא שום הפרש בין מראה למראה הוי לי׳ לפרש הא בין דם לדם אהאי קאי דלא נטעה נפרשו אמראה דם נדה דמסייע לן קרא דדמי׳. או דלא הול״ל דמי׳ דמי׳ כי היכי דלא נטעה אע״כ דבין דם לדם אמראות דם נדה נמי קאי עכדה״ק:

וראיתי בס׳ פל״כ שתי׳ פל קו׳ הסד״ט דלמה לא קאמר דפליגו בדם שבחתיכה או בשפופרת. דלקי״מ דלשון בין דם לדם משמע אם נקרא דם או לא כמו בנגע דפליגי אי חשיב נגע אבל בדם שבחתיכה אין הפלוגתא אי חשיב דם אלא אם טמאה או לא ולכך לא שייך דאיירי בי׳ קרא עיי״ש ותמוה בעיני מאד דהא בסנהדרין מייתי בזה פלוגתא דמעיין אחד. ופלוגתא דהמקשה

דהמקשה. ושם ג"כ אין הפלוגתא על הדם אי הוי דם או לא רק אי טהורה או לא דהיינו אי עדיין הוי המעיין בטהור או לא. ודם טוהר מפורש בתורה דמקרי דם רק שהתורה טיהרתו א"כ שפיר הוי מצי למימר דפליגי בדם שבהתיכה ג"כ אי טמאה או לא. ושפיר הקשה הסד"ט. רק דבאמת א"ל לכל זה דהכל מיושב בתירוץ החת"ס הנ"ל:

ובירושלמי איתא מניין לחמשה מיני דמים טמאים מן התורה אמר ר"י בן לוי והיא גילתה את מקור דמי' וטהרה ממקור דמי' דם יהי' זובה בבשרה והא ואשה כי יזוב זוב דמי' מכאן היא אלא שבא עלי' במי זיבתה ועשה אותה זיבה וכו' וביאר בלחם ושמלה לשי' קפ"א דריב"ל לא ס"ל האי שחור אדום הוא אלא ס"ל דהתורה מרבה חמשה מיני דמים דהיינו דמי' דמי' דם יהי' זובה בבשרה עיי"ש:

ולפי"ז י"ל קצת בהאי דדרש דדם אדום הוא דהרי מנדה מוכח דגם שחור הוי דם וי"ל דמשו"ה איצטרך לרבות אפי' שחור ע"כ משום דסתם דם אדום הוא ואינו בכלל ריבויי' דדמי' ועיי' עוד מה שנכתוב אי"ה בזה לקמן דף ל"ב ע"ב בתוספת ד"ה למעוטי עיי"ש היטב ודו"ק:

[כט] ע"ב ברש"י ד"ה תטמא משום משקה כרוקה וכו' ואמאי מטהרין לגמרי עכ"ל

הקשה הצל"ח ז"ל תימה דאם גם על טהרות מקשה דתטמא ולמה מטהרין לגמרי האיך משיבין דאין מתגלגל ויוצא אכתי תטמא טהרות לפי הנראה מסוגי' דלקמן כיון דלא בעינן מתגלגל ויוצא א"כ אם היא נדה ע"י דם אדום הדם ירוק הוי כמשקה הנוגע בנדה שנעשה ראשון והטהרות שני והו"ל לרש"י לפרש ואמאי מטהרין מדין מעיין אבל ממש"כ ואמאי מטהרין לגמרי משמע דליכא טומאה כלל והאיך שייך זה לענין טהרות וצ"ע עכ"ד ואני קטן שבתלמידים לא ירדתי לסוף כוונת קושייתו בזה. דהרי לקמן אמרינן דאותן משקין שהם משקין מצד עצמן אף שאין מעיין מ"מ משום משקה עכ"פ מקבל טומאה כמבואר ברמב"ם ה' מטמאה מו"מ פ"א ה' ט"ו תשעה משקין בזב ג' מהן אב הטומאה וכו' ג' מהן כוולד הטומאה ואלו הן דמעת עינו ודם מגפתו וחלב אשה כל אחד מאלו כמשקין טמאים שאין מטמאין אדם אבל מטמאין כלים מד"ס וג' מהן טהורים ואלו הן זיעתו וליחה סרוחה היוצאים ממנו והרעי הרי אלו שלשה מן הזב והבירו כמותן מאחר האדם עיי"ש היטב. א"כ הרי קושיי' זו בעצמה שמקשה הצל"ח הוא קושי' הגמ' גופא דבתחילה נמי היכא דקחזי' דם ירוק מעיקרא לא מטמאהו היכא דחזי' דם אדום והדר חזי' דם ירוק תיטמא מידי דהוי אמשקה זב וזבה א"כ היתה קו' הש"ס ביה' מטמאה אב הטומאה כפי' רש"י כרוקה וכמימי רגלי' וגם הוי סק"ד עדיין מטעם משקה אלא דלא הוי משקה כלל כמו שהיא לפי האמת אבל מעיינות נימא דהוי דהא לאו הא בהא תליא דהא חלב הוי משקה ואינה מעין. על זה תירצו רבנן דאינו מתגלגל א"כ אינו מעיין וע"ז מפרש אה"כ דהכי פריך להו כמשקה ולטמא אף דאינו מתגלגל מ"מ מתורת משקה ניטמא. וכן פירש"י באמת גם כאן שאם יגע שרץ ואמאי מטהרים לגמרי ותירצו לא רבנן בעינן דם חללים א"כ בפי' הקודם דהקשה ר"מ לרבנן דניהוי דם חללים אב הטומאה נוכל לומר שפיר דהוי ידעי דבאמת אינו משקה אפי' לר' מאיר מטעם דאינו דם חללים רק בתורת משקה ניטמא וכשחזר והקשה על פירוש זה אי הכי שפיר קאמרי הוצרך לחזור ממה דהוי ס"ל מעיקרא דגם ר"מ ס"ל דאינו משקה רק דר"מ ס"ל דהוי משקה מגזה"כ ורבנן ס"ל דלא הוי משקה דאינו דם חללים א"כ דברי רש"י פשוטים מאד כפשטות סידור הסוגיא ועיי' שבגמ' למעיין ודוק.

[ל] תוספת ד"ה לית ליה הקשו דא"כ מנ"ל לטומאת מראה ירוק וכו' וכי' ובשו"ת מהרי"א הלוי ח"א סי' קט"ו על דבריהם אלו וז"ל ביאור דבריהם דלעיל פריך הגמ' אימא אדום ותו לא ומשני דמי' דמי' הרי כאן ארבע וכיון דעקבי' ל"ש הך דרשה דמי' קשה אימא אדום ותו לא ולכאורה י"ל אמאי לא הקשו כן לעיל על ב"ש שמטמאין כמימי תלתן וקאמר בגמ' דל"ל דרשה דדמי' דמי' א"כ קשה אימא אדום ותו לא. אמנם לפמ"ש הב"י בשם קפ"ה דמימי תלתן נוטה לאדמומית ומ"מ לב"ה טהור מדמי' דמי' הרי כאן ארבע ותו לא ומשו"ה מחמרינן דאנן בקיאין להפלות כיון שנוטה לאדמומית משא"כ בירק כשעוה וכזהב דס"ל לחכמים דפליגי על עקבי' דאינו נוטה כלל לאדמומית לכך גם לדידן טהור עיי"ש ומפשט דברי המשנה משמע שב"ש דמטמאין במימי תלתן מודו בירוק דטהור. א"כ י"ל דלב"ה פריך שפיר אימא אדום ותו לא כיון דב"ה מטהר במימי תלתן אף שנוטה לאדמומית כמש"כ הב"י וע"כ דס"ל לב"ה שאין לטמאות בשביל שנוטה קצת לדם וא"כ גם בשלשה מראות יטהרו ג"כ מה"ט נוסף והוצרך לריבויי משום דמי' הרי כאן ד'. אבל לב"ש לק"מ דאינהו ס"ל שכל מה שנוטה קצת לאדמומית טמא ומשו"ה מטמאי בכל המראות גם כתלתן ובשר צלי והא דמטהרין בירוק משום דס"ל כחכמים דפליגי על עקבי' דירוק אינו נוטה כלל לאדמומית. משא"כ על עקבי' שפיר הקשו תוספ' כיון דל"ל דרשא דדמי' דמי' מנ"ל לטמאות שאר מראות דאל"ל משום דס"ל שירוק נוטה לאדמומית דא"כ הו"ל לטמאות במימי תלתן ובשר צלי דלד"ה נוטה לאדמומית [עיי' מהרש"ל דעקבי' מודה במימי תלתן ובשר צלי דטהור] משו"ה הוצרכו תוספת לתרץ דאית לי' קרא אחרינא לטמא בירוק:

ולפי"ז י"ל דעקבי' ס"ל דירוק יותר נוטה לאדמומית ממימי תלתן דא"כ נוקים להאי קרא למימי תלתן ומנ"ל לטמאות ירוק ולטהר מימי תלתן אמנם מדברי מהרש"ל נראה דעקבי' מודה דירוק אינו נוטה למראה אדמומית ולדבריו צ"ל דעקבי' הי' לו הוכחה מקרא לטמא ירוק דווקא ולא כמימי תלתן ולהב"י א"ש כפשיטות כנ"ל:

וסיים לדינא דבכתם אין להחמיר כלל בירוק רק כעד הבדוק במראה ירוק המחמיר כדברי של"ה בשם מהרש"ל תע"ב והמיקל כדעת השו"ע לא הפסיד עכ"ד ועיין בזה בר"ן פ"ב דשבועות דשם מבואר בהדי' כדעת הב"י עיי"ש היטב:

[ל"א] דף כ' ע"א בגמרא שחור כחרתי וכו' ונימא דיו וכו' הו"א כי שכהותא דדיותא קמ"ל ובשו"ת טוב טעם

טעם ודעת מה"ק סי' רמ"ה הקשה דל"ל למימר כי שבחותא דדיותא הו"ל למימר דהוי סק"ד דאף כדיו שנשתנה למראה. אחרת ונשארת שחור כ"ש נמי טמאה. א"ו דדיו שנשתנה לא שמי' דיו ולכן מדאמר כדיו משמע כדיו שחור שלא נשתנה ולכן מוכרח לומר כי שבהותא דדיותא. או דהוי סק"ד לומר דווקא כדיו שנשתנה לאדום טמא דבזה כיון שהיא אדום אף די"ש בו קצת שחרית אמרינן דלקה אבל אם נעשה שחור ממש ל"א דלקה לכך קמ"ל שחור ככרוי' דאף שהוא שחור לגמרי נמי טמאה וליכא למימר כשבחותא ובע"כ כל שנתהפך לאודם לאו שמי' דיו רק בעינן שיהי' הכל שחור וכל דלא הוי שחור לא הוי שמי' דיו רק לענין תפילין וס"ת כשירה בסוף אם שחור קצת משום דבשיורי מלוה-די כדיו כל שהוא ולא בעינן שיהי' כולו שמי' דיו אך מ"מ שם דיו לא הוי רק על השחרית שבו ולכן אם הי' אומר כדיו הוי נמי ידעינן דהוי שחור ממש דשם דיו הוי רק שחור ואם נשתנה פקע שם דיו והוי כנבילה שנתהפך לדבש עיי"ש ועיין שו"ת חת"ס יו"ד סי' רכ"ז פלפולו עם הגי' מהרש"ק ז"ל:

פרק שלישי

[א] **במשנה המפלת** וכו' פירש"י משום נדה וכתב הערוך לגר דרש"י נקט נדה משום דשכיח טפי והוא הדין כימי זיבה דהוי זבה עיי"ש והנה לכאורה גם זה פשיטא ולמה הוצרך להשמיענו דטמאה נדה:

ולע"ד כס"ד דרש"י השמיענו דבר גדול כזה דהנה לקמן דף מ"א ע"ב איתא מקור שנעקר ונפל לארץ טמאה וכו' דם אמר רחמנא ולא חתיכה וכו' כמ"ש חת"ס וז"ל ואין לומר דס"ל כמ"ד ר"פ המפלת דרכה של אשה נראות דם בחתיכה דא"כ לא הי' צריך לאתויי מדברי קבלה יען הספק נחותך וכי גרע מקור מאשר חתיכה דאית בה דם והוא פשוט עכדס"ק לפי"ז א"ש דהוו"א דנימא דתנא דמתניתין מטמא באית בה דם היינו טומאת ערב כמו במקור שנפל לארץ מקרא הנ"ל ולא טומאת שבעה מלד דדרך אשה נראות דם בחתיכה נטמאה שבעה קמש"ל דטמאה נדה טומאת ז' כנ"ל נכון כוונת רש"י בס"ד:

[ב] **בגמרא ל"א** רוב חתיכות וכו' הקשה הסד"ט מ"מ ניחוש שמא הי' דם אגור בתוכו עיי"ש וכו' הטל"כ לתרץ דפלוגתא דרוב חתיכות הוא אם רוב דם שבא מן המקור הוא של ד' מראות שהרי

הערות והחידושים מהגאון המפורסם מה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ה וואיצען יצ"ו

דף כ"א לא אמרינן רוב חתיכות וכו' והקשה בסד"ט מ"מ ניחוש שמא הי' דם אגור בתוכו ובעל"כ תי' דפלוגתתם תלי' אי רוב דם של אשה אינו דם טמא ויפה הקשה **הרב המחבר נ"י** א"כ תקשי קושי' תוס' מנ"ל דסברו דל"א רוב חתיכות אכתי נימא דהוי פלגא ופלגא וטמא כרש"י:

לכן אמינא ליישב קושי' הסד"ט דנראה דפלוגתתם תלי' בסברא שכבר כ' לעיל אי דם נדה שכיחו במקור או רק כאים אל המקור בשעת הראיי' דאי אמרינן דדם שכיח במקור אפי' קודם ראיי' שפיר י"ל דמזה מתהווה שפיר התיכה שהדם נקרש לחתיכה וע"כ רוב התיכות של ד' מיני דמים הוי ורבנן סברו ל"א רוב חתיכות של ד' מיני דמים משום דהדם טמא אין שכיח כלל במקור א"כ לא מתהווה ממנו חתיכה א"כ ממילא לא שייך להקשות דניחוש דהדם אגור בתוכו כיון דאין דם נדה בא אל המקור רק בשעת ראיי' והולך מיד לחוץ ואם אנו מולאין התיכה ע"כ הוא מאחר מיני דמים א"כ גם בתוכו אין שכיח שיהי' דם נדה:

ולפי"ז יש ליישב נמי קושית התוס' שהקשו אפי' אי נמי ליכא רוב גם כפלגא ופלגא יהא טמא כרש"י ולפמש"כ אתי שפיר כיון דרוב חתיכות אינו של ארבע מיני דמים משום דדמם לא שכיחו במקור עד שעת ראיי' א"כ ע"כ אפי' פלגא ליכא דהא לקמן איתא דסומכוס משום ר"מ ס"ל אם יש דם בחתיכה טמאה ומבואר במהר"ם דסברתו דעי"ז הדם יש ראי' שכל החתיכה הוא דם קרוש וא"כ הכא דאיירי דלא מצאה דם בחתיכה א"כ יש תרי מיעוטא דאפי' הפלגא שמתהוה מד' מיני דמים הנה יש מיעוט אשר דם עדיין אגור בתוכו א"כ ליכא רק מיעוט חתיכות שמתהוה מדם אף שאינו אגור בתוכו דם לכן מטהרין חכמים דלית להו דרוב בא מד' מיני דמים:

ובהא ניחא לי הא דאיתא לקמן דפליגו אי דרכה של אשה לראות דם בחתיכה דרש"י משום דמב"מ א"א וכפי' טו"ט ודעת מהדו"ק סי' רמ"ה העלה היכא דגם אויר מפסיק אז גם מ"ב חוצץ דלא גרע מאויר והקשה **הרב המחבר נ"י** מפירש"י כאן שכ' דמב"מ אינו חוצץ והא כאן גם אויר הוי הפסק דבעינן שיזוב הדם על בשרה א"כ מ"ב חוצץ ולפי מ"ש ניחא דלמ"ד דרכה ש"א לראות דם בחתיכה יען דדמים מצויים במקור א"כ החתיכה גדלה במקור במקום הדמים וזהו כוודאי הוי מ"ב כיון שגדילים יחד במקור האשה אמנם לאידך מ"ד דסובר דאין דרכה ש"א לראות דם בהתיכה ס"ל דאין הדמים מצויים באשה א"כ אין דרכה ש"א לראות דם בחתיכה דדם נדה מיד כשבא למקור זב לחוץ א"כ אין גדילין יחד א"כ דם זה שבחתיכה ממנ"פ טהור אי מפני שאין גדילין יחד והוי חציצה דלא שייך מ"ב אינו חוצץ כיון דאפי' אויר הוי חציצה ועוד דאולי גם דם זה אינו כלל דם נדה דהא אין מצויים במקור רק בשעת ראיי' אבל לא שתלא עם החתיכה ה"כ שני טעמים אלו סברא אחת להם יען שאין דם נדה מצויים במקור ומיושב קושי' תוס' לקמן דף כ"ב ד"ה דפליגי כמובן:

ונראה שבזה יש ליישב גם שיטת רבינו דס"ל כרבא דכו"ע אין דרכה ש"א ל"ד וקשה אמאי נכי דרבא הכי מסיק אליבא דר"א וחכמים אבל ת"ק דמתניתן הי' סובר דדרכה ש"א לראות דם בחתיכה ולפימש"כ א"ש דכבר כתבנו דבהא פליגי אי ווסתות דאורייתא ע"כ דדמים מצויים באשה בכל עת ולמ"ד ווסתות דרבנן היינו דס"ל דאין דמים מצויין באשה עד זמן ראייתה א"כ כיון דפסק ווסתות לאו דאורייתא ע"כ ס"ל נמי הכא דאין דרכה ש"א לראות דם בחתיכה ודו"ק:

שהרי דם נקרש ונעשה חתיכה כמש"כ התוספ' וא"כ לריו דס"ל דגם לחכמים של ד' מיני דמים טמאים דמחזיקין לדם נדות שקרש ומה שמטהרים הוא דווקא באינה יודעת מה הפילה דל"א דרוב חתיכה של ד' מיני דמים ע"כ ס"ל דל"א דרוב דם הבא מן האשה הוא של ד' מינים וא"כ האיך ניחוש שהרי דם אגור בתוכו דאפי' הי' בתוכו אכתי אין כאן רוב שהוא של ד' מראות שהרי ס"ל לחכמים שרוב דם של אשה אינו דם טמא עכ"ל ממש. ודבריו תמוהים בפירי דהאיך אפשר לפרש כן פלוגתתם דא"כ תהדר קושיות התוספ' דפכ"פ כשדם אגור בתוך החתיכה לא שייך לומר כתירוצם דאדרבה רוב חתיכות לאו של ד' מיני דמים הן דאף אי נאמר דל"א רוב דם הבא מן האשה הוא של ד' מיני דמים אבל לא שייך לומר אדרבא דרוב דם הבא מן האשה לאו של ד' מיני דמים ויהי' פלוגתתם מהיפך להיפך ועכים ספק הוי אי הוי מ"ד מיני דמים או לא. א"כ לדעת התוספ' דלא מוקמינן אחזקה בספק טומאה כרש"י אכתי תקשי קושייתם דהוי עכ"פ ספק טומאה וקושי' הסד"ט במקומה עומדת דלדעת התוספ' ע"כ פי' פלוגתתם כפשוטה דכו"ע ס"ל דרוב דם מן האשה הוא טמא רק דרוב חתיכות אינם מדם טמא כנ"ל ול"ע ותירוצו של הפעל"כ לא יקנה מקומו רק לתי' הרשב"א ורמב"ן ור"ן דס"ל דמוקמינן אחזקה וכמו שביאר הפעל"כ בעצמו דבריהם דס"ל דכאן לא ילפינן מסוטה דהוי ספק ראי' ומהני חזקת טהרה א"כ גם על קושי' הסד"ט י"ל כתירוצו אבל לדעת התוספ' א"א לומר כן ול"ע גדול. וי"ל בדוחק:

[ג] **בתוספת** ד"ה ואינו נאכל הרמב"ם הי' א"ב פ"ז פסק דהו"ז ספק לידה ספק זיבה וכו' הסמ"ג דפסק כתנא קמא דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם והוקשה בעל"כ דהא לפי המבואר ברמב"ם שספק דאין קושי' לנפלים א"כ למש"כ התוס' כאן צריכה להביא ב' קרבנות מספק וא"כ לא פסק לא כת"ק ולא כר"י עיי"ש. ולענ"ד בס"ד אתא שפיר מאוד דהנה בזה מצינו ב' שיטות אי הראי' שמחמת פתיחת הקבר מצטרפת לזיבה כשאינו בקושי' עיין להם ושמלה סו"ס קנ"ד כ' וז"ל בלשון רש"י דף ל"ח ע"א ד"ה קמס"ל דאפשר לפתה"ק בלא דם מוכח דס"ל דאפי' הראיי' שמחמת פתה"ק מצטרפת לזיבה כשאינו בקושי' ודלא כרמב"ם עיי"ש וגם הריטב"א ורמב"ן פירשו שם דלא כרש"י ומוקמי לה בנפלים ומטעם דאין קושי' לנפלים עיי"ש א"כ לדעת הרמב"ם לא שייך סברת התוס' דאי אין קושי' צריך ב' קרבנות דילמא ראתה וילדה דהא אין ראיי' זו מצטרפת כלל לזיבה כיון שהוא רק ע"י פתה"ק ומוכח מזה דלדעת התוספ' כרש"י דגם ע"י פתה"ק מצטרף לראיי' מסו"ס שפיר כתבו כנ"ל נכון בס"ד:

ובהא דפשיטא להו לתוספ' דאי אין קושי' לנפלים צריכה ב' קרבנות תמה בעל"כ דבשלמא חד קרבן מייתי מספק דהוי רק חד ספק דשמא ילדה ואת"ל לא ילדה שמא ראתה והוי ס"ס לחומרא ולכן שפיר מייתי חד קרבן אבל שתביא ב' קרבנות לענין זה הוי ס"ס לקולא שמא לא ראתה ולא ילדה ואת"ל ראתה שמא לא ילדה או את"ל ילדה שמא לא ראתה ומאן לימא דאס"ס נ"כ מייתי קרבן עכ"ד. ולענ"ד בס"ד למש"כ הריטב"א וז"ל ותדע דע"כ לא אמר אלא דרבנן סברו אפשר לפה"ק בלא דם ומיהו דכיון דאפשר לא סגי דלא להוי ספק דאורייתא ואי' משום חזקת האשה דקיימא בחזקת טהרה הורע חזקתה כיון דהפילה ופעמים דאיכא דם עיי"ש ועיין שהקשה קושי' הריטב"א ומה שתי' עיי"ש. וכריטב"א לעיל דף י"ח ע"א ד"ה מאי לאו והנה חזקה עדיפא מס"ס דלא מהני ס"ס במקום חזקה ועיין תוס' כתובות דף ט' ע"א וכן הוא בש"ך סיק"י ופוסקים דאם אינו ספק השקול אינו ס"ס א"כ לפי דברי הריטב"א הנ"ל דספק ראתה אינו ספק השקול דמצוי לראות בשעה שהפילה ומה"ט לא מהני החזקת טהרה של האשה א"כ ממילא לא הוי ס"ס כי כשמתחיל לומר שמא לא ראתה ולא ילדה זה אינו ספק השקול כיון דקרוב יותר לומר שראתה כמ"ש הריטב"א ושפיר הי' חייבת ב' קרבנות מספק שמא ילדה וראתה:

[ד] **ע"ב בגמרא** ואמר ר"י וכו' אם יש דם אגור וכו' עיין מהרש"א שהקשה דאמאי לא פריך מברייתא דסומכוס ור"א עיי"ש מה שתי' ולא זכיתי להבין. קושייתי דהא דרשב"י קילא מכולהי וא"כ אדרבה הקושי' דרך רבותא דאפי' לפי קולא דרשב"י קשה וכש"כ מסומכוס דמחמיר ועיין ערל"נ שפי' כדברי רש"י שכ' דם אגור דם הרבה דקשי' לי' לרש"י ז"ל האיך אמר דקולא מכולהי הא סומכוס נמי הכא אמר כרשב"י לכן פירש"י דם אגור דם הרבה וכזה קיל מסומכוס משום ר"מ דמטמא בדם כנום אפי' אינו הרבה עיי"ש והוא כוונה אמיתת א"כ מבואר שאין חילוק בין סומכוס לרשב"י רק דלסומכוס אפילו דם מיעוט טמא ולרשב"י דווקא הרבה דם טמא ולא מעט א"כ גם תי' המהרש"א אינו מובן דמה הוכרח הי' להמקשן לומר דלסומכוס טמא משום שהחתיכה שעיי' הדם יש ראי' שכל החתיכה הוא דם קרוש וגם לרשב"י נימא כן דאם יש דם הרבה אז יש ראי' שכל החתיכה הוא דם קרוש ומכ"ש להקשות יותר לרשב"י:

ועוד דאדרבה אם יש סברא לומר דטעמא דסומכוס דמגלד הדם דנינן שכל החתיכה הוא דם קרוש א"כ לקמן דף כ"ה ע"א שאלו לפני רבי וכו' מדהא קמייתא כיחידאי כסומכוס וכו' ותקשה מנ"ל דטעמא דסומכוס משום דם דלמא טעמא דסומכוס משום דע"י הדם דנינן לכל החתיכה לדם קרוש משא"כ בשפיר מלא דם דלא שייך לומר כן דהא דשפיר הוא עכור והוא מלא דם ולא שייך לומר שנקרש ונעשה עור עיי' פ"ת ביור"ד סי' קנ"ד דיש להבחין אם הוא שפיר או חתיכה עיי"ש ומנ"ל דהוא כסומכוס הא אינו דומה כלל לדסומכוס ודברי מהר"ס לע"ג. ויש לייסב בדוחק:

[ה] **תוספת ד"ה** ואמר רשב"י וא"ת נסייע ממתניתן דבעי עמה דם וי"ל דהיינו משום דקסבר דאינו דם נדות עכ"ל והנה הרמב"ם גרס המפלת חתיכה קרועה והיינו פלי פלויי והקשה בעל"כ ובחי' חת"ס דא"כ לא פריך מידי מרשב"י כיון דרשב"י מיירי בפלי פלויי ותי' החת"ס דהמקשה הוי ס"ל טעמא דשופרת לאו מטעם חציצה אלא משום שאין דרך לראות כן והיינו טעמא דמיעוט רחמנא בבשרה ולא בשופרת והה"נ נמי בחתיכה ואפי' בפלי פלויי והוא

שיטת

שיטת ר"ש ברא"ש. ואפ"ה מסיק לחלק בין שפופרת לחתיכה עכ"ד ולפ"ז לא קשה מידי קושי' התוספ' לענ"ד דלפ"ז הת"ק דמתניתין ורשב"י בחדא גווני מיירי והוא פשוט לענ"ד בס"ד :

[ו] דף כ"ב ע"א רבא אמר דכו"ע אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכו' וכתי' חת"ס הקשה על הפוסקים מה ראו לפסוק כהך דרבא דכו"ע אין דרכה וכו' ואמאי נהי דכו"ע דקאמר רבא היינו ר"א ורבנן דברייתא בשמעתין מ"מ ת"ק דמתניתין ע"כ ס"ל דרכו של אשה לראות דם בחתיכה וא"כ הלכה כת"ק דמתניתן עיי"ש :

ונלע"ד בס"ד דהא אי אמרינן דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וכו' או אין דרכה ש"א וכו' תלי' בפלוגתא אי ווסתות דאורייתא או דרבנן דהנה במלוא הרועים אות ן' כ' דטעמא דמ"ד ווסתות דרבנן משום דקיימ"ל דאין דם טמא בלי הרגשה וכיון שלא הרגישה טהורה מדאורייתא ולמ"ד ווסתות דאורייתא ס"ל דאמרינן וודאי הרגישה רק דסברה הרגשת מ"ר היא ואע"ג דהלל מודה דלחולין טהורה היינו טעמא דלא מטמאינן למפרע מוקמינן לה בחזקת טהרה משא"כ הכא ומ"ד ווסתות דרבנן ס"ל דמשו"ה לחולין טהורה להלל מדלא הרגישה רק לקדשים מחמיר משום סייג עיי"ש

ומעתה לפימש"כ החת"ס דהא דאין דרכה של אשה לראות הוא מדאמר שמואל בבשרה עד שתרגיש בבשרה ולמעוטי ספיר והתיכה ותרתי ש"מ. עיי' ר"פ הרואה כתם. והרגשה היינו כל הרגשה שתרגיש בגופה ע"י התעוררת הדם שחוששת בגופה ולכל הפחות פתיחת פי המקור או כעין מי רגליים וכדומה. משא"כ אם אין הדם מעורר שום דם בגופה רק שהוא זב מבשר מת אעפ"י שהיא דם נדה באמת טהור הוא. והה"ד נמי דם היוצא ע"י התיכה אזי אין הדם מעורר לצאת אלא החתיכה הוליכה הדם עמה כי המקור כולו עורקים וגידים קטנים. וא"א שיצא ממנו דבר מבלי שיוליך עמו דם ולא שהטבע הקיאה לדם ההוא משו"ה טהור וההוא עד שתרגיש בבשרה דאמר שמואל והאי למעוטי ספיר והתיכה משום שאין דרכה של אשה לראות דם הכל הולך אל מקום אחד עיי"ש בדבריו :

אמנם סברא זו ניחא רק למ"ד ווסתות דרבנן דלדידי' לא חיישינן שמא הרגישה כשיודעת וודאי שלא הרגישה. אבל למ"ד ווסתות דאורייתא דמסתמא אמרינן שהרגישה אף שיודעת ואומרת שלא הרגישה ואמרינן הרגשת מי רגליים היא א"כ הה"ד בדם הבא עם החתיכה ניחוש שמא הרגישה ואף שאומרת שלא הרגישה. דהא להלל גם מסתמא אמרינן שהרגישה למ"ד ווסתות דאורייתא כמש"כ במלוא הרואים הנ"ל ואפי' שלא בשעת ווסתה דהא הלל מיירי שלא בשעת ווסתה דבשעת ווסתה די' שעתה כמבואר בריש המסכתא. א"כ גם כאן בחתיכה למ"ד ווסתות דאורייתא דאמרינן דבוודאי הרגישה וחיישינן לזה כמו דס"ל להלל. דאולי הי' הרגשת מי רגליים. גם כאן חיישינן שמא הרגישה כמו בכתם ראיי' ולפ"ז ס"ל לת"ק דמתניתן ווסתות דאורייתא ומה"ט הוא מטמא ביש עמה דם דחיישינן שמא הרגישה אף שיודעת שלא הרגישה ומשו"ה לא פסקו הפוסקים כוותי' דלדידן דקיימ"ל ווסתות דרבנן לא חיישינן שמא הרגישה כשיודעת שלא הרגישה וטהורה. אפי' ביש עמה דם כיון שהי' בלא הרגשה וא"ש ודו"ק :

ובעיקר פירושו של דרכה של אשה לראות דם בחתיכה פירש הריטב"א וז"ל דרכה ש"א לראות דם גמור בחתיכה וכיון דאורחא בכך לא הסיכה חלילה והרי הוא כאלו היתה החתיכה עצמה דם ובבשרה קרינן בי' עכ"ל ורש"י פירש וז"ל הלכך בבשרה קרינן בי' דמין במינו אינו חוצץ עכ"ל ועיין שו"ת גבעת פנחס סי' כ"ו דטעמא דדמב"מ אינו חוצץ היינו משום דמינו בטל לגבי כשאינו מקפיד בביטולו לשעתו ובביטלו עולמית אין בו חשש חלילה עיי"ש א"כ לפ"ז כאן שהתיכה יוצאת עם הדם מן המקור לא שייך לומר שבטל לגבי בשרה אפי' לשעתו דהא יוצא מן המקור לדרכו החוצה א"כ מב"מ חוצץ בנדון דהכא ול"ע לפירש"י דהכא. ועיין בטו"ט ודעת מהד"ק סי' רמ"ה בסופו דמב"מ אינו חוצץ רק בדבר שלא הקפידה תורה שיהי' דבוק כמו בלולב שא"ל שיהי' דבוק האגוד ללולב רק שלא יהי' הפסק אבל אויר אינו חוצץ משא"כ בטלוה הקן בעינן שהאם יהא רובצת על הבילים ממש ואם הגבה מאליו אינו משלח הרי בזה אף על אויר קפדינן ובעינן שיהא דבוק וסמוך ממש לבילים בזה י"ל אף דמב"מ אינו חוצץ מ"מ גם סמוך ממש לא הוי והוי כאלו אויר מפסיק ביניהם עיי"ש א"כ הכא שהקפידה תורה בבשרה שיזוב הדם דרך בשרה דווקא ממש והוי כמו בשה"ק דכתיב על הבילים ואפי' מב"מ חוצץ דעכ"פ סמוך לא הוי. ולפי' הריטב"א א"ש דהחתיכה עצמה נחשבת לדם :

ועפי"ז הי' אפשר לפרש וליישב קושי' החת"ס דמנ"ל לת"ק למעט מבבשרה שפופרת וספיר וחתיכה דלמא קרא אהצילה קפיד והיינו דווקא שפופרת דאינו מינו היא אבל חתיכה דהוי מינו וכן ספיר לא עיי"ש ולהנ"ל א"ש דכאן לא שייך כלל לומר מב"מ אינו חוצץ א"כ אין נפק"מ בין שפופרת לחתיכה כנ"ל בס"ד :

ובספר בית אל חדר ג' אות כ"ד כי לפרש פירוש הדם מהמובן הפשוט דמר סבר דרכה של אשה וכו' היינו ר"א וא"כ לא שייך לומר א"א לפה"ק בל"ד דהא דם זה הוא הדם שראתה ומ"מ הדם לא מטמא דהא החתיכה חוצצת ומיירי שפיר בלא פלי פלויי. ומר סבר דרכה ש"א וכו' וזהו דם החתיכה עצמה כפירש"י וא"כ ע"כ ראתה דם אחר דהא א"א לפה"ק בל"ד ולכך טמאה וזה דעת החכמים דאמרו אין זה דם נדה אלא דם חתיכה ולאומרא קאתי ומיושב קושי' הרא"ש מהא דקיימ"ל א"א לפה"ק בל"ד עכ"ד :

[ז] תוספת ד"ה אלא הקשו על רש"י עיי"ש. וכתי' חת"ס לשבת דף פ"ו בסוגי' דפלטת כ' על דבריהם הללו וז"ל ולענ"ד דרש"י ס"ל דאע"ג דזב נמי בעי שיעורא ורואה הוי מ"מ לא בעי שיעורא כבת אחת ואם הכנים קיסם והוציא זיבה לחוץ פשיטא דטמא מטעם שכ' התוס' שהרבה יכול להוציא בקיסם אך בקרי שהוא נוגע צריך שיוציא כחתומת פי האמה בבת אחת שיהי' נוגע בכ"א כשיעור דאי לא"ה לא מצטרף דמה שמן השפה ולפנים עדיין אינו מטמא בפנים ומה שמהשפה ולחוץ וכבר יצא ונתפרד וליכא נגיעה אלא טיפה שעל השפה ואין בו כשיעור שהקיסם

מפסיק

מפסיק אבל אי סק״ד שהקרי רואה הוא הוי מצטרף השיעור בזה אח״ז כמו בזיבו של זוב ולמאי דמסקינן משום לאלומי זיבה אע״ג דבטיפה אחת של זיבה לית ביה שיעורא ואפ״ה סותר צ״ל כמש״כ הרמב״ן דלא בעי שיעורא כ״א בתחילת טומאה ולא לסתירה עיי״ש באורך נפלאות מדעת קדושים מזהירים כנתינתם :

[ח] בגמרא כי יזוב זוב דמה אמר רחמנא וכו׳ כתב בחי׳ הת״ס לע״ק דנקט קרא דפרשה שני׳ שהיא פרשת זיבה בלא עת נדתה ושביק קרא דפרשה ראשונה דמיירי בנדה ממש והתם נמי כתיב בלשון זיבה. ואי נימא דמיותורא דכי יזוב זוב הוא דנולד לו ספיקו הוי א״ש. אלא דלפי״ז א״ל לקושטא דמלתא דבימי נדה דכתיב דם יהי׳ זובה יהי׳ ריבויי הוא לרבות אפי׳ יבש נמי ובימי זיבה כתיב כי יזוב למעוטי יבש וה״כ יהי׳ בימי נדותה מטמא אפי׳ ביבש ובימי זיבה לא תטמא אלא בלח: ואל תתמה שכן ימי נדה חמורים מימי זיבה שבימי נדה מטמאת אפי׳ מאמת אונס לידה ולא בימי זיבה עיי׳ לקמן ל״ו ע״א וסברא זו כי התוס׳ ר״פ דם הנדה לחלק בין דם נדה לזובו של זב זכר וא״כ ה״נ נימא הכי וא״כ מאי פשוט ממשנה דר״פ דם הנדה והרים המפלת דלמא התם איירי בימי נדה אבל בימי זיבה אה״נ דדם היבש טהור וצ״ע עכ״ל. ולענ״ד בס״ד א״ש מאוד דהנה רש״י פי׳ לעיל דף כ״א ע״ב ד״ה בבשרה ופרשה שני׳ נאמרה בזבה וכו׳ ובשו״ת הת״ס סי׳ קע״א הניח בצ״ע דמה בעי בזה :

אמנם בעל״נ פי׳ כוונה אמיתת שהוצרך רש״י לזה דכיון דכתיב ואשה כי תהי׳ זבה דם יהי׳ זובה בבשרה ויש לטעות דקרא זה בזבה כתיב וא״כ אכתי לא ידענא דבנדה שדינה לראות בעתה ג״כ בעינן שילא דרך כותלי ביה״ר לכן פירש״י דהאי קרא בנדה כתיב שהרי פרשה שני׳ נאמרה בזבה כדלקמן דף מ״א לענין בפנים כבהון אין לי אלא נדה זבה מניין ת״ל זובה בבשרה עכ״ל. א״כ לפי״ז כיון דבקרא דנדה כתיב נמי זיבה א״כ לכאורה הפסוקים סותרים במשמעותם דיהי׳ זובה משמע לרבות כמש״כ החת״ס וא״כ ממילא דגם בזיבה הוי כן כמש״כ הצל״כ דזובה בבשרה קאי על זיבה ג״כ וקרא דכי יזוב זוב משמע למעוטא דם יבש וזהו שאלת הבעיין דע״כ חד מוכחי דרשה ומשמעות אינו עיקר כנ״ל מש״ה שפיר הוצרך להביא קרא דזיבה כי זהו עיקר ספיקתו אם נמא דכי יזוב זוב מיעוטא הוא א״כ ממילא א״א לומר דיהי׳ זובה לרבות בא דא״כ הדברים סותרין לענין זיבה דזובה בבשרה קאי על זיבה ממש א״כ ממילא דריבוי דיהי׳ מרבה גם בזיבה לטמא דם יבש. וקרא דכי יזוב זוב למעט משמע וע״ז פשט שפיר דמצינו דדם יבש טמא וא״א לומר דרק בנדה טמא דהא א״כ ע״כ צריך אתה לומר מריבויי דיהי׳ זובה א״כ גם בזובה הדין כן דקרא לא בנדה לחוד מיירי רק גם בזבה ודו״ק :

[ט] תוספת ד״ה אבל דם הסד״ם הקשה הרי כבר חילקו בין אם הוא באנפי נפשה בין אם הוא על הבגד לענין דם א״כ גם לענין רוק חוב י״ל כן ועל״כ כתב דדבריהן מהופכין שהם הקשו ב׳ קושיות והא דם הנדה והקושי׳ דהתם קתני רוק וכו׳ בהדי הדדי וע״ז כתבו בתחילה התי׳ על הקושי׳ שני׳ וי״ל דמ״מ אקושי׳ וכו׳ אכן כיון דאכתי הקושי׳ הראשונה לא מתורצת לזה כתבו דהתם איירי בדם הנדה וכו׳ ובזה י״ל באמת גם הקושי׳ מרוק וזוב אבל לא הוצרכו להזכיר זה כיון דכבר תירצו קושי׳ זו עכ״ל והנה מובן לכל מעיין שקשה להפוך דבריהם מהמפורשבדבריהם :

ונ״ל בס״ד כי דבריהם דברי אלקים חיים המה אחר עיון רב. לפי״מ דפליגי הרמב״ם והראב״ד דלהרמב״ם קאי בדיקת פוסרין גם על רוק וזוב וניעו ולהראב״ד קאי על שרן ונבילה וכתבו החת״ס והצל״כ שילא לו לראב״ד מלשון בעל הבעיין דנקט שרן ונבילה ולא נקט רוק וניעו דא״כ פשיטא לי׳ הואיל והני רכיכי לא בעי מעל״ע ולא איבעי׳ לי׳ אלא בדם הנדה דלדינא מטמא אפי׳ ביבש אלא משום דלא שכיחא שיהא קשה כ״כ משום הכי תלינן שהוא מסומא ומכה וא״כ איכ״ל נהי דפחות ממעל״ע נמי יבש הוא מ״מ עדיין אינו חוץ מגדר השכיח עד שיתייבש כ״כ שלא יתמהה במעל״ע ואז נדע שהוא ממכה ושומא. ומיישב בזה קושי׳ התוס׳ ד״ה או דלמא דבמעל״ע סגי לדם שהוא יבש ומ״מ בשמעתין להוכיח מזה שהוא ברי׳ בפ״ע בעי טפי ובעי מיעוך ע״י הדחק עיי״ש :

והנה התוס׳ לשיטתם אזלו דלא ס״ל כראב״ד ורא״ית הראב״ד לפי שיטתם אינו ראי׳ דהא דנקט הבעיין שרן ונבילה לרבותא דאפי׳ בשרן ונבילה דאקושי בעי דווקא מעל״ע ולא מיעוך יהי׳ מאיזה טעם שיהי׳. עכ״פ האמת כן הוא. ובאמת גם בזובו ורוקו בעי מעל״ע דווקא מטעם שכי התוס׳ דאקושי טפי מדם א״כ אינו ראיי׳ מדלא נקט זובו ורוקו דאדרבה זה פשיטא ונקט שרן ונבילה לרבותא כנ״ל דאפי׳ בשרן ונבילה לא סגי במיעוך אף שהוא כש״כ מדם :

אך כ״ז אחרי שהוכיחו התוס׳ דרוקו וזובו וניעו אקושי טפי מדם. אבל בקושייתם הקשו באמת קושיית הראב״ד דלמה נקט הבעי׳ רק בדם שהוא בבא אחרת ולא שאל שאיבעי׳ בזוב ורוק דג״כ רכוכי והם פשיטא לי׳ בזה מטעם דרכיך דבאמת לא בעי מעל״ע א״כ מ״ש בדם דמספקי לי׳ וע״ז תירצו די״ל דבזוב פשיטא לי׳ דבעי מעל״ע ונקט שרן לרבותא כנ״ל :

וע״ז שפיר הקשו בדיבור השני דא״כ דלא אמרינן כשיטת הראב״ד תקשי לרשב״ג כקושייתם דל״ל כתירץ הראב״ד וכמש״כ החת״ס דהא כיון דזוב ורוק אקושי ממילא אין ראי׳ מהא דנקט שרן ונבילה דוקא וא״ש קושי׳ התוס׳ דקאי על הבעיין דווקא כנ״ל בס״ד כוונתם על נכון למעיין ביושר :

[י] דף כ״ג בגמרא בעי ר״י וכו׳ הרמב״ן הקשה דנימא נפק״מ לענין אמה ואם אמה דאסורין גם לאחר מותה ותי׳ הרשב״א דהאי נפק״מ לאיתסורי באחות ר״י בעצמו אמרה שידע ג״כ שאיבעייתו לאו איבעי׳ הוא כיון שאינו יכול לחיות הוי כנפל גמור ורק למען הביא את ר׳ זירא לידי גיחוך אמר כן ולהרבות הגיחוך אמר נפקותא באחות דבלא״ה לא שייך עיי״ש. אמנם התוס׳ משמעות דבריהם דעכ״פ זמן מה יכול להיות ע״פ הקדמה דאל״כ לא שייך הרגו ורבעו. ותמה בחי׳ חת״ס דא״כ מה גיחוך איכא באחותו הא אכתי מבעי׳ לן אי קידש אחותו באותה שעה שהי׳ חי׳ ובא אחר וקידשה אי חלין וכמש״כ הרשב״א עיי״ש ולענ״ד בס״ד לייסב

כוונתם

כוונתם דא״ש לפימש״כ רש״י ד״ה בכור לנחלה דהני לאו בני נחלה נינהו דלא חיי עכ״ל וביאר דבריו בעל״כ שהקשה לו דמה משני שאני התם דאמר קרא וכו׳ דהרי גם ר״י ג״כ ידע דבעינן לב אביו דווה שהרי ע״כ דלא חיי וא״כ רבא חידש רק דאפילו חיי אין לב אביו דווה עליו כיון דמשונה הוא וא״כ עיקר חסר מן הספר ע״ז תירץ רש״י דר״י סבר דטעם הבא אחריו בכור לנחלה משום דזה לא בא לידי נחלה דלא חיי אפי׳ רגע ולזה מייתי גם סיפא דמתניתין דסנדל ושליא דהם באמת הטעם כן ופריך אי סק״ד דחיי אפי׳ רגע אחד בר נחלה הוא ומשני לעולם י״ל דחיי זמן קטן ומ״מ הבא אחריו בכור לנחלה משום דאין לב אביו דווה עליו עיי״ש א״כ י״ל דר״י הוי ס״ל באמת דחיי זמן קטן כדעת רבא דלקמן ומשו״ה שאל האיבעי׳ לאו מטעם ניתוך רק באמת להלכה ועי״ז השיב ר״ז דהאמת הוא דאין במינו מתקיים דהיינו שאינו מתקיים כלל אפי׳ רגע כדעת ר״י מדפתי והו״ל לר״ז לבא לידי ניתוך כיון שדבר שאינו שאל וכ״כ התוס׳ הרא״ש שלשון אין במינו מתקיים מורה שאינו מתקיים כלל א״כ לפי האמת מודו התוס׳ דאינו חיי כלל והוא נפל באמת כדעת רשב״א וכר״י מדפתי דלקמן ועי״ז הקשו שלפי בעיית ר״י הו״ל למבעי׳ בהורגו ורבעו כיון דהוי סבר דחיי אבל לפי האמת דאמרינן שאין במינו מתקיים והיינו דלא חיי כלל א״כ הוא באמת רק ניתוך ואין נפק״מ כלל להלכה בזה א״כ בעיית ר״י ושינוי׳ דר״ז תלי׳ בפלוגתת ר״י מדפתי ורבא דלקמן כנ״ל ועיין בהסכמת הגאון מהרי״ש כ״י ז״ל לשו״ת שבות יעקב מ״ם:

[יא] בגמרא פרסה מיהא איכא הקשה הפל״כ למה לא אמר תיק״ו כדרך הש״ס כשלא נפשט האיבעי׳ ותי׳ דאולי לא נאמר כן רק כשהבעיי׳ הוא אליבא דהלכתא אבל לא כשהוא רק למ״ד דבאלא״ה לא פסקינן כוותי׳ וסיים דל״ע אם שייך זה בכל המקומות דאמרינן תיק״ו עיי״ש ולנע״ד אף ימצא באיזה מקומות נגד כלל זה מ״מ כאן מספיק תירץ זה דלפימש״כ הבכור שור דאיבעי׳ זו לא קאי רק לשינוי׳ בתרא דפי׳ בהמה המקשה דיליף עובר מוכל בבהמה לרבות וכו׳ אבל לשינויי׳ קמא דילפינן מבהמה בבהמה ממילא אימעטו עופות כמש״כ בירושלמי פ״ח דתרומות בהמה ולא עוף ולא שקן עיי״ש באורך וכי׳ דמה״ט השמיט הרמב״ם ולא כי׳ דין אדם הנמצא בבהמה ואדרבה משמע דפשיטא לי׳ להיתירא דכתב לו הותר מן הנמצא בבהמה כ״א מה שיש לו פרסה דס״ל כתי׳ הב׳ דמרבינן מוכל בהמה אפי׳ דלאו בהמה רק שהי׳ לו פרסה ובעי׳ דנדה לאו דהלכתא הוא דהלכתא כתי׳ הב׳ דסתמא דגמרא מסיק הכי עיי״ש א״כ אפי׳ אליבא דר״מ בעי׳ זו אינה רק לחד מ״ד ולא אליבא דהלכתא ולתירץ סתמא דגמרא אינה בעי׳ כלל ור״מ גופי׳ ג״כ לא אליבא דהלכתא הוא שפיר יש לקיים כלל זה בכהא״ג עכ״פ כמו בכאן וקרוב יותר שלא ימצא מקום סתירה נגד אופן כזה ומה״ט לא אמר תיק״ו כנ״ל:

[יב] דף כ״ד ע״א בגמרא בבהמה אסור באכילה

הרמב״ם ה׳ מ״א פ״א הלכה ו׳ כתב בהמה טהורה שילדה או שנמצא בה כריי׳ שיש לו שני גבין ושני שדראות אסורה באכילה וזהו השסועה שנאסרה בתורה עכ״ל וכי׳ הכ״מ דפסק כרב דהלכתא כוותי׳ באיסורא עיי״ש ותמה בעל״כ דאיך כ׳ הרמב״ם שילדה הא בילדה נפל הוי ואסור באכילה משום נבילה כמש״כ רש״י ואין לומר כיון דכבר במעי אמו נאסר משום שסועה א״כ לא חל נבילה על שסועה ורק משום שסועה חייב ולא משום נבילה דז״א דא״כ מנ״ל לרב דגם אם נמצא במעי אמו אסור דלמא רק כשנולד כמו לשמואל דאף דאינו בריי׳ דלמא גזה״כ הוא שיתחייב משום שסועה בהדי נבילה דשניהם אלו כשנולד דאיסר בת אחת הוא אבל במעי אמו שרי והניח בל״ע. ולענ״ד בס״ד ליישב ע״כ עפ״י הדרך שכ׳ הפל״כ עצמו „בהאי״ן לומר״ כיון שכבר במעי אמו נאסר משום שסועה א״כ לא חל נבילה וכו׳ ולענ״ד נראה דכן הוא האמת ומה שהקשה ע״ז דמנ״ל לרב דגם אם נמצא במעי עמו אסור וכו׳ נלענ״ד עפי״מ שכ׳ לעיל בשם הבכור שור דלישנויי׳ קמא דפי׳ בהמה המקשה דילפינן מבהמה בבהמה ממועט עופות ואדם ושקן ולתי׳ בתרא דיליף מוכל בהמה מרבינן הכל עיי״ש א״כ י״ל דבהא פליגי ג״כ רב ושמואל דרב סבר דהיתר עובר ילפינן מבהמה בבהמה א״כ ממילא ממועט שסועה ג״כ דבמעי בהמה אסור דהא אינו בהמה רק בריי׳ כמו עופות ואדם שקן א״כ ע״כ שסועה במעי בהמה אסור כיון דממועט מבהמה כנ״ל וע״כ הא דאיצטרך לאסור שסועה היינו לעבור עליו

משום

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ״ה ישעי׳ ד״ש שליט״א אב״ד ור״מ בה״ק וואיטצען יצ״ו

דף כ״ג בגמרא וכי תימא לא מופנה מדהוי ל״ל יוצר הרים ובורא רוח ש״מ לאפנויי וקשה לי הא בסנהדרין דף ל״ט איתא דהאי מינא שאל מי שיצר הרים אין בורא רוח ומבואר במהרש״א בח״א דיוצר שייך אגשמיי ובורא שייך רוחניות א״כ ל״ש למיתני יוצר הרים ורוח כיון דעל רוחניות ל״ש בורא רק יוצר וצ״ע:

שם קידש בהמה במעי אשה מהו באחותה והקשה בחת״ס לפי שיטת תוס׳ דעכ״פ מקלט חי א״כ מאי ניחוך איכא הא נפק״מ אם קידש באותו שעה אחותה ובא אחר וקידשה אי חלין הקידושין:

ונ״ל דלכאורה קשה לי הא הוי דבר שלא בא לעולם דהא במקדש עובר דס״ל לר״מ דמקודשת משום דעתידי לבא כדאיתא שם בקידושין אבל כאן הא לא הוי עתידי לבא פן כשילא לאוויר העולם ימות מיד א״כ אף דאירע שמי לא חל הקידושין בשעה שהיתה עוברה ונ״ל דזה הוי באמת הניחוך כמש״כ הרשב״א א״כ גם לתוס׳ י״ל דלא הוי קידושין כלל דהוי דבר שלב״ל ע״כ לא קאמר דנפק״מ אם קידשה אחותה דהא לא חל הקידושין באמת משום דבר שלא בא לעולם ודו״ק **והרב המחבר** נ״י הפלה דלמסקנא כשאין מתקיים הרובעה פטור ולא הוי אלא ניחוך **הנה** מחולין דף קכ״א יש להוכיח אף דאין מתקיים כיון דכחי הוא חייב הרובעה דהא אם שחט בה רוב שניים והוא מפרכסת חייב הרובעה ה״נ חייב אף דאין מתקיים:

משום שסועה ומשום נבילה והוא איסור בת אחת דתרווייהו אלין במעי בהמה כיון דלא הותר במעי בהמה מקרא דקרא דבבהמה אדרבה אימעוט משם ורחמנא אגמרי' דגם מלאו דשסועה אסורה משא"כ שמואל ס"ל כשינויי' בתרא דיליף היתר עובר מוכל בהמה א"כ אינו ממועט משסועה א"כ האמת הוא „כהאין לומר" שכ' הצל"ח דלאו דשסועה מתהיל עוד ממעי אמו והוא איסור בת אחת במעי בהמה וא"ש. ולפי"ז כיון דהרמב"ם פסק כרב ע"כ ס"ל כתי' קמא דבבהמה א"כ א"א לומר הטעם להשמטת הרמב"ם כנ"ל רק כמש"כ הבכור שור ז"ל ומיהו בלא"ה יש ליתן טעם להשמטת הרמב"ם דס"ל כתי' הב' דהתוס' ד"ה ומנא עכ"ל וא"ש:

אחר העיון עיינתי בחי' חת"ם וראיתי ת"ל שכיוונתי לדעתו הגדולה והרמה בס"ד בדרך הנ"ל בפלוגתא דרב ושמואל רק שהחת"ס ז"ל לא נחית לסברת הצל"ח הנ"ל והוצרך עי"ז לפרש איפכא ממה שכתבתי דרב ס"ל דלא קפדינן אלא אפרסה בבהמה אבל אבהמה בבהמה לא קפדינן ובשינויי' קמא דלפי שינויי דרב שימי משמע דווקא בהמה ולא שסועה דלכו"ע אין שום מין בהמה לעולם באותה צורה א"כ ל"ל קרא למיסרה במעי אמה ושמואל ס"ל כרב שימי א"כ א"א לאוקמא קרא אלא בילא לאוויר העולם ועפי"ז הקשה קושי' גדולה דמאי פריך מאי דעתך לאוסרא מנ"ל דלאוסרא דלמא מעיקר דינא עביד כשמואל דהא קיימ"ל כר' שימי דהוא בתרא א"כ ממילא הלכה כשמואל ומנ"ל דמשום חומרא בעלמא עביד ורמז לדברי הבכו"ש הנ"ל עיי"ש אמנם לפי מה שכתבתי עפ"י דברי הנ"ל עפי"ד הצל"ח שפיר נוכל לומר דאדרבא ר"י ס"ל כר' שימי ושפיר אילטרך לאסור שסועה או שאסור משום שסועה ולא משום נבילה או שיהולו שניהם בבת אחת ויתחייב משום שניהם משום שסועה ומשום נבילה א"כ שפיר פריך הגמ' מאי דעתך לאוסרא דהלכה כרב וכר' שימי כנ"ל בס"ד נכון מאוד למעיין בטיב:

[י"ג] **גמרא או** לא ילדה הנה לפי המסקנא לא נפשטה הבעיי' וגם הפוסקים לא הביאו ספק זה לא לקולא ולא לחומרא וכבר האריך בזה בתשובות שור סי' י"ג ס"ק ט"ו ובסי' ט"ו ס"ק ט"ו מבאר כל הצורך לסוגי' זו באורך טוב ונעים והמעיין יעיי"ש ויפיק רצון:

[י"ד] **במשנה המפלת** שפיר מלא מים וכו' ואם הוא מרוקם תשב לזכר ולנקבה המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ול"ב וקשה למה נקט שלי' בהדי סנדל הא סנדל איירי בוולד אחר עמו ושלי' איירי שאין וולד אחר עמה עיי' על"כ בתוספ' דף כ"ה ע"ב ד"ה המפלת שתמה באמת על קושיות התוס' דנימא הרחיקה לידתה הא שלי' דומי' דסנדל קתני דמיירי בוולד אחר עמו עיי"ש מ"ש עכ"פ כיון דלא הוי דומי' דסנדל יותר הו"ל למינקט שלי' בהדי שפיר ורוקם דתשב לזכר ולנקבה דהוי חד טעמא משא"כ סנדל הוא ענין אחר לגמרי דיש וולד אחר עמו. וכ"ל דבזה רמזה המשנה תי' התוספ' דלקמן דבשלי' ל"ש לומר הרחיקה לידתה דהא דלא תני דלנדה משום דמתניתן מיירי באופן דלא שייך לומר הרחיקה לידתה דאי הוי תני ברישא גבי שפיר מרוקם הו"א דבאמת אמרינן הרחיקה לידתה כגון שהפילה בתחילת ימי הריונה אחר מ"ם יום דבזה אין חשש שמא הרחיקה לידתה כמ"ש הצל"ח הנ"ל לעיל דף י"ח ע"א עיי"ש משא"כ בסנדל דיש וולד אחר עמו ע"כ א"א בתחילת הריונה וא"כ שלי' דומי' דסנדל לא איירי בתחילת הריונה והי' לנו לחוש שמא הרחיקה לידתה קמש"ל דל"א כלל בשלי' שמא הרחיקה לידתה דל"ש כלל הרחיקה לידתה בשלי' כמ"ש התוס' הנ"ל ודו"ק:

[ט"ו] **בתוספת** ד"ה עד כתבו אין שייך להביא וכו' וסתמו ולא פירשו למה לא שייך המהר"מ כ' מפני שיש בזה קולא ג"כ דענין ימי טהרה ולענ"ד לפי דבריו יסתרו דברי התוס' למ"ש בעצמם בחולין שם וז"ל מדאמר בפירקין כל שיעורא חכמים להחמיר וכו' מוכח מדבריהם דהך דכל שיעורי חכמים להחמיר וכו' לאו היינו מספיקא דא"כ לא קשה מידי דשפיר איבעי' לי' אי עד ועד בכלל והוי וודאי טרפה ולא ספק וכך כ' בס' ברכת משה שם להוכיח כן מדבריהם א"כ דמתורת וודאי הוא אין נפקותא בזה אפי' אם יוצא לנו קולא עי"ז כיון דהכוונה דהשיעורין הם בתורת וודאי ולא בתורת ספק:

אך ראיתי בס' הנ"ל לחולין דף כ"ה דמוכיח מחי' הרשב"א שם דס"ל דלא כתוס' הנ"ל דהכמים החמירו מלד חומרא באיסורי תורה עיי"ש ולפי"ד מהר"מ גם התוס' דכאן יסברו כן:

אבל האמת יורה דרכו כדברי התוס' ופירושם הוא כמש"כ הצל"ח דיש טעות סופר כאן דתיבת כשפירש ל"ל אחר תיבת ועד בכלל "ובל"ל כדפרישית בפי' א"ט דף מ"ו ששם פירשו דה"מ במשנה או בברייתא אבל לא במימרא עיי"ש ולכן לא שייך גם הכא דהך ר' זכאי אומר עד ארבעה מימרא דאמורא הוא ולא ברייתא עכ"ד והוא ברור בדבריהם. ועפי"ז דבריהם כאן ובחולין הם לאחדים דהא דכל שיעורי חכמים להחמיר הוא מטעם וודאי ודו"ק:

[ט"ז] **דף כ"ה ע"א בסומכוס** שאמר משום ר"מ הקשה הצל"ח מנ"ל דבסומכוס אמר וטמאה משום דם נדה שבתוך הספיר דלמא ס"ל א"א לפה"ק בל"ד ולכך טמאה נדה וכרי' דריש פירקין ולענ"ד בס"ד ליישב ע"כ דלעיל דף כ"א ע"ב הקשה החת"ם על סומכוס משום ר"מ דמטהר באין חתיכה דם והיינו משום דס"ל אפשר לפה"ק בל"ד הא ר"מ חייש למיעוט וניחוש למיעוט דיפה"ק עם דם דהא עכ"פ מיעוט מיהת איכא דהרי הת"ק דר' יוסיע חייש לספק זיבה נמי. ותירץ דכיון דאיכא חזקת טהרה דמסייע לרובא לא חייש למיעוט. וגם הרשב"א הקשה שם על אוקומתא דמתניתין דפליגי ביש פה"ק בל"ד דאכתי מי ניחא דלת"ק דמתניתין וודאי טהורה ולת"ק דברייתא קתני הר"ז ספק זיבה מיהת ותי' כיון שנאבד ואינו לפנינו הו"ל ספיקא עיי"ש וביאר דבריו רבינו החת"ם שם דהיינו כיון שכבר בלא"ה קשה ב' ימים דאי לאו הכי הו"ל לאוקמא אחזקת טהרה עיי"ש א"כ למש"כ בתוס' רעק"א כאן משנה כ' לייסב הגרסא ולא גרס ואם לאו טהורה למ"ש התוס' דף י"ח דמשום א"א לפה"ק בל"ד אינו וודאי לשרוף את התרומה ואח"כ סתרו זה מדס"ל לר' יוסיע דמביאה קרבן ונאכל והוא ז"ל מייסב דהתם שאני דכיון דאיכא נ"כ ספק לידה הוי האי רוב פתיחת הקבר עם דם הרוב אלים משו"ה

נאכל

באבל אבל בעלמא לא הוי רוב גמור עיי"ש היטב ודבריו מאירין עפ"ד החת"ס דמה"ט אינו רוב גמור דנימא סמוך מיעוט דספ"ק בל"ד לחזקת טהרה והוי פלגא ורק התוס' לשיטתם דלא ס"ל דחזקת היתר מועיל לאשה ס"ל דהוי רוב גמור משא"כ לשיטת שאר ראשונים דחזקת היתר מועיל כמו שהאריך בזה בחי' חת"ס הנ"ל שפיר י"ל דרוב דפס"ק עם דם אינו רוב גמור וכנירסא הנ"ל א"כ לפ"ז מגד א"א לפס"ק בל"ד עדיין אינה טמאה רק מספק:

והנה התוס' ד"ה מלא בשר כתבו דממתניתין דקתני מלא דם ליכא למיפשט דדלמא הא מלא בשר חוששת אבל וודאי וולד לא הוי א"כ כיון דהשאלה לפני רבי הי' לענין וודאי וע"ז השיב ר"י ברי' בשם; אביו מלא דם טמאה נדה ומלא בשר טמאה לידה א"כ היינו וודאי טמאה כי זה הי' השאלה א"כ א"א לומר דטעמו משום א"א לפס"ק בל"ד דא"כ הוי רק ספק כנ"ל והוא דטמאה נדה ולידה בוודאי דבהכי מיירי וע"כ משום דס"ל כסומכוס דהדם בעצמו שבתוך השפיר הוא דם נדה כנ"ל נכון בס"ד. -

ועיין מה שהערותי מסוגי' דהכא על דברי מהר"מ לעיל אות **ד'** עיי"ש היטב:

[י"ז] **בתוספת ד"ה מחלוקת** בגלול הס"ד מלא מים. וקשה וכי עדיף ממלא דם דאמר לעיל דטמאה נדה ולא לידה אפי' לר"י והנה קושי' זו הוא רק לפי גירסתם אבל לפי גירסת הרמב"ן ורשב"א לא קשה לרש"י כלל דרמב"ן ורשב"א מקשים על ריב"ל דאמר אבל בעכור ד"ה ס"ל דוולד הוי שהרי הי' מסופק ותירצו מה דהי' ספק לרבי הי' פשיטות לריב"ל ותמה הצל"ח שהרי ריב"ל לא מפרש כלל דבעכור ד"ה ס"ל דוולד הוי וכ' דמזה נראה שהי' גורסין בגמ' בדברי ריב"ל מחלוקת בגלול אבל בעכור ד"ה וולד. אבל מהתוס' נראה שהיו גורסין כגרסתינו שכתבו אף על גב דבעי' למימר משמע דקאי אמה דמבעי' בגמרא עכ"ל א"כ מה שהוצרך רש"י לפרש לעיל דר"י מודה במלא דם דלאו וולד הוא היינו לרבי שהי' מסופק דלמא בעכור לאו דכו"ע הוא דס"ל דהוי וולד רק ר"י א"כ הוי ר"י בר"י כיחידאה. אבל לריב"ל דפשיטא לי' דבעכור לכו"ע הוי וולד א"כ ר"י בר"י לאו כיחידאה אלא דכו"ע הי' דלמא בשר טמאה לידה א"כ שוב שפיר י"ל דלר' יוסי' במלא דם באמת טמאה לידה כמו במים צלולים א"כ שפיר י"ל דרש"י גורס כגירסת רשב"א ורמב"ן הנ"ל ולריב"ל באמת לר"י אפילו מלא דם טמאה לידה מכח כש"כ דמים צלולים רק לעיל אליבא דרבי שהוא מסופק דאולי האמת כר"ל דבגלול לכו"ע אינה טמאה לידה א"כ הה"ד במלא דם צ"ל כן וקושי' התוס' לרש"י הוא רק לפי גירסתם הנ"ל:

ולנירסת

הערות וחידושים מהגאון המפורסים מוה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיצען יצ"ו

דף כ"ה בסומכוס שאמר משום ר"מ הקשה הצל"ח דלמא כר"י דריש פרקין דס"ל אין פתה"ק בל"ד ונראה ליישב דקשה לי מנ"ל כסומכוס דלמא כרשב"י דס"ל ג"כ כן לעיל ועוד דלא"ה כיחידאה דהא רשב"י סובר ג"כ כן. ונראה לפימש"כ הריטב"א לעיל כיון שדרכה לראות דם בפתיחה שפיר הוי בבשרה דהוי כאלו הפתיחה גופא דם לפי"ז י"ל זהו רק לרשב"י דבעי רוב דם ע"כ ס"ל דדרכה לראות בפתיחה וזה לא שייך בשפופרת דנאמר רואין כאלו כולו דם. אבל סומכוס דסובר אפי' במעט דם לדידי' ל"ש לומר הטעם משום דרואין כאלו הפתיחה דם אפ"ה מטמא הי' בשפיר מלא דם ג"כ טמא ומוכח דלדידי' לא בעינן בבשרה שיזוב דרך בשרה רק מוקי קרא בבשרה דבעי דווקא הרגשה ובפתיחה וודאי הוי כהרגשה דהיינו הרגשת פתיחת המקור ולאתויי בזיבת דבר לה ולכן אין למעט שיזוב דרך בשרה מבשרה. אבל לרשב"י י"ל דס"ל כאידך דבעינן שיזוב דרך בשרה דסברי דהרגשה היינו זיבת דבר לה. ובאמת בהא פליגי ובזה מיושב קושיו' החת"ס על סומכוס ומשום ר"מ הא ר"מ חייש למיעוט דא"א לפס"ק בל"ד ולהנ"ל ניחא כיון דאפשר בל"ד אף דמיעוט בא עם דם שוב לא הוי הדם שבא ע"י פתה"ק כאלו בא בהרגשה וטהור משום דלא בא בהרגשה לפי"ז מיושב קו' הצל"ח ג"כ דאי ס"ל כר"י דא"א לפס"ק בל"ד א"כ במלא בשר דטמאה לידה הא טמאה נדה ג"כ משום דא"א בלא דם ובא בהרגשה ומדקאמר מלא דם טמאה נדה מלא בשר טמאה לידה משמע כמו דהא דמלא דם טמא נדה היינו לאפוקי דלא הוי טמאה לידה כמש"כ תוס' ה"נ הא דקאמר טמאה לידה היינו לאפוקי טמאה נדה א"כ דס"ל דאפשר בלא דם ואף דמיעוט עכ"פ בא עם דם שוב הוי בא בלא הרגשה ואינה טמאה נדה כנ"ל:

והא קרא קאמר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ולכאורה קשה מכאן לשיטת דסברו ספק מה"ת להחמיר וכאן מבואר דרק מדרבנן ונראה לפימש"כ הראשונים ריש פירקין דבספק ראוי' מטהרין אף ברש"י כשיש חזקת טהרה ה"נ אזלינן בתר חזקת טהרה רק מדרבנן לחומרא. והנה **הרב המחבר נ"י** הביא קושי' השירי טהרה דפ"ק בכ"מ מסיק הגמ' דבספיקות הממע"ה ותפסו כהן מוציאין מידו. ולענ"ד שם בנתערב בוודאי בהמות הולין אין לחייב לישראל להפסיד מפני חששות דיבוא לידי תקלה אבל כאן אין כאן וודאי הפסד לישראל דאולי בכור הוא והוי ממונו של כהן ע"כ חייב לתנו משום דלא יבוא לידי גיזה ועבודה ולפי"ז לדעתי יש לדון דחייב לתנו לכהן בע"כ ומוציאין מידו דאולי הוא ממונו של כהן ורק דלא תימה הא ספק ממון לקולא ע"ז כתבו תוס' א"כ יבוא להתיר בגיזה ועבודה ומתמילא נמי לחייב הכהן לקבלו וזהו דלא כתשו' חוט השני לפי"מ שהעלה הרב המח' ני' לתרץ דבריו דאין חייב לתנו היינו בכ"ד ולפימש"כ גם בכ"ד מוציאין מידו והא דכתבו תוספ' משום גיזה ועבודה חייב לתנו אין כוונתם דמהאי טעמא חייב לתנו דז"א דהחיוב הוא משום דהוי ממונו של כהן אלא שלא תאמר איפכא לפטרו מטעם ספק ממון שי' ע"ז כתבו שיש לחוש שיבוא לידי תקלה ודו"ק:

ולגירסת רמב"ן ורשב"א הנ"ל ושיטתם דרבי אזיל אליבא דר"ל א"כ מש"כ התוס' ד"ה מלא כבר מהא דמתניתן ליכא למפשט וכו' אבל וודאי וולד לא הוי וכו' תירץ זה לא שייך לשיטתם דהא לר"ל מסקינן דר"י ג"כ רק ספוקי מספקא ואזיל הכא והכא לחומרא א"כ איך מוקי לי' כיהודאה כר"י הא לא מטמאה לידה רק מספק לא מתורת וודאי וע"כ נ"ל דס"ל כתי' השני דבפלוגתא לא קמיירי רק להתוס' לשיטתם ולגירסתם שפיר שייך תירוצם הראשון דרבי אזיל אפי' לריב"ל דריב"ל עצמו מסופק כבעי' דלקמן עכור מהו ומה"ט כתב לשון מסופק כמש"כ הטל"כ עיי"ש עכ"פ לריב"ל אליבא דר"י טמאה מתורת וודאי ואין הכרח לומר דסיפוקי מספקא לי' כמו לר"ל וא"ש כיהודאה:

ואפשר דמה"ט כי תוס' ב' תירוצים כדי שיתקיימו דברי רבי לכל צד בין אי ס"ל כר"ל ובין אי ס"ל כריב"ל וא"ש מאוד בס"ד:

ובעיקר דין זה דעכור וגלול עיי' היטב בריט"א אלגזי בכורות פ' ה' אות ס"ב באורך:

[ח] תוספת ד"ה גבי בהמה לחומרא ראיתי בס' שירי טהרה

להגאון מוהרש"ק בשו"ת לש"ם סי' כ"ב הביא קושיו' השואל דמה שכ' תוס' דצריך ליתן לכהן מספק דלא ליתי לידי גו"ע סותר לש"ס רפ"ק דב"מ דקאמר הספיקות אחד בכור אדם וכו' הממע"ה ואפי' תקפו כהן מוציאין מידו עיי"ש ותירץ השואל דהתוס' יפרשו ספק בכורות כפי' הר"ן דהיי' בעד שבכרו ולא בכרו ובזה כיון דידע דיש כאן מעורב בכורות וודאין לא אתי להקל בגיזה ועבודה אבל בספק שלי' דאין כאן שום בכור וודאי לכך יש חשש דאתי לידי גו"ע. ורש"י לשיטתו דמפרש בב"מ דספק בכורות היינו ספק שלי' לכך מפרש גם בבהמה דלא לנתינה לכהן מיירי וכ' עלי' הגאון ז"ל דיפה אמר והוא ז"ל כ' דבאמת לק"מ דוודאי כיון דחיוב זה מדרבנן ומחשש תקלה לא גרע מכל חיובי ממון דרבנן דלא נחתינן לנכסים אם אינו רוצה לקיים הדרבנן והרי גם באבק ריבית קיימ"ל ביו"ד סי' קס"א דלצאת ידי שמים חייב להחזיר ומ"מ אם לא החזיר ברצון ותפס הלוה בע"כ מוציאין מידו וא"כ ה"נ הש"ס דב"מ מיירי בענין שאינו רוצה לקיים הדרבנן אז מדינא אין לכופו דהמע"ה ואף תקפו כהן מוציאין מידו וסיים דזה ברור ואמת והאריך שם עוד בנעימים:

והנה בשו"ת חוט השני סי' כ"ו הכריע לדינא דבאינו ידוע אם ביכרה או לא חייב הכהן לקבל הבכור וז"ל שם דכל ספיקא דאיסורא אזלינן לחומרא ואע"ג שאם ירצה הישראל לא יתננו לכהן וישהנו עד שיפול בו מום ויאכלנו מ"מ אם ירצה ליתנו לכהן חייב לקבלו ואין שייך לומר כאן דא"כ לקתה מדה"ד שהישראל אינו מוכרח ליתנו לכהן והכהן מוכרח לקבלו דמה שאין הישראל מוכרח לתת לכהן היינו משום דלענין נתינתו הוי ספק ממונא ולקולא אבל לענין קבלת הכהן הוי ספק איסורא ולחומרא עכ"ל. ובשו"ת יד יוסף להגאון מהרי"ו דייטש סי' קכ"ג הביא דבריו בל"ע מדבריהם דהכא דמבואר להדי' דמחייב ישראל ליתנו לכהן משום דאי לא יהיב לכהן אתי למשרי בגו"ע עיי"ש:

אמנם לפי תירוצו של הגאון מהרש"ק ז"ל א"ש כוונת החוט השני הוא ג"כ כנ"ל ודייק בלשונו הזהב שכ' וז"ל שאין הישראל מוכרח לתת וכו' שזהו החילוק בעצמו הוא בין הישראל לכהן דהישראל אם אינו רוצה לקיים זה הדרבנן אין אנו מכריחין אותו בשום הכרח לקיים תקנה זו כנ"ל משא"כ לגבי הכהן הוי מספיקא דאורייתא ולחומרא ואנו מכריחין אותו לקיים ולקבל הבכור מצד ספיקא דאורייתא אבל באמת מודה החוט השני שהישראל צריך ליתנו מתקנת חכמים כמש"כ התוס' הכא משום תקלה אבל זה תלי ברצונו ולגבי כהן אינו תלוי ברצונו אם לקבל או לא שאנו מכריחין אותו לקבלו מצד ספיקא דאורייתא לחומרא כנ"ל והמעיין בגוף לשון התשובה יראה שכוון בכל דבריו לזה שכן הביא בשם מהרי"ו שם שיכולין לכופו לקבל עיי"ש באורך ועל קוטב זה יסבו כל דבריו אם יכולין לכופו עיי"ש ודו"ק. ועיי' בהערות כאן מהגאון המפ' מהריז"ש שליט"א מש"כ בזה:

[ט] ע"ב בתוספת ד"ה המפלת וא"ת בשלי' וכו' דאמאי הרחיקה לידתה וכו' ועוד י"ל וכו' דבריהם תמוהים וצריכים ביאור בקושייתם ותירוצם שהוא קושי' ותירוצא דגמרא בהדי' לקמן דף כ"ה ע"ב. ומעיקרא מה סברו בקושייתם שתי' תירץ אחר שלא כתי' הגמ' דלקמן. וראיתי בעל"כ שעמד עליהם בזה וכתב וז"ל אע"ג דהתירץ פשוט מ"מ הוצרכו התוס' גם לתירוצם הראשון דאם אין רק תי' זה יקשה למה מקשה ר' יוסף לקמן ממתניתן דהמפלת ואין ידוע מה הפילה המאוחרת ולא מקשה ממתניתן דהמפלת שלי' המוקדמת ולכן הוצרכו התוספ' לתירוצם הראשון אלא דלפי המסקנא בלא"ה מתורצת הקושי' כתי' הגמרא ג"כ עכ"ל:

ולענ"ד אם כי עפר אני תחת כ"ר אבל כאן לא יצא במחכת"ה יד"ח העיון בזה דא"כ כל ענין של התוס' הוא רק לתרץ למה לא מקשה ר"י ממשנה זו אשר אין רמז לזה בדבריהם כלל. ועוד תימה גדולה דלמה הוצרכו להשמיענו שגוף הקושי' מתורצת בתי' הגמ' פשיטא דפשיטא הוא הא היינו ממש הך קושי' דלקמן:

ובאמת קושי' זו שרצה העל"כ להעמיס בדבריהם דלמה לא מקשה ר"י ממשנה זו לא קשה כלל לפימש"כ הר"ן שם אמתניתן דהמפלת ואין ידוע מהו דבמפלת יד התוכה מיירי עיי"ש א"כ עדיף להקשות ממשנה דיד חתוכה אברייתא דיד חתוכה מיני וביה מהאי דינא גופא וז"פ. עכ"פ דבריהם מוקשים מאוד:

ולע"ד קטן שבתלמידים אחשוב שהאיר ה' עיני בכוונתם להבין דעת קדשם ב"ה דקשייתם הוא קושי' גדולה דנימא שמא הרחיקה לידתה וכאן לא שייך תי' הגמרא דלקמן דאי תנא לנדה הו"א מביאה קרבן ואינו נאכל מפני שאינו וולד כלל זה לא שייך כאן דהא מפורש במשנה שאין שלי' בלא וולד א"כ מה תאמר שנוכל לטעות שאינו וולד כלל ואין קרבנה נאכל זה אינו דהא אפי' לא נימא הרחיקה לידתה ג"כ א"א לומר שאינו וולד כלל דהא ע"כ אין שלי' בלא וולד א"כ שפיר קרבנה נאכל ממנ"פ. והוצרכו לתרץ תי' חדש דכאן לא שייך הרחיקה לידתה דאימא הוולד בתוכה או שלם או נימוק:

אמנם

אמנם זה תלוי בב׳ התירוצי התוס׳ לעיל דף י״ח ע״א ד״ה שליא בבית שכתבו וא״ת ואמאי לא מייתי הכא מרישא וכו׳ ותירצו דאפי׳ נימוקין מצינו למימר דטמאה לידה א״כ באמת לא שייך תי׳ הגמ׳ דהו״א דאינו וולד ומביאה קרבנה ואינה נאכל מהיכי תיתי נטעה כן הא ממנ״פ הוא וולד דהא אין שליא בלא וולד וע״כ צ״ל תי׳ התוס׳ דכאן לא שייך לומר הרחיקה לידתה. משא״כ לתי׳ השני של התוס׳ שם דבנימוק באמת לרבנן אינה טמאה לידה א״כ שוב שפיר יש מקום לטעות ולומר דמה״ט תשב לנדה משום דאולי אינו וולד רק נימוק ומביאה קרבנה ואינו נאכל לזה כתבו התוס׳ ועוד י״ל דבאמת גם כאן י״ל דשייך תי׳ הגמ׳ דלקמן והיינו לתי׳ הב׳ שכתבו לעיל דאם באמת נימוק אינה טמא לידה א״כ שוב שפיר יש מקום לטעות ולומר שמה״ט חושש לנדה משום דלמא אינה וולד א״כ מביאה קרבנה ואינו נאכל. ובאמת סברו רבנן דרובו אינן נימוקין ושפיר מביאה קרבן ונאכל א״כ זכינו בע״ה להבין שהב׳ תירוצים דכאן סובבים על קוטב דבריהם דלעיל דף י״ח הנ״ל בס״ד:

באר״ד אע״ג דאמר בסמוך אין תולין את השליא וכו׳ להחמיר חוששין יותר מג״י:

הנה התוס׳ בשיטת רש״י דלקמן אזלי דאין תולין בדבר של קיימא היינו שכולא מתקיים לאפוקי גוף אטום וכדומה. א״כ שפיר יש לתלות לחומרא בוולד מכבר שהרחיקה לידתה אף שהוא נפל מ״מ תולין בו עכ״פ לחומרא אפי׳ ביותר מג״י. אבל לשיטת כל הראשונים החולקים על רש״י ומפרשים לאפוקי נפל דהאפי׳ תוך ג״י אין תולין בוולד ל״ש לומר דלהחמיר חוששין כיון דאפי׳ תוך ג״י אין תולין בנפל וא״כ לא שייך כאן לומר אימא הרחיקה לידתה כיון דלא מצינו שום זמן לתלות בנפל. וגם לקמן דף כ״ו ע״ב ד״ה המפלת ס״ל בהדיי כדעת רש״י שכ׳ וולד ואח״כ שליא וסי׳ נפל ואח״כ שליא דבוולד של קיימא תולין יותר מג״י ובחולין כתבו התוספ׳ בפי׳ כפלאסרי דס״ל כרש״י וכן דייק הצל״ח שם ולפימש״כ גם מדבריהם דהכא מבואר להדיי כנ״ל:

אח״ז ראיתי שאין צריך לדייק מדבריהם מכח דיוק כמש״כ הצל״ח דמפורש בדבריהם שכ׳ בקושייתם יקשה דכפ׳ בהמה המקשה וכו׳ אבל בנפל דאורחי׳ תולין כל ג״י ובבן קיימא אפי׳ כמה ימים עיי״ש ודו״ק:

[י] **תוספות ד״ה כמש״ל** לפי׳ ר״ת א״ש וכו׳ ותמה בצל״ח דאדרבה לפי׳ ר״ת קשה האיך סק״ד לומר מדהא זכר הא נמי זכר הרי מעשים בכל יום שנולדו תאומים זכר ונקיבה וכו׳ וגם לרש״י קשה דאיך מוסכחת תאומים זכר ונקבה בני קיימא והאריך בתמיהא זו ולפענ״ד בס״ד עפימש״כ הרי״ט אלגאזי בכורות ריש פרק א׳ בשם מהר״מ מינץ דלפי׳ ר״ת דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת אפי׳ נפלים היכא דבא עלי׳ סמוך לטבילה וילדה ב׳ וולדות ומת אחד מהם מיד אחר הלידה והב׳ חי ויוצא מתורת נפל ביום ל״א והשתא ע״כ נתעברה סמוך לטבילה דאי סמוך לווסת בר ח׳ הוואי ומי חיי וכיון דהאי בר קיימא הב׳ נמי בר קיימא אפי׳ תאמר דזה נקלט מיד וזה נקלט אחר ב׳ ג׳ ימים אכתי בר קיימא הוא דיולדת לט׳ יולדת למקוטעין וכו׳ וסיום דבריו דכיון דאיכא פלוגתא בעלמא אי יולדת לט׳ יולדת למקוטעין אי לא אפי׳ לר״ת אינו מתאבל על הראשון כיון דאיכא לספוקי שמא הראשון נקלט אחר ב׳ ג׳ ימים ועדיין לא כלו לו חדשים דקיימ״ל כמ״ד יולדת לט׳ יולדת למקוטעין וכו׳ וכ׳ הריטב״א דמה שמתבאר מדברי מהר״מ מינ״ץ דלר״ת כיון דהב׳ בן קיימא גם הראשון ב״ק אין להקשות על סברא זו ממתניתן דהכא אחר הנפלים אעפ״י שיצא ראשו חי בכור לנחלה ואינו בכור לכהן דכיון דמיירי מתניתן בתאומים א״כ אמאי ל״א דמדהשני בן קיימא הוא דהא משוי לי׳ בכור לנחלה גם הראשון שהוציא ראשו חי מסתמא ב״ק הוא. ויגיד עליו ריעו וכיון דאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת אפי׳ נפל ע״כ שניהם בני קיימא נינהו וכיון דהראשון ב״ק כבן ט׳ שהוציא ראשו חי דאפי׳ שמת אח״כ הבא אחריו אינו בכור לנחלה. דלק״מ דלא אמר כן המהר״מ מינץ אלא בסתם תינוקת שאין ידוע אם כלו לו חדשיו או לא דמן הדין הי׳ חייב להתאבל עליו מטעם דאזלינן בתר רובא דרוב וולדות ב״ק נינהו אלא משום דקיימ״ל כרשב״ג דחיים למיעוטא ומיעוט מפילות כיון דמיעוט מצוי הוא ומשוי לי׳ ספק נפל גם לגמרי נפל משוינן לי׳ ספיקא וספק אבילות להקל וכיון שכן בהיותם תאומים והאחד ב״ק דאיכא הוכחה גדולה דמדהאי ב״ק הראשון נמי ב״ק הרי חשיב מיעוטא דמיעוטא ולא הוי מיעוט מצוי לחשוב הראשון לנפל ומשו״ה חייב להתאבל עליו דחשיב כוודאי בן קיימא בהצטרפות הרוב והוכחות הוולד הב׳ המגיד עליו ריעו. משא״כ במתניתן דמיירי בבן ח׳ וודאי דליכא ספיקא אם כלו לו חדשיו אם לא דוודאי לא כלו ובכן לא שייך רובא דרוב וולדות ב״ק נינהו וליכא אלא הוכחה לומר מדהאי ב״ק הראשון נמי ב״ק והוכחה כי האי בלבד לא משוי ב״ק כיון דאכ״ל דהב׳ נגמר צורתו לשבעה חדשים ואישתהי אישתהי עד ח׳ והראשון לא נגמר צורתו לשבעה והוא בן ח׳ ממש ובן ח׳ לאו ב״ק היא עיי״ש:

לפי״ז י״ל דהאי סברא מדהאי בן זכר האי נמי זכר ג״כ אין הכוונה שבוודאי היא כן רק שהוכחה הוא ורגלייס לדבר כמש״כ הריטב״א לענין סברת מדהאי ב״ק האי נמי ב״ק וא״כ כיון דהסברא הוא מטעם אשה מזרעת תחילה יולדת זכר א״כ ע״כ אינה אלא הוכחה ולא דבר ברור דהא אף אם האשה מזרעת תחילה מ״מ יוכל להיות שמקבלת טיפה נקלטה מיד ומקבלת טיפה נקלטה אחר ג״י כמש״כ המהר״מ מינץ א״כ אם נקלטה זרע האיש בין קליטת זרע האשה א״כ לגבי קליטת טיפת האשה שביום ג׳ הוי איש מזריע תחילה כיון דשלו נקלט תחילה קודם הג״י א״כ שפיר יוכל להיות שבמקבלת טיפה הא׳ הוי אשה מזרעת תחילה והוי זכר אבל לגבי מקבלת הטיפה של האשה שנקלט ביום הג׳ הוי האיש מזריע תחילה והוי נקבה רק שעכ״פ הוכחה וסברא הוא דכמו שנקלט מקבלת הטיפה מיד כן נקלט ג״כ מקבלת האחר מיד וע״ז הקשה המקשה נימא מדהאי זכר האי נמי זכר א״כ מה שראינו מעשים בכל יום תאומים אחד זכר ואחד נקבה היינו באופן הנ״ל שכ׳ המהר״מ מינץ שנקלט מקבלת הטיפה מיד ומקבלת השני אחר ג״י וזרע האיש נקלט מיד א״כ לגבי מקבלת טיפה הב׳ של האשה הוי האיש מזריע תחילה ויוכל להיות נקבה אבל קושי׳ הגמ׳ הוא דעכ״פ הוכחה הוא מדהא נקלט מיד הב׳ ג״כ נקלט מיד ולמה נימוש שתשב לזכר ולנקבה ודו״ק:

באו״ד ומיהו קשה מנ״ל דלא כבאה אחת וכו׳ אע״ג דככר אשמעינן בבכורות ובכריתות וכו׳ מאי איצטרך נמי לאשמעינן דהוי וולד לענין לידה והקשה בעל״כ וז״ל לא ידעתי האך שמעינן דאיירי שם בסנדל שאין לו צורות פנים ואפי׳ איירי ביש לו צורות פנים מ״מ בכל אחד רבותא קמ״ל כדאמרינן לקמן בסוגיין עכ״ל:

ונ״ל בס״ד כוונת דבריהם ע״ל דהנה קושי׳ הגמ׳ כאן סנדל דתנן למאי הלכתא תי׳ בירושלמי כמ״ש הגמ׳ כגון שילא וולד דרך דופן או קודם שנתגיירה עיי״ש ובגמ׳ דילן נקט כאן לענין טומאת לידה ותי׳ זה ולא תי׳ כדלקמן גבי בכורות ובכריתות וככר עמד ע״ז כמי נדה. ובסי׳ בית אל הדר ה. אות ל״ז תי׳ דאתי שפיר לשיטת הרמב״ם דסנדל שאין לו צורות פנים מה״ת טהור רק דמשום דבלא״ה טמא משום הוולד שעמו ולכך נתנו חכז״ל גם עליו טומאת סנדל והנה סנדל דנדה מיירי אפי׳ באין לו צורות פנים א״כ לא הוי מלי לשינויי דילא וולד דרך דופן דא״כ גם מחמת סנדל ליכא טומאה דהא איכא טמאה מחמת הוולד אבל סנדל דכריתות ובכורות דע״כ מיירי בסנדל שיש לו צורות פנים דאם אין לו צורות פנים ל״ש לומר דהכז״ל נתנו עליו טומאה דגבי קרבן אם מן התורה טהור הוי חולין בעזרה וכן גבי בכור וודאי ל״ש לומר דהכז״ל נתנו לו תורת וולד לקולא לפטור את הבא אחריו מפדיון בכור וע״כ צ״ל דמיירי שיש לו צ״פ דמן התורה יש לו דין וולד ושפיר משנה בילא הוולד דרך דופן אפי״ה הסנדל פוטר את הבא אחריו בבכורה וכן הייבת בקרבן עבורו עכ״ל:

יוצא לנו מזה דגבי בכורות וכריתות מוכרח דמיירי דיש לו צורות פנים לפי״ז לכאורה ל״ש לומר דמתניתין אתי לאשמעינן דסנדל הוי וולד אף בלא צ״פ ומיירי בבי ביאות דעדיין תקשה למה לי למיתני תשב לזכר ולנקבה ליתני לסנדל הוי וולד וממילא נדע דאף בלא צ״פ הוי וולד דאל״כ תקשי לן ל״ל לאשמעינן כלל סנדל הוי וולד פשיטא דהא לענין בכורות וכריתות ג״כ הוי וולד וע״כ דהשמעינן דאפי׳ בלא צ״פ הוי וולד דאלו בסנדל שיש לו צ״פ ככר שמעינן דהוי לידה לענין בכורות וכריתות וזה באמת קושי׳ התוס׳ דאע״ג דככר אשמעינן דסנדל הוי לידה לענין כריתות ובכורות א״כ ל״ל לאשמעינן לענין טומאת לידה דהוי וולד א״כ ע״כ צ״ל דאשמעינן רבותא אפי׳ באין לו צו״פ דהוי וולד דלא שמעינן מבכורות וכריתות א״כ ממילא לא יקשה דלמא בבי ביאות לאשמעינן דסנדל הוי וולד בלא צו״פ דעדיין תקשה ל״ל למיתני תשב לזכר ולנקבה פשיטא דהוי וולד כמו לענין בכורות וכריתות א״כ ממילא הו״א דסנדל הוי וולד אף בלא צו״פ אתי לאשמעינן פי״ז תירצו דמ״מ איצטרך נמי לאשמעינן דהוי וולד לענין לידה אף ביש לו צו״פ ולא נלמוד מבכורות וכריתות א״כ שוב שפיר י״ל דהא אתי מתניתן לאשמעינן דאף באין לו צו״פ הוו וולד והדרא קושי׳ לדוכתי׳ ככ״ל בס״ד:

דף כ״ו ע״א בגמרא סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא עיין רי״ט אלגאזי לבכורות מש״כ לבאר כאן:

[יא] בתוספת ד״ה שהרה וא״ת דטפח זה וכו׳ וכתב הצל״כ דקושי׳ זו נמי במסכת אחר תירץ אי נמי דקושי׳ זו וודאי לא קשה על ר׳ אושעי׳ דהכא שהרי ר׳ טרפון ס״ל כן בסוכה דטפח דשם משוכה מטפחים אחרים אבל ת״ק פליג וכן מוכח מדהוצרך ר״י אמר שמואל לפסוק הלכה כר״ט מכלל דפליגי וא״כ ר׳ הושעי׳ י״ל דס״ל כוותי׳ אמנם יקשה איפכא איך פסק ר״י א״ש כר׳ טרפון כיון דר׳ אושעי׳ לא תני כוותי׳ אכן גם זה לא יקשה אם נאמר כתירוצם הראשון דר״י אמר שמואל בלא״ה פליג על ר׳ אושעי׳ דלא מיתניי׳ כי ר׳ חייי ור״א אבל לפי״מ שתירצו התוס׳ בתי׳ א׳ נמי שפיר ס״ל ר״י א״ש כר״א דהכא ע״ז הקשו הרי אכתי לא הוי כוותי׳ כיון דפסק שם כר״ט ר׳ אושעי׳ ע״כ לא ס״ל כוותי׳ דאל״כ הטפחים אינם שוין עכ״ל ואני מתאבק בעפרות זהב לו אבל לא הבנתי דבריו כלל בזה חוץ ממה שאין רמז מזה בדבריהם שהקושי׳ קאי ממה דפסק כר״ט אף גם זאת שאין זו קושי׳ כלל למה פסק ר״י א״ש כר״ט ול״ג כר׳ אושעי׳ הא גם כת״ק דשם דפליג על ר״ט נ״כ לא פסק אף דהוי יחיד נגד רבים א״כ מה בכך דלא פסק כברייתא דר׳ אושעי׳ וכי תנאי שקלת מעלמא:

ולע״ד דקושי׳ התוס׳ קאי לכל השני תירוצם הקודמים וקושייתם הוא פשוט דהרי מסקינן לקמן דבפלוגתא לא קמיירי א״כ כיון דטפח דשדרה תלי׳ בפלוגתא דר׳ טרפון ורבנן ור׳ אושעי׳ מיירי בטפח שוה א״כ הרי תלי׳ בפלוגתא וע״ז תירצו דשם טפח אחד או דלא קאי אשדרה רק אהדס ואף שהי׳ להשלה קשות קושי׳ זו במסקנא לקמן רק כיון שהוכרחו להביא מימרא דר״י א״ש וסוגי׳ דסוכה הקשו ג״כ קושי׳ הנ״ל כאן שהוא לפי המסקנא כנ״ל בירור כוונת דבריהם בס״ד:

[יב] ע״ב תיספת ד״ה המפלת לכאורה נראה הטעם וכו׳ וכ׳ הצל״כ וז״ל ולא ידעתי למה הוצרכו לתת טעם ולא כתבו בפשיטות מפני שאין תולין אלא בדבר של קיימא שאף שס״ל כרש״י [עיי׳ מש״כ לעיל אות ט] הרי רש״י בעצמו כתב דלרב דאמר אין תולין אלא בדבר של קיימא גם במין בהמה חי׳ ועוף אין תולין עכ״ד ולענ״ד שפיר הוצרכו ליתן טעם עפימש״כ התוס׳ לעי׳ דף כ״ג ע״א ד״ה הואיל ובמינו מתקיים דאע״ג דדריש ר״מ גז״ש דילירה בפי טעמת הואיל ובמינו מתקיים דאפילו בוולד גמור בעינן מתקיים למעוטי נולד מתוכה או חסירה עיי״ש א״כ לר״מ בבהמה חי׳ ועוף חשוב בן קיימא כמו שאר וולד ב״ק דבמינו מתקיים ולא כנולד מתוכה או חסירה א״כ אדרבה דומה וולד בהמה חי׳ ועוף לנפל שכיולא בו מתקיים אם היום הי׳ כלו חדשיו. והרי גם בבהמה כיולא בו במינו מתקיים א״כ הא גופא קשי׳ איך דימה רש״י ז״ל מפלת מין בהמה לירך אחד שכיולא בו מתקיים וגם בבהמה כיולא בו מתקיים ואמאי לא נתלי בו הוולד. וע״ז הוצרכו התוס׳ לחלק או משום שעכ״פ בנשים אין דרכן להפיל או כתרוצם דקים לי׳ לש״ס דאחר צורות בהמה חי׳ ועוף אינה רגילה ליפרד השלי׳ מן הוולד אפי׳ במעי הבהמה וכו׳ ולפי מסקנת דבריהם דלקמן דר״א מיירי בשלי׳ שמלאה קודם הוולד א״כ

א"כ לא קשה קושייתם הנ"ל דהיכי מייתי ראי' הא אדרבא משמע דווקא חי' ועוף דלאו הורהי' אבל נפל דהורהי' תולין וכו' זה אינו דהא מיירי בשלי' שבא אחר הוולד ור"א מיירי בשלי' שבא קודם וולד ומייתי ראי' שיש חילוק בין קשורה לאינה קשורה לאפוקי מרי"ו וכיון דלא קשי' שוב י"ל שפיר כדבריהם "בלכאורה" דהטעם לחלק היא דהיי' ועוף אין דרכן של נשים להפיל וכו' כנ"ל כס"ד.

[יג] דף כ"ח ע"א בגמרא תנו רבנן המפלת יד חתוכה וכו' הה"מ

פ"י מ"ה א"כ הי' י"א כתב דהרמב"ם לא הביא דין זה דהרחיקה לידתה. ובעל"כ כי דהרמב"ם לא הולרך להביאו דדווקא רב הסדא ורבה בר"ה אמרו כן על ברייתא שבנה כן סתם אמו טמאה לידה והי' אפשר לטעות דיד הפיכה לידה וא"כ יש לה מבעת לידת יד ג"כ ימי טוהר לכן השמיענו דאין לה ימי טוהר דשמא הרחיקה לידתה שאין היד הלידה אלא יליאת רוב איברים ואחרי' חשבינו. אכן הרמב"ם שכתב מלטרפת לרוב איברים לא לריך שוב להשמיענו שאין לה ימי טוהר דממילא משמע כיון דלא ידענו מתי ילאו רוב איברים ולכן מש"כ ומלטרפין לרוב איברים היינו הך דחיישינן שמא הרחיקה לידתה ומפורש יותר עיי"ש ובחי' חת"ס כתב דהא דנימא הרחיקה לידתה ולא נימא אוקמא אחזקת מעוברת והשתא הי' דהפילה משום דהוי ס"ל כסק"ד דלקמן דביד לחודא נמי טמאה לידה ונימא איפכא אוקמא אחזקת טהרה וכבר הפילה מאז ועברו ימי לידתה כבר ויד זו משארית הלידה הוא ותטבול עתה ותטהר מיד וכיון דא"ל הכי וא"ל הכי אזלינן בתר הזקות להחמיר א"כ למסקנא דיד לאו לידה היא א"כ המפלת יד התיכה מוקמינן לה בחזקת מעוברת והשתא הפילה ואם יצאו רוב איברים אח"כ טמאה ואם לאו טהורה היא וא"ש שלא הולרך הרמב"ם להביא לפי המסקנא זו דהרחיקה לידתה דאדרבה מוקינן לה בחזקת מעוברת עכ"ד:

ולפי דבריו לא ס"ל לרמב"ם כלל דין זה דהרחיקה לידתה:

אמנם לפי"ז נ"ל דהרמב"ם ס"ל כתירוץ הראשון שבתוס' דלעיל דף כ"ה ע"ב ד"ה המפלת דבשלי' נ"א דין זה דהרחיקה לידתה. דאלו לתי' השני דגם בשלי' שייך דין זה א"כ עדיין לא הועיל בתירוצו דלמה לא הביא הרמב"ם דין זה דהרחיקה לידתה גבי שלי' דהם בפיר יש הזקת טהרה דהי' נימא דהשתא ילדה השלי' היא טמאה. אבל אי נימא דהרחיקה לידתה אז תטבול מיד וטהורה א"כ שוב שפיר יש חזקת טהרה נגד חזקת מעוברת ונימא הרחיקה לידתה וע"כ נ"ל דס"ל לרמב"ם כתי' א' שבתוס' הנ"ל דלא שייך כלל בשלי' הא דהרחיקה לידתה וזה ברור:

אבל עדיין יש לעיין בזה דלעיל דף כ"א ע"ב איתא המפלת התיכה אם יש בה עלם אמו טמאה לידה פירש"י ויש לה ימי טהור. והרשב"א בתוספ"א כי דאין לה ימי טוהר דשמא הרחיקה לידתה ועיי' בהס"מ הנ"ל שכי' ג"כ דאין לה ימי טוהר. והנה במפלת חתיכה שיש בה עלם לא שייך סברת הנ"ל שכתבו לחלק בין יד חתיכה

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ה וואיטצען יצ"ו.

דף כ"ח המפלת יד התיכה ורגל התיכה אמו טמאה לידה וא"ה שמא בא מגוף אטום ר"ה ורבה דאמרו תרווייהו אין נותנין לה ימי טוהר מ"ט אימא הרחיקה לידתה והנה התוס' דף כ"ה הקשו אמאי לא קתני גבי שלי' נמי דתשב לנדה אימא שמא הרחיקה לידתה ונראה לייסב דהנה ביבמות דף ל"ד פליגי רי"ו ור"ל בהפילה אי חליצתה פסולה מעיקרא דרי"ו ס"ל דאמרינן אגלאי מלתא למפרע דהוי נפל ולר"ל ל"א איגלאי מלתא ומפרש בנמו"י דהיינו טעמא דר"ל דתלינן דאיזה סיבה גרם הדבר שהפילה אבל מעיקרא הי' בר קיימא והי' עומד להיות הוולד ב"ק. ולכאורה הא שמא הרחיקה לידתה וכבר ילא רוב הוולד תלי' בהאי סברא דאי אמרינן דאף דנפל לפנינו אמרינן מעיקרא הי' עומד להיות ב"ק אם כן כל אשה שמעוברת לפנינו אנו מחזיקין אותה שתלד וולד קיימא ועתה בא סיבה שהפילה א"כ אנו אזלינן בתר הזקת מעוברת לכן אין לנו לחוש שהרחיקה לידתה אבל אי אמרינן אגלאי מלתא דלמפרע הוי נפל ל"א בתר הזקת מעוברת בוולד ב"ק אלא אמרינן דמעיקרא הי' עומד להיות נפל ה"נ לא אזלינן בתר הזקת מעוברת ואמרינן שכבר הרחיקה לידתה. וא"כ לכאורה קשי' הא דפסיקא להו דחיישינן דהרחיקה לידתה הא תלי' בפלוגתא דרי"ו ור"ל ונראה לייסב דכאן שאני דאף אי אומרת שמעיקרא הי' עומד שתלד בר קיימא רק השתא הוא דנעשה נפל ג"כ ע"כ אתה מוליאה מחזקת מעוברת שלה מעיקרא דאי אמרת דרוב הברים לא יצאו א"כ ל"ה מעוברת מעולם דהא לידת יד לא הוי לידה כמלא דמה שהחזקנוה' למעוברת בטעות הי' לכן עדיפא לומר שהי' מעוברת שכבר הפילה וילאו רוב איברים דהאז עכ"פ לא הוי הזקה בטעות. אמנם בשלי' אי אמרת שכבר הפילה והרחיקה לידתה אתה מוליאה מהזקת מעוברת וא"א דבשלי' הוי גופא וולד ועתה היא שהפילה אין אתה מוליאה מהזקת מעוברת דעכ"פ מעוברת היתה דאף שאין כאן וולד אחר השלי' גופי' הוי וולד ע"כ שפיר מוקמינן אחזקת מעוברת ואמרינן שעתה היא שהפילה השלי' ודו"ק:

שם מהו דתימא מדהאי זכר האי נמי זכר וכו' התוס' לעיל דף כ"ד הקשו דבהמפלת סנדל ל"א מדהאי זכר וכו' ונראה לייסב דהי מדהכא לא הוי נשמע גבי סנדל די"ל כאן לא שייך כלל לאשמועינן מדהאי זכר האי נמי זכר דהא אפשר שנתברר שמלא אח"כ נקבה כמש"כ הבית מאיר סי' קע"ב דלא סמכינן בטומטום על ס"ס כיון דאפשר שיתברר למפרע דעביד איסורא אחר שנקרע עיי"ש כמ"כ דלא שייך לסמוך על סברא מדהאי זכר האי נמי זכר כיון שאפשר שיתברר אח"כ ע"י שנקרע שהיא נקבה וכן באנדרוגינוס לא שייך האי סברא כיון דהוא זכר משונה וכן אי הוי נקבה הוי משונה דדמי' קלת לזכר. עד שאני תמהני בהמת איך סק"ד כלל לומר דנסמוך לומר מדההוא זכר האי נמי זכר הא יש לחוש שיקרע ותמלא נקבה:

חתיכה לשלי' דחתיכה שיש בה שלם הוא דומה ממש ליד חתיכה דשייך שפיר לומר הרחיקה לידתה אפי' לתי' התוס' הנ"ל א"כ כיון דלידת חתוכה הוי לידה א"כ לפי סברת הת"ם מודה הרמב"ם דאמרינן הרחיקה לידתה דשפיר איכא לאוקמא אחזקת טהרה שטבול מיד. וא"כ תקשי עדיין למה לא הביא הרמב"ם הך דינא דהרחיקה לידתה דנפקי"מ לענין חתיכה שיש בה שלם דאין לה ימי טוהר וכמש"כ הרשב"א הנ"ל. ועי"כ נלפענ"ד מוכרח כזה תירוצו של הפעליג הנ"ל דבאמת גם הרמב"ם ס"ל דין הרחיקה לידתה וכנ"ל. ורש"י ז"ל השווה מדותיו דגם לענין יד חתוכה כתב לעי' דף י"ח ד"ב לה ימי טוהר ועיין שד"ע שם בחידושיו והנלפענ"ד כש"ד כתבתי ודו"ק היטב:

[יד] **בעירוך לנר** נסתפק בכל הני דאמרינן דמספק תשב לזכר ולנקבה ומביאה קרבן ונאכל אם אירע רגל בין יום מ' ליום פ' אם תוכל להמתין עד אחר יום פ' להביא קרבן שנאכל או נימא כיון דיולדת שחייבת בקרבן עוברת בכל תאחר בג' רגלים כמו כל שאר חייבי קרבן וכ"כ התוס' ב"כ דף קס"ו וא"כ הה"ד שעוברת בעשה ברגל א' והניח בצ"ע:

ולענ"ד נוכל לפשוט ספק זה מדברי הפנ"י ביצה דף י"ט ע"ב ברש"י ד"ה כי פליגי למיקם עלה בבית שכי' והיינו דקאתי לאשמעינן עלה טובה כל מי שיש עליו תודה יביאנו בחג הסוכות. והקשה הפנ"י דמה אריי' עלה טובה הא בלא"ה כיון שעבר עליו רגל אחד עובר בעשה ותי' דהא דעובר בעשה ברגל אחד היינו בדאפרים ולא אקריב אבל באמר ולא אפרים אינו עובר בעשה רק בג' רגלים עיי"ש מלתא בטעמא. א"כ בנדון זה שג"כ רק חיוב מוטל עלי' כמו שכי' רש"י שם כל מי שיש עליו תודה וכו' והוי רק כאמר ולא אפרים אינה עוברת בעשה ברגל אחד רק בג' רגלים ופשיטא דעדיף שתמתין עד יום פ' ותביא קרבן שנאכל. ומ"מ אינה עוברת בעשה. וזה פשוט:

עוד נסתפק שם בטומטום ואנדרוגינוס שראו לובן ואודם אם אחר שתלו את התרומה נקרע הטומטום ונמצא זכר או נקבה וודאי אם אז שורפין על האודם דנקבה ולובן דזכר דלמפרע:

ולכאורה נראה דשורפין שהרי מעתה לא הוי טומאת ספק אלא וודאי:

אבל יש להסתפק לענין ביאת מקדש אי נימא כיון דמה דפטור הוא עד שיהי' זכר ונקבה וודאי והרי עתה הוא וודאי וחייב או נימא דבשעת כניסה ספק הי' פטור:

גם יש להסתפק אי נימא כיון דיליף מתשלחו מותר לכתחילה לכנס למקדש או אסור ורק בשנכנס פטור עכ"ד. וכן נסתפק בס' **אות ברית** לה' מילה סי' רס"ב ס"ק ד' בטומטום בכור שנקרע ואח"כ נמצא זכר אם הבעלים צריכין לתנו לכהן אי נימא איגלאי מלתא למפרע שהי' בכור וודאי וצריך לתנו לכהן או כיון דהוי ספק בשעת לידה א"צ לתנו לכהן וכן לענין פדיון הבן אי האב חייב לפדותו עיי"ש שהניח בצ"ע:

ולענ"ד דכל הספיקות כיוצא באלו נלמד מסוגי' ערוכה ב"כ דף קכ"ו דאיתא שם דטומטום שנקרע אינו נוטל פי שנים מדכתיב והי' הבן הבכור שיהי' ניכר שהוא בן בשעת לידה ומבואר שם דהיינו משום דאייתר תיבת והי' ותיבת בן דרשינן הכי עיי' בהגהות הב"ח שם שפי' כן הרי דדווקא במקום דאייתר קרא דרשינן כן שיהי' זכר וודאי מעיקרא אבל היכא דלית לן קרא להכי כמו בשלוח מן העזרה או בבכור לכהן לא דרשינן כן מכח סברא וא"כ ממילא בכל הני ספיקות הנ"ל דלית לן קרא מיותר למדרש דצריך שיהי' זכר וודאי מעיקרא שוב אחר שנקרע שפיר איגלאי מלתא למפרע שהוא זכר כנ"ל ודו"ק:

ומה שנסתפק הטל"כ אם מותר ליכנס לכתהילה. לענ"ד בטומטום פשיטא דאסור כיון דיוכל להתברר שיהי' זכר או נקבה ומה"ט כ' הבית מאיר באעה"ז סי' קע"ב סעיף ט' דאין סומכין בטומטום על ספק ספיקא כיון דאפשר שיתברר למפרע דעביד איסורא אחר שנקרע עיי"ש והה"ד בנדון זה הדבר פשוט מה"ט:

ולענין אנדרוגינוס לא ידענא כלל מקום ספק דמה"ת יאסור ליכנס כיון דהתוה"ק מיעטתו א"כ אפי' איסור בעלמא מנ"ל לאסור:

אח"ז האיר ה' עיני ומצאתי בתוס' בכורות דף מ"ה ע"ב ד"ה ואתי קרא למעוטי שכתבו דכאן תרי מיעוטי כתיבי דהו"מ למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה עד אדם. ומצינו למימר דמשום טומטום לחוד צריכי תרווייהו למעוטי ספיקא דידי' מדין זכר אם אח"כ נקרע ונמצא זכר ומדין נקיבה אם אח"כ נמצא נקיבה והה"ד אנדרוגינוס לפי שהוא מסוגה משאר זכר ונקיבה ופקולים הם וכו' עיי"ש הרי לך בהדי' דלפי"ז התורה מיעוטתו אפי' אחר שנקרע מטעם מסוגה. ולפימש"כ מש"ם דב"ב הנ"ל יש לומר דבא למעט כמו התם דנמעטינן הכי מיעוטא אפי' אחר שנקרע הי"ל הכי מיעוטין ממעטין כן אפי' כשנקרע אח"כ ועיי' בתוס' ריש פרק יום הכיפורים ובתוס' יוהכ"פ שם ובמנחת חינוך מצוה קכ"ג מדין טואנד"ר ועיין בתוס' רעק"א מס' רה"ש פ"ג משנה ח' ובתפארת ירושלים שם ישמע הכם ויוסף לקח ודו"ק:

[ט"ו] **משנה המפלת** וכו' טומטום וזכר אנדרוגינוס וזכר וכו'

ובגמ' מהו דתימא הואיל ואמר ר"י וכו' ובס' מי נדה הניח בצ"ע למה השמיט הטוש"ע חידוש זה דאפי' טומטום וזכר אנדרוגינוס וזכר תשב לזכר ולנקבה ול"א מדהא זכר הא נמי זכר ובלחם ושמלה לסי' קנ"ד ס"ק ה' כתב ליישב דהטו"ר ושו"ע סמכו עצמם על מש"כ לעיל בסמוך דהמפלת דמות בהמה חי' ועוף ושלי' שאינה קשורה נותנין לה ימי טומאה של נקבה בשביל ספק וולד השלי' שנימוח ואעפ"י שנדמה הוא זכר ול"א מדהא זכר וממילא מובן דהה"ד לטומטום ואנדרוגינוס ולא הוצרכו לכפול הדברים אבל תנא דמתניתן דלא תני מקודם הך חידוש הוצרך למיתני גבי טומטום ואנדרוגינוס עכ"ד:

והנה מש"כ דתנא דמתניתן לא תני הך חידוש מקודם הוא תמוה הלא בדף כ"ד ע"ב במשנה דהמפלת סנדל מפורש בגמ' דמתניתן אתי לאשמעינן דל"א אדהאי זכר כו' והתוס' שם באמת הניחו בתימא דתרתי למה לי א"כ הי' לו מקודם לתרץ קושי' התוס' ולפי"מ שיתורץ קושייתם דתרתי למה לי לפום ההוא אורחא צריכין לייסב

דברי

דברי הטו"ר ושו"ע ול"ע ובפל"ג כתב לפי"ל לייסב קושי' התוס' הנ"ל דסנדל לא הוי שמעינן מהכא כן דהוי אמרינן גם לר"ת כמו לרש"י דבשני ביאות חוזרות ומתעברות נפל וזהו גופא קמש"ל דבנפל עכ"פ חוזרת ומתעברות. אבל מתניתין דלקמן איירי בשניהם ב"ק וא"כ מוכח דאפי' בכי קיימא אפשר שתתעבר זכר ונקבה וזה עכ"ח לא משכחת רק בביאה אחת וא"כ מוכח דאמרינן שמא שניהם הזריעו בב"א וכיון דבכבר אשמעינן כן במתניתין דטומטום וזכר שוב לא מדקדקין דהכא איירי בב' ביאות ושאשה חוזרת ומתעברות כשאינו בן קיימא אלא מוקמינן גם הכא בשניהם הזריעו בב"א. ומ"מ צריך למשנה דסנדל לאשמעינן דסנדל הוי וולד לענין לידה. ומ"מ צריך הסתי' דהו"א מדהאי זכר דאל"כ לא מוכח כלל דסנדל הוי וולד לענין לידה כיון דבלא סנדל צריכה לחוש לוולד שעמו עכ"ל בקיצור. ועפי"ז אי אפשר לקיים תירוצו של הלחם ושמלה הנ"ל אפי' על הטו"ר ושו"ע דמהא דשלי' ומי' ועוף לא מוכח דל"א מדהאי זכר האי כ"ז דהא שם אינו ב"ק ובאינו ב"ק י"ל דחוזרת ומתעברת בב' ביאות וכאן ל"ש לומר כתי' התוס' דב"כ ביאות אינו חידוש דהא לא להכי אתי הברייתא לאשמעינן רק דיש חילוק בין שלי' קשורה או לא ובאמת מטעם ב' ביאות אבל כשניהם ב"ק דלא שייך לומר חוזרת ומתעברת תיהדר קושי' המי נדה דהו"ל לטו"ר ושו"ע לאשמעינן מדהאי זכר וכו' וכו':

אמנם בחי' הת"ס מיישב קושי' התוס' הנ"ל דתרתי ל"ל דמשנה דזכר וטומטום לא הוו אשמעינן דל"א מדהאי זכר וכו' די"ל דקרא אתי לכדרב שרבי' בב"ב דף קכ"ז דטומטום אין אמו טמאה לידה. אמנם משום נקבה מתטמאות ורק בנקרע ונמלא זכר אין אמו טמאה לידה כדלקמן פי' יוצא דופן ואם נקבה תלד לרבות טומטום וזה אשמעינן דלא תימא דקרא לכדרי' ומדהאי זכר כו' קמש"ל דקרא אתי לכדר' שרבי' אבל באמת לר"י שפיר אמרינן מדהאי זכר וכו' משו"ה קמש"ל מתניתין דסנדל דקרא אתי לכדרי' ומ"מ לא אמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר עיי"ש:

ועפי"ז שפיר יש לקיים תירוצו של הלחם ושמלה הנ"ל דכיון דהמחבר אשמעינן בחי' ועוף ושלי' דטמאה משום נקבה לא הוצרך לומר גבי טומטום דגם התנא דמתניתין עיקר הוכחתו גבי משנה דסנדל הוא לענין שניהם הזריעו בב"א אבל מש"כ הלו"ש דהתנא עדיין לא אשמעינן האי דינא מקודם זה א"א לקיים כנ"ל רק שהכ"ם בצירוף דברי המתים עפי"ד הלח"ש מיושב הטו"ר ושו"ע הנ"ל והו"ק היטב:

[ט"ז] ע"ב בגמרא דכתיב הזב את זובו הקשה הפל"ג

הא כמה דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו ע"כ גלי קרא דרק זכר וודאי ונקבה וודאית טמאין א"כ פשיטא דלא בעי נ"כ שילוח עיי"ש ולענ"ד לייסב כס"ד בפשיטות עפימש"כ לפי' מתוס' בכורות דמשום טומטום לחודא צריכי תרווייהו מיעוטי דהיינו כשאח"כ נקרע ונמלא זכר למעטו מדין זכר וכשנמלא נקבה למעטו מדין נקבה לפי שהוא משונה תמאר זכר ונקבה ושקולים הם עם אנדרוגינוס ועוד תירצו כאן והתם דתרי מיעוטא חד לטומטום וחד לאנדרוגינוס א"כ י"ל דשפיר מקשה דנדרוש דוהזב את זובו למעט טמטום ואנדרוגינוס וגם קרא דזכר ונקבה דגבי שילוח מחנות אילטרך דלהוי תרי מיעוטין חד דוהזב את זובו וחד דגבי שלוח מחנות גבי טומטום כדי למעט אפי' כשנקרע ונמלא זכר או נקבה מדין שלוח לא מבעי' לתי' דהכא דתרי מיעוטין דמזכר עד נקבה חד לטומטום וחד לאנדרוגינוס דא"ש רק אפי' לתירוצא דבכורות הנ"ל דהב' מיעוטין דגבי שילוח מחנות למעט טומטום כשנקרע אתי נ"כ א"ש דעכ"פ המקשן שפיר הקשה ולא הוי ס"ל כתי' התוס' הנ"ל ולהתרצן באמת י"ל כתי' התוס' דבכורות הנ"ל וא"ש כס"ד:

[י"ז] בתוספת ד"ה פרט לכלי חרס גרסינן ולא גרסינן וכו'

והיינו לפי פירש"י דעירובין דכו"ע ס"ל דמכניס שרץ חייב ולא פליגי רק לענין להוציא אבל לפי פירש התוספ' שהקשו שם על רש"י ופי' דעדיין פליגי תנאי במכניס שרץ וכו' א"צ למחוק הגירסא ויסבור ר"י הגלילי כמ"ד פטור משום דאין לו טהרה במקוה ועי"ז סובב קושייתם דאמאי אפי' אדרבא מת קיל דאין לו טהרה במקוה וכוונת קושייתם כמו שהקשו בסוגיא דף כ' אמאי דאמרינן התם טמא מת מותר ליכנס במחנה לוי' ולא טמא מת בלבד אלא אפי' מת עצמו וכו' נראה דמת חמור מטמא מת ובעירובין סובר שמואל דשרץ קיל דאין לו טהרה במקוה ותירצו דס"ל כמ"ד מכניס שרץ חייב והיינו להתוס' לשיטתם דתנאי פליגי בהכי:

והנה דעת הרמב"ם והראב"ד דמכניס שרץ חייב להרמב"ם חייב כרת. ולהראב"ד בין מכניס אדם טמא ובין מכניס שרץ רק חייב מלקות דסובר דשמעתין לענין מלקות אתמר כפי שביאר שיטתו המנחת חינוך מצוה שס"ג ולענין להכניס כלי ראשון נ"כ פליגי דלהרמב"ם פטור לגמרי ולהראב"ד חייב מלקות ותמה עליו המנחת חינוך הא ר"י הגלילי ממעט כלי חרס דווקא משמע דווקא כ"ח משום דאינו נעשה אב. אבל שאר כלים חייב דאל"כ ימעט ראשון וממילא ממועט כ"ח ורצה לתרץ דכיון דלפי פירוש התוס' דכאן ס"ל לר"י הגלילי כשמואל דהטעם משום טהרה במקוה וכמו שהביא הפ"ם בעירובין סייעתא לשמואל א"כ אין הלכה כר"י הגלילי כיון דהלכה כמאן דמחייב אחר זה הביא המנ"ח ברייתא דר"י הגלילי שבספרי וז"ל הברייתא ריה"ג אומר מזכר עד נקיבה וכו' שהן ראוין לעשות אב הטומאה וכו' אף כל שראוי לעשות אב הטומאה ואפשר שהכ"ם דילן מביא ברייתא אחרת ואינה ידוע אלינו. ובסוף דבריו הוכיח דהרמב"ם ג"כ ס"ל דכלי ראשון חייב מלקות כהראב"ד והא דלא הביא דכ"ח פטור משום דמסוגי' דזבחים דף ל"ד מבואר דגם על כ"ח חייב ודלא כריה"ג משו"ה פסק הרמב"ם דלא כריה"ג עיי"ש:

ולענין אוכלין ומשקין ראיתי בשו"ת חכם צבי סי' פ"ז דפשיטא ליה. דכמו לשמואל במכניס שרץ פטור הה"ד אוכלין ומשקין עי"ש ובאמת אף למאן דמחייב במכניס שרץ כפי ההלכה באמת נ"כ פטור באוכלין ומשקין דדומין לכ"ח דאינם נעשין אה"ט גם אין להם טהרה במקוה. וכ"כ המנ"ח הנ"ל בפשיטות:

אך לפ"מ שהוכיח המנ"ח דהרמב"ם ס"ל דגם בכ"ח חייב מסוגי' דזבחים דלא כריה"ג א"כ ממילא גם באוכלין ומשקין חייב כמו בכ"ח:

ועפי"ז יש לייסב מה שהקשה החכ"צ הנ"ל על מה שכ' הרא"מ להקשות למה הוצרכו לנס חנוכה הא הדלקת נרות דוחה טומאה. ותי' דמצד השמן שהיא רק מכשירי טומאה הוצרכו לנס שאינו דוחה טומאה ותמה עליו החכ"צ דמה איסור יש בעשיית השמן בטומאה וכי תימא הכנסה לביהמ"ק הא

מכניס

מכנים שרץ פטור וכש״כ שמן דפטור דאין לו טהרה במקוה ולהנ״ל א״ש דהא קושי׳ הרא״מ ע״כ לא קאי רק למ״ד טומאה הותרה כמש״כ הפנ״י בשבת דף כ״ג ד״ה מאי חנוכה והוא פלוגתא דתנאי ביומא דף ו׳ א״כ שנואל וריה״ג סברי כמ״ד דחיי הוא בציבור ולא קשה קושי׳ רא״מ כלל דמהדרינן אטהרה כמש״כ הפנ״י הנ״ל עיי״ש וקושי׳ הרא״מ הוא רק למ״ד הותרה וי״ל דס״ל כמ״ד מכנים שרץ חייב א״כ בתמת גם באוכלין ומשקין חייב בהבאה כמו בכלי חרס וכשוגי׳ דזבחים שכי המנ״ה דלא כריה״ג וס״ל נ״כ כשיטת הרמב״ם דגם כלי חרס חייב והה״ד באוכלין ומשקין חייב בהבאתן בטומאה והדברים נכונים בס״ד:

אח״ז ראיתי בהגהות הגאון מהרי״ש כ״ז על החכ״ן שהעיר על קושי׳ החכ״ן הא לא קיימ״ל כשמואל כמש״כ הרמב״ם ורא״ב״ד עיי״ש אבל לענ״ד מזה אין תפיסה על הה״ל דנהי דאין הלכה כשמואל מ״מ תקשי לשמואל קושי׳ הרא״מ דלמה הוצרכו לגם דלדידי׳ ההבאה לביהמ״ק באוכלין ומשקין טמאין אין איסור כנ״ל פשוט:

וראיתי בעל״כ שהקשה לשמואל דס״ל דטעמא דר״י משום דאין לו טהרה במקוה למה נקט ר״י כלי חרס דהיכא למיטעי הטעם משום אב הטומאה ומכנים שרץ חייב הו״ל למנקט פרט לשרץ דאין לו טהרה במקוה ואז מתילא ממועט כ״ה עיי״ש ולענ״ד כיון דס״ל לשמואל דנוגע חמור משרץ דמכנים טמא שרץ חייב ושרץ עצמו פטור א״כ עדיין איכא למטעי דכ״ה חייב אף דאין לו טהרה דנוגע חמור משרץ ודו״ק.

[יח] דף כ״ט ע״א בגמרא תנן יצא מחותך או מסורס מש״לא רובו ה״ה כילוד וכו׳ אמר לך ר״ו אימא מחותך ומסורס הקשה הרי״ט אלגאזי בבכורות דף מ״ו אות ס״ג דאמאי הוצרך הש״ס לדחוק מתניתין דבמחותך נמי יצא מסורס הא אפשר לאוקמא דמיירי בשלא כלו לו חדשיו ובבן ח׳ שהוציא ראשו מת לכו״ע אין הרא״ש פוטר וכמש״כ הטו״ר הי׳ ש״ה ותי׳ דלא מצו לאוקמא בבן ח׳ דאם כן אדתני סיפא דמתניתין יצא כדרכו משילא רוב ראשו לפלוג וליתני בדידה במחותך עצמו בד״א במחותך דלא כלו לו חדשיו אבל בבן ט׳ משילא ראשו ה״ה כילוד עיי״ש. והנה דעת הרמב״ם פי׳ מא״כ דמחותך לא סגי ברוב ראשו אלא כל ראשו בעינן עיי׳ בההמ״נ בס ולפי״ז לא שייך תירוץ הריט״א דהא סיפא יצא כדרכו בבן קיימא מיירי משו״ה סגי׳ ברוב ראשו משא״כ במחותך דבעינן כל הרא״ש א״כ לא שייך לפלוג ונתני בדידה דזהו דווקא בבזה הדין עצמו יש לו מגיאות במחותך כמו בבן קיימא. מבא״כ להרמב״ם במחותך כל הראש בעינן א״כ עדיין הוצרך התנא להשמיענו הדין בב״ק דסגי ברוב ראשו ולא שייך לפלוג וליתני בדידה דהא לענין רוב ראשו לא שייך לחלק כן וכנ״ל. ואדרבא מזה נופא מוכח כדעת הרמב״ם מדלענין מחותך הוא פלוגתא דר״ו ור״א ולא איירי בי׳ מתניתין ובב״ק אשמעינן מתניתין דסגי ברוב ראשו כמש״כ רש״י ד״ה אין הראש כרוב איברים עיי״ש וא״כ משום דלאו הדא שיעורא הוא. א״כ עכ״פ לא שייך תירוץ הריט״א הנ״ל:

אך תירוץ הריט״א ימצא מקום עפ״י שיטתו בעצמו ש״כ דמקור ראיית הרמב״ם והוכחתו דס״ל כתוספ׳ דלר׳ זכיד אפי׳ ר״י דהראש פוטר אלא דפליגי אי בעינן כל הראש לת״ק במחותך ולר״י ברוב ראש סגי ופסק כרבנן דבעינן כל הראש א״כ י״ל דהשתא דעדיין לא ידענו מר׳ זכיד שפיר מקשה ממתניתין כתירץ הריט״א ועדיין לא ידענו לחלק בין מחותך או כדרכו רק במסקנא דר׳ זכיד נולד פלוגתא זו דת״ק ור״י. ובמסקנא פסק הרמב״ם כרבנן דבעינן כל הראש ובאמת לפי המסקנא לא קשה קו׳ הגמ׳ ממתניתין כקושי׳ הריט״א הנ״ל נאמת ולא צריך לדחוק דמחותך ומסורס הדא היא.

וראיתי בעל״כ שכ׳ דמשמע כדעת הרשב״א דגם במחותך כתיקונו פוטר ראשו כיון דלר״ו צריך לפרש יצא מחותך ומסורס ועל זה קתני בסיפא יצא כדרכו משיצא רוב ראשו וסיפא ארישא קאי וא״כ קאי אינא מחותך או שלם כדרכו ועל זה קתני משיצא רוב ראשו וא״כ משמע שגם במחותך כדרכו סגי ברוב ראשו וזה כשיטת הרשב״א עכ״ד ולא הבנתי דבריו דאיך כתב דסיפא ארישא קאי והוא נגד דברי רש״י הנ״ל שהוכיח דסיפא בב״ק מיירי מדפליגי ר״ו ור״א במחותך א״כ אין שום הוכחה מסיפא דע״כ צ״ל לפי פירש״י דר״ו ור״א פירשו הסיפא דמיירי בב״ק משום דליפנא דיצא כדרכו משמע כן א״כ א״א לפרשו בשום ענין והופן דסיפא ארישא קאי. ולפמש״כ לדעת הרמב״ם לפי המסקנא איכא לאוקמא מתניתין באופן הנ״ל כקושי׳ הריט״א הנ״ל א״כ מחותך לחוד ומסורס לחוד א״כ מוכרח דסיפא דיצא כדרכו מיירי בבן קיימא שלם לאפוקי מחותך ומחותך דרישא מיירי בשאין הראש עמהן כדמוקי ר״ו:

ואדרבא יש להביא ראיי׳ ממתניתין לדעת הרמב״ם דאי כדעת הרשב״א למה נקט בסיפא יצא כדרכו. לאשמעינן רבותא יותר דאפי׳ מחותך סגי ברוב ראשו וכש״כ ביצא כדרכו וכמש״כ הריט״א דלפלוג וליתני בדידה במחותך עצמו. אע״כ כנ״ל משום דמחותך דין אחר יש לו דהיינו כל הראש וביצא כדרכו סגי ברוב ראשו וכדעת הרמב״ם:

ובעיקר הדין שכ׳ סטו״ר דנפל מת לכו״ע אין הראש פוטר. דעת התוספ׳ לעיל דף כ״ו ד״ה סנדל אינו כן וכ״כ כאן דשמואל איתותב גם בראש נפל מת עיי׳ סד״ע שם. ואולי גם דעת הרשב״א הוא כן א״כ מוכרח לומר דלר״ו מחותך ומסורס הדא כתי׳ הטל״כ. אך מכח הוכחות רש״י הנ״ל דאי מיירי מתניתין בנפל לא בבן קיימא מה אשמעינן ר״ו הא מתניתין היא. וע״כ דסיפא בב״ק מיירי. א״כ נסתרו דברי הטל״ג ול״ע. ולדעת הרמב״ם אתיי׳ כל הסוגי׳ כפשטא.

ודע דלפי המסקנא יש פלוגתא בין רש״י ותוספ׳ באופן זה דלרש״י בין לר״פ בין לר״ש הא דראש פוטר במחותך הוא פלוגתא דתנאי דלת״ק דר׳ יוסי הראש פוטר ולר״י אין הראש פוטר במחותך והתוס׳ ס״ל דלר׳ זכיד לכו״ע הראש פוטר ואפי׳ ר׳ יוסי מודה ואדרבא ר׳ יוסי להקל בא דלת״ק במחותך כתיקונו בעינן שיצא כל הראש ולר״י לא בעינן כל הראש וסגי ברוב ראש כן כתב הריט״א בבכורות שם והביא שם בשם התוס׳ הילוניות שהקשו לפירש״י כתיקונו לחיים היינו שלם לאפוקי מחותך וכו׳ ועוד כי שם בפי׳ ר״ח כתוב בדרב זכיד יצא מחותך או מסורס דמשמע לכאורה מחותך כדרכו ומסורס שלם וא״כ הא דקאמר התם הא כתיקונו הראש פוטר אמסורס

שלם

שלם קאי דאלו מהותך כדרכו הוא ומאי קאמר ר׳ יוסי כתיקונו שלם היינו לת״ק וכ׳ ע״ז הריטב״א לא הבנתי דהא לת״ק הא דקאמר הא כתיקונו הראש פוטר קאי בין אמחותך שהוא כדרכו בין אמסורס דהראש פוטר ור״י פליג דדוקא בשלם כתיקונו הראש פוטר אבל במחותך אפי׳ כדרכו אין הראש פוטר דהא לרש״י בהא פליגי ת״ק ור״י עיי״ש העתקתי דבריו כי ראיתי גני שלא הבין כן מפירש״י אבל דברי ריטב״א מאירין :

וצריך לפרש ע״פ גירסא זו דמחותך או מסורס. והא דקאמר כתיקונו הרא״ש פוטר קאי בין אמחותך כמש״כ ריטב״א הנ״ל דהכוונה הוא כן ע״ד שאמר ר״י לעיל דמחותך דרישא היינו באין הראש עמהן וסיפא דכתיקונו הראש פוטר היינו שילא הראש בתחילה דלר׳ יוחנן דלעיל ג״כ באין הראש עמהן לא חשיב מסורס שילא כדרכו רק בלא הראש. וא״ש פירוש הריטב״א אלגאזי ודו״ק :

[י״ט] **במשנה** תשב לזכר ולנקיבה. **הרמב״ם** בפהמ״ש מפרש דמתניתין קאי לענין טבילה בזמנה מצוה והקשה הסד״ט עליו חדא דא״כ מה פריך לקמן למה הזכר זכר לימא דקמש״ל שתטבול יום מ״ם משום טבילה בזמנה מצוה ועוד למה לא פירש כהגמ׳ דלקמן דיש נפקותא כראתה יום ל״ד ויום מ״א שלא תספור ז׳ ימי נדה רק מיום מ״א והילך וגם למה מפרש דלא כהלכתא שהרמב״ם עצמו פוסק דטבילה בזמנה לאו מצוה :

ולע״ד בס״ד ליישב ע״כ בהקדם לפרש מש״כ התוס׳ ד״ה תשב למה תשב לנקיבה הא הוי ס״ס ותירצו דסתרי אהדדי וסיימו ומיהו לקמן בטועה יש כמה ספיקות ודבריהם צריכין מובן שלא כתבו טעם בזה למה באמת לא אזלינן לקולא מטעם ס״ס :

אבל לענ״ד כוונתם עפימש״כ בשו״ת מולל מאש סי׳ י״ג דלענין קיום מצות עשה אפי׳ אלף ספיקות לא יועילו לפטור מן המצוה עיי״ש. א״כ א״ש לחלק דבטועה אזיל הש״ס לענין טבז״מ א״כ שפיר לא מהני אפי׳ כמה ספיקות כיון דמיירי לענין קיום עשה ואי נימא דמתניתין מיירי ג״כ לענין טבז״מ ממילא אין אנו צריכין לומר דבס״ס דסתרי אהדדי לא אזלינן בתרא דלעולם אזלינן בתר ס״ס דסתרי. ושא״ה דלענין מצוה עסקינן ולא מהני שום ס״ס.

והנה נראה להוכיח דמתניתין ע״כ לענין טב״ז אתמר דהרי במשנה שלאחריי אתמר המפלת ליום ארבעים וכו׳ ליום מ״א תשב לזכר ופי׳ רשב״א בתה״ה דיום מ״א היינו מן הטבילה ושמא לא נקלט הזרע עד יום ג׳ והוי עדיין מי׳ בעלמא ובאמת אחר ג״י א״ל שתשב לנדה. והקשה בתוספי׳ רעק״א דבסיפא דקאמר רי׳ יוס פ״א אמאי תשב לנקיבה הא הוי ס״ס סי׳ זכר ואת״ל נקיבה דלמא לא נקלט הזרע עד יום ג׳ והוי מי׳ בעלמא ובהא לא שייך סברת התוספ׳ דאם תראה ביום ל״ד וביום מ״א ליכא להקל מש״ם דאם היא זכר בוודאי אינו נפל עיי״ש אבל אי מיירי לענין טבז״ת ניחא דלא מהני ס״ם כלל וכנ״ל וזה הוכחות הרמב״ם דמתניתין לענין טבז״מ אתמר ולא מהני ס״ם אלל מצוה וכמולל מאש הנ״ל :

לפי״ז כיון דמתניתין לענין טבז״מ מיירי. א״ש קושי׳ הגמ׳ לקמן דלמה הזכר תשב לזכר דכיון דלענין נקיבה לענין טומאה יש ס״ם לטהרה מ״מ צריכה טבילה משום טב״ז כש״כ לענין טומאה שתהא טמאה מספק כש״כ שצריכה טבילה בזמנה מספק א״כ למה הוצרך התנא להביא שתשב רלזכר כיון דאשמעינן שתשב לנקיבה אף דאיכא ס״ם כש״כ לזב דליכא. ופ״ז מתרץ שפיר דאשמעינן שמקולקלת למנינה. ומיושב הש״ס שפיר מכל קושיות הסד״ט :

ומה שהקשה דהרמב״ם פסק דלא כהלכתא עיי׳ שעה״מ פ״ז מה׳ יסודי התורה דהרמב״ם פוסק כמ״ד טבז״מ וכ״כ הב״י דמוכח דעת הרמב״ם דטבז״מ ס״ל וא״כ אדרבא לשיטתו שפיר הוצרך לפרש כן :

אמנם כ״ז הוצרך הרמב״ם לפרש לשיטתו דס״ל כרשב״א המובא בש״ך סי׳ ק״י ועיי׳ פליתי בבית הספק שלו שם. דס״ס במקום חזקה אמרינן אז שפיר קשה הא איכא ס״ס משא״כ לדעת הפוסקים דס״ס במקום חזקה ל״א נק״מ דלא מהני כאן ס״ס וכבר הוכיח בעלנ״ר לעיל דף כ״ז בתוספ׳ ד״ה הומר מכמה הוכחת להפוסקים דל״א ס״ם במקום חזקה אין ראי׳ דל״א שני ספיקות לקולא אף דסתרי אהדדי וכיון דתנן תשב לנדה ע״כ איירי בראתה דם עם הלידה או אם מיירי בלידה יבשתא ע״כ ס״ל דא״א לפה״ק בלא דם דאל״כ איך תשב לנדה ג״כ הרי הוי חומרא דאתי לידי קולא דאם תראה ביום ט״ו אחר שהפילה תהי׳ שומרת יום כנגד יום ותטהר לערב ט״ז ודלמא לא ראתה ולא ילדה וא״כ הוי ראייתה ביום ט״ו תחילת נדה אע״כ דאיירי דהוי נדה וודאית ע״י דם או פה״ק באופן שגם אם לאו וולד הוא טמאה וודאי נשו״ה ל״א ס״ם לקולא כיון שהוא בחזקת טמאה עיי״ב באורך. ולפי״מ שכתבתי אפי׳ להפוסקים דאמרינן ס״ם בחזקת איסור עדיין אין ראיי׳ אם ס״ל טבילה בזמנה מצוה. אין אנו מוכרחין לומר דלא ס״ל דסתרי אהדדי רק מה״ט לא מהני ס״ם כיון דטבילה בזמנה לא מהני כמה ספיקות כנ״ל בס״ד ביאור מספיק ונכון :

[כ] **דף ל׳ ע״א ברש״י ד״ה ליום** מ׳ לטבילתה בתשובות עבודת הגרשוני מפרש דרש״י סובר כיון דראתה נדה קודם טבילתה וודאי אז לא היתה מעוברת ולכן לא תמנה מ׳ יום רק מעת טבילתה אמנם עיי׳ בפתחי תשובה סי׳ קל״ד ס״ק ג׳ בשם תשובה מאהבה דבראיי׳ גמורה מודה לו ובכתם חולק עליו ובחוו״ד חולק עליו לגמרי אפי׳ בראיי׳ גמורה מני׳ לראות עיי״ש וכן מצאתי בשו״ת רדב״ז חלק ז׳ שכ׳ וז״ל ומש״כ אם פירסה נדה ב׳ פעמים אם צריכה להמתין ג׳ חדשים אין ראי׳ כלל דכמה מעוברת רואות דם עכ״ל ועיי׳ היטב בשו״ת הת״ם חיו״ד סי׳ קס״ט בזה ועיי׳ סד״ט שכ׳ שדברי רש״י צריכין תלמוד ובעל״כ ביאר דברי רש״י על נכון קצת באריכות עיי״ש דפח״ה :

פרק רביעי

[א] **דף ל״א ע״ב משנה בנות** כותים וכו׳ בפי׳ המשניות כ׳ וז״ל וביאר בש״ס שכוונת זה המאמר ישבו ישבו בין הדם הטהור והטמא ויטהרו הכל עכ״ל והוא מקושי הבנה וינעתי עד שמצאתי בסירי טהרה על הש״ס סי׳

סי' כ"ד שביאר כוונתו עד"ז דבגוף המשנה דקאמר מפני שהן יושבת על כל דו"ד י"ל הכוונה כפירש"י דהטמא והטהור שוה להם תמיד יתכן דמשלימין דם טמא לדם טהור אך ממה דקאמר בב"ס דאמר ר"מ לחכמים אם יושבת על וכו' תקנה גדולה היא להם אלא מפני וכו' מוכח מזה דכוונת הת"ק אינו משום השלמה אלא משום שיושבת ע"כ דו"ד וא"כ קשה באמת מה הטב היא בזה אדרבא תקנה גדולה הוי לכן מפרש הרמב"ם דהכוונה עפימש"כ בערכין דף י"א ע"ב גבי אי הכי בעולת נדבה נמי נימא ומשני נפק מיני' חורבה ופירש"י דאתי למימר הכל רשות וכ"כ הטו"ז סברא זו באו"ה סי' קי"ג גבי מלמדין אותו שלא ישהה והכא נמי דמחמת שהן מחמירין ומטמאין גם דם ירוק א"כ שוה להם אדום כירוק וא"כ כשיודע להם או כשיראו ישראל מטהרין ירוק יבאו לטהר גם אדום וז"כ הרמב"ם שביאר הב"ם כנ"ל דמהב"ם מבואר דכוונת הת"ק לאו מטעם השלמה היא רק הכוונה כאן כיון דישבו. ישבו על ד"ם וטהור בשוה. סופן לטהר את"כ. ונפיק מני' חורבה ופסק הרמב"ם כת"ק ולא כר"מ. עכ"ד הג' מהרש"ק ז"ל

[ב] **הרע"ב** וכן הרמב"ם כתבו דהאידנא הוי כנכרים גמורים בין לטומאה בין לטהרה. ובמי נדה ובפירי טהרה סי' כ"ה תמה מאד מנ"ל דהקילו בזה בזה"ז כיון דמדינא דב"ם שורפין מנ"ל דהקילו בזה לומר דלדידן עשאום כנכרים גמורים ואין שורפין ואף דגם לענין ריבית ס"ל לרמב"ם כן עי' ב"ך סי' קנ"ט ורס"כ י"ל היינו בממון דהפקר ב"ד הפקר ומה שהוא נותן ריבית אינו משלו ולא זכה בה כלל ולא הוי ריבית מיד לוה למלוה. אבל כאן דהוי איסור ממש ומדינא חייבת שריפה והר"ן נמי מלוה מה"ת לשרוף תרומה שנטמאת א"כ למה יפקיעו חכמים מלוה מה"ת לקולא מה דמדינא חייב שריפה ול"ע עכ"ד. ועיי' רמב"ם בפי' המשניות לקמן דף נ"ז גבי דהאידנא הכותי עצמו טמא לא יטמא באוהל דנעשים כנכרים גמורים ובתוסיו"ט הקשה הואיל וגירי אמת הם למה לא יטמא הא אעפ"י שחטא ישראל הוא וכי דנ"ל דאכן ס"ל גירי אריות הן ועיי' תוספי' חדשים שהשיב עליו בזה ובעל"כ כי דהרמב"ם ס"ל כש"ך דאפי' לקולא הם כנכרים ומש"כ הב"י באע"ז סי' מ"ד בשם הגאונים דהוי עובדא ואצרכו גיטא לכותי שקידש י"ל דדעת הרמב"ם אינו כן דמפרש כפשטא שנעשים כנכרים לכל דבריהם ואפשר שגם הגאונים לא חשבו לקידושיו רק משום חומרא דקידושין וכנראה מהה"מ עכ"ד. ובאמת החוו"ד שם ביו"ד חולק על הש"ך דרק לחומרא עשאום כנכרים תמה קושי' הנ"ל שהקשה הפירי טהרה עיי"ש היטב ועיי' שו"ת מהר"ם ש"ק חיו"ד סי' קנ"ב. וברע"ב פ"ו מדמאי מ"ט כתב ג"כ דהאידנא הם כעכו"ם גמורים לכל דבריהם דאין צריך לעשר עיי"ש

הרי

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' שליט"א אב"ד ור"מ בה"ק וואיטצען יצ"ו

דף ל"א בנות כותים נדות מעריסתן וכו' ותוס' הקשו תיפ"ל משום דהן נדות מעריסתן ותירצו דמפרשי וכו' וקשה לי א"כ הו"ל תחלה שהן נדות כשיגדלו מפני שיושבת על כל דם דהיינו כדידה גופא דומי' דרישא כנדות מעריסתן ואח"כ למיתני דכותים טמאים מפני שהן בועלי נדות ונראה ליישב דלכאורה קשה לי דהנה כל אלו החששות היא רק מחמת ספק כדאיתא בגמרא אימא לא בעל ואימא לא השלימה לדם ירוק. ועוד הא באמת רוב דמים שאשה רואית הן מראה דם נדה כדאיתא ר"פ המפלת הא איכא חששא דאורייתא לומר שהכותים טמאים מפני בועלי נדות. דהנה נחזי אנן אשה שיש לה ווסת ולא ראתה ואח"כ מצאה טמאה הנה מפני חזקה דהשתא יש לנו להחזיקה וודאי טמאה למפרע משעת הווסת רק הא דקיימ"ל לעיל דף ט"ו דאינה אלא ספק טמאה ולמ"ד ווסתות דרבנן לא מטמאינן למפרע היינו משום כיון דלא הרגישה לא חיישינן למפרע כמו שביארנו לעיל בפ"ק והיינו לדידן דבקיאין בהרגש בכשרה אמרינן אשה מרגשת בעצמה כדאיתא לעיל דף ג'. אבל כותים דלא דרשי בכשרה א"כ לא שייך לומר דאשה מרגשת כיון דמלתא דלא רמי' עלי' דאינשי' כוי' א"כ אמרינן מסתמא בא בהרגשה דחזקה דם נדה בא בהרגשה א"כ טמאה למפרע דאמרינן מעיקרא אתי דם אבל הכותי הא בא עליה קודם שראתה א"כ אי ראתה אח"כ הרי הוא בעל נדה למפרע [ואין לומר כיון שבא עלי' ולא מצאה אי איתא דהוי' הוי מולא דם דאימא חופהו שכ"ז כדאיתא לעיל דף י"ד]:

והנה ליישב זה אנו צריכין להקדמת ראשונים כרים מכילתן דיש לאשה חזקת טהרה לכן אף שדם לפניך לא הוי נדה למפרע דהא יש כנגד זה חזקה דמעיקרא חזקת טהרה ואמרינן אי חזי' מעיקרא הוי אתי דביה"ר לא מוקמא דם כדלעיל דף ג':

אך זה ניחא אי לא הוי נדות מעריסתן אבל כיון דקתני דהוי נדה מעריסתן אין לה חזקת טהרה. מעתה יש לנו לומר שגם הכותים טמאים שהם מסתמא בועלי נדות שאין פורשים מנשותיהם עד שעת ראייתן ולמה צריכין לטעם שהן יושבת על כל דו"ד:

והנה לכאורה הא אפשר לפרש עפי"ז פירוש חדש שהן יושבת על כל דם אפי' לא הרגישה דסברי דטמאים אפי' בלא הרגשה א"כ ליכא חזקה דאשה מרגשה ממילא טמאה למפרע כנ"ל:

ולפי"ז נראה הא דאיתא בגמ' דף ל"ג תני' א"ר"מ אם הן יושבת ע"כ דם ודם תקנה גדולה הוא אלא שרואות דם אדום ומשלימתו. ויש לפרש דה"ק ר"מ אי הן יושבת ע"כ דו"ד אפי' אין מרגשת כנ"ל תקנה גדולה הוא דס"ל דאין לחוש שמא בא עלי' קודם שראתה ואח"כ ראתה לכן משום זה לא שייך לומר שהן בועלי נדות אלא שמשלימת לדם ירוק [וכ"כ מפירוש המשניות שמפרש דר"מ פליג את"ק רק הוא ז"ל כתב בדרך אחר דהוא דבר בסופו נסקל ולפימש"כ יותר נכון דלת"ק היינו רבנן כיון שיושבת על כל דם אף דלא הרגישה ממילא כשבא עלי'

קודם

הרי שהי ג"כ דאפי' לקולא הם ככרים כמש"כ הכא. וצ"ע :

[ג] ברש"י ד"ה אין והא דאמר דמסתמא טמאות גזירה דרבנן

היא עיי' מהר"ם שכ' שני פרושים חדא דרש"י ס"ל דסיפא דאין חייבין וכו' קאי נמי ארישא. והשני דקאי אמשכב תחתון דסיפא לחוד עיי"ש והנה כפי' השני מוכח ג"כ בתוספת לקמן דף ל"ב ע"א ד"ה ר' מאיר היא שכתבו וז"ל משום דא"כ מתניתין ל"ל טעמא דדומע אלא משום חשש ראי' כדקתני לפי שיושבת על כל דם ושבת דף ע"ז ע"ב ד"ה אף בנו"כ וז"ל והא דמוקי מתניתין כר' מאיר משום דסיפא מוכחא דלא הוי משום טימוע דקתני דכותים מטמאין משכב וכו' מפני שהן וכו' וסיימו ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק משמע דקאי אף הקטנות דאיירי בהן וכו' עיי"ש וכוונתם פשוטה דכיון דקאי סיפא גם הקטנות דרישא נאשמעינן דאין חייבין עליהן על ביאת מקדש כיון דבאמת אין טומאות כלל. אבל כיון שטומאתן מטעם ראי' דאתי' כר"מ הוצרך לאשמעינן דאין חייבין עליהן על ביאת מקדש וזהו הפירוש הא' של מהר"ם. אבל התוספי' דהכא כתבו דמוכח שטומאתן מטעם ראי' מדקתני לפי שיושבת על כל דם ודם משום דס"ל דסיפא לא קאי ארישא אקטנות משו"ה הוצרכו להוכיח מזה דאי ס"ל טעמא דטימוע א"כ ממילא הם בועלי נדות כיון שעשאום כנדות ולא הוצרך לאשמעינן דאין חייבין עליהן על ביאת מקדש דפשיטא דאין חייבין כיון שהוא רק משום טימוע וע"כ שטומאתן מטעם ראי' משו"ה הוצרך לאשמעינן דמשום דיושבת על כל דם ודם א"כ יש כאן חשש ראי' ומ"מ אין חייבין עליהן על ביאת מקדש מפני שטומאתן ספק וזה כפי' ב' של מהר"ם .

והנה הנפק"מ בזה אי הסיפא מלי קאי ארישא או לא הוא כך לענ"ד בס"ד דלקמן הקשו התוספי' ואי"ת לר"מ דחייש למיעוט וכותים גירי אמת א"כ נדות מעריסתן מה"ת ולמה מנו בי"ח דבר וי"ל דמסתמא לא ראתה מיד אחר הלידה רגע אחד א"כ אוקמא אחזקה שלא ראתה וסמוך רובא דלא חזי לחזקה שלא ראתה והוי הכך דהוי מיעוטא דמיעוטא ולא מטמא מדאורייתא אלא מדרבנן דגזרו מי"ח דבר עיי"ש וא"כ א"א לומר דסיפא קאי ארישא דקטנות דהם לא הוצרך לאשמעינן דאין חייבין עליהן על ביאת מקדש דהא מה"ת לא מיטמאי כלל דהוי מיעוטא דמיעוטא משא"כ בסיפא דטמאות מדאורייתא משום שיושבת ע"כ דם ודם הוצרך לאשמעינן דמ"מ אין חייבין עליהן על ביאת מקדש מספק. ואף דגם שם איכא ס"ס כדאיתא בגמ'. מ"מ הא גופא איצטרך לאשמעינן דהא לדעת הרא"מ ס"ס בתרי גופי לא אמרינן אם כן הא ס"ס זו הוי בתרי גופי אחד בה אם השלימה לדם ירוק וספק האחר בו אם בעל בקרוב עיי' ערוך לנר שהביא באמת בל"ע עכ"פ הא גופא איצטרך לאשמעינן דהוי ס"ס ואין חייבין דמצד הסברא ליכא ס"ס דהוי בתרי גופי אבל ברישא דקטנות פשיטא דאין חייבין א"כ אין להביא ראי' מרישא דנדות מעריסתן הוא מטעם ראי' דהא אפי' הוא מטעם ראיי' עדיין אינן טמאין כלל מדאורייתא דהוי מיעוטא דמיעוטא ולא קאי עלייהו הך דאין חייבין על ביאת מקדש דפשיטא דאין חייבין א"כ שוב י"ל דנדות מעריסתן הוא מטעם טימוע. רק מסיפא מיושבת ע"כ דו"ד מפורש שהיא מטעם ראי' ובנדות מעריסתן חששו בי"ח דבר אפי' למיעוטא דמיעוטא. ובגדולות דישבת ע"כ דם ודם דיש ספיקא דאורייתא הוצרך לאשמעינן דאין חייבין עליהן על ביאת מקדש : ועפי"ז

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ"ה ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ה וואיצען יצ"ו

קודם שראתה הוי בועל נדה ור"מ פליג דזה אדרבה תקנה גדולה לכן ס"ל דיושבת על כל דם היינו שמשלימות לדם ירוק :

מעתה מיושב קו' התוספי' דמלתא חדא קתני כיון שנדות מעריסתן ממילא ל"ל חזקת טהרה לכך כותים ג"כ מטמאין שהן בועלי נדות כיון שנשיהם יושבת על כל דם ואף שלא הרגישה והוא פירש חדש:

ובדהכי ניחא מה שהקשו התוס' אמאי מוקי רישא כר"מ דחייש למעוטא הא הטעם משום טימוע ותי' תוספת משום דקתני לפי שיושבת ע"כ דם מוכח דאין הטעם משום טימוע רק משום חשש ראיי'. וקשה אטו משום דסיפא משום ראיי' טמא ג"כ רישא כן:

אבל לפי דרכו ניחא דרק ז' ברישא הטעם משום ראי'. ול"ל חזקת טהרה שייך למתני בסיפא הטעם משום ראי' שיושבת על כל דם אפי' לא חזי:

עוד יש לפרש הא דתני' ר"מ אומר תקנה גדולה זו לכן הלא שמשלימות דמדברי רבינו בפיה"מ משמע דר"מ לפלוני אתי על ת"ק. ונראה דהנה לעיל דף י"ט פריך הש"ס מנ"ל דאיכא דם טהור וקשה בסד"ט דלפי המסקנא מדג"י דמי' ילפינן ד' מיני דמים אחרים דסתם דם אדום הוא לא מקשה מיד:

וכ' הרב המחבר נ"י בשמעתין ליישב דמקרא דדמי' דמי' לא ידעינן רק דלבעלה אינה מטמאה אבל עדיין מנ"ל דאיכא דם טהור באשה דעכ"פ הוא עצמה טמאה בכל דם ועי"ז אמר דנפקא מבין דם לדם דיש דם שהוא טהור שגם ה"א אינה טמאה לפי"ז י"ל דכותים דלא דרשי קרא סברי דאשה טמאה בכל דם אבל לבעלה גם הכותים לא מטמאין ועל כן נפקא מזה חורבה דאפי' בשאר דמים הדומים למראות אלו אין מטמאין לבעלה דבין ירוק לירוק לא מחלקין דאנו מטמאין בירוק הדומה לכרתי והם אין מטמאין לבעלה גם בדומה לכרתי אלא אם הוא אדום במראה דם ממש דד' מיני דמים רק לטמאה הוא עצמה ע"כ הם בועלי נדות [וזהו הכוונה בפיה"מ דע"כ באים להקל לגמרי בדם נדות ואין מובן איך יבאו להקל בדם גמור. אבל לפימש"כ הכוונה באחד מד' מיני דמים הדומים לירוק :

ועפי"ז נ"ל דמה שהקשו התוספ' דל"ל טעמא דהן יושבת על כל דו"ד ת"ל דהוי נדות מעריסתן היינו לשקו"ד למאי דהוי סבירא להו דלר"מ נדות מעריסתן הוא מה"ת דחיים למיעוט מה"ת. וכן תי' הריטב"א באמת דרק לר"י דכותים גירי אריות הן מיי"מ דבר אבל לר"מ היא מה"ת. ותירץ עוד דטומאתן ספק משמע דמשום טומאה דאורייתא חשו כאן עיי"ש והיינו דס"ל דקאי סיפא אריסא וא"כ גם התוספ' ס"ל הכי ובאמת לא מצינו מפורש שם בשבת דנדות מעריסתן לר"מ מיי"ה דבר היא רק דמוכח ממה דפריך שם דף י"ז אי הכי גר"מ נמי תשסתרי הווין כמו שביאר בעל"נ דבריהם שם א"כ הוי נדות מעריסתן עם יושבת על כל דם בחדא דרגא דהיינו חשש טומאה דאורייתא וקאי על תרווייהו הך אין חייבין על ביאת מקדש שפיר הקשו התוספ' כיון דהוי נדות מעריסתן א"כ ל"ל הך דיושבת על כל דו"ד [ועי' מהר"ם לקמן דף ל"ב ד"ה אי הכי דידן נמי כתירץ ראשון וכן תירץ בעדות ביוסף בהסבר יותר וכתב דהא דפריך לעיל אי דקא חזי' אפי' דידן נמי ולא הקשה ל"ל הגזירה היינו דהשים הקשה דל"ל הגזירה כלל דברואות מדינא טמא אבל המשנה א"א לפרש כן עיי"ש] אבל למאי דמסקי לקמן דגם לר"מ מעריסתן אין טמאות מה"ת רק מיי"ה דבר היא דהוי מיעוטא דמיעוטא לא קשה כלל קו' התוספ' הנ"ל דשפיר הוצרך לנקט דהן יושבת עכדו"ד כדי לאשמעינן דאף שהיא חשש דאוריי' מ"מ אין חייבין עליהן על ביאת מקדש. משא"כ מג"ד מעריסתן לא הוצרך לאשמעינן זה דפשיטא כיון דאין טמאין כלל מדאורייתא:

ועפי"ז יתיישב ממילא מה שהקשה מהר"ם על התוספ' דהמקשן דלא אסיק אדעתא חילוק א"כ עדיין תקשי לי' קו' התוספ' עיי"ש ולפימש"כ א"ש דכיון דהמקשן הוי ס"ל דסתמא אינן טמאות כלל רק אי חזיין א"כ לדידי' מעיקרא לא קשה כלל קו' התוספ' דאצטרך למתני שהן יושבת על כל דו"ד כדי לאשמעינן דמ"מ אין חייבין עליהן קרבן על ביאת מקדש דאי מטעם מעריסתן אפי' נמי דניחוש למיעוטא דדהו עכ"פ כיון דלא ס"ל דמתניתין ר"מ א"כ מה"ת עכ"פ אינן טמאות ולא הוי מצי למיתני סיפא דאין חייבין עליהם משו"ה הוצרך מתניתין לאשמעינן דבגדולות איכא טומאה דאוריי' משום דיושבת על כל דו"ד ומ"מ אין חייבין עליהן על ביאת מקדש כנ"ל. משא"כ התוספ' הקשו לפי המסקנא דמתני' מתניתין כר"מ רק דהוי ס"ל בקושייתם כאן דלר"מ מה"ת טמאות דחיים למיעוט ושפיר הקשו א"כ מאי נפק"מ בין קטנות לגדולות דבשניהם יש חשש דאורייתא. ובאמת למסקנתם דלקמן שהוכיחו דגם לר"מ אינן טמאות מעריסתן מה"ת לא קשה קושייתם כמו להמקשה כנלפענ"ד ביאור דבריהם ותי' הי"ב של המהר"ם

אמנם כ"ז אי מפרשינן דהא דאין חייבין עליהן הוא לענין חיוב כרת וכמו שפי' החידושי ר"ן דמיירי אי נגע בכותים עצמן ותמה על רש"י עיי"ש. וכן מוכרח לומר לדעת הרמב"ם שלא יקשה עלי' קו' התוספי"ט עיי"ב. ואז א"א לומר דסיפא קאי נמי אריסא אנדות מעריסתן דפשיטא כיון דרק מדרבנן אסור. אבל לפימש"כ התוספי"ט דאין חייבין עליהן היינו מכת מרדות שפיר י"ל כמש"כ התוספ' בשבת הנ"ל דסיפא קאי נמי אריסא וקמש"ל דאין חייבין מכת מרדות:

ובזה הדברים תלוים ועומדין אי נפרש כפי' הא' של מהר"ם ותוספ' שבת הנ"ל. או כפי' הב' של מהר"מ ותוספ' דהכא כנ"ל ועיי' משנה למלך פ"ג מביאת מקדש:

[ד] בתוספ' ד"ה משכב תחתון כעליון. וכתי' חת"ס לקמן דף ל"ג מיישב דברי רש"י דהוא גורס תרווייהו תחתיו וגם והנושא וכמש"כ התוספ' דיש לקיים גי' זו וס"ל דתחתון ילפינן עליונו של זב מייתר והנושא לכף מוזניים דזה שייך שפיר על כף מאזניים ולמימרא דלא מטמא בהיסט. אמנם סתמא דתלמודא דשבת פר"ק ס"ל כהמסורה דוהנושא כתיב א"כ הדרין לסברא הראשונה דהו"ל היסט שבדה"ק:

בתוספ' ד"ה ר' מאיר היא ולא לר"י אע"ג דחיים למיעוט עיין בתוספ' לעיל דף י"ח ע"ב בתוספת ד"ה רוב אש"כ שם דר"י לא חיים למיעוט רק לכתחילה:

[ה] דף ל"ב ע"א בגמ'א אלא לסיכה שמן של תרומה כ' הר"ן כיון דאסיקנא דסיכה אינה אסורה רק מדרבנן ואפ"ה הטבילוה כדי לסיכה איכא להוכיח דאפי' איסור דרבנן אסור להאכיל לקטן ודלא כרשב"א וכו' ול"א אפשר דכיון דסיכה כשתיי' השכין אותה הר"ן כמטמאין תרומה בידיים וכו':

ומזה יש לתמוה על הגאון רבינו בעל חוו"ד בחידושיו לכריתות דף ו' ע"ב כל שישנו בסך ישנו בבל ייסך וכו' וכו' וז"ל ולפי"ז י"ל דקטן שאינו מצווה שלא ייסך את עצמו גם אחרים אין מצווין עליו שלא יסיכוהו ואפשר דזהו הנפק"מ בין שני התירוצים בגמ' ואפשר לומר דקטן כיון דאתי לעלל שלא יסיך כשיגדיל מקרי ישנו בבל ייסך וצ"ע עכ"ל. ועי' ש"ך יו"ד סי' א' ס"ק כ"ז. ובנובי' מה"ת חאו"ח סי' א' דמה"ט הוי קטן בר זביחה משום דאביו מחויב להפרישו דאסור להאכילו בידיים עיי"ש והה"ד לענין שלא ייסך כיון דאגזור למיספי לי' בידיים הוי מחוייב בדבר והרי הדבר מבואר כאן בהדיי' כשמעתין דתרומות חו"ל דרבנן אסור להסיכו מטעם אסור למיספי לי' בידיים כמש"כ הר"ן א"כ כש"כ בשמן המשחה דהוי דאוריי' דאסור להסיכו ואין כאן ספק כלל ופשוט:

[ו] בתוספת ד"ה כשותה תדע דאין חייב כרת ביוהכ"פ והקשה המהר"ם למה הוצרכו התוספ' לזה ת"ל דמפורש במשנה דפי' ר"פ דהוא אסמכתא ותירץ דכוונת התוספ' להוכיח דהאי ולא יחללו היא רק אסמכתא דהא"כ נילף יוהכ"פ מתרומה לחייב כרת בסיכה עיי"ש ולכאורה עדיין צ"ע למה הוצרכו לראי' זו דהא בגמ' כתבו שני ראיות מסוגי' זו וגם דרשינן לי' לטבל דבמיתה. וביומא דף ע"ז ע"א שני להו בראי' זו מטבל ומסוגי' דהכא. ואמנם כוונתם פשיטא דשם כתבו בתחילת דבריהם דולא יחללו היא דרשה. גמורה וסוגי' זו ה"ק אפי' לא היו לנו קרא לאסור מדאוריי' עכ"פ מדרבנן הי' אסור מקרא דכנוס בקרבו עיי"ש וגם מטבל

מטבל יש לדחות עיי' על"כ משו"ה הוסיפו ברא"י מדלא חייב כרת:

והנה במשנה למלך ה' תרומות פ"ב ה' י"ד האריך בזה אי הנאה של כילוי בתרומה אסור מה"ת או רק מדרבנן וכו' וז"ל עוד נראה להוכיח סברא זו מההוא דאמרינן בפ' בנות כותים ולא יחללו לרבות את הסך ואי אמרת דהנאה של כילוי מה"ת ל"ל קרא לרבות את הסך ת"ל דהוי הנאה של כילוי. שוב ראיתי דהברה זה אינו אליבא דכו"ע ואותה דרשה הוא רק מדרבנן וא"כ תקשו אליבא דכו"ע למאי איצטרכו רבנן לרבות את הסך ת"ל דהוי הנאה של כילוי אלא וודאי ההוא דסך היא לענין אחר שיהי' דינו כדין אוכל להתחייב קרן וחומש. ומגד הנאה של כילוי אינו חייב קרן וחומש ושפיר צריך ולא יחללו להייב קרן וחומש אליבא דכו"ע עכ"ל עיי"ש. ולפי"ז להנך דס"ל דהנאה של כילוי בתרומה אסור מה"ת וצריך קרא רק להיוב קרן וחומש אין ראי' מדלא חייב כרת ביוהכ"פ ולא ילפינן מתרומה כמש"כ מהר"ם דא"א למילף מתרומה דשאני תרומה דהנאה של כילוי אסור מה"ת וגלי לן קרא דחייב נ"כ קרן וחומש אבל לענין יוהכ"פ דלא מחייב משום הנאה דמה"ט כתב המגיני שלמה בשבת דף ל"ט וז"ל ואפי' אי אמרינן רחיצה כשתיי' אינו אלא אסמכתא ומדרבנן ומטעם הנאה כמש"כ ר"ת בפי' בנות כתים ובפ' יוהכ"פ והתיר לסוך כחלב ושומן חזיר דלא אסרינן סיכה אלא באיסורי הנאה ולא בהתירי הנאה ואפי' לאו"ה שכי דלא התיר ר"ת כ"א בחולה שאב"ס אבל נבריא אסור היינו מדרבנן שהחמירו ומ"מ אינו אלא מטעם הנאה דהא הוא עצמו אסור לאכול ולשתות לחולה שאב"ס משום איסור דרבנן ולרחוץ אפי' ביי"נ בזה"ז התיר. מדברי כולם נלמוד דרחילה אינה אלא הנאה ושתיי' נ"ע טפי עיי"ש הרי דרק מטעם הנאה אסור א"כ אי הנאה של כילוי אסור בתרומה א"א למילף יוהכ"פ מתרומה נדחייב קרן וחומש דדווקא לענין תרומה חשיב סיכה כשתיי' כיון דבהנאה תלי' מלתא והנאה אסורה בתרומה מה"ת וגילה לן קרא דחייב נ"כ קו"ח משא"כ לענין יוהכ"פ א"א להייבו כרת משום הנאה רק אי הוי כשותה ממש וזה אין ללמוד מתרומה דסיכה חשיב כשותה ממש דשעה דחייב קו"ח מגד הנאה וע"כ צ"ל דס"ל לר"ת דהנאה של כילוי נ"כ אינו אסור מה"ת א"כ דמי תרומה ליוהכ"פ ומוכח דהוי רק אסמכתא:

ואני תמה על מש"כ המל"מ דדרשה דולא יחללו הוא לכו"ע רק מדרבנן הרי הרמב"ם פ"ו מתרומות והריטב"א ביבמות דף ע"א ס"ל דסיכה בתרומה אסור מדאורייי' והיינו דס"ל דהוי דרשה גמורה ועיי' בס' תוספי' יוהכ"פ מש"כ שם בזה על התוספי' הנ"ל. ועיי' טו"ז ונה"ק ביו"ד סי' קי"ז:

ועיין בתוספי' ברכות דף ע"ז ד"ה איסתנים שלמדו ג"כ מזה לענין אבל דרחילה שאינו של תענוג שרי עיי"ש. והרא"ש פ"א מדמאי מ"ד שמן שהגרדו סך באצבעותיו בשעת אריגה חייב לעשר פי' הרא"ש דסיכה בכלל שתיי' כדתנן גבי יוהכ"פ וכו' הרא"ש וז"ל ומיהא קשי' לי דהאי לא לתענוג הוא וגבי יוהכ"פ לא אסרינן סיכה אלא לתענוג דמי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש וסיכה דהאי לאו לתענוג הוא אלא לצורך המלאכה. ושמא להנאת עצמו הוא סך כדי שלא תזיק לו האריגה עכ"ל ובשמן ערב כ' הר"ש הטעם כיון דמעורב עם בשמים הוי תערובת דמאי דלא גזרו רבנן והא דלא הוכיח בהולין פ"ק במשנה זו דל"ג על תערובת דמאי משום דקיל יותר כיון דעיקרו למשיחה ועיי' בתוספי' רעק"א שם. ומוכח דס"ל סיכה כשתיי' בתרומה הוא דאורייתא דאי הוי דרבנן א"כ אין ראי' משמן ערב דל"ג על תערובות דמאי דלמא שאני משיחה דסיכה דתרומה גופא אינו רק דרבנן וכדמאי ל"ג דהוי ספיקא דרבנן ולקולא. ומדלא תירץ כן הר"ש מוכח דס"ל ג"כ דסיכה כשתיי' בתרומה הוא מדאורייי' כנ"ל. והף דגם לדעת התוספי' ובאר פוסקים דסיכה כשתיי' הוא רק מדרבנן לכאורה יש להקשות כן דלמה באמת בשמן הגרדי חייב לעשר הא הוי"ל ספיקא דרבנן דאפי' בתרומה דאורייתא הוא רק מדרבנן אף בזה י"ל דאסמכתא כדאורייתא חשיבה כמש"כ הפמ"ג בפתיחה כוללת אפי' לענין ספיקא דאזלינן לחומרא. אבל מדברי הרא"ש שפירש הוכחה ככ"ל דעכ"פ אין ראי' דל"ג פ"ת דמאי מכאן דיש לחלק ככ"ל. דהכא עיקר האיסור הוא רק מדרבנן וכנ"ל:

וראיתי בספר פינא לאור מהדש בשם **שאול שאר** על יו"ד סי' קל"א שכי וז"ל הגם שפשוט דעכל אסור בהנאה של כילוי מ"מ להמבואר בפוסקים הטעם משום גזל השבט. וא"כ בדמאי שמפרים והן שלו הי' מותר הנאה של כילוי. ולמה שנראה בב"ק דף קט"ו שחששו להפסד כהן בדמאי נראה שגם בדמאי ראוי לאסור הנאה של כילוי עכ"ד. והרי דין זה מבואר במשנה מפורשת הנ"ל שמן שהגרדי סך באצבעותיו חייב לעשר והרי סיכה הוי הנאה של כילוי כמש"כ המל"מ הנ"ל וכמו שכתבתי לעיל באורך. ומ"מ חייב לעשר. הרי פשוט ומבואר שהנאה של כילוי אסור בדמאי נ"כ:

עוד הביא ר"ת ראי' בתוספי' יומא הנ"ל מכריתות כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו מתעגל בו ואי סיכה דתרומה מה"ת האיך מותר לעשות כן עיי"ש והקשה עליו בס' תוס' יוהכ"פ דאדרבה המעיין שם יראה דרמי ברייתא דתני' מניין לכ"ג שנטל משמן שמשחה וכו' אהא דתני' כהן שסך בשמן של תרומה וכו' ומדפריך מסיכה דתרומה אסיכה דשמן המשחה משמע דסיכה דתרומה הוא נ"כ מה"ת וכן משמע ממה דמשני התם ומתו בו כי יחללוהו כתיב וכו' לפיכך ב"כ מתעגל בו הא לא"ה משמע דהוי מה"ת איסור לזר לסוך משמן של תרומה עיי"ש ולפע"ד דהמקשן שם הקשה כיון דהנאה של כילוי אסור עכ"פ מדרבנן א"כ הא גופא קשי' דהא מה דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון א"כ כיון דמלינו בשמן המשחה שבראשו אסור ליתן על בני מעיו ע"כ לא אמרינן כיון דבטלה בהתירא בטלה לענין תרומה אף שהוא רק מדרבנן וביותר למש"כ לעיל בשם הפמ"ג הנ"ל דאסמכתא הוי כדאורייתא ממש א"כ כמו דל"א סברא זו לענין שמן דתרומה הה"ד לענין שמן המשחה לא נימא כן וע"ז מתרץ שפיר דיש סברא גדולה לחלק בין תרומה לשמן דהא מקרא דומתו בו כי יחללוהו דרשינן פרט לזו שמחוללת ועומדת דהאוכל תרומה טמאה פטור א"כ הה"ד לענין זה מהני סברא זו כיון שכבר נתחלל בהתירא בסיכת הכהן בן בתו ג"כ מתעגל בו וכמש"כ התוספי' ישנים בכתובות דף ל' ע"ב וז"ל וא"ת כיון דלעס לי' נתקלקל והאיך חייב תו עלה כדאמר בכריתות

בכריתות דף ז' כהן שסך שמן של תרומה ב"ב מתענגל ואינו חושש וי"ל דהתם וודאי נתקלקל שכבר נגמר כל הנאתו אבל הכא לא נגמרה כל הנאתו בלעיסה לחוד עכ"ל הרי דעיקר כוונת התרצן משום שכבר נגמר הנאתו משא"כ בשמן המשחה דנס על ראשו שמן קרי' רחמנא ולא נתחלל עדיין דעדיין שמן עליו מגזירת הכתוב משא"כ אי הוי איסור סיכה מה"ת לא מהני סברא זו דסוף סוף הא מתהני מתרומה בהנאה של כילוי וע"כ צ"ל כפי' הגמ' שם כן דאם לא כן מאי משני שא"ה דכתוב וכו' כיון דחללי' וכו' ומה חילוק יש בזה במה שהכהן סך עצמו הא נותן לו לכל הנאות שבעולם וקרא דוגמתו בו כי יחללוהו אתי לענין אחר לענין אוכל תרומה טמאה שזה ודאי חילול הוא אבל לא סיכת הכהן וע"כ צ"ל דהכוונה הוא כנ"ל כיון דכבר מלינו סברא זו לענין תרומה טמאה שפיר י"ל סברא זו לענין סיכה שהוא רק מדרבנן שעכ"פ אינו הנאה ממש לבן כתו כיון שכבר נהנה הכהן מתרומה זו וכנ"ל.

אחר כתבי זאת האיר ה' עיני ומצאתי בספר גט מקושר הספרדי בביאור ותוספי' הרא"מ ה' כיפור חלק עשה שתירץ קו' התוס'וכו"פ הנ"ל על ר"ת כתירוצי הנ"ל רק שאני הרחבתי בס"ד בביאור יותר ועי"ש אריכות בדיני סיכה:

ומדברי התוספי' ישנים הנ"ל ג"כ מוכח דס"ל סיכה אסור מה"ת דאל"כ אין מקום לקושייתו דשם בכריתות מהני סברא זו דנתקלקל הנאתו משום דהוי רק איסר סיכה דרבנן משא"כ בהא דנעשי' קני' דהוי איסור דאורייי' י"ל דלא מהני סברא דשם נהקל מכח זה וע"כ דס"ל דסיכה ג"כ הוא איסר דאורייתא':

ובמנחת חינוך מצוה ק"ח הביא פלוגתא דרש"י ותוספ' באם זר סך בשמן המשחה ונטל מעליו ונתן ע"ג אחר אם חייב כיון דנתחלל כאיסר וכי דממש"כ התוספי' בכריתות דף ז' ע"א ד"ה מנין דלא נעשה מצותו עד שנוגב וכו' נראה כוונתם דהיינו דלא אתחלל כיון דלא נעשה מצותן. עכ"פ אפ"ל ג"כ דסוברים ג"כ דב"ב מתענגל בו היינו משום דנעשה מצותן כיון דסיכת כהן בשמן של תרומה הוא מצוה דתרומה ניתנה לאכילה וסיכה אבל אם סך כאיסר דלא שייך נעשה מצותו אסור לזר כדעת רש"י ולא כתוספי' דמנחות עכ"ל אמנם לפי' התוספי' ישנים הנ"ל אין הכרח כלל לומר דהסברא דכבר נגמר כל הנאתו שייך גם בסך כאיסר ותידוש בעיני על רבינו המנ"ח שלא העיר כלל מתו"י הנ"ל:

ועפי"ד התוספי' דכריתות דסברת המתרץ הוא משום דבתרומה נעשה מצותו מוכרח ג"כ לומר דהא דב"ב מתענגל הוא מה"ת וכקו' התוספי' יוהכ"פ הנ"ל כיון דנעשה מצותו ובסך כאיסר באמת אסור מה"ת דלא כר"ת ורק עפ"י התו"י דכתובות הנ"ל אפשר לומר כדעת ר"ת והדו"ק היטב כי הדברים מבוארים היטב לפע"ד שהכני ית"ש:

[ז] ע"ב בתוספ' ד"ה למעוטי אשה מלובן הקשה ריב"ן הא ממעטינן לעיל בפ"ב מדמי' וכו' והריטב"א ורמב"ן תירצו דאיצטרך שאינו טמא אפי' לטהרות עיי"ש ולענ"ד בס"ד ליישב גם דברי התוספי' עצמם לקמן דף כ"ו ע"א ד"ה דם הזולא שהקשו הא כבר ממעטינן איש מאודם ותירצו דהיינו דאינו נעשה זב אבל אם כבר נעשה זב להוי כמו רוק עיי"ש א"כ שפיר איצטרך גם באשה למעוטי מלובן דאפי' אחר שכבר נטמאה באודם לא הוי שאר דמים כמעיינותי' רק טהור לגמרי ואין לומר דזה ממילא ידעינן מזב זכר כיון דאינו מתענגל ויולא וכדאמרינן לעיל דף י"ט ע"ב על שאר הדמים גופא האי טעמא עיי"ש זה אינו דהא לקמן דף ל"ד ע"ב דרשינן לזכר לרבות מצורע למעיינותיו ולנקיבה לרבות מצורעת ומעיינותיה ולכאורה קשה למה לא דרשינן ריבוי דלנקיבה לזיבה גופה דדם טוהר טמא כמעיינותי'. והתוספי' הקשו לוקי לי' בדם מגפתו וכו' וכי בעל"כ דמלשונם משמע דקושייתם דבמצורע לוקי בדם מגפתו והא דלא הקשו עדיפא מזה דהשתא מנ"ל כלל דלנקיבה קאי אמצורע דלמא קאי על זב גופא לטמא דם מגפתו דאכתי לא שמענו כיון דלאו מעיינות הם וי"ל דע"ז וודאי ליכא לאוקמא דמיעט קרא בפירוש כדאמרינן לקמן דף כ"ו יכול תהא דם הזולא מפיו וכו' ת"ל זובו טמא הוא עיי"ש וא"כ ע"כ ליכא לאוקמא אזב דא"כ מיעוטא דזובו טמא למה לי עכ"ד הבעל"כ וא"כ הא תינח בזב דאיכא מיעוט בהדי' אבל בנקיבה דליכא מיעוט שפיר נימא דקרא דולנקיבה אתי לרבות זבה גופא דדם טוהר טמא ומנ"ל לרבות מצורעת ומבואר בעל"כ דדם טוהר לאו דוקא דם טוהר של יולדת מצורעת רק הכוונה גם שאר מיני דמים טהורים של מצורעת [מוכא לקמן אות ט בהאריכות] א"כ מנ"ל לרבות מצורעת לענין דמים טהורין שהן כמעיינותי' נימא דאתי לרבות בזיבה גופא דדמים טהורים הן כמעיינותי' ובנקבה לא שייך תי' הבעל"כ הנ"ל ואמנם אי נימא כנ"ל דמיעוטא דאשה מלובן איצטרך לכנ"ל לענין דמים טהורים שלא יהי' להם דין מעיין א"ש מאד דלפי"ז גם בנקיבה איכא מיעוטא לענין זיבה כמו בזכר וא"כ דריבוי דולנקיבה קאי על מצורעת א"כ מה"ט גופא איצטרך למעט בזיבה אשה מלובן דבלאו האי מיעוטא הוה"א אדרבה לרבות שאר מיני דמים טהורים לענין זיבה מקרא דלנקיבה כיון שיש מיעוטא דאיש ולא אשה למעט אשה מלובן שפיר דרשינן קרא דולנקיבה לרבות מצורעת [וזה אין לומר דכיון דקרא דלזכר מוכרח דקאי על מצורע ממילא קרא דלנקיבה קאי ג"כ דומי' דלזכר על מצורעת ז"א דהא לכ"ע קאי קרא דלזכר לענין זיבה ובין גדול ובין קטן וקרא דלנקבה לרבות מצורעת למעיינותי' הרי דלאו בהדא מהתא כינהו והא כדאיתא וכו. א"כ א"ש קו' התוספת:

ובבעל"נ כתב במה שסיימו התוספת" אבל דם טוהר דמי לדם נדה אפי' למ"ד ב' מעיינות הן וז"ל מזה משמע דג"פרשים הא דדם טהרה של מצורעת שהוא דם טוהר של יולדת מצורעת ולא ידעתי למה הא אפשר לפרש ג"כ דקאי על דם טהור כגון לבן וירוק ודמי יותר לדם נדה שבא מאותו מעיין אבל דם טהור שבא מבי מעיינות לחד מ"ד אפשר שבאמת דמי לדם הזולא מפיו והרמב"ם ה' משכב ומושב פ"ה מפרש ג"כ דם טהרה של יולדת אכן לשיטתו א"ש כיון דפסק כרב דאמר מעיין אחד הוא א"כ אין חילוק בין דם טוהר של יולדת לדם טהור לבן או ירוק אבל למ"ד ב' מעיינות מנ"ל" וגם להרמב"ם קשה דלמה לא כתב ג"כ דם של מראה טהורה דסברא הוא שמטמא ג"כ לה במצורע כמו דם טוהר של

יולדת

יולדת פיין שם אמנם לענ"ד עפ"י הנזכר לעיל אתי שפיר דכיון דבשאר דמים טהורים חזינן דנתתה התוס"ק למיעוטי בהדי' לענין נדה וזובה אם כן יותר מסתבר לאוקמא ריבוי דכאן לענין דם טהור של יולדת דדמי עכ"פ לדם נדה עיי' בתוספי דף ל"ו ע"א ד"ה והלכתא בסוף דבריהם. וכדף ל"ז ע"א ד"ה דבר הגורם דדם טהרה מקרי גורם כיון שגורם בעלמא עיי"ש לא מבעי' למ"ד מעיין אחד כמש"כ הרמב"ם א"כ בוודאי מסתבר יותר דהא דם זה גופא טמא במקום ודמי לגמרי לדם נדה רק אפי' לדב"י התוספי יש לומר דאף דלעיל לא תירצו כן כמש"כ. אבל כאן ס"ל נ"כ כתירוצי הנ"ל וכיון דהתורה מיעטה בהדי' שאר מיני דמים מסתבר יותר לאוקמא לענין דם טוהר דדמי לדם נדה עכ"פ לא מלינו שנתמעט באיזה מקום רק דלא נתרבה. וא"כ י"ל דהריבוי קאי יותר לענין דם טוהר במלורעת כנ"ל:

וראיתי בשירי טהרה להגי מהרש"ק בשו"ת ח"ב סי' כ"ה שכי לייסב קו' התוספי עפי"ד הרי"ו דס"ל דקטן בן יומו טמא קרי. ורק לטמא אחרים בעינן בן ט' שנים [ומוכא ג"כ במנחת חינוך מלוה זו] א"כ אין ראי' מדמי' דמי' די"ל התם הוי לטמא אחרים אבל לטמא עלמה מטמאות אף בלובן לכך קמש"ל קרא דוחים למעט אשה מלובן אפי' מטומאת עלמה. ומיישב בזה מה שהקשה השואל על הרי"ו דמאי פריך הש"ס כיון דהלכתא כיוהו קרא ל"ל דלמא אתי קרא לטמא עלמו. ולפי"ז א"ש די"ל דוודאי מסברא לא היינו מחלקין בין טומאת עלמו לאחרים רק כיון דנקרא טמא ובגדול כהא"נ מטמא אחרים ואם בקטן נמי טמא ראוי שיטמא אחרים רק השתא דחזינן דכתבה תורה ואיש למעט אשה מלובן וקשה למ"ל הרי כתיב דמי' דמי' בפ"כ די"ש לחלק בין טומאת עלמו לאחרים וממילא דבבע"ק הוי באמת כן אבל קודם דידענו הך דרשה ואיש למעט אשה מלובן לא הוי סק"ד לחלק בין עלמו לאחרים ולכך לא משני כן עכ"ד. ובסי' כ"ו שם חזר השואל והקשה על תירץ זה דהא ממה שלא תירצו התוספי כן מוכח דלא ס"ל הכי והגאון ז"ל השיב לו דבדרך פלפול נוכל לומר ביאור הסוגי' דלא כתוספי רק להלכה למעשה א"א לעשות נגד התוספי עיי"ש הרבה דברים בזה. ובאמה יקשה על הרי"ו גופא שיאמר במפורש נגד התוספי:

ולע"ד בס"ד דאפי' ס"ל גתוספי שיטת רי"ו לענין טומאת קרי בקטן אבל לענין דמי אשה לא שייך חילוק זה. דהנה לעיל דף י"ט פריך הש"ס מנ"ל דאיכא דם טהור. דלפי המסקנא מדמי' דמי' לרבות ד' מיני דמים אחרים דסתם דם אדום הוא לא מקשה מידי כן הקשה במי' סד"ע שם ולפי הנ"ל קושי' חדא מתורלת בירך חברתא שהיא קו' התוספי הנ"ל דעפי"ד הרי"ו הנ"ל א"ש דמקרא דבין דם לדם ילפינן דאפי' לעלמה אינה טמאה ומקרא דדמי' דמי' לא ידעינן רק דלבעלה אינה מטמאה אבל עדיין שייך שפיר פרכת הגמ' מנ"ל דאיכא דם טהור באשה דלמא כל דם היולא מאשה טמאה דהיינו דעכ"פ היא עלמה טמאה ע"ז יליף שפיר מבין דם לדם די"ש דם שהיא טהור מלד עלמו לגמרי. א"כ שפיר הקשו התוספי דל"ל קרא דאיש למעט אשה מלובן מה תאמר דלריך קרא דאפי' לעלמה אינה טמאה הלא זה הדבר ילפינן מבין דם לדם דמשם מבואר שהדם שהיא טהור דהיינו שאר מיני דמים הם טהורים לגמרי א"כ לא לריך קרא לזה. וע"כ ל"ל כתירץ התוספי עלמם דהוי ילפינן לובן מבעל קרי בקל וחומר או כמש"כ לעיל דאתי למעט דלא הוי כשאר מעיינותי' א"כ פנין דברי התוספי לדברי הרי"ו ודו"ק:

בתוספת ד"ה מה היא מטמא אדם וכ"א. וכו' אינו מטמא אדם וכ"א כ"כ הר"ש כלים פ"א מ"ג וכתב שם בספר משנה אחרונה [על מס' כלים] וז"ל וכ"ל בכוונתם לפי שמלינו בנוגע בכל אבות הטומאות שהוא מטמא בגדים בשעת מגעו או בשעת משא כדתנן רפ"ה דזבים. ולפי"ז הוי סק"ד דזה שכתב בבועל נדה ותהי נדתה עליו בא לומר דהבועל אפי' לאחר שפירש עדיין נדתה עליו כאלו לא פירש ולעולם דינו כשעת מגעו. ולפי"ז לא הי' מטמא אדם וכ"א דומיי' דכל הנוגע בשאר אבות דאפי' בשעת מגעו אין מטמא אדם וכ"א לזה בא ללמדינו דהך דרשה ותהי נדתה עליו לאו למימרא דדינו כנוגע בנדה לבד. אלא לאקושי לגמרי לנדה אתי. שכל דיני טומאת נדה נוהגין בבועל דאפי' אדם וכ"א מטמא מה שלא מלינו זה בנוגע.

אבל רש"י פי' מה היא מטמאה אדם לטמא בגדים אף הוא. וכ"א לענין היסט שאעפי' שאין כ"א מטמא אלא מאווירו בכל הטומאות בהיסט הזב ונדה מיטמא כדאמרינן איזה מגעו שהיא ככולו וכו' נראה מדבריו דס"ל בועל נדה דינו כנדה לכל דבר חוץ ממשכבו דמיעטי' קרא בהדי' וכ"כ דעת הרמב"ם רפ"ג מה' מו"מ.

ומיהו התוספי ור"ש לא ניחא להו כפירש"י דכ"א לענין היסט שכבר נמלא בתוספתא בהדי' דבועל נדה אין מטמא בהיסט עיי' תוספי דף ע"א ד"ה מערה:

וכן מה שפירש"י דבועל נדה מטמא אדם לטמא בגדים כנדה הר"ש אינו מודה בזה עיי' בר"ש שם. ומתוך המשניות דרפ"ה דזבים דהשיב התם כל האבות שהנוגע בהן מטמאין שנים ופוסלין אחד ובועל נדה לא הוזכר שם ומוכח כסברת הר"ש וכ"מ עוד שם מדקתני התם היא ובועל נדה כטמא מת. ועיי' משנה למלך רפ"ג ממו"מ אי בועל נדה מטמא במשא. ובס' משנת חכמים כי דמשמעתין מוכח כדעת רש"י דבועל נדה מטמא אדם לטמא בגדים מדמתקיף ר' יעקב אימא כהיא מה היא לא חלקת וכו' עליו להטעינו משמש. והיינו להחמיר עליו אלמא דמגעו מטמא אדם לטמא בגדים עכ"ל וא"א לומר דנעלם מרבינו הר"ש סוגי' זו במה שהיא עוסק אלא דלפי דפשיטא לן דמגעו מטמא אדם לחודי' מיהת או בגדים לחודי' והא פריך דניהו כמשכבו דלא ליטמא לא אדם ולא בגדים אלא אוכלין ומשקין כמשכבו. והא דאמר לטמא אדם ולטמא בגדים או אדם או בגדים קאמר והיינו דקאמר ולטמא בוי"ו. עכ"ד העתקתי דבריו הקדושים המאורים אור קדוש בשמעתין ועיי"ש עוד שהוכיח דלפי סברת רש"י ורמב"ם דבועל נדה יש לו כל חומר הנדה מטמא נמי באבן מסמא כנדה. וגם משכבו אעפ"י שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אפ"ה מטמא באבן מסמא עיי"ש:

ורלאיתי

וראיתי בס' עדות ביוסף לקמן דף ע"ג ד"ה ת"ל כל ימי זוב טומאתה וכו' שכ' שחכם א' נסתפק אם הוא זבה קטנה אם הבועל אינו מטמא רק כמוה או שמטמא שבעה. וגם בזבה גדולה אם הבועל מטמא כמותה או רק יום אחד וכתוב שמצא בתורת כהנים עם פירש הראב"ד דבזבה גדולה מטמא שבעה. והוא ז"ל כתב דמבואר מסוגי' דהכא דאמר יכול יעלה לרגלה ת"ל וטמא שבעת ימים א"כ בזבה דלא גלי קרא לכך כל שהוא זבה קטנה עולה לרגלה ובזבה גדולה ג"כ עולה לרגלה ומטמא שבעת ימים בזבה גדולה [דהיינו עכ"פ כבועל ביום ראשון עיי' רש"י בפירוש דעולה לרגלה] עיי"ש עוד בדבריו בזה:

שם בגמרא אמר ר"מ וכו' ומשלימות לדם ירוק ובשו"ת מהר"א הלוי ח"א סי' קט"ו כ' דיש לדקדק אמאי אמר ר"מ דם ירוק דווקא ובגמ' שם דף כ' קחשיב כמה מראות טהורות והול"ל שרואות מראה טמאה ומשלימות למראה טהורה. וכ' שם ליישב דבשבת דף ט"ז ע"ב אמרו דבנות כותים נדות מעריסתן היא מי"ח דבר. עיי' ברש"י שם דף י"ג ע"ב ד"ה הניחא. וא"כ הא גזירת י"ח דבר ב"ש הוא דגזרו וא"כ הודו להם ב"ה עיי"ש דף ט"ו. ועיי' תוספ' לעיל ל"ב ד"ה ר"מ דאף שעיקר הגזירה הוא משום שלא יטמעו בהן מ"מ אם לא הי' בזה השש נדות לא הי' גוזרין דמחזי כחוכא ואטלולא עיי"ש בדבריהם. והנה הב"י סי' קפ"ח כ' לתרץ דלמה בכמראה תלתן מחמרינן משום דנוטה לאדמומית א"א בקיאים בזה. וא"כ גם במראה זהב הי' ראוי להחמיר מה"ט. ומתרץ דמימי תלתן ומימי בשר גלי גם ב"ה ס"ל שנוטה לאדמומות ואפ"ה מטהרין משום דדרשי דמי' הרי כאן ארבע ותו לא ומשו"ה מחמרינן כיון דלכו"ע נטה לאדמומית אנן לא בקיאינן להפלות בין דם לדם משא"כ בירוק כשעוה ובזהב דס"ל לחכמים דפליגי על עקבי' דאינו נוטה כלל לאדמומית לכך גם לדידן טהור עיי"ש ולב"ש באמת הוי כן מעיקר הדין דמימי תלתן מטמאין משום שנוטה לאדמומית ומראה ירוק ס"ל דטהור והיינו כמש"כ הב"י משום שאינו נוטה כלל לאדמומית א"כ לב"ש דכל מראה אודם טמא דליכא שום חשש נדות שאם רואות מראה טמאה ומשלימות למראה טהורה ליכא איסורא כלל שכל המראות הנוטות לאדמומית טמאות לב"ש וא"כ אמאי גזרו ב"ש על י"ח דבר ומשו"ה קאמר ר"מ שמשלימות לדם ירוק דבזה מודו ב"ש דטהור משום דס"ל כחכמים דפליגי על עקבי' דירוק אינו נוטה כלל לאדמומית עכ"ד ושפ"י:

אמנם בעיקר דקדוקו למה נקט ירוק עיי' בתוספ' לעיל דף י"ט ע"ז ד"ה ירד ר"מ מה שעמדו ותירצו ע"ז עיי"ש היטב [ועיי' מש"כ לקמן דף כ"ו ע"ב אות ז להעיר בסוגי' זו]:

[ח] דף ל"ג ע"א בתוספת ד"ה רואה אורי' דמשכחת לה ששמשה בהיתר וכו' עיי' מהרש"א שהקשה מהא דרבא אגב אריסתא וכו' וראיתי בס' בית אל חדר מ' חלק א' בדין הפולטת שכ"ז שכ' על דברי זקינו המהרש"א ז"ל ולפענ"ד לא הי' כוונת התוספ' לפרש כפי' דרמב"ח דמיירי ששמשה בהיתר אלא כוונתם דלא תקשו אמנהגא דידן דאינהגא תחלת לספור אלא מיום חמישי ואילך מחשש שמא תפלוט שכ"ז ואי ליכא לאשכוחי אלא בשמשה באיסור מה חשש איכא שמא תפלוט שכ"ז אטו ברשיעי עסקינן שתשמש באיסור ואף דבנות ישראל החמירו על עצמן שאפי' וכו' יושבת עליו ז"נ וא"כ שפיר משכחת לה דשמשה בהיתר קודם שראתה ואחר ראייתה תפלוט שכ"ז מ"מ הרי הא דהחמירו על עצמן שאפי' רואת ט"ד כחרדל וכו' היינו שמא תראה ג"י רצופים וא"ז ואז כבר יעברו ג"י מיום ששמשה והש"ז מסרחת וא"כ לא משכחת לה שתסתור אם לא ששמשה באיסור וע"ז שפיר כתבו דשפיר משכחת לה ששמשה בהיתר דקיי"ל כרבנן דג' עונות שלימות בעינן וכו' ואח"כ כתבו אי נמי דאפי' לא משכחת לה שתשמש בהיתר מ"מ כיון דתיקנו ז' נקיים כעין דאורייתא שהן נקיים אף משכ"ז והיינו דאנו רואין את הראי' האחת כאלו הן בן שלש ראיות בג"י וממילא משכחת לה ששמשה בהיתר וממילא לא קשה קו' מהרש"א דרבא נסי בעיית רמב"ח אמר דשפיר בעי אם שמשה באיסור רק דלדידן לא שייך שיתקנו מחשש שישמש באיסור דאטו ברשעי פסקינן. ודו"ק היטב עכ"ל:

ע"ב תוספ' לטהרתו אמר רחמנא רבא לא משמע לי' שלא תהא טומאה מפסקת וכ' בחי' חת"ס וז"ל פי' אלא משמע לי' שלא תהא זיבה מפסקת בינייהם דהכי משמע קרא לטהרתו ולא לטמאתו ומשמע טומאתו של עצמו דמיירי בי' והיינו זיבה משא"כ ואחר תטהר משמע לי' אחר כל הטומאות אפי' של קרי ומהר"ס לא עמד בזה עיי"ש עכ"ל:

עוד כי החת"ס דמלשון רש"י משמע דמיירי ששמש בשעת זיבת הדם ממש מדכתב ששמשה בזוב ופסקה. והיינו משום דקשי' לי' הא זכר הרואה קרי בזוב נמי אינו סותר אלא משום לאלותי זובה כדלעיל כ"ב ע"א אבל בפולטת מה שקבלה מהזכר מה לה ולאלותי זיבה אע"כ שמשה בשעת זיבת הדם וחשהו שכ"ז ועכשיו נפלט ועיי' ברא"ש עכ"ד:

[ט] דף ל"ד ע"א בגמרא ולית להו לב"ש דבר וכו' אים כי וכו' אבל גזרו עליהם שיהי' כזבים לכ"ד וכו' ופירש"י משום שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במ"ז עכ"ל:

וראיתי בתל תלפיות משנת תרע"א סי' פ"ה הערה הכותב מדברי רש"י אלו על מהרש"א שבת דף כב' שכ' שם דס"ל דבכבר גזרו על ע"ג הזב שמטמא בזיבה כמו ישראל אבל על תינוק עו"כ אעפ"י שאינו זב ל"נ רבנן קמאי ואתי תלמידי שמאי והלל וגזרו כן וכן נראה מפירש"י עכ"ד מהרש"א שם. וא"כ מאי דוחקא דרש"י לפרש הך גזרו עליהם שיהי' וכו' לענין מ"ז שהיא מי"ח דבר כדאיתא התם בהדי' דהטעם שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במ"ז הא אפי' אי נימא דברייתא מיירי מגזירה דרבנן קמאי דגזרו על עו"ג הזב נמי קשה דהא דתנן דם הנכרית ב"ש מטהרין בנכרית גדולה שראתה זיבה קא מיירי. וע"כ מוכח דרק תלמידי שמאי והלל גזרו בין על גדולים בין על קטנים וטעם שלא יהא תינוק ישראל רגיל וכו' היא הוא עיקר הגזירה כמש"כ הרמב"ם פ"ב ממטמ"ו עיי"ש אבל רבנן קמאי לא גזרו כלל על העכו"ם להיות כזבים עכ"ד הכותב ולי נראה דלא קשה דרש"י

הוכרח

הוכרח לומר כן דהא חזינן בברייתא דהאי „אבל גזרו עליהם אסמכוהו על קרא דאיש איש כי יהי' זב. והיינו דלעיל דף ל"ב ע"ב מרבינן מקרא דאיש איש' בתינוק בן יום אחד מטמא בזיבה אבל היינו בישראל אבל חכמים גזרו עליהם שיהי' כזבין לכ"ד דהיינו כמו בישראל מטמא בזיבה גדול וקטן ואשה כמו כן גזרו בזה האופן גופא שיטמאו סתם עו"כ דוגמא דמה דדרשינן מקרא דאיש איש ופ"כ הכוונה דאסמכוהו הברייתא גזירת חכמים כעין דאורייתא דילפינן מאיש איש והל' זה כיוונה הברייתא בלשונה שיהי' כזבים לכל דבריהם דהיינו ככל דיני זב דכתיבי בקרא דהיינו קטן וגדול ואשה א"כ מוכח דהברייתא מיירי ג"כ מעו"כ קטן ושפיר הביא רש"י ז"ל הטעם דשלא יהי' רגיל אצלו וכו' וא"ש:

ועפי"ז יתבאר מש"כ מהרש"א דל"ג ההוא בזכרים אתמר עיי"ש וכו' הנלע"ד דצריך לגירסא זו משום דקאמר שיהי' כזבים לכ"ד ואם לענין דם מטמא רק יום הרי לא הוי כזבה ולכך הוצרך לומר דמה דקאמר לכ"ד זה נאמר לענין זבים ואף דהכתי לא שמעינן לחלק רק מדברי רבא הרי סתם נמי קאמר כן דהכר ידע דברי רבא עכ"ד. ולפימש"כ א"ש מה שמוחק מהרש"א הגירסא דפירושו של כזבים „לכל דבריהם היינו בין לענין קטן בין לענין גדול ובין לענין אשה כל אחד כדיני' ולא לענין עד היכן מגיע" טומאת הזיבה לענין לא ויום דמזה לא מיירי כלל הברייתא רק שעל דרך כלל נוהג טומאת זיבה כמו בישראל וקטן וגדול ואשה שוין לענין גוף הטומאה כדמיון מה דדרשינן מקרא דאיש איש ככ"ל בס"ד. ודו"ק:

[י] דף ל"ה ע"א ברש"י ד"ה אית דמפרשי ושיבוש הוא מפני כמה תשובות וכו' ועיי' בריטב"א מזה שכ' באורך בביאור השני פירושים ובעל"כ כי וז"ל מדברי הרמב"ן ור"ן נלמד תשובה על כל הקושיות שהם פירשו דה"ק פשיטא בזב מצורע ולרא"י שניי' לא אצטרך דלא גרע מזב דעלמא אע"כ לרא"י ראשונה דבזב בעלמא לא מטמא במשא ובזב מצורע מטמא וא"י סק"ד דמעיין הוא דכבר ידענו דמעיין מטמא במשא אע"כ דלאו מעיין היא עיי"ש ומתורץ קושי' ראשונה של רש"י וקושי' שניי' כבר תירץ הרמב"ן דפלוגתא דתנאי היא לקמן אי ילפינן משתיים וקראו טמא דהיינו ר' ישמעאל וסוגי' דהכא אליבא דרבנן:

ומה שהקשה מי איכא למימר ברא"י ראשונה של זב וכו' גם זה מתורץ עפ"י רמב"ן דוודאי אי מוקמינן בזב גרידא מוקמינן ברא"י שניי' ודווקא אי מוקמינן בזוב מצורע אצריכן כיון דלא צריך לרא"י ראשונה דלא גרע מזב בעלמא מוקמינן ברא"י שניי' עכ"ד:

[יא] תוספות ד"ה אף רא"י ראשונה תימא א"כ לעיל וכו' ובגליון הג' רעק"א תמה על דבריהם דמאי קושי' הא יש לומר דאביי לא לומר דהדין וודאי דמטמא במשא דאף אם לא מעיין הוא מטמא במשא מהקישא דמצורע לזב גמור ובאמת יהי' מוכח מדס"ל לב"ה דזכר אייתר מוכח דמקום זיבה מעיין הוא ול"ל קרא ול"ע ולענ"ד בס"ד דברי התוספ' נכונים מאד בכוונת קושייתם וקושייתם נמשך למש"כ התוספ' לעיל דף ל"ד ע"ב ד"ה מקום זיבה שני תירוצים בפי' העיבעי' דלפי' ראשון קאי האיבעי' אי מקום זיבה מעיין היא או לא ולתי' שני פשיטא דלא מעיין הוא רק דהאיבעי' קאי דמ"מ יהי' לגבי מצורע כדין מעיין וכד"ה לעולם אימא לך הקשו התוספ' ג"כ דתפשוט דלאו מעיין היא דאי מעיין היא ל"ל קרא וכו' וכ' מהרש"א דקושייתם רק לתירץ ראשון דלעיל דהאיבעי' קאי אי מעיין הוא אי לא אבל לתי' הב' דלאו מעיין הוא כוודאי ומ"מ בעי וכו' אין מקום לתמוהתם עיי"ש והתוספת לא תירצו על קושי' זו רק בדוחק בדרך שמא כמו שמשהו ראשון וכו' א"כ העיקר כתירץ הב' דפשיטא דלאו מעיין הוא ומ"מ בעי ככ"ל א"כ שפיר הקשו התוספ' דאף לתי' זה תקשו דמנלן לאוקמא קרא בדם טהרה ואין לומר דיהי' מוכח מב"ה דלאו מעיין הוא ולא צריך קרא ז"א דהא השתא קיימינן דליכא ספיקא כלל בזה דפשיטא דלאו מעיין הוא מכח סוגי' דפרק דם הנדה וגם מכח קושייתם דלעיל רק דמספקינן דלמא אע"ג דלאו מעיין היא לענין מצורע יהי' דינו כמעיין וע"ז צריך באמת לימוד מקרא א"כ דלמא קרא דלזכר להכי אתי ומכ"ל דם טהרה וא"ש בס"ד נכון מאד:

[יב] ע"ב תוספ' ד"ה אי אתם מודים בנדה תימה וכו' וכ' בהי' חת"ס וז"ל פי' לרב דס"ל מעיין אחד הוא דאלו נלוי ובשופעת שפיר אמרו ב"ה אלא לרב פריך ותירצו דכתיב כימי נדת דוותה משמע

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

דף ל"ה תני' אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים בנדה שלא טבלה וכו' והקשו תוספ' מאי קסברי ב"ה דמייתי מנדה וכו':

ונ"ל דאיתא בזבחים דף כ"ט אמר לו ר"ע הן מלינו בזב ובזבה ושומרת יום שהן בחזקת טהרה וכיון בראו סתרו וכ' תוספ' דמיירי בשביעי שלהן לאחר שטבלו ואם טבלו בשביעי ואח"כ נגעו בטהרות או שמשו וראו ואח"כ או קודם הערב שמש טמאים למפרע. ומיהו ר"י בפסחים סובר אם טבלו דלא מטמא למפרע לפ"ז י"ל דהיינו דדייקי ב"ה דס"ל ג"כ כר' יוסי דבלא טבלה מטמא למפרע ובטבלה אין מטמאה למפרע דבכה"ג הוא בחזקת טהרה ובלא טבלה טמאה למפרע אף דבחזקת טהרה הוא וא"כ נסתרה פירכת ב"ש דבנדה אפי' טבלה וראתה טמאה דהא ס"ל דבאמת לא מטמא למפרע ובלא טבלה טמאה למפרע אף דבשביעי שלה ג"כ יש לה קצת חזקת טהרה כמו שהוא לפירש"י [ואף דהכא נקט נדה ולא זבה י"ל דלא דק עתה בזה] ודוק:

דף ל"ו הקשו התוספ' ד"ה הלכתא כרב מבכורות דף מ"ו. ופלא בעיני על החת"ס סי' קנ"ב שהקשה כן ולא הביא דברי התוספ' וכמ"י כתבתי הרבה ע"ז:

משמע שלא יהא שום הפרש בינה לנדה ומה שטהור א״כ נזה״כ הוא שהתורה טיהרתו עכ״ל ועיי׳ מהרש״א לקמן דף ל״ו ע״א ברש״י ד״ה והא ספרה קתני שכתב דלפי המסקנא לרש״י גם ללוי ובשופעת מהני טבילה ממילא גם ללוי ל״ל כתירן התוספי׳ דקושי׳ ב״ה מכח דאיתקש לנדה וגם מה שהקשו התוספי׳ בדיבור שאח״ז הא איכא בינייהו טובא לפי״ד מהרש״א הנ״ל בכוונת רש״י אין מקום לקושייתם דהא אדרבה יותר נחוץ לאשמעינן הנפק״מ לענין שופעת דלא נימא דגם ללוי ובשופעת מהני טבילה וכמש״כ מהרש״א בדעת רש״י וזהו טעות בעיקר הדין אליבא דלוי ושפיר נקט נפק״מ להוציאנו מהווי״א זו. ועי״כ דזה א״א לומר כלל ואינו סברא כלל וכמש״כ הסד״ט שם שדברי מהרש״א תמוהין עיי״ש בדבריו ומה״ט לא רצו התוספי׳ לתרץ כנ״ל דאפיי׳ לטעות לא יחשב אנשים סברא זו דנימא דמהני טבילה ללוי כנ״ל:

ומה שכתבו התוספי׳ דפשוט יותר נקט כי בחי׳ חת״ס וז״ל היינו מה שנוהג גם לענין בעלה ולק״מ קושי׳ מהרש״א דלטמאה לא ויבם היינו לטהרות עכד״ק:

י״ג] ע״ב תוספת ד״ה בשופעת תירצו בתחילת נידה איתשול והקשה מהרש״א הרי גם בתחילת נידה משכחת וכו׳ ותירץ בתי׳ הכי דאיירי ביולדת גרידא וכי עליו. בעל״כ וז״ל ולא ידעתי הא ביולדת גרידא ג״כ משכחת ב״ה לקולא כיון דפסקה וכא הדם ממעיין טהור טהור לב״ה מלהיות אב הטומאה אבל לב״ש כיון דמעיין אחת הוא מטמא לה מדרבנן באב הטומאה כדס״ל לב״ש במתניתן מטמא לה ולא יבש עכתו״ק ואני זעירא דזעירא איני יודע מה שאינו יודע דהא מה דפליגי ב״ה על ב״ש במתניתן היינו דהדם טמא מדאורייי וממילא מטמא לה ויבש כיון דטומאת הדם הוא מדאורייתא אבל ב״ש ס״ל דהדם אינו טמא מדאורייתא רק דרבנן גזרו אחר ז׳ אטו תוך ז׳ ועשו הכירא לחלק בין לח ליבש כפירש״י בהדי׳ במתניתן א״כ בהופן ביולדת שפסקה מודים ב״ה לב״ש דעכ״פ מדרבנן טמא בלא משום גזירה דאחר ז׳ אטו תוך ז׳ רק דמיירי בשופעת ואז טמא מדאורייתא ובין לח ובין יבש טמא אבל בפסקה מהיכי תיתי נימא דלא ס״ל גזירה דב״ש אחר ז׳ אטו תוך ז׳ ולטמא לה עכ״פ מדרבנן וזה פשוט וברור כשמש ודברי מהרש״א כנים: דמכ״ל לומר נפק״מ זו ביולדת גרידא וכי שמענו באיזה מקום שחולקין ב״ה על ב״ש שבמקום שהדם טהור מדאורייתא לא נימא שטמא עכ״פ מדרבנן משום גזירה דאחר ז׳ אטו תוך ז׳ אדרבה מסתברא ונכון לומר דבמקום דטהור הדם מדאוריי׳ מודים ב״ה לב״ש דעכ״פ מדרבנן טמא רק בשופעת חולקים ב״ה וס״ל דאפי׳ מדאוריי׳ טמא וממילא מטמא לח ויבש כנ״ל:

אח״ז עיינתי בסוגי׳ דסנהדרין דף פ״ז ע״ב דם הלידה כפלוגתא דרב ולוי פירש״י דאוקמנא בשופעת וכו׳ ומיירי לפירש״י בכהא״ג ששופעת מתוך ז׳ לאחר ז׳ ובעוד ששופעת טבלה ושוב אחד מי׳ נכנסה למקדש או אכלה קודש אם מעיין אחד הוא היתה טהורה ופטורה ולמ״ד ב׳ מעיינות הם לא מהני לה טבילה והייבת כרת או אחר שנגע בשופעת לאחר טבילה ונכנס למקדש. א״כ מבואר דלא מהני טבילה ללוי ותמיהני שלא העיר הסד״ט מסוגי׳ זו דהו״ל לרש״י לפרש לענין פסקה דלרב מעיין אחד הוא מטמא לה ויבש לאדם הנוגע בדם קודם שטבלה וללוי בכהא״ג פטור ועי״כ דהעיקר פירושו של המהר״ם בדברי רש״י וכמש״כ הסד״ט בביאור דבריו עיי״ב ולע״ג:

[יד] בתוספת ד״ה אי בשופעת וא״ת מ״מ משום ב״ש וכו׳ וי״ל דלרב איצטרך לאשמעונן וכו׳ ולא זכיתי כעת להבין דבריהם הקדושים דאכתי תקשי כיון דהמקשן ידע דלרב דמעיין אחד הוא א״ש מה דמודים ב״ש ביולדת בזוב וכדפירש״י ד״ה ומודים ביולדת בזוב שמטמאה והוקומנא כשעברו ימי לידתה וכו׳ משרה מטמא דממעיין טמא קאתי והתורה לא טיהרתו וכו׳ א״כ מבואר דלמ״ד מעיין אחד הוי ס״ל למקשן בפשיטות דא״ש מה דב״ש מודים לב״ה ביולדת בזב ולא הוצרך לאשמעונן לדידיי׳ לחלק בין יולדת בזב ליולדת נדה שלא טבלה רק משום דהוו״א דבריתא טעמייהו משום ב׳ מעיינות איצטריך סיפא לגלויי רישא דס״ל דמעיין אחד הוא א״כ אכתי תקשי מאי מתרץ לב״ש הצטרך לחלק בין יולדת נדה ליולדת בזב הא אי ס״ל מעיין אחד הוא פשיטא לי׳ דהוי הכי דמודים ביולדת בזב שהתורה לא טיהרה המעיין קודם כמש״כ רש״י ותוספ׳ אליבא דרב א״כ ללוי דמוקי בשופעת ולב״ש מעיין אחד היא ברישא א״כ אכתי סיפא פשיטא דמודים כיון דעדיין מעיין אחד ולדידיי׳ לא איצטרך כלל לגלויי סיפא ארישא ומגד הא גופא לאשמעונן דמודים ב״ש לב״ה זה פשיטא לי׳ למקשן אי ס״ל דמעיין אחד הוא אפי׳ בפסקה מכש״כ בשופעת כמו דניחא לי׳ לרב דאשמעונן בסיפא דמעיין אחד כמש״כ תוספת ותקשי לך הכתי מה בכך דמעיין א׳ הוא הא התורה טיהרתו ועי״כ צריך אתה לומר דיש חילוק בין יולדת בזוב ליולדת נדה מגד שעדיין לא ספרה ז״נ עדיין לא טיהרתו התורה א״כ תירץ זה גופא הוא מתורץ גם אליבא דלוי אליבא דב״ש דמעיין אחד היא לדידהו סוף דבר ל״ז להבינם כעת ועיי׳ ריטב״א כאן כשם התוספי׳ מתורץ הקושי׳ ודו״ק:

ובשנת הרע״א כתבתי תמוה זו בתל תלפיות וכסי׳ קס״ב כתב הרב הכותב נ״י לייסב די״ל דהתוספי׳ לא הקשו כלל על המקשן דמאחר שע״כ ידע לחלק בין יולדת נדה לזיבה א״כ מה הקשה המקשן דע״ז י״ל שפיר דמ״מ הי׳ ס״ל למקשן דבשביל זה לבד לא הי׳ צריך עוד להשמיענו הסיפא דזה פשיטא והתרצן השיב לו דאין זה פשוט וזה עצמו השמיענו דביולדת זיבה מודים ב״ש אמנם קו׳ התוספי׳ הוא דהרי ע״כ נשמע ומוכח דגם זה ידע המקשה שבעבור זה גופא צריך לאשמיעונן הסיפא לחלק בין יולדה נדה ליולדת זבה וא״כ מה הקשה וזה שדייקו התוספי׳ וז״ל דהא לרב נמי לא איצטרך סיפא אלא לאשמעונן דמודה ב״ש וכו׳ וא״כ כיון דגם המקשן ידע מזה דלא איצטרך סיפא אלא משום זה לאשמעונן ואין זה פשיטא כ״כ וא״כ קשה מה הקשה המקשן וע״ז תירצו התוספי׳ דמשם ליכא הוכחה כלל די״ל דאעפ״י שידע מהחילוק דיולדת נדה לזבה מ״מ הי׳ ס״ל שפיר דבשביל זה לבד לא הי׳ צריך לאשמעונן הסיפא דהא פשיטא ורק משום דבר אחר קמ״ל אסיפא וא״כ שפיר הקשה המקשן וכן מוכח מלשון הרמב״ן בחי׳ בהב״א

שהבי"א קושי' התוספ' ותירוצם קצת בסגנון אחר וסיים בזה"ל ופריך אפ"ה איכא למטעי בה לב"ש דסקד"א אע"ג שסופעת לא תטמא קמ"ל והיינו דסברת המקשן ע"כ הי' דזה פשיטא וכו"ל ולא צריך הסיפא לגלויי ארישא דאין כאן מקום לטעות ע"ז תירץ התרצן דאפ"ה איכא למטעי עכ"ד בתוספת ביאר מש"י וא"ש דרך זה בכוונתם ודוק:

[טו] **בגמרא דוותה** תטמא וכו' אלא לגלוי דאמר. שבי מעיינות הן וכו' הסד"ע כתב דלמאי דבעי אביי לקמן דף ל"ז ע"ב לאוקמא הך ברייתא מאי לאו נקיים מלידה הו"מ לאוקמא הכי לגלוי עיי"ש. ולענ"ד א"ש למה שהקשה בחי' חת"ס לקמן דאביי לקושטא דמלתא דאית לי' כמי הקישא כמו נדתה א"כ תרתי למה לי הא מדוותה נפקא ותירץ דמודה אביי דהו"א דוותה קאי אנקיים מדם עיי"ש וא"כ שפיר מקשה לגלוי דעכ"פ ל"ל תרי קראי משום דהו"א דוותה קאי אנקיים נדם הא אפי' הו"א ליכא לגלוי דכיון דשני מעיינות הן ל"ל ז' נקיים הא כמשמעו שני וא"כ אפי' להוו"א לא יתכן לטעות דקרא דדוותה יהי' פירושו לענין נקיים מדם וע"כ דרק לענין נקיים מלידה לגלוי ול"ל תרי קראי לזה וא"ש בס"ד:

[טז] **דף ל"ן** ע"א בגמרא כיון דמעל"ע ליכא מפל"פ נמי ליכא בחי' חת"ס הקשה דלמה לא מתרץ דע"כ ל"פ רבנן אשמאי וס"ל דמטמא מעל"ע אלא כאשה דעלמא דאין הזקה שלא מעוררת כ"כ דאין לך שעה ורגע שלא ניהוש שמא השתא יצא דם לבית החיצון וגם כי לעולם לא תראה הלא עלולה לראות מגופה משו"ה חיישינן. משא"כ ביושבת פד"ע דהו"ל חזקת טהרה נמורה ולא ששהה רק זמן מועט דלא שייך עלולה לראות וכי לעולם לא תטמא דהרי לא ששהה רק זמן מועט בזה כו"ע מודים לשמאי דלא מטמא מעל"ע. ותירץ דאיה"נ הוי מצי לתרץ אלא משום דלעיל ריש מכילתין איכא לישנא דטעמא לאו משום חזקה ומשום הכי לישנא אמר בשמעתין כיון דמעל"ע ליכא מפל"פ נמי ליכא עיי"ש ולענ"ד נראה בס"ד דמזה ראי' גדולה לבה"ג המובא בטוי"ז סי' קל"ד ס"ק ב' דהא דאמר רב בפסחים ק"ג דהיושבת פד"ע אסורה לשמש וכמה אמר רב עונה ופי' בה"ג הטעם דכיון דנסקא מימי טהרה לימי טומאה הו"ל כשעת ווסתה עיי"ש ועיי' לחם ושמלה שם ס"ק ה' וא"כ ע"כ ל"ל דאז עלולה לראות דם ומה"ט אסורה לשמש א"כ אדרבה לא הי' יכול לתרץ ככ"ל דאדרבה משום דלא ששהה רק זמן מועט יש לטמאות יותר דבעונה ההוא עלולה לראות מגופה ואין מקום לנטות מתי' הגמרא כיון דמעל"ע ליכא וכו' ודו"ק:

ע"ב במשנה, המקשה נדה עיי' בחי' חתם סופר לקמן דף ל"ז ע"ב ד"ה ורב אמר עיי"ש היטב:

[יז] **דף ל"ז ע"א תוספת ד"ה דבר** וכו' כתב הטעל"כ וז"ל י"ל כיון דראיית התוספ' היא ממה דאמרינן לעיל בשלמא לרב וכו' כמש"כ מהר"ם ולעיל העיר הסד"ע דלפי"מ דמוקי אביי לקמן הך ברייתא נקיים מלידה אין משם ראי' לרב ולא קושי' ללוי דלא תלי' כלל במעיינות דלא מיירי בימי טוהר כלל והרי זה וודאי אי אמרינן דקושי סותר בזיבה גם בלידה סותר וכש"כ הוא דהא לידה הוא דבר המטמא יותר מקושי דרק בלידה טמא ולידה גם בזיבה טמא ואי נימא דלידה סותר כש"כ דאינו עולה וא"כ פ"כ הא דיולדת צריכה לישב ז"נ הפירוש נקיים מלידה כאביי וא"כ לק"מ דלימא יולדת בזוב תוכיח דאם קושי סותר אין ראי' דדם טוהר סותר ואין לומר דלרבא קיימינן והיא השיב לאביי לקמן לא נקיים מדם דזהו דווקא למאי דמסקינן דקושי אינו סותר דאי קושי' סותר כש"כ דלידה סותר ואז גם לרבא הוי אמרינן נקיים מלידה עכ"ד. ולהגמוד קטן כמוני דבריו נראין תמוהים. דא"כ נר"א דס"ל באמת דקושי סותר כש"כ לידה סותרת א"כ מה מייתי אביי ראיי' מנא אמינא לה לקמן דוותה תטמא לרבות היולדת בזוב שצריכה לישב ז"נ מאי לאו נקיים מלידה דהא י"ל דאתיי' כר"א וכמו דדחי לי' רבא בברייתא דכימי נדה כך ימי לידתה הא מני ר"א היא כן תקשה לאביי גם כן בשלמא לרבא ליכא להקשות דאמאי לא דחי' לי' ג"כ הכא דהא מנו ר"א היא כיון דהספר לדחות נקיים מדם ואתיי' ככו"פ אבל לפי שיטת אביי שפירש נקיים מלידה תקשי לי' לנפשי' דאין ראי' דדלמא אתיי' כר"א וע"כ ל"ל דס"ל לאביי דאין ראי' כלל ממה דקושי סותר דנימא דגם לידה סותרת:

והא נופא תמוה דנהי מבעי' לי' אי קושי סותר והולרך לדייק מכמה ברייתות כפשטות הו"ל למיפשט דהא ר' נרינוס ס"ל דלידה אינה סותרת וברייתא דפי' בא סיגן ס"ל דג"כ אינה עולה א"כ קו"א דקושי אינו סותר ודוחק לומר דאביי ורבא לא ידעו עדיין מברייתות אלו בעת שנסתפקו בזה אי קושי סותר וע"כ דאין זה סברא לומר דלידה יסתור יותר מקושי משו"ה אין ראי' מלידה. לקושי ושפיר הקשו התוספ' קושייתם ועיי' מהר"ם בתוספ' ד"ה רבא אמר אינה סותרת ודו"ק:

בא"ד ולא דמי לקושי וכו' ול"ע להבין החילוק. ובעל"כ כתב בכוונתם דדם טוהר לא נגרם ע"י לידה דגם אם לא ילדה היתה רואה דם זה אבל דם קושי נגרם ע"י לידה דדמה מחמת פלמה ולא מחמת וולד מבמע בלא לידה לא היתה רואה עכ"ל. ודבריהם מבוארים יותר עפימש"כ בחי' חת"ס לקמן דף ל"ח ע"ב טעמא דאין נפלים בכלל כ"ל משום דלא מקרי מחמת וולד אלא כשהוולד גורם לדם שיבא והיינו כוולד שהגיע זמנו לצאת ומוסך דם אמו משא"כ נפל שלא הגיע זמנו לצאת אלא מהמת חליי' דחתה הוולד לחוץ קודם זמנו ואותו החולי' בעצמו גרם לזיבת הדם הקושי בלא לידה לא היתה רואה משו"ה אינו דומה לדם טוהר ודו"ק:

[י"ח] **ברש"י ד"ה מזובה** ולא מנגעה וכו' דבריו אלו סותרין למש"כ בעצמו במגילה דף ח' ד"ה הכי גרסינן וכבר האריך בדבריו שם בטור אבן וכס' בית יצחק פל מס' הנ"ל באורך עיי"ש:

[יט] **בגמרא דתני'** ואחר תטהר וכו' הקשה בחי' חת"ס לרבא דלא פריך כאביי ל"ל קרא גבי נקיבה שלא תהא טומאה מפסקת נילף מזכר דכתיב לטהרתו וטומאת לידה דלא מפסיק מזובה ולא מלידתה נפקא דעולה וכש"כ דאינו סותר ואחר תטהר ל"ל ולענ"ד לפימש"כ הטעל"כ לקמן דף ל"ט במשנה הרי אלו בחזקת טהרה וז"ל אין להקשות מה קמש"ל הא קרא כתיב וספרה לה וספר לו ז' ימים די"ל דמספר לו לא ידעינן רק שיהי' לזב ולזבה ז' ימים

ימים שלא נודע להם שראו כו אבל שצריכין טהרה ובדיקה לא ידענו מהפסוק בפירוש וזה מה דקמ"ל במתניתין עכ"ד ולפ"ז י"ל דמחד קרא הוא דקרא שלא תהא טומאה מפסקת היינו לענין סתירה אם ראו טומאה אבל לענין שתהא צריכה בדיקה לא ידעינן לזה קמ"ל קרא עוד הפעם שלא תהא טומאה מפסקת דהיינו שצריכין להשגיח ע"ז שלא תהא טומאה מפסקת והיינו "לטהרתו" שידועם לר' שהוא טהור שלא ראה שום לד טומאה בימי ספורתו ונלמד דינא דמתניתין שהיא בחזקת טמאה מקרא הכ"ל שצריך שידע בבירור שהיא טהור לא רק שלא נודע לו טומאה רק להיפך שצריכין לידע שהם טהורין וזהו ואחר תטהר ולטהרתו דהיינו שעד עתה הי' בחזקת טומאה רק מכאן ולהלן הוא בחזקת טהרה:

[כ] ע"ב ברש"י ד"ה שאין ראוין לזיבה כ' בהי' חת"ס

דטעמו דהי גרסינן אין ראויין לזיבה משמע גם זה נילף שלא יהי' ראוי לזיבה א"כ תו לא מלינן אידך שלא תהי' ספירה עולה דאין אפשר משאי אפשר דלא שייך ע"כ הקישו הכתוב כיון דאיצטרך להא דאין ראויין לזיבה אע"כ הא לא בעי למילף אלא שייך להקישא הואיל ודומה לי' בהא לדמי' נמי לאידך דאין ספירה עולה ועיי' הד"ט רסי' קפ"ד ועיין לקמן דף כ"ד אות **מ"א** מה שהבאתי בזה:

[כ"א] בד"ה הא קמ"ל עיי' מהרש"א ובחי' חת"ס כ' וז"ל קמ"ל להפוקי מתחנני' דס"ל אפי' לא קשתה רק שעה אחת בלילה ג' ומשלימה בליל ד' דהו"ל יום וב' הנאי לילה אפ"ה לא תטמא ותיק דמתניתין סל"נ אדתנכי' וס"ל אפי' קשתה רוב יום ג' ולא שפתה רק שעה בשלישי וליל ד' ושעה אחת ביום ד' דהו"ל לילה ושני הנאי יום אפ"ה טמאה ומש"כ מהרש"א כאן לא הבנתי עכ"ל:

בתוספת ד"ה והא אמר ביאור דבריהם עיי' בס' עלי לבונה על הו"ע יו"ד לסי' קנ"ד עיי"ב היטב

[כ"ב] דף ל"ח ע"ב אבל מטמאה טומאת נדה הקשה

הפנ"י דלגוי דס"ל ב' מעיינות הן א"כ ממנפ"ש אם דם הקושי בא ממעיין טהור מ"ט דר"א דמטמאה נדה ואם בא ממעיין טמא קשה האיך ילפי רבנן מסופי דלאחר וולד שבא ממעיין טהור מסא"ב קושי דלאחר וולד שבא ממעיין טמא וכתב דל"ל דלעולם ממעיין טהור קאתי מ"מ מטמא ר"א מגזיה"כ מדכתיב דמי' מחמת עצמה ולא מחמת וולד עכ"ד ולפע"ד אהרי מכתיה מעיקרא לק"מ דהא אמרינן לעיל דלגוי מודה דכ"ש ס"ל מעיין אחד הוא ורק אליבא דכ"ש ס"ל לגוי דב' מעיינות הן א"כ כיון דר"א מתלמידי דכ"ש ס"ל נ"כ דמעיין אחד הוא משו"ה מטמא ר"א אבל רבנן ס"ל דב' מעיינות הן וזה פשוט לפע"ד וברור:

[כ"ג] ברש"י ד"ה מיעוט ימים שניים וכו' מכיון שנכנסו שני ימים בחדש שביעי ילדה ועיי' בשו"ת ריב"ש סי' תמ"ז תמ"ז שהשואל למד מדברי רש"י דאף דיולדת לז' יולדת למקוטעין בעינן עכ"פ שיכנסו שני ימים בחדש השביעי כיון דילפינן מקרא דחנה לתקופת הימים מיעוט תקופת שתיים מיעוט ימים שניים כי היכי דתקופת שתיים דווקא ה"נ ימים שניים דווקא והריב"ש חולק דימים שניים לאו דווקא ומעשה שהי' כך הי' ובאמת די ביום אחד ועל ראייתו מרש"י כתב דגירסא משובשת נזדמנה לו שם ברש"י פיי"ש וביערש יעקב על מס' יבמות דף ל"ו פ"א כ' דמדברי רש"י שם ד"ה בשלמא תחלון מבואר כדברי השואל וכן מוכח בתוספת ר"ה דף י"א ד"ה אלא דקאי אבל ברש"י בחומים פי' שמות בפסוק ולא יכלה עוד הלפינו מבואר כריב"ש ודברי רש"י סתרי אהדדי ועיי' פנים יפות שם ובראה"מ פיי"ש:

[כ"ד] בגמרא כ' על"כ וז"ל א"ל הא הך דמי' מלרכינן לעיל דף י"ט דרי' מיני דמים טמאים די"ל דהיינו מדמי' לשון רבים ולא דמה לשון יחיד וכאן דרש מדכתיב בהי' ולא דמים אבל ק"ק דגבי וגילתה מקור דמי' ונכרתו נדרוש נמי דבדם שרואה מחמת וולד אינה נכרת ול"ל כיון דכתיב כימי נדת דוותה תטמא שהקיש הכתוב לידה לדם נדה לכ"ד ע"כ ליכא למיפועי מכרת ודמי' השני גם לר"א אתי למלתא אחריתי כמש"כ תוספת גם על דמי' דפסוק ראשון אליבא דרבנן עכ"ד:

[כ"ה] דף ל"ט במשנה ז"ל פל"כ אף דלכאורה היינו מה דקתני אח"כ שנגה וכו' ולא בדקה י"ל דישבה לה היינו ששכחה ולא בדקה ושגגה היינו שלא ידעה כלל שצריכה לבדוק או איפכא דישבה היינו שלא ידעה ושגגה הוא ששכחה וקתני בענין לא זו אף זו אבן ק"ק שלא הקדים נאנסה לשגגה וברמב"ם בפיה"מ באמת איתא כן עיי"ש גם משמע מדבריו דהך שגגה ונאנסה היא הפי' של ישבה לה אבל לענ"ד א"ל לזה כמו שכתבתי עכ"ד ועיי' או"ח סי' ק"ח אי שכחה מקרי אונס ועיי' בפר"ז יו"ד סי' ל"ט דאומר מותר נחשב שוגג ועיי' מג"א סי' ק"ד ס"ק ה' ומג"א סי' רמ"ח ס"ק י"ח ובתשו' חת"ס או"ד סי' פ"ח ולפי פי' הפל"כ הי' ראיי' מכאן דהתנא קורא ללא ידעה שצריכה לבדוק שגגה או לשכחה קורא שגגה ואכ"מ להאריך בזה:

[כ"ו] ברש"י ד"ה לומר לפי שמסולקין דמי הנדה כ' הפל"כ

נראה שט"ס יש כאן וכצ"ל לפי שמסולקת דמים וזה סוף הדיבור ואח"כ מתחיל ד"א הנדה כלומר אשה שרואה דם וכו' והוא לפרש מה דאמר בברייתא הנדה:

שם ד"ה היולדת שלא דם בפתה"ק כ' על"כ מזה משמע דבלידה יבשתא למ"ד אפלפה"ק בל"ד אינה מטמאה מפל"ע וכ"כ מתוספי' אבל הרמב"ם בה' מטמאי תו"מ פ"ג כ' דיולדת אפי' לא ראתה דם בלידה מטמאה מפל"ע וקשה כיון דפסק אלפה"ק בל"ד א"כ לא הי' דם בלידה ומאיזה טעם תטמא מפל"ע ול"ל דס"ל דל"פ רבנן וכל הטומאות כנדה מפל"ע אבל מ"מ צריך טעם מנ"ל כן דלמא הברייתא איירי בראתה דם עם הלידה או אתי' כמ"ד אאלפה"ק בל"ד ועיי' בכ"מ שם שבמכ"מ נראה שנעלם ממנו לשפתו ברייתא דכאן עכ"ד וגם בס' עדות ביוסף לעיל דף ז' כ' דהקשו לו כן על הכ"מ דהרמב"ם נקט לשון הגמ' דהכא וכו' ליישב עפ"י המהר"ס במתניתין דרים תכילתין פ"א דכאן לא נקט רק מפל"ע

מפלי"פ אבל כרים מכילתין חשב שם גם מפלי"פ ונפקי"מ לענין אם בדקה בתוך יום וא"כ א"א לומר שרבינו נקט לשון הש"ס דדף כ"ט שעם לא הזכיר רק מפלי"ע והרמב"ם נקט מפלי"פ וע"כ דילא לו כן מרים נדה והרי שם אמרו כל הנסים אך הא גופא קשי' על סוגי' דהכא דברים נדה אמרו כל הנסים וי"ל דרק שמאי נקט כל הנסים והיינו לא ארבעה בלבד אבל ר"א ס"ל רק ד' נסים דיין שעתן ור"א גם מסלל למד עיי"ש היטב בדבריו באורך :

שם ד"ה מיחוש אם היתה רגילה מע"ו לע"ו עיי' סד"ט דלאו דווקא

ובעל"כ כי דדווקא כיון דר"פ בעי למיפשט מהך דהי' לימודה כמו דשם צריכה לחוש לווסת של ימי נדה אם חל בימי זיבה הי"ה גם כן אם הי' הווסת נקבע תחלה בימי זיבה וכמש"כ הר"ן בשיטת רש"י ולכן צריך לפרש שהי' לה ווסת בכך ואף דלקמן דף ס"ד אמר ר"פ דאפי' לחדא זימנא צריכה למיחוש בימי זיבה בלא ווסת שם מסברא דנפשי' קאמר אבל הכא דפשט ממתניתין ע"כ לא איירי רק מהא רגילה לראות בימי זיבה עיי' מהרש"א שם עכ"ד :

[כז] ע"ב בתוספת ד"ה אלמא אבל פעם ראשונה ושניי'

בזה מתרץ רש"י קו' התוספי' דלעיל דף י"א ד"ה ממעיין שני וא"ת לר"פ עיי"ש ולרש"י דהכא א"ש :

בא"ד כמו שפירש"י בלשון שני ולפי פי' רש"י בלשון ראשון צריך לומר דלא ס"ל כתי' זה דאיירי שראתה ג"פ ברי"ה אלא שראתה רק ב"פ וכתירוצם הראשון דהכא וכמו שהביא בשם רש"י כ"כ עכ"ל :

פרק חמישי

[א] דף מ' ע"א במשנה ומטמאין בכ"ם וכו'

הרמב"ם בפיה"מ כתב ומטמאין בכ"ם רומז אל שכ"ז חוב. וכ"כ הרע"ב. ובהגהות מהרש"ם תמה הא קאי על כל הנזכרים למעלה דהיינו דם וזוב ולרי עיי"ש ולענ"ד כוונת הפיה"מ פשוט דעל דם לא הוצרך התנא לומר דמטמא בכ"ם דלא מצינו לו כתורה ולא שום מאן דאמר דס"ל דצריך שיעור ופשיטא דכיון דדם טמא הוי בכ"ם משא"כ בזוב ושכ"ז דס"ל לר' נתן ור' שמעון דצריך חתימת פי האמה עיי' תוספי' לקמן דף מ"ב ד"ה עד כאן. הוצרך דמתניתין להשמיענו דלא כימא כר"נ ור"ש דצריך שיעור מש"ה שפיר כתב הרמב"ם דזה רומז על שכ"ז חוב לאפוקי מר"נ ור"ש אבל על דם ליכא מ"ד דפליג ופשיטא דהוי בכ"ם דמאן נאמר שיעור אחר כנ"ל פשוט .

[ב] גמרא אמר ר"ת ב"פ מ"ט דרבנן וכו' ור"ש מאי טעמא וכו' קשה בפלי"כ

כיון דמעיקרא קשהם מ"ט דרבנן הרי דפשיטא לי' דמשמעות וילדה לא ממעט יו"ד וא"כ כיון דלר"ש ליכא מיעוט דדרים כי תזריע לכעין שהזרים מאי פריך מ"ט דלמאי משמעות וילדה דרים אף יו"ד עיי"ש ולפע"ד בס"ד נכון מאד דהתוספי' הקשו דנילף לידה מבכור ותירצו דהוי דרשינן מתלד לרבות יו"ד. א"כ י"ל דבאמת משמעות וילדה אינו ממעט יו"ד מש"ה פריך מ"ט דרבנן ומש"כ דיליף מכי תזריע ממקום שמזרעת: ור"ש דוחה דאתי לגימוק שמטמאה וע"ז פריך דנסי שדחה. ר"ש הלימוד מכי תזריע אבל עדיין נשאר לנו הגז"ש דלידה לידה מבכור ומכ"ל דיו"ד הוי לידה כמש"כ תוספי' וא"כ כאן דעדיין לא ידעינן מקרא דתלד פריך שפיר מה יאמר ר"ש נגד הגז"ש דלידה לידה וע"ז משני דתלד לרבות יו"ד וא"ש בפשוט

ובזה מיושב ג"כ מספיק בפלי"כ דמה פריך לקמן אדרבה מאדם הו"ל למילף שכן וכו' לשני

דיותר גמרינן וולד מוולד מלילף יולד מוילדה מאין דומין לגמרי דסיכה דאיכא דדמי' לי' מדדמי' לי' ילפינן וסכית בקושי'. ולהנ"ל א"ש דלפימש"כ די"ל דבאמת משמעות דוילדה היא אפי' יוצא דופן ולר"ש צריך קרא דתלד דלא נילף מגז"ש דלידה לידה אף דיותר דמי למילף ממשמעות דוילדה דיוצא דופן מ"מ הוי דרשינן גז"ש ומש"ה צריך לקרא דתלד אף דאינו דומה לגמרי וילדה ליולד א"כ שפיר פריך נילף גם בהמה מאדם בגז"ש ממש דע"כ צריך אתה לומר בזה חשיב דומה שפיר מדאיצטרך קרא דתלד לאפוקי מגז"ש וא"ש :

והנה התוספי' בכורות מ"ז ע"ב הקשו על רש"י דפירוש דמילדו לו מוכח דרך לידה. מסוגי'

דהכא דאיצטרך לרבנן כי תזריע ממקום שמזרעת עיי"ש ובריט"א אנלאזי שם דף י"ט כתב לתרץ שפי"ד התוספי' דהכא דלעולם לשון לידה ממעט יוצא דופן רק דלרבנן איצטרך קרא דלא נילף לידה לידה מבכור עיי"ש ולענ"ד קשה לומר כן שהתוספי' יסתרו עצמן כדבר פשוט כזה ובוודאי אם הי' מקום לתרץ כן התוספי' בעצמם הי' דברי רש"י כן. אבל לענ"ד א"ש שהתוספי' שם הקשו על רש"י דע"כ הא דאצטרך לרבנן קרא דכי תזריע ע"כ משום דלשון לידה אינו ממעט יו"ד דאי כרש"י א"כ תיהדר קו' העל"כ הנ"ל דמאי פריך מ"ט דרבנן וע"כ לומר דבאמת המקשן הוי ס"ל בפשיטות דוילדה אינו משמעות דרך לידה א"כ מאי פריך מ"ט דר"ש וע"כ כנ"ל דבאמת אינו משמע דרך לידה וכנ"ל ורק לר"ש מקשה מכח גז"ש דלידה לידה כנ"ל דאל"כ הדיוקים סותרים אהדדי א"כ מוכח דלא כרש"י ושפיר הקשו התוספי' שם מקושיות המקשן דהכא כנ"ל :

אח"ז מצאתי בספר עדות ביוסף להג' מהרי"ש כ"ז שהקשה ג"כ סתירת הדיוקים מהמקשן בפלי"כ ותירץ ממש כתירוצי הנ"ל וב"ה שכיוונתי לדעת גדולים וביותר שזכיתי בי"ה לבאר ג"כ דברי התוספ' בבכורות הנ"ל עי"כ ודוק :

[ג] דף מ"א ע"א תוספ' ד"ה קסבר וולדות קדשים

וכו' וא"ת דבשלהי תמורה וכו' א"ל י"ל דנפל קדושה חלה עליו טפי' מטומטום ואנדרוגינוס משום דאי הוי בר קיימא הי' ראוי לקרבן :

ומזה י"ל לפשוט מה שנסתפק בריט"א אנלאזי בכורות דף י"ט אות כ"ד דלמאי דקיימ"ל דנפל פוטר

הבא אחריו אם הוא דווקא בנפל שילא דרך רחם אבל בנפל נקיבה שילא דרך דופן ואח"כ זכר בן קיימא דרך רחם אי הוי בכור או לא די"ל תפסת מיעט תפסת ולא חידוש בן קרא דכל שגר בהמה כ"א בנפל שפטר את הרחם. והאריך וסיים שלא מצא גילוי לדין זה עיי"ש ולפי"ד התוספ' דהכא מבואר הדין דכמו דאמרינן דנפל חלה עליו קדושה מטעמא דאי הוי בר קיימא הי' ראוי לקרבן א"כ כמו כן מטעם זה גופא יפטור הבא אחריו

אף

אף שילא דרך חופן דאי הוי בר קיימא הי' פוטר בילאתו דרך דופן הה"ד נפל פוטר בילאתו דרך דופן מה"ט נופא דאי הוי בר קיימא הוי פוטר כנ"ל :

ומאז כתבתי אלה הדברים במכתב אחד לידידי"פ הגאון המפורסם מהרי"י בעה"מ ס' מעשי למלך שליט"א וז"ל תשובתו הנה הראשונים כתבו הטעם דאנדרוגינוס גרע מיוצא דופן יען שיש שינוי בגופו א"כ הא דיו"ד עדיף היינו ג"כ מה"ט דהא אי הוי היוצא דופן דרך הרחם הי' ראוי להקרבה וא"כ יש כאן תרי הואיל אי הוי ראוי דל"א כדאיתא בפסחים דף ל"ח דהא בין ביו"ד בין בנפל עדיפות דידהו הואיל וראוי אי הוי יצא כדרכו וכזמנו דלא הי' נפל הי' ראוי להקרבה עכ"ד. ועיי' סד"ט בחי' לדף כ"ו ד"ה המהרש"א מקשה ובחי' רעק"א ליו"ד סי' ש"ה בטו"ז ס"ק כ' ודו"ק.

[ד] ע"ב תנו רבנן בבשרה וכו' פולטת שכ"ז מניין ת"ל יהי'. הקשה בעל"כ לר"ש דפליג דפולטת אינה מטמאה בפנים הך דרשה דיהי' מה דריש בי' והניח בצ"ע ולענ"ד שפיר צריך גם לר"ש לפולטת שכ"ז שמטמאה עכ"פ ביציאתה לחוץ דבלא"ה לא הוי ידעינן לטמא פולטת שכ"ז כלל. וכ"כ בתוספי הרא"ש לתרץ קו' התוספי' דלרבנן נמי ל"ל קרא דורתאו הא מקרא דיהי' שמעינן שפיר דמטמאה ותירץ דאי לאו קרא דורתאו דשמע מינה טומאה באשה שימשה שטמאה מחמת שכ"ז עכ"ל וכ"כ גם הריטב"א. והכי נמי נימא לר"ש כיון דבהמת משמש ופולטת תרי מילי נינהו מנא הוי ידעינן כלל דפולטת שכ"ז מטמאה ושפיר צריך קרא דיהי' ורבנן לא ס"ל הך סברא דדי' בבועלה מתילא מטמאינן גם בפנים :

ועפי"ז מובן היטב דברי התוספי' דף מ"ב רע"א ד"ה מסתברא דנוגע הוי שכתבו ומסיני לא גמרינן דהידוש הוא ולהכי לרבנן נמי איצטריך יהי' וכו' ותמה עליהם בעל"כ הא בלא"ה צריך יהי' לרבנן דלא נימא כר"ש די' כבועלה שהיא לר"ש מבעיי' ג"כ אי רואה הוי אע"ג דמטפס די' כהעלה ס"ל דאינו מטמא בפנים כבחוץ והניח בצ"ע:

ולמש"כ א"ש דהא דלא אמרינן די' כבועלה ע"כ בסברא פליגי דהא ר"ש ג"כ דריש קרא דיהי' ואעפי"כ ס"ל די' כבועלה וע"כ בסברא פליגי ר"ש ורבנן ולא מוכח קרא דיהי' ושפיר כתוב התוספי' דע"כ מסיני לא מצי למילף דחידוש הוא דהא לרבנן נמי איצטרך קרא דיהי' דהיינו לענין עיקר טומאת הפליטה כמו לר"ש דבלא"ה פליטת שכ"ז מאן דכר שמי' שיהי' איזה טומאה ובזה מדוייק לשון "נמי" שכתבו תוספי' דכוונתם דגם לרבנן קרא דיהי' אתי על כוונה זאת לטמא פליטת שכ"ז כמו דאמרינן לר"ש ורק בסברא דדי' בבועלה פליגי ר"ש ורבנן. ותקשי על זה דלמה לא גמרינן מסיני שהקפידה תורה על פליטת שכ"ז וע"כ צ"ל משום דחידוש הוא וא"ש ביאור דבריהם ודו"ק

[ה] דף מ"ב ע"א ברש"י ד"ה ואליבא דרבנן וכש"כ דמטמא במשהו ולפנין סתירה וכו' הקשה המהרש"א דהא סתירה נמי הוי כש"כ. ובס' זכרון שא"י להג' מפוזנא כ' לייסב וז"ל וי"ל דגבי סתירה ל"ל כש"כ דאיכא למימר כמו שאמרו בש"ס לעיל דף כ"ב למאי דבעי למימר דנוגע הוי קאמר סתירה הי"ט דסותר לפי שא"א בלא לאלומי זיבה עיי"ש וא"כ ל"ל לפולטת שכ"ז דלא שייך האי טעמא עכדה"ק :

אמנם לא הי' לפני הגאונים ז"ל הריטב"א על מס' זו שזכינו ב"ה לאורו שהביא מקודם שיטת ר"ת ראב"ד דלא מבעיי' לן אי רואה הוי אלא בשכ"ז דזב ודסותר בבועלה יום א' משום לאלומי זיבה אבל בשכ"ז דטהור פשיטא דלא הוי רואה כלל דאפי' בבועלה אינה סותר ואין דינו אלא כנוגע ודי' כבועלה ולא אמרו שסותרת אלא לענין טהרות אבל לא לבעלה וכו' וכ' הריטב"א דשמעתין לא ריהטא בהכי דכיון דנקטוה סתמא משמע דאפי' בשכ"ז דטהור עסקינן שהוא סתם המשמשת ולגבי בועלה נמי איירי כ"כ דעת רש"י ז"ל וכן דעת ר"י ז"ל ואע"ג דבבועלה אינו סותר סבירא לן כיון דכתב רחמנא יהי' ואינו כבועלה לטמא בחוץ כבפנים אבל לסתור ולטמא בחוץ הוי רואה ואפשר דאפי' לסתור כל מיניה שהכתוב עשאו לענין זה גרמא מדכתיב יהי' וכו' עיי"ש הרי מפורש יוצא מדבריו הקדושים דרש"י רוצה להוכיח שסותרת אפי' בשכ"ז דטהור מקרא דיהי' ובזה לא הוי כש"כ מבועלה דבועלה אינה סותר רק בשכ"ז דזב וכדברי הזשא"י הנ"ל :

ומזה יש ראי' ברורה למש"כ דגם ר"ש דריש קרא דיהי' לפולטת. רק דמדברי רש"י ד"ה אבל לסתור שסיים וסתרה כבועלה לא משמע כן. ועיין מהרי"מ ד"ה כולכו ברוקא הדא תפיתו. והיינו כיון דר"ש מרבה מיהי' בתורת זיבה נרבה לה כפירש"י. ודו"ק היטב :

[ו] פולטת רואה הוי או נוגע הוי וכו' מדאחמיר רחמנא בבע"ק בסיני וכו' פירש"י מדלא הזהיר על טמא מת ושרץ וכו' א"ד נוגע הוי ומסיני לא גמרינן וכו' והתוספי' בשבת דף פ"ו רע"א ד"ה מנין לפולטת כתבו ואע"ג דלא הקפידה תורה על זבין ומצורעין ובועלי נדות היינו משום טעמא דתניי' בפ' מי שמתו וכו' פיי"ש ובס' אמרי בינה להג' מהר"ס א"ש שם הקשה דדברי התוספי' לא יתקנו לשני לדדי האיבעי' דהרי אי אמרינן רואה הוי מדאחמיר אבע"ק ולא על ט"מ ולתוספי' אין הכרח די"ל דהא דאחמור בבע"ק משום קלות ראש. וכן לצד השני דלא ילפינן מסיני משום. דחידוש הוא ולתוספי' אין כאן חידוש תו הקשה דתפשוט דלאו חידוש הוא ורואה הוי דאם הי' חידוש איך יליף מני' דינא דפולטת. ותירץ הוא ז"ל דר"ש בר בינא דמספקא לי'. הוי גרס במשנה דשבת מניין וכו' שהיא טהורה והי' סובר דהלכה דחידוש מחומר שבו אין ללמוד ממנו חומרא אבל קולא שפיר ילפינן מני' [עיי' ב"ק דף ע"ב ד"ה אין לך בו ובסנהדרין דף כ"ז ע"א ד"ה אין לך בו משמע דאין חילוק וכ"כ תוספי' במוע"ק דף ח' ע"א ד"ה נפקא לי' מכנגע עיי"ש] ולכך דליהוי רואה אין ללמוד דהרי מצינו רואין דלא אחמור בהו ואת"ל נוגע הוא וחידוש בו רחמנא. אבל בשבת דבעי למילף קולא שפיר איכא למילף :

וכתב עוד דלפימש"כ בתוהה"א דגרים הכא דפשוט לי' אביי בעיקרא נוגע הוי וכתר דסייל לרבא ור"י ופשטי לי' דרואה הוי והדר אתא לקמי' דאביי ואמר לי' כולכו ברוקא חד תפיתו וכו' אהדר לי' אביי שפיר קאמרו לך והדר בי' אביי. א"כ לפימש"כ הפני' ברכות דף כ"ב ע"ב בד"ה אמר אביי דאביי סובר דבסיני

ע"כ

פי"כ לאו משום קלות ראש אלא משום גדר טומאה מדאחמיר רחמנא בפולטת דלית בה משום קלות ראש. ורבא ס"ל דבפולטת נמי איכא משום קלות א"כ לאביי לשיטתו וודאי חידוש הוא וליכא למילף מיניה ומסברא נוגע הוי. אבל רבא לשיטתו דס"ל דפולטת שייך נמי קלות ראש ואין כאן חידוש ולכך פשוט דרואה הוי ולדידי' אמר אביי שפיר קאמרי לך ואפשר שקיבל סברת רבא. וממילא מיושב עפ"ז גם דברי התוספ' דסברת הכ"ל דאזלי אליבא דרבא דגם בפולטת איכא קלות ראש ולכך חילקו בין פולטת לזבין וסוגי' דהכא אליבא דאביי דלית בה משום קלות ראש וע"כ משום גדר טומאה הוי ומספקא לי' אם חידוש הוא עכ"ד:

[ז] ברש"י ד"ה אי כימי נדה יולדה ורואה וכו' עיי' בחי' והגהות רש"ש דע"כ

ר"ל רואה מקודם לכן דאל"כ עדיפא הו"ל למיפרך דת"ל דטמאה מפני הלידה ועוד דבימי טומאת לידה לא נעשית בראי' לא נדה ולא זבה וע"כ צ"ל שראתה כבר קודם הלידה עיי"ש. וכ"כ בסד"ט לסי' קצ"ד ס"ק ב' עיי"ש באורך יותר:

[ח] בתוספ' ד"ה ואמאי. שילא לחוץ לגמרי וכו' המהרש"א הקשה

דאכתי קשה דמקשה לקמן אלא יולדת אי בימי וכו' דליתני כגון שירדה לטבול ונעקר ליבה"ח דהוי בית הסתרים וכי העל"כ דלא קשה דא"כ למה נקט דין זה ביולדת גם בנדה הוי מצי למנקט כן אם ביום השביעי יצא דם לביה"ח וטבלה לערב שאכתי טמאה משום משא ואף שגם הגמ' בתחילה הוי מצי להקשות כן י"ל דעדיפא מזה פריך כמו שנ"ל ג"כ עפי' תירץ מהרש"א עכ"ד ולענ"ד דבריו תמוהים דבשלמא כי פריך טומאה בלוע הוא שפיר י"ל דעדיפא מני' פריך דלא מטמא כלל דהוי בלוע אבל תיכף כי משני דעשאוהו כנבילת עוף טהור הו"מ להקשות דלמה לא נקט דין זה בנדה ושם לא שייך לומר דעדיפא מני' פריך. וכן הקשה באמת בשו"ת ברית אברהם חיו"ד סי' מ"ב אות ט"ז י"ח וכתב דלפימש"כ התוספי' ד"ה עשאוהו דהכא גזרו אטו יציאת חוץ עיי"ש י"ל דבאשה דעלמא שנעקר הדם לפנימי לא שייך למגזר כלום דאם יצא מפנימי וודאי תטמא משום ראי' ולכן הוצרך למינקט ביולדת דהוי דם טוהר וליכא טומאת ראי' ביציאת הדם מפנימי לבה"ח ויבאו לטעות דג"כ לא יטמאו במשא ולכן גזרו בבלוע עיי"ש. והביא ראי' מקושיי' זו דאף דאין שום טומאת ראי' מביה"ח ולהון רק בעקירת הדם מן המקור לביה"ח תלי' מלתא מ"מ לא תוכל לספור נקיים כ"ז שהדם בביה"ח דכיון דגם נדה צריכה להיות פוסקת בטהרה וכיון שהדם בביה"ח שמא לא נסתם מעיינה וטמאה לבעלה דשמא יצא עוד מפנימי לחיצון ולא מהני טבילה כלל ושפיר הוצרך למינקט גבי יולדת דא"ל למיבדק ותוכל לטבול לבעלה כ"ז שהדם בביה"ח דאף דלא נסתם מעיינה ויצא עוד מפנימי לחיצון הא הדם דגוואי טיהרתו תורה ע"י טבילה ונעשה דם טהור. ולפי המסקנא דמשני כשיצא לחוץ ורבותא דידי' היא דמהני עקירה לענין זה דתו לא נעשה דם טהור כמו דם דגוואי. בוודאי הוצרך למינקט יולדת דאי באשה דעלמא לא מצי לאשמעינן מידי דלא מהני טבילה לדם שנעקר ומטמאה בנגיעה דהא באשה אחרת לא נעשה דם טהור וכי סק"ד שיועיל טבילה לדם טמא עיי"ש. ואו"ש קושיית מהרש"א. עיי' סד"ט שתמה דמה מגע שייך הכא עיי"ש כן הקשה על תירץ המהרש"א. ובחי' חת"ם כתב שדברי הסד"ט נכונים. ובהגהות רש"ש כתב דכוונת תירוצו של המהרש"א דדומי' דנדה וזבה קתני דמטמאין מתם בעודן בפנים והסד"ט במכ"ת לא דק במה שתמה על מהרש"א עכ"ד:

והנה כי כן שיטת התוספ' ורמב"ן דנעקר בירידה מביה"פ ולא לביה"ח. ושיטת רש"י ור"ן ורמב"ם שנעקר לבה"ח עיי' ביאור שיטתם וביאור כל הסוגי' זו באורך בשו"ת ברי"א הנ"ל:

[ט] ע"ב בגמרא וכי הסוה דאתא לקמי' דרבא וכו' והקשה הריטב"א

דלמה הוצרך להביא דרי' אושעי' ודרבא ותירץ דרי' אושעי' איצטרך משום גזירה שגזרו בפנים כבחוץ ודרבא איצטרך לאשמעינן דכל היכי דנפיק ראשו דהוי כילוד מטמא אפי' מה שבפנים כאלו הי' בחוץ ולפיכך גזרו בו בשלא יצא לחוץ כלל דנ"כ גזירת פנים אטו חוץ שאם לא הי' הדין לטמא אלא מה שיצא לחוץ לבד האיך גזרו בזו שלא יצא לחוץ כלל אלא וודאי דגם מבפנים מטמא כשיצא ראשו לחוץ עכ"ל ולענ"ד בס"ד עפימש"כ הטו"ר יו"ד סי' קצ"ד וז"ל הי' מקשה לילד ושמעו קולו של הוולד השוב כילוד א"א שלא הוציא ראשו חוץ וכו' וכתב הב"ח וז"ל ורבינו שכ' הי' מקשה לילד אפשר שבא לייסב למה לא תהא נאמנת האשה לומר שיצא ראשו לחוץ או לא יצא ראשו לחוץ ותירץ דמיירי שהי' מקשה לילד וטרודה בצערה ולא ידעה וכו' עיי"ש והנה גם בדרי' אושעי' יש להקשות כן דלמה הי' טמאה נשאלה את האשה ותאמר אם יצא ראשו לחוץ ועי"ז הביא מדרבא דשם מוכח דע"כ מיירי במקשה לילד חזינן מעובדא דרבא שהאמת הוא כן דעיי' טרדת הצער א"א לה לדעת ממילא יש לייסב ולפרש דרי' אושעי' נ"כ מה"ט הטי' טמאה משום שהאשה אינה יודעת מחמת צער וא"ש:

ויוצא לנו מזה דאיה"כ אם אינה מקשה ואין לה צער באמת גם הי' טהורה אם תאמר האשה שלא יצא ראשו לחוץ כמש"כ הב"ה משם מהרי"ו עיי"ש. ודו"ק:

[י] בתוספת ד"ה שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו וכו' והריטב"א

כי וז"ל פי' שהוציא לחוץ דהיינו פרוזדור מדקתני לי' גבי דם נדה וזבה דמיירי בהכי עכ"ל ומיושב קו' התוספי' עפי"ז דבאמת גם בפרוזדור עצמו הוי בחוץ:

ומה שתירצו התוספי' וי"ל וכו' כשיצא לחוץ היינו לביה"ח וכפירש"י דבית החיצון הוא חוץ לפרוזדור ותי' הב' דעוד יש לחלק וכו' הוא דלא כרש"י רק דביה"ח היינו הפרוזדור וכפי' הריטב"א הנ"ל וממילא מובן דמש"כ מהרש"א בדיבור שאח"ז דדעת התוספי' דלא כרש"י היינו לתירוצם השני דהכא. ודו"ק:

[יא] בתוספ' ד"ה יצאת זו עיי' מהרש"א מש"כ על דברי הרא"ש. ועיי' ביתר ביאור בחידושי מהרש"א עה"ת

פי' שמיני

[יב] דף מ"ג ע"א בתוספת ד"ה כראוי להזריע

תירצו אי נמי ראוי להזריע אלא שאינה ראוי להתעבר וכו' וכוונתם שאעפ"י שאינה יורה כחץ ראוי להזריע מחמת עצמה ומה שאינו מוליד אינו אלא מחולשת האיש שאין בו כח להניס החץ למקומו. ואידך לישנא סבר דבעינן ראוי להוליד דווקא אז הוא טמאה כן כתב הריטב"א ביאור דבריהם. והקשה לדבריהם למה לא אמר איכא בינייהו סריס חמה שאינו יורה כחץ ומרגיש בעקירה בין ביאתה דללישנא בתרא טהורה כיון שאינו ראוי להוליד והא וודאי עדיפא לי' למנקט משום כח דלשנא בתרא דהוי כח טהרה עיי"ש ולפענ"ד כס"ד נראה דאדרבה כח דלישנא קמא עדיפא דהיא כהלכתא כמו שפסק הרמב"ם אה"ט פ"ה כלישנא קמא א"כ עדיפא לאשמעינן האיכא בינייהו אליבא דהלכתא כלישנא קמא:

והנה הריטב"א הביא תירץ אחר דאינו יורה כחץ דהכא אינו כיורה כחץ דיבמות. דהכא הכוונה רק שאינו מרגיש ביאתו לחוץ כיורה כחץ שמרגיש ביאתו לחוץ ולישנא בתרא סובר דכל שאינו מרגיש ביאתו אעפ"י שמרגיש בעקירתו אינה ראוי' להזריע אפי' מחמת עצמה ובסריס חמה טמא גם ללישנא בתרא עיי"ש:

ועפי"ז י"ל דמש"כ התוספ' בד"ה טמויי מטמא דאפי' נעקרה בלא הרגשה מטמא ללשון זה. קאי רק לתירוצם הראשון שבד"ה הקודם. דאלו לתירץ הב' י"ל דכיון דללישנא בתרא בענין שיהא ראוי להוליד דווקא ובסריס חמה שמרגיש בעקירה וביאה טהור באמת ללשון זה כמש"כ הריטב"א הנ"ל א"כ י"ל דלשון זה הוסיף להקל אלישנא קמא דדווקא במרגיש בעקירה וביאה אז טמא אף שאינו יורה כחץ דאז דווקא הוי ראוי להוליד מחמת עצמה עכ"פ אבל בהרגשת עקירה לחוד דאינו ראוי להוליד אפי' מחמת עצמה. והיינו ממש כפי פי' הריטב"א ללישנא בתרא כן נפרש לפי' התוספ' לשון האחרון הזה ולא נצטרך להוציא הקרא ממשמעותו דמשמע דראוי להזריע עכ"פ מחמת עצמו בעינן:

ונמצא לפי"ז דללישנא קמא בהרגשה בעקירה לחודה הוי ראוי להזריע מחמת עצמו עכ"פ. וללשון האחרון דווקא בהרגשה בעקירה וביאה הוי ראוי להוליד מחמת עצמו וללישנא בתרא בעינן דווקא ראוי להוליד כנ"ל כס"ד נכון ביאור הדברים:

וממילא מיושב מה שהקשה הראב"ד והכ"מ על הרמב"ם הנ"ל דהו"ל לפסוק כלישנא בתרא דאפי' בנעקרה בלא הרגשה מטמא ולפימש"כ י"ל דאדרבה לשון האחרון מקיל יותר מלישנא קמא דדווקא בהרגשה ביאתה ועקירה אז הוי ראוי להזריע עכ"פ מחמת עצמה ולא בהרגשה בעקירה לחוד ואדרבה לדעת הרמב"ם א"ש קו' הריטב"א הנ"ל דלא אמר איכא בינייהו ללישנא בתרא משום דהלכתא כל"ק דמחמיר ביותר ובאופן שנוגע לדידן להלכתא פשיטא דעדיף לפרש ולהודיע כח המחמיר וכנ"ל:

ובעל"נ כתב ג"כ דהרמב"ם לא ס"ל כהתוספת אלא דלישנא בתרא ס"ל ג"כ לענין טומאה כלישנא קמא ולא פליגי רק לענין אי מזרעת בלא יורה כחץ עיי"ש. והנלפענ"ד כתבתי נכון כס"ד:

ונראה עוד כס"ד דהרמב"ם הוכיח מאיבעי' דלקמן דע"כ אין הלכה כלישנא בתרא דבלא הרגשה כלל טמאה עיי' מש"כ מהרש"א באיבעי' דסכ"ז שנעקרה וירד וטבל וכו' בחי' חת"ם דמש"כ מהרש"א תלי' בכי תירוצי התוספ' דלאחד שינויי דכיון שבתחילה הי' ראוי להזריע מטמא א"כ אם הי' אז גלוי לא מטמא ובעי' דגוי מיירי דילא בהרגשה דווקא ולאידך שינויי דראוי להזריע אלא שאינו ראוי להתעבר א"כ י"ל דאפי' בכה"ג קמבעי' לי' עיי"ש עכ"פ לא שייך בעי' דגוי שנתגייר אלא ללישנא קמא ומציעתא אבל ללישנא בתרא דאפי' בלא הרגשה כלל טמא כמש"כ התוספ' א"כ לא שייך כלל האי איבעי' דגוי שנתגייר דפשיטא דטמא גבי גוי ג"כ דאפי' בישראל מטמא בלי הרגשה כלל א"כ אין לנו לדון כלל בתר עקירה דהא העיקר שכל זמן מטמא כשיצא לחוץ כשהי' ישראל וביאה לחוץ תלי' מלתא ולא בהרגשה כלל א"כ אם הלכה כלישנא בתרא למאי נפק"מ בעי הך איבעי' וע"כ דס"ל לרבא דהלכתא כלישנא קמא ואליבא דלישנא קמא שפיר בעי הך איבעי' משו"ה פסק הרמב"ם כלישנא קמא ולא כלישנא בתרא וא"ש ועיי' בר"ש פ"ח דמקוואות משנה ד' שכ' וז"ל וצריך לדקדק שלא יקשה לשמואל מהך דלעיל דמים עכורין או חלקים עיי"ש:

[יג] בגמרא זבה שנעקרו מימי רגליה הקשה בעל"כ מהא דאמרינן פ"י דמקוואות שתה מים טמאים טבל והקיאם טהורים מפני שהם טהורים בגוף עיי"ש הרי דמהני השקה לטהר מים טמאים שהם מובלעים בגוף ומי רגליים מן מים הם כדאיתא שם מלא מי רגליים רואין אותם כאלו הם מים א"כ ממנ"פ אם לא אזלינן בתר עקירה הם בגוף הזבה ונטהרו עמה ואם אזלינן בתר עקירה כבר נחשבו מים ונטהרו ע"י טבילתה בתורת השקה ומאי מבעי' לי' עיי"ש. והיינו לפי הגירסא דרואין כאלו הם מים אבל לפי הגרסא דרואין כאילו הם יין וצריך רוב לבטל ולא מטעם השקה. לק"מ כמובן די"ל דמי רגליים לא נטהרו בהשקה ורק בהקיאן שלא נשתנו עדיין משו"ה עדיין חשובין מים. וב' גירסות הנ"ל הם מחלוקת רש"י ותוספ' זבחים דף ע"ח דהתוספ' ס"ל דמי רגליים הוי אינה מינו עם מים עיי"ש [וצריך מובן לגירסא דרואין מ"ר כאלו הם מים א"כ למה נקט התנא שתה מים טמאים טבל והקיאם טהורים מפני שהם טהורים בגוף וכו' ולמה לא נקט שתה מים טמאים והטיל מי רגליים המ"ר טהורים מפני שנטהרו בעודן בגוף וי"ל טעם הדבר משום דכששתה מים טמאים בלא"ה נטהרים בגוף בלי טבילה כשהן נעשין מי רגליים כיון דנתעכלו ונשתנו וכמבואר פ"ט דפרה מ"ה פרה ששתת מי חטאת וכו' ר"י אומר בטלו במעיה עיי"ש בר"ש ורא"ש שהביא מימרא דרב אשי בגמ' דהוי כמשקים סרוחים דלא מטמאים משו"ה נקט שהקיאן ועדיין לא נתעכלו ולא נסרחו ושפיר הוי מטמאי אם לא הי' טבל. ועיי' ר"ש כאן מתוספתא והיינו לת"ק. דבעינן עיכול ולר"י דס"ל דבטלו במעיה ואולי גם באדם הוי כן א"כ באמת אף בלא טבילה לר"י טהורים בהקיאן ודו"ק] ועיי' בד"מ ביו"ד סי' קל"ט דמייתי ממתניתין להוכיח דאשה צריכה להטיל מים קודם טבילה עיי"ש היטב ובס' מעשי למלך על הרמב"ם ה' ביאת מקדש פ"ה ה' ו' אות נ' ושם בס"ו ה' יוד אות כ' העיר דמה טעם בזה שיהנה השקה למים שבגוף וכי דהוא מטעם שיש נקבים הרבה בגוף כדמוכח

ביומא

ביומא דף פ"ו מפירש"י ד"ה דומי' דשמן והרבה נקבים מצטרפין לכשפופרת הנאד עיי"ש היטב ועיי' בשו"ת מהרש"ם חלק שלישי סי' קנ"ג שנשאל באדם שהטיל מ"ר למקוה שהוא מג' לוגין ונשלם בזה שיעור ג' לוגין שאובין אם מ"ר דינם כמים שאובין וחילק שם בין אם שתה שאובין מכלי או שתה בפיו מנהר דאז אינם פוסלין ושם נאמר ג"כ טעם הנ"ל דמחוברין ע"י נקבי הטבע שבגוף האדם והביא ג"כ ראי' מזה להמרדכי ור"מא דנקבים מצטרפין א"כ אין פוסלין המקוה רק משום הווייתו ע"י דבר המקב"ט שהוא האדם לכן אף דאדם כקרקע מ"מ פוסלין המקווה והביא עוד שם לחלק בין מ"ר דאדם ובהמה דלא הוי תולדת המים רק כמי פירות מרמב"ם פ"י מט"א ה"ב עיי"ש:

והנה השיטה מקובלת לכ"לה י"ח והריטב"א למכות מובא בב"י ה' מקוואות ג"כ דלא מהני השקה ממעיין למים שאובין דהוי אינו מינו דמים שאינם מעיין אינם נטהרין בזוחלין ומעיין מטהר בזוחלין ובדברי חיים בחי' למס' מקוואות פ"ו השקה הא מבואר במשנה דב"ש ס"ל שאין משיקין מים רעים ביפים וכי הרמב"ם הטעם דהוי אינו מינו וב"ה ס"ל דמהני השקה הרי דגם בא"מ לב"ה מהני השקה והוכיח דנהי דב"ה ס"ל דמהני השקה אפי' בא"מ היינו אם משיקים במקוה דאז כיון דעכ"פ שניהם שמם מים ומה שאלו הם יפים ואלו הם רעים זהו לענין הטעם אבל לא לענין מקוה דמקוה לא תלי מידי בטעם ורק כיון דשם מים עליהם מהני חיבורן להיות כזרוע אבל במשיק במעיין דזה הוא אינו מינו לענין דין מקוה דזה מטהר בזוחלין וזה גם שיהי' מחובר לא יטהר אלא באשבורן א"כ הוי אינו מינו במקוה ולכן לא הוי חיבור כלל אבל במים יפים ברעים דאינם מובדלים לענין דין מקווה מה לנו שהם חלוקים בטעם ולכן לק"מ על הריטב"א ופט"מ מבית הלל דס"ל משיקין מים יפים ברעים אך על התוספ' דס"ל דאפי' מי רגליים לא יטהרו מחמת שהם אינו מינו עם מים קשה מבית הלל דס"ל דמהני השקה במים אפי' בא"מ כמו יפים ברעים ולזה כ' רש"י משום דמ"ר הוי שינוי מראה ומבואר דמים שנשתנו מראיתן אין טובלין בהם א"כ שוב שפיר לא שייך השקה דהוי אינו מינו לענין דין מקוה וע"כ צריך לומר דס"ל לרש"י רואין אך כיון דכבר כתבו התוספ' שם דלאו בכו"ע אמרינן רואין רק היכי שאמרו בפירוש א"כ הי' מקום לומר לענין מי חטאת שיבטלו דלא יהי' להם דין הקדש דיין ברוב ול"א רואין ורק לענין מ"ר לחוד אמרינן רואין משום דעכ"פ שם מים עליהם להשיקן לטהרה לא איפכת לן בשינוי מראה וא"כ לא קשה קושי' התוספת על רש"י שם מרישא ולסיפא עיי"ש דבריו הקדושים בפנים ביושב שיטת רש"י ורמב"ם ז"ע ופכ"י:

יוצא לנו אור תורה מדבריו הקדושים דהא תינח בשתה מים שאובין והקיאן דבגוף בשעה שמשיקן הם מים ממש וכשיוצאין מן הגוף ע"י הקיאה עדיין הם מים שפיר מועיל ההשקה כיון שהמים שבגוף לענין מקוה דין אחד להם עם המקוה ואף כשהי' עדיין בגוף א"א להיות להם דין מקוה אבל מצד עצמם דין מקוה להם רק שיש מונע שהוא הגוף שא"א לעשות עמהם כלום וכיון שיצאו ע"י הקיאה ועדיין הם מים הוי טהורין בהשקה זו משא"כ בטבלה לאחר שנעקרו מימי רגלי' דא"א להיות להן דין מקוה ע"י השקה זו דנהי כשהן בפנים רואין אותו כאלו הן מים היינו בשעת השקה דנתבטלו למקוה אבל כשהן מובלעין עדיין בגוף דמצד עצמם א"א להם להיות מקוה שנשתנו מראיתן ורק משום רואין שהם מים וא"כ צריך לומר בתרי רואין רואין כאלו הן מים להכשירן מפסול נשתנו מראיהן וגם רואין כאלו הם חוץ לגוף דבגוף א"א להיות להם דין מקוה אפי' אחר שיצאו מהגוף כמש"כ בתשו' מהרש"ם הנ"ל משום הווייתו ע"י דבר המקב"ט שהוא האדם משא"כ בשתה מים טמאין והקיאן דהן מים ממש א"כ לא צריכין רק לחד רואין כאלו הם חוץ לגוף ונטהרו בהשקה ע"י הנקבים שבאדם וכנ"ל אבל כאן בנעקרו מ"ר וטבלה דמי לתרי רואין ותרי רואין לא אמרינן וא"ש מא"ד בס"ד לחלק בין הפרקים ודו"ק:

אחר העיון ראיתי כי לשאר הפוסקים דהנחות הנקובים אינם מצטרפין וע"כ דס"ל פשט המשנה כמובן הפשוט מפני שהם טהורים בגוף וכמו שמוכח מהר"ש ורע"ב שכתבו שטהורין בגוף לפי שיש להם טהרה במקוה ע"י השקה עכ"ל מבואר דכוונתם כפשוטה דאוכלין דאפי' כשהן בעין במקוה אין להם טהרה לא מוטהרין ע"י הגוף ג"כ אבל במים שכשהן בעין נטהרין במקוה ע"י השקה הה"ד דנטהרין בטהרת הגוף ג"כ א"ש מאד עפ"ד הד"ח הנ"ל דשפיר איבעי' בשמעתין אם בכה"ג נמי הוי השקה או לא דהא במשנה שפיר י"ל דמהני טהרת הגוף להמים משום דמצד עצמם יש להם טהרה במקוה כשהם בעין ע"י השקה משא"כ במי רגליים דמצד עצמם אין להם טהרה במקוה דא"א לעשות מהן מקוה כמש"כ הד"ח הנ"ל ורק מצד רואין כאלו הן מים מהני השקה והיינו כשהן בעין אבל כשהן בגוף י"ל דכולי האי לא אמרינן שיטהרו ע"י הגוף משום שנטהרין בהשקה ע"י שרואין כאלו הן מים זה אפשר דל"א ודומין לאוכלין שאינם נטהרים ע"י הגוף ה"נ במי רגליים שנעקרו י"ל שאינם נטהרין ע"י הגוף מה"ט דמצד עצמם אין להם טהרה בהשקה ושפיר איבעי' לן בשמעתין דהכא ומיושב היטב בס"ד קושי' הצל"ח ודו"ק היטב:

[יד] **בגמרא בעי** רבא ע"כ שהרהר וירד לטבול וכו' עיי' רמב"ן שהקשה מהא דלעיל דנעקר הדם בירידה טמאה וחזינן דאזלינן בתר עקירה עיי"ש והר"ן בחי' תירץ דלפירש"י דנעקר הדם בירידה לביה"ח ל"ק כלל דהתם אזלינן שפיר בתר עקירה משום דמטמאה בביה"ח עיי"ש ובשו"ת ברית אברהם הנ"ל אות ב' רצה בתחילה לפרש כוונתו דבשלמא באיבעי' דנכרי דלא נטמא ע"י עקירה י"ל דלא מהני העקירה כלל ותלוי ביציאתו מפי האמה משא"כ בדם אשה דכבר נטמא ע"י העקירה בביה"ח הוי עקירה מעלי' ואה"נ באות ג' כתב דא"ק כוונת הר"ן לומר דבכל היכא דנטמאה בפנים דווקא הוי עקירה דהא גבי יולדת לא הוסיף הך דם שום טומאה עלי' בביה"ח קודם טבילה דבלא"ה היתה טמאה

טמאה יולדת אך דכיון שהגיע הדם למקום שמטמא וחשיב ראייה הוי כנגמרה יציאתה עיי"ש שהאריך :

[ט"ו] ע"ב במשנה תינוקת בת יום א' וכו' ופוטר מן היבום ופירש"י אם נולד לאחר מיתת אביו וחי שעה אחת ומת אבל עובר אינה מתירה להינשא וכתב הצל"ח וז"ל ולא ידעתי למה הוצרך לפרש שמת דאפי' חי נ"כ יש נפקותא שפוטר בן יום אחד מן היבום לענין שבאותו יום שנולד מותרים נשי אביו להנשא לשוק עכ"ד :

והנה לא ביאר מנ"ל באמת דכן הדין דלמא מחייבת נשי אביו להמתין עד ל' יום שיתברר שאינו נ"פ וכמש"כ המהרש"א ביבמות דף ל"ו דלר"מ דחייש למיעוט אף לאחר שיצא הוולד לאוויר העולם לא תנשא ארתה שמא ימות תוך ל'. וא"כ הה"ד לרשב"ג דחייש למיעוט נפלים יהי' הדין כן שצריכין להמתין עד ל' יום :

אך דהא גופא קשי' אסוגי' דהתם דף קי"ט דמוקי מתניתין דהתם כר"מ ולא מוקי כרשב"ג ומזה הוכיח בישרש יעקב שם דהא דהחמיר רשב"ג במיעוט המצוי רק במת לפנינו אף דהמיתה לאו רעותא הוא כמו באכלו ארי אבל בלא חזינן דמת לא החמיר אף במיעוט המצוי עיי"ש ולפי"ז יתכן להקשות כמו שהקשה הצל"ח כנ"ל :

וגם בחי' התו"ס מדקדק ע"ד רש"י אלו דלמה כי אם נולד לאחר מיתת אביו דמה נפק"מ אף אם נולד קודם מיתת אביו רק שהוא בתוך ל' יום עיי"ש :

ולי נראה בכוונת רש"י בס"ד נכון מאד לענ"ד פיי' בתוספת חדשים כאן שכ' וז"ל עיי' כ"מ וכו' דמשמע דאכולה קאי דבעינן כלו לו חדשיו אבל הדבר תמוה דהא דאמרינן בגמ' דאיירי בכלו לו חדשיו היינו כדי לאוקמא מתניתין אפי' לרשב"ג אבל לרבנן וודאי דמצי איירי אף בלא כלו לו חדשיו וכו' ומה"ט גם מש"כ התוספיו"ט דמרש"י יבמות דף ל"ו ע"ב משמע דמתניתן מיירי דווקא בכלו לו חדשיו וגם ממש"כ רש"י הכא דף מ"ד ע"ב וז"ל אכולה מלתא קאי וכו' מכל זה אינו הוכחה דרש"י ס"ל דכל הני דינים שבמתניתין הויין רק בכלו לו חדשיו דהכא וביבמות קאי רק אליבא דרשב"ג דהש"ס רוצה לאוקמא מתניתין גם כרשב"ג אבל אליבא דרבנן ס"ל לרש"י דאף בלא כלו לו חדשיו הויין הנך דינים דמתניתין וכתו"ח הנ"ל [וכוונת רש"י דהכא שכ' דאכולה מתניתין קאי לדעתי רוצה לשלול מש"כ הרע"ב דרק בחתן שלם לענין אבילות משום דהלכה כדברי המקיל באבל ובזה הלכה כרשב"ג דאינו כן דאדרבה המשנה סתמא כרבנן רק דרוצה לאוקמא כולה מתניתין גם כרשב"ג] אבל לרבנן לא בעי כלו לו חדשיו כלל א"כ י"ל דרש"י מפרש כאן במתניתין אליבא דרבנן לרבותא דרבנן דאף שמת באותו יום ולא ידעינן אי כלו לו חדשיו וגם לא יתברר אי בן קיימא הוא מ"מ פוטר מן היבום ומה"ט נקט נ"כ שנולד אחר מיתת אביו דלענין זה לאשמועינן דלא חיישינן למיעוט נפלים הוי רבותא יותר למעט זמן היותו דאף שחי' מעט מעט אחר הלידה מ"מ לא חיישינן ופוטר דפשיטא דסוגי' הכי אזלא דמתניתן כרבנן ורק דבגמ' בעי לאוקמא גם כרשב"ג כמש"כ התו"ח הנ"ל מהר"ה מפרש רש"י המשנה אליבא דרבנן ולרשב"ג הוי באמת רבותא יותר אם חי דנשי אביו יכולין להנשא וכוון בס"ד ואמרתי זאת לגדול א' וקלס"י ועיי' בסוגי' זו בס' ישמח משה עה"ת דף קכ"ט מש"כ באורך טוב :

[ט"ז] דף מ"ד ע"א תוספ' ד"ה איהו מיית ברישא בסוה"ד כדאמר סוף יומא דף פ"ו דאין הולכין בפק"נ אחר הרוב. עיי' קרבן נתנאל על הרא"ש שם מש"כ על דבריהם דכאן :

[י"ז] דף מ"ה ע"א תוספת ד"ה אחר כך עלי' הקשה הסד"ט דאכתי הו"א לאשכוחי נפק"מ בראתה מחמת תשמיש ג"פ דג"כ אסורה לבעלה כל ימי'. וכ' ע"ז הצל"ח דמה דפשיטא לי' מבעי' לי' טובא אם בראתה קטנה שלא ראוי' לביאה ג"פ מה"ת אם נקראת רדמ"ת להיות אסורה לבעלה גם אחר שראוי' לביאה דמה"ת נימא שרואה מה"ת כיון דביאתה לא נקראת ביאה עיי"ש ולענ"ד בס"ד הדבר פשוט דהאמת כדפשיטא לי' לסד"ט דיש לה דין רדמ"ת דהא ענין רדמ"ת מבואר בחוו"ד סי' קפ"ז ס"ק ג' שהיא ע"י שני השמשות. או שהיא מחמת חולי או מחמת חימוד תשמיש עיי"ש והתוספ' בדיבור שאח"ז כתבו דיש להסתפק כיון דבתוך ג' ראתה דם נדות א"כ דרכה לראות דם מחמת חימוד בעילה א"כ גם אחר ג' יש להסתפק בדם נדות עיי"ש בדבריהם הרי דשפיר יש לדון מהימוד ביאה של קודם ג' אלאחר ג' א"כ ממילא כיון דרואה דם מה"ת היא ע"י חימוד וזה שייך גם קודם ג' ושפיר הוי רדמ"ת דחזינן עכ"פ דחימוד התשמיש גורם לה ראיית דם ואין ענין לזה כלל אם ביאתה ביאה אי לא כמש"כ התוספ' לקמן וז"פ לענ"ד :

אמנם בחי' חת"ס כ' ליישב קו' הסד"ט הנ"ל דכיון דרדמ"ת לרוב הפוסקים היא משום דקבעה ווסת והוי רק מדרבנן והש"ס ר"ל נפקותא בדאורייתא :

וראיתי בס' בית אל ח"כ חדר ה' אות ל"ג כ' וז"ל נלענ"ד לפ"ד הפוסקים וכן פסק הש"ך דקטנה אפי' ראתה וודאי מנופה טהורה כיון שהי' בלא הרגשה ואף דיי"ל הרגשת שמש הוי מ"מ כבר הוכיח הסד"ט מתוספ' לעיל דף ג' בד"ה היכא ביניהו דגם זה רק חששה דרבנן הוא ובקטנה לא גזרו. ולפי"ז קשה דמאי נפק"מ אי דם נדה הוא. ואמנם לקמן דקאמר האי דם נדה היינו דמיירי דבעל פעם שנית אחר י"ג וא"ש דנקט תרי זימני ומלא דם. ומיושב קו' התוספ' ד"ה הא'. ואמנם באמת הוכחות הסד"ט הנ"ל יש לדחות דשם מיירי לענין למפרע שפיר אמרינן מדלא הרגשה עד עכשיו וודאי השתא הוא דראתה דרוב נשים אין טועות לחשוב דהרגשת שמש הוא כמש"כ הסד"ט עצמו אבל היכא דוודאי ראתה אמרינן הזקת דמים הוא בהרגשה וע"כ דהוא טעתה וסברה הרגשת שמש הוא ודויק עכ"ד.

עוד תירצו התוספ' דליכא נפקותא בזה"ז. גם על זה הקשה הסד"ט הא נפק"מ אם יפרש בחבר חי ותי' החת"ס דלא שכיח כלל דקטנה פחותה מבת ג' תרגיש בשעת תשמיש ותאמר לו נטמאתי באופן שידע הוא קודם הפרישה ולא מיירי הכא אלא בשמצא דם אחר תשמיש על עד שלו אחר שפירש וכה"ג עכ"ד :

ובפל"ל

ובבעל"נ כי דליתא לקו' הסד"ט מעיקרא דכיון דאיירי בבעילה תוך ג' וכזה אין איסר בעילת נדה כדתנן דדווקא אחר ג' חייב על בעילת עריות וא"כ אפי' היא נדה מותר לפרוש כאבר מי. והנפקותא דאמר בגמ' לענין נדה היא דווקא לענין הבעילה שאחר ג' אבל לענין פריש שבתוך ג' ליכא נפקותו עכ"ד.

ובתוספת רעק"א אות כ"ד כתב נ"כ על מש"כ התו"ח בשם הראב"ד

ור"ל נפק"מ זו דמותר לגמור ביאתו אף דשופעת דם ואח"כ כי וז"ל ואפשר דתוך ג' דאין שם ביאה עלה אף אם היא דם נדה מותר לגמור ביאתו דלא מקרי ביאת נדה עכ"ל. ומדברי תוספי' אלו יש תנא דמסייע לזה מדלא כתבו נפק"מ זו וכמש"כ בעל"נ הנ"ל. ודו"ק:

עוד מצאתי בס' בית אל הנ"ל ח"ב חדר ה' אות כ"א שכי וז"ל הסד"ט הקשה דנימא נפק"מ לענין רדמ"ת. והנה לפי דעת רש"י בתשו' דאתלודי הוא רק ספק אם כן כיון דרדמ"ת הוא מטעם ווסתות וקיימ"ל ווסתות דרבנן א"כ הו"ל ספיקא דרבנן ואמנם בגווני דלייר הש"ס לקמן דבעל גם אהרי ג' ומלא דם א"כ ליכא ספק כלל דהא ממנפ"ש הוי האחד דם נדה וא"כ שפיר איכא נפק"מ ברואה מח"ת ולכך נקט הש"ס דבכה"ג דנפק"מ דתהי' אסורה כל ימי' כמש"כ התוספי' וא"ש:

ובזה יבא אל נכון המשך דברי התוספי' דלאחר שהביאו פירש"י בתשובה כתבו ומיהו קשה לפי"ז דאמאי לא משכחת לענין זנות והיינו כמש"כ דבזה אסורה לו כל ימי' וכגוונא כמייתא שלא הי' צריך למינקט נפק"מ אחריני לענין רואה מחמת תשמיש:

עוד הי' נראה ליישב קו' הסד"ט דלכאורה איך נאמנת אשה לאסור עצמה על בעלה הא קיימ"ל כמשנה אחרונה דדווקא בנדה דהיא לשעה הימנה רחמנא. כמש"כ הר"ן בנדרים. וא"ל דעכ"פ נאמנת לשוויי אנפשה חד"א וכמש"כ הר"ן שם. ואמנם בקטנה דל"ש זה דהא אינה מוזהרת גם לפימש"כ מהרי"ט שוי' אנפשה חד"א הוא מטעם נדר ל"ש זה בקטנה וא"ש. ואמנם לקמן דמוקי לה שבעל גם אחר ג' והיינו אחר יב"ש ויום אחד דאז היא גדולה ושייך שפיר נפק"מ לרואה מח"ת. ועיי' תוספת ד"ה הא דם לפי פירש"י ומיושב קושי' התוספי' עכ"ל העתקתי דבריו לתועלת הבנת הענין בבירור יותר:

ובמה שהעיר דאיך נאמנת אשה לאסור עצמה על בעלה ניחא שמא עיני' נתנה באחר כבר עמד בזה בשו"ת שיבת ציון מובא בפתחי תשובה סי' קפ"ז ס"ק כ' עיי"ש מש"כ בזה והפ"ת עמד עליו בזה דלא שייך כלל החשש שמא עיני' נתנה באחר ברדמ"ת עיי"ש היטב:

[י"ח] ע"ב גמרא וביוז דתנא בת אחת וכו' סקד"א בודקין לעולם

וכו' הקשה העל"נ דאיך סק"ד לומר כן כיון דתנא בסיפא ובודקין כל שתים עשרה דמשמע הא אחר שתים עשרה אין בודקין עיי"ש. ולענ"ד בס"ד לפימש"כ בשב שמעתתא דבלא הביא שערות אחר הזמן אזדא חזקה דרבא ותו לא הביא אפי' מופלא סמ"ל ודלא כרש"י דלקמן עיי"ש שכתב כן מתוספי' ב"ב. מעתה נחזי אנן דאי לא הוי קתני דבת י"ב נדרי' קיימין לא הוי קשי' לן דבודקין כל י"ב ל"ל דנימא כמש"כ הש"ס הנ"ל דדווקא בתוך י"ב מהני הבדיקה הא לאחר י"ב כשלא הביא ב' שערות לא מהני אפי' בדיקה דנאבד ממנה דין מס"ל ואדרבה אתי' לפירושי רישא דהוו"א בודקין לעולם דאפי' אחר י"ב מהני בדיקה וקמש"ל דאחר י"ב לא מהני בדיקה · אבל השתא דכתיב דבת י"ב נדרי' אדרבה קיימין בכל אופן וכמש"כ הרמב"ם פי"א מ"ה נדרים דלאחר י"ב לנקיבה וי"ג לזכר נדריהן נדר והקדישן הקדש אף שלא הביאו ב' שערות וכן הוא שיטת בה"ג מובא בסמ"ג לאווין רמ"ב. פריך שפיר כיון דבודקין כל י"ב לא אתי למעוטי אחר י"ב דלא מפני בדיקה דאדרבה אמרינן נדרי' קיימין בלא בדיקה כלל א"כ בודקין כל י"ב ל"ל ע"ז מתרץ דלא למעוטי אחר י"ב אתי רק דלא נימא ל' יום בשנה חשיב שנה והוא פירוש נכון בס"ד:

עוד נ"ל בצירוף מה שמדקדק בס' שם שלמה להג' מהר"ש ג"פ זצ"ל דלמה פריך מכח דתני בת י"א ויום א' וכו' ולמה לא פריך בפשיטות דל"ל למתני בת י"ב ויו"א נדרי' קיימין והרי אז הוא בת עונשין לכל דבר וגדולה להניאה ולכל דבר ול"ל למתני דווקא בנדרים עיי"ש ולפענ"ד זה בפשיטות לק"מ עפ"י שיטת הרמב"ם הנ"ל דאחר י"ב נדרי' קיימין אפי' בלא שערות א"כ שפיר הוצרך התנא להשמיענו דבת י"ב שנה ויו"א נדרי' קיימין בכל אופן אפי' בלא ב' שערות משו"ה הוצרך להקשות מכח כיון דתני בת אחת וכו' נדרי' נבדקין א"כ ממילא מוכח דאחד י"ב ויום א' נדרי' קיימין ע"ז מהני דהוו"א בודקין לעולם אפי' אחר י"ב כשלא הביאה ב' שערות. וכוונת התנא לומר דמיום שנעשית י"א ויו"א מתחילין לבדוק כל שעה עד שתביא סימנים קמש"ל דאינו כן דאחר י"ב ויו"א א"ל בדיקה כלל אף בלא סימנים עיי' מהר"מ לקמן בגמ' ד"ה ולא היא ר' המנונא וכו' ממילא לא קשה קו' העל"נ דלעולם היינו אומרים בודקין לעולם כשלא הביא ב' שערות והא דתני סיפא. ובודקין כל שתים עשרה קמש"ל דשנת שתים עשרה לעולם צריך בדיקה בכל אופן ולא תלי' כלל בשערות דאפי' הביאה לא מהני דתוך זמן כלפני זמן ומיירי אפי' בהביאה ב' שערות דאז בוודאי שפיר לאחר זמן גדולה היא לכל דבר וא"ש:

אח"ז מצאתי בספר צפנת פענח לה' נדרים שביאר נ"כ עפ"י שיטת הרמב"ם הסק"ד דבודקין לעולם ע"ד שכתבתי דר"ל דבן י"ג שלא הביא ב' שערות נמי יהא צריך בדיקה קמש"ל. אבל בהביא ב' שערות לכו"ע לא הוי סק"ד דיהא צריך בדיקה עיי"ש באורך. וברוך שכיוונתי לדעתו הרמה בס"ד.

וכ' עוד שם דמה דאמר סקד"א וכו' אבל היכא דאמרי אינהו וכו' ר"ל דצריך שאנו נדע דכך וכך שנים הם. אבל אמירת עצמם לא מהני ועיי' קידושין ס"ג ע"ב דרק אב נאמן ע"ז אבל הם בעצמם אינם נאמנים אף לענין נדרים עכ"ל.

[יט] בתוספת ד"ה קודם הזמן הזה. וא"ת ובת י"א שנה

נ"ל וכו' ולענ"ד בס"ד כ"ל לפימש"כ הכסף משנה דמוכח מסוגיין דדווקא בלא ידעה להפלות צריכה בדיקה משמע דבידעה בתחילת השנה לא צריכה לבדוק עוד עיי"ש הרי מבואר דבידעה מתחזקת תיכף דתמיד נתרחב הדעת יותר ויותר

ויותר באדם. משא"כ בלא ידעה בתחילת השנה אין ראי' שלא תדע גם להלן דהא הדעת גדל תמיד יותר ויותר אצל האדם. א"כ לפי"ז אם בדקו אותה קודם י"א שנה ומצאו אז דהריפה טובה. א"כ הן אמת שלא נאמר שנדרה נדר כיון שעדיין אינה בכלל מופלא הסמוך לאיש אבל עכ"פ נאמר דמהני בדיקה זו לענין זה שתועיל לנו לומר שבשנת י"א שכבר הגיעה לכלל מופלא שא"ל בדיקה שוב. דכיון שראינו שהיתה חריפה טובה קודם י"א בוודאי שאחר י"א חריפה יותר כסברת הכ"מ הנ"ל ולא תצטרך לבדקה יותר קמ"ל דלא מהני בדיקה דקודם י"א על לאחר י"א. א"כ קודם הזמן הוא ענין אחר דהשמעונן דקודם הזמן אין נדרה נדר כלל ואדרבה מכח זה הוצרך להשמיענו במתניתן דאפי' הבדיקה בחריפה טובה קודם י"א לא מהני על לאחר י"א וצריך לבדקה מחדש. כנ"ל:

[כ] דף מ"ו ע"א מתני' ר' יוסי אומר כי יפליא וכו' בחי' התו"ס כ'

וז"ל הא דאצטרי' לי' ברייתא ממתניתין דמדייק ר' המנונא י"ל דס"ל לר"ז חוששין שמא נשרו וליכא שום דיוקא ממתניתין דלעולם בלא אייתי ב' שערות ומשום שמא נשרו הוא אבל מקרא דייק שפיר דר"ז לשיטתו דס"ל בכריתות דמביאין א"ת בכזית ומחלה אפי' לא אוקבע איסורא ולדידי' ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא שפיר דייק מקרא דאיצטרך למיעוטא ספיקא עכ"ד:

ובמלא הרועים אות ס' מגדד כדעת ר"ז אי ס"ל ספד"א מה"ת לחומרא או לקולא. ובמסקנתו הוכיח דס"ל לרבא ור"ז ספד"א לחומרא כדעת התו"ס:

אבל מ"מ לענ"ד אין מספיק תירוץ זה דר"ז לשיטתו להקשות על ר' המנונא כפי"מ שהוכיח המלא הרועים הנ"ל שהיא פלוגתא דתנאי דר"מ ור' אליעזר ס"ל ספד"א לחומרא ור"ע ור"ש ורבי ס"ל ספד"א לקולא א"כ נברא אגברא קארמית דר' המנונא יסבור ספיר כהני תנאי דספד"א לקולא ושפיר איצטרך קרא למעוטי ספיקא ולא קשה מהקרא לר' המנונא:

עוד הקשה בחי' התו"ס וז"ל ואטו בן י"ג וי"א כתיב. איש כתיב ואי הלמ"מ דתוך זמנו נמי איש הוא קאי אתוך זמנו נמי ומאי קושיין. ואי משום לשון הברייתא דנקט בן י"ג הברייתא לא נחית לכך ועל הרוב ידבר שרגיל להביא בן י"ג והס"ד לתוך זמנו ומאי קושי' וצ"ע עכ"ל:

ונ"ל בס"ד דב' קושיות אלו יתורצו חדא מנו חדא דהנה התוספ' ד"ה קטנה כתב דאין להוכיח דתוך זמן כלפני זמן וכו' וחולקין על רש"י שכ' דגם בלישנא אחרינא קמ"ל רבא דתו"ז כלפ"ז והקשו התוספ' דדלמא היכא דאיכא שערות אמרינן דתו"ז כלאח"ז ובעל"כ כי לייתב דעת רש"י דהרי הפלוגתא אי תו"ז כלאח"ז או כלפ"ז היא אי אמרינן דזמן הגדלות מתחיל שנת י"ג לזכר ושנת י"ב לנקיבה או מסופו ולכן ממה דאמר רבא קטנה כל י"ב שנה ממאנת שפיר מוכח דס"ל תו"ז כלפ"ז דאי כלאח"ז איך ממאנת כהוא במה נשרו עיי"ש היטב. א"כ לא קשה דדלמא איירי בלא הביא ב' שערות ושמא נשרו דא"כ למה נקט התנא דברייתא בן י"ג ויום א' ולא נקט בן י"ב דהוי תחילת הזמן וחיישינן שמא נשרו אי תו"ז כלאח"ז וע"כ לומר דמיירי בהביא ב' שערות ומשום דעל

הרוב ידבר שרגיל להביא בן י"ג ויום א' נקט י"ג והא נופא קשי' אי ס"ל לתנא דברייתא תו"ז כלאח"ז למה נקט כלל בן י"ג ולענין שערות. הא אפי' בלא שערות ותוך י"ג נ"כ נדרו נדר דשמא נשרו א"כ לימא רבותא יותר וא"כ ממנפ"ש מדייק ר"ז שפיר אי מיירי בליכא ב' שערות אכתי קטן היא אפי' אחר י"ג. מה תאמר משום שמא נשרו א"כ אפי' תוך י"ג ולמה נקט י"ג ויום א' אי תו"ז כלאח"ז באיכא ב' שערות א"כ בשלמא אי תו"ז כלפ"ז א"ש דנקט בן י"ג ויום א' בהביא ב' שערות אף דחיישינן נ"כ שמא נשרו דעל הרוב ידבר משא"כ למ"ד תו"ז כלאח"ז למה נקט כלל י"ג הא אפי' בליכא שערות ואפי' תחילת הזמן נמי נדרו נדר ולא שייך לומר דעל הרוב ידבר דהא אפי' בלא שערות כלל נדרו נדר משום שמא נשרו אפי' תו"ז אי תו"ז כלאח"ז וא"ש הקושי' מלישנא דברייתא ודו"ק:

[כא] ע"ב תוספת ד"ה ר"י ור"ל וא"ת והא סבר ר"ל וכו'

ואי מיירי שאכלו אחרים לאחר שהגדיל הו"ל כשאכלו הוא בעצמו וכו' ולענ"ד בס"ד נראה לקיים היטב תירוץ זה דמיירי שאכלו אחרים לאחר שהגדיל ומ"מ לא קשה דהו"ל כשאכלו בעצמו דהנה הרמב"ם פסק זר שאכל תרומה לוקה והקשו האחרונים הא הוי ספק דלמא ישאל בעל התרומה ולא שייך חזקה כסברת התוספ' גיטין ל"ג דחזקה אינה אלא להעובר בלבד כיון דחזינן שעבר על האיסור ואינו חושש לאיתשולי בוודאי לא יחשוש עוד לשאול בעבור שלא יעבור למפרע על האיסור משא"כ באחר העובר על התרומה של חבירו. עי' מכות ט"ו בתוספי שם וכן קשה מסוגי' דהכא בקטן שהקדיש ואכלו אחרים דלוקה וע"כ לא פליגי אלא בקטן משום מס"ל אי דאורייתא או דרבנן אבל בגדול כו"ע מודו בכה"ג דלוקין ואמאי הא הוי התרא' ספק ניהו דבקטנותו לא יוכל לשאול כמו שנידר המל"מ פ"ב מה' נזירות אבל עכ"פ כשיגדיל יוכל לשאול ואמאי לוקין אחרים שאכלו הקדש של הקטן הא הוי התראת ספק.ובשו"ת יד יוסף סי' ל"ג הביא ע"ז מה שכתב הנוב"י מהדו"ת סי' ע"ז דמה שתלוי ביד אחרים לא נחלק אדם מעולם שיאמר הת"ס שמי' התראה זולת מה שהזהירה תורה עיקר לאו זה על הספק שגם כל שורש לאו זה הי' על הספק שהרי הוזהר על הספק לוקה אפי' אכל תרומה של אחרים שאין האיסור תלוי בו אלא באותן אחרים שיש בידם לשאול עכ"ל הנוב"י. ותמילא מיושב הקושי' גם מקטן שהקדיש ואכלו אחרים כיון דעיקר לאו זה הוזהר על ספק לוקין עיי"ש. א"כ א"ש דמשו"ה לא נקט כשאכלו הוא בעצמו דזה פשיטא שאלו אין כאן שום הת"ס שמא ישאל על התרומה דאלו שוב שייך סברת התוספ' בגיטין ל"ג דחזקה שלא ישאל משא"כ כשאכלו אחרים הוו"א דהת"ס ל"ש התראה דשמא ישאל הקטן כשיגדיל על התרומה כקושי' האחרונים הנ"ל משו"ה נקטו ר"י ור"ל כשאכלו אחרים דלוקין אף הם דבכה"ג דעיקר הלאו על הספק נאמר לוקין אף על הספק תרומה:

ומה שלא תירצו התוספ' כן אולי הוי ס"ל כיון דמיירי דסתם הקדש אף בבא ליד גיזבר דליתא בשאלה א"כ לא ניחא להו לתרץ כן. אבל לדעת הר"א ממיץ שהביא הרא"ש בנדרים כ"ט דאפי' בבא ליד גיזבר איתא בשאלה וכ"פ הרמב"ם כמש"כ הנוב"י הנ"ל שפיר נוכל לקיים תירוץ התוספ' הנ"ל כנ"ל בס"ד:

ובמה

ובמה שהקשו רק לר"ל הקשה הפל"ג דלפי"מ שכ' התוספי כתובות דף ע"ו דדוקא אם להמותרה הוי וודאי שיכול לבא לידי איסר כגון גבי נותר ובהכה א"ז וחזר והכה א"ז ס"ל דשמה התראה אבל אם להמותרה הוי ספק אם יבא לעולם לידי איסר לכו"ע לא שמה התראה א"כ תיסוב הקושי' גם לר"י דה"נ הוי ספק לאחרים הוי התרים לכו"ע ולמה הקשו דווקא לר"ל ולא לר"י :

עוד הקשה המל"מ שי"א מסנהדרין סתירה מדבריהם דהכא אמש"כ ביבמות דף פי דלא נקרא הת"ם כיון דאיגלאי מלתא בסוף עיי"ש. וראיתי כתוב בגליון הפל"ג מודיכ"פ הרב המאה"ג מו"ה שמואל דוד הכהן דומו"ל דק"ק חוסט יל"ו ני' [שהשאיל לי ס' פל"ג שלו] שכ' דבמחילת כבודם וכת"ה נעלם מהם דר"ל ס"ל ביבמות ל"ה ע"ב דל"א איגלאי מלתא למפרע א"כ שפיר הקשו רק מר"ל דלר"י י"ל כתירוצם דיבמות דהמ"ל מש"כ לר"ל וממילא אין סתירה דכאן הוצרכו לתי' אחר אליבא דר"ל עכ"ד ולענ"ד אין הענינים דומים לפימש"כ המקור חיים לסי' תמ"ג ס"ק ה' וז"ל והנה בכך דינא דיעכבנו עד שעה ה' יש לעיין אם עבר ומכרו קודם שעה ה' בכסף או בשתומעת והחמץ אצלו. אם נאמר כיון דבאותה שעה לא הי' לו רשות עדיין למכרו הוי כמוכר דבר שאינו שלו ומכירתו לאו מכירה והוי המץ שעה"פ או לא. ונראה דמכירתו מכירה לא מבעי' לדעת הרב הנימוקי' הביאו המל"מ פ"ג מה"ג ה' ג' דאמרינן בכ"מ אלו אתי איסור' ויאמר איגלאי מלתא למפרע וכו' א"כ ה"נ אלו אתי אלי' ויאמר שלא יבא מעיקרא הי' רשות בידו למוכרו אמרינן איגלאי מלתא למפרע. אלא אפי' לדעת התוספי ר"פ המולך דבדבר עתיד ל"א איגלאי וכו' אפשר דזה הוי כמו בדבר שכבר עבר כיון דהוי במקום שלא אפשר לו לבא דאף התוספי מודה דאמרינן אלו אתי אלי' עיי"ש וכוונת דבריו מתאימים למש"כ בישרש יעקב ליבמות שם ע"ד התוס' שדבריהם דומים למה דאמר ר' יוחנן בעירובין דף ל"ו וככר בא חכם ופירש"י וכו' גילוי מלתא בעלמא הוא וכו' ואין זו סמך על ברירה ספק אלא קיי' וודאי וכו' הרי דכל שא"ל לעתידות רק מה שהוא באותה שעה אף שהוא לא ידע לא שייך לדיני ברירה. ומהיי"ט אף דר"י ל"ל ברירה כדמסיק בפ' משילין מ"מ ס"ל הכא דאיגלאי מלתא למפרע דכיון דוודאי הוא שגם מעיקרא כפל הי' כיון שהפילה עכשיו ואף שאז לא ידענו הוי שפיר חלילה כשירה. ור"ל ס"ל דאף דוודאי אמת בטבע שהוא אבל לענין דינא לא שייך לומר בעתידות איגלאי מלתא למפרע כיון דלא שייך לומר אם יבא אלי' כמש"כ המל"מ בפי' ע' מה' אישות ה' וא"ו ד"ה ודע דל"א אם יבא אלי' רק בספק דמציאות ולא בספיקא דדינא עיי"ש במגיה. וארוך לבאר שם גם דברי הכנה"י בטו"ט דר"ל ס"ל כרשב"א ור"ן בשם ר"ש וכדפסקינן ביו"ד סי' פ"א להתיר הגבינות אף דוודאי יצאתה מן הרוב וגם איכא חזקה דהשתא דעכשיו וודאי טריפה הית מ"מ מתירין הגבינות משום חזקה דאתי' מכח רובא ועכשיו הוא דנטרפה. וה"נ כיון דרוב נשים וולד מעלי' ילדן אזלינן בתר חזקה דאתי' מכח רוב ואמרינן דעכשיו הוא דגרם לה להפיל משו"ה לא אמרינן איגלאי מלתא למפרע וכן פסקינן באמת כאן כר"ל עיי"ש בדפח"מ. ומה"ט בנדון המקו"ח הוי נ"כ כנדון דככר בא חכם שא"ן רק גילוי מלתא לידע אם אנוס הי' בשעת מכירה ואמרינן אלו אתי אלי'. א"כ בנעשה סרים למפרע ובמופלא סמוך לאיש הוי ממש דין זה דהא באמת עכשיו הוא סרים או מופלא סמוך לאיש רק שאין יודעין עתה ואמרינן אלו אתי אלי' ויאמר לנו שהוא סרים או שהוא מופלא הסמוך לאיש מהני דהוי רק גילוי מלתא בעלמא כמו גבי חכם. ואין אנו צריכין לעתידות רק לידע עכשיו האמת והוי רק ספק במציאות בזה אמרינן אלו אתי אלי' והוי כמו שהיינו תיכף מאז ומקדם שהוא אנוס או סרים או מופלא סמוך לאיש משא"כ בחלילה דהוי בעתידות ולענין דינא ע"ז ל"א אגמ"ל א"כ אין זה דומה כלל להנ"ל ושפיר הקשו הגאונים הנ"ל. והוא ממש כנידון המקו"ח הנ"ל :

ובעיקר סתירת דבריהם וכוונתם כבר האירו עינינו רבותינו גדולי אחרונים זלה"ה. עי' שעה"מ פ"ב מה' אישות. ועיי' תורת משה לרבינו החת"ם פי' יתרו כדרוש לבר מצוה. ובשו"ת מהרי"א אסאד חיו"ד סי' פ"א. וכיון שמועה לה' עכו"ם וחוקותיהם סי' ל' דבריהם נחמדים מפז ומתוקים מדבש וכו"ל ישמע חכם ויוסף לקח טוב :

בא"ד ובהביא ב' שערות לא מיירי דא"כ הוא גלמו אם יאכל ולקה וכו' דבריהם תמוהים דהרי אם הי' סובר תו"ז כלפני זמן נמי לא נוכל לומר דמיירי בהביא ב' שערות כיון דלא מועלים כלום דהוי שומא עיי' סד"ע. ובס' קהלת יעקב אות מ' סי' ר"ה שהאריך בתמוה זו. וגם על תירוצם הקשה שכתבו דאזלינן בתר רוב וכו' כיון דמוכח כפי בא סימן דלרבנן דלא חיישי למיעוטא אף היכא דאפשר לברר ע"י בדיקה בנקל עכשיו וא"כ מאי שנא הכא דקיימ"ל דחיישינן למיעט ואחר זמן צריך בדיקה. וכי דאולי י"ל דמיעוט קטנים שמאהרים להביא מצוי הוא וחיישינן לי' מדרבנן כיון דאפשר ע"י בדיקה כמו בריאה שצריכה בדיקה כשהיא לפנינו משום דהוי מיעוט המצוי כבסי' ל"ט וכוונתם לומר כיון דמה"ת אזלינן בתר רובא א"כ לא חשיב הת"ם ולוקין שפיר ואיה"כ דלפי"ז לא ילקה האוכל עד שיגדיל הקטן ויתברר שהי' מס"ל בשעת הקדישו כיון דמדרבנן מיהא חיישינן למיעוט עיי"ש וכן כתיב באמת גם בפיסקי תשב"ץ שאין לוקין עד לאחר שיביא ב' שערות בשנה הסמוכה דכיון דאפשר לברר מבררינן ולא אזלינן בתר רוב. ונ"ל נ"כ דכוונתו לדברי הקהי' הנ"ל משום דהוי מיעוט המצוי משו"ה צריך לברר ולא סמכינן על הרוב לבד. ועיי' בס' שם שלמה להגי מהר"ש ג"פ ז"ל לסוגי' זו מש"כ בזה. ודו"ק :

[כב] ברש"י ד"ה ומשני לפוטם מדרבנן וכו' עיי' מל"מ פי"ז מ"ה מ"א מה שעמד בדבריו כאן. ועיי' בקה"י אות מ' שכ' דרש"י ס"ל דלמ"ד מס"ל דאורייתא מלקי נמי לקי הוא עצמו מהקישא דאיש כי יפליא וא"כ ר"י ור"ל דס"ל מס"ל דאוי הוא עצמו נ"כ לוקה ומאי דנקטי מלתייהו באכלו אחרים היינו להודיעך כחו דר"כ דס"ל מס"ל דרבנן דאי הוי נקטי מלתייהו באכל הוא עצמו הוי"א דלפוטם דס"ל לרי כהנא מס"ל דאוי אלא דס"ל דאינו לוקה דאין סברא לחייבו בנדרים כיון שאינו בר עונשין לכל דבר. וכן ס"ל לרש"י דמאי דאמרינן מתיב ר"ה בי"ר לסיוע

לסיוע לר"ה הכוונה דמתיב לר"כ ולמ"ד מס"ל דרבנן ולסיוע לר"ה מכרייתא זאת דקתני מיהא לכל יחל אלמא מס"ל דאורייתא ודחי הש"ס אימא לאיסר כל יחל ופריך ממנפ"ש דמספקי"ל למקפין הא' דדחי' אימא לאיסר כל יחל א' הכוונה דדחי לגמרי דאף דס"ל דאורייתא אין ראיי' מהכא דאיכא מלקות דאפשר דאינו אלא איסורא מדאורייתא כלבד או הכוונה דוודאי פשיטא א' הוי דאורייתא לוקה אלא דדחי הש"ס הכי כי היכי דלא תקשו למ"ד מס"ל דרבנן דהברייתא לאיסר כל יחל מדרבנן קאמר והא מקשה ממנפ"ש א' מס"ל דאו' כלומר אם באת לדחות דאתי למ"ד דאו' אינו אלא איסורא בעלמא. הא ליתא דפשיטא דלקי א' הוי דאו' ואמאי דחקת לאוקמא כאיסר בעלמא. ואם באת לדחות דלא תקשו למ"ד מס"ל דרבנן הא נמי ליתא דאי דרבנן איסר נמי ליכא. וכן נמלא דלדעת רש"י למאי דקיימ"ל דמס"ל דאו' קיימ"ל נמי דלוקה:

ודעת התוספת ד"ה אי מופלא הוי איפכא דלפי' איסורא ליכא דהא כשי פי' הסוגי' לדדהו הכי דאי איכא אסורה איכא מלקות ואי ליכא מלקות איסורא נמי ליכא ומאי דמשני לאותן שמוזהרין עליו מלינן למימר דמוקי הש"ס הברייתא כמ"ד מס"ל דאורייתא ולגבי דידיי' כיון דאינו לוקה איסורא נמי ליכא מ"מ אותן המוזהרין עליו מוטל עליהם להפרישו שלא יעבור:

ואח"כ כתב שם באופן אחר לפרש דברי רש"י דס"ל כהרמב"ם דאף באיסורין דרבנן לא ספינן להו בידיים כמש"כ המל"מ בה' מ"א הכ"ל וס"ל דבאיסר נדר מה"ת ספינן להו בידיים וע"ז כתב דמאי דמשני הש"ס לאותן המוזהרין עליו הכוונה דלעולם מדרבנן כלומר ולעולם דמוקי לה כדהוי שקי"ד מעיקרא דכת"ד מס"ל דרבנן מיירי וכן איסר בל יחל הוי מדרבנן.

והשתא אף דמנ"ה לאוקמא הפי' למ"ד מס"ל דאוריי' מ"מ לאותן המוזהרין עליו להפרישו אינו אלא מדרבנן דהפי' לספות בידיים אינו אלא מדרבנן. ומש"כ לאותן המוזהרים להפרישו מאיסורא היינו המוזהרין להפרישו באיסורין דעלמא מדרבנן מוזהרין הכא דלא לספות להו מדרבנן בידיים עיי"ש באורך ובשו"ת יד יוסף סי' ל"ג להגאון ר"י דייטש

[כג] דף מ"ו ע"א ברש"י ד"ה חייבת בחלה וכו' דמדאורייתא חד בתרי בטל וכו' הקשה העל"כ הרי גם לר"י קיימינן ור"י ס"ל מב"מ לא בטיל וע"כ הכא איירי בנתערב מב"מ דשלא במינו לא בעי מדומע א' ומאה ועוד דמין באמ"מ לריך ס' למאי דקיימ"ל טעכעי"ק דאוריי' ולא בטיל חד בתרי ולענ"ד א"ש מאד כוונת רש"י ולשיטתו אזיל עפי"מ שחידש החוו"ד רש"י ק"ס ס"ק כ' דלמש"כ רש"י בחולין דף ל"ח ד"ה לטעם כעיקר בטעם דמאן דס"ל טעכעי"ק דרבנן הוא משום דבטל ברוב מקרא דאחרי רבים להטות ולמה לא פירש משום דטעם גופא לא אסור מדאו' ע"כ משום דס"ל כיון דדרשינן מהטמאים לאסור ליר ורוטבן לענין טריפה כמבואר בחולין קי"ב ומהטמאים נלמד ג"כ לכל היוצא מהיכי תיתי יהי' הטעם מותר. וכן מוכח דהא רש"י פסק דטעכעי"ק דרבנן ופסק דמב"מ אסור כר"י אפי' בקדם וסילקו לאיסר ואילו הי' הטעם גופי' מדרבנן לא הוי במשהו דמוכח בתוספ' חולין דף ל"ט ע"ב ד"ה שאני ליר עיי"ש ועוד דכל מב"מ לר"י היינו מ"י בישול דווקא שקיבל טעם זה מזה כמש"כ תוספ' יבמות דף פ"ב רע"א ואי טעם גופא מדרבנן לא משכחת מב"מ לר"י מדאו'. אי"ו דטעם גופי' וודאי מדאוריי' מקרא דהטמאים ולפי"ז בתרומה דלא נלמד מקרא דהטמאים. כמבואר בחולין ק"כ ואפי' מיחה גופן למשקין מותר. וכן בדגים וחגבים טמאין דל"ל קרא דהטמאים נבייסו וכל היוצא מהן מותר מדאוריי' גם טעמן מותר דמה"ת יהי' טעמן עדיף ממיחה גופו למשקה דמותר עיי"ש באורך:

ולפי"ז א"ש דאף דכאן מיירי בעיסה שגילגם ככר והוא לא בשיעור כשכבר נאפה. מ"מ כיון דבתרומה טעכעי"ק דרבנן א"כ בטל מב"מ לר"י ג"כ א"כ ממנפ"ש דברי רש"י פשוטים אי מיירי כמב"ש א"ש כפשיטות כנ"ל דכיון דהטעם הוי רק מדרבנן בתרומה א"כ כדרבנן ס"ל לר"י ג"כ מב"מ בטל. ואי מיירי באמ"מ ג"כ א"ש דמה"ת חד בתרי בטל. ואף דרש"י כתב בד"ה עיסת חולין שנדמה כגון שנפל שאה של תרומה לתוך פחות ממאה של חולין עכ"ל ובאמ"מ א"ל א' ומאה. הנה הפמ"ג בפתיחה לי"ס תערובות חלק ב' פ"א ד"ה והנה ראיתי בקריית ספר וכו' כי לתמוה על התוספי ב"מ דף נ"ג בזה ובהגהות מהרש"ק כי דלקי"מ עפימש"כ הש"ך בסי' ל"ח דבדבר התלוי בטעם אזלינן בתר טעמא אבל כל שלמעלה מס' אזלינן בתר שמא. א"כ התוספ' מיירי דשווין בשמא ולא בטעמא. ולכך שפיר כתבו דמדרבנן בעי ק"א ולכן אזלינן בתר שמא ונחשב מב"מ לענין דבעי ק"א עיי"ש והש"ד כאן בהכי מיירי דהוי מין באמ"מ בטעמא ומ"מ בטיל מה"ת חד בתרי דבתרומה טעכעי"ק דרבנן. ומ"מ בעי ק"א מדרבנן דמיירי שווה בשמא וכנ"ל:

אמנם אחר העיון דברי החוו"ד לי"ע בעיני דבע"ז דף ס"ו פליגי אביי ורבא בזומרא דחטי וחמירא דשערי פירש"י חד דחולין וחד דתרומה ונפלו זה לתוך זה עכ"ל א"כ דמיירי בתרומה איך אמר רבא דמשום דשווה בשמא הוי מב"מ במשהו הא לא משכחת בתרומה דהוי במשהו כיון דטעכעי"ק דרבנן ובדרבנן לא אמר ר"י מב"מ לא בטל. ובשלמא למש"כ הש"ך סי' ל"ח דרבא מיירי בטבל וי"י"כ ומשום דבר שיל"מ הוי במשהו וי"י"כ משום חומרא דע"ז א"ש אבל לרש"י דמיירי בתרומה גופי' א"כ א"א לומר דהוי במשהו לדעת החוו"ד כיון דהטעם הוי דרבנן ובדרבנן מב"מ בטיל. וע"כ מוכרח לומר חדא מתרתי. או דא"א לומר אליבא דרש"י סברת החוו"ד דרש"י אינו סובר סברא זו. או דרש"י ג"כ סובר כחוו"ד אבל סובר כדעת הריטב"א בחולין ל"ט שם דס"ל דלא כתוספ' דאפי' באד"ר ס"ל לר"י מב"מ לא בטיל עיי"ש בהא דשאני ליר. א"כ אם נאמר דרש"י ס"ל גבי תרומה כחוו"ד ע"כ צ"ל דס"ל כהריטב"א משו"ה ס"ל לרבא שפיר דהוי מב"מ במשהו אף שהיא מדרבנן. וא"כ א"א לפרש כוונת רש"י הנ"ל עפי"ד החוו"ד:

שוב ראיתי דקושי' העל"כ על רש"י מעיקרא ליתא במתכת"ה דרש"י לשיטתו אזיל בחולין דף ל"ט ע"א דגם באמ"מ בעי ק"א כל שיש ממשות האיסור. וכן דעת הרא"ד כריטב"א לע"ז דף ע"ג ע"ב ד"ה ותסברא והא אמר אביי:

הן אמת כי התוספ' שם ד"ה אין דמו דברי רש"י וכן הריטב"א דחה דברי הרא"ד מסוגי' דפ' גיה"נ [ועי']

[ופי' כתי' בית מאיר שם שמיישב ומבאר דרש"י לשיטתו ותוספ' לשיטתם עיי"ש] עכ"פ רש"י לשיטתו אזיל הכא דאף דמיירו במין בא"ת מ"מ בעי ק"א וכן הוא האמת כדעת רש"י כנ"ל:

[כ"ד] **בתוספת ד"ה ואינה** וכו' ותירוצם אינו מובן עיי' מהרש"א מש"כ בכוונתם. אבל אינו נראה כוונתם כן וכ"כ עליו בעל"כ. ולענ"ד כיוונו בתירוצם ממש למש"כ הטו"ד סי' קי"ד ס"ק א' ליישב כל תמיהת התוספ' דפסחים דמיירי שהשום והשמן בעין וניכרים רק שא"א לברר השמן מהמקפה כדרך כל שמן הניתן במקפה ואז אין האיסור נהפך להיתר ע"י ביטול ברוב כמש"כ הטו"ז ומשו"ה זר לוקה עליהם בכא"פ ולא דמי לעיסה המדמעת דהם כיון שאין האיסור ניכר אם טעכע"ק דהוי ההיתר נהפך לאיסור והוי כאלו כולו תרומה. ומאן דמכשיר ס"ל טעכע"ק לאו דאורייתא דאז האיסור נהפך להיתר הוי כולו חולין משא"כ כאן דאין ההיתר נהפך לאיסור ולא האיסור להיתר כיון שניכר וא"א לבררו משו"ה אינו פוסל רק מקום מגעו וכו' פיי"ש. ולזה כיוונו התוספ' כאן במש"כ ויש לומר דהתם עשאו גוש בקערה דהיינו שעדיין הם בעין וא"א לבררם משא"כ בעיסה המדמעת דאינו ניכר לגמרי דממנפ"ש נהפך או ההיתר לאיסור או האיסור להיתר לכל חד כדאית לי'. ומובנים דבריהם עפי"ז היטב בלי דוחק כלל:

[כ"ה] **תנו רבנן** אלו הן סימני בגרות: **הנה** קיימ"ל בכמה מקומות דאין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד וכ"פ הרמב"ם ובקידושין דף ע"ט כתב רש"י ד"ה אי נימא וז"ל כשהביאה סימני נערות אינה שוהה להיות בגרות אלא ו' חדשים ופעמים שהוא ממהרת לבגור וסימניה ניכרים כדדין כדתנן במ"ס נדה פנה כוהל ונמל עכ"ל ולפי"ד הסימנים הללו הם שתהי' בגרות קודם ששה חדשים ובתוספ' ישנים שם חולק על רש"י וכו' דאין נראה דלעולם לא תמהר לבגור תוך ו' חדשים אלא מיירי שבאה לפנינו אחר ו' עכ"ל הרי דס"ל דתוך ו' לא מהני סימני בגרות והיא הפלוגתא שבב"י וב"ש באה"ע סי' ל"ז. והקשו האחרונים דלהתוספ' ישנים למה צריך סימני בגרות ולענין מה נתנו כלל הסימני בגרות הא בלא"ה אחר הסימני נערות ו' חדשים היא בגרות. ולענ"ד בס"ד ליישב דהנה במתניתן דר"פ בא סימן איתא והכ"א או חולצת או מתיבמת מפני שאמרו אפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון וכו' והקשה העל"כ לפי שיטת רש"י ורמב"ם דסימן העליון היא סימן בגרות א"כ מה לשון אפשר לבא הרי לעולם בא עד שלא בא העליון דנערות קודם לבגרות ותירץ דה"ק כיון דאמרינן בקידושין שאין בין נערות לבגרות אלא ו"ח א"כ הווי"א כשהביאה התחתון כשהוא בת י"ב ויום א' ולאחר ו' חדשים עוד לא בא העליון יהי' זה ראי' דהתחתון שומא הוא דאם הי' סימן גדלות הי' צריכה להביא העליון אחר ו' חדשים לזה קמ"ל דאפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון. פי' דאפי' לא בא העליון בזמנו לאחר ששה חדשים מ"מ אפשר לבא התחתון בזמנו וא"כ אינו שומא לפי"ז טובא קמ"ל במה דקתני שאפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון עכ"ל:

והא תינח בשבא התחתון בזמנו דאיכא חזקה דרבא ג"כ שפיר לא תלינן את התחתון בשומא עד שלא בא העליון ו' חדשים אבל לר"י דאית לי' בדף מ"ח ע"ב דתוך הפרק כלאחר הפרק וליכא אז עדיין חזקה דרבא י"ל באמת דאם בא סימן התחתון תוך הפרק דהוי כלאחר הפרק ול"ל חזקה דרבא י"ל באמת דאם בא סימן התחתון תוך הפרק דהוי כלאחר הפרק לר"י ואחר ו' חדשים לא נראו סימני בגרות דהוי הוכחה למפרע דהתחתון הי' רק שומא. או עכ"פ ספק מיהא הוי וכן לר"ש בלאחר הפרק וכדס"ל לענין בדיקת נשים אחר הפרק דלא סמכינן רק להחמיר ולא להקל. וקס"ד הסמני בגרות שנתאחרו יותר מו"ח עושין עכ"פ ספק בהתחתון אולי הוי רק שומא. ומתניתן דאפשר לתחתון לבא עד שלא בא העליון אתי באמת רק כר"י דתוך הפרק כלאחר הפרק ולא כר"ש א"כ א"ש קו' הנ"ל דשפיר נפק"מ בסימני בגרות לענין תוך הפרק לר"י ולאחר הפרק לר"ש ולהפיל הספק בתחתון דאולי הוא רק שומא וניזול לחומרא ע"ז שאם מיאנה אינה מועיל למפרע כלום וגם החליצה לא הועילה למפרע כלום וצריכה חליצה אחרת כמו בבדיקת נשים כנ"ל וא"ש בס"ד:

[כ"ו] **ע"ב בגמרא הלכה** כדברי כולן להחמיר ובר"יף ורא"ש גרסי ור"י וסבי' דאמרו תרווייהו הלכה כדברי כולן להחמיר עיי' מהרש"א. והוא תמוה דמה הוסיפו ר"י וסבי' על דברי רבי ועכ"פ הול"ל וכן ר"י וסבי אמרי תרווייהו ובעל"כ כתב וז"ל ולולא דמסתפינא להגיה בר"יף ורא"ש הי' נ"ל דהך תיבת להחמיר בדברי רבי הוא טעות סופר והכוונה היא כפשוטו דהלכה כדברי כולן שבכל אחד מהסימנים היא בגרות בין לקולא בין לחומרא ופי"ז שייך שפיר ר"י וסבי' דאמרי תרווייהו הלכה כדברי כולן להחמיר שהם חולקין על הך דרבי וס"ל דרק להחמיר הלכה כדברי כולן ולא לקולא וכ"ה הכוונה לקמן גבי חצר צורית עיי"ש:

והנה אם דבריו כנים בכוונת הגירסאות יתיישבו היטב פסקי הרמב"ם שפסק שהם כל אחד מהחצרות קובע למעשר ולא הזכיר דרק להחמיר ולא להקל. ובסימני נערות פסק דהיא ספק נערה ספק קטנה. והא בתרווייהו איתא דרק להחמיר הלכה כדברי כולן ולגירסא הנ"ל א"ש דהתוספ' ד"ה איזה חצר כתבו דרק מדרבנן חצר קובע דמדאורייתא בעינן ראיית פני הבית וכ"פ הרמב"ם פ"ד מה' מעשר א"כ שם לענין סימני נערות דהנפק"מ לענין דאורייתא כמו שפירש"י פסק לחומרא כר"י וסבי' דרק להחמיר הלכה כדברי כולן משא"כ לענין חצר דהנפק"מ הוא רק לענין דרבנן וכמש"כ רש"י בד"ה כדברי כולן וכו' ולהפריש מהן על טבל אחר פירש כוונתו בעל"כ דהיינו שנעשה טבל ע"י ראיית חצר דאם נעשה טבל ע"י ראיית פני הבית הוי טבל דאו' וא"א להפריש מטבל דרבנן על טבל דאוריי' דהוי מן הפטור על החיוב עיי"ש א"כ דהנפקותא הוא רק לענין דרבנן פסק להקל כרבי דהלכה כדברי כולן רק לקולא והרמב"ם ג"כ יסבור גירסות הרי"ף והרא"ש וא"ש השני פסקים בלי סתירה כלל ודו"ק היטב.

פרק ששי

[כז] דף מ"ח ע"א תוספת ד"ה בא סימן ר"מ אומר וא"ת ולר"מ למה הוזכר סימן העליון כיון דלא סמכינן עליו ולעיל נמי וכו' וביאר כוונתם בעל"כ במה שהוסיפו, ולעיל נמי וכו' ומפרש ר"ת דאכוהל קאי דלפי"ז מסתמא גם הך סימן העליון דהכא על סי' העליון שהזכיר למעלה קאי ולכן קשה לר"ת מה מועיל וכ"כ הרמב"ם באמת בפי' המשנה דקאי ע"ז סימן העליון שהזכיר בפרק הקדים אבל הוא מפרש שם כפירש"י דסימני בגרת הם ולפי"ז לא קשה קו' התוספי' אמנם לרש"י אע"ג שהיא מפרש סימנים דמתניתין אבגרות מ"מ הכא מפרש על העליון בוהל דס"ל דעליון מסתמא הוא דומי' דתחתון ולדידי' ל"ל כתי' התוספי' עכ"ל ולענ"ד נראה שדבריו נסתרין מאמתו מדברי עלמו שכי' לעיל דף מ"ז ע"א על מש"כ הרמב"ם ס"כ מה"א הרי הוא ספק בין נערה לקטנה והשיג עליו הראב"ד וז"ל א"א ואם הביאה ב' שערות עדיין הוא ספק בין נערות לבוגרות עכ"ל וביאר הוא ז"ל כוונתו דהראב"ד ס"ל כשיטת רש"י דגם בתוך ו' חדשים נעשה בגרות פ"י סימני בגרות ולכן הוקשה לו למה כתב הרמב"ם דווקא ספק דבין נערה לקטנה בלא הביאה ב' שערות הרי יש נסק"מ ג"כ שתסי' ספק בין נערות לבגרות אם הביאה סימן אחר שהביאה ב' שערות:

ועפי"ז מיישב דברי הרמב"ם מהשגתו דהרמב"ם ס"ל כתוספי' ישנים והוקשה לו קושי' הנ"ל [שהבאתי לעיל אות **כה**] דלמה לי סימני בגרות כלל. לכן ס"ל דהנפקותא הוא כיון דתנן לקמן בא העליון אע"פ שלא בא גם התחתון ולכן בלא הביאה ב' שערות לאחר י"ב שנים והביאה סימנים הללו יש ראי' שבאו סימני התחתון והיא נערה ואי"כ אין נפקותא בסי' רק לענין נערות עיי"ש:

והא תינה לרבנן אבל לר"מ דס"ל אפשר לבא העליון עד שלא בא התחתון הדקל"ד דמה נסק"מ בסי' בגרות וצריכין גם להרמב"ם לתרץ כתי' התוספי' וכוונת התוספי' לפי דרכו יש לפרש עד"ז באם נאמר כהרמב"ם דסי' העליון הוא סי' בגרות וגם כרש"י דסי' בגרות אפי' קודם ו' חדשים הוי בגרות אז לא יקשה קושייתם ולזה הוסיפו דרק לר"ת פשיטא דקשה:

אח"ז עיינתי בלח"מ פ"ב מה"א ה' ע"ו שכי' שהרמב"ם למד דבא"ס היכא דלא נבדק תחתון סמכינן אעליון דומי' דאשה לר"מ דסמכינן ע"כ אעליון דאם לא אמאי הוזכר לדבריו סימן העליון בקושיות התוספי' עיי"ש הרי דמוכרח לומר דגם לרמב"ם קשה קושי' התוס' וצריך ג"כ לתירולם וכמש"כ לעיל דלדברי הבעל"כ א"א לקיים דברי הלח"מ דלדבריו אין מקום בלא"ה לקו' התוספי' להרמב"ם א"כ אין כאן הוכחה כלל וכנ"ל וכמש"כ תוספת דאילטרך לענין עונשין עיי' בהגהות וחי' הרש"ש וכית תאיר מש"כ על דבריהם ודו"ק:

[כח] דף מ"ט ע"ב תוספת ד"ה תנינא חדא זימנא וכו' ולהכי לא מוקמינן לה אחלל וכו' עיי' מהרש"א שכי' שאינו מובן דמה איכפת לי' דמתניתין משמע וכו' דמקו"ח דממזר וגר נמי שמעינן לי' עיי"ש ולענ"ד נראה כוונתם עפימש"כ שמהר"ם דלפי' התוספי' ל"ל דהא דמכשיר ר"י גר וממזר לד"מ מסברא דנפשי' קאמר כן דמדיוקא דמתניתין ליכא למידק כלל עיי"ב והתוספי' כדיבור שאח"ז הקשו אמאי לא קאמר לאתויי בעל מום וכו' וכן הקשו בסנהדרין ותי' דמשמע דמתניתין בפסול יוחסין תדע דקתני סיפא אלא כהנים המשיאין לכהונה עיי"ש במהרש"א דכוונתם דכיון דהך מתניתין דהכא לא מתוקמא רק בפסול יוחסין מתניתין דפי' בא סימן נמי לא מתוקמא אלא בהכי משום דהך מתניתין דפי' בא סימן אינה אלא מתניתין דהכא עיי"ש א"כ לפימש"כ המהר"ם הנ"ל דרי"ו מסברא דנפשי' אמר כן ולא מדיוקא דמתניתין וע"כ ל"ל דכוונת תירולי התוספי' בזה דרי"ו משמע לי' דמתניתין בפסולי יוחסין דהיינו בחלל מיירי כדקתני בסיפא מן המשיאין לכהונה מש"ה הזכיר ר"י ג"כ רק פסולי יוחסין ולא משום שרולה להעמיס בכוונת התנא דמתניתין דמרבה ממזר וגר דרק מסברא דנפשי' אמר כן רק שהזכיר הפסולים הדומים למה דמיירי מתניתין והיינו בחלל:

ועפי"ז

הערות והידושים מהגאון המפורסים מוה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיצען יצ"ו

דף מ"ט כל הכשר לדון כשר להעיד הביא **הרב ני'** קו' הפל"כ דאיכא טריפה והפלה **הרב המחבר ני'** לפי דברי הנוב"י דהוכיח כשיטת הכ"י דטריפה פסול להעיד גם בד"מ א"כ ממילא מוכח שגם פסול לדון דהאיכא טריפה:

ולי נראה שכן יש לנו לומר להיפך כיון דלא קתני טריפה ע"כ דכשר נמי להעיד דלדון בוודאי כשר דאין לנו קרא למעט טריפה דאי סק"ד דנמעט טריפה מאתך מכ"ל למעוטי פסול יוחסין דלמא למעוטי טריפה דלא הוי כדומין לך וכמו בהכהר. דהנה לא שייך למעט מאתך כדומין לך אלא אי הוי שייך טרפות באדם כגון לענין עבודה או לענין עדות א"כ לא הוי כדומין אבל אי כשר לעבודה וכשר לעדות הוי טריפה שפיר כדומין לך דל"ד לבע"מ שניכר לעין. אבל טריפה שהוי גם בסתר הוי שפיר כדומין לך דבוודאי לא שייך לומר דבעינן כדומין לך גם במראה ובקומה כדדרשינן ביומא דף ס"ב לגבי שני שעירים [ובספרי מפשי למלך חלק שני פ"ב מאסרי מזבח ביארתי בסברא זו בשמעתין דרוב מה שתמוה שם בכא דיליף רוב משעיר המשתלח] א"כ דבאמת כשר להעיד ג"כ מדנשמע ממשנה דכשר לדון וכא דכתב הנוב"י דבעינן משפט אחד כמו בעד הקרוב לדיין. לדעתי אין זה הוכחה דשם שאני דקרוב או פסול באמת לדון ואנן אמרינן דגם זה הוי פסול קרבות דא"א יכול להזמין א"כ מכח משפט אחד ע"כ לפסול גם בממון דבפסול קרבות אין לחלק בין דכ"ם לד"מ אבל פסול טריפות דלא שייך כלל בממון כמש"כ הש"ך אין למעט ממשפט אחד רק אמרינן כיון דכשר לדון נמעט ממילא כשר להעיד ג"כ ודו"ק:

ועפי"ז יובנו דבריהם בכיוון שכתבו ואר"י לא מלי לשנויי דהדא לאתויי חלל דמלישנא דסיפא וכו' אבל כשר לד"מ ולכל הפחות מוקמינן אחלל דכשר ול"ל דר"י אתי לאשמעינן דגר וממזר כשרים לד"מ דפסולין לד"כ שמעינן וכו' וכוונתם דכיון דר"י ע"כ כשרים לד"מ אתי לאשמעינן ולמה השמיענו בממזר ולא בפסולי מומין וע"כ כמש"כ התוספ' ומהרש"א הנ"ל משום דרצה ר"י במתניתין דאשמעינן פסלות בד"כ וכשרות בד"מ בפסול יוחסין והיינו לכה"פ בחלל משו"ה נקט איהו נמי פסול יוחסין א"כ איך אפשר לומר דר"י מיירי בחלל הא כל עצמו של ר"י דנקט ממזר היינו רק משום דמשמע לי' דמתניתין בחלל מיירי א"כ הרי ר"י בעצמו ס"ל דחלל ידעינן ממתניתין . וע"כ צריך להכניס גר בדבריו א"כ ל"ק קו' מהרש"א דמה איכפת להו דממתניתין שמעינן וכו' דאדרבה דעיקר הוכחת התוספ' מזה הוא דגם ר"י בעצמו ע"כ ס"ל דמתניתין בחלל מיירי והיינו בפסולי יוחסין ואדרבה מה"ט נקט איהו ג"כ פסולי יוחסין ולא בעלי מומין ואיך אפשר לומר דר"י בחלל מיירי הא מוכרח לומר דר"י עצמו ס"ל דמתניתין בחלל מיירי ומה"ט נקט איהו ג"כ פסולי יוחסין ואי לאו דהוי ס"ל לר"י דכשרות בד"מ בפסול יוחסין לכה"פ בחלל מיירי לא הוי נקט איהו פסול יוחסין רק פסול מומין כמש"כ התוספ' והו כוונתם כמש"כ ול"ל דר"י אתי לאשמעינן וכו' דהיינו כיון דכל עיקר כוונת ר"י לאשמעינן דממזר וגר שהם פסולי יוחסין כשירות לד"מ ע"כ ס"ל לר"י בעצמו דמתניתין דכשר לד"מ בפסול יוחסין דהיינו חלל מיירי א"כ אא"ל דר"י מיירי בחלל:

באה"ד שמעינן מהתם וכו' עיי' מהרש"א סנהדרין שם ד"ה לאתויי כמש"כ תוספ' שם ועוד הא בהדי' קתני לה אלא כהנים וכו' המשיאים לכהונה וז"ל ומני' משמע לאפוקי חלל וכש"כ ממזר וכו' עיי"ש. והה"ד דכש"כ גר כן הוא כוונתם גם כאן:

וראיתי כעל"ג שכ' פי' דבריהם וז"ל פי' מדקתני אלא כהנים ולוים וישראלים המשיאין לכהונה ולכן מישראלים ממעטינן גרים דישראל ממעט גר כדאמרינן יבמות דף ק"ב וממשיאין לכהונה ממעטינן חלל עכ"ד ובהשקפה ראשונה לא הבנתי דבריו כלל דא"כ גם גר נלמד ממתניתין דכשר לד"מ כמו חלל דדייקינן מדאינו כשר לד"כ רק ישראלים המשיאין לכהונה והיינו גר וחלל משמע אבל כשר לד"מ א"כ למה הוצרך ר"י להשמיענו גר כמש"כ התוספ' עצמם לענין חלל. אבל לפימש"כ תוספ' לקמן ד"ה חדא לאתויי גר דמשמע אע"ג דאין אמו מישראל עיי"ש א"ש די"ל דממתניתין לא שמעינן דכשר בד"מ רק לכה"פ באמו מישראל ור"י אשמעינן דאע"ג דאין אמו מישראל כשר לד"מ:

ואדרבה עפי"ז יובן היטב מש"כ תוספ' שם וז"ל "משמע דכשר אע"ג וכו' וכ' המהרש"א בסנהדרין שם שכוונתם משום דשם נקט גר דאיירי בגר גמור שאין אמו מישראל עיי"ש והרא"ש ס"ל דמיירי באמו מישראל וכ"כ הרי"ף שם ובתוספ' רי"ד בקידושין ע"ז חולק על התוספ'. ועל"ג כתב דמדבריהם ביבמות דף מ"ה נראה דראייתם דאיירי שנתגייר בעצמו מדקרי לי' בא מטיפה פסולה. וכתב ע"ז. אכן לא הבנתי ראיי' זו דע"ג דאמו מישראל כיון דאביו נכרי שפיר קרי לי' כן עכ"ד ולהנ"ל א"ש כוונתם מאד דכיון דבמתניתין דשם איתא שאין דנין ד"כ אלא ישראלים כשרים המשיאין לכהונה ומלשון ישראלים ממעטינן גרים וממשיאין לכהונה ממעטינן חלל ע"כ כמו דחלל כשר לד"מ כמו כן גר כשר לד"מ ומאי אשמעינן ר"י הא ממתניתין שמעינן דרק לד"כ פסול אבל לד"מ כשר כמו חלל דבהדי הדדי תנינהו. וע"כ דר"י אשמעינן אפי' גר שאין אמו מישראל כשר לד"מ דממתניתין לא שמעינן רק לכל היותר גר שאמו מישראל. ולפי"ז שייכים ב' דיבורי התוספ' דהכא ודלקמן אהדדי ומה שחסר זה. גילה זה ונכון מאד בס"ד:

[כט] **בתוספות ד"ה לאתויי** וכו' לאתויי בעל מום

כי העל"ג וז"ל פשיטא להו לתוספ' דבע"מ כשר לד"מ מדבעינן בסמוך לקמן מיעוט לסומא בא' מעיניו שפסול לריב שהיא ד"מ מכלל דשאר בע"מ כשר לד"מ וזה אפי' למתניתין דהכא דס"ל דסומא בא' מעיניו פסול לד"מ אבל לסתמא דסנהדרין דף ל"ד דסומא בא' מעיניו כשר כש"כ שאר בעלי מומין ובזה מדויק דהתוספ' הקשו הכא מבע"מ ובסנהדרין הקשו דהוה לי' למימר לאתויי סומא דשם הקשו על מתניתין דהתם דס"ל דסומא כשר משא"כ ממתניתין דהכא ס"ל דסומא פסול משו"ה הקשו משאר בע"מ עיי"ש ועיי' מהר"ש בסנהדרין שהקשה על תוספ' דשם דמאי מקשו כיון דכבר תני שם דין סומא במתניתין דהתם ל"ל למתני תו ותירץ שקושייתם הוא דנימא דמתניתין לא אתי לאתויי רישא דהכל כשרים לדון ד"מ אלא אסיפא דאין הכל כשרים לדון ד"כ ולמעוטי סומא וכו' עיי"ש ובעיני הדבר תמוה מאד דהא באמת פשיטא להו לתוספ' דלכו"ע בע"מ כשר לדון ד"מ אפי' למ"ד סומא פסול א"כ למה נכנסו שם להקשות בפרצה דחוקה מסומא דנימא דמתניתין לא אתי לאתויי רישא דהכל כשרים לדון ד"מ אלא אסיפא שזה נראה דוחק לומר כן ולמה לא הקשו ברווחא משאר בע"מ כמו שהקשו כאן בפשיטות דרישא דהכל כשרים לדון ד"מ גופא לאתויי בע"מ אתי ולע"ג בעיני:

ודע דמש"כ המהר"ש שם בסוף דבריו וז"ל ואע"ג דממאי דקתני במתניתין דלעיל דד"מ גומרים בלילה שמעינן נמי דסומא כשר בד"מ מ"מ מהא דקתני ד"כ אין גומרין בלילה אלא גומרים ביום לא שמעינן דסומא פסול בד"כ דלילה גרע יותר מסומא עכ"ל דבריו ל"ע דכל דבריו שייכים רק אי הוי ס"ל לתוספ' כרש"י והרי"ף דהא דסומא כשר בד"מ משום דעדיף מלילה עיי' מלחמות שם דף ל"ד אז שפיר הוי זה "הא"ע"ג" ותירוצו דלילה גרע יותר הוי א"ש ג"כ אבל לפימש"כ התוספ' שם דף ל"ד ד"ה סתמא אחרינא דהא דסומא כשר היינו כמו דלא מקשינן ריבים לנגעים לענין לילה הה"ד לענין סומא לא מקשינן א"כ לא שייך כלל "הא"ע"ג" שכתב מהר"ש דמעיקרא לא ק"מ דמה שייכות סומא ללילה דאע"ג דדיני נפשות אין גומרין בלילה יוכל להיות דסומא כשר דמכ"ל למיפסל סומא כיון דלא מקשינן לנגעים ממילא סומא כשר . לא מגד לילה ושפיר אצטרך להשמיענו דבד"כ פסול ולע"ג דברי מהר"ש בזה:

ובעיקר

ובעיקר קושייתם כאן נ״ל דלפימש״כ הקצה״ח סי׳ ז׳ ס״ק ב׳ דלמ״ד דבעינן בד״מ מומחין גם סמוכין בעי וגם סומין פסולין בד״מ ולמ״ד דלא בעי סמוכין בהלוואות גם מומחין לא בעי וא״כ ממילא מכשרי בהדיוטות ואינו פוסל מום בהם ומיישב בזה קו׳ התוספ׳ הנ״ל בסנהדרין ד״ה סתמא אחרינא שהקשו דלמה טעמא דמתניתין משום ושפטו ולענין סומא מקשינן ריבים לנגעים דגם הקישא דריבים לנגעים לא אילטרך למיפסל סומא רק דעיקר הקישא למיפסל לילה ויליף פסול סומין דאפי׳ עכשיו דלא בעינן סמוכין ושליחותא דקמאי קעבדינן פסול משום דבעינן דומי׳ דנגעים מדרבנן לפי שאינו דומה לנגעים ולפי״ז מוכח דמתניתין לא סברי כלל הקישא דריבים לנגעים דאי לפסול לילה וודאי פסול אפי׳ גמר דין דהקישא מורה על גמר דין כמש״כ הר״ן דנגעים הוי גמ״ד ואי לפסול סומין מה״ת לא צריך מיעוט דהא סומא הינו סמוך ור׳ יוחנן לשיטתו דס״ל מדאורייתא צריך שלשה כמש״כ תוספת רפ״ק דסנהדרין ומה״ט לדידן עכשיו דלא בעינן סמוכין ומומחין אליבא דכו״ע מדרבנן מיהא ואפי׳ הדיוטות כשרים מצינו למימר דאפי׳ סומא בשתי עיניו נמי כשר בד״מ עיי״ש כי קצרתי א״כ אין התחלה לקושייתם דהכא דסתמא דהכא כר״מ אתי׳ ור״מ ס״ל דבעי שלשה כמו שהוכיח הקצה״ח סי׳ ג׳ סוס״ק ב׳ ומה״ט קאמר דריבים בשלשה עיי״ש א״כ לר״מ באמת כל בעלי מומין פסולים גם לד״מ אפי׳ לדידן מדרבנן עכ״פ דבעינן דומי׳ דנגעים רק שם בסנהדרין שפיר הקשו להסוא סתמא דבד״מ כשר אפי׳ מדרבנן דהול״ל סומא איכא בינייהו בין ד״מ לד״נ אפי׳ לפי הקצה״ח הנ״ל והתוספי שהקשו הכא קושייתם לשיטתם אזלי בסנהדרין הנ״ל דלא ס״ל כהקצה״ח ושפיר הקשו לפי שיטתם שם רק דקדוק זה צריך ישוב מה שכתבתי לעיל דלמה לא הקשו גם התם כמו הכא מסתם בעלי מומין אבל עפי״ד הקצה״ח עיקר קושייתם א״ש מאד כס״ד ודו״ק:

[ד] **במשנה כל** הכשר לדון כשר להעיד. ובעל״כ הקשה הרי איכא טריפה דכשר לדון אפי׳ ד״נ ואין כשר להעיד דהוי עדות שא״א״ל עיי׳ סנהדרין ע״ח. ותירץ כיון דפסול עדות משום שאי״ל לא שייך רק בעדות נפשות דנגרא קטילא הוא ולא בעדות ממון א״כ מתניתין קאמר כל הכשר לדון בממון כשר להעיד בממון ואח״כ כתב שמה שכתב בפשיטות דטריפה כשר לדון אפי׳ ד״נ עדיין צ״ע דממה דבע״מ פסול אין ללמוד לטריפה דעדיף מבע״מ דבע״מ פסול לעבודה וכהן טריפה מותר לעבוד בבכורות דף מ״ה. וגם מאתך בדומין לך דילפינן בע״ז דף ו׳ דב״נ אסור להקריב טריפה מהתך בדומין לך נ״כ ליכא למילף דא״כ ל״ש בסנהדרין דף ל״ז דיליף פסול יוחסין מאתך בדומין לך מנ״ל דלמא למעוטי טריפה. דאין לומר דתרתי ש״מ כיון שהם שני ענינים שאינם שוין וא״כ אין לנו קרא לפסול טריפה וסיים דלדינא צ״ע עיי״ש ולענ״ד בס״ד אנהרינהו לעיינין שדין זה מבואר במשנתינו. דאי נימא דטריפה כשר להעיד הדר קושיית העל״כ הנ״ל לדוכתא הא טריפה שכשר לדון ופסול להעיד וא״ל כתירוצו הנ״ל דלד״מ כשר דהן אמת דלפימש״כ הס״ך בחו״מ סי׳ ל״ג ס״ק ט״ז לחלוק על הב״י דדווקא בד״נ דנגרא קטילא בעי׳ למקטלא הוי עדות שאא״ל אבל בד״מ אפי׳ אי בעי גם בממון עדות שאא״ל מ״מ טריפה בר ממון הוא וכר תשלומין עיי״ש ולפי״ז יש לומר כתירוצו של העל״כ הנ״ל. אבל לפימש״כ הנוב״י מדו״ק סי׳ ע״ב בד״ה והנה אקדים לך ותוכ״ד דאף דבד״מ לא בעי עדות שא״ל מ״מ עד הקרוב לדיין פסול אף לפי טעם הירושלמי דעד הקרוב לדיין טעמא דפסול משום עדות שאא״ל שהדיין לא יקבל הזמה מ״מ כיון דבד״נ פסול גם בד״מ פסול ממשפט אחד דצריך עדות השוה לכל ואי לאו דגלי קרא דלא בעי בממון עדות שא״ל גם בממון הי׳ הדין כן עי״ש שהביא ראיי׳ לזה מהירושלמי. א״כ מה״ט נופא שיטת הב״י אמתיי׳ ועיקר לדינא דעד טריפה פסול להעיד אף בד״מ כיון דבד״נ פסול ילפינן מני׳ לד״מ ממשפט אחד אף דהטעם דשייך בד״נ לא שייך בממון ממש כמו בעד הקרוב לדיין. וכן מצאתי בשו״ת מהר״ם ברודא סי׳ כ״ג שכתב כן שזהו סברת שיטת הב״י לדברי הנוב״י כי הוא ממש נדון הנוב״י דומה בדומה עיי״ש. א״כ לא שייך ג״כ לפי״ז תירוצו של העל״כ הנ״ל דלשיטת הב״י ונוב״י הו״ל באמת גם בד״מ טריפה פסול להעיד לעדות וכטעם הנ״ל. א״כ אי נימא דטריפה כשר לדון הדרה קושי׳ לדוכתא הרי איכא טריפה דכשר לדון ופסול להעיד אפי׳ לד״מ לשיטת הב״י. וע״כ מוכח ממשנה זו עצמה דטריפה באמת פסול לדון וכיון שהנוב״י הנ״ל חיזק סברתו הנ״ל מראית ברורות ומירושלמי ממילא מוסכם להלכה כשיטת הב״י ומוכרח כנ״ל דטריפה פסול לדון כנ״ל בס״ד:

[לא] דף נ׳ ע״א בתוספת ד״ה ור׳ מאיר

לרבנן · דכשר לדון וכו׳ אבל דעת הרי״ף ורמב״ם ורא״ש וטוש״ע דסומא בב׳ עיניו גם לרבנן פסול · לדון והנה טעם הרי״ף מבואר במלחמות בסנהדרין שם דס״ל כרש״י שם דס״ל דרבנן נמי אית להו הך הקישא ומה״ט סומא בשתי עיניו פסול. אך סומא בעין אחת כשר מושפטו את העם. ולטעם הרא״ש הוא דסומא בב׳ עיניו פסול מלד דלדידי׳ יום כלילה יחשב. ודעת התוספות דכיון דלא מקשינן ריבים לנגעים לגמרי לא מקשינן וגם בשתי עיניו כשר כיון דיום הוא לכו״ע מה״ט אף סומא בב׳ עיניו כשר ביום עיי׳ ביאור דבריהם באורך בשו״ת פנים מאירות ח״ג סי׳ נ״ט. והביא שם קו׳ התורת חיים לשיטת הרי״ף נ״ל קרא דביום הראות בו דאין רואין נגעים בלילה ת״ל מדכתיב לכל מראה עיני הכהן למעט סומא באחת בעיניו דהיינו מדכתיב עיני לשון רבים וכיון דאפי׳ סומא בא׳ מעיניו אינו רואה את הנגעים וכלהו איכשי לא חזי בלילה כדחזי סומא בא׳ מעיניו ביום א״כ ביום הראות ל״ל. והוא ז״ל כתב עליו דנעלם ממנו ש״ס ערוך דמועי״ק דף ח׳ דבין לאביי ובין לרבא אי לאו דממעטינן לילה הוי מקמינן קרא דלכל מראה עיני הכהן כמסתבר למעט לילה ולהכשיר סומא בא׳ בעיניו עיי״ש:

והנה השגתו הוא גדולה. אבל לכאורה רק לפ״ת שסכין התו״ח דמעיני לשון רבים ילפינן למעט סומא בעין אחת. א״כ י״ל שפיר דאי לאו דממעטינן לילה הוי מקמינן קרא דלכל מראה עיני הכהן למעט לילה ותיבת עיני ממעט לילה. משא״כ לפירש״י דהכא דיליף

דיליף עד דאיכא כולה מראה והיינו דמלכל מראה נפקא וכ"כ בפשיטות בפנ"י בכוונתו. א"כ איך הוי אפשר לאוקמא למעט לילה הא לא שייך כלל לפרש קרא דלכל מראה אלילה עד דאיכא כולה מראה והוי' די לכתוב למראה עיני הכהן ורש"י בשיטת הרי"ף קאי ותקשי עלי' קו' התו"ח:

אמנם לענ"ד למש"כ הסמ"ע סי' ה' דנראה כשמדליק נרות בלילה ויכול לראות בלילה ולהכיר בני אדם מותר לדון בלילה אפי' בתחילת דין והסמ"א כתב עליו ג"כ שהיא נגד סוגי' דמופ"ק הנ"ל דקאמר ואביי סבר אי מהתם מנגעי בתים הוי"א טומאה דלאו בגופא אבל טומאה דגופא אפי' לאורו נמי קמ"ל וביום הראות בו עכ"ל הגמ'. ואם איתא בלילה לאור הנר לא נתמעט מביום א"כ למה אין רואין נגע אדם בלילה לאור הנר אע"כ מביום נתמעט לילה לגמרי אפי' לאור הנר עיי"ש. ולפ"ז הוי אפשר לפרש ג"כ לכל מראה עיני הכהן עד דאיכא כולה מראה עיני הכהן לבד לאפוקי לאור הנר דלא הוי כל מראה עיני הכהן בלי סייעת אור הנר:

אך לפי דרך זה י"ל בפשיטות דבלא"ה לק"מ קו' התו"ח דמסומא באחת מעיניו לא הוי ממעטינן לאור הנר דהוי"א לאור הנר עדיף יותר מסומא בעין אחת דאור הנר כאור היום דמי וכדעת הסמ"ע הנ"ל ומותר לראות הנגע לאור הנר קמ"ל קרא דוביום הראות בו דאפי' לאור הנר אסור וכהוכחת הפמ"א הנ"ל דנתמעט מזה גם אור הנר ושפיר צריך תרוייהו וא"ש בפשיטות. עד שאידוע בעיני על הפמ"א שלא תירץ כן בפשיטות ולא נצטרך לומר דלא הוי ידעינן סומא רק דמיעוט דנרות לא הוי ידעינן רק מכח קרא דביום הראות בו ונתמעט נרות וא"ש:

וראיתי באהל דוד ליבמות דף ק"ד שכתב דנפק"מ בין רבא לאביי דלרבא דדריש לי' ולא לאורו אסור לאור הנר. ולטעמו של אביי מביום הראות בו לשיטת הסמ"ע ליכא למעוטי לילה מביום רק שלא לאור הנר אבל לאור הנר באמת רואין עיי"ש ולא הרגיש דאדרבה משם מוכח דלא כסמ"ע דאביי ג"כ ממעט אור הנר כמו רבא רק דאביי סבר דלטומאה דגופא צריך קרא מיוחד למעט אבל הוא ג"כ ממעט מביום הראות בו אור הנר וכמש"כ הפמ"א ונסתר בזה בנינו ביוסד דעת הרמב"ם עפ"י דרך זה:

והעולה הקשה אם לכל מראה ממעט סומא באחת מעיניו ועיני' ג"כ ממעט כדעת התו"ח וקרבן אהרן א"כ הוי מיעוט אחר מיעוט ואדרבה נרבה סומא וכמו דיליף ר"ת גופא שהוא התנא דהכא במכות דף ט' מבלא ראות לרבות את הסומא לגלות משום דהוי מיעוט אחר מיעוט לרבות. עכ"ד. ולפע"ד זה א"א לומר כלל דנצטרך קרא לרבות סומא להכשיר דמהיכי תיתי יפסול סומא ב"א מעיניו בין לדעת הרי"ף ורש"י דסומא בעין אחת עדיף מלילה דמש"ע כשר אפי' לתחילת דין וכמו שהבאתי לעיל דברי מהר"ם בתוספ' ד"ה לאתויי דמה"ט לא הוי ידעינן דסומא בעין אחת פסול לד"כ ממה דאין גומרין ד"נ בלילה כנ"ל א"כ לשתוק קרא מכל וכל ובלא"ה נכשיר סומא באחת מעיניו וע"כ דאתי קרא למיפסלי. וגם לדעת התוספ' והרא"ש ור"ה כיון דחזינן דבד"מ משום דלא תקפינן ריבים לנפים כשר סומא למר בעין אחת ולמר בב' עיניו ג"כ א"כ אי הוי שתיק

קרא לגמרי גם בנגעים הוי"א כן דמסתמא כשר וכ"כ התוספ' ביבמות דף ק"א ע"ב ד"ה שמע מינה הדר בי' וז"ל פסק ר"ת דסומא באחת מעיניו כשר לחליצה כיון דלא ממעט מלפיני ושני בא' ויכול לראות הרוק מפי היבמה עכ"ל. והיינו דמאן דממעט מלפיני בעינן שתי עיניו וסומא בא' מעיניו פסול וכדדרשינן גבי נגעים לכל מראה עיני הכהן וכדמשמע מדברי ר"ת שכ' כיון דלא ממעט מלפיני עיי' בקלה"מ סי' ז' ס"ק ב' שכ"כ בהדי' א"כ מבואר דבלא מיעוט פשיטא דסומא כשר ומבואר מזה דהעיקר כפירש"י דמעיני לא ממעטינן סומא באחת מעיניו דהם בחליצה לא כתיב לכל מראה רק לעיני ולא ממעטינן סומא בא' מעיניו כפי' ר"ת הנ"ל. וא"ש פירש"י דאליבא דהלכתא דלא דרשינן לעיני גבי חליצה למעט סומא הה"ד גבי נגעים לא ממעטינן עי' אחת מעיני. ושפיר הוצרך רש"י לומר דממעטינן מלכל מראה וכו' ולא הוי מיעוט אחר מיעוט וכמו שדימה הקלה"מ שני דרשות אלו לעיני בחליצה למעיני דנגעים וכיון דהם בחליצה לא דרשינן למעט ה"נ לא דרשינן למעט סומא בנגעים מתיבת עיני' רק מלכל מראה. ולמאן דדריש בחליצה לעיני למעט סומא הה"ד בנגעים ממעט מעיני ולא צריך לדרשה דלכל מראה דתיבת לכל לדרשה אחרת אתי' וכדתנן בהדי' במתניתין דנגעים פ"ב כהן הסומא בא' מעיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנאמר לכל מראה עיני הכהן עיי"ש וכתב הפנ"י דמזה מוכיח רש"י דמיעוטא דסומא בע"א הוא מלכל מראה דכהה מאור עיניו וודאי לא אתי רק מלכל מראה ומדכלל התנא גם סומא בהדי' משמע דגם סומא מלכל מראה ממעט עיי"ש ולפמש"כ אין צריך לזה רק דהכרח הוא לפי המסקנא דיבמות דלא דרשינן לעיני הה"ד דלא דרשינן מעיני דנגעים למעט סומא וא"ש:

ומזה מבואר מש"כ לעיל על תירוצו של הפמ"א על קו' התו"ח דהרי אלינו כמשנה דקרא דלכל מראה לדרשה דכהה מאור עיניו אתי. ואי כתירץ הפמ"א דהוי"א דקאי אלילה הא לכל מראה מאי הוי דרשינן בי'. אבל לפמש"כ א"ש דכמו דדרשינן השתא לכהה מאור עיניו מלכל מראה דהיינו שיהי' מראה עיניו להורים חכים ה"נ אי הוי מוקמינן לי' למעט לילה שפיר הוי ממעטינן מלכל מראה אור הנר מש"ע גופא דהוי ג"כ ככהה מאור עיניו דלא כמו שנראה אור כאור היום נראה בלילה לאור הנר. וכנ"ל:

וראיתי בס' בית אהרן על הסדר חליצה סעיף א' ס"ק ב' על מש"כ דלכתחילה מחמירין שלא יהי' הדיינים סומים אפי' בא' מעיניהם. וכתב פי"ז דברי ר"ת הנ"ל ושכן מוכח ברמב"ם שלא הביא דין הסומים כלל רק דינא דרבא דצריכי דייני למיחזי רוקא משמע דס"ל ג"כ דכל שיכול לראות הרוק אף בעין אחת כשר. ואח"כ כ' חיל אך אני תמה בזה. דהנה בחגיגה דף ב' אמר ר' תנחום חרש באזנו אחת פטור מן הראי' שנאמר באזניהם וכתבו תוספ' דבירושלמי תלה לה בפלוגתא דר"י ורבנן דכתב ולבני אהרן תעשה כתונת רבנן אמרי שתי כתונת לכ"א ור"י אמר אפי' כתונת לכל אחד. ה"נ רבנן אמרי באזניהם שתי אזניהם לכל אחד ור"י אמר אזן לכל אחד עיי"ש ולפ"ז לדידן דקיימ"ל כר' תנחום

תנאוס ורבנן דהרש בהזנו אחת פטור מן הראי' ממילא גם כאן דכתיב לעיני הזקינים משמע שתי עיניים לכאו"א וכו' וסיים וז"ל ועכ"פ יש ראי' משם לאומרת זו שנאמיר בחלילה שלא יהי' סומא בא' מעיניו וכו' עיי"ש:

לפי"ז הא דנאמר דמעיני ממעטינן סומא בעין אחת כפי' התוי"ט וקרבן אהרן הנ"ל. או דנאמר כרש"י דמלכל מראה ממעט סומא בעין אחת תלי' ג"כ בפלוגתא דר"י ורבנן הנ"ל דלרבנן נוכל לפרש כפי' התוי"ט וקי"ל דמעיני ממעט סומא בעין אחת משא"כ לר"י אין למעט מעיני דעיני קאי על עיני כל כהן וכהן. דעכ"פ לשון כהן לא קאי רק על כהן אחד רק על כל ענין הכהונה דהא הגמ' פריך אי מה ריבים שלשה אף נגעים בשלשה וקאמר תלמוד לומר והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים וכו' ולמה לא אמר מדכתיב לכל מראה עיני הכהן לשון יחיד משמע דכהן אחד די אלא ע"כ דתיבת כהן כולל ענין הכהונה והוי כמו „כהנים" משו"ה שפיר הי' אפשר לומר דבאמת צריך ג' כהנים והוצרך לומר מאל אחד מבניו וכו' א"כ לר"י גם כאן י"ל לכל מראה עיני של כל כהן וכהן ולדידי' מוכרח לומר כפירש"י מלכל מראה עד דאיכא כולה מראה וא"ש הכל בס"ד:

[לב] תוספת ד"ה שזרען מתחילה לבהמה משמע דסתמא לאדם קיימא או לתרווייהו וכו' ולקמן דף כ"א ע"א ד"ה אלא דזרעינהו הקשו מהא דתנן כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה וכו' ותירצו דהיינו דווקא בהגר עיי"ש והנה לתי' זה יש לדקדק בהא דאמר רבא מנא אמינא לה דתנן הסיאה וכו' ה"ד אלימא דזרעינהו מתחילה לאדם נ"ל אלא לאו דזרעינהו לבהמה וכו' ולמה הוצרך לומר דזרעינהו מתחילה לבהמה הא אפי' זרען סתם. מגד פלמס הינם לא מאכל אדם ולא מאכל בהמה ואינם חייבין במעשר רק מחמת מחשבתו שחישב עליהן לאדם והכי הול"ל אלימא דזרען מתחילה לאדם פשיטא אלא דזרען סתמא דאינו לא מאכל אדם ולא מאכל בהמה והינו חייב במעשר רק ע"י מחשבתו שחישב עליהן בעודן במחובר. פיהי' לאכילת אדם ומה צריך לזרען לבהמה בלא"ה אינו אוכל כלל. ואולי מה"ט כי בתוספי' הרא"ש אחר תירץ זה שכתבו התוספי' דהיינו דווקא בהגר. כתב וז"ל ועוד י"ל דסתמא לאאי והאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם בלבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא בל זה והומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו עכ"ל התוי' הרא"ש:

ועפי"ז א"ש דסתם קאי גם לאוכל אדם א"כ מעיקרא חייב במעשר אפי' בלא מחשבתו ושפיר הוצרך לומר דזרעינהו מתחילה לבהמה משו"ה הוצרך למחשבה לאכילת אדם. והנה כי כן כתבו התוס' גם כאן גבי פולסין דקיימא מסתמא לתרווייהו בין לאכילת אדם בין לאכילת בהמה. דאם נימא דמסתמא אינו לא אוכל אדם ולא אוכל בהמה למה הוצרך ר"י לומר שזרען מתחילה לבהמה ת"ל דבלא"ה אינו אוכל. דאינו לא אוכל אדם ולא אוכל בהמה וצריך מחשבה שיהי' אוכל אדם ואשמעינן ר"י דלא מהני במחובר ועכ"ל דסתמייהו בין לאכילת אדם ובין לאכילת בהמה משו"ה הוצרך ר"י לומר שזרען מתחילה לבהמה ונמלך עליהם וכו' ומה"ט גופא קשה על אגמ' דלקמן לפי' התוספ' דאינו לא אוכל אדם ולא אוכל בהמה. א"כ למה הוצרך לומר אלא לאו דזרעינהו מתחילה לבהמה דהא מסתמא ג"כ אינו לא אוכל אדם ולא אוכל בהמה ואינו חייב במעשר וצריך למחשבה לאכילת אדם ועכ"כ יש הוכחה וראי' לתי' התוספי' ורא"ש הנ"ל אך כמה שכתבו כאן דמשמע לסתמא לאדם קיימי לא ס"ל כתוספי הרא"ש שכתבו דאוכל שסתמו לאדם קאי אינו יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו. דלפי' התוספי' דהכא דסתמא לאדם קיימי א"כ מהני מחשבתו כזה שחישב לזרען לבהמה לשנותן לבהמה ולבטלו מתורת אוכל במחשבתו ועכ"כ דל"ל כדעת התוספי' והרא"ש בזה:

באו"ד אע"ג דאמר בכריתות כל המיוחד לאוכל אדם וכו' פי' שו"ת נוב"י מה"ק חיו"ד סי' כ"ו מחלוקת הרמב"ם והראב"ד וביאור סוגי' דכריתות ובערוך לנר כי' דהתוספי' פ"כ ס"ל כהראב"ד ולכך הקשו שפיר כיון דהוי מיוחד לאדם דפולסין מסתמא לאדם קיימי א"כ לא פקע שם אוכל מיני' לענין ראוי לקבל טומאה עד שיפסל מאכילת כלב דלהרמב"ם הך דפולסין ע"כ איירי רק לענין ראוי לקבל טומאה ובשלא נטמאו עדיין שהרי במחובר אינם מקבלים טומאה ועי"כ בעינן דווקא שיהי' ראוי לאדם ומה"ט כתבו בדיבור שאח"ז דאי שמה מחשבה לא פקע שם אוכל מנה וכו' דמה שראוי מתחילה לאדם מקבל טומאה עד שיפסל מאכילת כלב ותמוה לדעת הרמב"ם מה ראיי' מנבילות עוף טהור דלמא לעולם מחשבת חיים שמה מחשבה ומ"מ לא סגי בלא מחשבה לאכילת אדם כיון דבמה שנתנבלה פקע שם אוכל מנה מאכילת אדם ומה שראוי עדיין לבהמה אינו מועיל להיות מקב"ט עיי"ש שתירץ בדוחק:

[ל"ג] דף נא ע"א בתוספת ד"ה שום טומאה ותימא דיפרש הא דקתני וכו' כוונת קושייתם א"א לפרש על הגמ' דבגמ' באמת אפשר לפרש כן רק קושייתם תיסוב על רש"י שפי' דאינה יורדת לכך לענין הכשר ומה שלא הקדימו פי' בקונטרס כדרכם בשאר מקומות אולי הסר זה בתוספת שלפנינו כן פי' העל"כ ובמש"כ התוספי' אבל כזית מהם מטמא וכו' כדפרישית וכו' כתוב בתוספת הרא"ש כדפירש"י ובסוף הדיבור כתבו ומיהו נבילה נמי בעינן שתהא ראוי לגר פדא וכ"כ אות באות גם בתוספי' הרא"ש וסיימו שם וז"ל והיינו כעין מחשבה וכן הבין כוונתם גם בהגהות וחי' מהרש"ש וכ' וז"ל משמע מדבריהם דלגר פדא אף לטומאה חמורה צריך מחשבה ול"ע דהרי מפורש אמר ר"י בן נורי אם מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה וכו' עיי"ש ולענ"ד לפרש כוונתם בטו"ט בתירוצם בזה עפימש"כ בחי' הר"ן לעיל דף כ' ע"ב ד"ה תרנגולתא ברא וז"ל דע"כ ר"י בן נורי דאמר קר"ח אי מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה הכי קאמר דכיון דלענין טומאה חמורה הוי' אוכל כש"כ שראוי שתהא אוכל לענין טומאה קלה דאל"ת מאי קר"ח טומאה חמורה לאו מדין אוכל הוא וכי יבוא ר"י בן נורי שיהא עלם כשעורה מטמא

טומאת

טומאת אוכלין אלא וודאי ר״י ב״נ הכי קאמר דכיון שאינו דמטמא בגדים אבית הבלועה אלמא מדין אוכל היא דלמה שאינו אוכל אינו ענין לבית הבליעה כלל וכיון דלענין טומאה חמורה כש״כ לענין טומאה קלה וכו׳ וגם בד״ה לעולם בכרכין. כ׳ וז״ל לפיכך כ״ל דפירכא דמי איכא למ״ד לא בעי מחשבה לאו לר״י ב״נ הוא דלר״י ב״נ כיון דמטמא בגדים אבית הבליעה סגי לי׳ לשווי׳ אוכל וכמו שכתבתי למעלה וכו׳ עיי״ש:

יצא לנו אור חדש מדה״ק דר״י ב״נ דן מטומאה המורה דנבילת עוף גופי׳ דהוי אוכל דכיון דמטמא בבית הבליעה מדין אוכל הוא וחשיב אוכל גם לענין טומאה קלה בלי מחשבה:

והא תינח בנבילת עוף טהור דמטמא אבית הבליעה ועי״ז סגי לשווי׳ אוכל כדברי הר״ן אבל לבר פדא דאמר טומאה חמורה עד לנר והיינו טומאת מגע ומשא כמש״כ התוספי׳ שם בבכורות דליכא מה דלישווי׳ אוכל רק המחשבה מש״ה נריך באמת מחשבה לשווי׳ אוכל גם לטומאה חמורה דמגע ומשא ור״י ב״נ לא אמר דטומאה חמורה לא בעי מחשבה רק במה דאיירי בנוזל שנפל לגת קו״ח אם מטמא טומאה חמורה שלא במחשבה דהיינו הנבילת עוף טהור בבית הבליעה דבזה פשיטא דלא בעי מחשבה דטומאה חמורה דבית הבליעה משוי לי׳ אוכל כמש״כ הר״ן הנ״ל משא״כ בבר פדא דמיירי לענין טומאת מגע ומשא שם י״ל דגם לר״י ב״נ נריך מחשבה לטמאה טומאה המורה ולק״מ קו׳ הרש״ש ודו״ק:

ודע דלרש״י לשיטתו שם בבכורות שפי׳ טומאה חמורה היינו משא וטומאה קלה היינו מגע דלא כתוספי׳ הנ״ל שהוכיחו מסוגי׳ דהכא דטומאה חמורה היינו בין מגע בין משא וטומאה קלה היא טומאת אוכלין שפיר כתבו תי׳ זה דנבילה גם לענין טומאה חמורה דמגע בעינן שיהי׳ ראוי לגר ולכן אין לפרש הכא לענין מחשבה אבל לרש״י לא יתורן קושייתו בזה כ״כ הנל״כ:

ולפי דרכו של תי׳ הר״ן הנ״ל י״ל דמפיקרא ליתא הקושי׳ דכיון דטומאה חמורה דעלמא לאו מדין אוכל הוא וכמש״כ הר״ן וכי יביא ר״י בן נורי שיהא עלם כשעורה מטמא טומאת אוכלין וכו׳ א״כ א״א להוכיח מטומאה חמורה דמגע ומשא לטומאת אוכלין דמה ענין טומאה חמורה לטומאת אוכלין וכי נימא דעלם כשעורה מטמא טומאת אוכלין משא״כ בנבילת עוף טהור שפיר אמר ר״י ב״נ הקו״ח דטומאה חמורה הוי מדין אוכל מטמא בבית הבליעה כש״כ דהוי אוכל לענין טומאה קלה דטומאת אוכלין מש״ה הוצרך רש״י לפרש דהחילוק שאמרו חכמים לר״י ב״נ הוא מני׳ וכי׳ בין טומאה המורה דלא בעי הכשר וטומאה קלה בעי הכשר מש״ה י״ל דבעי נמי מחשבה אעפ״י שזו היכה נריכה הכשר מ״מ דינה ככל טומאת אוכלין הקלה דבעי מחשבה ואין ללמוד מטומאה המורה כלל דטומאה חמורה שאני ונדמיי׳ בזה לכל שאר טומאה קלה דבעי מחשבה וא״ש פירש״י ודו״ק כי ביאור נכון הוא בס״ד:

[לד] בתוספת ד״ה מין קתני כתבו דתרתי

ש״מ ובעל״כ כי׳ על תירולם וז״ל לענ״ד דוחק לומר כן שנשמעו שני דרשות חלוקות מתעזוב יתירה עיי״ב. ואני לא ירדתי לסו״ד מה דוחק יש בזה דהמעיין יראה דהמפקיר כרמו וכו׳ ושינוי קונה לאחדים המה דכשמפקיר כרמו מבואר החילוק שבין הפקר זה לשאר הפקר דפטור מן הפיאה הוא כמש״כ התוספי׳ בתמורה כיון דהכא זכה בכרם עלמו אבל אם לא זכה רק בפירות פטור מן הפיאה או כמש״כ הר״ן בנדרים כיון דהכא הוא בעלמו זכה בכרמו אבל אם אחר זכה פטור מן הפיאה עיי״ש א״כ חזינן דלא מהני מה שקנה מן ההפקר לענין שיפטור עי״ז מפיאה וכמו כן לא מהני שינוי אף דקונה בעלמא אבל שיפטור מפיאה לא מהני קנין לעלמו א״כ אנן לא ממעטינן מתעזוב רק שבאין אופן לא מסכחת שיקנה הפיאה לעלמו דבכל אופן נריך לעזוב הפיאה א״כ ממילא נשמע למעט הני שני דברים דלא מהני שיקנה מן ההפקר ולא ע״י שינוי אף דשני דברים אלו קונים בעלמא אבל בפיאה לא מהני קנין כלל שיהי׳ לעלמו א״כ אנן לא ממעטינן מתעזוב רק חדא דהיינו שבשום קנין לא משכחת שיקנה הפיאה לעלמו ויפטור מליתנם לעניים ותמילא ממועטים הני שני אופנים יהי׳ הקנין ע״י שינוי או ע״י קניי׳ מן ההפקר מ״מ אינם שלו דמה לו אם נימא דקנין דשינוי לא מהני או קנין דזוכה מן ההפקר לא מהני עכ״פ הלד השוה הוא דהתורה מיעטה לעזוב הפיאה בכל ענין לעניים ולא מהני קנין שיהי׳ לעלמו ושפיר כתבו תוספי׳ דלרבא נמי תרתי ש״מ ממילא ולא הוי ב׳ דרשות חלוקות רק חד דרש דקנין לעלמו לא מהני ופשוט מאד לענ״ד הכוונה בזה:

ומה שכתבו בסוף דבריהם אבל להפריש מן העומרים או מן הכרי לא נריך דבעלמא נמי וכו׳ פיי׳ במפרשי הים לב״ק דף נ״ג ע״ב אות ב׳ מה שפסק הרמב״ם פ״א מה׳ מתנות עניים שאם עבר וקלר כל השדה דאינו לוקה משום דהו״ל לאו הנל״ע והשעה״מ פ״ג מה׳ גירושין הקשה דכיון דפסק כרבא דלא מהני א״כ בלא״ה יכול להפריש מן העמרים ותעזוב אתי למפקיר כרמו והאיך פסק דלא לקו עיי״ש ותירלו בעלי מפה״י עפ״י המהרי״ט בתשובותיו סי׳ ס״ט דהיכא דאף אם נימא דלא מהני לא ניתקן האיסר ואיסורא כדקאי קאי בזה אף לרבא אמרינן דמהני עיי״ש א״כ אמאי לא מקשה הש״ם שם אף לרבא כיון דהיכא דלא ניתקן האיסר אף לרבא אמרינן דמהני אע״כ דהוי שם לאו הנל״ע וכיון שנותן אח״כ ניתקן הלאו דלא תכלה כיון דלא נכלה עי״ש ולפי קט שכלי לא ילאו חובת ביאור כל הנורך בזה. דזה לא נקרא לאו הנל״ע רק לאו הניתן להישבן ואם עדיין הוא בעולם נריך ליתנו לעניים והרמב״ם קראו לאו הנל״ע וכן הקשה באמת המהר״מ ש״ק על תרי״ג מלות רי״ה דלדעת הרמב״ם רפ״א מה׳ גזילה ופ״ג מה׳ מלוה שכ׳ דלאו שניתן להישבן או לתשלומין אין לוקין עליו עיי׳ שעה״מ פ״א מחו״מ ובפנ״י ב״מ ר״פ א״כ כתב דאין הטעם משום דאינו לוקה ומשלם אלא כיון דמחסר ומזיק לחבירו בהמלקות לא יועיל לחבירו ונריך לתיקון ושוב איקלם איסורא ואין לוקין עיי״ש וא״כ נ״ל בפיאה לנתוקי הא אפי׳ לא הוי ניתק מ״מ ממנפ״ש אם הוא עדיין בעולם נריך ליתן לעניים והוי לאו שניתן להישבן ואם אינו בעולם אפי׳ הוי נל״ע מלקין כמש״כ הרמב״ם דקיימ״ל קיימו ולא קיימו עיי״ש א״כ תיסדר קו׳ השעה״מ

על

על הרמב"ם דעדיין מה"ל לנתוקי כיון דקרא דתעזוב איצטרך למפקיר כרמו ומשום לא תכלה ועדיין לא ככלה זה מקרי לאו הניתן לתשלומין ולא לאו הנל"פ. ע"כ לא זכיתי להבין תירץ המפה"י בזה :

אבל המהר"ם ש"ק כתב שם מכח קושייתו הנ"ל דבאמת עיקר הקרא דתעזוב בא כלמשני בגמ' ללמד דמפקיר כרמו ולמחר השכים ובצרו וזכה בו דצריך לעזוב פיאה ושם כוודאי איצטרך דהרי קודם שבצרה לא זכה בו ולא נתחייב בפיאה ואיכ"ל דלאו דלא תכלה פאת שדך לית בי' דהרי בתחלת הקצירה כשחל עליו הלאו לא הי' פאת שדך ועפ"ז איצטרך תעזוב השתא אע"ג דמעיקרא לא הי' עליו חיוב וממילא כיון דכתיב תעזוב השתא אפי' אחר קצירה א"כ הוי ממילא לאו הנל"ע ובאמת לא בא הכתוב ללמד על לאו דפיאה דהוי ניתק לעשה. רק ממילא הוי הכי ומיושב קו' הטעה"מ עיי"ש ודפח"ח :

ולפי דבריו הנעימים יש לפרש גם דברי התוס' דהכא במש"כ דלרבא לא צריך קרא להפריש מן העומרים עפ"י דעת הרמב"ם כיון דהוי ניתן לעשה וגם ניתן להישבון לא צריך קרא דתעזוב ע"ז רק למפקיר כרמו אבל לאביי דס"ל דמהני צריך קרא להפריש מן העומרין דכיון דס"ל דמהני א"כ אין צריך לתת עוד כיון שעבר על הלאו עכ"פ רק שבידו לתקן מ"מ כיון דכבר עבר אימרא דרחמנא ממילא פטור ליתן כמש"כ התוספי שם וכמש"כ המפה"י לאביי עיי"ש :

ובעיקר קו' התוספי דהכא כתב המהר"ם ש"ק הנ"ל שם אות ג' דהרמב"ם מיישב קושייתם לפי שיטתו פ"ה מה' מתנות עניים ה' כ"ז דמפקיר כרמו מיירי שזכה גם בשדה ונראה מדבריו דבאמת לא צריך לימוד לזה מתעזוב יתירה הלא ממילא מורכה כיון דהיא קצירו בשדך א"כ מאן דס"ל דתעזוב הוצרך לשינוי באמת מפרש שזכה בשדה והוי שדך וקצירך וא"ל כלל לרבות ולמאן דמייתר לי' תעזוב מפרש לי' ברייתא בזכה רק בקמה ולא קרינן בי' שדך ובעי יתירא דתעזוב להייב וכיון דגוף הברייתא לכו"ע פריך שפיר מני' בכה"ג ולהרמב"ם לשיטתו. דפסק דתעזוב הוצרך על ניתק לעשה פירש מפקיר כרמו דווקא שזכה בשדה עיי"ש ודו"ק :

[לה] דף נ"ב ע"א אמר רבא ומודה ר"י לענין מעשר וכו' ונלע"ד הסברא לחלק בין מעשר לטומאת אוכלין לפימש"כ הריטב"א וכן פירש"י לעיל דף כ' ע"ב ד"ה אלמא מחשבת. חיים דהא דמחשבת היבור לאו שמה מחשבה היינו לפי שאינן ראוין לקב"ע כאותה שעה עיי"ש ובקידושין דף ס"ב מבואר דיכול לומר פירות ערוגה זו מחוברין יהי' תרומה על פירות ערוגה זו תלושין וכשיתלשו הוי תרומה למפרע משום דהוי בידו לתלוש ולהפריש מיד עיי"ש מה"ט כיון שראוי להיות תרומה עפ"י דיבורו במחובר הה"ד מחשבתו מהני במחובר כנ"ל משא"כ לענין טומאה א"א בשום צד לקבל טומאה מעכשיו במחובר משו"ה לא מהני מחשבתו במחובר כנלענ"ד הסברא בזה נכון :

[לו] הכא בחצר שעלו מעליהן וכו' עיי' מהר"מ ועל"כ בזה והפי' היפר הוא מש"כ המעיל שמואל וז"ל דאם זרען לא שייך לומר אם החצר משתמרת וכו' דאם זרען וודאי משתמרת דהא לא יזרע במקום הפקר עכ"ד :

[לז] ע"ב בתוספ' ד"ה שלש אע"ג דאית בה ספי משיעור שתי ראיות אתה מקיל לתלות המותר כאותן שתי ראיות עיי' מהרש"א ודבריו מקושי הבנה וכתי' הגהות מהרש"ם ביאור דבריהם לנכון ועיי' בספר בית מאיר שכי וז"ל והנלענ"ד דדבריהם פשוט דוודאי ההוא ספק אם בבי יומא או בג' יומא י"ל דסובר דאין לנו להקל מספק ואף דבאמת קיימ"ל דאם לבשתה חלוק שלבשתה בימי נדה תלינן היינו במעיינה סתום אבל זו שמחוייבת לשמור יום כנ"י והוא בחזקת מעיינה פתוח לא מקלינן מספק. אבל בהא זכינהו מ"מ פתוח מני דאמרינן בתרי יומי וע"כ הטעם משום דאלו נאמר בג' יומי ע"כ חדא ראיי' היתה פחות מכגרים ומיד שאנו אומרים שראיי' זו בלחוד נמצאת יותר תלינן אותה כמה דאפשר דהיינו במאכולת ואף דאפשר דנימא איך יתרמי דם מאכולת מכיון במקום יציאת דם מן הגוף ונימא מדזה מהגוף אף זה מהגוף ולא נשאר אלא הספק אי בתרי יומי או בג' ולא נקיל זה ל"א אלא אמרינן אגב זוהמא דדם נדות איתרמי מאכולת א"כ בתלאתא נמי זה גופא הספק דלמא תרי ופלגא מגופא ואידך אגב זוהמא ועיי' בשו"ת הרמ"א סי' ל"ז עכ"ל הב"מ :

באו"ד הקשו מה"ל לרבא וכו' כי בחידושי חת"ם וז"ל פי' והא דתני בברייתא לקמן אם יש בו כדי לחלק ג' גריסים שהם כגרים ועוד ר"ל שיש בו ד' גריסין שאם נניח שגרים אחד הוא ממאכולת עדיין ישאר שהוא כג' גריסין ל"ג ימים עכד"ק ולפי"ז עיקר כוונת התוספ' בקושייתם משום שהוא כתם א' במקום אחד רק דמה"ל לרבא ביש בו ג' גריסין דבאמת ל"א דתרי ופלגא מגופא והמותר במאכולת דבשלמא ביש בו ד' גריסין דאפי' אם נאמר שגרים אחד הוא ממאכולת עדיין נשארו ג' גריסין וג' ימים שפיר מטמאין כמו בברייתא דלקמן אבל בג' גריסין מה"ל לרבא דל"א גם לרבא הכי דתרי ופלגא מגופא והמותר במאכולת :

אך לפי"ז לא זכיתי להבין דברי התוספת הרא"ש שכי כמה שתירצו התוספת וי"ל דלא מפלגי רבנן וז"ל מדתנן הרואה כתם הוספת משום זוב משמע אפי' בכתם אחד עכ"ל ולפי"ד רבינו החת"ם מה דיוק הוא זה אמת דמיירי בכתם אחד אבל דלמא מיירי כמו בברייתא בכתם שיש בו ד' גריסין דאפי' אם נניח שגרים אחד הוא ממאכולת נשארו ג' גריסין לג' ימים ועדיין מה"ל לרבא דבג' גריסין הוספת לרבנן דלמא באמת אמרינן כן בג' גריסין דתרי ופלגא מגופה והמותר ממאכולת אף לרבנן ול"ע ואי לא נימא בכוונת התוספ' כפי' התוספ' הרא"ש אז דבריהם דחוקים :

וראיתי בפל"כ שכ' דרש"י נראה לו באמת תירוצם לדוחק משו"ה פירש"י זכנהו תשובה נילאת הסיבן ולמה לא פירש"י כמו שפירש לעיל דף ל"ח ע"ב בהא זכנהו תשובה נילאת הי' יכול להשיבן וע"כ דשם לא הי' מקובל ביד רבא רק שרבא מעצמו שיער כן דר"א יכול להשיב ולא שקיבל כן אבל הכא דקשה קו' התוספ' דמה"ל לרבא בג' גריסין וכו' משו"ה פירש"י דרבא הי' מקובל ברייתא דרהב"א השיב לרבנן כן עכתו"ד :

[לח] **דף נ״ג** ע״ב בתוספת ד״ה עלמה וקדשים וי״ל דמשום רשב״א נקטי׳ דאפי׳ קדשים. אינה מטמאה והנה הריטב״א כתב וז״ל אמר לי׳ מלינו כתמה חמור מראייתה לענין קדשים ורשב״א לא אהדר לי׳ ולא מידי בהא מתניתין דסבר דבקדשים ראוי להחמיר יותר ובאידך ברייתא תני׳ אינה מטמאה אף בקדשים ופליגא אאידך מתניתא עכ״ל ועפ״ז א״א לומר תירוצם זה דכיון דבהא ברייתא מודה רשב״א בקדשים דראוי להחמיר יותר רק באידך ברייתא פליג רשב״א על רבי א״כ לא שייך לומר דבהך ברייתא נקט קדשים משום רשב״א דהא רשב״א בהך ברייתא מודה בקדשים:

באה״ד ועוד קשה לרשב״א וכו׳ ז״ל המע״ל שמואל באמת דבריהם מוקשים כמאי תלו קושייתם בפירש״י דעלמה לטהרות ובמאי ניחא להו יותר לפי פירושם דעלמה היינו מקולקלת למנינה לכן נראה דהאי ועוד קשה אינו דווקא לפירש״י. אלא דלכאורה לא ניחא להו לומר דרואה כתם תטמא למפרע מעל״ע דבשלמא גבי רואה דם קאמר לעיל דף ד׳ ע״ב חכמים תקנו להם לבנות ישראל מה דלא שייך גבי רואה כתם לכן מקשו אכתי הוי כתמה חמור וכו׳ אבל כתם וכו׳ וע״כ היינו משעת כיבוס לכן כתבו וכ״ל דעלמה היינו שמקולקלת למנינה וכו׳ כדי לתרץ קו׳ ראשונה שהקשו לפירש״י. ועל קו׳ שניי׳ כתבו דע״כ נ״ל דגם לרשב״א מקולקלת למנינה ומטמאה בקדשים למפרע מעל״ע. והיינו דכוונתם דלרשב״א מקולקלת דלא ידעה למנות אי מהיום אי מהכתם והיינו כדין כתם ומקולקלת במנינה בשלשה משא״כ לרבי דתולה כתמה בראייתה אינה מקולקלת אלא בשני ימים ומיושב קו׳ הסד״ע הא לרבי נמי מקולקלת בהכי עיי״ש:

ובתוספת הרא״ש כ׳ וז״ל ומיהו מלינן למימר דבסמוך לא איירי אלא לטהרות וקדשים שמטמאה במגע לפני מציאת הכתם מעל״ע עכ״ל ולפ״מ שביאר המפ״ש הנ״ל כוונת קושייתם דלא מסתבר להו לומר דרואה כתם מטמא מעל״ע וכנ״ל א״כ אין מקום לתי׳ התוספ׳ הרא״ש וכמובן. אבל למש״כ לעיל בשם הריטב״א י״ל דהא דכתם שלפני יום הראיי׳ מטמא היינו לקדשים דההוא ברייתא ס״ל כברייתא דלעיל דבקדשים מודה רשב״א א״כ אין מקום לקושייתם:

אמנם כבר הוכחתי לעיל דהתוספ׳ לא ס״ל בזה כהריטב״א. אבל להריטב״א באמת י״ל דהברייתא לא ס״ל כלל דלרשב״א מקולקלת למנינה רק לענין לטמא קדשים במגע למפרע עד שעת כיבוס קאי. אמנם למש״כ המהרש״א ע״כ מוכרח דרשב״א לענין מקולקלת למנינה נמי קאי למאי דמסיק שהוא מפוותה עיי״ש אף דלא שייך לומר לפי דרך זה כמש״כ מהרש״א בלשונו דאי לענין טומאת מעל״ע גבי קדשים וכו׳ הא אדרבה רבי מחמיר וכו׳ עיי״ש בלשונו. ולפימש״כ לענין קדשים שוין הם עכ״פ אינו מקיל יותר מרבי דגם לדידי׳ מטמא לענין קדשים עד שעת כיבוס א״כ מוכרח דרשב״א לענין מקולקלת למנינה נמי קאי אבל למש״כ המעי״ש וז״ל המהרש״א הטריח עצמו להבי ראיי׳ מאין פסיקא להו דלרשב״א נמי בכתם מקולקלת למנינה מיהא מעל״ע ונראה לי דלא קשה מידי כיון דפרש״י דעלמה היינו דמקולקלת למנינה ורשב״א אמר אף בקדשים וכו׳ וכיון דבקדשים בוודאי מטמא למפרע עכ״פ מעל״ע מדקאמר בברייתא יומו ע״כ מקולקלת למנינה נמי מעל״ע עכ״ל והא תינח לדעת התוספ׳ שפיר יש הוכחה זו. אבל לדעת הריטב״א י״ל דרשב״א לענין קדשים קאי דמטמא עד שעת כיבוס בכתם הנמצא שלפני יום הראיי׳ והך ברייתא ס״ל כברייתא קמייתא דרשב״א מודה בקדשים. ועיי׳ שד״ע בחידושיו. ודו״ק היטב:

[לט] **ברש״י ד״ה כתמה** כראייתה וכו׳ אלא משמצאתו ולהבא.

עיי׳ בהגהות הרש״ש שכ׳ דלאו דווקא רק מעל״ע למפרע עיי״ש ובד״ה מתקן הלכותי׳ וכו׳ הקשה הסד״ע על פירש״י שהרי אם ראתה בט״ז וי״ז וי״ח לראיי׳ הוי זבה לרשב״א ולרבי לא א״כ מה מחמיר רבי טפי מרשב״א וכתב העלכ״ר דהנסק״מ לשיטת רש״י דחשבינן מציאת הכתם לתחלת ראיי׳ וודאי א״כ גם הראיית של אי׳ סי׳ יו״ד מעת מציאת הכתם עושים אותה לזבה וודאי שחייבת בקרבן משא״כ לרשב״א דלא הוי רק ספק זבה וזה הוי קולא עכ״ד. ויש להוסיף עוד נופך בדבריו הנעימים עפ״י מש״כ התוספ׳ הרא״ש ליישב שיטת רש״י ממה שהקשו התוספ׳ ד״ה שהוא מתקן. בשם הר״מ דמה שפירש״י שטובלת בשביעי לכתמה דהכא איירי כגון שביום מציאת הכתם הוי ווסתה דיש רגליים לדבר שביום ווסתה יצא כתמה דבשוק של טבחים לא עברה וגם אינה מטמאה למפרע עיי״ש היטב בדבריו. ולרשב״א אף שהכתם נמצא בשעת ווסתה מ״מ אינה תולה בראייתה אלא יומו א״כ מוכרחין דברי רש״י כפשוטן דרק משמצאתו ולהבא מטמא כיון דמיירי ביום ווסתה. דאינה מטמאה למפרע כשרואה בשעת ווסתה וגם לרשב״א הוא רק מכח ספק אם נחשב הכתם לראיי׳ גמורה או לאו. אבל זה ממנפ״ש א״א לומר דלרשב״א תהי׳ מקולקלת למנינה מעל״ע למפרע של קודם מציאת הכתם דממנפ״ש אי הי׳ הכתם ראיי׳ גמורה מגופה א״כ הוי רואה בשעת ווסתה ואינה מטמאה למפרע דא״ל דשמא הי׳ הכתם מקודם ווסתה דהוי ספק ספיקא דלמא אינה מגופה ואת״ל מגופה דלמא לא ראתה אותו עד יום הווסת ואז אינו מטמא למפרע וגם אינה מקולקלת למנינה. ואם אינה מגופה א״כ אינה מטמאה כלל א״כ אינה מקולקלת רק משעת מציאת הכתם שהיא ספק אם תמנה מעת ראייתה או מעת מציאת כתמה וכדאמרינן בפ׳ כל היד דף ט״ו דחוששת לשתיהן עיי״ש ודלא כמש״כ התוספ׳ דמקולקלת למנינה לרשב״א בשלשה ולרבי בשניים דגם לרשב״א אינה מקולקלת רק בשניים רק לרבי בתורת וודאי ולרשב״א בתורת ספק. וא״ש כוונת רש״י בדווקא כנ״ל:

ויצא לנו מדרך הזה דבמצאה כתם שלא בשעת ווסתה אין לנו ראיי׳ דמטמא למפרע לומר דמקולקלת למנינה בין לפי׳ מהרש״א ובין לפי׳ המעי״ש הנ״ל. זולת מש״כ המהרש״א בסוף דבריו וז״ל ועוד נראה דמסתמא דברייתא קתני בפ״ק דמקולקלת למנינה ולא פליג רשב״א עכ״ל ודו״ק היטב:

[מ] **בתוספת ד״ה שהוא** מתקנה ומיהו וכו׳ המהרש״ל גרס ומגיה בסו״ד ואתמול מצאה כתם וביאר כוונתם בעל״כ על שני דרכים. אי דראתה היום ואתמול מצאה כתם שיעור ב׳ גריסין דלרשב״א דאינה תולה כתמה בראייתה לא הוי רק ב׳ ימים ב׳ דלרשב״א דאינה תולה כתמה בראייתה מטמאה ממציאת הכתם של אתמול מעל״ע וכמש״כ

וכמש״כ התוספ׳ לעיל. ולרבי דתולה כתם של אתמול בראיי׳ של היום לא מטמאה רק מראיי׳ של היום מעל״ע עכתו״ד.

[מא] תוספת ד״ה צריכה וכו׳ על דבריהם בס׳ בית אל ח״ב חדר ה׳ אות כ״ג וז״ל הנה י״ל טעמא דרבי דתוך מעל״ע תולה כתמה בראיי׳ דהא יש לה חזקת טהרה וכדאיתא לעיל דף ב׳ והא דמטמאה למפרע דהנה הדם חזיתי׳ א״כ כבר יצאה, מחזקתה דטמאה לפניך וא״א להגביל הדבר לומר בזמן זה ראתה ולא קודם לכך אזלינן בתר חזקה דהשתא ולא בתר דמעיקרא דעלולה לראות דם עיי׳ ריש מכילתין. ואמנם אם ראתה תוך מעל״ע מטמא למפרע מחמת הראיי׳ א״כ תו מצינו להגביל זמן הראיי׳ ואמרינן עד מעל״ע טמאה למפרע ומקודם לזה טהורה אבל אם ראתה אחר מעל״ע. לכתמה דאז לא מצינו להגביל זמן ראיית הכתם ולכך טמאה עד הכיבוס או עד הבדיקה עיי׳ רשב״א כתובות גבי הי׳ בה מומין:

ובזה א״ש טעם ר״ל דאמר והוא דבדקה והיינו כמש״כ תוספ׳ בין כיבוס לכתם דאז יש לה חזקה דמעיקרא דהי׳ אז טהורה ולכך לא מטמאינן רק מעל״ע מהראיי׳ למפרע ור״י אמר אע״ג דלא בדקה בין כיבוס לכתם מ״מ סתמא בחזקת טהרה עומדת. ועכ״פ מדברי שניהן נלמד דמחזקינן הכתם לטומאה וודאות דאל״כ ליכא חזקה דהשתא. וא״כ דוודאי מגופה א״כ שפיר נפשט הבעי׳ דכתמים צריכין הפסק טהרה דהא וודאי ראתה והוחזק מעיינה פתוח דזהו עקר הבעי׳ אם הכתמים נחשבים לוודאי ראיי׳ וא״כ צריכה הפסק טהרה או רק גזירה דרבנן בעלמא וכיון דמוכח דמחזיקין הכתם לראיי׳ וודאית מגופה שפיר נפשט הבעי׳ דצריכה הפסק טהרה וזה נכון בפשט הסוגי׳ עכ״ל.

[מב] דף נ״ד ע״א בתוספ׳ ד״ה ארבעה ביאור שיטת רבינו סעדי׳ עיי׳ בחי׳ חת״ם לקמן דף ע״ב ד״ה מה תשיעי בעי שימור עיי״ש ותמצא נחת:

[מג] תוספת ד״ה ולמאי עיי׳ מהר״ם שמחק תיבת וה״ה. ובעל״כ כתב דהדרבא חסירים ב׳ תיבות וכצ״ל וה״ה ימי נדה ולפרש״י דימים וכו׳:

בא״ד ולא עלו לה לספירתה וכו׳ ז״ל על״כ אם תספור י״ג נקיים וודאי עלו לה ממנפ״ש שאפי׳ הי׳ יום האחרון שראתה תחילת ימי נדה מ״מ עלו לה ז׳ נקיים אחרונים שהם בימי זיבה. ומש״כ תוספ׳ שאין תקנה לנשים בזה״ז צ״ל ע״י ז׳ נקיים לבד שאין לומר שאפי׳ בי״ג נקיים ניחוש שמא יום הז׳ הי׳ ראוי לתחילת נדות כפי׳ מנין של י״ח ולכן אין כאן ז״נ לא לפניו ולא לאחריו דז״א דאם לא ראתה דם כלל בתחילת הז׳ ימים שראויים לנדה גם לרש״י לא נקראו הימים הראויים לכן צ״ל דכוונתם דרק ע״י ז״נ לבד לא יהי׳ תקנה לנשים בזה״ז עכ״ד.

[מד] בגמרא אמר ר״א בר יצחק זאת אומרת ימי נדתה וכו׳ ופירש״י על יום מ״ח שהיא יום חמישי לספירתה כי יום מ״א מ״ב מ״ג הי׳ ימי נדתה שאינה רואה בהן ואינן עולין לימי ספירתה. והתוספ׳ פירשו דקאי על יום כ״ו דהוי שימור ליום י״ז ויום כ״ה לא הוי שימור כי הוא מימי נדה. וכו׳ ע״ז בס׳ ב״א הנ״ל ח״א חדר מ׳ אות ב׳ וז״ל הנה התוספ׳ לעיל דף ל״ז ע״ב ד״ה מה ימי הקשו דהם קאמר מה ימי נדה וכו׳ ואין ספירה עולה מהם והא כאן אמר וכו׳ ותירצו דכאן מיירי בזבה קטנה שרואה יום י״א ויום י״ב הוי תחילת נדה ועולה לה עיי״ש והיינו לפי פרושם דכאן דקאי על יום כ״ו שהיא שימור ליום י״ז וי״ח שראתה דהיא זבה קטנה ושפיר עולה לה יום כ״ה דהוא מימי נדה לשימור ושפיר אמר זאת אומרת דימי נדה וכו׳ עולין לספירתה. ואמנם רש״י שפי׳ דקאי על יום מ״ח שהיא יום חמישי לימי ספירתה כי יום מ״א מ״ב מ״ג הי׳ ימי נדה ועולין לספירתה לימי ל״ג ל״ד ל״ה שנעשית בהם זבה גדולה והדרא קו׳ התוספ׳ לדוכתה שם בדף ל״ז אמרינן דאין עולין לספירתה ותירץ התוספ׳ לא שייך דהא הכא בזבה גדולה מיירי. אמנם רש״י השכיל לפרש שם דימי נדה אין ראויין לזיבה דמכי הוי זבה לא הוי נדה עד שתשב שבעה נקיים וכ״פ כאן וז״ל ומיהו תחילת נדה לא הוי עד שתישב ז״נ עכ״ל וא״כ באמת אינם ימי נדה ממש. והא דאמר התם דימי נדתה אין עולין היינו ימי נדה ממש וזה א״א דכל שלא ספרה ז״נ אין נעשית נדה ועיי״ש היטב א״כ רש״י לשיטתו דהני ימי נדה היינו יום מ״א מ״ב מ״ג דאינן ימי נדה ממש שפיר עולין ומשו״ה הוצריך רש״י לבאר ומיהו תחילת נדה לא הוי וכו׳ שלא יקשה על הא דרב אדא ב״י מברייתא דמייתי בדף ל״ז ע״ב ונמצא דרש״י ותוספת כל אחד על מקומו יבא בשלום עכ״ל והאריך עוד לבאר לדעת הרמב״ם עיי״ש שפי׳ דפח״ח:

פרק שביעי

[א] נ״ד ע״ב גמרא מנה״מ פירש״י דדם נדה מטמא במגע ובמשא עכ״ל הקשה הסד״ט דלמא אף על מגע לחוד נמי קשי׳ לי׳ ותי׳ דבמגע פשיטא דמקור מק״ט לכך פירש״י דעיקר קו׳ הש״ס על משא עיי״ש ובחי׳ חת״ם תמה עליו דנהי דמקמ״ט מ״מ איננו יותר מאב הטומאה והדם נעשה וולד הטומאה נהי דמ״מ האשה מתטמאה מהדם ביציאתו מגופה משום דנוגעת בו בחיבורין כשקילות נוגע בראשו א׳ במקור וראשו אחד בחוץ בפרוזדור מ״מ כשיצא הדם לחוץ איך יטמא אדם במגע הלא אין וולד הטומאה מטמא אדם ול״ע עיי׳ בתוספ׳ דף ע״ז ע״א ד״ה במקור שתי׳ דכן הוי הלמ״מ וכי הבעל״כ שם שכיוונו לתרץ קו׳ זו ועי׳ שו״ת פרשת מרדכי חיו״ד סי׳ י״א אי אמרינן בדם בלי הרגשה מקור מקומו טמא אפי׳ למ״ד מק״מ טהור עיי״ש היטב. ואז יתכנו דברי רש״י אף למ״ד מק״מ טהור דלפימש״כ שם דרק בדם טוהר ס״ל מק״מ טהור לא בדם שהי׳ טמא אם הי׳ בהרגשה דאף בלי הרגשה טמא והיינו במגע עכ״פ ודו״ק וכן כוונת רש״י שכ׳ דאפי׳ אינו דם נדה הוי אב הטומאה והיינו שכן הוא הלמ״מ וא״ש מש״כ הסד״ט ופירוש הוא ז״ל כוונת רש״י דדם נדה דמטמא במגע פשיטא דלא גרע משכ״ז ומראיי׳ ראשונה של זב אבל במשא דמטמא דמראיי׳ שניי׳ של זב ליכא למילף דמה לראיי׳ שני׳ שצריכה ז׳ נקיים משא״כ דם הנדה עכ״ד:

והנה

והנה לפי הגהותיו אלו ז"ל לא יתיישב עדיין דלמה נקט רש"י כלל מגע כיון דזה פשיטא וקושי' הש"ס קאי רק על משא א"כ הו"ל למינקט רק משא:

ולע"ד מקום הניחו לי בס"ד לעמוד על כוונת רש"י בזה. דהנה התוספ' ד"ה דם הנדה הקשו דאיכא ק"ו עיי"ש ותירץ הצל"ח וז"ל לפע"ד י"ל דדווקא לענין זובו של זב שייך ק"ו זה כיון דיליף מזובו טמא הוא וזה כתוב אצל ראייה שנייה שאל ידה נעשה זבה דמן טמא הוא ילפינן ראייה שנייה במגילה דף ח' ולכן שם הוצרך לומר דצריך קרא לזב מצורע אבל לענין דם הנדה יש לומר דצריך קרא לנדה גופא לדם שרואה ביום שני או אפי' ביום ראשון כראייה שנייה דזה לא גורם לה טומאה שכבר טמאה מראייה ראשונה עכ"ד לפי"ז בדם נדה שבראייה ראשונה באמת פשיטא דמטמא מהא ק"ו רק דבראייה שנייה דליכא ק"ו שכבר טמאה מראייה ראשונה ועי"ז קאי קו' הגמ' מנא הני מילי. אמנם אפי' לדידן דאית לן שעיר המשתלח יוכיח מ"מ בראייה ראשונה של נדה פשיטא לן שפיר עכ"פ דמטמאה במגע מק"ו דלאחרים גורם טומאה דלענין מגע לא שייך לומר שעיר המשתלח יוכיח דגם בשעיר המשתלח יש טומאת מגע כמש"כ התוספ' לקמן דף כ"ה ע"ב ד"ה כי אילטרך עיי"ש. ועי' תוספ' דף כ"ה ע"א ד"ה שעיר המשתלח רק בטומאת משא הדרה פירכת שעיר המשתלח יוכיח ובראייה שנייה אפי' לטומאת מגע ליכא ק"ו דאינו גורם טומאה א"כ רש"י לנדדין נקט דקו' הגמ' קאי בין על ראייה ראשונה לענין משא ובין על ראייה שנייה אפי' לענין דמנלן דמטמאה במגע דבראייה שנייה ליכא ק"ו כלל אפי' למגע משו"ה נקט מגע ומשא וא"ש בס"ד.

ובמה שכ' החת"ס ז"ל דמראייה שנייה של זב ליכא למילף דמה לראייה שנייה שצריכה ז' נקיים משא"כ דם הנדה. ובאמת גם התוספ' בעצמם מוכרחין לסברה זו שכ' לקמן דמצריך קרא לטומאת זובו במגע ובמשא ולא יליף מדם הנדה דהכא משום דאיכא למיפרך מה לדם הנדה שכן מטמא באונס. וא"כ לכאורה תקשי איפכא נ"ל קרא בנדה נילף מזב וע"כ דמה"ט לא ילפינן נדה מזב דזב חמור מנדה שצריך ז' נקיים ומים חיים וקרבן וכ"כ בכוונתם בצל"ח א"כ צ"ע לכאורה דמה הקשו לקמן דף כ"ה ע"א ד"ה שעיר המשתלח דנימא דם נדה יוכיח דאינו מטמא משכב ומושב מה שייך דם נדה שקיל מזב יוכיח לזב שחמור לומר שאינו מטמא במשא. ועד"ז הקשה ג"כ בצל"ח בתוספת ד"ה יכול תהא אבן מנוגעת שהקשו וא"ת מת יוכיח והקשה צל"ח דאיכא למיפרך מה למת שכן טומאתו קלה שלא נשתלח רק חוץ למחנה אחת משא"כ באבן המנוגעת שטומאתו חמורה שמשתלח חוץ לשלש מחנות והניח בצ"ע. וכזאת יש להקשות על קושייתם דלקמן וצ"ע:

[ב] **דף נ"ה ע"א בתוספ' ד"ה שמא** יעשה שטוחין הקשו וא"ת והלא מת אסור בהנאה וכו' ובתוספ' חולין דף קכ"ב ע"א ד"ה עורות אביו ואמו כתבו גם תי' אחר משום דאביו ואמו חמור טובא עיי"ש ובערוך לנר כאן ביאר כוונתם משום חשש שיפגום בכבוד או"א שחייב לכבדם גם אחר מותם:

והנה מזה הי' אפשר לפשוט מה שנסתפק בדעת קדושים לה' שמחות סי' שע"ו ס"ק ח' אם הא דמכבדו בחייו ובמותו הוא מדאו' ונטה להחמיר דהוי מה"ת עיי"ש ואי נימא דהכיבוד לאחר מיתה הוא רק דרבנן א"כ עדיף לגזור טומאה משום איסר הנאה שהיא מה"ת מלגזור משום כיבוד שהיא רק מדרבנן וע"כ שהכיבוד ג"כ הוא מה"ת: אמנם למה שצידד המל"מ פי"ד מה' אבל דלדעת הרמב"ם איסור הנאה של מת היא רק דרבנן וגז"ש דשם שם הוא רק אסמכתא לפי"ז אין ראי' אי גם התוספ' הכי ס"ל וי"ל דכיבוד דרבנן עדיף מאיסר דרבנן. אבל כל הראשונים תפסו דגז"ש דשם שם הוא גמורה ואיסר הנאת מת הוא מה"ת.

אמנם לענ"ד הדבר מפורש בירושלמי מובא בב"י יו"ד סי' ש"מ דהטעם דבאביו ואמו מגלה לבו מפני שבטלה ממנו מצות כיבוד עיי"ש הרי מוכח דלא הוי דאורייתא הכיבוד דלאחר מיתה:

ומזה נ"ל ראיי' ברורה למש"כ הנוב"י מובא בפתחי תשובה ליו"ד סי' ר"מ ס"ק י"א דאף דאמרינן מכבדו בחייו וכו' מ"מ עיקר הכיבוד הוא בחייו וכו' ומוכרח כן מהירושלמי הנ"ל. ותמוה גדולה שהביא שם מתשו' רעק"א שהשיג עליו עיי' שם בפ"ת. ומה יענה להירושלמי הנ"ל דמוכרח עכ"פ לחלק כחילוקו של נוב"י דעיקר כיבוד הוא בחיי' וצ"ע.

ובהא דדבר תורה עור אדם כי עיבדו וכו' עיי' ישמח משה פ' ויגש דף ק"ה ע"א עיי"ש. ובשו"ת אחת להגאון אב"ד דק"ק באנהאלד שליט"א בעהמ"ח ספרי תבוה"ש כתבתי לו גם הערה הנ"ל מתוספ' הנ"ל וכו' דיש לומר דאפי' אם לאחר מותו הוא רק מדרבנן מ"מ לבזות או"א לאח"מ פשיטא דהוי דאו' דהרי על כיבוד אין הב"ד כופין ועל בזיון מכין ועונשין הב"ד כמבואר סי' רמ"א מסו"ה לעשות עורות או"א שטוחין שפיר כ' תוספ' די"ש לגזור טפי דהוי בזיון עכתו"ד. ולענ"ד גם זה צריך תלמוד דכ"ז הוא בחיי' אבל לאחר מותו אינו פשיטא כלל דבזיון יהי' אסור מה"ת. דהרי אזינן שגם על הכאה פטור לאח"מ רק לקלל חייב. עכ"פ יהי' איך שיהי' לענ"ד הדבר מפורש בירושלמי הנ"ל. ונסק"מ לנדון הנוב"י ורעק"א הנ"ל ודו"ק:

[ג] **בגמרא מידי דהוי** אסרן המהרש"א הקשה למה לא אמר מ"ד אשכ"ז דאיכא שכ"ז דמטמא אף במשא דהיינו שכ"ז דזב פכ"ל וביאור כוונתו בצל"ח דאף דלמ"ד בב"ק דף כ"ה דשכ"ז דזב מטמא רק משום ליתלותי זיבה הוי שפיר מ"ל מ"ד אשכ"ז דלדידי' כיון דזיבה לא מטמא במשא גם שכ"ז דזב לא מטמא במשא ולא שייך תי' מהרש"א מ"מ רוצה לומר אליבא דכו"ע אפי' למ"ד דיליף שכ"ז דזב מקו"ח מרוק דלדידי' שכ"ז דזב מטמא במשא אפי' אם זיבה אינה מטמא ועיי' סד"ט שהקשה מלקמן גבי רוק דנקט ג"כ מ"ד אסרן ולא נקט שכ"ז ושם לא שייך תי' מהרש"א עיי"ש ולענ"ד בס"ד ליישב קו' מהרש"א מכל צד דהנה הרמב"ם ה' מו"מ פ"א ה"ב כ' וז"ל ראי' ראשונה של זב אינה מטמא במשא וה"ה כשכ"ז בין מאיש גדול ובין מאיש

מא"ש קטן וכו' הראב"ד שאין לשונו מיושב שאלו הי' ראיית זב קטן כשכ"ז לא היתה טמאה כלל עד שיהי' בן ט' שנים וי"א אבל התורה הקשה קטן לגדול דכתיב זאת תורת הזב בין קטן בין גדול עשה קטן כגדול לכל זיבתו עכ"ל.

וראיתי בפל"כ לעיל דף ל"ה ד"ה מה שכ"ז מטמא שכי' שמשמע להרמב"ם דטומאת טיפת זיבה אינה רק בבן תשע שנים שכ"ז שלו מטמא ממה דאמרינן לקמן דף נ"ה במגע לא אילטרך קרא דלא גרע משכ"ז כי אילטרך קרא למשא וקשה דלמא אילטרך קרא לזוב של קטן פחות מבן ט' דשכ"ז שלו לא מטמא במגע וכו אשמעינן קרא כן שבמקום שמשכ"ז אינו מטמא גם זוב לא מטמא שמה שקטן בן יומו מטמא בזיבה זה גלי קרא מדרשות דדרשינן לעיל דף ל"ב ולענין זה אפקא רחמנא בהקישא אבל לכל שאר מילי איתקש זב לשכ"ז וכמו לענין אונס דאין היקש למחצה ועל כן בדיוק נקט הרמב"ם איש קטן ואע"ג דלעיל פשט רבא דקטן ראיי' שלו מטמא מהקישא דזאת תורת י"ל דזה דווקא אם הקטן אתי מזאת תורת אבל הרמב"ם י"ל דפסק כר' יודא דיליף קטן מאיש איש ואתי היקש דזיבה לשכ"ז לומר דהיכא דשכ"ז לא מטמא גם זיבה לא מטמא מדתלי שתם נמרא טומאת הראיי' בשכ"ז וקאמר דלא עדיף משכ"ז עכ"ד:

לפ"ין א"ש מאד בס"ד. ג"כ על דרך תירוצו של המהרש"א לפי ביאורו של הפל"כ הנ"ל לדבריו דהמקשן הוי ס"ל דהברייתא אתיי' אליבא דכר"ע אפי' אליבא דמאן דיליף מזאת תורת ולדידי' לא שייך לומר מדי אשכ"ז דזה שייך רק בגדול דשכ"ז שלו מטמא אבל בקטן דשכ"ז שלו לא מטמא חוכו מטמא ע"כ חזינן דזוב חמור משכ"ז ומקטן נשמע לגדול דאין לדמות זוב לשכ"ז דהרי חזינן שאף במקום שמשכ"ז לא מטמא כלל מ"מ זוב מטמא דהיינו בקטן משה"ק נקיט מ"ד אסרן ע"ז אמר לו ר' ביבי ב"א דאדרבא אליבא דהלכתא דפסקינן כר' יודא דיליף מאיש איש מנע נופא מלינן למילף משכ"ז דלר' יודה באמת גם זוב קטן אינו מטמא כמו שמשכ"ז שלו אינו מטמא וכי אילטרך קרא למשא וברייתא זו לית לה דרשה דזאת תורת וכמש"כ הסד"ט דבלא"ה ברייתא זו לדברי ר' ביבי ב"א לא אתיי' כר"ע לר"א כ"ש דלעיל דף מ"ג דס"ל נוגע בכעדשה עיי"ש ולפי"ז אתי הברייתא לר' ביבי ב"א כר' יודא דיליף מאיש איש וכפסק הרמב"ם הנ"ל ולמסקנא שפיר אתיי' כר"ע דמהקישא דזוכו לא אתינן לה. ומה"ט נופא פריך שפיר גבי רוק נמי משרן אליבא דכר"ע דשכ"ז אינו אליבא דכר"ע דלמאן דיליף מזאת תורת אין לדמות זוב ורוק לשכ"ז דהא חזינן דאפי' במקום ששכ"ז אינו מטמא דהיינו בקטן מ"מ בזוב ורוק מטמא א"כ לא שייך לומר מידי דהוי אשכ"ז וכנ"ל משה"ק פריך אליבא דכר"ע וא"ש נכון מאד בס"ד:

[ד] ע"ב בגמרא ואימא כמשא מטמא אדם ובגדים במגע אדם מסמא בגדים לא מטמא מידי דהוי אמגע נבילה פיי' רש"י ועיי' פ"א דכלים מ"ב וחשוכי בגדים במגע עיי"ש ברפ"ב וברש"י חולין דף כ"ט ע"ב ד"ה אינה מטמאה בגדים ואם וכו' ולא נגע בה וכו' משמע דנגיעת נבילה מטמא בגדים והוא תמוה עיי' ראש יוסף שם וראיתי שם בהגהות ותי' הרש"ש שעמד ג"כ בזה ע"ד רש"י וכו' וז"ל וכ"ל דחילי' דרש"י מהא דדרשינן בנדה דף מ"ב פ"ב והאוכל מנבלתה ליתן שיעור לנוגע ולנושא כאוכל וכו' והתם כתיב כיבוס בגדים עיי"ש בתוספת עכ"ד:

[ה] דף נ"ו ע"ב תוספת ד"ה בודקת וכו' לאחר הכיבוס בודקת וכו' ה"ה דאזיל לי' עיי' כ"ם והא דמסיק וכו' א"כ וכו' עיין מהרש"א ומהר"ס ודבריהם ל"ב וז"ל המעיל שמואל אין לפרש כוונתם דאפשר לפרש הסוגי' כאופן ראשון או כאופן שני דע"כ א"א לפרש כאופן ראשון דלפי"ז ממנפ"ש חזקתו מתכבס דאי אין חזקתו בדוק וודאי חזקתו מתכבס ואי חזקתו בדוק נמי חזקתו מתכבס כיון דלאחר הכיבוס בודקת וכו' וזה שמעינן נמי ממתניתין דקתני עד שעת כיבוס א"כ לא איבעי' להו אלא אי חזקתו בדוק לפי"ז אין נפק"מ אלא אי משתכח בסיטרא אבל אי אמר כיבס ולא בדק ליכא נפק"מ מידי דאי לא אישתכח בסיטרא ממנפ"ש טהור קודם כיבוס דהא חזקה מתכבס:

לכן נראה דכוונתם דזהו כוונת בעל הבעיין אי כאופן ראשון וא"כ אפי' אם נאמר דחזקתו בדוק ל"ל נמי דחזקתו

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ה וואיצען יצ"ו

דף נ"ו תוספת ד"ה לא נחשדו על כתמיהם דסברי דמגופה אתי וכתב **הרב הג' המחבר נ"י** לפרש דבריהם על נכון דהאיכא עכ"פ ספיקא שמא אין מגופה אלא דמסתבר לומר דמגופה אתא יען דבשוק על שבחים והקשה מזה אל החורד ס' קין שהשיג בזה על הטו"ז והנוב"י ודבריו נכונים וכן העליתי בימי חורפי בקונטרוס על ה' טומאת כהנים הנדפס אצל שב"ד ליו"ד להאמוה"ג ז"ל ועיי"ש כפ"א אות ה' דכוונת הכ"מ רק יען דאין במה לתלות עשאן כאלו אין בו רק ספק אחד אבל מה"ת בוודאי איכא ספיקא אי מעלמא אתי **אמנם** יש מקום אתי להגדיק השני דיעות שפימש"כ שם בקונטריסי להסביר הענין הא דאמר ר' נחמי' דאין כתם מטמא רק בבגד שראוי לקבל טומאה שכבר עמד בנובי' ס"י כ"ב ליתן טעם לדבר ואני העליתי טעמא אחרינא דהנה יש ג' אופני כתם יש כתם הנמצא על בשרה ויש כתם הנמצא גם על בגדה ויש כתם הנמצא על בגדה לבד. והנה בנמצא על בשרה ובגדה גזרו שגם הבגד מטמא אף דנ"כ שיש הוי אפי' לענין טומאת ערב כמש"כ אפ"ה כיון דנמצא גם על בשרה פ"כ אמרינן שכיון שאין במה לתלות פ"כ מגופה אתא ורק ספק אחד יש ולכן גזרו על הבגד אם הוא בגד המקבל טומאה אף בנמצא על בגדה לבד יקשה אמאי גזרו על הבגד ועל האשה שיטמא הרי כאן יש הוכחה דמעלמא אתא מדלא נמצא על בגדה אך י"ל דשפיר גזרו דהרי כשאנו דנין על הבגד שנמצא הכתם בו אין נראה רגליים לדבר דמעלמא אתי רק כשדנין לטמא האשה יען שנמצא על הבגד שייך לומר דרגליים

דחזקתו מתכבס או כאופן שני ואי חזי"ב אל"ל חזקות מתכבס ולא נייהו הכא אלא כדי לסורות דגם לפי המסקנא דפשט דחזקתו בדוק נשאר בספק אי חזקתו מתכבד. ונפק"מ גם לדידן בהא דהבי"א הטו"ר סי' ק"נ בשם הרשב"א שאם לבשה חלוק בימי נדתה וכבסתו ולא בדקתו ולבשתו בימי טהרתה ונמצא עליו כתם תולה אותה שמימי נידותה היא שאין הכתמים עוברין ע"י כיבוס. ולפי דברי התוספת הללו יש להחמיר דהוי ס"ס לחומרא שמא הכתמים עוברין ע"י כיבוס ואת"ל דאין עוברין אעפי"כ שמא הוא כתם חדש עכ"ד ודבריו מתקבלים מאד בפי' הבנת דברי התוספי' על נכון:

בגמרא אלא ה"ק כי המפי"ש הכ"ל וז"ל נראה דהשתא אל"ל חסורי מחסרא הא דקאמר הכי וכו' היינו דהכי ס"ל דלא צריך כלל להניח דין זה במשנה ובזה א"ש מה שפי' הגאון מבין ישראל ומבין הכותים כלומר כתמים הנמצאים בעיר שישראל וכותים דרים בה וכו' דגם הא דקאמר הנמצאים בערי ישראל קאי אהכי קאמר היינו דהכי כוונתו אבל לא נאמר במשנה אלא הא דקתני מבין ישראל ומבין הכותים כמו שפי' הגאון לאפוקי דאין שם עכומ"ז דאז הי' גם ר"מ מטהר עכ"ד:

[ז] תוספת ד"ה לא נחשדו על כתמיהם ואע"ג דכתמים דרבנן הך טומאה אית להו דסברא דמגופה אתי עכ"ל ובעל"כ כי' וז"ל לשון זה קשה דהרי וודאי מגופה אתי דאם יש לתלות דלא אתא מגופה גם לדידן כתם טהור דלא טמא רק באינה יכולה וראיתי בר"ן שתירץ כיון דטעם דכתמים לדידן טהורים מדאו' משום שבאו שלא בהרגשה וכותים לא דרשו דרשה דעד שתרגיש בבשרה לכן גם הם מחזיקים כתם לטמא ולענ"ד גם זה כוונת התוספי' אלא שחסר תיבת כיון וכצ"ל דסברא כיון דמגופה אתי עכ"ל:

והנה מובן לכל מעיין שקשה מאד להגיה כן בדבריהם רק אף אם נדחוק כן מה בדבריהם מה נעשה לדברי התוספת הרא"ש שרוב דבריו הם דברי התוספי' כמש"כ רבינו החת"ם במס' זו ובכמה מקומות. וז"ל אע"ג דכתמים דרבנן מסתבר להו דמגופא אתא עכ"ל וכאן אינו מועיל הגה"ה זו "כיון" דמגופה אתי דהיינו בבירור משום שבשוק ש"ט ל"ע דבשלמא בדברי תוספי' י"ל כן כוונתם אחרי הגה"ה זאת דאע"ג דכתמים דרבנן והכותים אינם מחזיקין בדרבנן מ"מ הך טומאה אית להו מצד הסברא כיון דמגופה אתי בוודאי ובבירור דבשוק ש"ט לא עברה משו"ה מחזיקין בטומאה זו של כתמים אבל בלשון התוספי' הרא"ש מבואר דלשון מסתבר להו קאי רק על הא דמגופא אתי דזה גופא רק מסתבר להו דמגופה אתי ולא בבירור ובוודאי והדקל"ד על התוספ הרא"ש:

והנה קושיית הבעל"כ הנ"ל על תוספי' דהכא הקשה גם החוו"ד בסי' ק"ל ס"ק ב' על הטו"ז וז"ל וקושייתו אינו מובן דספק מעלמא אינו ספק כדאמר בנדה דף ג' דבשוק ש"ט ל"ע האי דם וודאי מגופה וגם בס"ק א' שם תמה בזה על הנוב"י שכ' דבכל כתם איכא ספק מעלמא והוי ספק דרבנן וכו' עיי"ש ולענ"ד לא זכיתי להבין קושייתם כלל כי מה שאמרו בגמ' מודה שמאי בכתמים היינו דמסתבר לי' לטמאות הכתמים משום דיש סברא גדולה להחמיר ולחוש שהיא מגופה יותר ממה שנתלה מעלמא כיון דבשוק ש"ט לא עברה וכמש"כ תוספת כאן דמה"ט מסתבר להו ג"כ לכותים לטמאות הכתמים דמסתבר להו יותר שהוא מגופה ממה דנימא שהוא מעלמא אבל לא שנאמר מכח זה דוודאי הוא שהוא מגופה ועיי' בתוספי' שם דף ג' ד"ה והאיכא כתמים כתבו בלשונם בסוף דבריהם "אין לנו לתלות דמעלמא אתי דרגליים לדבר הוא דמגופה אתי" ועיי' רש"י דף ה' ומוכא בחוו"ד הנ"ל ס"ק ד' וז"ל מלוכלכין בדם

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מ"ה ישעי' ד"ש שליט"א אב"ד ור"מ בה"ק וואיטצען יצ"ו

דרגליים לדבר דמעלמא אתי דניכר בה הרגליים לדבר מדלא נמלא על בשרה. אבל כשאנו דנין על הבגד שנו כתם ודם לפניך אמרינן הרי שור שחוט לפניך כדאמרינן בנדה דף ט"ו ולא ניכר בבגד הרגליים לדבר א"כ בבגד זה אין לטהר יותר ממה שטמאו הבגד שנמצא בו כתם וגם על בשרה דמה לי כאן יש כתם וכאן יש כתם בבגד וא"כ אף דלא נמצא על בשרה מטמאינן הבגד א"כ שוב ע"כ גם האשה טמאה אבל כשהבגד לאו בר קבולי טומאה א"כ אין אנו דנין על הבגד רק על האשה א"א לטמאה דהרי בה ניכר רגליים לדבר דמעלמא אתי ול"ד שנמצא על בשרה וכן אם הכתם מטמא כשאין ראוי הבגד לקבל טומאה את"ד לפי"ז יש להכריע בנמצא כתם על בשרה ועל בגדה יש לנו הוכחה שפיר מדלא עברה בשוק ע"כ מגופה אתי אבל בנמצא על בגדה לבד הרי יש הוכחה כנגדה דפ"כ עברה ולאו אדעתא דאי מגופה גם על בשרה הוי נמלא ולכן לא הוי וודאי דמגופה אתי' ושפיר כתבו התוס' דסברא דמגופה אתא כיון דלאו אדעתא דעברה בשוק אבל לדינא אין וודאי שמגופה אתא כיון שלא נמלא על בשרה

ומש"כ הרב הנ"ל להקשות אהא דקאמר ר"מ שרואות דם אדום ולמה לא אמר שמתחלת למנות משעת שראתה בלא הרגשה מקלקלת מניינה כעין זה הקשיתי ג"כ לעיל דף ל"ג וכן מש"כ **הרב נ"י** מדברי חת"ם בחידושיו הבאתי שם בקונטריסי מדברי החת"ם בתשו' סי' קס"ז. [אהמ"ח עיין לקמן פי' הרואה כתם אות י"ג מש"כ בזה]

אמנם על קו' הפנ"י נראה ליישב דבאמת איכא ב' דרשות זובה בבשרה שתרגיש בבשרה ועוד דרשת רעי"ק ס"פ הרואה דם ולא כתם וכבר עמד בתשו' סי' קמ"ד ע"ז ולפימש"כ יתכן שפיר דבמלאה גם על גופה נתמעט רק מפני

דדם וכו' איכא למימר עברה ולאו אדעתא עיי"ש ועיי' בחי' חת"ם לקמן פי' הרואה כתם שכי' לבאר קושי' הכ"מ לטהר כתמים מספק ספיקא ותירץ הא בשוק ש"ע לא עברה בליפור לא נתעסקה וכי' החת"ם וז"ל התירץ תמוה הא מ"מ מדי ספיקא לא נפקא דלמאעברה ולאו עדעתא וי"ל דהט"ז הקשה הא רוב דם מהמקור ותי' המנחת יעקב הא רוב דם שמן המקור בהרגשה והא מדלא הרגישה אין כאן רוב מהמקור והשתא א"ש ויפה תירץ דהא לא עברה בשוק ש"ע וח"ת עבעה ולאו אדעתא א"כ ה"כ נאמר ארגשה ולאו אדעתא והדרינן לרוב דמים מן המקור ואין כאן ס"ס עכ"ד מבואר דהספק אי מעלמא אי מגופה נשאר בתוקפו רק משום דרוב דמיה מן המקור אין כאן ס"ס וכן הבינו הט"ז והנוב"י ומדברי התוספת ותוספי הרא"ש אלו הנ"ל ראי' ברורה לדבריהם דבכתם יש ספק אי מגופה אי מעלמא ואש"ה כתבו דמ"מ הכותים מודים בזה משום דמסתבר להו ג"כ לחוש יותר שהוא מגופה וארגשה ולאו אדתתא וכמש"כ לעיל דרגליים לדבר דמגופה אתי וכנ"ל ולפנ"ד הדבר ברור בס"ד בכוונת התוספי. ועיי' בתוספי לקמן דף ס"ב ע"א ד"ה והטבילו כתבו בהדיי' דהוי ס"ס ספק מעלמא וס' שמא לבע הוא רק דס"ס להוד לא מהני דרגילות לבא מגופה כדאמר בפ"ק בליפור לא נתעסקה האי דם מהיכא רק בנירוף ביטול מהני הס"ס עיי"ש היטב מבואר בהדיי' דמטעם זה אינו וודאי מגופה רק שאינו ספק השקול משו"ה צריך ג"כ ביטול ודו"ק:

ועוד ראי' ברורה לענ"ד והנ"ל דהרי התוספי' יו"ט פ"ח מ"ג ד"ה דם ולא כתם כי' וז"ל וקלת קשה לי דאכתי ליהוי ספיקא דאוי לחומרא ואפשר לי לתרץ מהא דאמר שמואל בגמ' בדקה קרקע עולם וכו' עד שתרגיש בבשרה ומדלא ארגישא אע"ג דאפשר לאו אדעתא הלכך לא הוי כשאר ספק דמדאורייתא דלחומרא עכ"ל והסביר דבריו בעל"כ שם דכוונתו דלא הוי אלא מיעוט שתרגיש ולא אדעתא ולכך לא הוי רק חששא דרבנן ואפי' לשיטת הרמב"ם דחזקת אשה לראות בהרגשה זה דווקא ביודעת שראתה וודאי וא; אמרינן שסתמא בהרגשה ראתה אותן. אבל במלאה ואינה יודעת שראתה

אז אמרינן דמסתמא גם אם היתה רואה היתה מרגשת ולכך שמא הרגישה ולאו אדעתא לא הוי ספק השקול עכ"ד ואי נימא דאם לא עברה בשוק ש"ע הוי וודאי מגופה וכיון שהוא מגופה אמרינן חזקת אשה לראות בהרגשה לדעת הרמב"ם א"כ בוודאי ה' בהרגשה א"כ תיסדר קו' התוסיו"ט דשוב הוי הכתמים מדאורייתא. ומוכרח מכל זה דהכתמים הם רק מכח ספק שהחמירו חז"ל בספק זה כנ"ל:

אח"ז ראיתי בסד"ט סי' ק"ן ס"ק ל"ג ד"ה וראי' לזה וז"ל ועוד ראי' ממש"כ דף כ"ו ע"ב בד"ה לא נחשדו ע"כ וז"ל ואע"ג דכתמים דרבנן הך טומאה אית להו דסברא דמגופה אתי עכ"ל ואכתי קשה מה בכך דמגופה מ"מ דרבנן דהא שלא בהרגשה חזי' והר"ן תי' דאינהו ל"ל דרשה דעד שתרגיש בבשרה וסברי דמדאורייתא נינהו עכ"ל וכן הי' לתוספי לתרץ אלא וודאי דס"ל לתוספי' דלדידן לא ס"ל הא דשמואל והא דכתמים דרבנן משום דתלינן דמעלמא אתי משו"ה כי שפיר דהך טומאה אית להו דסברא דמגופה אתי אבל הר"ן ס"ל דאף למסקנא קיימ"ל הא דשמואל וכמו שאבאר לקמן משו"ה דלא דרשי דרשה דבבשרה עכ"ל ועיי"ש עוד בד"ה ומעתה ניחא מה שתמהתי לעיל וכו' עיי"ש היטיב הרי לך דלא כעל"כ דא"א להרכיב דברי תוספי' עם דברי הר"ן. ועיי"ש עוד בד"ה ולענ"ד נראה דלקמן וכו' שהאריך דשיטת רש"י ותוספי' דהיכא דוודאי מגופה טמאה בלי הרגשה וההרגשה הוא רק לברר שהיא מגופה עיי"ש באורך [והבאתיו לעיל בריש מבילתן כמה פעמים] א"כ לרש"י ותוספי' דההרגשה הוא סוכחה שהוא מגופה והוא לא הרגישה מה בכך שבשוק ש"ע לא עברה הלא נגד זה יש סברה לומר דע"כ עברה ולאו אדעתא דאי מגופה למה לא הרגישה רק דחכז"ל טמאו הכתם דלמא ארגשה ולאו אדעתא א"כ מוכרח לומר לרש"י שהיא רק ספק ע"כ לענ"ד הדבר ברור בזה בס"ד דהוי רק מכח ספק וכדברי ט"ז ונוב"י הנ"ל:

ובמה שכי' הר"ן וכ"כ הריטב"א דהכותים לא דרשי עד שתרגיש הכתמים טמאים בלא הרגשה מדאורייתא לדידהו ל"ע לענ"ד מהא דאמרינן לעיל דף ל"ג ע"א בגמרא תני' אמר ר"מ אם הן יושבת על כל דם ודם

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ וואיצען יצ"ו:

שלא בא בהרגשה דמסברא בא מגופה אלא דמס"ת טהורה דלא בא בהרגשה א"כ בנמלא על בגדה לבד נתמעט בדם ולא כתם וא"כ בכתמים דכותים דהיינו בבגדים נתמעט שפיר מדם ולא כתם ולא מדרשה דבבשרה רק דאפ"ה מסברא היא אמרה דמגופה בא ול"ל בזה כסברת הר"ן דאין בא בהרגשה:

ובזה מיושב קו' הח"ל סי' מ"ו על הפוסקים דמתירין בדם מחמת מכה שא ר"ע רק התיר מטעם דם ולא כתם אבל לא במלאה דם ולפימש"כ ניחא דלדידן דס"ל באמת דבלא ארגשה ג"כ טהורה א"כ בראתה דם בלא הרגשה רק בבא"ה היינו מעמאין דארגשה ולאו אדעתא אמרינן כל שלא בא בהרגשה אינו אלא כמו כל כתם ולכן לריכה תרווייהו:

ובזה יש לפרש דברי התלמידים שהסתכלו זה בזה דהא אמרה ראיתי כתם משמע בלא הרגשה עכ"פ ראי' וודאית היתה דאל"כ הי' לריכה לומר מלאתי כתם וע"כ הסתכלו זה בזה דמשום דרשה דבבשרה דבעינן הרגשה אין לתלות לקולא במכה כיון דאפשר דארגשה ולא"ה או דהבינו עכ"פ מלאה על גופה שייך בזה לשון ראיתי אבל רע"ק הבין בדבריי' שכוונתה על כתם וזה נתמעט מדם ולא כתם ורק אליבא דהלכתא שיש לנו דרשה דבבשרה אין לחלק בין מלאה על גופה או בראתה שלא בהרגשה לתלות במכתה כמו בשהם כתם :

ודם וכו' אלא שרואות דם אדום. דבר אחר יום שפוסקת וכו' ולמה לא אמר בפשיטות דכיון דלדדהו מטמאין מדאורייתא אפי' בלא הרגשה א"כ מתחילין תיכף למנות מעת שראתה ובאמת אינם טמאים אז עדיין כיון שהי' בלי הרגשה א"כ מעת שהרגישה צריכה להתחיל ולמנות ז' ימי נדה דאף דמדרבנן עכ"פ טמאה אף בלא הרגשה כשודאי מגופה כמש"כ תוספ' פ' הרואה כתם מ"מ קשה וכי נימא דהם ראתה ג' בלי הרגשה ואח"כ הרגישה נימא שתטבול בשביעי כיון דמדאו' הוי כדם ירוק וצריכה ז' ימי נדה מעת שהרגישה כדי לצאת מידי דאורייתא ואפשר לומר דס"ל לר"ן וריטב"א כרמב"ם דחזקת דם שבא בהרגשה א"כ לא שכיח שתראה דם מגופה ולא תרגיש ונפוש מלתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן עליהם שיהי' מטמאין משכב ומושב כנלענ"ד [ועיי' בדברי הגאון מהר"י שליט"א מש"כ בזה למטה.] ועי' מש"כ לעיל דף נ"ג ודף י"ט ע"ב משו"ת מהרי"א הלוי:

אחרי הודיע ד' אותי כל הנ"ל מצאתי בס' שירי טהרה להגי' מהרש"ק ל"ה נדה סי' ק"ן תשובה כ"ב שעמד ג"כ על מדוכה זו להביא ראי' להט"ז וכ"מ מדברי הר"ן בחידושיו דכתב הוי רק ספק די"ל דהוי מעלמא. ולא הזכיר כלל דברי החוו"ד הנ"ל. ואני ב"ה הבאתי הרבה ראיות ברורות לזה כנ"ל:

דף נ"ז ע"א כל שיש לו נחלה יש לו גבול כ' בעדות יוסף וז"ל וצ"ל דכהנים ולוים אף שאין להם נחלה מ"מ יש להם ערי מגרש עיי' סוף מעשר שני פלוגתא דר"מ ור"י. ונשים אף שלא הי' להם נחלה מ"מ יש להם אם ירשו מאבותיהם משא"כ נפל. ומבואר מכאן דנפל אינו בר ירושה כלל עיי' חו"מ סי' ער"ו ובקצה"ח שם. ועיי' מג"א סי' תכ"ז ומכאן מוכח כהגמ' דאינו בר גבול כיון דאין לו נחלה. ועי' שו"ת פמ"א ח"א סי' ס"ו עיי"ש:

ועיין ברכות דף כ' ע"ב תוספ' ד"ה נשים בבהמ"ז שהקשו על רש"י א"כ כהנים ולוים נמי תבעי שהרי לא נטלו חלק בארץ וכ' המעדני יו"ט דקושי' התוספ' לא קשי' דלכהנים ולוים הי' להם עיירות פי' ערי מגרש ועיי' מג"א סי' קפ"ז בשם כ"ה ועיי' רמב"ן ב"ב דף פ"א ומרדכי שמביאים תוספתא וז"ל המרדכי לפי פרש"י כהנים ולוים פטורין ופלוגתא היא בתוספתא ביכורים פ"א ר' יוסא אומר הי' ר' מאיר אומר כהנים מביאין ולא קוראין מפני שלא נטלו חלק בארץ ואני אומר מביאין וקוראין כשם שנטלו לוים כך נטלו כהנים בשדה מגרש ור"מ ור"י הלכה כר"י כדאיתא בעירובין מ"ו ועוד דקיימ"ל כר' יודא דאמר אב המון גוים נתתיך ואף גבי גרים אומר שפיר קוראין וכש"כ כהנים ולוים עכ"ל המרדכי והנה מסוגי' זו מוכח ג"כ דהלכה כר' יוסי ד[illegible] מה דכהנים אינם מחויבין בקריאה ובר"ש ובתוסיו"ט פ"א דביכורים הביאו ירושלמי דפריך כלום נשבע הקב"ה אלא לזכרים ושמא לנקיבות ומפרש הפ"מ שם למי נשבע הקב"ה ליתן להם את הארץ לזכרים ולא לנקיבות וכ' הר"ש דהירושלמי לא מתרץ קו' זו דאינו קושי' וכו' אבל אשה אינה קוראה שאינה יכולה לומר אשר נתת לי ומפרש התוסיו"ט דנשים אינם בנות נחלה ומשו"ה אינם יכולה לומר אשר נתת לי אבל שהנחלת לאבותינו יכולה לומר כמש"כ הר"ש והיינו שיורשת מאבי' ושפיר הוי בר נחלה וגבול. ועיי' צל"ח שם בשם הרשב"א דג"כ פשיטא לי' דארבעים ושמונה עיר מקרי חלק בארץ עיי"ש והדברים ארוכים בענין זה ואכמ"ל. ודו"ק:

פרק שמיני

[א] דף נ"ז ע"ב בגמרא לעולם דארגשה ואימור הרגשת מי רגליים עיי' בשו"ת נוב"י מה"ת סי' קי"ה שדקדק למה משנה הש"ס טעמו ממה דאמר לעיל דף ג' ע"א והלל כסבורה הרגשת מ"ר הוא. וכי דזה לא חיישינן שמא ראתה בשעת הטלת מ"ר וכסבורה הרגשת מ"ר היא ונימא שהלל יטמא למפרע ע"י הדם שמוצאת עתה מעל"ע שמא כבר יצא בשעת הטלת מ"ר בעת שהרגישה וכותלי ביה"ר העמידו דא"כ קשה לר' יוסי בר"פ האשה דסבר דם שבא בשעת מ"ר טהור וכוודאי אינו מן המקור א"כ למה מטמא הלל למפרע הלא אם אז יצא הדם אינו דם טמא כלל רק דם מכה מן הכוליות. אלא וודאי שאין חששת הלל להרגשה שבשעת הטלת מ"ר רק היא הרגישה שלא בשעת הטלת מ"ר והיא סבורה שהרגשת מ"ר הוא וא"כ חיישינן שאז יצא הדם בשעת הרגשה. א"כ א"ש דלעיל איירי שלא הטילה מ"ר כלל רק סבורה שהוא הרגשת מ"ר וכאן איירי באשה שהטילה באמת מ"ר אז משו"ה אמר דארגשה ואימור הרגשת מ"ר היא. עיי"ש שהוכיח מזה דלא כתה"ד. אבל באמת צריך יישב למה דקיימ"ל כשיטת התה"ד שינוי לשון הש"ס הנ"ל דלמה לא אמר לעולם דלא ארגשה וכסבורה הרגשה מ"ר היא. וראיתי בס' בית אל ח"א חדר מ' אות ב' כ' דבר נכון בזה דהא ברים נדה איירי לטהרות דרק לטהרות מטמאין למפרע מעל"ע כמש"כ התוספ'. וכבר כתבו האחרונים דלטהרות לא בעינן שתרגיש רק דשם אמרינן טעמא דשמאי

הערות וחידושים מהגאון המפורסם מוה' ישעי' ז"ש שליט"א אב"ד ור"מ בק"ק וואיטצען יצ"ו

לדף נ"ז ע"ב לאות ב' בתחילת דבריו כ' הרב המאוס"ג המחבר נ"י שמדחייב באותיות ול"א שהי' הרגשת שמש ועד מוכח דחזקה שבא בהרגשה כשי' הרמב"ם. הנה מהמבואר בשו"ת בית יעקב הנה בוודאי לענין זה אמרינן חזקה שבא בהרגשה והי' הרגשת דם נדה ולא הרגשת עד. אבל אין מזה הוכחה לשיטת הרמב"ם שגם בלא הרגשה כלל שנאמר שחזקה שבא בהרגשה ורק לאו אדעתא זה לא מוכח:

אהמה"ח עיי' בשו"ת פני יצחק מהג' מקאמבור חיו"ד סי' י"ג בבירור דבר זה עיי"ש באורך. ועיי' מש"כ בפי' דם הנדה אות ז' בשם עפ"ל ודו"ק:

דשמאי דאמר די' שעתה משום דאשה מרגשת בעצמה וכאן מדלא ארגשה מאתמול ודאי השתא בבדיקת העד נפיק ועי"ז אמר שפיר דאין מזה ראיה דלפעמים ארגשה מאתמול וכשסבורה הרגשת מ"ר הוא. אבל כאן דפריך אשמואל דאמר עד שתרגיש בבשרה ולכאורה איירי דלטהרות לא בעינן הרגשה ופריך אי דארגשה יושבת אמאי טהורה ומשני שפיר לעולם דארגשה ואעפ"כ יושבת טהורה אימור הרגשת מ"ר היא ולמה לי למימר דטעתה וסברה הרגשת מ"ר הוא הלא פשוט לומר דארגשה באמת ולאו הרגשה הוא דאימור הרגשת מ"ר היא וא"ש עיי"ש דברים נעימים בזה:

[ב] בגמרא אימור הרגשת עד וכו' הרגשת שמש וכו' ובסד"ט כתב דמכאן ראיה למש"כ הרמב"ם בפ"ט מא"ב דכל דם בחזקה שבא בהרגשה דהא מוקמינן לכולי מתניות באימור הרגשת מ"ר ועד ושמש ואפ"ה כי הוי מציאת הדם אותים חייבין עליו קרבן אע"ג דאיכא לספוקי בהרגשת שמש וא"כ הוי שלא בהרגשה ולא טמא מה"ת אלא ודאי כיון דא"ל דהרגשת דם תלינן בה משום דחזקת דם שבא בהרגשה רק בכתם הוא דרבנן כיון דלא ארגישה. ואי דניחוש שמא ארגשה ולא אדעתה ז"א אלא חששא דרבנן בעלמא אבל היכא שמצאה לדם בשניים פי' עד דא"ל דטעה וסברה בהרגשת עד הוא אמרינן דטמאה מדאורייתא דחזקה שבא בהרגשה וכמש"כ הרמב"ם הנ"ל עכ"ד:

ובבינת אדם סי' ז' אות ה' כ' עליו וז"ל ויש לדחות דהא מוקי מתניתין בשבועות במשמש סמוך לווסתה ולכך לא תלינן בהרגשת שמש עיי"ש ולפע"ד ראיית הסד"ט חזקה כמו כד. ויבוארו בס"ד בפרט זה כמה דברים הצריכים ביאור ומקודם נבאר מש"כ בשו"ת אבני מילואים סי' כ"ג ד"ה אמנם דדווקא בהרגשת לבד בעלמא תטעה האשה בין הרגשת הגוף מחמת ביאת הדם או מחמת הרגשת הגוף מביאה או עי' דחיקת מ"ר או הרגשת עד. אבל כשתרגיש יציאת הדם מן המקור בזה לא שייך טעות. וסיים דבריו וז"ל וחדש דהא דאמרינן במשמש עם בעלה ואמרה נטמאתי חייב ומנא ידעה בוודאי בנטמאת עד שאמרו שהוא חייב כרת אם לא פי' באבר מת אלא כוודאי שהרגישה שנפתח מקורה והרגשה זו יכולה להיות אפי' עם הרגשת עד. ושמש או מי רגליים עכ"ל וכ"כ גם בב"א הנ"ל שם אות י"ב בד"ה ואמנם וז"ל והא דכ' הב"י וסתרו כיון שלא הרגישה יציאת דם מגופה גם זה אמת ולכן מדייקים בלישנא ולא כתבו בקיצור כיון שלא הרגישה ולמה האריכו בלשונם. ואמנם הוא הדבר אשר דיברתי כי יש ב' מיני הרגשה א' שתרגיש יציאת דם מגופה ולתה"ד וכ"ש השו"ע סי' קין שהרגישה שנפתח המקור להוציא דם ובזה וודאי לא שייך לומר שטעתה בהרגשה אלא דהש"ס משני אליבא דשמואל דאמר עד שתרגיש בבשרה וכתבנו בסי' ד' דאיזה הרגשה שיהי' בין הזדעזעות איבריה וכל כיוצא בו הכל מקרי הרגשה ועי"ז הקשה הש"ס אי דארגשה למה לאח"ז או בהגליפה תחת הכר ופגול טהורה ומשני לעולם דארגשה ר"ל הרגשת הגוף ואפ"ה אמרינן דטעתה בשמש ועד. אבל כשתרגיש יציאת הדם מן המקור בזה לא שייך טעות

עכ"ל. וכן קבע מסמרות להלכה בזה בשו"ת תחנה חיים ח"ב סי' ל"ה עיי"ש:

והנה בשבועות דף י"ח ע"א אמרינן כניסה תנינא נמצא על שלו טמאים וחייבין בקרבן מאי לאו בסמוך לווסתה ובכניסה אמר לי' ר"א בר מתנה נרבא לעולם אימא לך בשלא סמ"ל ואפרישה. והתוספ' ד"ה והא נמצא קתני הקשו תימא דעדיפא הו"מ למיפרך מהא דקתני סיפא נמצא על שלה טמאים מספק ופטורין מן הקרבן ואמאי פטור כיון דאמרה נטמאתי עכ"ל. ובדיבור הקודם כתבו וז"ל וה"ה ד"ה דהו"מ למימר בסמוך לווסתה ואפרישה עכ"ל וכ' בהגהות חשק שלמה שם וז"ל וכ"ל לייסב שני הקושיות בחדא מחתא די"ל דאמרה לו נטמאתי היינו דאמרה לו דהרגישה ואף דהרגישה דאורייתא מ"מ כיון דאיקומנא דמיירי באינה סמוכה לווסתה דפומדי' אז בחזק' טהרה יש לתלות בהרגשת שמש. ולכל הפחות אינה נחשבת לוודאי נדה לחייב אותה חטאת ולפיכך אם נמצא דם אחר שיעור ווסת אינם חייבין קרבן די"ל דילא אח"כ ובשעת תשמיש היתה טהורה עיי"ש:

ולע"ד התוספ' שפיר הקשו קושייתם ולא נעלם מהם דברי הח"ש רק שדברי הח"ש יתכנו רק לשיטת הרמב"ם דחזקת דם בא בהרגשה והיינו דווקא אותיום אבל אחר שיעור ווסת אין לחייב חטאת וכמש"כ הסד"ט לדעת הרמב"ם הנ"ל. נמצא לפ"ז ראי' ברורה לדעת הרמב"ם מקו' התוספ' דלהרמב"ם מיושב קו' התוס' שפיר כנ"ל. וממילא מיושב דחיית הב"א הנ"ל דראיית הרמב"ם הוא מדחיית הגמרא דמיירי שלא בשעת ווסתה הוא ראי' לדעת הרמב"ם שלא יקשה לדעת הרמב"ם:

אבל התוספ' ס"ל דלא כדעת הרמב"ם דל"א חזקת דם בא בהרגשה. א"כ א"א לומר דמיירי דאמרה לו שהרגישה דא"כ אמאי טמאים אפי' אותיום. דלמא טעתה והרגשת שמש הוא. וע"כ מיירי שאמרה לו שהרגישה שנפתח מקורה ויצא דם מהמקור דבזה אין מקום לטעות כדעת האבני מילואים ובי"א הנ"ל א"כ ממנפ"ש גם אחר אותיום יהי' חייבין חטאת דבזה אין שום מקום לטעות דבשלמא לפי האמת דמיירי בסמ"ל שפיר נוכל לומר דמיירי בשאר הרגשות הגוף שאפשר לטעות במ"ר או בשמש ועד ומ"מ אותיום טמאים מחמת חזקת הווסת לא תלינן בהרגשת שמש ועד כמש"כ הב"א. אבל אי מיירי שלא בשעת ווסתה דליכא חזקת הווסת וגם לא ס"ל כדעת הרמב"ם דחזקה שבא בהרגשה א"כ צריך לאוקמא ע"כ בהרגשת המקור דלא שייך טעות א"כ אפי' לאחר אותיום נמי יהי' טמאים וחייבין חטאת ושפיר הקשו התוספת כנ"ל:

ורש"י כ' דאכניסה אנוס הוא ואפרישה הוא דמחייב לי' כגון שאמרה לו נטמאתי ופירש בקושי עכ"ל ועיי' בחי' והגהות הרש"ש אביאנו להלן מש"כ עליו. ולענ"ד גם רש"י ס"ל כתוספ' ודלא כרמב"ם משו"ה נקט נטמאתי דהיינו הרגשת פתיחת המקור להוציא דם. וכמרגשת בשע"ת י"ל דיכולה להבחין וצריך לפרוש מספק באבר מת [רק להרמב"ם בלא פירש באבר מת חייב קרבן דחזקה שבא בהרגשה ולהחולקים עי"ז עכ"פ מספק חייב לפרוש באבר מת רק קרבן אינו חייב דדלמא טעתה] א"כ זכינו דלדעת הרמב"ם ראי' מסוגי' זו עכ"פ לפי דחיית הש"ס

דמיירי

דמיירי שלא בסמוך לווסת וזהו ראיית הסד"ט כראוי מולק. וגם ראי' גדולה מתוספ' ורש"י לדעת הב"ח והכ"מ. דא"א לפרש כלל סוגי' דשבועות באופן אחר כנ"ל נכון בס"ד בירור של פרט זה:

ועיין בשו"ת שרשת מרדכי חיו"ד סי' י"א שהוכיח שבתוספ' דריש נדה לא ס"ל כרמב"ם עיי"ש

[**ומש"כ** הגאון מהרי"י בעהמ"ח ס' מעשי למלך שליט"א דהכא אין הוכחה שנאמר חזקה שהרגישה ולאו אדעתא וכו':]

הנה בשו"ת שרשת מרדכי הנ"ל הביא מה שנסתפקו הגאונים בשב יעקב אם אמרינן בלא ארגשה שטעתה ע"י הרגשת העד או לא עיי' סד"ט רסי' קפ"ג. ובס' נדה להגאון מהרי"י בס' תפארת ישראל תמה עליו דאשתמיטתי' דברי הרמב"ם רפ"ט מא"ב דאמרינן חזקה שהרגישה. וכ' הוא ז"ל וחלי"ק ולענ"ד השב יעקב ראה וידע דברי הרמב"ם שהרי פלפל בו הרבה בסי' מ"ט. וס"ל דאין ראי' כלל מרמב"ם דשם מיירי במוצאה דם בפרוזדור ואינה יודעת אימת בא לה הדם הזה בפרוזדור וי"ל דהוא מזמן רב אז אמרינן חזקה שהרגישה באמת ולא אדעתא אבל בדקה את עצמה ומצאה טהורה ושוב זמן מיעוט א"כ בדקה ומצאה טמאה בזמן מיעוט ל"ל ארגשה ולאו אדעתא כמש"כ התוספ' ר"פ הרואה כתם ואין לנו ראי' שנאמר בבירור כה"ג בלא ארגשה שטעתה מחמת הרגשת עד. מיהו לפימש"כ רש"י ריש נדה דלכ"ע דלא ס"ל ארגשה ולאו אדעתא אפי' לחוש לענין טהרות ומכ"מ ס"ל לשמאי בבדקה בעד י"ל שטעתה וסברה הרגשת עד הוא כמש"כ התוספ' בשמו ד"ה מרגשת ולדבריו שפיר מוכח כהגאון מהרי"י דכיון דמוכח מהך דפרוזדור שטורפין עליו תרומה שחזקת ראיי' מהרגשה כנראה מלשון הרמב"ם אף שנימא דשם י"ל שהי' זמן רב וארגשה ולאו אדעתא ממילא נשמע מנה מכש"כ בבדקה בעד דנ"ל דהרגשת העד הטעתה דזהו סברא יותר לשמאי והלל לא פליג עלי' בסברות הפוכות. אך להתוספ' שם ד"ה מרגשת שסתרו דברי רש"י לא מוכח מידי די"ל שפיר דדווקא מזמן רב אמרינן שהרגישה ולא בראיי' מקרוב ע"י העד עכ"ל עיי"ש עוד באורך:

לפי"ז להלל דס"ל דסברת ארגשה ולאו אדעתא מזמן רב אם סברת הרגשת עד שוין וכדמוכח סוגי' דפרוזדור דמיירי אפי' בלא הרגשה ומ"מ דמחזקינן בארגשה ולאו אדעתא כמש"כ השרשת מרדכי הנ"ל עיי"ש א"כ וכו' א"כ כיון דמוכחינן דבעד ושמש ומ"ר אמרינן חזקה שהרגישה הה"ד בארגשה ולאו אדעתא עכ"פ בזמן רב הדין כן דאמרינן חזקה שהרגישה. וזהו שיטת הרמב"ם דארגשה ולאו אדעתא בזמן רב עכ"פ שוין לתליית עד. ושמש. וכיון שיש הוכחה מהגמ' דבתליית עד. ושמש. ומי רגליים אמרינן חזקה דארגשה בזמן קרוב הה"ד בזמן רב אמרינן ג"כ דארגשה ולאו אדעתא מכח סברא הנ"ל דשוין המה וא"צ לזה ראי' מיוחדת. וא"ש:]

ואחרי הודיע שמו יתברך אותנו אורות חדשות בענין זה ראיתי לעמוד במש"כ החוו"ד סי' ק"ץ ס"ק א' וז"ל.

ודע דבשע"ת אין שום אפשרות להבחין בין הרגשת שמש להרגשת דם ולזה אפי' אם אמרה לו בשע"ת מרגשת אני א"צ לפרוש מתוך באבר מת דכל אשה מרגשת בשע"ת. וראי' לזה משבועות דף י"ח דאמרינן התם כניסה תנינן וכו' ודאי לא שלא בשעת ווסת ואפרישה ואי ס"ד דבאמרה מרגשת אני צריך לפרוש באבר מת לוקי כגון שאמרה מרגשת אני ופי' באבר חי דאז חייב קרבן כשנמצא דם א"כ כמו בשימוש סמל"ו דהא הרגשה אמורה מווסתות כמש"כ התה"ד ולא תקשי נ"כ קו' הש"ס והא נמצא קתני אלא וודאי כדאמרן עכ"ל ולפענ"ד דבריו תמוהין מאד דלפימש"כ בשם אב"מ וכ"א דהרגשת פתיחת מקור א"א לטעות א"כ עדיין תקשי מאי פריך והא נמצא קתני לוקמא בהרגשת המקור דבזה ידעה להבחין וראיית האב"מ אין להשיב. וע"כ צ"ל דממה דפריך והא נמצא קתני לא קשה כלל דנמצא משמע שלא ידע עד עתה כלום וכיון שאמרה לו שהרגישה עכ"פ ידע שיש רעותא בדבר:

ויותר תמוה שהחוו"ד תמך יסוד ראייתו מהתה"ד דהרגשה אמורה מווסתות ובהרגשה זו עצמה של התה"ד הוכיח האב"מ דאינה טועה עצמה א"כ מה יענה בראיית האב"מ מהא דחייב קרבן באמרה לו נטמאתי וע"כ דמנמצא לא קשה כלל דעיקר קושי' הש"ס היא מדקתני נמצא משמע שלא ידע כלל בשע"ת וא"כ בשלא בשעת ווסתה הרי הוא אנוס משא"כ כשאמרה לו שמרגשת אפי' רק הרגשת שוב אינו אנוס דהו"ל לחוש לספק אולי ראתה דם עתה בשע"ת:

וגדולה מזו כתב הר"ן למאי דמוקמינן בסמוך לווסתה ואכניסה אף דווסתות דרבנן מ"מ חייבין כיון דעכ"פ מדרבנן צריך לפרוש אין כאן אונס וקרא כ"ב של קר"א כשאומרת בשע"ת שמרגשת בוודאי הי' צריך לחוש ולפרוש ואין כאן אונס. וקאי שפיר קו' הש"ס והא נמצא קתני אף על אומרת בשעת תשמיש מרגשת אני אפי' הרגשת הגוף. ובמכ"ש אי מרגשת פתיחת פי המקור דטמאה תיכף לדעת תה"ד א"כ לא שייך נמצא דהא תיכף בשע"ת טמאה בהחלט. רק אפי' בשאר הרגשת הגוף הי' צריך לפרוש מספק ואינו אנוס כלל "ומנמצא" מוכח דלא ידע כלל בשע"ת:

אח"ז מצאתי בס' לחם ושמלה לסי' קפ"ג סק"ו הביא ג"כ דברי החוו"ד אלו והשיג עליהם ממש כמו שכתבתי דגם במרגשת לא שייך לשון נמצא וכ"כ בשם הפליתי סי' קפ"ג דלשון נמצא משמע דבר חדש לגמרי עיי"ש ומזה נדחה ממילא גם מש"כ האחי' הרש"ש בכוונת רש"י שם מהוכחה זו מקושי' הש"ס והא נמצא קתני. ובאמת א"צ לזה כלל כי דברי רש"י כדעת התוספ' וכמש"כ לעיל הכל נכון בס"ד:

[ג'] **תוספות ד"ה הרואה** וכו' ומשני דמזמן רחוק הוי וכו'

א"כ כיון דרוב ימי' וכו' בס' מעיל שמואל כ' על דבריהם וז"ל הנה דתלמודא מפרש בברייתא דרוב ימים טמאים היינו משום בלא"ה אין בה דין כתם משום דעברה בשוק ש"ט ואעפ"כ אמרינן דל"ש בזמן מיעט ארגשה ולא"ד לכן כתבו ומשני דמזמן רחוק הוי וכתי' כי כתבו א"כ כיון דרוב ימי' טמאים יש לחוש אפי' בזמן מיעט ומשה"ק מהרש"א ותי' ראשון לק"מ דלעיל לא אתחזק איסורא דהא גם לשמאי מיעוטין טועות בהרגשה כמש"כ לעיל דף ג' על התוספ' ד"ה מרגשת אלא דל"ח להכי ולהלל צ"ל דהוי

ספק

ספק גמור דלמא סבירה הרגשת מ"ר הוא אבל הסברא דהרגישה ולאו"ד בוודאי אינה אלא מיעוטא ולא סגי היכא דלא איתחזק איסורא אבל בכתמים דאיתחזק איסורא ומתרץ גם אליבא דסמאי נכון יותר לומר הרגישה ולאו"ד דבה נכלל ג"כ דסבורה הרגשת מ"ר הוא עכ"ל [ועיי' באות כי מש"כ בזה דסברת הרגישה ולאו"ד במזמן רב שווה להרגשת עד ושמש ועפי"ד המעי"ש אדרבה בחד לד עדיפא דנכלל בה נ"כ דסבורה הרגשת מ"ר] ועיי' חוו"ד רסי' ק"ן מש"כ על קו' התוספ' דהכא:

[ד] בתוספת ד"ה אימור מה שלא העמידו דבריהם לעיל נבי

הרגשת עד עיי' מהרש"א והמנע"ש כי דלא הומ"ל לעיל אימור הרגשת מ"ר דמשו"ה לא הי' לטהר לגמרי אלא כיון דפגול ספק הוא מגופה הו"ל לטמא מספק לכן אמר אימור הרגשת עד דהוא ספק גמור והו"ל ס"ס לכן טהור לגמרי אבל הרגשת מ"ר אינה אלא מיעוטא לסמאי ומשמע דגם אליבא דהכמים דרש מכילתן הוי כן אבל הכא באמת טמאין מספק אלא דמקשה אמאי פטורין מן הקרבן בזה הוי סגי אימור הרגשת מ"ר הוא הגם דהכא וודאי מלא דם ורובן רואות בהרגשה עכ"פ מיעוטן רואות שלא בהרגשה ומיעוטו טועות בהרגשת מ"ר א"כ הו"ל פלגא ופלגא ופטורין מן הקרבן עכ"ד:

[ה] בתוספת ד"ה ובמגעות ובהסיטות וכו' עיי'

בשו"ת שמן רוקח ח"ג היו"ד סי' י"ב תשובה נאה על מה שלא הובא דין זה לא ברמב"ם ולא בשו"ע ולא אעתיק כאן רק השייך לפרש כוונת התוספ' וז"ל לכאורה נראה לפירוש התוספ' לא מיירי הכא מזמן כלל אלא דתלינן דמגופה אתי הואיל ורוב ימי' טמאין לא תלינן מעלמא וק"ל טובא לישנא דברייתא דתני במגעות והסיטות דלא הול"ל אלא ואם רוב ימי' טמאים טמאה לכן נראה דגם התוספ' מודים במקצת לפירש"י דאיירי בספק מגעות והסיטות לענין לטמאו למפרע אלא דלפירש"י דאיירי בלא מנאה אפי' כתם לא הוי ניחא להתוספ' בסברא זו להחמיר בלא מנאה כלל יותר מברואה ולכך חידשו הם דאיירי במנאה כתם וקאמר דאם קודם מציאת הכתם רוב ימי' טמאין מחזיקן טומאה למפרע ומש"כ התוספ' ואע"ג דעברה בסוף ס"ט וכו' היינו משום דהוי קשה להו דאי במנאה כתם אפי' בלא רוב ימי' טמאין מטמאה מפל"פ וכמש"כ המהרש"א:

ובזה מובן מה שקבע המהרש"א עיקר דבריו על התוספ' ולא על פירש"י דמפרש דאין כאן אפי' כתם אבל גם הוא הבין דברי התוספ' כנ"ל והאריך בנועמי נאומיו בסוגי' זו ובשיטת הרמב"ם וש"ע:

[ו] דף נ"ח ע"א תוספ' ד"ה כרבי נחמי' עיי'

ש"ך סי' ק"ן ס"ק ע"ו ובמחצית השקל שם ובלחם ושמלה ס"ק ע"ו:

[ז] בתוספת ד"ה מודה שמואל וכו' בשו"ת פני יצחק מהג'

מסאמבור היו"ד סי' י"ג אחרי הביאו מכמה פוסקים דס"ל דאפי' בוודאי מן המקור כל שלא הרגישה טהורה מן התורה כתב דס"ל דמה"ת אוקמא רב אשי דהא דשמואל אתי' כרי' כחנני' דאז אין צריכין לבדוק כלל וכו' וא"כ כי וז"ל ובסגנון זה נראה לפרש דברי התוספ' וכו' דלכאורה אין חיבור למש"כ פירש"י בתירוצא קמא וחזרו אתירוצא בתרא לפרש מלתא דרי' אשי וי"ל דלפירש"י ניחא הא דלא מוקי ר"א כתירוצא קמא דמודה שמואל שהוא טמאה מדרבנן די"ל דר"א פליג בזה דלא ניחא לי' האי סברא דארגשה ולאו"ד אפי' מדרבנן משא"כ לפי' התוספ' דבלאו האי סברא דארגשה ולאו"ד י"ל שהוא טמאה מדרבנן תקשי אמאי לא משני כתירוצא קמא ולכאורה נצטרך לומר באמת דר"א לא ס"ל דשמואל דדריש בבשרה עד שתרגיש בבשרה אלא דמבעי' לי' לדרשה אחרינא ולא ס"ל לר"א תרתי ש"מ כדמשני לעיל וכן ירא' מפירש"י גופא דכתב ר"א אמר וכו' דשמואל לא איירי בהרגשה וכו' ע"ז כתבו דז"א אלא טעמא דר"א דאוקי כרי"כ משום דבעי לאוקמא הא דאמר שמואל טהורה היינו אפי' מדרבנן וכן ס"ל להנך פוסקים הנ"ל דר"א לא אוקי כתירוצא קמא דא"כ לאשמעינן רבותא טפי דס"ל אפי' מן המקור גופא כל שלא הרגישה טהורה מן התורה. ולהפוסקים דהיכא דוודאי מן המקור אע"ג דלא הרגישה טמאה בחזקת שהרגישה [והוא דעת הרמב"ם] ס"ל לפסוק כתירוצא קמא דס"ל מאחר דצריכין אנו לומר לתירוצא דרי' אבי לא אמר שמואל גופא הטעם שלו משום דכתיב בבשרה דאל"כ לא יתיישב תירוצא דר"א אף דלפי דברי המהרש"א י"ל דגם לפי תירוצא דר"א אמר שמואל גופא הטעם שלו משום דכתיב בבשרה אבל הרמב"ם והפוסקים הנ"ל סוברים כרש"י דלתירוצא דר"א לא איירי שמואל בהרגשה כלל וכו' א"כ סתמא דהש"ס הכי מפרש והכי קיימ"ל עכ"פ כהאי תירוצא ולהאי תירוצא מוכח עכ"פ דהיכא דוודאי מן המקור אע"ג דלא הרגישה בחזקת שהרגישה וטמאה עיי"ש באורך. והרוצה לעמוד על ביאור ענינים אלו יעיי' היטב בסד"ט ליו"ד סי' ק"ן ס"ק ל"ג יש הגדול שיש בו ימים הרבה עיי"ש ובס"ק ע"ד. ועיי' שו"ת נטע שורק היו"ד סי' ס' וס"ב. ועיי' נוב"י מה"ק סי' נ"ה שעמד ג"כ ע"ד התוספ' דהכא:

והלחם ושמלה בסי' ק"ן ס"ק א' כי לפרש קשר דבריהם דבאמת מש"כ רש"י דלר"א שמואל לא איירי בהרגשה כלל כבר עמדו האחרונים עיי' סד"ט ס"ק ל"ג שהיא דוחק דהא משמע דשמואל גופי' אמר בבשרה וכו' אמנם רש"י לשיטתו דס"ל דהא דמודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן משום דארגשה ולאו"ד וכיון דאיכא בכתמים לתא דאורייתא דלמא ארגשה תו ל"ל דדבר שאינו מקב"ט ובגד נבוע לא יקבל כתמים דהששא דאו' דלמא ארגשה להיכא אזלה. ולכן הוכרח רש"י לפרש דלרב אשי שמואל לא איירי בהרגשה כלל אלא אפי' היכא דלא ארגשה אם ידוע בבירור שהיא מגופה טמאה מה"ת. וטמאה דכתמים וכן בבדקה קרקע עולם וכו' היינו משום דלא ברור אי הדם מגופה והתורה לא טמאה אלא היכא דאיכא בירור גמור שהדם מגופה משו"ה בדבר שאינו מקב"ט הם אמרו והם אמרו שאינו מקבל כתמים. אבל התוספ' לאחר שפעלו כדרי' ירמי' דלא

דלא כרש"י דאפי' מיחזק לן דלא הרגישה דטמאה מדרבנן שפיר כתבו כי מעתה י"ל דגם ר"א לא פליג אדר"י דכל דיני כתמים מיירי. בכהא"ג דמוחזק לן שלא הרגישה דליכא שום לתא דאו' ולכן דבר שאינו מק"ט אינו מקבל כתמים עיי"ש עוד מש"כ בדעת רש"י:

[ח] בגמרא אלא ראש גודלה מ"ט וכ"ת זימנין דנגע בעקבה וכו' בלאו"ה

ס"ק כ"ז תמה דאיך א"ל דנגע בעקבה דא"כ גם על עקבה מבעי לאוכוחי ואם באמת מיירי שיש דם על עקבה א"כ ת"ל דטמאה משום עקבה. ועוד מה מקשה מהי' לה מכה בצוארה וכו' הרי התם איכא טעמא משום דלא נמצא על ידה. וכ' דצ"ל דלפום מאי דבעי לומר דנגע בעקבה הוי מוקמינן למתניתין כגוונא שלא נוכל לברר כגון שרחצה עקבה בנתיים. ומקשה מהי' לה מכה דבע"כ נ"כ בהכי מיירי שלא נוכל לברר מידה כגון שרחצה אותה דאי לא"ה נחזי אנן אי נקיי' פשיטא דל"א בידיה נטלתו. ואי יש בה דם. נראה דבכי הא וודאי תלינן. דזה לא הוי חזקה ממל"ת מאחר דידה וודאי נגעה במכה. ועפי"ז מיושב קו' התוספ' דהו"מ להקשות ממתניתין. דלמסקנא א"ל דמתניתין מיירי דידי' נקיות וידעה שלא רחצה אותן ולכן שלא כנגד בית טהורה. עיי"ש ובס"ק י"ט וכ"ז. מש"כ בזה:

והנה שיטת הרשב"א דהא דנמצא על קשרי אצבעותי' טמא מיירי דווקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידי' אח"כ דאז אעפ"י ואין קשרי אצבעותי' מגיעין להדי' נגד בית שמא שהתה שעה שהידיים עסקניות ונגעת כולן במקום התורף. אבל מן הסתם לא. מפני שאינה עשוי' ליגע שלא אמתכוין במקום התורף שנזהרה בכך שלא ללכלך ידי'. וכ"כ ר"ן בשמו פי' לפירושו דאע"ג שבדקה בעד ומצאתו טהור מ"מ חיישינן שמא הי' טיפת דם ב"א מן החורין ונדבק בידה:

ושיטת הה"מ דאין חילוק בזה. ואפי' תאמר שאין היד נוגעת בלא כוונה בא"ע מ"מ נוגעת היא במקומות מן הגוף שאפשר בשעת נגיעתה בא"מ ניתז הדם מן המקור על ידי' וכו':

ובבינת אדם ס"י ח' כ' דמלשון הגמ' דאמר לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידה ונגעה באידך משמע כרשב"א דלא חיישינן שמא נגעה בא"מ בלא מתכוין דא"כ הו"ל למימר דלמא נגעה באחדא ידה אע"ו משמע דלא חיישינן לזה. לשיטת הה"מ קשה האיך מוכיח המקשן דמחזקינן ממל"ת דלמא לעולם לזה ל"ח אלא דחיישינן שנגעה בידה במקומות מהגוף שאפשר בשעת נגיעתן נתז עליו דם מן המקור וזה לא הוי ממל"ת כמש"כ הבי' לשיטת הה"מ. אע"ו דל"ח דאיך יזדמן שבאותו רגע שנטף דם ממקורה נגעה באחד מהמקומות לא קודם זה ולא לאחריו דאם לא נטף ממקור עצמו הוי ממל"ת אלא דסק"ד דמקשה דבוודאי ל"ח שתגע בלא כוונה אלא דחיישינן דבדקה באחדא ידה כדרך שהנשים בודקת בראש האצבע ושכחה שבדקה ואף דזה לא מסתבר שתבדוק ותשכח כמש"כ תוספ' מ"מ ס"ל למקשן דע"כ צ"ל הכי ומשני שאני ידא דצולא עבידא דנגעה ור"ל דא"צ"ל דשכחה שבדקה אלא דזכורה וגם בדקה בעד ומצאה טהורה ולא עלה על דעתה לבדוק על קשרי אצבעותי' אלא כיון דידי' עסקניות כיון שבדקה נוגעת בכל היד ולא אדעתא עכ"ל בקיצור:

לפי"ז בפשיטות לק"מ קו' הלו"ש הנ"ל דכיון דחיישינן ששכחה שבדקה א"כ כיון דידי' עסקניות הן יוכל להיות שנתקנח הדם שעל אצבעותי' במקומות שעסקה בידי'. ובאמת לא ידעתי מה פשיטא לי' להגי' בעל לו"ש דגם על עקיבה איבעי לאישתכוחי הא אפשר שהי' טיפת דם על עקיבה ונגעה שם בראש גודלה ונתקנח מעקיבה על ראש ועי"ז באמת לא נשאר שם גודלה יותר וז"פ:

[ט] תוספת ד"ה ומי מחזיקינן תימא דליפרך ממתניתין וכו' ותירצו

דהם איתא וכו' ובבי"א הנ"ל כתב דמוכח דעת התוספת כרשב"א. דאי כהה"מ קשה הא י"ל דלמא נגעה בשאר מקום שבגוף שנפל דם המקור לשם ונגעה למעלה מהתורף אי איתא דמחזקינן ממל"ת אע"כ דל"ח לזה כלל:

תו הקשו דלמא דווקא לקולא לא מחזיקינן וכו' ותירץ הר"ן בחידושיו דפריך מכח כש"כ דכיון דלא מחזקינן לקולא כש"כ דלא מחזקינן לחומרא דכתמים דרבנן. ולפי"ז לא קשה נ"כ קושייתם דליפרך ממתניתין דהגמ' רוצה להקשות מכח כש"כ:

באיד וממתני' מי הו"מ למיפרך וכו' כ' הבי"א דר"ל דלפי הסק"ד דאמרינן בדקה בחד ידה א"כ הי' יכול להקשות מברייתא זו דעל קשרי אצבעותי' וידי' דטמא משום דמחזיקינן ממל"ת וא"כ קשה למה במתניתין שלא כנגד התורף טהור נמי נימא בדקה באחדא ידה כן הוא כוונת התוספ' בבירור:

ולפי מאי דמשני דשאני ידה והיינו דלא חיישינן לשכחה אלא דבדקה וזכורה היא שבדקה אלא כיון דעבידא דנגעה. אבל ממל"ת ל"ח. וא"כ ממילא ליק ממתניתין דהוי ממל"ת כיון שלא נמצא על ידי' עכ"ד והסד"ט לא הבין כן כוונת התוספ':

עוד כ' דרש"י ד"ה על קשרי כ' דהיינו גב היד. וא"כ סק"ד דמקשה דהא דאיתא בברייתא על קשרי אצבעותי' הוא ל"ד וא"כ י"ל דגם התרצן ס"ל כן [וכ"כ בסד"ט] ואמנם י"ל כפ"מ שכתבנו [עיי' לעיל אות ח'] כפי' הגמ' להמקשן ס"ל דבדקה באחדא ידה ונגעה באידך לדידי' וודאי אין חילוק בין קשרי אצבעותי' ובין פ"ג ידה דס"ל דהא דקתני בברייתא קשרי אצבעותי' הוא לאו דווקא. ולמתרץ הס"ל דברייתא קתני דווקא קשרי אצבעותי' דעד שם שייך לומר עבידא דנגעה אבל ע"ג ידה דוודאי אין הרגילות ליגע שם ואפי' אם תבדוק א"ע בשתיי' מרובה לא תגע שם בגב היד לא חיישינן כנלענ"ד עכ"ד:

[י] תוספת ד"ה ולענין דינא שאם ירצה להוציא יביא ראי'. הסד"ט תמה

שהרי בהדי' מוכח התם דאפי' להחזיק מה שבידו צריך ראי' כדאמרינן התם דבדלא יהיב הטבח דמי נמי צריך ראי' עיי"ש. ובהי' חת"ס כ' וז"ל כוונתם דלבטל המקח קרי לי' להוציא וכמש"כ תוספ' ת"י זה בביאור בחולין דף כ"א ע"א ד"ה המוציא עכל"ק. וכוון ברוח קדשו במלות קצרות לדברי הריב"ש מובא בש"ך שמעתתא ב' פרק י"ד שכ' על דברי תוספ' דכתובות ד"ה כל שנולד ספק וז"ל וכ"ל

וז"ל הטעם דכל שנולד הספק ברשותו לגריעותא כמו כבך דשמואל יש לנו לומר שאל בעל הפרה שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראי'. לפי שמפני ספק בא הוא בא לבטל הקנין שהיינו מחזקים בקנינו. וכיון שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראי' זה בהאי דהתם אין קנין מתבטל מפני הספק שאין דנין אלא הוולד ומפני זה אין הולכין אחר מי שנולד הספק ברשותו אלא אחר שממע"ה עכ"ל וכ' הש"ש ע"כ וכן נראה מתוספי' חולין וכו' דלא אמרו האי כללא דכל שנולד הספק ברשותו הלא שלא לבטל המקח עיי"ש קו' הסד"ט עפי"ז:

ובשו"ת שער אפרים סי' קמ"א כ' על תו' השני' שכ' כאן דהתם קאמר שאם ירלה להוליא וכו' וז"ל משמע לפי תירץ השני דדוקא להוליא אמרינן דמי שנולד הספק ברשותו יביא ראי' וזה סותר מש"כ תוספי' בהמדיר וזהו נ"כ לגריעותא גבי כיבוס חלוק שמחוייבת האחרונה לכבס החלוק בעבור שנולד הספק ברשותו ודפ"ה אינה מחוייבת ואין שייך לחלק בין גריעותא למעליותא דבנדה איירי לגריעותה ואפ"ה חברתה תולה בה. ואפשר לומר לפי שהמ"מ כתב בשם הרשב"א גבי טבח אי אמרינן אפי' יהיב דמי אמרינן דלריך להביא ראי' או דווקא כשלא יהיב טבח דמי עיי"ש וזש"כ התוספי' כ' תירולים דלתי' הראשון שמחלקים כיון דאינה לשניי' אלא בתורת שאלה וכו' היינו לפי"מ שכתבו בהמדיר אליבא דשמואל דכל מי שנולד ספק ברשותו עה"ר אפי' הוא מוחזק ולפי"ז יש לחלק בין לגריעותא ובין למעליותא וכמש"כ התוספי'. ומש"כ בתי' השני דדוקא להוליא אמרינן היינו לפי הפוסקים שהביא המ"מ דבטבח איירי דווקא להוליא לריך שיבוא המתיר מאחר שיש לה מכה באו"מ אין ידועה בוודאי להביא ראי' ע"ש באורך גם מש"כ ע"ד הריב"ש הנ"ל עיי"ש היטב:

והנה מתירולם הראשון דכל שהוא בתורת שאלה אינו ממש ברשותה. מכאן יש ראי' למה שנחלקו המהרא"נ"ח והמל"מ פע"ו מטוען ועיי' בקלה"ח סי' מ"ג. כ"כ בספי' עדות ביוסף. וכ' לפרש דברי התוספי' בחולין בתירולם וז"ל כוונתם לחלק דשם אנו דנין ברשות מי הוא הפרה וע"ז אמרינן אלמלא קרה ענין הלז ספק טריפות בוודאי אמרינן דשייך ללוקח. וא"כ המוכר אומר לו קח פרתך שהרי לכל הדברים היא נקראת פרתו. וכן שם בקידושין היא כבר ברשות הבעל. ושפיר גם למה שקרה הספק לענין המום אמרינן דברשותו נולד הספק אבל כאן אין שום דבר לדון שהיא ברשות הלוקח דאף אם אינה ברשותה מ"מ היא שלה כל ימי השאלה וא"כ אין לנו נפק"מ רק לזה ואיך שייך שברשותה היא הא ע"ז אנו דנין אם הכתם הי' ברשותה דהיינו בעת שהוא לבשה או הי' מקודם ואיך שייך לומר דהי' ברשותה דמה רשות שייך בזה וזהו כעין תירולם השני דבשאלה לא שייך רשות וכאן אידפו דאף דשאלה מקרי רשות אחרת מ"מ זה שייך אם הי' נפק"מ לשאר דברים שפיר אמרינן כיון דבלא הספק הלז היא ברשות לוקח שפיר יכול לומר טול פרתך שהרי פרתו הוא לשאר דברים אבל הכא אין נפק"מ רק לזה והאיך תאמר טול חלוקך הא אינה שלה באמת וכשתהי' שלה לשאר דברים באמת תכבסו נ"כ והמעיין בלשון התוספי' שם יראה שקרוב לפשט הוא:

ונם כאן י"ל שכיוונו לזה דניהו דעכשיו אינו מוליא דלא יהיב דמי מ"מ כיון שאם הי' בא להוליא לריך ראיי' משום שנולד הספק ברשותו. לכך גם כשבא להחזיק כיון שאנו דנין ברשות הלוקח לכל הדברים שפיר מקרי נולד ספק ברשותו אבל כאן אין לנו לדון לשום דבר ולכך אמרינן שלא תתחייבה לכבסו וממילא אין מקום לדון על הרשות כלל. וסיים שבאמת הלשון בדבריהם דהכא דחוק מאד אבל הסברא בעלמותה נכונה עכ"ד. אמנם די בזה לדבריהם דהכא כמה שהבאתי לעיל מחתים וש"ש ושפאים ודו"ק. ועי' בלחם ושמלה סי' ק"נ ס"ק מ"א טעם להשמטת הפוסקים דין זה לענין כיבוס עיי"ש:

[יא] בגמרא כי אמרינן אין שונין לקולא אבל לחומרא שונין. הרמב"ם השמיט דין זה דלחומרא שונין. ובס' שירי טהרה לה' נדה סי' ק"ל תשובה י"ח כ' דר' ינאי לשיטתו דלכאורה קשה למה שונין בכתם לחומרא והרי הוי ספק דרבנן. אך הטעם דהוי דבשיל"מ כיון דאיפשר בטבילה וכן קשה התם בטהרות הרי בע"כ איירי ברה"ר דברה"י בלא"ה הוי ספיקא טמא כדין כל ס"ט ברה"י ובע"כ איירי ברה"ר וא"כ הרי ס"ט ברה"ר ס' טהור. אך י"ל דר' ינאי לשיטתו דס"ל בע"ז דף ל"ז דס"ט ברה"ר הוי הלכה ואין מורין כן וס"ל דדבר שאיפשר בטבילה הו"ל דשיל"מ ולכך ה"נ בשתם הוי ספד"ר בישל"מ ולחומרא ולכך אזיל ר' ינאי לשיטתו. אבל הרמב"ם דלא העתיק הדין דס"ט ברה"ר בפי טבילה רק סתם דטהור א"כ ס"ל דמורין כן לכך הוי סד"ר להקל ולא בעינן שונין. ובטומאה מתנפ"ש ברה"י בלא"ה ס"ט הוי וודאית טמא וברה"ר וודאי טהור וסיים וזה כפתור ופרח עכ"ד:

ולע"ד יש לפקפק ע"ז הרבה כמש"כ בנחלת לבי (להגי' בעל סתמי תשובה) בסי' קפ"ז סעיף ה' בהג"ה. דאין ידוע בוודאי שיבוא המתיר מאחר שיש לה מכה באו"מ אין ידוע בוודאי אם לא שנאמר שתמתין עד שיתרפא. וגם דהוי דבר המוזר ונאסר. וגם דיש לה חזקת היתר עיי"ש וכל אלו הטעמים שייכים כאן. ואם נימא דר, ינאי ס"ל באמת דאף בכהא"ג הוי דבר שיל"מ א"כ תשאר על ר' ינאי קו' הנחלת לבי מדין א"ש ואשה שהטילו מים בספל דטהורה מטעם ס"ס. וגם מכמה דיני כתמים דמקילין בים ספק פיי"ש. וע"כ לומר דטעמו של ר' ינאי לא משום דבשיל"מ הוא אלא דס"ל דסד"ר באיכא לברורי לריך לברר עיי' שו"ע או"ח סי' תל"ז ועיי' היטב ובלחם ושמלה ס"ק ל"ד כי טעם נכון להשמטת הרמב"ם דין זה עיי"ש ועיי' בס' בית אל ה"כ הדר ג' אות מ' מש"כ בזה עיי"ש היטב:

[יב] ע"ב שלא אמרו חכמים להמיר וכו' דם ולא כתם בס' עדות ביוסף תמה דמהיכן ממעט דם ולא כתם אם הכוונה שדם הינו לא ולא יבש הא מסקינן לעיל דף כ"ב דאפי' יבש מעיקרו מטמא א"ה מה גריעתא דכתם. ואם הכוונה דבעינן הרגשה. א"כ מה חידש שמואל ריש פירקין דבעי הרגשה הא ר"ע אמר כן. ולא עוד ל"ל בבשרה הא מדם ולא כתם שמעינן לה. וגם קשה האיך שייך שהכתוב ימעט כתם דרבנן. וכתב דל"ל דר"ע מיירי שבאמת הרגישה שנפתח מקורה או בהרגשת זיבת דבר לח ובדקה ומלאה כתם וע"ז אמר ר"ע דם ולא כתם דכל שהרגישה שנפתח מקורה

מקורה ומכש"כ בהרגשת זיבת דבר לח ומלאה כתם. דאף לתה"ד דבהרגישה ולא מלאה כלום טמאה. מ"מ כאן שמלאה כתם שהוא יבש בוודאי מטמאה דאם איתא דהי' הרגשה הי' עדיין לח ובפרט בהרגשת זיבת דבר לח אף לתה"ד אינה טמאה עד שתמלא דם (וכ"כ בסי' שירי טהרה תשובה י"ט מכמה ראיות עיי"ש) וזה שאמר ר"ע דם ולא כתם דהיינו כדדרשו לעיל כ"ב דבעינן שיזוב דבר לח וכאן הרי מלאה כתם וז"ש אמרה לו ראיתי כתם היינו שהרגשתי שזב ממני ומלאתי כתם עיי"ש שהאריך בדברי התוסיו"ט.

[יג] **שם לדברי אין קץ** לדברי חבירי אין סוף שאין לך אשה שאינה טהורה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דמים. ובס' הנ"ל תמה למה לא אמר בפשיטות שאין לך אשה שאינה טהורה לבעלה ולמה לי הסיום שאין לך כל סדין-וסדין וכו' וכ' עפי"ד הנוב"י מהדו"ק סי' כ"ב שכ' בטעם דדבר שאינו מק"ט לא גזרו על הכתם דכיון דעכ"פ הדם מטמא למ"ד מק"מ טמא אף שאינו בהרגשה וא"כ כיון שלענין הבגד החזקנו שבא מן המקור א"כ ממילא גם לענין אשה בעצמה מחזיקין בספק זה אבל בדבר שאינו מק"ט לא שייך זה עיי"ש וכ"כ הר"ן בחידושיו דעיקר מה שגזרו בכתמים שאם לא נטמא אותה לא נטמא הבגד עיי"ש וז"ש לדברי חבירי אין סוף וכו' ואין לומר דבאמת תטהר ותטהר ולמה ניחוש כלל לכתמים הא לא הרגישה והו"ל ספיקא דרבנן לזה אמר שאין לך כל סדין וכו' א"כ לענין זה מוכרחין אנו לטמאות מספק ולהחזיק שהוא מן המקור שהו"ל ספק תורה אף בלא הרגשה א"כ גם האשה מוכרחין לטמאות ורשב"ג לשיטתי' לעיל דף ע"ז דס"ל מק"מ טמא עכ"ד:

ולע"ד נ"ל ג"כ עד"ז עפי"ד התת"ס בשו"ת סי' קפ"ב בטעם טומאת כתמים לבעלה וגם רק בדבר המק"ט עפי"ד הכ"מ שהקשה הא הוי ס"ס ותי' דבשוק ש"ט לא עברה. וא"ל דעברה ולאו אדעתא א"כ ה"ל נימא ארגשה ולאת"ד והדרינן לרוב דמים מן המקור וליכא ס"ס וא"ש דברי הכ"מ. אלא דאכתי י"ל בשלמא עברה בשוק ש"ט ולאו אדעתא דהוי מלתא דלא רמי עלה ומה להשגיח אם עברה בשוק ש"ט א"ל. משא"כ הרגשת גופה לטומאה וטהרה בוודאי עיניה ולבה שם כל הימים ולא שייך כ"כ ארגשה ולאת"ד והדרה קל"ד דהו"ל ס"ס. אמנם באשה עסיקה בטהרות בבגדים המקבלים טומאה צריכה שפיר לתת לב על מקום עמידתה וישיבתה כי חוששין אפי' לספק רוקין המצאים ולדם נבילה ושרץ והוי שפיר מלתא דרמי עלה אם עברה או לאו. ואי אפ"ה תימא דעברה ולאת"ד ה"נ נימא ארגשה ולאת"ד דתרווייהו מלתא דרמיי' עלה הוא וא"כ אזדא לה ס"ס ושפיר טמאו כתם בבגד המקבל עכ"פ אפי' רק טומאת נגעים שצריכה לתת לב שלא תבא לידי נגע לכן אדמדם והנה הרב אב"ד הוא ס"ל דלא אמרו כתמים אלא לטהרות ולא לבעלה והראב"ד תמה עליו [מסוגי' זו] הא אמרינן אין לך אשה שטהורה לבעלה אע"כ לבעלה נמי חיישינן לכתמים. אמנם עפי' הנ"ל פכ"פ לדקו דברי הרב אב"ד בהא שתחילת גזירת חכמים היתה כשהי' עוסקים בטהרות מטעם הנ"ל וממילא נאסרה נמי לבעלה עיי"ש א"כ לפי"ז א"ש דדברי התת"ס כתוב הדר בלשון הגמ' ממש לדברי חבירי אין סוף שאין לך אשה שאינה טהורה לבעלה ואין לומר דאיה"נ לבעלה באמת לא שייך דין כתמים דאיכא ס"ס. וכדעת הראב"ד הנ"ל ע"ז אמר שאין לך כל סדין וסדין וכו' א"כ מוכרחין לטמא הסדין לענין טהרות דשם ליכא ס"ס דמלתא דרמי' עלה הוא אם עברה בשוק ש"ט או לא וכנ"ל א"כ ממילא נאסרה נמי לבעלה כדברי התת"ס וא"ש:

אמנם בס' שירי טהרה תשובה ט' סעיף ה' השיג הרבה מאד על תשו' חת"ס הנ"ל וז"ל מש"כ בטעם היתר כתמים על דברים שאינם מק"ט וכו' תמוה אטו בלבשה תלי' מלתא הרי אפי' אם מלובשת בגדים המק"ט מ"מ אם מצאה כתם על דבר שאינו מק"ט טהור וא"כ לא שייך ה"ט. ולכך דבריו תמוהין למעיין בו עכ"ל וגם גוף הדין אי תלינן בזה"ז דלא שכיח מאכולת כגרים הניח בל"ע:

עוד הביא שם בתשובה כ"ב קושי' על הסי' הר"ן הנ"ל שכ' דכיון דמה שנמלא על הבגד טמא גזרו גם עלי' שלא יבא לטהר הבגד דלמה לא נטהר באמת הבגד ואי משום דהבגד טמא טומאת ערב עכ"פ מוכח דמק"מ טמא א"כ גם טמאה טומאת ערב עכ"פ והו"ל לומר בשביל הוא גופא שלא יטעו לטהר לגמרי ואין לומר דבה הוי טומאת בית הסתרים כמש"כ בנוב"י סי' כ"ב ז"א דנעלם ממנו דברי התוספ' דף ע"ו ד"ה במקור מק"ט. ודברי הר"ן פי' יולא דופן דף מ"א ע"ב ד"ה מקור מק"ט. והוא ז"ל כתב דאין שום סתירה לנוב"י ולא קושי' על הר"ן דאין כוונת התוספ' דהאשה טמאה מכח דם המקור רק כוונתם על גוף הדבר. איך שייך לומר מקמ"ט הא הוי טומאת ביהס"ת ולמה הוי מקמ"ט ועל גוף המקור הקשו כן וע"ז תירצו דהוי הלנ"מ. אבל האשה לעולם טהורה ותדע דאל"כ למה התחילו להקשות דהיכן מפורש בש"ס דהאשה טמאה הרי לא קאמר רק דהאשה טהורה והדם טמא והיינו לטמא אחרים אבל היא טהורה באמת ותדע דלשון הש"ס משמע כן דאל"כ הול"ל דרכי סבר האשה טהורה מ"ז וטמאה טומאת ערב דמקמ"ט ולמה אמר האשה טהורה ודם טמא בע"כ דהאשה טהורה לגמרי רק דהדם טמא ומה התחילו להקשות דלמא הכוונה לטמא אחרים בע"כ דקושייתם באמת הוי כן רק על גוף המקור למה מק"ט וע"ז כתבו דהוי גזיה"כ וכן יסי' כוונת הר"ן הנ"ל. וא"כ מיושב קו' על הר"ן עיי"ש שהאריך פוד בזה:

[י"ד] **דף נ"ט ע"א לא להקל** א"ד תורה וכו' וכתמים עלמם דרבנן כי העדות ביוסף דזה הלשון אין לא ביאר כלל דעיקר שאלת התלמידים הי' אמאי מיקל כ"כ בכתמים וע"ז השיב להם ר"ע שכתמים דרבנן וא"כ מה חידש להם שכתמים אינו רק שלא להקל עד"ת דהיינו נדה גמורה אבל כתמים עלמם דרבנן. ותוכן דבריו למש"כ הש"ך סי' ק"י וטו"ז סי' ק"א לענין גבינות של עכו"ם דכל שגזרו חכז"ל משום חשש איסר בגופו נעשה כוודאי איסר תורה א"כ בכתמים אם נימא דגזרו דלמא ארגשה ולאאת"ד שוב נעשה כוודאי איסר תורה וא"כ שוב אין להקל בשום ספק וע"ז חידש ר"ע דעיקר הגזירה הי' כדי שלא להקל ברואה דם ממש די"ש חשש בכל הרואות דם נדה דשמא לא

לא תרגיש לפי דעתה שתתלה בהרגשת מ"ר או דארגשה ולאח"ד ע"כ גזרו חז"ל דאף שלא בהרגשה טמאה. וכדעת התוספי' דלעיל. אבל בכתם אין בו משום לתא דאורייתא והו"ל כמו ציר דגים וכדומה דכל שאין בו חשש תורה הו"ל רק ספיקא דרבנן. וזה שאמר וכתמים עצמם דרבנן לכך הקילו בספיקה. וזה שאמר ג"כ דם ולא כתם עכ"ד:

עוד כי שם דמדברי רש"י נראה שהבין דלא להקל הוא במקום ש"ן כדי שלא להקל עד"ת כמו ואפר כירה מוכן היא שפירושו שאפר עכ"ל:

פרק תשיעי

[א] דף נ"ט ע"ב בדין איש ואשה שעשתה צרכי' הדברים ארוכים וכולם תלו זיינם בסוגי' זו. ועיי' שו"ת בית אפרים יו"ד סי' מ"ו מבאר כל חמירא בשמעתי' דהכא. ועיי' בשו"ת משיבת נפש להגי' מפלאצק בסי' י"ג בדיני נדה מבאר ג"כ בשיטת הסוגי' נכון מאד. וגם בנוב"י וחת"ס ועיי' בשו"ת פלאי הנדפס עם הדגול מרבבה קמא בסי' נ' ד' ולא רציתי להכניס ראשי במקום שגדולי בעלי תשובה הנ"ל עומדים. והרוצה לבא לעמקה של הלכה יעמוד על דבריהם ובאורם יראה אור גדול:

ובמה שעמדו כל האחרונים לשיטת הרשב"א בתשו' סי' ת"א [ועיי' נחל אשכול סי' מ"ג ס"ק ט"ז] דס"ס עדיף מרוב או עכ"פ כרוב וכי היכא דמהני רוב נגד חזקה ואפי' באיתחזק איסור ה"ה בתרי ספיקא שרי' אפי' באיתחזק איסורא. א"כ האיך אזיל ר"מ בתר ס"ס הא ר"מ חייש למיעוטא וגם בממון דלא אזלינן בתר רוב ל"א בתר ס"ס עיי' פ"י והפלא"ה כתובות דף ט' ויש רצו לומר דס"ס הוא כמו מיעוטא דמיעוטא דאפי' ר"מ לא חייש. ובאמת נראה כן למש"כ הרשב"א דס"ס עדיף מרוב ממילא הוי כמד"מ. אבל מצאתי בס' כסף נבחר כלל קכ"ד אות ד' כתב וז"ל ואני אומר דאע"פ דס"ס לא עדיף מרוב מ"מ הוי כמו רובא דאיכא קמן וכהא אפי' ר"מ מודה כמו שאמר ר' יוחנן בנדה דף כ"ט דר"מ מתיר ס"ס עכ"ל ועיי' בס' מהר"ם בנעט דף ס' עמוד ג' מש"כ בזה:

ועדות ביוסף הקשה דהס"ס אינו מתהפך דאת"ל מן המקור שוב טמאה. וע"כ כמש"כ הש"ך דצריך לדון מתחילה דלמא מאיש ובאמת זה צ"ע למש"כ הש"ך דכאן הספק אם הדם מן האיש או מן האשה [ומה גם דלר"מ דחייש למיעוטא בוודאי ל"ש דברי הש"ך דעכ"פ ספק הוא ואף דל"ש כלל מ"מ ר"מ חייש למיעוטא]. מיהו י"ל דיותר יש לדון דמן האיש הוא דהרי לא ארגשה ואף דיש לתלות דאימר הרגשת מ"ר הוא מ"מ זה מסתבר יותר לחוש דמן האיש הוא דהרי בלא הרגשה בא. ולפי"ז מדרבנן וודאי טמא. ומיהו שוב הו"ל ס"ס בדאורייתא וחד ספק בדרבנן עכ"ד. [ועיי' שו"ת חת"ס סי' קמ"ד באמצע והתשובה שכ' בס"ס זו גרוע עיי"ש]:

ועיין לחם ושמלה סי' ק"ן ס"ק ל"ט. ובסוף דבריו שם כתב דראוי לתת לב בסידור המשניות. פרק הרואה כתם מדבר כלו מדיני כתמים וכן הפרק שלאחריו דהיינו פי' האשה מדבר ג"כ מדיני כתמים עד דסיים לכלהו. והמשנה ראשונה האשה שעשתה צרכי' לשיטת התוספי' ר"מ מטמא משום נדה ור' יוסי' מטהר לגמרי א"כ אין לו ענין לדיני כתמים ומה ראה רבינו להפסיק במשנה זו בין דיני כתמים. ובשלמא למ"ד דר"מ אינו מטמא אלא משום כתם וגם לר"ח דס"ל דר' יוסי מטהר משום נדה ומטמא משום כתם א"ש דתני לה הכא משום דהלכתא כוותי' אבל לשיטת התוספי' ל"ע עכ"ל:

ולעי"ד לפי"מ שכתבתי לעיל כפי הקדוש במשנה הקודמת דרע"ק חידש דעיקר הגזירה הי' שלא להקל ברואה דם ממש וכו' וזהו שאמר וכתמים עצמם דרבנן לכך הקילו בספיקא. וזהו דם ולא כתם עיי"ש א"כ לפי הנ"ל דכאן הוי ס"ס בדאורייתא. ומדרבנן ליכא ס"ס דאפי' בלא הרגשה טמאה מדרבנן. א"כ אין לסתחיל מהאיש דשוין הם שגם בלא הרגשה טמאה אבל כיון שהוא רק מדרבנן די בספק א' זה גופה דעכ"פ ספק אחד הוי זה הס"ס. א"כ שני משניות אלו דראש פרק זה עם המשנה דסו"פ הרואה מיסך שייכי דאי לאו משנה הקודמת שחידש רע"ק דלא גזרו חכמים בלא הרגשה דלהוי בוודאי איסר תורה. הוי מחמרינן גם כאן כיון דלגבי דרבנן ליכא ס"ס וכנ"ל והוי רק חד ספק ולא מהני דהוי בוודאי דאורייתא משא"כ השתא דאמרינן דהוי רק כציר דגים וכנ"ל שפיר מהני כאן לגבי דרבנן חד ספק ג"כ ועי' לחם ושמלה סי' ק"ן ס"ק מ"ו דבתולים הוי כמו כתם עיי"ש ומטעם זה גופא גם נדון משנתינו הוא כמו כתם ובהדא גווני הוי כדין כתם וכנ"ל ודו"ק:

[ב] בחי' ר"ן ובתשו' מובא בכ"י פי' קושי' הגמ' מ"ש עומדת דאמרינן מ"ר הדור וכו' דלר"מ פריך כיון דר"מ חייש למיעוט א"כ יושבת נמי נימא מ"ר הדור וכו' עיי' סד"ט וחי' חת"ס ופל"כ שעמדו לפלפל בדבריו וכולם הקשו הא ר' יוסי' נמי חייש למיעוט ביבמות דף ס"ז. [והנה כזה כבר הבאתי לעיל דף י"ח ד"ה רוב תינוקת דר"י לא חייש למיעוט רק לכתחילה] והמי נדה הקשה דמה פריך מזקנת נמי דלמא בתר דתמו מי' וכו' הא באמת לא הרגישה רק משום שמא הרגשת מ"ר הוא כדלעיל וזהו בעומדת אבל ביושבת לא חיישינן דא"כ למה לא ארגשה:

ועי' מהרש"א דף ל"ט שכ' בתוספ' שם דלר"מ דחייש למיעוטא מה"ת גם במיעוטא דמיעוטא מדרבנן. ולפי"ז דלר"י דלא חייש למיעוטא מה"ת רק מדרבנן א"כ כאן דהוי מיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"י ופריך רק לר"מ דחייש למיעד"מ עכ"פ מדרבנן ומיעוטא דמיעוטא עכ"פ בא שלא בהרגשה. [ועיי' עדות ביוסף. ובס' זכרון שארית יוסף להגי' מהרי' מפוזנא.] ואכמ"ל ודו"ק:

[ג] במשנה השאילה חלוקה לנכרית וכו' תולה בה פירש"י ואח"כ לבשתו היא ומצאה עליו כתם וכי' בחי' סד"ט וז"ל ר"ל דאפי' נמצא הכתם אפ"ה תלינן ול"א דהך דאישתכח כתם גבה תתקלקל ולא תלינן אלא היכא דאישתכח אצל העו"כ והנדה לכך פירש"י לרבותא דאפי' נמצא הכתם אצלה אפ"ה תלינן וכדמסקינן לקמן אליבא דר"י עכ"ל:

ובחי' חת"ס כ' וז"ל רבותא קמש"ל דאע"ג דנמצא הכתם ברשותה והגוי' נמי היתה רק שואלת אליו עי' מש"כ תוספ' דף נ"ח ע"א ד"ה לענין דינא עכ"ל. והרשב"א בת"ה כ' בהיפך שהגוי' היתה אחרונה נמי רבותא קמ"ל דהרי הכתם מסתמא יבש עי' תוספ' לעיל דף נ"ז ע"ב ד"ה הרואה. ודף נ' ד"ה ושרצים וא"כ מסתמא יש לתלות יותר

יותר

יותר בראשונה מבאחרונה אפ"ה תולה באחרונה היא הגוי' ודתנן לנכרי ואח"כ לנדה לא זו אף זו קתני ל"מ לנכרית דאין לה שום טומאה כלל מה"ת אלא אפי' לנדה דעכ"פ הדם טמא ואי תלינן בהנדה שלבשתה מאתמול א"כ כל מה שנגע בהחלוק מאתמול טמא משום דם נדה שבו וגם אתתא דא טמאה עכ"פ טומאת ערב מפני שנשאה דם נדה והו"ל חזקת טומאה והוו"א לטמאה לגמרי כמי קמש"ל כ"כ החת"ס בחי' עיי"ש:

[ד] דף ס' ע"א בגמרא לפיכך דרכי ל"ל מ"ד השוא

דאיסתכח וכו' המשל"מ הי' א"ב הקשה לשיטת רש"י הנ"ל דמיירי שנמצא הכתם אצל הטהורה א"כ מה אריי' דנקיט הא' חידושא גבי שמ"י היכא דשתיהן טהורות לגמרי הי' לו ללמדינו דשתיהן מקולקלות אע"ג דנמצא הכתם גבי אחת מהן עיי"ש:

ולע"ד נס"ד ליישב בדבר נכון. לפימש"כ הטו"ז סי' ק"ן ס"ק ל' דהיכא דאין נפק"מ בבדיקתה אמרינן דלא בדקה שפיר [וכזה כתב המהר"ם רפ"ק דמכילתין הבאתי לעיל דף ד'] עיי"ש א"כ י"ל דבשניהן טהורות פשיטא דשתיהן מקולקלות דל"א בזה כשעת מציאתן עיי' היטב בלחם ושמלה סי' ק"ג ס"ק כ"ז וכיון דשתיהן שוות שתיהן מקולקלות משא"כ בטהורה נגד שמ"י יש חילוק גדול דהשומרת נפק"מ בבדיקתה ובדקה שפיר והי' לנו לומר שלא נקלקל רק הטהורה משום שאין נפק"מ בבדיקתה ולא בדקה תלינן יותר בה קמש"ל דגם בזה מקלקלין שתיהן ומכש"כ בשתיהן טהורות שאין סברה כלל באחת יותר מבחברתה ששתיהן אין נפק"מ בבדיקתן פשיטא דשתיהן מקולקלות וא"ש:

ובעדות ביוסף לקמן דף ס"א במשנה שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות הביא קושי' אביו הגאון ז"ל (בעהמ"ח ס' בית אל) דלפימש"כ הטו"ז הנ"ל א"כ כאן דבין כך ובין כך השלישית טמאה א"כ שוב אין נפק"מ ואמאי נטמאו הראשונות ותי' הוא ז"ל דנהי דאמרינן דלא בדקה יפה אבל אינו ברור רק דמספק א"א לטמא את האחרת והו"ל ספיקא דרבנן ולקולא אבל כאן דכל השלשה בדקו ומצאו טהורות וא"א לטהר כולם דהו"ל תרתי ספיקות דסתרי אהדדי ובכה"ג אף בדרבנן מחמירין עכ"ד וגם על הרשב"א הנ"ל הקשה המשל"מ עיי"ש היטב באריכות נפלא שהאיר עינייס בכל סוגי' זו ברש"י ותוספי' ועי' בחי' הד"ט ובלחם ושמלה סי' ק"נ ס"ק מ"ד ומ"ה ותלך לבטח בביאור כל חמירא בהלכה זו:

[ה] ע"ב בגמרא אמר ר"י אמר רב והוא שבדקה וכו'

הכר לה ככר פדא וכו' עיי' היטב בשו"ת בית אפרים חיו"ד סי' נ"א ביאור מתוק בטוב טעם ודעת אלקים תמלא שם. ועי' נחל אשכול סי' מ"ב אות י"א שהאריך ג"כ כאן עיי"ש היטב ודו"ק:

[ו] תוספת ד"ה במטלניות שאין בהם וכו' עיי'

ברא"ש שכ' ואע"ג דאתי מדבר המקו"ט וכו' כי זה ליישב קו' התוספי' דהכא ותירץ דקמש"ל אע"ג דאתי מדבר המקו"ט והו"א דמקבל כתמים כמו גבי סוכה דפסולין לסכך מחמת שהי' מקודם מקבלים טומאה קמש"ל דהכא אינו כן כ"כ בס' ב"א חדר ג' אות ל"ט ועיי' בשו"ת קול ארי' חיו"ד סי' כ"ה בדין דבר שאינו מקו"ט שמיישב דעת רש"י דלעיל דף כ"ח ע"א מתוק מדבש עיי"ש ועי' נחל אשכול סי' ל' ס"ק ז':

[ז] דף ס"א ע"ב תוספת ד"ה לא ימכרנו וכו'

הראיי' משער נזיר תמוה מאד דלמה הוצרכו לראיי' לזה שיבטל ברוב הלא דינא דאו' ודרבנן שיבטל ברוב ומה"ת לא יתבטל ברוב עד שנצטרכו להביא ראיי' דשייך להקשות דליבטל ברוב וביותר חידוש גדול דלמה הביאו תי' הגמ' דשם בליפורתא מה הצטרכות יש לקושייתם לסיוע מתי' הגמ' ויגעתי עד שמצאתי בס' בית אל חדר ה' אות כ"ד פי' לזה וז"ל לכאורה י"ל הא דהקשו התוספ' דליבטל ברוב דהא הישראל ארג בו כלאים וא"כ הו"ל מבטל איסור לכתחילה ואסור אפי' בדיעבד להמבטל ובזה הי' אפשר ליישב קו' התוספ' על רש"י דלא פירש כפשוטו דאם הי' ניכר הי' מותר למכרו לנכרי דלא קנו לי' ישראל ולהכ"ל י"ל דשפיר הישראל יקנהו ממנו דהישראל יחשוב שהנכרי ארגו ונתבטל ברובו דגבי נכרי לא שייך אין מבטלין ואמנם י"ל דלכך הביאו התוספ' ההוא דגבי שער נזיר דפריך ולבטל ברובו דשפת יתר הוא וללא צורך אך התוספ' הוכיחו מזה דא"א לומר כמש"כ דא"כ מה פריך שם הא שם נ"כ י"ל כן דהוי מבטל לכתחילה ועכצ"ל דעכ"פ מותר למכרו לנכרי ואין חשש שמא ימכרנו לישראל דאפי' יקנהו ממנו ישראל אין איסר דהא לא נתבטל בשבילו עיו"ד סי' צ"ט ובפר"ח. אמנם י"ל דבשער נזיר פריך שפיר דהא משני שם כאן בשק כאן בשער פירש"י דבשק ישרף דאם יקבר יש חשש שימצאהו ישראל ובזה וודאי קשה דאף דימצאהו ישראל הוי רק איסר דרבנן דמה"ת נתבטל ולמה נחוש כ"כ למציאה רחוקה שימצאהו ישראל במידי דרבנן אבל לפי"ז מה משני בליסורתא דהוי דבר חשוב ולא בטיל הא דבר חשוב הוא רק דרבנן ומה"ת נתבטל וא"כ הדרא קו' לדוכתא אמאי חיישינן שמא ימצאהו ישראל ועי"כ דליתא לזה וא"כ א"ש הוכחות התוספ' ושפיר הקשו וגם הוצרכו להביא הא דליפורתא להחזיק קושייתם עכ"ד:

ובשו"ת חת"ס חיו"ד סי' ל"ו אחרי ביאורו לדיני הכה"ת סיים וז"ל ועיי' בתשו' הרשב"א סי' רנ"ט בדברי השואל שמיישב קו' התוספ' דכיון שאפשר לעמוד עליו ע"י לביעה לא שייך ביטול ול"ל דהתוספ' והרא"ש שלא תירצו כן ס"ל דלביעה אינו מועיל לכלאים דאורייתא דאימר נתר אמרינן ולא וודאי. ונעלם זה מהטו"ז יו"ד סי' ש"ב סוס"ק ג' עכ"ל החת"ס אבל ברש"י כאן ד"ה לובעו ומותר מבואר בהדיי' דלאו ספק רק וודאי שכי ואי לא מינכר בלבעה וודאי נפל עיי"ש ועי' היטב בס' שב שמעתתא להגי' בעל שמן רוקח ספר האחד עשר אות ז' שכ"כ עיי"ש וכ"כ הר"ן בשמו ובשם הרמב"ם דהעברת סמנים הוא להתיר אשה לבעלה לא רק לטהרות פיי' סנהדרין ר"פ ד' מיתות ועיי' לקמן דף ס"ב ע"א תוספ' ד"ה העבילו דלרש"י הר"ז וודאי לבע א"כ שוב יפול תי' השואל לדעת רש"י על קו' התוספ' וכ"ל והנה רש"י ד"ה שאבד כי חוט נמר בבגד הפשתן כי פל"כ שרלה לבאר

לבאר בזה שלא נפרש שאבד בו כלאיים שחוט שהוא כלאיים דהיינו שזור מצמר ופשתים נאבד בבגד של צמר גפן כמו שמשמע פשטות לשון כלאיים דהכא ע"כ א"א לפרש כן דא"כ יקשה קושי' התוספ' דליבטל ברוב דלא שייך תירוצם כיון דגם כאן האיסר מעורב בהיתר ולכן ע"כ צריך לפרש דאיירי שאבד חוט היתר בבגד של היתר וע"י תערובות נעשו כלאים אמנם צ"ע באבד חוט שזור מצמר ופשתים בבגד של צמר או של פשתים אם שייך בזה ביטול כיון שכבר ניכר האיסר קודם ביטול אם נדמה זה לביטול שאר איסורים או נימא כיון דהשתא הבגד של היתר נעשה כלאיים עם האיסר לא שייך בזה ביטול עכ"ל:

ולפי מש"כ הדבר מבואר דלרש"י ורמב"ם העיקר כתירוץ השואל דכיון שאפשר לעמוד ע"י צביעה לא שייך ביטול א"כ אין נפק"מ בין חוט שזור מצו"פ או של צמר לבד דבכל ענין מקרי דבר הניכר ע"י צביעה וגם לא שייך כל פירושו של עלי"כ ברש"י דבלא"ה לא קשה קו' התוספ' לרש"י וכנ"ל:

ועי' בברוך טעם שער התערובות פרק א' בהג"ה מרבינו הקדוש בעל דברי חיים זי"ע אות ב' דמשם יתבאר ספיקו של עלי"כ עיי"ש ובפרק ב' שם בביאור דברי הט"ז בש"ך יו"ד סי' רצ"ט עיי"ש ועיי' בשו"ת קול ארי' חיו"ד סי' פ' בביאור דין בגד שאבד בו כלאיים ביאור רחב שיש בו כדי לרוות צמאון המעיין בעין יפה עיי"ש באורך נפלא:

ובענין מצות א' בטלות לע"ל עיי' שדה חמד חלק תשיעי סי' כ"ג:

[ח] בתוספות ד"ה אבל עושין אותם וכו'

ואם ישים למי שהי' לו בחייו ולא למי שלא הי' לו יתביישו המתים וכו' ולא זכיתי להבין למה יתביישו המתים דממנ"פ אם הוא חלוק לבושה מי מעכב על ידם שלא ילכו בציצית ומה לנו לבושתם בשלמא שם בנדות חיות מתביישות כדאיתא שם שאף במיתתן משונים משאר אנשים אבל כאן מה לבושת של המתים יעשו ויעשו להם ציצית ולא יצטרכו לבייש הא הוי דבר שאפשר בתיקון ומצוה רבה עד מאד ובתוספי' הרא"ש הלשון מתוקן יותר שכ' וז"ל ואי תימא יעשו לאותו שהי' לו בחייו נמצא אחרים מתביישין וכי תימא דנכספו מפני שעשו עבירה בחייהן הא ליתא דאין כ"כ עברה דלא חייבה תורה לעשות ציצית אלא מי שיש לו טלית בת ד' כנפות וכו' עיי"ש ונראה בהדי' מדבריו שהכוונה שהמתים יתביישו שאין להם ציצית ולאלו יש להם ציצית שהרי כ' בלשונו דנכספו מפני שעשו עבירה בחייהן הרי שכוונתו שהמתים יתביישו ודו"ק

[ט] בד"ה שוע טווי וכו' וקשה דא"כ כלאיים בציצית היכא משכ"ל

עיי' ישועות יעקב באו"ח סי' ט' ובשו"ת קול ארי' חיו"ד סי' כ"ה עיי"ש והלכתא יש ג' שיטות לרש"י ליכא שעטנז דאורייתא כי אם בשוע וטווי נו"פ יחד ואח"כ ארג אותם ולרמב"ם בשו"ע נו"פ לבד יעשה מהם לבדים ג"כ אסור מדאורייתא וכן בטוי' ואורג יחד ולר"ת אפי' שוע כל חוט צמר וכל חוט פשתן לבדו וטווה כל חוט לבדו ושזר כל חוט לבדו ואח"כ חיברם ע"י קשירה או ע"י אריגה הוי שעטנז דאורייתא ודו"ק:

[י] דף ס"ג ע"ב בגמרא אמר ר"ה ב"ה אמר שמואל

הרי אמרו לימים שנים לווסת אחת למה שלא מנו חכמים וכו' אמר לי' אביי מאי קמ"ל מתניתין הוא וכו' ובס' שב שמעתתא להג' בעל שמן רוקח השער הששי אות כ' כ' וז"ל קשה לכאורה על אביי דאי ממתניתין הוו"א דדווקא לתנא דמתניתין דס"ל דגם לווסת הגוף כגון מפהקת ומעטשת צריכה ג"פ לכן ס"ל דגם בהנך צריכי ג"פ. אבל לתנא דברייתא דס"ל דבווסת הגוף סגי באחת ה"נ גם בהני סגי באחת משום דדמה שוין לווסת הגוף ושפיר קמ"ל שמואל דגם לתנא דברייתא דס"ל לימים שניים לווסת אחת אפ"ה בהני צריכי ג' לפי שאינם ווסת גמור וכמש"כ תוספ'. ונ"ל דעיקר קו' אביי הוא כיון דבלא"ה לא קיימ"ל כהאי ברייתא ועיקר הדין כבר נשמע ממתניתין דבהנהו צריך קביעות ג"פ א"כ אין נפק"מ במה דמבאר דגם לתנא דברייתא הדין כן ומשני לאתויי אכלה שום וכו' וקמ"ל דגם בהני צריך קביעות ג"פ. אך ק"ק דהא כש"כ הוא דכיון דגם בווסת הגוף צריך ג"פ ומכש"כ הני דע"י מעשה הם ודוחק לומר דקמ"ל דמהני בהו קביעות ג"פ עכ"ד שם ועיי' באות שאחר זה. שיתבאר שאין זה דוחק רק העיקר הוא כן דהא קמ"ל.

[יא] בתוספות ד"ה לימים היינו כרבי וכו' מודה רבי דבעי

ג' זימני כ' העל"כ וז"ל מזה נראה דדעת התוספ' דרבי הוא המ"ד הרי אמרו וכן ס"ל לתוספ' לקמן דף ס"ו ד"ה ונאמנת. אבל הר"ן ס"ל הכא בשמעתין דתנא אחר הוא דס"ל בווסת דימים כרבי אבל במה שלא מנו חכמים פליג עליו וא"כ שפיר י"ל דרבי לא מחלק כלל וכן י"ל דהיא שיטת רש"י לכן ל"ק מה שהקשו התוספ' שם לקמן עכ"ל:

וראיתי בשו"ת שערי צדק חיו"ד סי' קל"ב שכ' להסביר למה לווסתות א' שהכוונה כמש"כ התוספ' לעיל בדיבור הקודם דצריך דווקא הרבה פעמים זה אחר זה וא"כ הא גופה חזקה מקרי להיות ווסתה וא"א לתלות במקרה עד שאני תמה למה באמת גם לדידן דקיימ"ל כרשב"ג דבעי ג"פ למה לא קיימ"ל בהא דווסתות אחד כהך ברייתא ועיי' בב"י סי' קפ"ט דהא ווסתות הגוף הרבה פעמים הוא. ולהוסיף ע"ז נלענ"ד דתלי' בפלוגתא ר"מ ור"י בפ' כיצד הרגל דף כ"ד ע"א אי קירב נגיחותיו הוי כריחק נגיחותיו אי לא והך ברייתא אתיי' כר"מ דכש"כ קירב נגיחותיו ולכן גם ווסתות הגוף בזא"ז ביום אחד חשוב כווסת הימים הנפרדים ואנן קיימ"ל כר"י דבכהא"ג לא הוי חזקה עכ"ל ועיי' או"ח בטו"ז סי' קי"ד ס"ג י"ג ובמג"א ס"ק י"ג ומחהש"ק שם ובחכמת שלמה שם לענין הדמיון לפלוגתא דר"מ ור"י עיי"ש היטב.

והנה שם איתא אמר ר"נ ארחב"א הלכה כר"י במועד שהרי ר' שמעון מודה לו וכו' ולימא מר הלכה כר"מ במועד שהרי ר' שמעון מודה לו אמר לי' אנא כר"י ס"ל דר' יוסי נימוקו עיי"ש ולדעת התוספ' דרבי הוא א"כ ס"ל כר"מ דקירב נגיחותיו לא כש"כ ורבי ור' יודא ורבי ור"מ הלכה כרבי. א"כ אף דר' יוסי נימוקו

עמו

עמו מ"מ הרי רבי ור' שמעון דס"ל כר"נ נימא דהלכה כר"מ וי"ל דזה הי' מוכרח להר"ן לנטות מדרך התוספ' לומר דתנא אחר הוא ולא רבי וכיון דלא מנו משו"ה פסקינן כר' יוסי ור' יודא דנימוקו עמו כנלענ"ד ודו"ק:

ובנחל אשכול סי' ל"ד ס"ק י"ג כוז"ל ומפרש בגמ' מאי שלא מנו חכמים לאתויי אכלה שום וראתה. אבל במאי דאתמר במתניתין סוף דיני ווסת הגוף. וכן כיוצא בו אמר לאתויי ראשה ואיברי' כבידים עלי' ולא קאמר לאתויי אכלה שום וראתה. הייט דאכלה שום לא מקרי ווסת הגוף כהני דמתניתין וכ"כ התוספי כיון דאכלה שום לאו ווסת גמור אפי' לרבי בעי ג"פ. ומש"כ הב"י דמתוספ' משמע דהוי ווסת הגוף לענ"ד לא משמע מידי אחרי מהכתה"ק שהם כתבו לשמואל דאמר אכלה שום שלא מנו חכמים צריך ג"פ. והקשו למה לא אמר קפילה. ותירצו קפילה הוי אונס גמור שבא ע"י טורח. ואכלה שום לא השיב טורח כמו קפילה. והכריחו לחילוק זה לשמואל אבל למתניתין ולחכמים שלא מנו אכלה שום אין אנו צריכין לדחוק בחילוק זה. אלא אמרינן דהוי כקפילה ואף לשמואל דעדיף מקפילה מ"מ ווסת הגוף לא הוי דזה די בפ"א. ולזה צריך ג"פ עכ"ל:

ומזה מבואר דמה שתפס הש"ס הנ"ל שבאות הקדוש לדוחק שיסמיעינו דמהני בהו קביעות ג"פ אינו דוחק כל רק אדרבה מוכרח ומבואר שכן הוא האמת דלתנא דמתניתין הוי אכילת שום כקפילות דלא מהני בהו קביעות כמש"כ התוספ'. ותנא דברייתא קמש"ל דעכ"פ אינם כמו קפילות ומהני קביעות ג"פ רק דלא הוי לגמרי כווסתות הגוף שיהי' די בפ"א אפי' לרבי. אבל אי לאו דאשמעונן הוו"א דהוי כאונס דאפי' בכמה פעמים לא קבעה וכמש"כ התוספ' וז"פ. ודו"ק.

[י"ב] **רש"י ד"ה בתוך** ווסתות בווסתות דגופא קאמר ז"ל הענ"ל הוצרך לפרש כן דאי בווסתות דיומי הרי רק ר"י ס"ל אף ימים ושעות ווסתות מכלל דלת"ק בווסתות דיומי אסורה בכל העונה וכן מבואר בפוסקים דבווסתות דגופא לא אסורה רק בתוך זמן הווסת אבל בווסת דיומי אסורה כל עונת הווסת עכ"ל:

[י"ג] **ד"ה רבי** יודא כל היום שלה ומותרת לשמש וכ"כ הרע"ב והרז"ה. והראב"ד מפרש שלה היינו עונת הווסת שהיא אסורה לשמש. ועיי' בתוספי רעק"א שכי' שהראב"ד גורס במתניתין כל הלילה שלה דהיינו כל הלילה אסור. וכי' הענ"ל דזה א"א דא"כ מה סריך לקמן והתני' ר"י אומר כל הלילה שלה. ובאמת גם הראב"ד גורס במתניתין כל היום שלה כמבואר בדבריו ורק בפי' שלה הוא הפלוגתא כנ"ל:

וגם על דברי הרא"ש שהעתיק דברי הראב"ד יש טעות סופר שכ' והכרח הוא כהך סברא וכו' וזה אינו מובן שהרי הראב"ד מפרש כל היום שלה אסור ומתניתין איירי לפירושו בסוף יממא. ולכן נ"ל מש"כ מהא דתנן „מהא דתני'. ומש"כ ב' פעמים כל היום שלה נ"ל כל הלילה שלה:

אך שזה קשה לדעת רש"י ורז"ה דמה קאמר אבל לבעלה לא קמש"ל הא ע"כ א"א לפרש כלל לענין טהרות דמה שלה שייך בזה וכ"ל דמה דקאמר הוו"א הני מילי לטהרות הפי' דהוו"א דרבא פסק הלכה כר"י דווקא לענין טהרות אף דר"י איירי לענין בעלה ודוחק עכ"ד בקיצור. ולהראב"ד הא דאמרינן לא קשי' הא דרגילה לראות בתחילת יממא קאי אמתניתין והא דרגילה לראות בסוף ליליא קאי אברייתא. ולרז"ה ורש"י הוי איפכא. ודו"ק:

[י"ד] **תוספת ד"ה אסורה** וכו' הקשה בעל"כ דגם לר"י הוי מלי למיתנא כחדא בבא דאינה הוספת אלא בשעה ששית בלבד. ותי' אפ"י מש"כ תוספי לקמן בשם רשב"ם זמן המנחה ולמעלה היינו מחצי שעה שביעית ולמעלה ולכן אי הוי תני הוספת בשש שעות או בשעה ששית הוו"א דמסוף שעה ששית מותרת ולכן ע"כ צריך למינקט הלשון מתיר מן המנחה ולמעלה ואז הוו"א דעד המנחה אסור ולכן ע"כ צריך להשמיענו דלר"י משמשת ו' שעות הראשונות ולכן נקט בתרי בבא עכ"ד:

[ט"ו] **וה"ג"י והזרתם** את בנ"י וכו' דעת הפוסקים דקרא אסמכתא בעלמא דווסת גופא רק מדרבנן כש"כ סמל"ו. ובס' מלוא הרועים בהוספות חלק ג' דף ל"ד כתב דלא נצטרך לומר דקרא אסמכתא בעלמא דבאמת התורה ציותה להזיר אותנו מטומאת נדה ולעשות סייג בדבר והוא מש"כ והזרתם דקאי על נדה והוא כולל כל הסייגים והאזהרות שציותה התורה להחמיר בזה יותר משאר איסורין. וא"כ כיון דחכז"ל אסרו הווסת וחשבוהו כטומאת נדה ממילא חל עלי' אזהרת תוה"ק להזיר עונה אחת דהא דהתורה הזהירה על טומאת נדה להזיר סתם על כל נדה שיהי' הן ד"ת הן ד"ס על הכל מחוייבין אנחנו להזיר. נמצא דהפרישה זו מצד עצמה הוא דאו' דהתורה ציותה להזיר מטומאת נדה רק מחמת שהפרישה הוא ע"י איסור דרבנן ממילא דהפרישה הוא דרבנן והוי נ"כ בכלל סייג ועיי"ש באורך בטעם פרישה סמל"ו ובביאור שיטת האביאסף בדברים מתוקים [ועיי' בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' קע"ט וק"ל בדעת אביאסף והו"ז] ועיי' בנחל אשכול סי' ל"ג אות כ' בהורך בזה ובשיטת הנוב"י דעונה המל"ו הוא מה"ת עיי"ש:

ופה אמצא מקום לנאת קלת חון מכוונת החיבור. ולהעתיק מחי' לה' נדה השייך לכאן בסי' קפ"ד אם רגילה וכו' ולא קים לה שפיר וכו' והביא הש"ך לשון הרא"ש דכיון דווסתות דרבנן וכו' עיי"ש. ובס' שיורי טהרה הקשו לו מכאן על הנוב"י הנ"ל דעונה הסמוכה לווסת הוא דאו' א"כ לא שייך טעם הרא"ש ותי' וז"ל זה אינה סתירה דאין דבריו מוכרחין בזה דיי"ל אף אם ווסתות דאו' הוי כן דבשלמא אם ידוע זמן ווסתה ועיקר החשש שמא תראה א"כ בעת תשמיש בזה ל"מ חזקת טהרה דלהבא לא מהני חזקה אבל אם ספק אימתי מתחיל זמן ווסתה זה הוי ספק על העבר אימתי נקבע הווסת שלה א"כ בזה שפיר מהני חזקת טהרה ואמרינן דהשתא אחר הנס"ח נקבע ווסתה וא"כ גוף הווסת הוי רק אחר הכן שוב מקרי אינו סמל"ו עכ"ד.

ול"נ בס"ד דלא תלי' דין זה אי ווסתות דאו' או דרבנן לכו"ע דהרי שיטת רש"י בנדה דף ט"ו ע"א ד"ה דאו'. דאפי' למ"ד ווסתות דאו' הוא רק ספק ועיי' בזה בחוו"ד

בחו"ד סי' ק"צ ס"ק ג' שהביא ג"כ דברי רש"י אלו להלכה עיי"ש וכמ' נדה שם דף ט"ו וט"ז כי דתרי לישני בגמ' שם פליגי בזה עיי"ש א"כ אפי' אי ווסתות דאורייתא כיון דהוי רק ספק א"כ כאן הוי ס"ס ספק שמא לא תראה ואת"ל שתראה דלמא לא הוי ווסתה קודם הנה"ח אלא לאחר הנץ והוא ג"כ מתהפך דספק שמא עדיין לא הגיע ווסתה ואת"ל שהגיע ווסתה שמא לא תראה והרא"ש שהוצרך לומר הטעם משום ווסתות דרבנן ע"כ לא ס"ל כרש"י ורמב"ם בזה:

אך י"ל עוד דזה תלי' אי אמרינן ס"ס בדבר שיל"מ לפימ"ש הדגול מרבבה ביו"ד סי' רס"ו סעיף י"א להוכיח דהמחבר ס"ל דבדאורייתא לא מהני ס"ס בדבר שיל"מ אף דהמחבר ס"ל ספק מוכן מותר ביו"ט שני היינו משום דמוקצה דרבנן והרא"ש ס"ל דאף בדאו' ס"ס מותר בדבר שיל"מ עיי"ש שהמחבר הכריע כן מסברא דנפשי'. וכיון דכאן הוי דבשיל"מ כמש"כ בנחלת צבי סי' קפ"ז. א"כ להמחבר לא מהני הכא ס"ס דהוי ס"ס בדאו' לשיטת הנוב"י דעונה הסמוך"ו הוי דאו'. או למ"ד ווסתות דאו' וע"כ צ"ל כמש"כ הנחלת צבי הנ"ל שם דביאה הוי כמו טלטול ולא שייך עד שתאכלנו באיסור וכו':

ועפי"ד הנ"ל יש לעיי' במש"כ החוו"ד בסי' קפ"ז להקשות לפימ"ש התוספ' דף ס"ו ד"ה ונאמנת דרמ"ת לענין לאוסרה לבעלה לעולם הוי כמו ווסתות א"כ כמו בספק קודם הנץ החמה כיון דווסתות דרבנן מותרת לשמש כל אותה הלילה א"כ ה"נ כיון דלא הוי רק ספיקא אי ראתה דם מח"ת דהא אינה חייבת רק ח"ת א"כ הוי ספק אי התשמיש הוי ווסת והוי ספק דרבנן ותירץ דשא"ה כיון דנולד הספק בדאו' והחמרנו עלי' בח"ת א"כ אף אם בא אח"כ לידי ספק דרבנן אסור משא"כ התם דלא הוי ספק רק מחמת ווסתות דרבנן. ולהנ"ל יש ס"ס ספק שמא הוי ווסת או לא ואף אם הוי ווסת שמא לא תראה ולא שייך תי' החוו"ד דהכתי איכא ס"ס ול"ע בזה:

ובחוו"ד סק"ו הקשה על הש"ך דביהש"מ איתחזק איסורא א"כ אסורה בספק בלילה שלפניו וכו' דהעיקר כט"ז ס"ק דתולין הקלקלה בוודאי דהיינו ביום עיי"ש ולפימ"ש ז"ל לעיל יש ליישב דברי הש"ך דכיון דהוי ס"ס מה בכך דהוי איתחזק איסורא עכ"פ הוי רק ספק השקול דס"ס במקום דאיתחזק איסורא פושה אותו עכ"פ חד ספק כמש"כ הש"ך סי' ק"י בדיני ס"ס. ובהגהות אמרי ברוך על החוו"ד כ' ג"כ ליישב דברי הש"ך דכיון דאף בווסתות וודאי אין הפרישה רק משום ספק שמא תראה ע"כ לא דיינינן בזה דין איתחזק וכו' דהמעיין ברז"ה יראה דעיקר טעמו להקל מחמת דאין נקרא ווסת אלא בדבר ברור עיי"ש:

והנה הש"ך סי' קפ"ז ס"ק ט"ז הקשה איך משכחת סמוך לוסתה ותירץ בשם הפרישה דמשכחת בראייתה תחילת היום דמותר כל הלילה שלפני' והקשה עליו הש"ך דממנפ"ש דהא מה"ט מותר הלילה שלפני' דאינה מוחזקת לראות א"כ מכש"כ דהוי מומת תשמיש [והוא הדין דסעיף ב']

ול"נ דמשכחת לה ברווחא לפי הדין דסעיף ג' בספק קודם הנה"ח דמותר כל הלילה מטעם ספד"ר לקולא. וכיון דמכ"פ ספק הוי בלילה שלפני' אי ראייתה הוי מלד הווסת או לא. א"כ למשל אם ראתה בלילה שלפני' מחמ"ת אז נימא איפכא לקולא דהוי שעת ווסת והוי שמשה לווסתה. ואפי' אי נימא בשאר פעמים דאינה מלד הווסת אבל בראתה מח"ת כיון דרוב נשים אינם רואות דמח"ת וכמש"כ התוספ' דמה"ט רבי נמי מודה דבעי' ג"פ יותר מסתבר לתלות שהראיי' הוא מלד הווסת לא מחמת התשמיש והוי למפרע שימשה סמוך"ו כמש"כ הש"ך גבי קטנה:

ובעיקר הדין בזה ברואה דם בשעת תשמיש בלילה שלפני' אם נאמר באמת דלא הוי רדמ"ת מטעם הנ"ל דהוי כשימשה סמוך"ו או לא וצ"ע:

וזה רבות בשנים אשר הייתי בלוותא חדא עם הגאון הגדול מהר"י זלה"ה אבד"ק סעמיהאי [בהבדל בחל"ח] ואמרתי לפניו ככל החזיון הנ"ל והוטב בעיניו מאד. רק שהעירנו דכ"ז לפי דרכו של הש"ך. אבל למש"כ המנחת יעקב והפליתי והגהות אמרי ברוך להסכים לתי' הפרישה וכתבו דהא דמותרת בלילה שלפני' היינו לקולא והתירה בלילה שלפני, אבל לא לחומרא שתהי' בכלל רדמ"ת דאף דאינו עולה לראיי' בלילה מ"מ הוא מותרת ותולין ראיי' בווסתה דאיפשר הקדימה עצמה כפעם הזאת בראיית ווסתה וראתה בלילה שלפני' ולא חשבינן לה לרדמ"ת עיי"ש א"כ גם בלא קים לן שפיר אי קודם הנץ או לאחריו וראתה פעם א' מחמ"ת פשיטא דאין ראיי' דשמא הקדימה עצמה והוי שמשה סמוך"ו ודו"ק היטב:

ואחר העיון ראיתי בשו"ת משיבת נפש חיו"ד סי' י"ד שנשאל באשה א' שקבעה ווסתה תמיד ליל טבילתה קודם אור היום אם מותר לבא עלי' בליל טבילתה בתחילת הלילה כיון שצריך עונה סמוך"ו או דלמא כיון דיש בה פיגון יש להקל והשיב בתשובה שלימה ונאותה עיי"ש וסוף דבריו ז"ל הנה כי כן מוכח מכל הפוסקים שכתבו ברדמ"ת והיינו בשיעור ווסת. ואח"כ אין לה דין רדמ"ת וכן ממש"כ רמ"א בסי' קפ"ז ואם ראתה בג' ביאות שאחר טבילתה משמע בהדי' דאם ראתה אחר כל ביאה אין לה דין רדמ"ת ומותרת לבעלה אפי' אי קבעה לראות אחר תשמיש יותר משיעור כדי שתוסיע מוכח בהדי' דא"ל לחוש למצות פירוש של העונה. דאל"כ אפי' ראתה אח"ת נמי אסורה מטעם מצות פרישת עונה הסמוך"ו אף דבווסת הגוף מבואר בסי' קפ"ט סכ"ג דצריך לפרוש כל העונה שאחר הווסת. מ"מ מוכח דאם ראתה אחר התשמיש אינה חוששת. ואפשר לומר הטעם דבשלמא בווסת הגוף או בשאר ווסת צריך פרישה כיון שהרגילות של הראיי' באותה עונה חיישינן שמא תבא הראיי' באותה עונה או בשע"ת אבל בהוחזקה לראות דווקא אח"ת ומוחזקת שלא לראות בשעת תשמיש אין חוששין שתקדם הראיי' שרגילה לראות שעה אחר התשמיש ותבא בשע"ת שהרי הוחזקה לשמש מבלי ראיי' עכ"ד ועיי' בזה היטב בשו"ת חסד לאברהם מהדו"ת חיו"ד סי' מ"ד א"כ לפי"ד המנח"י הנ"ל באם אירע בנדון זה של השו"ת מש"נ שראתה באמת בשע"ת בש"כ דאמרינן שהקדימה ראייתה

ראייתה ואין מצטרף לגי׳ ראיות מחמ״ת. דאם אמרינן בשני עונות כן דהיינו בלילה הקודמות שפעמים מוקדמת כש״כ בעונה זו גופא שהוחזקה לראות באותה עונה אחית דוודאי מקדמת. ורק לאומרא שתחוש לפרושת עונה השמל״ו אמרינן שלא תקדים וכנ״ל והדברים האלו צריכים עיון רב למעשה. ועיי׳ בס׳ בית אל חדר ג׳ אות כ״ה מש״כ נ״כ כדברי הש״ך והמנ״י ס״כ עיי״ש ואכמ״ל

[טז] במשנה הירתה לימודה להיות רואה וכו׳ ובברייתא בגמ׳ הי׳ לימודה

להיות רואה בט״ו ושינתה ליום ט״ז ז״ל האשכול סי׳ נ״ה וסת הימים כיצד יש אשה קובעת וסת למספר הימים כדתנן במתניתין ובברייתא הי׳ לימודה וכו׳ שאם ראתה היום ואחר כ״ה והפליגה כך בג״פ שהי׳ בין ד׳ ראיות זו אחר זו כ״ה יום בין ראי׳ לראי׳ קבעה וסת לכ״ה יום וזה וסת הפלגה לימים וכו׳ מבואר מדבריו דברייתא זו דאיירי מווסת הדילוג לאו דילוג לימי החדש אלא להפלגה מימים בתחילה הי׳ וסת מט״ו לט״ו יום ואח״כ דלגה ומתניתין הי׳ לימודה וודאי איירי בהפלגת ימים כדפי׳ בגמרא דהאי ט״ו לטבילה הוא והנה דעת הש״ך סי׳ קפ״ט ס״ק ל״א דעונה בינונית הוא יום החדש עיי״ש והפליתי הביא ראי׳ נגד הש״ך דהא לרש״י אם הרחיקה ווסתה מעונה בינונית כגון שווסתה לל״א יום צריכה לחוש ליום ל׳ מחמת עונה בינונית וא״כ איך כתב רש״י כאן שינתה ליום י״ח הותרו כולן ואין לה אלא יום י״ט ופירש״י אפי׳ י״ח אינו נאסר וקשה הא יום י״ח הוא יום עונה בינונית לש״ך ולרש״י ע״כ צריכה לחוש לו אף שהרחיקה ראייתה. ובנחל אשכול בסי׳ ל״ד אות ח׳ כתב ע״ד הכו״פ וז״ל ואני תמה עליו שלפי הבנתו ברייתא איירי בווסת החדש ולרש״י אפי׳ י״ל ווסת חוששת לעו״ב תקשי איהו לנפשי׳ שסובר שעו״ב אינה (כמש״כ הש״ך) ליום ל״א לראייתה אלא ביום ל׳ לראייתה א״כ איך אמר בברייתא אינה אסורה אלא מי״ח ואילך הלא כשהגיע יום י״ז נאסר מחמת עו״ב שהוא יום ל׳ לראיי׳ שלפני׳ אע״כ ברייתא מיירי כמתניתין הי׳ לימודה לראות ליום ט״ו ושינתה ליום כ׳ שם הפירוש ט״ו לטבילה ושינתה לכ׳ לטבילה שהיא כ״ז מראייתה והוי הפלגה לימים כפירש״י וה״נ ברייתא בווסת הפלגה מט״ו יום לט״ו יום עד שבא להפלגה בדילוג ליום י״ח לטבילתה ואכתי לא בא זמן עו״ב דכל הימים שמונה בברייתא מוקדמים לעו״ב א״כ לדעת רש״י והאשכול מוכרח לומר דברייתא מיירי בווסת הפלגה עכ״ד:

[יז] דף ס״ד ע״א בגמרא לא קבעה לה ווסת כי

עלי״כ ח״ל לא ידעתי מאי קמש״ל בזה פשיטא היכא שאין דילוג שווה דאין כאן ווסת ואולי קמש״ל אפי׳ היכא דסירוג ליום כ״ד שווה במנין הימים לדילוג מיום כ״א ליום כ״ב כגון שחודש הראשון מלא והוי מיום כ״א ליום כ״ב ל״ב יום וחודש השני חסרו כשדלגה מיום כ״ב ליום כ״ד הוי נ״כ ל״ב יום אפ״ה לא קבעה ווסת כיון שלא שוין בימי החודש בדילוג עכ״ל:

[יח] שם דייקא נמי דשבקינן ליום עשרים פירש״י דדייק דהו״ל למיתני

יום עשרים שהוא לשון קצרה והקשה בעל״כ דא״כ יקשה דאפי׳ איירי שראתה ביום עשרים למה לא נקט דרך קצרה יותר שהיתה רגילה לראות בר״ח ושינתה לראות בחודש השני בשני ובשלישי וביום שלישי לחודש דהוי דרך קצרה יותר אע״כ דאין זה דיוק וכו׳ לפרש דלכך דייק מדשבקינן ליום עשרים דברייתא מסתמא קאי על אמתניתין ובמתניתין איירי שקבעה לה ווסת ליום עשרים ועי״ז הו״ל למיתני דאם התחילה לשנות ווסתה של עשרים וראתה בחדש האחר ביום כ״א ובחודש שאחריו ביום כ״ב ולמה התחיל בכ״א דלא איירי מתניתין מזה אע״כ דבאמת איירי כן עכ״ד ועיי׳ מש״כ לעיל אות ט״ז וד״וק:

[יט] שם אימא לא קמש״ל עיי׳ מהרש״א שכ׳ דלעיל איירי ר״פ היכא דקבעה לה ווסת

בימי זיבה וכו׳ ובפל״ג הקשה דא״כ היכי מתרץ אי מהתם הוו״א ה״מ היכי דקיימא וכו׳ הא לר״פ לא קיימא אלא בימי זיבתה כיון דמכ״ב לכ״ב מנינן ועפ״י חילוק המהרש״א הכי הול״ל אי מהתם הוו״א ה״מ היכא דקבעה ווסת בימי זיבה אבל בפ״א לא קמש״ל משו״ה כי הוא ז״ל דכיון דרה״כדר״י פליג שם על ר״פ והשיב על ראייתו ממתניתין לכן הוצרך ר״פ להשמיענו הכא כן וראייתו היא באמת ממתניתין רק דלפי״ז נסתר פי׳ המהרש״א ברש״י שרצה לפרש דר״פ הכא בשיטתו דלעיל אזיל עיי״ש עכ״ד

שם ברש״י ד״ה ה״נ מותרת לשמש עד יום שלשים כל ימים שבנתיים מותרים הגיע

יום שלשים ולא ראתה הגיע יום עשרים וראתה הותר שלשים העתיד לבא דהא איעקר וכו׳ כצ״ל:

[כ] בתוספת ד״ה אתמר וכו׳ ויש לחלק בין שירונין וכו׳

לא ביארו במה יש לחלק ומדברי הר״ן מבואר דבשלמא שירונין דווסת כיון דכל אשה רגילה לראות דם פעם א׳ בחדש לכן ראשונה הינה מן המנין אבל בשירונין דשורים כיון דאין רגילות לשור לנגוח מיד כשינגח פעם ראשון מראה ששור נגח הוא ולכן גם נגיחה הראשונה מן המנין ודו״ק:

ע״ב במנה נשים בבתוליהן עיי׳ בפי׳ המשנה להגב״א כאן מש״כ בזה:

פרק עשירי

[א] דף ס״ד ע״ב במשנה בש״א נותנין לה בע״מ

וכו׳ עיי׳ ברא״ש דהפי׳ דאין נותנין לה אלא בפי׳ מופורש מיד והרז״ה בהשגות על בע״נ פירש דר״ל דאחר בע״מ אם לא ראתה אח״כ א״ל לטבול ומותר לו לבעול כמה בעילות כ״ז שלא ראתה אחר בע״מ. ואנן לו מסקינן מני׳ כדמסיק תעלה דאפי׳ בב״ש לא עבדינן אלא בועל בע״מ ופורש ואסור לו לבעול אחרי׳. ובחי׳ חת״ס כ׳ דזהו נמי דעת הראב״ד דלא יפרוש באבר חי דס״ל לב״ש דמתני׳ נמי לא יבעול בעילה אחרת והא דקאמר נותנין לה בע״מ פי׳ דמותר לפרוש באבר חי. ואנן לא מסקינן כדמסיק תעלה משום דמחמרינן טפי דאפי׳ באבר חי׳ לא יפרוש עכ״ד וכוונתו דמיושב קו׳ הרא״ש על הראב״ד דמה נותנין לה דקאמר הא ע״כ צריך לבעול בע״מ ז״א דנותנין לה דמותר לגמור ביאתו:

אך בס׳ בית אל ח״ב חדר ג׳ אות ח׳ כ׳ דשפיר הקשה הרא״ש לפ״מ שהקדים דטעמא דנמנו משום דבעלה

לכל

לכל מסור וכו' לכך נתנו לה דין הומרא שבהומרות היינו בוגרת שראתה דנותנין לה בע"מ. א"כ ע"כ גם בהאי דנותנין לה בע"מ פירושו דאסור לגמור ביאתו דאל"כ אמאי החמירו רבותינו יותר מבגרות גופא דמותר לגמור ביאתו ושפיר הקשה הרא"ש:

והנה נפק"מ בין אותו טעם שדחה הרא"ש דחששו שמא נתערב דם נדה א"כ כשלא מצא דם כלל וודאי דאין להחמיר. ולטעם הרא"ש דנתנו לה חומרא שבחומרות אפי' לא מצא דם ואפי' בגרות גזרו משום ל"פ. ובלא"ה כי דוהו מלתא באפי' נפשה:

וגם יותר י"ל דלטעם חשש דם המקור. בלא מצא דם כלל יש ה"ס שמא לא הי' דם כלל ואפי' הי' וחפהו ש"ז שמא לא יצא דם המקור עם דם זה וא"כ לא הי' לחכז"ל להחמיר כ"כ אבל לטעם משום גזירה אטו בגרות ל"פ רבנן דהא נתנו לה חומר שבחומרות ומשו"ה כי הרא"ש וכיון שהחמירו בביאה זו לעשותה כנדה וכו' ור"ל לא מחמת חשש א"כ אין חילוק:

עוד יש נפק"מ דלטעם חשש תערובות דם נדה מוכרח לומר כדעת הרי"ף ורמב"ם דרבותינו לא קאי אלא אהגיע זמנה לראות ובלא הגיע זמנה לראות נשאר הדין כמו במשנה דהא בקטנה שדינן שלה מלוכלכין בדם עיי' רש"י דף ה' וסד"ט סי' ק"ן סק"ז דתלינן דאתי מעלמא אף שלא עברה בש"ק ש"ע. קו"ח די"ש לתלות כאן בדם בתולים. ולטעם הרא"ש משום דלכל מסור ולכן אף בקטנה שלא הגיע זמנה גזרו עיי"ש:

[ב] **בגמרא** כל זמן שנוהרת כי ההת"ס בחי' וז"ל פי' לועקת מכאב שמרגשת בש"ת מלשון נחר בי' ר"א בר יאשי':

והא דקאמר היכי דמי נהירה דקאמר רב פי' אדיוס קאי דוודאי בלילה בשעת תשמיש יבחין זה מנחירתה אבל אם רואה ביום איזה הי' יש לזה וקאמר ע"ג כלים ורואה וכו' ונפק"מ לדידן ברואה מה"ת דתלינן בדם בתולים כ"ז שנוהרת מ"מ לא בעינן הני סימנים עומדת ורואה וכו' אלא כל שלועקת בש"ת מחמת כאב סגי בהכי ע"ש שהאריך. ועיי' בסד"ט בתוספ' ד"ה כל זמן:

ובשו"ת פרשת מרדכי היו"ד סי' י"ד וט"ו דשמואל דס"ל כ"ז שהרוק מצוי עם אידך דשמואל דמחלק בין עבר עלי' לילה אחת או נשתנו מייתן הייכי בהדדי ולא תלי' מידי בנחירה דרב אלא הראי' שמח"ת מורה שהוא דם בתולים ותדע שהרי מעשה דרבי שנתן לה ד' לילות בזמן יבי"א דמיירי בלא היתה המכה כמבואר מלשון הרמב"ם ה' כ' וכ"א ולרב ע"כ הוא נוחרת דהיינו שרואה כשעומדת או יושבת על הקרקע א"כ הרי רואה שלא בבעי"ת וטהורה אע"ג שעברו עלי' כמה לילות. אע"כ אי"כ לרב כיון דיש הוכחה דנוחרת לא איכפת לן בעברה לילה וכו' והה"ד בנשתנו דמי' דמ"מ הסי' דנוחרת יעיד עלי' שעדיין יש לה דם בתולים ודם בתולים עדיפי משאר דם מכה. והא דאמרינן לעיל דף י"א במשנה חוץ מנדה וכו' הא בתולה ל"ב צריך להבין לכאורה במה מיירי או בנוחרת אפי' בנשתנו או עבר עלי' לילה וכו' טהורה ואי בלא נוחרת ל"ב גם לבעלה וי"ל דלדידן דקיימ"ל כרב מיירי מתניתין כשכבר פסקה פ"א ולא ראתה ולהכי בש"ת א"ל בדיקה דגם כשתמלא אח"ת טהורה אפי' בנשתנו כיון דנוהרת הע"ג שפסקה פ"א אבל שחרית וערבית צריכה בדיקה שאם תראה שלא בש"ת תהי' טמאה:

ולכשתמצא לומר דגם כן דין עבר עלי' לילה א' יוכל להיות קיים גם לרב כגון בלא נוחרת וס"ל דכ"ז שלא עבר לילה א' מקרי עת תשמיש ומטהרינן גם בלא נוחרת ורק כשעבר עונה א' אח"ת אז נקרא שלא בש"ת ואז בעי' נוחרת ובנוחרת תו לא איכפת לן בנשתנו וזה דלא כתוספ' שכתבו דבשמשה בלילה כל היום והלילה שלאחריו. דלהנ"ל מיד כשעבר עונת התשמיש בעינו נוחרת. עיי"ש שהאריך ביושבן לשונות הפוסקים אם על דגלו בהותות מעלה ומוריד פלאי פלאים בהלכה זו בתשובה שלימה הנ"ל. ועיי' מש"כ לקמן אות ד' ודו"ק:

[ג] **אתמר שימשה** בימים רב אמר לא הפסידה לילות וכו'

עיי' בחי' סד"ט שני פירושים בהבנת פלוגתתם. וז"ל הב"מ פשטות מחלוקותם היינו דווקא בשימשה ביום דאז ס"ל ללוי מדשמשה ביום ובלילה נחשב היום לעונה ול"ל כי אם ד' עונות אבל מ"מ מודה אלו לא שמשה אלא בלילה וביום היתה רואה שלא מח"ת במשך זמן הארבע לילות שהיינו תולין הראיי דיום בהשימוש דלילה וכמבואר דף י"א בברייתא אלא מפני ששמשה ביום ובלילה נחשבי' לגבי' המעל"ע לשני עונות:

ובזה איני יודע לפרש דברי התוספ' דף ס"ה ד"ה וכולן שכתבו דהא אם ראתה ביום טמאה ללוי דאמר ד' עונות ואפי' לרב וכו' מ"מ מודה דהם נשתנו דמשמע דללוי אלו ראתה ביום אפי' תוך משך הד' לילות ואפי' לא שמשה ביום ואפי' לא נשתנו נמי טמאה. דכל זה איני יודע מנ"ל ומש"פ הסד"ט בדבריהם תמוה בעיני כי לענ"ד משמעות דברי לוי ששמשה ביום הפסידה לילה אינו מורה כלל לכוונה זו ול"ע עכ"ל:

וגם בהגהות הרש"ש עמד על דברי התוספ' בזה ותירץ וז"ל וי"ל משום דא"כ מאי פריך עליו הש"ס פד מולאי שבת ל"ל נימא דאתי לרבויי הימים דלאחרי ליל השימוש עכ"ל:

[ד] **אתמר בעל** ולא מצא דם וכו' **בשו"ת** מהרי"א הלוי ח"א סי' ס"ח כי וז"ל אף דקיי"ל כר"ח אבל זהו דווקא בידעינן בבירור שלא ראתה דם בפעם ראשון דאז אף שכל בגרות יש לה דם כמבואר בהאע"ז סי' ס"ח סעיף ג' מ"מ כיון שנתברר שאין לה דם אמרינן שכלו בתולי' משום דאין בקיאין בהטיי' וע"כ מה שראתה עכשיו בביאה שניי' דם נדה הוא משא"כ אם לא בדקה בפ"א נראה ברור שמודה ר"ח דטהורה אם ראתה בביאה. דמה"ת לומר שזו יצאה מגדר כל בגרות אי עכ"פ רוב שיש להם דם ושפיר אמרינן שגם בפ"א ראתה וגם מה שראתה עכשיו דם בתולים היא וכן מוכח מלשון הגמ' דבעינן דווקא הוכחה שכלו בתולי' ובזה דווקא טמאה בראתה בביאה שניי' דאי איתא דדם בתולים הוא מעיקרא הוי אתי אבל אם לא בדקה בפעם ראשון דליכא הוכחה נראה ברור שטהורה אם ראתה בפעם ב' ואפי' ז"כ א"ל לדין המשנה ומשום שמעמידין אותה ארובא שיש להם דם בתולים:

אמנם

אמנם אפי' אי נימא שצריכה גם בזו ז"נ אבל עכ"פ פשיטא שאם ראתה אח"כ ג"פ לא הוי רואה מח"ת דלא גרוע מכת דם בתולים משאר מכה שא"א יודעים אם מוציאה דם שבאשה שיש לה ווסת לא הוי רואה מח"ת. וגם מצד הסברא הוא כן שהרי עיקר טעמו של ר"ח דפליג על ר"א משום דהטייה לא שכיח א"כ זה דווקא אם נדון לענין ז"נ י"ל שדם נדה שכיח יותר מלומר שדם בתולים וכפ"א הטה ובעל ומשו"ה מטמא ר"ח משא"כ לענין רדמ"ת דהוי מיעוטא דמיעוטא וכיון דע"כ יצאה אשה זו מן הרוב מה חזית לומר שהיא מן המיעוט שרואה מח"ת שמא הוא מן המיעוט שבעל פ"א בהטייה וכו' ומה שמבואר בסי' קפ"ז שאם פסקה מח"ת הוי' אח"כ רדמ"ת איירי דווקא שפסקה מלראות אחרי שכבר מצאה דם בתולים בפ"א אבל אם בפ"א פסקה מלראות אז אף אם ראתה אח"כ ג"פ מח"ת אין לה דין רדמ"ת וטהורה לבעלה עיי"ש עוד שהאריך:

ובסד"ט כ' על דברי רש"י ד"ה וחזר ובעל בתוך ד' לילות וז"ל לא ידעתי כוונתו מנ"ל הא דפשטא דסוגי' משמע כיון דכפ"א בעל ולא מצא דם ובביאה שניי' מצא דם בהא פליגי ר"ח ור"א אבל היכא דגם בפעם ב' לא מצא דם אע"ג דבביאה שלישית מצא דם בהא מודה ר"א דכולי האי לא דאיתרמי כשמואל דאלת"ה א"כ למה לא נימא כן גם בליל ד' דאיתרמי כדשמואל מ"ש ג' לילות או ד'. גם אין ענין ד' לילות שנותנין להגיע זמנה לראות לפלוגתא דר"ח ור"א דהתם כיון שראתה מיד בביאה א' אמרינן דלא כלו בתולי' עד ד' לילות למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' אבל הכא כיון שעדיין לא ראתה בשימושה ותלינן כדשמואל מה עדיפות ג' לילות מד' לילות. לכן צ"ל דרש"י לא ס"ל כפי' התוס' דמפרשי דפלוגתא דר"ח ודר"א מיירי שלא ראתה דם בתולים בביאה ראשונה אלא דמיירי שראתה ד"ב בביאה ראשונה ואח"כ פסקה תוך ד' לילות ולא ראתה ובהא פליגי ר"ח ור"א שאם אח"כ תראה תוך ד' לילות אי תלינן בדם בתולים:

והא דקשי' להו לתוספ' על פי' זה דאיך יחלוק ר"א אהא דר"ג ה"ש דספ"ק ותני' כוותי' י"ל דס"ל לרש"י דר"ג לא קאי אלא על קטנה דיהבינן לה זמן ארוך עד שתחי' המכה בהא הוא דאמרינן דאם פסקה פ"א מה"ת תו לא תלינן בדם בתולים משא"כ בהגיע זמנה לראות דלא יהבינן לה אלא ד' לילות ס"ל לר"א דאפי' פסקה מח"ת פ"א תוך ד' לילות אפ"ה תלינן אם ראתה בשאר ביאות שתוך ד' לילות בדם בתולים וכו' עכ"ד:

והנה לעיל אות ב' הבאתי דברי הפר"ת שהביא ראי' מהא דרבי דנתן לה ד' לילות דבוגרת אף בעבר עלי' לילה א' טהורה עיי"ש ולפי שיטת רש"י דר"ג לא קאי אלא על קטנה ולא על נערה א"כ אין ראיי' דהם מיירי בנערה כמבואר בגמ' משו"ה אין נפקותא אם עברה לילה אחת או פסקה רק לשיטת התוספ' יתכן ראייתו רק די"ל דראייתו יתכן גם לשיטת רש"י מההו"א דסק"ד דמיירי בקטנה ופריך עד שתחי' המכה תנן ומאי פריך דממנפ"ש אי מיירי בבוגרת א"כ אדרבה אין לה ד' לילות דהא עברה עלי' לילה אחת וראתה ובלא בוגרת א"כ בלא"ה אין לה ד' לילות וע"כ צ"ל דבוגרת אף בעבר עלי' לילה א' טהורה:

ובחי' חת"ס כתב על קושי' הגמ' דלקמן וז"ל קשה דלמא מיירי שפסקה כבר מלנחור ומ"מ ד' לילות יהבינא לה דלא גרעה מגדולה אלא מכאן ראי' ברורה לרמב"ם דגדולה נמי אם חיתה המכה בתוך ד' לילות תו לא יהבינן לה מידי אי נמי כאידך פסק הרמב"ם דרב נמי מודה לדשמואל אם הרוק מצוי בתוך הפה אפי' אינה בוגרת נמי והכא הא הרוק הי' מצוי בתוך הפה שהרי ראתה בכל הד' לילות עכ"ל:

יוצא לנו מדבריו הקדושים דקטנה שחי' המכה לא גרעה מגדולה דנותנין לה ד' לילות מצד הסברא זולת לפסק הרמב"ם כנ"ל אבל לשיטת רש"י הנ"ל הרי ראינו באמת דגרוע בזה קטנה מגדולה משום דהתירו לה זמן ארוך החמירו עלי' בפסקה וי"ל דה"ה בחיתה המכה דאין נותנין לה רק עד שתחי' המכה:

[ה] **תוספת ד"ה תינוקת** וכו' כ"ה לא בעי רצופין וכו' וכן נראה וכו' עכ"ל ז"ל המעיל שמואל ר"ל דלא תימא מדקאמרי כ"ה עד מוצ"ש ש"מ דבעי רצופין וא"כ תקשה מאי פריך בגמ' עד מוצ"ש צ"ל לכן כתבו דכ"ה וודאי לא בעי רצופים כדמוכח ממעשה דרבי וכ"כ דכ"ש נמי לא בעי רצופין עכ"ל:

[ו] **ד"ה על** גבי עיי' מהרש"א ובפל"כ כי פליו וז"ל לא הבנתי איך יפורש הלשון בידוע שחיתה המכה ע"פ גירסא גמרות ישנות דלא גרס רק הככא דאינה רואה לכן לענ"ד י"ל דוודאי אם גרסינן ע"ג כולם שפיר י"ל בידוע כפשוטו דכיון שרואה כיושבת ע"ג כרים וכסתות יש הוכחה שדם נדה הוא שאין דרך דם מכה לצאת כשיושבת על דבר רך אבל לפי הגירסא ע"ג כלים דלא מפליג בין כלים רכים לקשים ל"ש לפרושי בידוע דאיכא הוכחה דאיזה הוכחה יש בזה כשרואה ע"ג רך וקשה. לכן ע"כ צריך לפרש בידוע שיש לתלות שחיתה המכה אך מש"כ תוספ' מכיבום לענ"ד אין ראי' כ"כ דשם יש הוכחה קצת לזה דמסתמא ע"י כיבוס ראשון כהה ממראיתו קצת אבל הכא מה הוכחה איכא שנתלה בדם נדה לכן לענ"ד יש הוכחה מזה לגירסתינו ע"ג כולם וכדפירשנו עכ"ל:

[ז] **דף ס"ה ע"א תוספ' ד"ה סבר** וכו' בספר ב"א הנ"ל כתב דלפימש"כ הרא"ש דהא דהחמירו היינו ליתן לה דין חומר שבחומרות דהיינו בנרות שראתה דבועל בע"מ ופורש מיושב ממילא בפשיטות קו' התוספ' דמניעין דס"ל אליבא דרב דאף כראתה נותנין לה אותה לילה א"כ אף דהחמירו חז"ל ליתן לה דין בנרות שראתה מ"מ יש לה לילה ראשונה ושפיר בעי למיעבד עובדא כוותי' דרב

[ח] **ע"ב ברש"י ד"ה כי** הוי מעייני בתינוקת בהאי פירקא שמה תינוקת ובד"ה מני כרכא וכו' אלא אבק שברגליו ה"כ לא ילפינן מפירקא דמתניתין מידי וכו' ובשו"ת נוב"י מה"ת חיו"ד סי' נ"ד דקדק דלמה לא פירש בדיני תינוקת ומה דחקו לפרש בהאי פירקא שמה תינוקת אמנם באמת יש נפק"מ לדין המבואר בסי' ק"ן סעיף מ"ב והוא מגמ' דלעיל דף ס' ע"א שתולה בבתולה שדמי' טהורים אפי' לדידן אמנם בהאי פירקא כל הדינים סובבים על ראיי' שרואה

שרואה מחמת תשמיש ולענין רואה מח"ת אין שום זמן קבוע ולעולם כל זמן שלא פסקה מח"ת תולה בבתולים כדעת הב"י סוס"י קפ"ז לכן פירש בהאי פירקא שמה תינוקתובהאי פירקא אינו עוסק רק ברואה בשעת תשמיש עכ"ד בקיצור:

ובש' ב"א הנ"ל כתב לפרש מה דנקטו חז"ל משל זה מבי כרבא אבק שברגליו דהרי הרא"ש הקשה הא רב אמר בגרות נותנין לה לילה ראשון אליבא דמתניתין אמר ואיהו סבר כרבותינו שהסכימו להחמיר וכו' וי"ל דמשו"ה אמר רב בגרות נותנין לה מדינא דנפק"מ לענין תלוית כתם דרק לעצמו החמירו ולא לענין שלא להציל על חברתה וכו' דזה נכלל בדברי הרא"ש וא"כ י"ל דר"י ור"ל פליגי בזה על רו"ש וס"ל דאפי' לתלות אין תולין וזה כוונת המשל שלא הוציאן מזה כלל עכ"ד:

[ט] **ברש"י ד"ה הרואה** דם לאו בבתולה קאי מיירי וכו' הב"י רסי' קפ"ז פי' כוונתו דאפי' רואה מח"ת כמה פעמים כל היכא דאיכא למתלי שמחמת בתולים היא עדיין תלינן כדתלינן במכה עיי"ש וגם בנוב"י הנ"ל פי' כוונת רש"י בזה עיי"ש. ועיי' בלחם ושמלה סוסי' קפ"ז מש"כ ג"כ בכוונת רש"י:

ובש' ב"א הנ"ל כי לפרש כוונתו דרש"י כתב בכולהו גרסינן שלישית וכוונתו דבאמת י"ל דאתי' כרבי וכמש"כ רש"י ז"ל דהא סיפא דברייתא רבי הוא והא דבעי בבעל א' שתשמש ג"פ היינו משום דהראשונה לא מצטרפה משום דלא בדקה קודם תשמיש וכמש"כ הראב"ד אבל בבעל שני ושלישי סגי בבני פעמים וא"כ לא גרסינן שלישית רק בבעל ראשון ואמנם כיון דהקדים רש"י דאתי' כרשב"ג שפיר גרסינן בכולהו שלישית והנה לפי הגירסא דלא גרס ושלישית רק בבעל ראשון י"ל דמיירי בבתולה ולכך ביאה ראשונה לא מחשבון היא דהא נותנין לה בעילת מצוה אף לרב ושמואל ונשארו רק שני ביאות ובבעל ב' וג' לג' ושלישית ושפיר אתי' כרבי כמו הסיפא ולכך כ' רש"י דלאו בבתולה מיירי ואתי' כרשב"ג ובכולהו גרס ושלישית עכ"ד ומבואר מדבריו דלגבי בעל שני ושלישי מחמרינן שתבדוק בבעילה ראשונה ג"כ וגם הוא מן המנין ועיי"ש עוד חדר ג' אות ס' בזה:

אבל בחי' חת"ם כ' בכוונת רש"י דס"ל כהראב"ד והוי סקד"א דבאינך די בב' בעילות אחר בעילה ראשונה ובאמת משמע דלהראב"ד גבי כל בעל ובעל משלשתן לא מחמרינן לבדוק קודם בעילה ראשונה אלא משמשת בלא בדיקה וכשתראה דם בפ"א הינה מן המנין ונותנין לה עוד ב' בעילות הא"כ שהרי בכל בעל ובעל קאמר נשאת לשני וראתה מח"ת משמשת פ"א וב' וג' משמע ג"פ בלא ראיי' ראשונה וזה גופא קמש"ל רש"י דבכולה גרסינן ושלישית עיי"ש וזה דלא כב"א הנ"ל רק דגם בבעל ב' וג' נמי הראשונה הינה מן המנין ודו"ק:

[י] **תוספת ד"ה ונאמנת** עיי' לעיל דף ס"ג מש"כ בזה שו"ת ועיי' חת"ם חיו"ד סי' קפ"ג

ובהא דאם יש לה ווסת עיי' שו"ת באורך בחסד לאברהם מה"ת סי' מ"ג. ועיי' שו"ת מהרי"א הלוי ח"א סי' ל' מזה:

[יא] **ד"ה ותבדוק** עיי' ש"ך סי' קפ"ז ובמהי"ת השקל שם ס"ק י"ד ביאור ארוך בזה. ותבין. ועיי' כמה תשובות בשו"ת בית אפרים בעניינים החמורים האלו. רק שמש"כ המהר"ש שממה שכ' התוספ' ואין חזקת כחו של בעל וכו' נראה דלא מפרשים כפירש"י. והוא תמוה מאד דא"כ אכתי לא מתורצת הקושי' ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי וצ"ע. ולא רציתי להאריך בעניינים אשר כל ספרי רבותינו גדולי אחרונים וראשונים ונושאי כלי השולחן הטהור האריכו למענותם ועיי' דברים נחמדים מפז רב בשב שמעתתא לבעל שמן רוקח שער אחד עשר אות ט' בדף ע"ט ע"א וכ' ג' ד':

[יב] **ד"ה שנים** הא דלא כ' כרש"י שמא ראשון סוף זוב היא כי פל"כ משום דטעם רש"י לא מספיק לראתה אחר לידה דבזה אין ספק שראייתה תחילת נדה היא והרי רבי לא חילק ותיקן לכל רואה שנים שתשב עוד ו' נקיים לכ' כתבו הטעם שמא ראתה בראשון דם ירוק דשייך בכל ענין והרמב"ן ור"ן כתבו שני הטעמים של רש"י ותוספ' עיי"ב:

[יג] **בגמרא תבעוה** להנשא ונתפייסה וכו' הרא"ה במשמרת הבית כתב דהא דתבעוה וכו' צריכה לישב ז"נ היינו דווקא אחר הקידושין הוא דמהני ז"נ אבל אם ישבה ז"נ קודם הקידושין לא מהני כלל וצריכה לחזור ולישב ז"נ אחר הקידושין:

והרשב"א חילק עליו והקשה עליו דלדבריו יתבטלו קידושי ביאה עיי"ש ובשו"ת מהר"ם מינץ סי' כ"ד כי ליישב דברי הרא"ה עפי"מ שהקשה הטו"ז סי' קצ"ב ס"ק א' מתמר ורות ותי' דגבי תמר ורות כיון דמיד שנתפייס יהודא ובועז אז הי' עמהם במטה והוי כמו שיש לה פת בסלה עיי"ש וא"כ לק"מ קו' הרשב"א דלהרא"ה קודם הקידושין לא צריך ז"נ משום דלא סמכה דעתה וליכא חימוד א"כ לא מתחיל החימוד כ"א בעת הקידושין בשעה שבא עלי' לשם קידושין ואז שניהם במטה אחת והוי כמו פת בסלה וא"צ ז' נקיים:

עוד תירץ עפי"מ שהוכיח שם בנועמי נועמיו דאחר שגזר רב שלא לקדש בביאה לא תפסי קידושין אף מדאו' דהוי כמקדש בלא עדים עיי"ש בסברא והוכחה ברורה א"כ א"ש בפשיטות יותר דהרא"ה כ' סברתו לדידן דקיימ"ל כרב דאסור לקדש בביאה וא"כ בלא"ה נתבטל קידושי ביאה דהא מדאורייתא לא הוי קידושין דהוי קידושין בלא עדים וא"כ לק"מ קו' הרשב"א הנ"ל כיון דעל דין דאו' בוודאי לא ק"מ כיון דמה"ת לא צריך כלל ז"נ כמש"כ ההמ"נ הובא בטו"ז שם ולדידן אחר שגזר רב בלא"ה נתבטלו קידושי ביאה לגמרי אף מה"ת עכ"ד:

ובהא דרבינא איעסק לנכרי. ובדברי הרא"ש כאן עיי' שו"ת חת"ס חיו"ד סי' קפ"ד ובלחם ושמלה ובסי' קפ"ג שם האריך לבאר דעת הראב"ד והרז"ה בהא דלכי והתבעלי פ"נ הנהר עיי"ש ועי' נחל אשכול סי' ל"ו ס"ק ה' מש"כ בדין זה של הראב"ד. ובמקור מים חיים לסי' קפ"ד סעיף י"ד. ובנוב"י מה"ת סי' קי"ד] וגם בשו"ת משיבת נפש להג' מפלאלשק בדיני נדה סי' י"ד כ' לבאר דעת הראב"ד וליישב השגת הרז"ה עיי"ש והדברים ארוכים בספרי אחרונים כמש"כ לעיל ועיי' נחל אשכול סי' ל"ז ס"ק ו':

ובמה שהשיג הרא"ש על הראב"ד שכ' דעכשיו לא מועיל בדיקה שהרי גזרו בנות ישראל וכו'

דמה ענין זה לזה. כי בספ׳ בית אל ליישב דבלא״ה קשה מה מועיל בדיקה שסופרת דהחשש שמא מחמת חימוד תשמיש ראתה ובשסופרת ליכא חימוד וכן הקשו האחרונים ולכן י״ל דהא הר״ן והרשב״א העירו אהא דתבועה לינשא צריכה ז״נ מהא דלעיל דף כ׳ כאי דם חימוד הוא. ולכן י״ל דבאמת מדאו׳ דם חימוד טהור אלא דלבתר דהחמירו ליישב אפי׳ על טיפת דם כחרדל משום דלמא תראה נ״י רצופים ולאו אדעתה כמש״כ הרמב״ן שה״ד דאפי׳ על דם חימוד החמירו ליישב דמאן בקי להריח ולידע אם דם חימוד הוא או לאו ובזה א״ש הא דתבועה לינשא דשם כבר נתפשט חומרא דר״ז בימי רבא ולפי״ז א״ש דהבדיקה הועילה קודם הומרת ר״ז אבל לדידן שפיר כי הראב״ד עכ״ד. ועיי׳ במי׳ הפלא״ה ליו״ד רסי׳ קל״ב ודו״ק:

ועי׳ שו״ת חסד לאברהם מהדו״ת הי״ד סי׳ מ״ו שכ׳ בלשון תבעוה לינשא מורה שנעשה רק בדיבור בעלמא כמבואר בכתובות דף כ״ד תבעוה לינשא ונתפייסה לא הפסידה מזונותיה וע״כ היינו בדיבור בעלמא דהיכא שעשה שידוכין בכתב הפסידה מזונותיה כמש״כ בב״י ורמ״א באה״ע סי׳ נ״ג. ומבואר דאף בלי כתיבת תנאים באופן שיכולין לחזור אם הסכימו זל״ז בדיבור שישאו זל״ז ביום פלוני והתחילה לספור ז״נ מהני ספירתה עיי״ש. ועיי׳ בזה בערך ש״י ליו״ד סי׳ קל״ב סעיף ב׳:

הישועות יעקב הקשה לדעת הפוסקים דקטנה אעפ״י שראתה וודאי מנופה דכשוק שיע לא עברה כתמה טהור. הא בתבעוה לינשא [עיי׳ לחם ושמלה סי׳ קפ״ג ס״ק א׳ דבתבעוה לנשואין חיישינן נמי בקטנה דלמא ארגישה ולאו אדעתה מחמת החימוד עיי״ש. דאפי׳ בקטנה צריכה ז״נ דמחמת הימוד ראתה מוכח דהיכא דראתה טמאה ובס׳ בית אל חדר ה׳ אות יו״ד כ׳ ליישב דטעמא דהני פוסקים י״ל דהא באמת לא הרגישה ומה״ת שרי׳ רק דחז״ל גזרו על כתם משום נדה גמורה אף שלא הרגישה ואמנם בקטנה דלא שכיח שתראה וכמבואר בר״פ בנות כותים וכמלתא דלא שכיח ל״ג רבנן ואוקמא אדאו׳. ולפי״ז א״ש דכיון דבתבעוה שכיח שתראה אפי׳ בקטנה וכדאמרינן קטנה נמי מחמדא א״כ שפיר גזרו חז״ל כמו בגדולה:

ועפי״ז מפרש דעת הרשב״א והפוסקים דלא צריך בדיקה כל ז׳ בתבעוה לינשא והוכיחו זה מהא דרבינא דלא זימן את בתו כלל ואעפי״כ נשאת. די״ל דשם בקטנה איירי וא״כ נהי דבשעת התבועה שכיחה שתראה וגזרו חז״ל מ״מ כל ז׳ ל״ש תו שתראה והוי כמו כל קטנה דעלמא דלא גזרו:

ואמנם הרא״ש דס״ל דכל שבעה נמי מחמדה ויותר שהיא קרובה לחופה מחמדת יותר כמבואר בדבריו שפיר כי דצריכה בדיקה כל ז׳ עכ״ד:

ועיין בדגול מרבבה קמא לסי׳ קל״ב ובסי׳ קל״ד סעיף א׳ ובגליון מאדמו״ר שליט״א שנסתפק אם בתבעוה לינשא וסופרת ז׳ נקיים וראתה דם אי חיישינן לראייתה משום ווסת שאינו קבוע או לא עיי״ש מה שליבן והניח בצ״ע:

ועיי׳ נהל אשכול סי׳ ל״ט אות יו״ד ועיי׳ בחי׳ סד״ט לעיל דף ע״ז ע״ב ד״ה אר״נ מדברי כולן נלמד וכו׳ ועיי׳ בחי׳ חת״ס לעיל דף כ׳ ע״ב ד״ה האי דם חימוד הוא ודו״ק:

ובעובדא דרבינא איעסק לברי׳ וכו׳ לכתוב כתובה ליום ארבעה שמהרש״ל כ׳ לקיים תקנת חז״ל בתולה נשאת אבל רש״י גרס ליום פלן עיי׳ מהרש״א ובסד״ט כ׳ דבר נכון בזה עיי״ב ובס׳ בית אל חיא חדר מ״א כתב וז״ל ולכאורה שפיר מחק רש״י הגירסא ליום רביעי דהא הטעם דבתולה נשאת וכו׳ שיבא לב״ד ויאסרוה עליו עיי׳ כתובות דף ט׳ וכאן בת ר״ח קטנה היתה וקטנה אינה נאסרת על בעלה דפיתוי קטנה אונס הוא ומאי שייך כאן תקנה זו ולכך גרס רש״י ליום פלן וה״ב ומאן דגרים ליום רביעי ס״ל כרמב״ם דקטנה נאסרת על בעלה ושפיר שייך ליום רביעי אמנם הפנ״י כתב שם דל״פ רבנן בתקנתא ואפי׳ בקטנה תקנו עכ״פ ודו״ק. ועיי׳ היטב במלוא הרועים חלק ג׳ בדין הוספות אות י״ח בדין דם חימוד באריכות נפלא דברים מתוקים:

[יד] ע״ב **בגמרא בית** הסתרים נהי דלא בעי ביאת מים ראוי לביאת מים בעי

התוספ׳ בסוכה דף ו׳ ע״ב ד״ה דבר ובקידושין דכ״ה ע״א דחציצה בבית הסתרים הוא מה״ת אבל הרמב״ן ורשב״א וריטב״א שם בקידושין העלו דהוי רק דרבנן ועיי׳ בב״י סי׳ קצ״ח וכ״מ פ״ב מה׳ מקוואות הל׳ א׳ שמביא תוספתא דר״ע ור״י ברי״ס ס״ל דבבית הסתרים לית חציצה ועיי׳ נוב״י מהדו״ק היו״ד סי׳ ס״ד שכ׳ שהאחרונים לא ראו דברי הריטב״א מש״ה נדחקו בסי׳ קצ״ח בכמה דברים ובאמת הוא פשוט כיון שהוא רק דרבנן הקילו עיי״ש. ובפ״ת סי׳ קצ״ח ס״ק י״ב ובסד״ט סי׳ קצ״ח ס״ק כ״ג עיי״ש היטב:

אך הדבר תמוה שהרי התוספ׳ סוכה הנ״ל הקשו דל״ל קרא על חציצה ת״ל מהלכה דרוב ומקפיד ותירצו דאיצטרך קרא לבית הסתרים א״כ להנך פוסקים הנ״ל דס״ל דהוי רק דרבנן נשאר קו׳ התוספ׳ ומצאתי בס׳ שמן כתית למנחה שעמד ע״ז ליישב ע״כ מאד בפשוט עפ״י שיטת הגאונים שהובא ברמב״ם ה׳ מקוואות פ״ב ה׳ ע״ו שהגוף נחשב לעצמו שלא יהי׳ ברוב של גוף הגילה. והשער נחשב לעצמו שלא יהי׳ חציצה ברוב שער ופי׳ הר״ן בפ״ב דשבועות דה״ט משום דאיכא תרי קראי חד לשער וחד לגוף וא״כ מתילא ל״ק קו׳ התוספ׳ דאי רק מהלכה הוי חשבינן הגוף והשער לאחת ורוב משניהם נחשבים יחד ולכן אתי קראי שכל אחד חשיב לעצמו ועיי׳ לחם סי׳ קצ״ח ס״ק כ״ג.

וכתב עוד שם וז״ל וא״ל גם לשיטת רש״י שס״ל דחציצה על הגוף גם מועט המקפיד הוי חציצה מה״ת מברייתא דבכורות דף מ״ו ע״ב גיורת שילא פדחת וולדה ואיך יכולה להתגייר נימא דהשובר ליהוי חציצה בביה״ס ולעיל דף מ״ב איתא שאו״ת של אשה הוי ביה״ס וכ״ד שהוצן באשה בטבילה לנדה חוצץ גם לענין טבילת גר עי׳ יבמות מ״ז והוולד לאו ריבותי׳ שכבר ילא בגוף של אם ובאמת עמד על זה גם בערוך לנר לעיל דף כ״ו ע״א ד״ה גבי כריתות ותי׳ די״ל כיון דרק מועט הוא שחוצץ ומדאו׳ רק רובו המקפיד חוצץ לכן גיורת הוא מה״ת וחייבת להביא קרבן אסמך אבל באמת מדרבנן צריך טבילה אחרת משום חציצה עכ״ד ולא הרגיש לתרץ לדעת רש״י

רש"י דס"ל דגם מיעט המקפיד על הגוף הוי חלילה מה"ת משום ש"ל דרש"י ס"ל דברייתא דבכורות הנ"ל איירי שרחלה קודם שילא הוולד במים באותו מקום ותו לא הוי חלילה כמבואר בשו"ע סי' קל"ח סעיף כ"ח עכ"ד ועיי' היטב תשובה ארוכה ושמורה בשו"ת משיבת נפש להגאון מפלאלק יו"ד סי' י"ב בדיני חלילה ויאיר לך ואכמ"ל ובדבר מה שהקשו התוספ' יבמות ע"ח ע"א ד"ה רובו דל"ל קרא לשערו ובסוכה הקשו לר"ת ותי' לרבות ביה"ס ראיתי בחי' ח"תם לקמן דף ס"ז ע"ב כי וז"ל פי' דבריהם בזה דבשלמא לר"ת א"ש מדאילטרך למיכתב בשרו לרבות ביה"ס והוו"א דאתי למעט שערו לכן כתיב את לרבות שערו ומגילא מוקמינן בשרו לביה"ס משא"כ לרש"י דהלה"מ נאמרה לשערו א"כ ליכא למעטי וקשה את ל"ל ועי' פנ"י שם בסוכה דמיישב פירש"י]:

[טו] **תוספת ד"ה כל** הראוי לבילה וכו' וא"ת וכו' וי"ל דאין סברא גבי

טבילה שלא הקפידה תורה וכו' מלוות ליהנו הלכך לכתחילה ליעבד וכ"כ התוספ' ישנים בעירובין דף כ"ג ע"ב ד"ה איכא בינייהו וכו' וז"ל וכי מלוות הן שילטרך לעשות כך וכו' עכ"ל מבואר דבעירובין דאינו מלווה ל"ש לכתחילה ודיעבד:

ומש"כ דאינם מלוות לענ"ד שכוונתם כמש"כ המחהש"ק בא"ח סי' שס"ט על קו' המג"א שם וז"ל והאחרונים הילקו בין מלות יין קידוש דהוא מלוה דרבנן ואסמכו' אקרא משא"כ עירוב אינו מלוה גמורה כ"ה להא"ל מאיסר טלטול עכ"ל וכ"ה כוונת התוספ' הנ"ל ג"כ ומלינו פלפול בכיולא בזה לחלק בין מלות הכרחיות ובין אינן הכרחיות לענין מלות לאו ליהנות נתנו עיי' פמ"ג בא"ח סי' יו"ד בא"א ס"ק י"ב ד"ה ואג"ב ובספרו תיבת גמא עה"ת פ' בחוקותי ועיי' באורך בזה בשדה חמד חלק תשיעי סי' מ"ט שסביא דעות לכאן ולכאן עיי"ש היטב:

וראיתי הערה נאה בס' פתחי זוטא על ה' עירובין לסי' שס"ג סעיף ו' אות י"ב ד"ה ואגב אעיר וכו' לפי"ד התי"ש הנ"ל דברים עירובין ד"ה סוכה כי התוספ' דלשון ימעט משמע הומרא בעלמא ואתי למעטי ולומר דדוקא לכתחילה אבל בדיעבד שפי"ד אבל במבוי דרבנן אין לחוש עכ"ל א"כ אמאי הולרך הש"ס לחלק בין דאו' לדרבנן הול"ל בפשיטות דיש חילוק בין סוכה לעירובין דגבי סוכה דהוא מלווה לא קתני ימעט שלא יבוא לטעות דהאי ימעט רק לכתחילה משא"כ בעירובין דלאו מלות נינהו יוכל לומר ימעט דאין מקום לטעות לומר דהאי ימעט רק לכתחילה דבעירובין אין חילוק בין לכתחילה לדיעבד ועיי' מהרש"א ריש סוכה עכ"ד:

[טז] **רש"י ד"ה איכא** בינייהו וכו' לל"ק בעינן סמוך לחפיפה טבילה

עכ"ל וז"ל כמעיל שמואל ע"כ דהיינו לכתחילה דאי מעכב אפי' בדיעבד א"כ מה אריי' נמלא עלי' דבר חולן לפי"ז ל"ל דלל"ב אפי' לכתחילה לא בעינן סמוך לחפיפה טבילה והרמב"ם פסק כל"ב ואעפ"כ פסק דבעינן סמוך לחפיפה טבילה ל"ל דאינו מפרש הא דקאמר א"כ כפירש"י אלא כפי' התוספ' בד"ה איכא בינייי:

עיד פסק הרמב"ם דאם חפפה באותו יום וא"ל לחזור ולחוף עכ"ם לריכה לחזור ולטבול ותמה עליו הראב"ד ונראה פשוט דכוונתו בזה לתרץ ממה שהקשו התוספ' בד"ה אם סמוך והא דאמר בפ"ק דחולין וכו' עכ"ד:

[יז] **תוספ' ד"ה אם** וכו' ושוב פיר"ת דחפיפה לא שייכא אלא בראש

ומדלא קאמר וכו' עכ"ל לפענ"ד לפרש דבריהם בפשיטות דתחילה כתבו בשם ר"ת דחפיפה לא שייכא אלא בראש ובזה מתורץ הא דהקשו מפ"ק דחולין ושלא תטפה דאין חפיפה אלא בראש ממש לכן כתבו ומדלא קאמר לא תחוף ראשה וכו' להודיעינו דבכל מקום שער בעי חפיפה.ובזה א"ל לכל מה שנתחבטו המפרשים בפי' דבריהם עכ"ל המעי"ש הנ"ל:

[יח] **בגמרא** למיסמך חפיפה לטבילה. **הרי"ף** גרס א"כ למיחף ביממא ולמיטבל

בלילה ולא גרס א"כ למיסמך לחפיפה טבילה וכ' הפנ"י דמרש"י ותוספ' נראה דלא גרסו רק א"כ למיסמך חפיפה לטבילה מדלא פירשו גם על א"כ למיחף ביממא ולמיטבל בלילה ולכן ירחה קלת שמש"כ בגמ' לפנינו שתיהם ט"ס הוא דעכ"פ הי' ל"ל "אי נמי למיחף ביממא וכו':

והה"ג העתיק הסוגי' ולא הביא רק הלשון דאם באותו יום חפפה וכו' וסיים מאי בינייהו א"כ סמוך

לחפיפה טבילה ואיכא דאמרי מיחף ביממא ומיטבל בלילה עכ"ל הרי שכ' באמת שניהם וא"ל דאי בעינן סמוך לחפיפה טבילה ממילא מוכח דאסור למיחף בימאא ולמיטבל בלילה דז"א דמשכחת שיהי' זה סמוך כגון שתחוף סמוך לביה"ש ותטבול סמוך בתחילת הלילה ולכן שפיר י"ל דלריך סמוך לחפיפה טבילה ואעפ"כ מותר לחוף ביום ולטבול בלילה וכן איפכא שאסור לחוף ביום ולטבול בלילה אפי' בסמוך אבל ביום לא בעינן סמוך לחפיפה טבילה עכ"ד:

[יט] **דף ס"ז ע"א ברש"י ד"ה בגמל** וכו' שמעלות טיט והולן

עכ"ל עיי' ברא"ש מה שהקשה עליו בזה ובס' בית אל ח"ב הדר ג' אות כ"ז כ' וז"ל יש ליישב פירש"י די"ל דעיקר החשש הוא דמעט טיט נדבק בין קמטי' וביה"ס שלה דשם אין המים מקדימין ועפ"י שא"ל ביאת מים ראוי לביאת מים בעינן והוי חלילה אבל בכלים לא בעינן ראוי לביאת מים כמש"כ הרא"ש סי' ל'. [וכ' עוד דבאשה היא מקפדת על הטיט הנדבק בה ואעפ"י שהוא מעט מ"מ הוי מיעוט המקפיד עליו וחולן אבל על המטה אינו מקפיד] עכ"ד. אמנם דבריו לא יתכנו לדעת הטו"ז סי' קל"ה ס"ק ל"ח דלדידי' גם בטיט שבביה"ס המים מקדמין רק לענין שלא תשהה ביותר וכדומה לא אמרינן מים מקדמין מחשש שידבקו הקמטים עיי"ש. אבל דבריו ימלאו מקום לדעת הנקוה"כ שם דמים מקדמין מהני בטיט רק בלירוף שהמים מחוברין למקוה ובקמטים אינם מחוברין עיי"ש ועיי' סד"ט שם [ועיי' ביאר דעת רש"י ושאר הראשונים בדין מים מקדמים בבינת אדם לכלל קכ"א סי' כ"ד בשר היטב ואכמ"ל]:

[כ] **רש"י ד"ה ומפצי** וכו' כנהר שעוברת עליהן והרא"ה בבד"ה כ' שלקח

מחללאות שאין ראויין למדרס עיי"ש וכן היא כוונת רש"י הוא ג"כ פ"כ והיינו מחללאות שמיוחדות לסיכוך שאין מקב"ט. והפי'

עביד

שביד מפני לבנתי אין הכוונה שעשה המפני אדעתא דהכי. רק שלקח בשבילן מפני שהי׳ עשוין לסיכוך וכדומה ועי׳ חי׳ ר״ן. ובעל״כ כי די״ל דרש״י ס״ל כמש״כ הרא״ש בה׳ מקוואות על המשנה דפ״ה ובלבד שלא יטבול ע״ג ספסל. דר׳ יוסי גזר אטו תוך כלי דלא הוי מעיין אבל לא גזר כולי האי לעשותו מים שאובים עכ״ל הרי דרק מדין מעין פסול לטבול ע״ג כלי אבל מדין מקוה וא״כ י״ל דגם רש״י ס״ל הכי. ונדחה ראיית הראב״ד ממשנה הנ״ל דלא מטעם ראוי למדרס פסול רק כמש״כ הרא״ש:

[כא] **תוספת ד״ה פתחה** עיניה ביותר או עצמה וכו׳ ולכל הפירושים צריך ללמדה כי העל״נ דכוונתם דאפי׳ לפי ר״ת דגרס בסמוך דכי אתמר הכי שמעתתא לטהרות לא קאי זה רק אמימרות דמכלי חרס ואילך כמש״כ תוספי׳ לעיל ד״ה אם בשם ר״ת ולכן הך דבית הסתרים בעי ראוי לביאת מים איירי לבעלה ג״כ. וכפי הנראה מדבריהם ראייתם לזה הוא ממה דמייתי משפחתו של רבי שהצריכה טבילה אחרת. ולי״ע דדלמא משום טהרות הצריכה טבילה אחרת וכדלעיל דף ו׳. וגם ממה דמייתי מה דתנן נדה שנתנה מעות וכו׳ דאיירי לבעלה גם זה יש לדחות דלטהרות איירי והאריך בתמוה זו והניח בצ״ע:

ולע״ד נראה כוונתם בס״ד בפשטות דהנה בפירוש דקרצה שפתותי׳ וכו׳ פי׳ הר״ש סוף פ״ח ופי״ דמקוואות שני פירושים פ״א שהדביקה שפתותי׳ ולא אפשר שיכנסו המים בפי׳ ואעפ״י דבבה״ס לא בעינן ביאת מים ראוי לביאת מים מיהא בעי׳:

אי נמי קרצה שפתותי׳ שדחקה שפתותי׳ ביותר ונתכסה הבשר החיצון עיי״ש וביאר כוונתו בלחם ושמלה ס״ק כ״ט דלטעם הב׳ אם לא נסתם בחוזק מקרי ראוי לביאת מים ולטעם הא׳ אפי׳ לא סתמה בחוזק הוי אינו ראוי לביאת מים. ושם בס״ק ל׳ הביא מש״כ הפתחי תשובה בשם חמודי דניאל דאם קרצה שיני׳ לא הוי חציצה. וכ׳ ע״ז דלטעם הראשון של הר״ש אין להקל דאף זה מקרי א״ר לביאת מים. עיי״ש. ודעת התוספי׳ בדיבור זה הוא כפי׳ הראשון של ר״ש ובמי נדה ולחו״ש ס״ק כ״ט הנ״ל הקשו לפי׳ זה דא״כ בדף ס״ו ע״ב דמקשה ארבא דאמר לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה וכו׳ ממתניתי׳ דבית הקמטים ובה״ס א״ל לביאת מים. לפי״ז קשי׳ משנה זו גופא רישא לסיפא. דברישא קתני קרצה שפתותי׳ וכו׳ לא עלתה לה טבילה. ותי׳ הלחו״ש הנ״ל וז״ל וכ״ל דגם התוספי׳ ידעי דאיכא נמי לפרושי כפירש השני של הר״ש. ולפי דעת המקשה הי׳ מפרש כן דטעמא דרישא משום דהבשר החיצון מתכסה. אך לפי האמת דמסקינן דגם בה״ס בעינן שיהא ראוי לביאת מים ניחא להו להתוספי׳ לפרש דגם טעמא דהך מתניתין משו״ה הוא כיון דהאמת הי׳ לפי דעתם דאפי׳ לא סתמה בחוזק הוי א״ר לביאת מים ובע״כ צ״ל כפי׳ הראשון של הר״ש:

ועוד י״ל דלפי הסק״ד הי׳ סובר דטעמא דמתניתין משום דתוך הפה הוי כמקום גלוי וכסק״ד דפ״ס בקידושין דף כ״ה ע״ד. ועיי׳ היטב בר״ש שם ספ״ח דמקוואות:

והראב״ד בס׳ בעלי נפש כ׳ וז״ל וא״ת מ״ש עלס בין שיני׳ ממעות שבפי׳ התם מיהדק והכא לא מיהדק וכ״כ הרשב״א בתוה״א עכ״ל.

ובדבור שאח״ז כתבו דע״כ יש חילוק בין טהרות לבעלה דהא בגמ׳ אמרינן דבה״ס ל״ב ב״מ וכו׳ א״ו ההוא לטהרות והב״י נתקשה בה דמה ראיה שאם היה דבר חוצץ בבה״ס הרי אינו ראוי לב״מ ולבעלה נמי מעכב ובסד״ט ס״ק כ״ג כ׳ ליישב דבריהם שהם מפרשים הא דתנן בה״ס חוצץ ר״ל דבה״ס בעצמן חוצצין כל זמן שלא נפתחו דלתות בה״ס שיבא המים לחלל פיהם וס״ל נמי דלמאי דאמרינן דבה״ס לא בעי ביאת מים א״צ נמי שתפתח פיה [ודלא כמש״כ התוספי׳ בדיבור זה] והא דתנן בה״ס ובית הקמטים חוצץ לא קאי אהא דתנן ברישא דמתניתין הקילקי שבשער וגם לא כרמב״ם דס״ל דבה״ס חוצץ הוא לענין שצריכה שתדיח במים קודם הטבילה מפני הזיעה ואבק שמתקבץ שם [עיי׳ לחם ושמלה סי׳ קנ״ח ס״ק ע׳]:

אמנם עוד הביא שם תי׳ ע״ז מהתפל״מ שקושי׳ הב״י לא קשה רק אסמ״ג ולא אר״ת די״ל דכוונת ר״ת לפי סק״ד דלא אסיק אכתי הא דנהי דביאת לא בעינן ראוי לב״מ בעינן למה לא הקשה אהא דתנן בה״ס ובית הקמטים א״ל לביאת מים אמתניתין דבה״ס באשה חוצץ ע״כ דס״ל דיש לחלק בין לטהרות לבעלה עיי״ש מש״כ על דברי מהרש״א דכאן ולפי׳ זה יודה ר״ת דצריך לפתוח פיה שיהא ראוי לב״מ:

ועל׳ קוטב זה תיסוב דברי התוספי׳ בכאן לשלול פירש הנ״ל של הסד״ט דלפי״ז לא צריך לפתוח פיה כנ״ל וכוונתם דהעיקר הוא כפי׳ תפארת למשה הנ״ל ובאמת צריכה לפתוח פיה דאף בה״ס מצד עצמו צריך להיות ראוי לב״מ גם לר״ת הלא דגם אי אמרינן דבעינן ראוי לב״מ גם בבה״ס מ״מ עדיין מאן יימר שאפי׳ אינה פותחת פיה שאינה ראוי לב״מ דלמא כהיולא מפי׳ השני של הר״ש דאפי׳ רק לא סתמה בחוזק די שיהי׳ ראוי לב״מ אף שהדביקה שפתותי׳ וכנ״ל ע״ז הביאו ומייתי נמי משפחתו של רבי וכו׳ ותנן נמי בהדי׳ וכו׳ נדה שנתנה מעות בפיה וכו׳ ומזה מוכח דיש חילוק בין מיהדק ובין לא מיהדק כמש״כ הראב״ד ע״ז הביאו הא דקרצה שפתותי׳ כאלו לא טבלה דמזה מוכח דהפי׳ הוא בקרצה שפתי׳ כפי׳ הא׳ של הר״ש שאפי׳ רק הדביקה שפתותי׳ ועי״ז א״א שיכנס המים בפיה כיון דעכ״פ מיהדק ג״כ ומשו״ה צריכה דווקא לפתוח פיה אבל אין רצונם להביא ראי׳ אי לטהרות אי גם לבעלה כך כנ״ל וא״ש סידור דבריהם לענ״ד עפ״י הלעה הנ״ל ודו״ק:

ועיין ביאור השיטות על נכון בזה בלחם ושמלה סי׳ קנ״ח ס״ק י״ב:

[כב] **ע״ב סרך בתה** עיי׳ שו״ת הת״ס חיו״ד קנ״ז מש״כ בפי׳ דברי התוספי׳ דהכא ובשדה חמד חלק תשיעי סי׳ קכ״ט תשו׳ ארוכה בדין זה ואין כמ״ל במקום שבעלי תשובה עומדים:

והא דאבל אמרו אסור לעשות כן יש מחלוקת בין הראשונים כמבואר בב״י סי׳ קפ״ג וברש״י עצמו יש ב׳ פירושים דהכא פי׳ אסור לעשות כן על הטבילה ולעיל דף כ״ט פירש על התשמיש:

ובפל״כ

ובעל"נ כי דתניי בזה אי ספד"א מה"ת לחומרא או לקולא דאי מדרבנן לחומרא אז שפיר יש לפרש אסרו חכמים לעשות כן לשמש משום ספק אבל אם ספד"א מה"ת לחומרא איך שייך אבל אמרו חכמים שאסור לשמש מספק הלא מה"ת אסור דמה דכתיב אחר תטהר אחר מעשה תטהר זהו לענין שאם תיגע בטהרות שטהורים או שאם תשמש שאין כאן כרת וקרבן אם לא ראתה אח"כ אבל וודאי לכתחילה אסורה לשמש מדאו' אם ספד"א מה"ת לחומרא וכ"כ מדברי ב"י סי' קפ"ג ולכן פפ"י שיטה זו ע"כ קאי מה דאמרינן אבל אסרו וכו' אטבילה וע"כ רש"י ותוספת מפרשים על הטבילה דס"ל ספד"א מה"ת לחומרא כמבואר בפ"ת יו"ד סי' ק"י והאריך בזה וגם בדברי הכסי"מ פ"ט מה' טומאת מת עיי"ש ולפנ"ד תמוה מאד בנפלאם ממנו דברי התוספ' ריש השנה דף יו"ד ע"א ד"ה שנים שכתבו בהדיי דאחר טבילה מותר לשמש מה"ת אי לאו משום דאסרו רבנן שמא תבא לידי ספק וגם על הב"י תמוה שלא הביא כלל דברי התוספ' הנ"ל בזה ועיי' ש"ך סי' קל"ו ס"ק כ' ובמחלית השקל שם ודו"ק היטב:

[כג] **דף ס"ח ע"א תוספ' ד"ה** כך אמרו ובשאלתות דר"א וכו' כפסק שלמעלה דדרים מרימר דהלכתא כר"ה וכדמתרץ ר' יימר וכ' בסי' בית מאיר וז"ל ויש לתמוה הא לפסק זה אם חל יו"ט במוצ"ש וטבילה במוצאי יו"ט החפיפה ערב שבת זולת במוצאי ב' י"ט שאחר השבת שאז מפני הריחוק כ"כ הוא דחופפת בלילה ואנו לפסק השאלתות הא תמיד החפיפה בלילה וע"כ לומר שהתוספ' אינם מפרשים כפי' רש"י בדרב יימר דהטעם דבכלהו אמרינן לבר מאשה חופפת באחד וכו' מפני הריחוק יותר מדאי אלא הי"ט העיקר מפני שסובר שכן אמרינן וגמרינן אפשר מלא אפשר להכי גומר אף לחל יו"ט ביום א' דתחוף בע"ש הכל ע"י שכן אמרינן וגמרינן מלא אפשר דהיינו בחל ב' ימים דחה"מ ה' ו' והטבילה בליל שבת שאז ע"כ לחוף ביום ד' לבר מאשה חופפת באחד בשבת וכו' שזה תמיד אפשר ליטבול בלילה וא"כ ממילא לפסק מרימר דהלכתא כר"ה דשכן לא אמרינן אף ביו"ט אחר השבת ואפי' במוצ"ש להוד נמי לא חפפה בע"ש אלא במוצ"ש ויו"ט כפסק השאלתות עכ"ל ועיי' ש"ך יו"ד סי' קנ"ט מה שפירש כדעת רש"י ועיי' בחי' סד"ט כאן:

[כד] **רב** אמר זבה וודאי לוי אמר ספק זבה אימר פסקה בין ובינו בעדות ביוסף הקשה אמאי לא תיהוי זבה וודאי כיון דאיתחזקה בטומאה וכעת נגלה שנמה עמאה מן הראוי לאוקמא בחזקת טומאה בסי' עלי' וא"ל דאז לא היתה בחזקת זבה הא מחזיקין מאלו"א עי' תוספות כתובות ע"ה ע"ב וכמהרי"ט בראשונות בי' פ"ג וכי לחלק דשם הו"ל כבר פלי' חזקת איסר וכעת חזקת איסר הדם ומחזיקין מאל"א אבל כאן ענין זיכות לא נודע שכעת לא מצאנו אותה זבה רק שאנו מספקינן שמא ראתה מאז ועד עתה ול"ש נחזיק מאל"א ולא הוי רק ספק זבה ובזה מחולקים לוי עם רב מיהו אנן קיימ"ל כרב ועכ"פ מדברי רב ראי' דמחזיקין מאל"א וגם זה יש לדחות עכ"ד ועיי' סד"ט סי' קנ"ו ס"ק כ"ג ובעל"נ

ובחי' חת"ס ד"ה שמעתא כאפי נפשה ותמלא כדבריו ביאור כל הסוגי' עיי"ש:

[כה] **ע"ב תוספ' ד"ה אמרו** לי' וכו' עיי' היטב בחוות דעת סי' קנ"ו סק"א וס"ק כ':

ובמש"כ לימא ר' יוסי לנפשי' כי בעל"נ דמזה נראה דהאמרו לו הוא ר' יוסי ור"ש מדמשני אמה דפריך בראשון מי איכא למ"ד אין והתניי' וכו' וסבירא להו דה"ק הך מ"ד היא ר"י ור"ש ולכן הקשו שמה שהקשה ר"י לר"י לימא לנפשי' אבל דא"כ איך נסתפק רבי איך סברו בראשון וקאמר טעיתי שלא שאלתי הרי אמרו בפירוש כן מה לי הפריסה בטהרה בראשון אע"כ דלא ר"י ור"ש השיבו כן לר' יודא ומה דקאמר אין והתניי' הכי פירוש דאין תימא דגם לרבי הי' פשיטא שאילו שאל לר"י ור"ש הוי ס"ל דאפי' בראשון לכן אין תימא אי איכא גם תנא דאמרו לו דס"ל נ"כ הכי והוא כאמת מחלוקת רביעת שמוסיף על ג' מחלוקת שהזכיר רש"י במשנה דלהאמרו לו אפי' בראשון א"כ מה הקשו לימא ר' יוסי לנפשי' ואם קושייתם דגם לר' יוסי קשה נ"כ אין זה קושי' דדלמא כאמת מה שהקשו לר' יודא קשה גם לר' יוסי עכ"ד ול"ע כי זה הערה גדולה על דבריהם ופי' ריטב"א:

[כו] **בגמרא תיובתא** דרבא נמי מהא כי על"נ א"ל מה קושי' דלמא מאי דקאמר ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה היינו לאחר שעברו י"א יום וכבר התחילו ימי נדה בזה קאמר דמטמאה מעל"ע. דו"ל דמה קמש"ל פשיטא דכיון דבי"א יום היא בחזקת מסולקת דמים פשיטא שאין ימי נדה שקדמו להם מחזקות אותה לטמאה ע"כ:

עוד כי בהא דמפסקי ימים טהורים דקשה מה"ת לומר כן דהא בכל אשה מפסקי ימים טהורים בין ראיית נדה לנדה ואעפ"כ מטמא המעל"ע באין. לא ווסת ולולא דמסתפינא הי' כ"ל להגיה תחת ימים טהורים דמים טהורים ובזה שפיר הוו"א כיון דראתה דמים וטהורים הי' א"כ כראתה אח"כ כתחילת נדה דמי' מ"מ קמש"ל שטמאה מעל"ע עכ"ד בקילור:

[כז] **משנה הזב** והזבה וכו' הנה הדברים ארוכים בענין זה עיי' שו"ת חת"ס סי' קע"ח ובאמצע סי' קמ"ד. ועיי' בשו"ת אדומ"ר הגה"ל זלה"ה בערוגת הבשם חאו"ח סי' קס"ג בראש הסימן ראיי' גדולה למאן דס"ל דהוי בחזקת טהרה לענין שלא תראה עיי"ש. ועיי' היטב באשכול סי' מ"ה ובנחל אשכול אות י"ג:

[כח]. **רש"י ד"ה ונזיר** שהולך אין אותו יום עולה למנין נזירותו כי על"נ לא ידעתי למה כ' רש"י דאין אותו יום דווקא עולה הרי לריך הזאה ג' וז' וכל הימים אינם עולין עד שיטהר כנראה ממשנה דנזיר דף נ"ד ועיי"ש ברש"י ד"ה מדקתני סיפא אבל הסככות וכו' ומתחיל ומונה מיד מיום השביעי עיי"ש וכאן כ' דאינו סותר רק יום א' עכ"ד:

[כט] **בגמרא דף סט ע"ב** ספרתי ואינו יודעת כמה ספרתי

ספרתי וכו׳ עיי׳ היטב בחוו״ד סי׳ קצ״ו ס״ק ג׳ מש״כ בזה :

שם חד יומא מיהא אי אפשר. לשון רש״י בפי׳ זה סתום ובפנ״י כ׳ ב׳ פירושים דהכי פריך כיון דאמרה ספרתי וודאי א״כ באותו שבאת לפנינו וודאי ספרה ולא ראתה דאעפי׳ שאמרה לא ידעה כמה ספרה פכ״פ צריכה לידע ביום שבאת שספרה וא״כ היום ע״כ לא ראתה וחסרה טבילה של נדות בליל שאחר שביעי מהיום כיון שהיום לא ראתה ממילא אחר ז׳ ימים לא כלו לה ימי נדה ופ״ז משני שאני יודעת אם ספרה וא״כ על יום שבא לפנינו נ״כ מספקות אם ספרה ובדקה או אם ראתה.

ועוד י״ל דה״פ כיון דרב אחא רצה להשיב שאין ראי׳ מברייתא לרב דלעולם י״ל דס״ל דבעינן סופרין לפנינו ושאמרה ספרתי וודאי רק לא ידעתי כמה ספרתי וא״כ מדאמרינן שטובלת ביום שבאה לפנינו לספק ז׳ של זבה ע״כ יודעת וודאי שביום ראשון שלפני יום השביעי ספרה ולא ראתה וא״כ ע״כ לא שלמו לה היום ז׳ ימי נדה וחסרה לה טבילה של נדה בערב של יום הבאה לפנינו ופ״ז משני שמסופקת אם ספרה ולכן ז״ל הכא לאומרא דשמא ראתה וצריכה טבילה לנדה בערב ושמא ספרה ולא ראתה ולכך טובלת אפי׳ יומא קמא דבאה לפנינו. אמנם לשני הפירושים א״א לכוין לשון רש״י על נכון עכ״ל :

[ל] דף ע׳ ע״ב בן השונמית מהו שיטמא וראיתי בס׳ שמן כתית למנחה שכ׳ וז״ל לכאורה י״ל איך יפלה על הדעת שיטמא דהרי התוספ׳ ב״מ דף קי״ד ע״ב ד״ה אמר הקשו איך החי׳ אלי׳ בנה של צרפת דהרי כהן הוא ותי׳ שפיקוח נפש דוחה ועיי״ש וא״כ איך סקי״ד שיטמא גם אחר שהחי׳ איך הוי רשאי ליקח אלי׳ את הילד מן העלי׳ כמפורש במלכים א׳ י״ז פסוק כ״ג ולא אחר שהחייהו ותי לא. הוי פיקוח נפש עוד. אבל י״ל כי אנשי אלכסנדרי׳ הוי סוברים כרע״ק דמס׳ שמחות דכהן שמא מותר לטמא בו ביום שנטמא בכר [עי׳ ברא״ד ה׳ נזירות פ״ה ה׳ ט״ו ובכ״י ליו״ד סי׳ שע״ג] וא״כ שאלי׳ בכר הי׳ טמא שרשאי הי׳ לטמאות משום פקוח נפש וא״כ לא הי׳ תו איסר לטמאו עוד בו ביום ואף דמדרבנן עכ״פ אסור מ״מ שזה הילד שהוי חי גמור גם רבנן לא גזרו עכ״ד עי׳ ב״ש באפ״ז סי׳ י״ן :

[לא] דף ע״א ע״א תוספת ד״ה והא אנן תנן כו׳ הו״מ למיפרך אדרב וכו׳ ובאמת הגמ׳ בסוטה דף כ׳ מקשה כן על רב ומחלק דפחדא למות וביעותותא מרפי׳. ותימא שהתוספ׳ כאן לא הזכירו מזה כלל ובתוספ׳ שם הביאו הך דהכא והקשו דכאן אמרו טעמא דכ״ש וכו׳ ובעדות ביוסף כ׳ דכפי הנראה לא הי׳ בגרסתם שם מה דאמרו הא לא קשי׳ פחדא למות בעתותא מרפי׳ ואולי גם כל מלתא דרמי. על רב לא גרסי כלל רק דטעמא דכ״ש משום בעתותא תרפי׳ ודחי הש״ס מהך דאנשים מתים זבין וסיים דלפ״נ. ועיין מג״א סי׳ ג׳ ס״ק י״ד ובמחצית השקל שם. ועי׳ פל״כ כאן :

[לב] ד״ה מקור וכו׳ טמא טומעת מגע כ׳ על״כ פי׳ שיטמא טומאת משקים

ו

ויהי׳ ראשון לטומאה מפני שנגע במקור ופ״ז השיב דבלא״ה מטמא טומאה זו מפני שנגע במת אפי׳ פחות מרביעית אלא ר״ל דנטמא טומאת דם נדה הוא אב הטומאה לטמא במגע ובמשא ועי׳ תוספת יו״ט משה״ק מאהלות עיי״ש ובאמת המעיין שם יראה דלא איירי מטומאת משקין ואפשר דבאמת טומאת ראשון לטומאה יש בדם מפני שנגע במת עכ״ד [ועיי׳ שואל ומשיב מהדורא תליתאה ח״א סי׳ ל׳] :

ובדין דם תבוסה הארוך לבאר הדברים היטב בעדות ביוסף כאן עיי׳ עליו :

ובחי׳ חת״ס כ׳ וז״ל לפיר״ת ניחא דס״ל לר׳ יוסי כיון דביושבת על המשבר בוודאי לא יצא כולו אחר מיתה א״כ הה תו ליכא חששא דאוי ותו ליכא אלא ספד״ר ולקולא אזלינן דלמא יצא רובו מחיים ור״י לטעמי׳ דס״ל אפי׳ אם רק טיפה אחת מעורבת נמי חיישינן ולשאר פירושים קשה קצת איך פליגי בדם תבוסה :

ובהא דהרוג שיצא ממנו דם וכו׳ כ׳ וז״ל י״ל דס״ל דהוי ס״ס ולא הוי שם אונס חד כיון דכ״א הוא מענין אחר דאם יצא כולו מחיים אינו מטמא אפי׳ במגע ומשא ואלו יצא רובו מחיים מטמא עכ״פ ברישא משום מיעוט המעורב דלענין טומאת משא לא מהני ביטול דטומאה כמאן דאיתא דמי עיי׳ בכורות דף כ״ב ומפו״ה ס״ל לראב״ר דטהור מה״ת ורבנן דפליגי ס״ל כל שאתה יכול להרבות ספיקות הכל טמא כמבואר בטהרות פ״ו מ״ד עכ״ד :

[ל״ג] ע״ב תספ׳ ד״ה ר׳ יודא וכו׳ וכן נמי בפי׳ הערל דהיינו דשם מוכח נ״כ דר״י לעצמו ס״ל מב״מ ל״ב ולאפוקי מאביי דמשני בזבחים הא דידי׳ הא דרבי אבל מה שכ׳ דבדרבנן ס״ל לר״י מב״מ בטל וביבמות מוכח להיפך לפי׳ תי׳ ר׳ שישא ברי׳ דרב אידי דאפי׳ באד״ר מב״מ ל״ב ובשפה״מ ה׳ מאכלות אסורות פ׳ ט״ו כ׳ מכח זה באמת דלר״י גם באד״ר מב״מ ל״ב ולא זכר מדבריהם דהכא ועיי׳ תוספ׳ חולין דף ל״ט ד״ה שאני. [ועיי׳ מש״כ בזה לעיל דף מ״ז ברש״י ד״ה חייבת בחלה] :

ובמש״כ א״ת לפריך מהאי כ׳ פל״כ ק״ק למה לא הקשו גם לר׳ חנינא שהרי א״א לדם המת הבשל להיות כמבטל דגם אי נסרח לא נטהר מלהיות טמא :

ומש״כ והכא נמי א״א וכו׳ בתוספ׳ מנחות כ׳ דדם הפר ודם השעיר כיון שהי׳ מעורב בו כאחת ונתן מהן מתנה חשיב דאפשר להיות זה כמו זה עיי״ש וכוונתם דדווקא נבילה ושחיטה שכל חתיכה עומד בפ״ע שייך החילוק שא״א לבטל להיות כמבטל או איפכא אבל בדבר המתערב לית זה ולפי״ז ל״ק קושייתם דהכא :

ומש״כ אבל לר״י נושא וכו׳ כוונתם די״ש חילוק על ר׳ חיי׳ וס״ל דאין חילק לר׳ יודא והך ברייתא דהכא דלא כרבי חייי עיי׳ תוספ׳ שם ד״ה ור״י עכ״ד הפל״כ :

ומש״כ רש״י דלר״ש דם מבטל דם דמב״מ בטיל. עיי׳ ר״ש טבול יום פ״ב מ״ג מש״כ לחלק אליבא דר״י ור״ש עיי״ש

[לד] גמרא אימא סיפא עיי' מהרש"א שמחק הך אימא סיפא דמילי מילי קתני. וכ' עלי"ל דלפי"ז גם תיבה אלמא צריך למחוק. והכל כניחותא דבסיפא חזרו בכ' דברים חדא לחומרא וחדא לקולא. לחומרא כא"ש דהוי תחילה לקודש כדין מגע טמא מת וחדא לקולא לענין המים דלאו כקודש דמי ומתני' אבא שאול לאו תירוצא אלא הכל פירושא דמתניתן. והא דמטמא משקין להיות תחילה חוץ מטבול יום נאמר שאף שהוא שני אינו מטמא משקין וכ"כ הכ"מ וחת"ס:

בגמרא כשומרת יום כני' רש"י מפרש הנפק"מ לענין נגע במפסר ועיי' רש"ש ריש זבים:

[לה] בתוספ' ד"ה אף אתם וכו' לטמויי משכב ומושב כ' עלי"ל ומה שכ"ה אעפי"כ מדבריכם אתם נושכין היינו דב"ש לשיטתם אמרו לב"ה כיון דלדידן יום י"א הוא דאו' לכן גם לדדכו דס"ל דל"ד עכ"פ אודו לי מיהת דיש שסוברים כן אם יראו שמטמאים מו"מ יבואו ג"כ קרבן אבל ב"ה השיבו לדידן אין יום י"א דאו' וא"א למטעי ואם אתם תחושו לטמא מו"מ בזה גם אתם תחושו כן ביום שלאחריו וכמו שאתם אינכם חוששין כיון שמדרבנן הוא גם אנחנו לא נחוש ביום י"א עכ"ד:

[לו] ע"ב רש"י ד"ה מאי הלכה. דמשמע איום י"א קאמר. רצה ליישב בזה קו' תוספ' במאי פליגי ר"י ור"ל בדרא"ב"ע וכו' לכן מפרש רש"י דמשמע להו דרא"ב"ע על יום י"א קאמר ועיי' עלי"כ. ובחי' חת"ס כתב ענין נפלא בהא דעשירי לא בעי שימור כאורך ומיושב שיטת רבינו סעדי' המובא לעיל דף כ"ד ע"א בתוספ' ד"ה ארבעה עיי"ש.

[לז] דף ע"ג בגמרא כלא עת נדתה סמוך לנדתה עיי' מהרש"א וכהא דאמרינן לקמן ומניין לרבות י"א ת"ל בלא עת נדתה לפי"ד מהרש"א גרס רש"י ת"ל על נדתה. ובסוף הסוגי' דאמרינן עלך א"ק על נדתה סמוך לנדתה גרס רש"י בלא עת נדתה סמוך לנדתה והכוונה על סמוך לנדתה שבא ביום שאחרי כן וכמו דמפרשינן גם לפי גרסתינו דיליף י"א מבלא עת נדתה. דפירשו כמו שלא בא עת נדתה של מחר כ"כ עלי"כ.

עוד כ' בהא דמניין שהוא עושה מו"מ שט"ס הוא וצ"ל ומניין שהוא עושה שהרי הכופל. גם בנדה אינו מטמא מו"מ כטומאת נדתה אלא כעליונו של זב כדלעיל דף ל"ב וגם ברש"י שכתוב ת"ל כל משכב אשר ישכב עליו ט"ס וצ"ל אשר תשכב עליו שכ"ה בפסוק:

[לח] בתוספ' ד"ה אין לי וכו' אגב ריהטא נקט שניים כ' עלי"כ וז"ל לענ"ד א"ז מספיק דאכתי הלשון לא מכוון גם אי לא גרסינן שנים דהא פתח מופלג לנדתה יום א' דהיינו בשני וא"כ מופלג שניים היינו בשלישי וכן באחריני. ואדרבה נימא בעשרה הוא מיותר ומה דאמרינן ומניין לרבות י"א צ"ל ומניין לרבות עשרה או בי"א אין הפי' מופלג י"א אלא ביום י"א ועכ"פ יותר מסתבר דעשרה נקט אגב ריהטא עכ"ל:

[לט] דף ע"ג גמרא יכול תספור שבעה לשניים ודין הוא ומה הוא וכו' בסי' אלי' רבה בליקוטים כ' וז"ל הקשה הג' מהר"ד דהוי קולא דאתי לידי חומרא דאם תספור שבעה לשנים א"כ יבא או כי תזוב על ג' ד' ויבא עד עשרה דראוי לספירת או כי תזוב וא"כ אם תראה י"א י"ב י"ג נחשוב לנדה מן י"א ותטבול ביום ו' אח"כ. ולפי האמת ד"א היא שייך לזיבה מתחילין למנות נדה מן י"ב ולא תטבול עד יום ח'. והשבתי דבלא"ה קשה הא קיימ"ל בגמ' בכמה דוכתי ימים רבים ימים שניים רבים שלשה א"כ מאי פריך יכול שבעה לשניים אע"כ צ"ל דהמקשן פריך דנספור ז' לשניים וכן ז' ל"ג וקשה ל"ל ימים רבים הא קו"ח אם מונין לשנים כש"כ לשלשה אלא צ"ל משום חומרא הנ"ל לחשוב ג"י לזיבה אחת וא"כ גם י"א נכלל בכלל זיבה. וסיים „ושבחוהו למאד":

תנא דבי"א כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא וכו' להבין סמיכת ענין זה ולמה מסיים האי ברייתא דייקא בכאן עיין שו"ת באר שבע דבר מתוק מאד דכיון דתנן קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות ופירשו המפורשים גופי' הלכות עיקר תורה שבע"פ שמקבלים עליה שכר וכדי שלא יחשוב האדם כיון שאלו הלכות נקראים גופי הלכות שלא ישנה אלא דווקא באלו הלכות לכן קבע המסדר הש"ס האי תנא דב"א וכו' כאן וכפ' בני העיר אחר ה' נדה דווקא לאשמעינן כל השונה הלכות אע"ג שאינן גופי הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב ע"ד שאמרו בפ"ק דברכות מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד הרי לא אמר גופי הלכות אלא הלכה איזה הלכה שתהי' וכו' וסיים בזה"ל ועדיין צריכין אנו למודעי דהאי תד"א אינו אלי' הנביא כמו שחשבו רבים מן התלמידים אלא הוא תנא המוזכר בהקדמת הרמב"ם פי' שביעי מסדר זרעים וז"ל יושע בן פרחי' נתאי ארבלי חוני המעגל אלי' וכו' עכ"ד:

ובהכנה דרבה לאדמו"ר הגה"ק זצללה"ה אות י"א הביא בשם אדומו"ר כ"ק מרן מהרי"ת בעלז זי"ע המשך בזה וז"ל דהתוה"ק נקראת אשת חיל וצריך להבין הלא יש זמנים שצריך להתרחק מכל מיני קריבות. ואלו בתוה"ק כתוב לא ימוש וכו' והגית בו יומם ולילה ובאהבתה תשגה תמיד אבל באמת גם באשת חיל הגשמיות אפי' בעת הרחק ממחבק מ"מ כל עניני תהלוכות והתנהגות הבית הכל מתנהג אפי' דברי'. כמ"כ בתוה"ק ויש זמנים לעת גדלות המוחין והרחבת הדעת העת לעסוק בפנימיות התוה"ק ולהעמיק בה מ"מ עכ"פ בכל תהליכות עניניו הכל צריך להתנהג עפ"י התורה והליכותי' ולעסוק בהלכות הנוהגות בכל יום וזהו ענין השונה הלכות בכ"י אפי' שהוא טרוד או מדוכה ביסורים או ע"י פוס אונס וטירדא עכ"פ צריך שיהי' שונה הלכות ואז מובטח לו שהוא בן עוה"ב. וזה שקבעו חז"ל הך מימרא בסוף מס' נדה דכיון שהגיענו למס' זו שענינו דיני התרחקות האשת חיל הגשמי' בתכלית ההרחקה א"כ יקשה לנו איך נמשלה התוה"ק לאשת חיל ועי"ז בא מימרא דתנא דב"א לבאר זה עפ"י הנ"ל עכ"ל הק' זי"ע ועכ"י:

דף ב׳

אות

ביאור דעת רש"י ורמב"ם דאשה שאין לה וסת ל"ב. [ובעמוד ג׳ יש טעות "א"כ במשנה מיירי שמערבבת וכו׳ וצ"ל שאינה מערבבת ראיותי׳ ובמערבבת גם שמאי מודה דמעל"ע] ועיי׳ פמ"ג יו"ד סי׳ ס"ח במשבצות ס"ק ב׳ דלא
א פלוג ל"ש רוב אטו מיעוט ודו"ק:

ביאור סברת התוספת דטומאה דלמפרע.
ז ורא"י לא ילפינן מסוטה. וסתירת התוספ׳:

ראיי׳ לשיטת הריטב"א דהיכא דוודאי
ח נעשה מעשה לא מוקמינן אחזקה:

ביאור השיטות אי מעל"ע שבנדה טהור ברה"ר [ועיי׳ באשכול ובנחל אשכול הל׳ נדה סי׳ ל׳ אות יו"ד ביאור דברי התוספ׳ סוטה דף
יוד כ"ח וכאן]:

ראיי׳ לנובי"י דראוהו חי מבערב ל"ד.
יב ותמוה גדולה על המרדכי חולין סי׳ תרל"ה.

ביאור אי ש"ס בבלי חולק על ירושלמי דאמר דהא דס"ל לרבי דיין וזמנן ב׳ מינים
טו הוא רק מדרבנן:

ישוב לדברי רמב"ם בפיה"מ למס׳
טז מקוואות פ"א:

[ביאור דעת הרמב"ם דחביות הוי ספק ובמקום ספק בין ברה"י בין ברה"ר שורפין נגד הסוגי׳. וגם בפיה"מ למקוואות פ"ב כ׳ הטעם דבין ברה"י בין ברה"ר טמאות דאע"ג דס"ט ברה"ר טהור היא ספק טהרה הוא ולא ספק טומאה וכ"פ הרע"ב ולא פי׳ דטעמא דרה"ר משום תרתי לריעותא והוי וודאי עיי׳ נחל אשכול בסי׳ ל׳ הנ"ל אות י"א. ושם בסי׳ ל"א אות כ"ב הביא לענין הא דאיסור מטומאה לא ילפינן דדוקא היכא דאיכא חידוש בטומאה לא ילפינן מתוספ׳ חולין ס"ד ע"ב ומוכח כאן מסוגי׳ דהכא דפריך למה בחביות ספק ובטומאה וודאי והניח בצ"ע ממש"כ הטו"ר באו"ח דאע"ג דלענין טומאה מה שנמלא בדגים ועופות הוי כמאוכל לענין איסור לא הוי המאוכל] ועיי׳ מש"כ לקמן דף י"ז ע"ב אות כג. ובאמת כבר עמד ע"ז בקהלת יעקב אות א׳ ס"ק י"ח והביא מכמה סוגיות דילפינן איסור מטומאה וגם מסוגי׳ דהכא העיר שם והניח בצ"ע עיי"ש היטב ועיי׳ תוספ׳ חולין דף כ"ט ע"א ד"ה דכו"ע דבמידי
יט דסברא איסור וטומאה שוין:

דף ג׳

אי דם שבא מנופה בלא הרגשה הוא מדאו׳ ועיי׳ מש"כ בזה לקמן דף כ"ו ע"ב אות באורך

אות

אי הא דפ"א נאמן נגד חזקה תלי׳ בהני תרי לישני דמוך דחוק וכו׳ וביאר דעת הנובי"י אי לחולין אמרינן כותלי ביה"ר מוקמי דם וסברא
כא כאותה מריעות שלמה:

דף ד׳

בדברי התבו"ש סי׳ כ"ט בנשבר ארכובה ולא ידע אי מחיים או לאח"ם. ובדברי לבוש"ר
כד ה׳ טריפות עצמות:
כב ישוב לדברי הרע"ב פ"ו דמקוואות:

דף ה

ביאור דעת מהר"ם שהוכיח במשנה לחלק
כד בין בדיקת שחרית וערבית לאמצע יום.

דף ו

כט מה שצ"ע על הסד"ט סי׳ ק"ן ס"ק ל"ג:

בדין אי כתם מטמא עד שעת כיבוס בין לקודש בין לבעלה — וביאר לדברי רמב"ם פ"ט מא"ב דכתם אינו מטמא למפרע רק מעל"ע מכל התמיהות של הסד"ט סי׳ ק"ל ס"ק ע"ד
ל [ועיי׳ נחל אשכול סי׳ ל"א אות ט׳ בזה]:

אי אפיית לחמי תודה הי׳ בתנור של מקדש או חוץ לעזרה. וביאור דברי מהרש"א
לג פסחים דף ל"ה:

דף ז

לד בדין הכניס חלת חו"ל לארץ:
לה בדברי הש"ך יו"ד סי׳ קפ"ט ס"ק נ׳:

דף ח

ראיי׳ לסד"ט סי׳ ק"ל ס"ק פ"ה דסתם
לו בתולה אפי׳ הגיע זמנה לראות:

דף ט

בדברי החו"ד סי׳ קפ"ד ס"ק יו"ד דאם עברה הווסת ג"פ ולא בדקה לא נעקר הווסת:
לז [ועיי׳ נחל אשכול סי׳ ל"ג ס"ק כ׳]

ביאור דעת הב"י סי׳ קפ"ד שחילק בין
לח מעוברת והי׳ כמחבא.

דף יד

ביאור שיטת הפוסקים בדין תינוקת

אות

שהגיע ושלא הגיע זמנה לראות ודין זקינה ודין
לט כיונה ופיחתה:

דף יא

בדברי הש"ך ס"י קפ"ז דבימי טוהר לא
מג הוי רואה דם מה"ת ובדברי הלהם ושמלה שם:
בדבר השני פירושים שברש"י דף י"ב ע"ב
ד"ה מאן דמתני הא ל"מ הא [ועיי' ביאור
מתוק בנחל אשכול ס"י ל"א אות ט"ז עמוד
מז פ"ד ועמוד ע"ו אות א' באורך בזה]:

דף יג

א־ג בדין השמתת זרע בהשה בהותות שתים:
באיזה איסור דרבנן מקרי עבריין ובאיזה
ד היוב נידוי:
ויש ע"ם באות ד' כיון שלא אירע לו
דבר וכו' כנ"ל וגם באות ה' מה שלא נאמר
בשאר איסורין כנ"ל].
ביאור שיטת רמב"ן ריש גיטין דנדה הייינו
דנאמנות מתוך שנאמנת לגבי עצמה נאמנת
ו לגבי בעלה.

דף יד

בשיטת הרמב"ם דלא בעי בדיקה לפני
ח תשמיש רק מלניעות.
ביאור הדין אי פסקינן כמ"ד דחוק
יוד הוא או בדוק אגל מאכולת.
בדין נמלא דם על עד שלו אח"ת ג"פ
יא ובכל פעם הוליא האבר מת.
ביאור שיטת הטו"ר שפסק כרשב"א דכל
שהי' בדוק פעם אחת ואח"כ הי' בחזקה שלא
יב הענין בשוק של טבחים מקרי בדוק.
[ובתוספי ע"א ד"ה וטחתו בירכם וד"ה
למחר מלאה עלי' דם עיי' חי' סד"ט ומוו"ד סי'
קי"ל ס"ק י"ט כי כ"א כ"ה.
וגם בספר בית אל ח"א הדר מ"ב ביאור
אחוך לדברי תוספי אלו ומומפני גודל האריכו
לא העתקקתים ומראה מקום אנו להמעיין.

דף טו

ביאור השיטות אם קבעה ווסתות לקפילות לחוד
בהא דאין לפסות ס"ם בידיים.
בדברי הש"ך סי' קפ"ז ס"ק כ"ב ובדברי
רמ"א שם:
במש"כ המוו"ד סי' קפ"ד דלריך מוך דחוק
טו כל שעת ווסת:

טז

דף יז

כא בדין נדה לבעלה או בתורת איסור או טומאה

אות
כג וביאור דברי התוספת ד"ה אין שורפין:
כד אם י"ם להבחין בין דם המקור לדם העליי:
אם רי"י חיים למיעוט גם בדיעבד או
כו רק לכתחילה:

דף יט

כח בענין ד' מיני דמים:
כט בענין מעיינות הזב:
ל בדין מראה ירוק באשה ולענין כתם:

דף כ

לא בדין שחור שנעשה אדום:
ג ביאור הי אין קושי לנפלים אי לריכה
ב' קרבנות:

דף כב

לבאר דהא דאין דרכה לראות דם בחתיכה
תלי' אי ווסתות דאו' או דרבנן וגם בדין מין
ו במינו אינו חולץ:
ז בדין קרי שלריך בחתימת פי האמה:
בפלוגתת הרמב"ם וראב"ד אי קאי בדיקת
ט פוסרין גם על רוק וזוב או רק אסרן ובילה:

דף כג

בבעי' דקידש בהמה במעי אשה לבאר דלמסקנא
גשאין מתקיים הרובעה פטור ולא הוי אלא
ניאוף. [ומה שהעיר הגאון שליט"א מחולין דף
קכ"א לענ"ד אינו דומה דהתם כיון שהי' הבהמה
היה חיות גמור רק שעתה שחט בה רוב שניים
אף שאינה מתקיים עכ"פ כיון שעדיין מפרכסת
עדיין הי' הוא אבל כאן שעדיין לא הי' לו חיות
גמור וגם אינו מתקיים בביאתו לאוויר העולם
י לא מקרי חי כלל וז"פ:
אי אמרינן תיק"ו כשהבעי' הוא שלא
יא אליבא דהלכתא:

דף כד

ביאור דעת הרמב"ם פ"א ממא"א בדין שסועה
בדין א"א לפתיחת הקבר בלא דם:
יב בדין אם אינו ידוע אם בירה או לא אם
טז הכהן חייב לקבל הבכור או לא:
בדין סרחיקה לידתה ביאור דברי תוספי
יח התמוהים:
בהא דמדהאי בן זכר האי נמי זכר ואי
יט אמרינן מדהאי בן קיימא האי נמי בן קיימא:
י [ויש ס"ם במקום הריטב"א ל"ל הריט"א]:

אות

ביאור שיטת הרמב"ם במה שלא הביא
יג הא דהרחיקה לידתה :
בדיני טומטום ואנדרוגינוס והשמטת הטו"ש
לאידוש זה דאפילו טומטום וזכר ואנדרוגינוס וזכר
יד־ תשב לזכר ולנקבה וכו' בשני אותות:
טו בדין מכניס שרץ למקדש או אדם טמא
אי חייב כרת או רק מלקות ובדין מכניס
אוכלין ומשקין טמאין ובקושי' הרא"מ דלמה
יז הוצרכו לנס חנוכה הא הדלקת נרות דוחה טומאה :

דף כט

בדין ילא מסותך ומסורס ביאור השוני'
יח והטיעות שיש בזה :
בדין טבילה בזמנה מצוה וקיום מ"ע לא
יט מהני אלף טיקות ביאור דעת הרמב"ם בזה :

דף ל

בדין אם יש סוכחה ממה שראתה נדה
קודם טבילתה שלא היתה מעוברת :
כ [ועיי' בינת אדם סי' יו"ד בזה] :

דף לא

ב אם כותים הם כעכו"ם אפי' לקולא :

דף לב

בדין סיכה כשתיי' לענין יוהכ"פ ותרומה ואם
ה' ו' בדמאי מותר הנאה של כילוי באותות :
ביאור באורך הא דלמפוטי' אשה
מטבן ובדין הרי"ז דס"ל דקטן בן יומו טמא
ז קרי רק לאחרים בעינן ע' שנים :
ואם בדין בועל נדה אי דינו כנדה לכל
ז דבר.

דף לד

ט בדברי מהרש"א שבת דף כ"ב :

דף לו

טז ראיי' לבה"ג דבנפקא מימי טהרה לימי
טומאה הר"ל בשפת ווסתה מובא בשו"ז סי' קל"ד :
[בפירש"י ד"ה והא ספרא קתני וכו' עיי'
מהרש"א וכי עליו בזכרון בארית יוסף וז"ל קשה
לי דאטו מעיקרא ס"ל למימר א"כ אחריתא הא
איכא שופעת מתוך מ' לאחר מ' דלרב טהור
וללוי טמא אבל בשופעת מתוך ז' לאחר ז' ס"ל
דאף ללוי טהור כמו למסקנא והי' כ"ל לפי דרכו
דהש"ס לא ניחא לי' לומר דלוי מסברא דנפשי'
אמר דבי מעיינות הם רק שהדבר מוכרח מדברי
בי"ה דמטמאין דם יולדת שלא טבלה ולוי ס"ל
דאין סברא לומר ביומי וטבילה תלי' רק ביומי
לחוד וא"כ מוכח שפיר מבי"ה דמטמאין דבי
מעיינות הן ומתניתין מיירי בשופעת ולכן טמא
גם לבי"ה מזה הכריח לוי דבי מעיינות הם אבל
לפי המסקנא דקאמר לוי אנא אמרי כתנא דשוין
א"כ מוכח מתנא דשוין דבי מעיינות הן שפיר
אמרינן דללוי אפי' בשופעת ביומי וטבילה תלי'
כמש"כ המהרש"א ניחא לומר כן מחמת לשון
המשנה דלא טבלה דווקא נקט עכ"ל :]

דף לט

כה בבא דשכחה אי מקרי אונס ואומר מותר
בדברי רמב"ם ה' מטמאי מו"מ פג' דיולדת
אפי' שלא ראתה דם בלידה מטמאה מפל"ש
כו ובדברי הב"מ :

דף מא

בדין זכר יו"ק שילא דרך רחם אחר נפל
ג שילא דרך דופן אי הוי בכור או לא :
בפירש"י ד"ה הב"מ עיי' מהרש"א ובזכרון שא"י
הג"ל כי ת"ל ואולי יש ליישב דכלפי דבי דמוקלה
ונעבד מיירי בקדשים קלים כי דבאתן מיירי
בעובר קדשים קלים דווקא דבקדשים קלים גופייהו
ליכא לאוקמא דלא חל אתנן על קדשים קלים
דלכל נדר כתיב פרט לדבר הנדור כבפסחים
פ"ח] :

דף מב

ה אי בשכ"ז דטהור נמי אמרינן דרואה סוף :
בדין אי מהני נאמנות האשה שלא ילא
ט חון לפרוזדור באין לה נער :

דף מג

בדין שכ"ז הורה כהן ופירושו וישוב
יב לפסק הרמב"ם בדין זה :
בדין מי רגליים שנסהרים בבסקה ודין
יג מ"ר לענין מקוה אם דינם כשאובין באורך ביאור
טו דין טלד לאחר מיתת אביו שפוטר מן היבום :

דף מה

בדין קטנה קודם שראוי לביאה רדמ"ת
אם אסורה לבעלה אחר שראוי לביאה :
ואם מותר לגמור ביאתו תוך ג' בראתה
יז בשע"ת :

דף מו

בפסק הרמב"ם דזר שאכל תרומה לוקה :
ובדין דל"ת איגלאי מלתא למפרע [ויש
ע"ש שם ול"ל והאריך לבאר שם וכו'] :
ובתיפוס המלוי דלריך לברר ואין סומכין
כא על הרוב לבד

אות

ביאור דעת רש״י ותוספות בדין מופלא סמ״ל:

דף מז

במש״כ החוו״ד רסי׳ ק״ה דאף אי טעם בעיקר דרבנן מ״מ הטעם גופא אסור מדאורייתא ולפ״ז על החוו״ד ובדברי הפמ״ג בפתיחה לה׳
כג תערובות חלק ב׳ פ״א
בהא דאין בין נערות לבגרות אלא ו׳ חדשים
כה בלבד:
ישוב לפסקי הרמב״ם דכל אי מהאלרות קובע למעשר ובסימני נערות פסק דהוי ספק
כו נערה ספק קטנה:

דף מח

כז בדין סימני בגרות:

דף מט

כה-כט בדין גר וסומא והלל לענין דיני ממונות:
ל בדין טריפה אי פסול לדין או לא:

דף נ

ביאור השיטות בסומא באחת מעיניו ובסומא בב׳ עיניו ובדברי הסמ״ע בהדליק נר בלילה אי כיוס לענין דין ביאור ארוך לדינים
לא אלו:
בפלוגתת הרמב״ם והראב״ד בראוי מתחילה
לב לאדם אי מקב״ע עד שיפסול מאכילת כלב:
ושם בדין שאוכל בסתמו לאדם אי יכול לשנותו לבהמה:

דף נא

במש״פ הרמב״ם פ״א מה׳ מתנות עניים שאם עבר וקצר כל השדה דאינו לוקה דהוי
לד לאו הנתל״ע ביאור ארוך בזה:

דף נג

בדין כתם דמטמא למפרע ואי מקולקלת
לט למניה עיי׳ באותות שלפה:
מ אי מחזקינן הכתם לטומאה וודאית:
מא

דף נד

ביאור דעת רש״י ותוספ׳ בהא דימי נדה
מד צולן לספירת זיבה:
א בדין מקור מקומו טמא ביאור לדברי רש״י:
[ברש״י ד״ה היא עושה משכבה וכו׳ דדם נדה מטמא במשא עכ״ל וז״ל הזכרון שאי״ וקשה טובא דבהדי׳ כ׳ רש״י בשבת דף פ״ג ע״ב ד״ה עסורין דכי כתיב משא זב באדם כתיב וכו׳ עיי״ש וא״כ אפי׳ נדה עצמה אינה במשא כמשא כ״א אדם וכן דם הנדה אין מטמא במשא רק לאדם ובהכי ע״כ איירי מתניתין דפ״ק דכלים אבל המשכבות שתחת דם הנדה אין נטמאין במשא ול״ע עכ״ל]:

דף נה

חקירה: אם הא דמכבדו בהיו ובמותו הוא דאורייתא או מדרבנן ונפק״מ גדולה לדינא ובדין מת אי אסור בהנאה מדאו׳] וכבר האריך. בדין איסור הנאה של מת בשדה חמד חלק תשיעי שו״ת סי׳ נא באורך] ויש ט״ס ול״ל
ב וכ׳ דיש לומר וכו׳:

דף נו

בלא עברה בשוק ש״ט אי אמרינן דהוי
ז וודאי מנופה או דרק מסתבר שמנופה.

דף נז ע״ב

ביאור ארוך בהא דהזקת דם שבא בהרגשה ובסוגי׳ דשבועות דף י״ח.

דף נח ע״א

בדין שונין ובפלוגתת רשב״א ומג״מ בכמלא על קשרי אלבעותי׳:
שם ביאור ארוך לדברי התוספ׳ ד״ה ולענין דינא תנן ותוספת הולין דף כ״א:
ע״ב בטעם היתר כתמים כדבר שאינו
יג מקבל טומאה בארך:

דף נט

ומצאתי בהקדמה לשו״ת מהר״ה אור זרוע וז״ל היכי דחששו אם יש כאן איסור אף דיש רוב וכיוצא מ״מ תפסו להחמיר ואמרו בלשונם לחומרא אבל במה שגדרו גדר הא אטו דאורייתא ל״א בלשונם להחמיר כי הקילו עלינו וזה יראה הויכוח במתני׳ דנדה נ״ח ב׳ לא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל והכוונה דרש״י שם נ״ח ע״א פי׳ טעם דכתם דלמא הרגשת וק״ל למה הקל ר״ע וכן בכ״מ שיש לתלות ויסודה מטעם ספק דרבנן הלא היכא דחששו לדאו׳ ל״א הכי כמש״כ הש״ך בכללי ס״ס דין י״ח אלא מוכח דלא חששו לזה רק הטעם כמש״כ התוספ׳ דרבנן גזרו הא אטו היכא דהרגשה והתלמידים השבו כסברת רש״י לזה השיב ר״ע ל״ה חכמים הראשונים שגזרו על הכתם לישנא דלהחמיר המיכה דהששו לדלמא הרגשא אלא להקל אמרו ככל תקנותיהם שעניגם להקל שפיר יש להקל בספיקא עכ״ל הרי שכיון הפב״ו לגאון קדמון בזה:

אות

אמנם בשו"ת ברכת יוסף מאהפ"ז סי'
י"ג בד"ה ועוד דבנ"ד יש כמה ספיקות וכו'
הוכיח דדינו של הש"ך הנ"ל תלי' בפלוגתא
דרבוותא דלשיטת הרא"ש שבשטמ"ק בב"מ דף ו'
אין מסתבר לומר שבמקום שחז"ל חששו למיעוט
מחמת חשש איסור בגופו יהי' נחשב זה כוודאי
איסור תורה שלא יתבטל בתערובות דז"א דכיון
דרוב הוי ספק ומ"מ התירה תורה וע"כ דגזרה
דת של תורה שבאופן זה שיש רובא להתירא
אף אם יעלה בידו המיעוט מ"מ היתר גמור
הוא וא"כ ל"ש לומר כיון דחז"ל חששו למיעוט
הוי כוודאי איסור דאו' דהא גם המיעוט היתר
גמור היא מה"ת אבל לשיטת התוספי' דהתורה
התירה הרוב משום דוודאי הוא מהרוב אבל
המיעוט באיסורו עומד שייך שפיר לומר דבמקום
שחז"ל חששו למיעוט מחמת חשש איסור בגופו
עשאוהו כוודאי דאו' כיון דהמיעוט לא התירה
תורה וא"כ לא בטל בתערובות עכתו"ד] ולפ"ז
י"ל דבהא גופה הוי פליגי ר"ע ותלמידיו דהתלמידים
הוי ס"ל כשיטת התוספי' וכש"ך משו"ה הי' קשה
בעיניהם אבל ר"ע ס"ל כרא"ש דרוב הוי מטעם
ספק ולא שייך לומר משום חשש של מיעוט
דארגשה ולא"ד שיהי' כוודאי משו"ה יש להקל
יד וגם לר"ע י"ל דאזיל בשיטת רש"י וכנ"ל ודו"ק]:
א אי ס"ס ברוב וביאורו:
ביאור דין בגד שאבד בו כלאיים ובדין
ז חוט שזור מנר"פ או מנמר לבד:

דף סג

י בדיני ווסתות הגוף ואי אכלה שום הוי
בקפילה או כווסת הגוף.
יא בדין עונה הסמלי"ו לענין פרישה ולפנין
טו רדמ"ת בביאור ארוך:

דף ס"ד

א ביאור השיטות בהא דבועל בע"מ ואח"כ
פורש
ב ביאור דין עבר עלי' לילה אחת.
ג ביאור דין בעל ולא מצא דם:
אי בבעל ב' וג' נמי מחמרינן שתבדוק
ט בבעילה ראשונה ג"כ וגם הוא מן המנין או לא:
יג ביאור דין תבעוה לינשא ונתפייסה:
בדין אי ביה"ס בעינן ראוי לביאת מה"ת
יד או רק מדרבנן:
בענין מצות שאינן הכרחיות כמו מצות
עירוב או ציצית [ועיי' במגן האלף שעל הסידור
של רב עמרם גאון חלק ב' אות ב' בזה]
ט והצרה נאותה בזה:

דף סז

יט ביאור דעת רש"י בדין מים מקדמין:

ביאור השיטות בדין פתחה עיני' ביותר
כא או צלמה
כב בהא דאסרו חכמים לעשות כן מהו פירושו:
ביאור הפלוגתא בהא דרב אמר זבה וודאי
כד ולוי אמר זבה ספק
[ועיי' בספה"ק ישמח משה (הנדפס בשנת
תרס"ח) חלק שלישי בחלק יין הרקח
מש"כ "הדרן" לחבר סוף מסכת זו למס' ברכות
בשני אופנים נאותים מאד:

התעוררות קדושת ישראל

אני הגבר ראיתי עני עמינו תחת אשר נלטווינו בתורתינו הקדושה קדושים תהי' ופירש"י הוי פירושים וכו' ובעוה"ר אין לך וכו' וקדושת ישראל משתכחת בהתמעטת הלבבות וכמש"כ הטו"ר ריש ה' נדה וכבר עמד ושקד רבינו הגאון בעל ישמח משה זי"ע ועכ"י על תקנת בנות ישראל ותיקן סה"ק מעין טהור בלשון עמנו וגם אדמו"ר הגה"ל זללה"ה בעה"ת ספרי ערוגת הבשם עה"ת ושו"ת הרגיש מחסרון ידיעת ההמון בעניינים אלו וסידר קצת הלכות אשר א"א בלעדם שיהי' חרותים עלי לוח במקום מקור הטהרה

אמנם נודעתי שרבים המה אשר לא ידעו טיב ענין זה הרס ונשא כלל וכלל וכבר המתקתי סוד עם כמה בעלי הוראה על ענין זה וכולם הליעו לערס בענין זה כי ההמון אינם לומדין ס' מעיין טהור ואינם מרגישין כי דמם ודם זרעיותם תלוי בזה:

וז"ל שערי תשובה לרבינו יונה זי"ע שער ג' אות קכ"ה ויש בחייבי כריתות אשר גורם לזרעו מוקש רע ושחיתות לבד מאשר אחרית הזרע להכרית והוא הבא על הנדה וההוא יקרא זרע מרעים כי יהי' ת"ו העזות על מצחו בעודו בחיים חיותו כמו שארז"ל עז פנים הלא הוא בן אשה נדה ותהי עונות הבן על עצמות האב כי הוא עולל לנפשו להיות פושע מבטן ואוי לרשע רע כי שיחת לו והכרת תכרת נפשו ונפש אשתו וזרעו בליעל כלו נכרת והאשה הנה הוא בנדת טמאתה גם אם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים כמשפט כל זמן שלא טבלה במקורי מים או מי נהר ומעיין אשר בו ארבעים סאה גימטריא לדבר ההולכים לאט עכ"ל הקדוש [ודכירנא אשר אחד מההמון בא אלי בבית הכנסת לשאול בשאלת נשים ושאל אותי מקודם אם מותר לדבר מדברים כאלו במקום קדוש]:

והנה ואשימם בראשיכם כתיב אי לנאת החיוב מוטל בחובה על חובה על כל רב ואב"ד לפקח בעיני פקיחא על ענין הגדול הזה לא מבעי' שבכל דרשה ודרשה שידרוש לא יניח ולא ישקוט מלהאריך בזה בהתעוררות לעיין בס'

מעיין טהור או חובת נשים דהיינו שאם האשה אינה בר הכי ללמוד בעצמה ילמוד בעלה עמה שגם הוא ידע האסור והוא ילמוד מהיודע כי בנפשו הוא והעיקר שהרבנית בעצמה תעסוק בענין זה ויורם הדרך ילכו בה ותלך בעקבות שרה אמנו שהיתה מגיירת נשים כאשר נאמר לי מצדיק וקדוש אחד שבכל יום שלח את הרבנית שלו בעירו לבית אחר להרבות דברים בענין הקדוש הזה וכן יעשה כל מורה בעירו כי כל מי שאפשר למחות באנשי עירו נתפס (חיו) על אנשי עירו כדאיתא בשבת דף נ"ד כי המכשול בענין זה רב מאד ולהזכיר ברבים שיעסקו בספרים המסודרים עם הלכות אלו יהי' מאיזה לשון שיהי' רק שיהי' מוגה ומוסכם כי טוב הוא מגדולים שליט"א. וכאשר יתחילו המורים הש"ו לעמוד על זה הפרק יראו כי הדברים כנים שהמון עם ונשיהם אינם יודעים בין ימינם לשמאלם בענינים הללו :

ובסיום ספרי ז"ה אמרתי כי טוב לפסוקים באותו ענין לעורר על הנ"ל השי"ת יטהר את נפשותינו מכל סיג ופגם ובא לציון גואל בבי"א :

אדר"י יעמדו על ברכה מרובה טובה וגרושה אנשי שם אשר נדבה לבם לקחת את הספר
בכסף מלא ולעומתם ימלא ד' משאלות לבבם לטובה כל הימים :

מאקאווע יצ"ו

ההגאב"ד שליט"א
חתנו מו"ה אפרים
מו"ה אהרן שטערן
מו"ה חיים שטערן
מו"ה יוסף צבי שטרויס
מו"ה חיים ליב שטרויס
מו"ה משה שטרויס
מו"ה יהותיאל זלמן שטרויס
מו"ה שמואל שטרויס
מו"ה דוד קארנפעלד
מו"ה משה שמואל וועבער
מו"ה זלמן וועבער
הבי' אפרים וועבער
מו"ה יצחק שמעון בלוי
מו"ה ישראל פאללאק סג"ל
מו"ה ארי' ניימאן
מו"ה שלמה וויינבערגער
מו"ה יוסף גינסבערגער
מו"ה יוסף לאנדעסמאן
מו"ה כתריאל שלו' ווייס
מו"ה משה שאפיר
מו"ה משה שווארץ
מו"ה משה ווייס
מו"ה שמואל בנימין קעללנער
מו"ה משה אסאד בנו של הגאון שו"ת מהרי"א ז"ל
מו"ה שלמה היימאן
מו"ה משה מעגלער
מו"ה מאיר טייטלבוים
מו"ה דוד לייב נאמבא
מו"ה מרדכי רובינשטיין
בניו מו"ה שלמה ר"ש
ומו"ה בנימין ר"ש
מו"ה משה בערלינער
מו"ה מנחם בערלינער
מו"ה לעווינגער מפעלעדהאז
מו"ה יוסף טייטלבוים
מו"ה צבי גרינוואלד
מו"ה יצחק בראווער
מו"ה חיים וויינבערגער
מו"ה יצחק אייזיק שטעגמאן

מו"ה יונה שו"ב בעהמ"ס מראה ריאה
מו"ה יוסף מנחם שו"ב
האחים הבי' חיים קליין והבי' אליעזר קליין
מו"ה יעקב ווערבער
מו"ה אליעזר פאשקעס
מו"ה אבים פערלמוטער
מו"ה ישראל פייש פערלמוטער
מו"ה ישראל שטעגמאן
מו"ה חיים אליעזר לאזאר
מו"ה זלמן ליב מאשקאוויטש
מו"ה מנחם רויזנער
מו"ה שלמה רויזנער מסעמלאק
השו"ב דשם
מו"ה חנוך העלמעד
ור' סיני
ור' שלום ראטה
והבי' יעקב יוחנן פ"מ מטעגלא

זענטא יצ"ו

ההגאב"ד מו"ה משה יודא לעבאוויטש שליט"א
ובנו מו"ה ישראל לעבאוויטש
מו"ה דוד גראס שו"ב
מו"ה שלמה זלמן פאללאק
מו"ה נתן קראניק
מו"ה זאב שאמעט
מו"ה מנחם פישער
אחיו מו"ה אברהם פישער
מו"ה יוסף ליב פישער
מו"ה אברהם פרדינגער
מו"ה מרדכי סימפן
מו"ה שלום ברוך ווייס
מו"ה ישעי' קליין
מו"ה צבי עקשטיין
מו"ה שלמה צדוק האפמאן
מו"ה צבי יודא ברייטנער מטערעק בעטשע
מו"ה ליפא האממערמאן מוהל נ"י
מו"ה זלמן לעווי מטאטבאנהעדיש
מו"ה יעקב פרענקל מבאנהעדיש

פעטראוואסעלא

הנגיד מו"ה משה דוב פישער
והנגיד מו"ה ליפמאן פישער
מו"ה זאב גלאבער
והשו"ב דשם
והגאב"ק באיאס שליט"א

ב' טשאבא

הגאב"ד מו"ה עקיבא קליין שליט"א
מו"ה צבי ברוין
מו"ה קלמן גרינוואלד
מו"ה יעקב גרינוואלד
מו"ה זעליג מארקאוויטש
דר' הערצאג
מו"ה ישעי' זילבערשטיין

מ' קאניזשא

האחים הנעימים מו"ה דוב מעגלער ומו"ה אברהם מעגלער ומו"ה יעקב מעגלער מאילאק ילי"ו עם אביהם נ"י והני תרי גיסי נרם יאיר
מו"ה צבי עהרנפעלד

מ' קאוואטשהאז

מו"ה אליעזר פיין נ"י בנו מו"ה זלמן פיין מדפיס נ"י חתניו תלמיד הרב
מו"ה אהרן דוד נ"י
מו"ה זלמן ברילל
מו"ה משה רויזנפעלד
מו"ה מענדל צבי ביטמאן
ואחיו מו"ה ירחמיאל ביטמאן נרם יאיר
הרב וכו' מו"ה אליעזר יאקאבאוויטש נ"י
השו"ב מו"ה שמואל נ"י
מו"ה מנחם תלמד
מו"ה דוד ווייס
מו"ה חיים ווייס מוועגעדיהאז